This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Thorvaldsen i Rom.

1819—1839.

II.

Efter den afdøde Kunstners Brevvexlinger, egenhændige Optegnelser og andre efterladte Papirer.

Af

J. M. Thiele.

NEW YORK PUBLIC LIBRARY

Kiøbenhavn.

Forlagt af C. A. Reitzel's Bo og Arvinger.

Thieles Bogtrykkeri.

1854.

Digitized by Google

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
647503 A
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS
R 1933 L

Digitized by Google

Indhold.

Side.

LXIX.

Besøget i Danmark er forberedet, men nærved igien at gaa overstyr. Grev Rantzau til Breitenburg. Afreise fra Rom. Florents. Bologna. Correggio's Malerier. Mailand. Grev Sommariva 1

LXX.

Bestilling paa et Monument for Appiani. Tidligere Forhold i denne Sag. Abate Tordoro. Grev Sommariva. De afbrudte Forhandlinger optages igien. Bestilling paa et Basrelief til dette Monument: De tre Gratier i Sorg. Thorvaldsen har overtaget Bestillingen før sin Ankomst til Mailand. Hans Ophold i denne Stad. Et Locale til Monumentet udsees. Appianis Buste bestilles tilligemed Basrelieffet 4

LXXI.

Reiseplanen forandres. Over Simplon ind i Schweitz. Modtagelse i Luzern. Schweitzermonumentet. Lucas Ahorn. Zürich. Rhinfaldet. Paa Veien til Stuttgart. Besøg hos Dannecker. Reisen fortsættes nordpaa. Heidelberg. Frankfurt. Goethes Fødselsdag. Sulpitz Boisserée. Et Monument for Goethe projecteres. Rhinen. Prinds Christian og Gemalinde i Ems. Colln. Fru v. Humboldt. Hamborg. Festlig Modtagelse i Altona og paa Breitenburg. Slesvig. Brüggemanns Altertavle. Festmaaltid. Schack Staffeldt. Flensborg. Besøg paa Sandberg. Als. Ophold paa Augustenborg. Fyen. Besøg paa Trolleborg, Arreskov og Sanderumgaard. Paa Siellands Grund. Ophold paa Holsteinborg. Ankomst til Kiøbenhavn . 7

Fra 12 Aug 1831 [illegible]

Digitized by Google

Side.

LXXII.

Ankomst til Charlottenborg. Portneren Bendtsen. Vennerne samles. En af dem fortæller. Thorvaldsen indtager Sæde i Akademiet. Festtale i den Moltkiske Maleri-samling. Borups Selskab hilser „Broder 71“. Studenternes Fest paa Skydebanen. Oehlenschlægers Tale. En Sang af Dr. Balfungo. En anden af Oehlenschlæger. Grev Schimmelmann. Flere Fester. Baggesen skriver til Thorvaldsen. En Sang af Baggesen 14

LXXIII.

Brøndsted skriver fra Rom til Thorvaldsen om Studierne. Grev Christian Reventlow opfordrer Kunstneren til et Arbeide for Landsbykirkerne. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik 25

LXXIV.

Forhandlinger, angaaende Thorvaldsens Arbeider for Kiøbenhavn, aabnes. Thorvaldsen foreslaaer en Christus-Statue til Slotskirken, en Fronton til Slottet, og anbefaler Freund til at blive beskæftiget. Skrivelse fra Slotsbygnings Commissionen. Om Sagernes Gang i Rom. Teneranis Længsel, Freunds Driftighed. Et Uddrag af et Brev fra Freund til Thorvaldsen 35

LXXV.

Thorvaldsen er udnævnet til virkelig Etatsraad. Han begynder at arbeide. Et Damebesøg i Studiet. Modelerer den Kongelige Families Buster. Basrelieffterne: Jesu Daab og Nadveren. En Forening bestiller disse Basrelieffer i Marmor til Frue Kirke. Giør en Motion angaaende Harsdorffs ufuldførte Kapel i Roeskilde Domkirke. Nedlægger en allerunderdanigst Forestilling i Kunstens almindelige Interesse. Modelerer Busten af et Barn. Et Par charakteristiske Træk 42

Digitized by Google

Side.

LXXVI.

Om Bestillingerne til Slottet. Et Basrelief modeleres til Frise i Slotskirken. Thorvaldsens Plan til Frue Kirkes Plastik. Vanskelighederne hæves ved en Forestilling til Kongen. Commissionen meddeler Thorvaldsen den Allerh. Resolution. Christus Statuen i Marmor til Slotskirken, eller til Frue Kirke. Kunstnerens Ønske i denne Sag. Udkast til en anden Statue for Slotskirken. Besvarer et tidligere Brev fra Commissionen. Prinds Christian Frederik har skrevet til ham fra Rom, og han har besvaret denne Skrivelse 51

LXXVII.

Et Friheds-Monument til Ære for Keiser Alexander. Thorvaldsens Brev desangaaende til Hr. O. v. Huhn. Han ventes i Warschau og paamindes af Grev Mokronoski. Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe. Thorvaldsens Svar paa en Skrivelse fra S. Boisserée . . . 63

LXXVIII.

Afreisen fra Kiøbenhavn forestaaer. Afsked. Architect Pontoppidan ledsager ham. Besøg paa Gisselfeldt. Buste af Comtesse Louise Danneskiold-Samsø. Nysø. Nordfeldt. Buste af Grev Chr. Danneskiold-Samsø. Klintholm. Bestilling paa et Monument over Scavenius. Møens Klint. Dr. Estrup. Søholt. Pederstrup. Afreise fra Nysted. Uveir og Fare paa Østersøen. Lander i Rostock. Berlin. Dresden. Bekiendtskab med Landskabsmaler Dahl. Fest hos Prof. Matthæi. Breslau. Henrik Steffens. Ankomst til Warschau 68

LXXIX.

Keiser Alexander i Warschau. Bestilling paa et Monument for Nik. Kopernik. Contracten. Thorvaldsen modelerer Keiserens Buste. To Skrivelser fra Grev Capodistria. Forhandlinger ang. Poniatowski's Monument. Contracten. En Separat-Note tilføies. Bestilling paa Afstøbninger til Universitetet i Warschau 74

Digitized by Google

Side.

LXXX.

Prof. Malinsky skal reise med. Thorvaldsen er syg. Keiser Alexanders Venlighed. Afreise. Krakau. Biergværket Wieliczka. Monument for Fyrst Potocki. Troppau. Fyrste-Congressen og Thorvaldsen. Keiser Frants. Monument for Fyrst Schwarzenberg. Metternich. Ophold i Wien. Mad. Stich. Mere ang. Schwarzenbergs Monument. Fyrst Esterhazy. Ubehagelige Rygter fra Studiet i Rom. Freunds Beretning om Indstyrtningen. Afreise fra Wien. Ophold i Neustadt. Monum. for Grev Kinsky. Reisen fortsættes over Venedig til Rom 85

LXXXI.

Thorvaldsens Tilbagekomst til Rom. Prinds Christian Frederik og Gemalinde i Rom. Freund. Udtog af et Brev fra Etatsraad Hansen ang. Bestillinger hos Freund. Prof. Dahl i Rom. Hans Buste. Busterne af Prinds Christian Frederik og Gemalinde. Udkast til en Portraitstatue efter Prindsessen 94

LXXXII.

Sulpitz Boisserée. Mere om Monumentet for Goethe. Kronprinds Ludwig af Bayern i Rom. Hans Buste. Fest for ham hos Mad. Buti. Udskrift af Brøndsteds Dagbog. Takkigelsesskrivelse fra Kronprinds Ludwig. Om Albaneserinden Vittoria Carboni. Udflugt til Blomsterfesten i Genzano. Improvisatoren Bart. Sestini . . . 99

LXXXIII.

Nye Værker forberedes umærkeligt. Buste af Lord Gower. Buster af Lord Lucans Døttre. Buster af Mad. Vernot, af Comtesse Nugent og af hans Datter, Elisa. Torlonia paaminder atter om Jason. Bestilling paa Prindsesse Caroline Amalies Statue. Grev Sommariva ved Comosøen. Skrivelse fra Prinds Christian fra Luzern om Schweitzer-Monumentets Afdækning. Prindsens Yttringer om den Nordiske Mythologie i Forhold til Kunsten . 106

Digitized by Google

Side

LXXXIV.

Paaminbelſer fra Warſchau ang. Poniatowſki's Monument. Monumentet for Grev Potocki udføres. Grev Mokronoſki's Død. Fyrſt v. Schwarzenbergs Buſte. Hans Monument. Thorvaldſen ſkriver til Fyrſt v. Metternich . . . 115

LXXXV.

Forberedelſer til Arbeiderne for Frue Kirke. Thorvaldſen ſom chriſtelig Kunſtner. Fortegnelſe over hans Medhiælpere paa denne Tid. Apoſtlerne Petrus og Paulus paabegyndes. Skizzer til Chriſtusſtatuen. Freund. Thorvaldſen upaaſielig. Tenerani anlægger Chriſtusſtatuen. Basrelieffet Gratierne modeleres. Om Monumentet for Appiani. Frontonen til Frue Kirke ſættes iværk. Chriſtusſtatuen fuldføres i Model. Modeller til Mathæus, Jacobus og Thomas. Skrivelſe fra Thorvaldſen til Hertugen af Auguſtenborg 123

LXXXVI.

Poniatowſki's Monument paabegyndes. Skrivelſe fra Fyrſt Adam Czartoryſki. Forberedelſer til Støbningen. Thorvaldſen ſkriver til Mr. Carboneau. Skizzen modeleres i halv Størrelſe. En ny Tanke angaaende Monumentet. Brøndſteds Meddelelſer desangaaende. Potocki's Statue anmeldes færdig. Kopernikus paabegyndt. Thorvaldſens Forſlag til Commiſſionen i Warſchau ang. Fodſtykket til Poniatowſki 133

LXXXVII.

Improviſatoren Seſtini, hans ſidſte Ophold i Rom, Forviisning og Død. Chriſtusſtatuen fuldføres i Model. Tenerani's Sygdom i Florents. Thorvaldſen og Brøndſted reiſe for at møde ham. Udſkrift af Brøndſteds Dagbog om Reiſen til Orvietto, hvor Tenerani ligger ſyg. Thorvaldſen vender tilbage og henter Lægehiælp fra Rom. Toldkaſſerer Gunnerus paa Frederikſteens Fæſtning. Thorvaldſen vil ſende ham ſit Basrelief Caritas. Skrivelſe til ham. Sagens ſenere Udfald 142

Digitized by Google

Side.

LXXXVIII.

Mere om Goethes Monument. Udtog af et Brev fra Boisserée. Jørgen Knudsen sender Thorvaldsen en Bestilling for Labouchère i London. Bestilling paa et Monument over Grev Mokronoski. Udtog af et Brev desangaaende. Bestilling paa et Gravmæle fra Mr. Cooper. Buste af Sanct Apollinari. Frisen, Alexanders Indtog begyndes i den halve Størrelse. Døbefonten gientages til Island. Frontonen til Christiansborg tages atter for. Thorvaldsens Helbred er svækket. Af Brøndsteds Dagbog . 150

LXXXIX.

Thorvaldsen udvider sine Studier. Frontonen til Frue Kirke sammenstilles i det store Studio. Om denne Compositions enkelte Figurer. Bestilling fra München paa den store Frise og de fire runde Basrelieffer i Gips. Kronprinds Ludwigs Portrait, en Foræring til Thorvaldsen. Skrivelse fra Kronprindsen i denne Anledning. Uddrag af et Brev fra P. Malling til Thorvaldsen 159

XC.

Christus-Statuen, Apostlerne Philippus, Jakobus Alphæi, Simon Zelotes, Bartholomæus og Andreas færdige i Modeller. Statuen Johannes casseres. Canova's Død; Thorvaldsens Ytringer om ham. Thorvaldsen i Fare ved et Vaadeskud. Brøndsteds Beretninger derom til Kiøbenhavn. Thorvaldsen skriver til Prinds Christian. Prindsens Svarskrivelse 167

XCI.

Grev Sommariva og Frisen. Thorvaldsen udvider Frisen til Christiansborg. Sommarivas Ønsker i den Anledning. Om Monumentet for Poniatowski. Grev Grabowski besvarer Thorvaldsens Brev, angaaende Fodstykket. Utaalmodighed i Warschau. Modellen til Kopernikus er færdig. Angaaende dette Monuments Afsendelse og Opstilling 178

Digitized by Google

Side.

XCII.

Brøndsted afreiser til Paris. Grev v. Schønborn og Dr. Schorn i Rom. Basrelieffet Vinteren. En staaende Daabens Engel Thorvaldsen og Cardinal Consalvi. Bestilling paa et Monument for Pius VII. til Pederskirken . 184

XCIII.

Udkast og Skizzer til Pavemonumentet. Cardinal Consalvi's Død. Subscription til en Medaille i denne Anledning. Consalvi's Buste. Om Oprettelsen af et Monument over Cardinalen i Pantheon. Baron v. Reden og Thorvaldsen 190

XCIV.

Thorvaldsens nærværende Forhold til de mange Bestillinger. Forfatterens Ankomst til Rom. Thorvaldsen arbeider paa Jason. Apostlen Johannes, modeleret paa ny. Et Basrelief til en stor Vase, Kiærlighedens Aldere; dets senere Skiebne. Buste af en indisk Fyrste 196

XCV.

Basrelieffet til Appiani's Monument afsendes. Poniatowski's Monument. Paamindelse fra Grev Leon Potocki. Den første Model af Hesten er færdig, men henstilles. Bestilling paa et Monument for Hertugen af Leuchtenberg. Brevveksling desangaaende mellem Thorvaldsen og Hr. Leo v. Klenze. En Skrivelse fra Hertuginden af Leuchtenberg 201

XCVI

Bestilling paa et Monument for Siena. Opfordring til et Monument over Tasso i S. Onofrio. Thorvaldsen gaaer ind derpaa, men Monumentet falder i andre Hænder. Buste af Baron v. Dörnberg. Jørgen Knudsen og Mr. Bailly i Rom. Architekten Schinkel i Rom. Et Brev fra ham til Thorvaldsen. Skizze til Pius den Syvende. Monumentet paabegyndes. Budskab fra Kiøbenhavn 217

Digitized by Google

Side.

XCVII.

Mere angaaende det Leuchtenbergske Monument. Thorvaldsen forelægger Hertuginden sin Mening. Uddrag af en Skrivelse fra v. Klenze. Contracten sendes Thorvaldsen til Underskrift. Skrivelse fra Hertuginden. Thorvaldsen overdrager en Deel af Monumentet til Tenerani 225

XCVIII.

Pius den Syvende færdig i Model. Clerefiets hemmelige Modstand. Skizzer til Den christelige Viisdom og til Den christelige Styrke. Et Andagtskors udføres for Capucinerne. Den liggende Løve. Basrelief til Consalvi's Monument. Misforstaaelse mellem Thorvaldsen og Baron v. Reden. En Sølvpokal overrækkes Kunstneren 236

XCIX.

Thorvaldsens Biograph. En dansk Orlogsbrig ventes i Livorno. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. En Deel Arbeider affendes til Danmark 247

C.

Friſen: Alexanders Indtog, til Sommariva er næſten færdig og affendes. Om Grev Sommariva. Det ſidſte Stykke i Friſen: Thorvaldſen og Sommariva. Grev Sommariva's Sygdom og pludſelige Død. Modellerne til Christelig Viisdom og til Christelig Styrke færdige. Beſtilling paa et Gravmonument. Et Brev fra Jens Baggeſen. Director G. Schadow ſkriver til Thorvaldſen. Agesandro Rhodio. Foreſtaaende Præſidentvalg i S. Luca. Leo XII's Yttringer. Thorvaldſen vælges til Præſident. En Juleaften i Rom 255

CI.

Om Forholdet til Warſchau. Poniatowſki's Statue forandret. Om Affendelſen af Kopernikus 267

Digitized by Google

Side.

CII.

Improvisatricen Rosa Taddei besynger Thorvaldsen. Videre om det Leuchtenbergske Monument. Differencer mellem Thorvaldsen og Grev Luigi Sommariva 274

CIII.

Appiani's Monument fremkalder Angreb paa Kunstneren. Skomageren Anselmo Ronghetti. Thorvaldsens Forhold til denne hans Beundrer. Ludwig Schwanthaler kommer til Rom. Kong Ludwig af Bayern skriver til Thorvaldsen. Mere om det Leuchtenbergske Monument. Skrivelse fra Hertuginden af Leuchtenberg. Leo den Tiende besøger Thorvaldsen i Studiet. Et Monument for Keiser Alexander er paatænkt. Correspondance desangaaende 279

CIV.

Poniatowski's Statue er færdig, efter Forandringen. Om Arbeiderne til Slottet og Frue Kirke i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Conferentsraad Hansen. En Fregat skal sendes til Livorno. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Grev Luigi Sommariva skriver til Thorvaldsen; Sagens endelige Afgiørelse. En Medaille til Ære for Thorvaldsen 289

CV.

Apostelen Thaddæus gjøres færdig. Prindsesse Caroline Amalies Statue. Buste af Mad. Rehfues. Buste af Torlonia. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Hansen. Brev fra Frue Kirkes Commission angaaende Prisen paa de udførte Arbeider. Thorvaldsens Svar. Hans Skrivelse til Slotsbygnings-Commissionen og til Prinds Christian Frederik 299

CVI.

Forandret Bestemmelse i Kiøbenhavn angaaende Fregattens Afsendelse. Prinds Christian Frederik skriver til Thorvald-

Digitized by Google

Side.

sen. En Skrivelse fra Frue Kirkes Commission. Forholdet til Slotscommissionen. Et Brev fra Conferentsraad Hansen 307

CVII.

Bestilling paa Monumentet over Bacca. Basrelieffet Tobias. Christus-Statuen sendes i Model til Carrara, hvor Hertugen indrømmer Thorvaldsen et Locale. Poniatowski's Statue anmeldes færdig. Om Basreliefferne til dette Monument. Det Leuchtenbergske Monument under Arbeide. Skrivelse fra Hertuginden. Thorvaldsen og Tenerani i Uvenskab. En Afsendelse af Kunstsager til Danmark. Freund forlader Rom. Kongen af Würtemberg skriver til Thorvaldsen 316

CVIII.

Thorvaldsen har besluttet at udføre en Victoria i Bronze paa egen Bekostning. Om Anledningen til dette Forehavende og om Forarbeiderne. Han vil kiøbe et Palads i Rom til et Museum for sine Efterladenskaber 325

CIX

Prinds Frederik Carl Christian i Rom. Jørgen Knudsen og Grev Rantzau paaskynde Testamentet, ang. et Museum i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Suite af Basreliefter: Amors Seire over Elementerne. Gravmæle over en engelsk Dame. Busster af Marchese Firenzi, Lord Gower, Colonel Bonar og George Barlow. Basrelief Tobias. Bacca's Monument til Campo santo 331

CX.

Jason fuldføres og afsendes. Thorvaldsens Brev til Th. Hope i denne Anledning. Christusstatuen meldes færdig i Carrara. Apostlerne ere i Modeller ankomne til Kiøbenhavn, men passe ikke i Nicherne. Kirkecommissionens Skrivelse i denne Anledning. Bestilling paa en Døbefont til Frue Kirke. Thorvaldsen fratræder Præsidiet i S. Luca. Hans Afstræ-

Digitized by Google

Side.

delsestale i Akademiet. Vælges til Vicepræsident, men vil ikke modtage denne Post 341

CXI.

Modellen til Poniatovski's Monument færdig og afsendt. Monumentets endelige Skiebne 351

CXII.

Thorvaldsen har ikke svaret Kirke-Commissionen i Kiøbenhavn. Geheimeraad O. Malling skriver til ham om disse Anliggender. og Thorvaldsen besvarer nu baade hans og Commissionens Skrivelser 356

CXIII.

Kong Ludwig af Bayern i Østeriet paa Ripa grande. Hans Besøg i Thorvaldsens Studio. Storfyrstinde Helene i Rom. Hendes Buste. Tveri i Thorvaldsens Myntsamling. Grev Rantzaus Ytringer fra Kiøbenhavn angaaende Museet. Thorvaldsen Command. af Dannebr. 363

CXIV.

Angaaende Labouchères Bestilling paa en colossal Achilles. Om en Bestilling paa et Monument for General Neipperg. Mr. Drake Garrard giør Bestilling paa et Gravmonument. Bestilling paa et Monument for Lord Byron. Correspondancen desangaaende. Buste af Grev Arthur Potocki. Basrelief-Tilsætning til Frisen Alexanders Indtog . . . 369

CXV.

Baronesse Caroline v. Humboldts Død. Haabets Statue paa hendes Grav. Maleren Wach skriver til Thorvaldsen. Skrivelse fra Baron Wilh. v. Humboldt. Haabets Statue giøres færdig og afsendes. En Bestilling fra Architecten Chateauneuf i Hamborg. Thorvaldsen modelerer Basrel. Dødens Engel. Thomas Hope skriver til Thorvaldsen angaaende Modtagelsen af Jason 376

Digitized by Google

Side.

CXVI.

Thorvaldsen og hans Biograph. Et Uddrag af et Brev fra Rom, angaaende Kunstnerens nærværende Forhold. Pavemonumentet er endnu ikke færdigt. En anonym Skrivelse i denne Anledning. Mere om det Leuchtenbergske Monument. Skrivelser fra Hertuginden og fra v. Klenze. Monumentet færdigt og affendt. Uenigheden mellem Thorvaldsen og Tenerani bilagt for Domstolen 382

CXVII.

Thorvaldsen afreiser. Bacca's Monument i Pisa afdækkes. Ankomst til München. Modtagelse. Bestilling paa Monumentet for Churfyrst Maximilian. Forhandling desangaaende med Hr. v. Klenze. Contracten affluttes . . . 389

CXVIII.

Festligheder i München i Anledning af Thorvaldsens Nærværelse. Afdækningen af det Leuchtenbergske Monument. Afreise til Rom 396

CXIX.

Forhandlinger angaaende et Monument for Schiller. Det Bethmannske Gravmonument, fuldført og affendt. Ankomst til Rom. Et Brev fra Prinds Christian Frederik. Adonis foretaget. Forberedelser til Opstillingen af Pavemonumentet. Napoleons Buste. Tre Basrelieffer med Victoria. Potocki's Monument 404

CXX.

Forhandlinger angaaende Byrons Monument. Skizzen. Juli-dagene i Paris. Brøndsteds Skrivelse fra Paris. Thorvaldsen giør sit Testamente. Kong Ludwig af Bayern's Skrivelse. Basrelief til Byrons Monument: Erato og Amor, fortrænges af et andet: Sangens Genius. Pavemonumentet skal opstilles; mødende Vanskeligheder. To siddende Engle modeleres ihast til Monumentet 412

Digitized by Google

Side.

CXXI.

En Foræring fra Staden Turin. Goethe's Søn i Rom; hans Død. Portraitmedaillon. Forholdet til Academiet. Thorvaldsen vil nedlægge Professoratet. Carnevals-Revolutionen. Vor Kunstner i en Slags Pengeforlegenhed. Thorvaldsen og hans danske Garde i Rom; han vil reise bort. Modellen til Byrons Statue gjøres færdig. Monumenters senere Udførelse og videre Skiebne. Adonis foretages atter. Skrivelse til Kongen af Bayern 424

CXXII.

Basr. Minerva og Achill's Baaben. Basr. En gammel Satyr og en lille Faun. To Tilsætnings-Basreliefer til Frisen. Bisen modelerer Thorvaldsens Buste. Thorvaldsen udnævnes til Officeer af Æreslegionen. En Skrivelse i denne Anledning. Maximilians Hestestatue skal foretages 432

CXXIII.

Cav. Ang. Maria Ricci forsyner Thorvaldsen med Opgaver. Basr. Jupiter dicterer Amor Love. Basr. Amor i Baaden. Gientagelse med Forandring. Basr. Amor flyver over Strandbredden. Basr. Amor og den tro Hund. Basr. Amor fletter et Næt. Basr. Amor samler Conchylier. Basr. Amor med Rosen for Jupiter og Juno. Basr. Amor antænder Klippen. Basr. Amor og Hymen spinde Livets Traad. Basr. Amor og Ganymed spille Terre 437

CXXIV.

Basr. Amor, bunden af Gratierne. Basr. Hylas, rovet af Nympherne. Basr. En Hyrdinde med en Amorin-Rede. Basr. Amor paa Løven. Buste af Mr. Wyllie. Buste af H. Labouchère. Buste af v. Löwenstern. Buste af Baron v. Eichthal. Buste af Walter Scott.

Digitized by Google

Side.

Thorvaldsen og Walter Scott. Adonis færdig. Skrivelse fra Kong Ludwig af Bayern 445

CXXV.

Caval. Ricci's Anacreonte novissimo. Maximilians Heststatue begyndes. Basr. Alexander antænder Persepolis. En ny Frise, Parnasset, paabegyndes. Familieanliggender afbryde ham i Arbeidet. Hans Datter, Elisa, adopteres. Skrivelse til det Kongl. Danske Cancellie. Kammerh. Oberst v. Paulsen. Thorvaldsen reiser over Carrara, Genua til Vicenza og derfra til Mailand. Familien Mylius. En Bestilling fra Hr. v. Mylius. En anden Bestilling for en Kirke i Novarro. Indbydelse til Grækenland. Grev Lunzi. Thorvaldsen vender tilbage til Rom 451

CXXVI.

Digterfrisen forlades. Forhandlinger ang. et Monument for Gutenberg. Apostlerne udføres i Marmor. Forhandlinger desangaaende med Kiøbenhavn. Skrivelse fra Conf. Hansen ang. nye Bestillinger til Christiansborg. Skrivelse fra Slotsbygningscommissionen. Bestilling paa fire nye Statuer. En Fregat skal sendes til Middelhavet. Thorvaldsen skriver til Slotsbygningscommissionen. Anmelder et Besøg i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Gruppen Gratierne kiøbes af Donner 460

CXXVII.

Thorvaldsens forskiellige Planer i Anledning af de nye Bestillinger. Fregatten Galathea skal sendes til Middelhavet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Slotsbygningscommissionen. Forventning i Kiøbenhavn om Thorvaldsens Tilbagekomst. Han vælges til Kunstakademiets Directeur. Skrivelser fra Prinds Christian Frederik. Arbeiderne afsendes 476

Digitized by Google

Side.

CXXVIII.

Maximilans Heststatue forberedes og skal paabegyndes, men en Række af mindre Arbeider træde i Stedet. Basr. Bacchantinden med en lille Faun. Gientagelse af Basr. Hylas og Nympherne. Basr. Ganymed og Hebe. Basr. Ganymed bortføres af Ørnen. Basr. Evangelisterne. Basr. Parcerne. Tre Basr. med tre Engle 485

CXXIX.

Galathea ligger for Livorno. Arbeiderne modtages, men Thorvaldsen udsætter sin Afreise. Model til Maximilian af Bayern. Brøndsteds Forhold til Thorvaldsen. Thorvaldsen bliver Dannebrogsmand. Raphaels Grav aabnes. Basrelieffet Raphael. Buste af Mr. Mahon. Buste af Horace Vernet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Collin. Cand. Ludwig Böttger. Hans Brevveksling med Collin ang. Thorvaldsens Testamente. 491

CXXX.

Forhandlinger ang. Monumentet for Gutenberg til Mainz. Thorvaldsen modelerer Skizzen og overdrager Bissen Udførelsen. Fragment af et Brev fra L. Böttger 505

CXXXI.

Banquier Heinr. Mylius i Mailand. Thorvaldsen har modtaget Bestilling paa et Gravmæle over hans Søn. Opgaven meddeles Thorvaldsen. Nytaars-Basrelieffet Nemesis. Thorvaldsen i Livsfare 511

CXXXII.

Conferentsraad Collin's Bestræbelser i Kiøbenhavn. Allerunderdanigst Forestilling angaaende Thorvaldsens Forhold. Allerhøieste Reskript til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen 517

Digitized by Google

Side.

CXXXIII.

Thorvaldsen udsætter atter sin Hiemreise. Ang. Bestillingen paa et Monument over Grev Arthur Potocki. Basr. De tre bedende Drenge. Basr. En Jægerinde tilhest. Basr. En Jæger tilhest. Thorvaldsen skriver gientagende til Collin. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Et Thorvaldsens Museum under Forhandling i Kiøbenhavn 522

CXXXIV.

Horace Vernet skal forlade Rom. Han har malet Thorvaldsens Portrait. Afskedsfest. Thorvaldsen og Vernet bekrandse hinanden. Conflicter med Politi og Geistlighed ang. Helligdagsbrøde. En Corvet tilbydes Thorvaldser til Hiemreisen. Skriv. fra Prinds Christian Frederik. Om Forholdet til München. Prof. Schwanthaler skriver gientagende til Thorvaldsen 532

CXXXV.

Fregatten Bellona udsendes efter flere Arbeider. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen indbydes til at følge hiem med Fregatten. Kunstsagerne afsendes, men Thorvaldsen udsætter med god Grund sin Hiemreise. Forlegenhed i Kiøbenhavn med de modtagne Arbeider. Freund overtager Udpakningen og magazinerer Apostlerne. Thorvaldsen synes forstemt 540

CXXXVI.

Monument for Fred. Schiller. Skizzen modeleres. Forhandlinger aabnes ang. dette Monument. Bestilling paa et Gravmonument fra Grevinde Poninska. Basr. Passagio d'un mondo ad altro. Skizze til Fronton for Raads og

Digitized by Google

Side.

Domhuset. Restauration af Marc. Aurels Statue paa Capitol 545

CXXXVII.

Horace Vernet skriver til Thorvaldsen. Fire runde Basrelieffer: Aarstiderne. Basr. Tro, Haab og Kiærlighed. Modellen til Maximilians Statue færdig og afsendt. Monumentets senere Støbning og Afdækning. Conradins Statue fuldføres i Model; dens senere Udførelse i Marmor 550

CXXXVIII.

Schillers Monument udføres i Model af Matthiæ. Thorvaldsen modelerer florten Basrelief-Medailloner. Schillers Statue. Basr. Poesiens Genius. Basr. Victoria. Basr. Schillers Apotheose. Basr. To Grypher med en Lyre. Monumentets Støbning og Afdækning. Basr. Genio con la lira. S. Luca's Medaille til Ære for Thorvaldsen. Skrivelse desangaaende 557

CXXXIX.

Statuen Achilles paatænkes. Basr. Homer synger for Grækerne. Basr. Thetis og Achilles. Basrelieffterne Achilles og Briseis og Hector, Paris og Helene omarbeides. Basr. Hectors Affked. Medaillonerne Achilles og Penteſilea og Achilles og Patrocles. Basr. Chiron og Achilles. Omarbeidelse af Basr. Alexander antænder Persepolis. Thorvaldsen synes at vakle i sine Dispositioner. En Skrivelse fra Kongen af Würtemberg med en Orden til Thorvaldsen. Thorvaldsens Taksigelse. Correspondance med Würtemberg ang. Oprettelsen af et Thorvaldsens Museum i Stuttgart. Indbydelse til at komme derhen 564

Digitized by Google

Side.

CXL.

Om Forholdet til München. Basreliefferne til Maximilian-Statuen, Retfærdigheden og Statsstyrelsen afbestilles i en Skrivelse fra Kong Ludwig. Museumsagen i Kiøbenhavn. En Forening besang. er sammentraadt. Collin skriver gientagende derom til Thorvaldsen. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen svarer paa Collins Breve, og anmelder sin nærforestaaende Afreise. I Forening med Bindesböll udkastes i Rom Projectet til et Museum i Kiøbenhavn. Subscriptionen er der i fuld Gang. Foreningens Beretning derom til Thorvaldsen. Collin tilskriver ham samtidigt 574

CXLI.

Cholera i Rom. Statuen: En dandsende Pige. Afbrydelse. Basr. Amor og Hygæa. Compositioner til Dekoration for Torlonias Villa: Mythen om Diana. Mythen om Amor og Psyche. Basr. Apollo blandt Hyrderne. Basr. En Bachantinde med en Fugl. Basr. Amor med Tidsler bag Roserne. Afreisen er udsat. Thorvaldsen skriver derom til Collin 587

CXLII.

Nye Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe i Frankfurt. Correspondance desangaaende 593

CXLIII.

En Fregat skal sendes til Middelhavet. Allerh. Rescript desangaaende. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen melder, at han vil følge tilbage med Fregatten. Han skriver derom til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen. Et Allerhøiest Rescript ang. Thorvaldsens Hiemreise med Fregatten. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Skrivelse fra Collin 600

Digitized by Google

Side.

CXLIV.

Basr. Adam og Eva. Statuen Vulkan. Sagerne afsendes til Livorno. Thorvaldsen troer sig bestiaalen. Fragment af et Brev fra ham desangaaende. Fregatten venter. Skrivelse fra Chefen, Capitain Dahlerup. Afreiser over Civita vecchia til Livorno. Ombord i Fregatten Nota. Thorvaldsens Testamente 608

Digitized by Google

Digitized by Google

Thorvaldsen i Rom.

1819—39.

II.

Digitized by Google

Digitized by Google

LXIX.

Besøget i Danmark er forberedet, men nærved igien at gaa overstyr. Grev Rantzau til Preitenburg. Afreise fra Rom. Florents. Bologna. Correggio's Malerier. Mailand. Grev Sommariva.

1819.

Det, allerede i flere Aar omhandlede, Besøg i Fædrelandet, som, efter Vennernes Tilskyndelse, endeligt var kommet saavidt, at Ingen længer tvivlede, var imidlertid nær gaaet overstyr, da det kom til Sagen.

For flere Maaneder siden havde Thorvaldsen allerede forsynet sig med en Reisevogn — den samme, som havde bragt Oehlenschlæger til Rom, — og denne Vogn havde han ladet indrette med hemmelige Giemmer til de kostbare Smaasager og de Penge, han vilde føre med sig. Historiemaler Lund havde paa hans Opfordring besluttet sig til at giøre ham Selskab paa denne Hiemreise og ventede, efterat have opgivet sine Arbeider, sit Logis og solgt sine Meubler, saa at sige i Reiseklæderne. Freund og Tenerani havde overtaget at vogte paa og at bestyre hans Studier. Alt var færdigt til Afreisen, og Brøndsted havde, i Egenskab af Kongelig dansk Agent i Rom, udfærdiget et Reisepas under

Digitized by Google

6te Juli, — da vor Kunſtner til almindelig Overraſkelſe, endnu gjorde et Forſøg paa at faae denne Reiſe udſat indtil videre.

Brøndſted, hvem det var af Vigtighed med Hensyn til Forholdene i Danmark, at Thorvaldſen dog nu omſider gjorde Alvor af ſine Løfter, og Lund, ſom havde gjort ſig ganſke afhængig af denne Reiſe, anvendte, i Forening med de øvrige Landsmænd og Venner, deres Foreſtillinger; men forgieves. Vor Kunſtner gik i ſaadanne Situationer let over til en vis Halsſtarrighed.

Imidlertid var der dog blandt Vennerne Een, ſom Thorvaldſen ikke ſaaledes kunde affærdige, og det var Grev Rantzau til Breitenburg, hvis Forhold til vor Kunſtner allerede oftere er berørt og ſom under de ſidſtforløbne Maaneders Forviklinger havde været ham en alvorlig Ven og Raadgiver. Ogſaa ham laa det, for Forholdenes Skyld derhiemme, paa Hiertet, at Thorvaldſen dog nu ikke ſvigtede de Løfter, han ſelv og Andre paa hans Vegne havde givet, og for at opmuntre ham til at tiltræde Reiſen, indbød han ſig ſelv til at følge med til Florents. Dette giorte Udſlaget. Den 14de Juli om Morgenen Kl. 4 rullede Vognen ud af Porta del popolo med Thorvaldſen, Grev Rantzau og Lund, ledſagede af endeel Venner, der først i la Storta vilde ſige deres Farvel ved et Glas Monteſiascone.

Efter tre hede Dagsreiſer naaede de, over Siena, om Aftenen d. 16de Juli Florents. Om Opholdet her veed vi kun, at han var iblandt endeel gamle Venner, og at Grev Rantzau, efterat have faaet ham paa Gled, her ſagde ham ſit kiærlige Farvel.

Digitized by Google

Med Lund fortsatte han nu en af de følgende Dage Reisen over Apenninerne og kom over Bologna til Parma den 24de. Correggio's Frescomalerier i Kirken S. Giovanni var her Anledning til en Dags Ophold; men disse berømte Kunstværker tiltalte ikke synderligt vor Kunstner. Dagen efter reiste de over Piacenza til Mailand, som de naaede i de sidste Dage af Maaneden, og hvor de opholdt sig indtil den 3die August.

Thorvaldsen traf her sin Ven Grev Sommariva og maatte slaae sig lidt til Ro. Desuden ventede ham ogsaa her adskillige Forretninger angaaende en ny Bestilling, saa at vi, ligesom de Reisende, her maa gjøre et lille Ophold, for at faae en gammel Sag klaret, inden vi fortsætte Reisen.

Digitized by Google

LXX.

Bestilling paa et Monument for Appiani. Tidligere Forhold i denne Sag. Abate Cordoro. Grev Sommariva. De afbrudte Forhandlinger optages igien. Bestilling paa et Basrelief til dette Monument: De tre Gratier i Sorg. Thorvaldsen har overtaget Bestillingen for sin Ankomst til Mailand. Hans Ophold i denne Stad. Et Locale til Monumentet udsees. Appianis Büste bestilles tilligemed Basreliefet.

1819.

Vi have nemlig ikke tidligere omtalt Forhandlingerne ved en Bestilling, som i 1818 var giort hos Thorvaldsen paa et Monument over Maleren Appiani. Det var især disse, som nu opholdt ham nogle Dage i Mailand.

Den berømte, mailandske Maler Andrea Appiani var forrige Aar afgaaet ved Døden, og en Forening af hans beundrende Landsmænd var traadt sammen for at reise ham et Monument. I Spidsen af denne stod Abaten Benedetto Cordoro, som var en Ven af Grev Sommariva; Veien til Thorvaldsen laa saaledes ganske nær. Paa Foreningens Vegne havde Sommariva altsaa henvendt sig til Thorvaldsen, og af Opmærksomhed mod ham havde vor Kunstner ingen Vanskeligheder giort, men erklæret sig villig, uagtet han, for at klare sig førend den berammede Reise, havde foresat sig fortiden ikke at modtage flere Bestillinger. Saameget ubehageligere havde det derfor været Grev

Digitized by Google

Sommariva, at Thorvaldsens Svar neppe var modtaget, førend Foreningen, misfornøiet med at Abaten havde henvendt sig til Thorvaldsen og ikke til en mailandsk Billedhugger, syntes at ville opløse sig, og Sagen havde taget den Vending, at Grev Sommariva maatte underrette Thorvaldsen om, at han, paa Grund af disse ubehagelige Forhold, maatte fratage sig al videre Deeltagelse.

Saaledes havde Sagen staaet, indtil Thorvaldsen, som nu formodentlig havde troet sig fritagen, modtog en Skrivelse fra Tordoro med Underretning om, at den første Comite var opløst, og at en ny var traadt istedet. Med dette Brev fulgte en Skrivelse af 10de April 1819, som var undertegnet af den hele ny Comite med Grev Carlo Verri i Spidsen. Thorvaldsen anmodedes heri gjentagende om at overtage Monumentet over Appiani, Gratiernes Maler, som han kaldtes; man ønskede en Fremstilling af de tre Gratier i Sorg over deres tabte Maler, men, da Pladsen til dette Monument endnu ikke var bestemt, kunde man endnu ikke opgive Maalene.

Igiennem Grev Alborghetti havde Thorvaldsen ufortøvet tilkiendegivet Commissionen, at han vilde modtage Bestillingen, og Abaten havde derefter meddeelt ham den Glæde, som dette Tilsagn havde vakt i Mailand, baade hos Regieringen og hos Folket. Da man af Bladene erfarede, at hans Reise forestod, haabede man at see ham i Mailand, og da vilde alt det Nærmere kunne blive afgiort.

Saaledes var Ankomsten til Mailand altsaa forberedet, og han tilbragte nu sex Dage her, omgivet af Grev Sommariva og de øvrige Venner, der førte ham omkring mellem

Digitized by Google

alle Stadens Seværdigheder. I Sammenkomsterne med Commissionen blev det bestemt, at Monumentet, hvortil Thorvaldsen anviste det bedste Locale i Akademiets Bygning, skulde bestaa af en Buste af Appiani og det tidligere omtalte Basrelief: De tre Gratier, som sørge over hans Bortgang.

Digitized by Google

LXXI.

Reiseplanen forandres. Over Simplon ind i Schweitz. Modtagelse i Luzern. Schweitzermonumentet. Lucas Ahorn. Zürich. Rhinfaldet. Paa Veien til Stuttgart. Besøg hos Pannecker. Reisen fortsættes nordpaa. Heidelberg. Frankfurt. Goethes Fødselsdag. Sulpitz Boisserée. Et Monument for Goethe projecteres. Rhinen. Prinds Christian og Gemalinde i Ems. Colln. Fru v. Humboldt. Hamburg. Festlig Modtagelse i Altona og paa Breitenburg. Slesvig. Brüggemanns Altertavle. Festmaaltid. Schack Stakkeldt. Flensborg. Besøg paa Sandberg. Als. Opholb paa Augustenborg. Fyen. Besøg paa Trolleborg, Arreskov og Sanderumgaard. Paa Siellands Grund. Opholb paa Holsteinborg. Ankomst til Kiøbenhavn.

1819.

I Rom levede Brøndsted og de øvrige Venner i den Tro, at Thorvaldsen, efter hvad han havde yttret, nu vilde igiennem Tyrol begive sig til München, Wien og Warschau, og i denne Overbeviisning havde Brøndsted, den sidste Dag før Afreisen, forsynet ham med en Optegnelse paa, hvad han paa denne Vei havde at iagttage.

Men desuagtet valgte han dog en anden Vei, da han, den 3die Aug., forlod Mailand. Han reiste først til Sarona, for i denne lille Byes Kirke at see nogle Malerier af Luini, og næste Dag gik han fra Sesto Calente over Lago Maggiore til Baveno og fortsatte efter Maaltidet Reisen til Domo d'Ossola.

Digitized by Google

Det var altsaa Veien over Simplon, han foretrak, og førstegang nød han nu det overraskende Skue af den opløftende Alpenatur.

Denne Nydelse var dog neppe Grunden til hans improviserede Afvigelse mod Vest fra den lagte Reiseplan; det hed sig, at han vilde til Schweitz, for at see det Sted, hvor hans store Løve blev udhugget i en Fieldvæg ved Luzern.

Den 4de August forlod han Domo d'Ossola og kom, efter nogle Dages Reise over Ber og Vevai, til Lausanne, hvorfra han fortsatte Reisen over Bern til Luzern. Det var den 12te, da han ankom i Giestgiverstedet „Im Falken," og hans Modtagelse var her forberedet. Men førend Maaltidet førtes han til den Pfyfferske Have, for at see det Sted, hvor Billedhuggeren Lucas Ahorn arbeidede paa Løven efter hans Model. Denne Gipsmodel var vel i en maadelig Forfatning, men dog ikke saa ødelagt ved Transporten, at den jo, efter at være restaureret, havde kunnet tiene den unge Kunstner som Forbillede. I Luzern blev han kun Dagen over; næste Aften ankom han til Zürich, og fortsatte Reisen til Schaffhausen, hvor han vilde see det berømte Rhinfald. Derfra vilde han begive sig til Stuttgart, for at besøge sin navnkundige Kunstbroder, Dannecker.

Paa den sidste Station før Stuttgart, ved Waldenbuch, nærmede et ungt Menneske sig Vognen, medens der skiftedes Heste, og af Samtalen med Postillonen hørte Thorvaldsen, at han bad om, at maatte sidde op hos ham til Byen. Da han der mødte Afslag, fandt Thorvaldsen, at det var en vakker, ung Mand, som man jo kunde tage ind i Vognen, og indbød ham med sin sædvanlige Venlighed. Underveis

Digitized by Google

kom Samtalen igang. Den unge Touriſt fortalte, at han var Billedhugger, Elev hos Dannecker, at han under en kort Fraværelſe havde af Bladene erfaret, at man ventede den ſtore Billedhugger fra Rom, den berømte Thorvaldſen, i Stuttgart, og at han nu ilede tilbage i det Haab at faa ham at ſee. — „De kan ſee ham ſtrax," afbrød Lund, „han ſidder der ligeoverfor Dem!" Naturligviis fulgte der nu endeel godmodig Skiemt paa denne Overraſkelſe, og Danneckers Elev havde den Ære at føre Thorvaldſen til ſin Meſters Studio.

Opholdet i Stuttgart varede i flere Dage. Foruden Danneckers Værkſted — hans Chriſtus Statue var netop under Arbeide — var den boisſereeiſke Samling af ældre, tydſke og nederlandſke Malerier dagligt en Gienſtand for Thorvaldſens Beſøg, og iſær fordybede han ſig med ſtor Intereſſe i en Cyklus af ſmaa Billeder, Jeſu Liv af Hemmelinck.

Da han atter beredede ſig til Afreiſe, kom Spørgsmaalet igien under Forhandling, om at lægge Veien over München og Wien; men, da han ved denne Leilighed erfarede, at man allerede i München havde forberedet Feſter til hans Modtagelſe, giorte dette Udſlaget, thi netop af den Grund vilde han nu ikke derhen, — det kunde jo, ſagde han, ligeſaagodt ſkee paa Tilbagereiſen.

Den 21de Auguſt forlod han ſine Venner i Stuttgart, fortſatte Reiſen nordpaa og kom til Heidelberg, hvor han traf Bekiendtere fra Rom, den unge Hertug og Prindſen af Auguſtenborg, der nu i Giæſtgiverſtedet „Zum Könige von Portugal" foranſtaltede et Gilde til hans Modtagelſe, der

Digitized by Google

ikke skal have givet de tidligere nævnte, i la Storta og i Frascati, Noget efter.

Over Darmstadt naaede han Frankfurt den 27de Aug., og traf her, blandt flere Venner og Bekiendte, Sulpitz Boisserée, for ikke at tale om Familien Bethmann, hvor han havde saameget at afbede og at undskylde, eftersom Monumentet over Bethmann-Hollweg endnu ikke var tilendebragt. Næste Dag var det Goethes 70de Fødselsdag, og denne Fest blev tillige en Fest for Thorvaldsen. De Andres Begeistring for den store, tydske Digter har været vor Kunstner nok, til deraf selv at begeistres, thi neppe følte han sig i noget andet aandeligt Slægtskab til den store Digter. Sulpitz Boisserée undfangede i disse Begeistringens Øieblikke den Tanke, at reise Tydsklands største Digter et Monument. Dette meddeelte han strax vor Kunstner, som ikke tog i Betænkning at yttre, at ihvormeget han end havde paataget sig, vilde han dog altid findes rede til at overtage en saadan Bestilling, og af denne Samtale udviklede sig i de følgende Aar en Række af Underhandlinger, der desværre omsider endtes med Utilfredshed og Misfornøielse, uden Resultat for vor Kunstners Vedkommende.

Boisserée besluttede at følge Thorvaldsen og Lund til Cølln, for der at være deres Cicerone i Domkirken. Fra Frankfurt reiste de den 30te August over Mainz og paa Rhinen til Coblenz. I det nærliggende Badested, Ems, var Prinds Christian Frederik med sin Gemalinde i disse Dage tilstede, og da Thorvaldsen ikke hidtil havde giort dette Fyrstepars personlige Bekiendtskab, aflagde han her sit Besøg, førend han over Andernach og Bonn fortsatte Reisen. Da

Digitized by Google

han i Cölln, ledſaget af ſin kyndige Veileder, traadte ind i den ufuldførte Domkirkes uforlignelige Chor, overraſkedes han ved her at møde ſin Veninde fra Rom, Baroneſſe Caroline v. Humboldt, ſom førtes derhen af en anden Ven, Profeſſor Welcker fra Bonn.

Over Elberfeld, Münſter og Osnabrück naaede han nu i et Par Dage Hamborg. Ifølge Optegnelſen, ſom Brønd-ſted havde givet ham med paa Veien, „maatte han her ikke glemme at beſøge Banquier Donner og at tale med ham ſelv om den Statue, ſom ønſkedes i Marmor." Det blev derfor det førſte Beſøg, han her aflagde, og i de otte Dage, han opholdt ſig i Altona, blev hans Tilbagekomſt til Fædrenelandet feſtligholdt paa Foranſtaltning af Overpræſidenten, Grev Blücher-Altona.

Paa Veien til Rendsborg, den 19de Septbr., beſøgte han, i Nærheden af Elmshorn, det gamle Herreſæde Breitenburg. Beſidderen, hans Ven Grev Rantzau, havde han nyligt forladt i Florents, men desuagtet var der ſørget for en feſtlig Modtagelſe paa det gamle Herreſæde for den fraværende Greves Ven.

Næſte Dag var Thorvaldſen i Slesvig. Her maatte han fornemligt ſee Brüggemanns berømte Altertavle i Domkirken, Jeſu Lidelſe og Chriſtian den Andens og hans Dronnings Statuer, udſkaarne i Træ.

I Kirkebogen er dette Beſøg antegnet med det Tillæg, at „Thorvaldſen beundrede dette Kunſtværk, ſaavel paa Grund af Stiil og Tegning, ſom ogſaa paa Grund af den overordentlige Færdighed, med hvilken disſe Billeder vare udførte." Forfatteren af

Digitized by Google

det Skrift,*) hvoraf vi have denne Meddelelse, beretter fremdeles, at Thorvaldsen skal have tilføiet, „at man kunde fæste Lid til hans Dom, thi han havde selv været Træskiærer," en Yttring, som i sin Naivitet ganske charakteriserer vor Kunstner. Amtmanden i Slesvig, den først sildigt erkiendte, store Digter, Schack Staffeldt, havde i Giæstgivergaarden foranstaltet et Festmaaltid og udbragte den hiemvendende Kunstners Skaal i en gammel, af en slesvigsk Familie bevaret, Guldpokal med en kort og fyndig Tale.**)

Fra Slesvig fulgte Advocat Jasper med Thorvaldsen til Flensborg; ogsaa her overraskedes han af Veninder fra Italien, nemlig af Enken efter Consul Wulffen i Livorno og hendes Svigerdatter. Paa Veien til Als, hvor han vilde hilse paa Hertuginden af Augustenborg, besøgte han Grev Ludvig Reventlow paa Sandberg og befordredes herfra i Grevens Equipage til Sønderborg. Efter nogle Dages Ophold ved Hoffet paa Augustenborg, lod han sig den 27de Septbr. sætte over til Bøyden paa Fyensland. Der besøgte han den Reventlowske Familie og sin Døbefont paa Trolleborg, men paa Veien lod han sig føre til Landsbyen Horne, da han erfarede, at hans Ven Eckersberg nyligt havde smykket denne Kirke med et Altarmaleri. Nogle Dage efter forlod han dette Herresæde og besøgte paa Veien til Arreskov Østerhæsinge Kirke, for at see et Altarbillede af hans Reisefælle, Historiemaler Lund. Efter et Besøg hos Geheimeraad Bülow paa Sanderumgaard, gik han d. 30te Septbr.

*) „Nord og Syd", VII. Nr. 1, Pag. 57.

**) C. Molbech, Digteren A. W. Schack-Staffeldt. Kbhvn. 1851, Pag. 198.

Digitized by Google

over Beltet, men fortsatte dog ikke Reisen lige til Kiøbenhavn; der var endnu et Besøg, han paa Veien vilde aflægge, ifølge Indbydelse fra Grev Holstein paa Holsteinborg.

Først Søndag Eftermiddag, den 3die Octbr. 1819 hilsede han fra Frederiksbergs Bakke sin kiære Fødeby. Det gamle Frue-Kirkespir med de tre gyldne Kroner var der ikke mere; men der var saa meget Andet, han ikke skulde finde igien efter de 23 Aars Fraværelse.

Digitized by Google

LXXII.

Ankomst til Charlottenborg. Portneren Bendtsen. Vennerne samles. En af dem fortæller. Thorvaldsen indtager Sæde i Akademiet. Festtale i den Moltkiske Malerisamling. Porups Selskab hilser „Broder 71". Studenternes Fest paa Skydebanen. Oehlenschlægers Tale. En Sang af Dr. Balfungo. En anden af Oehlenschlæger. Grev Schimmelmann. Flere Fester. Baggesen skriver til Thorvaldsen. En Sang af Baggesen.

1819.

Vognen kjørte ligetil Charlottenborg, hvor en Bolig og et Værksted allerede længe havde ventet paa den store Kunstner. Det første bekiendte Ansigt, som kom Thorvaldsen imøde, var den gamle Portners. Den fra fordums Tid saa velbekiendte Model fra Øvelserne i Modelskolen var nu bleven en Olding og tiente som Slottets Portner; men Synet af det gamle, smukke Hoved vakte Thorvaldsens Ungdoms-Erindringer. — „Bendtsen!" raabte han glad og forundret, og i Hiertets stærke Bevægelse kastede han sig om den Gamles Hals og kyssede ham.*)

Det næste Øieblik løb Rygtet rundt i Byen og fortalte, at Thorvaldsen var kommen. De ældre Venner, som min-

---

*) Et Portrait af denne Olding, malet af Troels Lund, fik senere sin Plads i Thorvaldsens Dagligstue og opbevares nu i Museet iblandt de Sager, som han dagligt havde om sig.

Digitized by Google

bedes ham bedre, end han dem, flokkede sig snart omkring ham; og de yngre Landsmænd, som han senere havde lært at kiende i Italien, giorte hine Rangen stridig i hans Hierte. Men mod dem Alle var han den blide og kiærligsinde Ven, og han hilsede dem af Hiertet med Haand og Mund. Senere fulgte den større Mængde af Landsmænd, som hidtil vare ham fremmede, men med hvem han i det næste Øieblik følte sig saa velbekiendt, ganske undseelig over al den Ære, de bevistе ham.

Af Ungdomsvenner — han havde kun faa tilbage — fremhæve vi den nu afdøde Justitsraad Haste og lade ham selv fortælle om sin Modtagelse:

„Siden jeg fulgte ham til Toldboden (1796), veed jeg Lidet om ham, uden hvad Europa veed, og destoværre kun Lidet af dette. Dog saae jeg ham, da han kom til Kiøbenhavn i 1819, fire Dage, hver Dag. Jeg fandt ham en Anden og den Samme. Da det lykkedes os, at være blevne alene, — thi der var Cour hos ham, som hos en fremmed Fyrste af stort Navn — gik han hen til sin Pult og tog sin Stambog frem, opslog et Blad, hvorpaa jeg, for 24 eller 25 Aar siden havde skrevet et Vers til min Erindring, trykkede taus min Haand, gik igien til Pulten og kom tilbage med en Medaille. „Seer Du, Broder!“ sagde han, „Nogle Kunstvenner i Rom, som giorte formeget af mig, lode denne Medaille slaa. Jeg har medbragt fire Exemplarer; deraf giver jeg Dig det ene! Det er kun i Bronze! Jeg har faaet eet i Guld, men det giver jeg Dig ikke. Du kunde let, frygter jeg, over Metallet glemme Manden!““

Alle kiøbenhavnske Dagblade bragte vor Kunstner deres Hilsen, og forskiellige Foreninger beredede festlige Modtagelser.

Digitized by Google

I en overordentlig Forsamling, Tirsdagen d. 5te Octbr., indførtes han i Kunstakademiet, hvor han tog Sæde som Professor ved Modelskolen, og nogle Dage efter hædredes han i den Moltkiske Malerisamling med en Tale af Justitsraad Weinwich, efter forudgangen Indbydelse til alle Stadens Kunstnere og Kunstvenner. Den 13de Octbr. havde Det dansk-dramatiske literaire Selskab (Borups Selskab) foranstaltet en Fest for „Broder 71," og dennegang gik det bedre, end sidst, da han skulde fremtræde som Alcaden i Figaros Giftermaal.

Men den Velkomst, som han, mere offentligt, modtog af et talrigt Samfund i den Kongelige Skydebanes Locale, overstraalede alle andre Festligheder i denne Anledning. Indbydelsen var udgaaet fra Studenterne, men da Listen, paa Grund af Localet, meget snart maatte sluttes, kom dette Selskab kun til at bestaa af Akademiets ældre Kunstnere, foruden Universitetets ældre og yngre Videnskabsmænd.

Det var Fredagen den 15de Octbr. 1819. Om Middagen ventede en Skare af de forsamlede Værter utaalmodigt paa Thorvaldsens Ankomst ved Indgangen til den Kgl. Skydebane, da en Vogn rullede for Døren og Kanonerne forkyndte, at det var Thorvaldsen. To Studenter havde afhentet ham, og nu førtes den Beundrede, under Favntag, Haandtryk og Kys ind igiennem Trængslen af den tætte Skare, der vilde see ham og modtage hans store Haand i sin. Indført i Salen, tog han Sæde i en Kreds, hvis tætte Rader kun havde Blikket fæstet paa ham. En Sang af Christian Wilster havde hilset ham ved Indtrædelsen; nu besteg Oehlenschlæger Talerstolen. Digterens Ord havde let ved at bevæge Kunstnerens Hierte, — det var jo

Digitized by Google

ogsaa i Fødelandets Navn, at der taltes til ham. Hans klare Øie hvilede paa den Talende med det samme Blik, som Eckersberg engang opfattede i Portraitet; undertiden sænkede han det ydmygt mod Jorden. „Men har Gothen synbet" — saaledes lød det — „saa har Gothen nu atter godtgiort sin Brøde! Have vore Forfædre nedhugget Billedstøtter i Rom, saa staa de nu atter, Grækenland værdige, frem ved Nordboens Kunst!"

Længe havde Thorvaldsen siddet nedbøiet, med Ansigtet skiult i begge sine Hænder; men da Digteren, mod Slutningen af sin Tale, sagde disse Ord: „Een Bøn har jeg dog, som jeg troer de Fleste dele: Tænk imellem paa Nordens gamle Gudefkare, paa de første, herlige Foreftillinger af et Folk, fra hvem Du ftammer!" hævede han sit, af Taarer bedugggede, Aasyn, og i det store, blaa Øie troede man dengang at læse et Tilsagn.

Nu kaldte larmende Trompeter det høitidelige Selskab til Maaltidets Glæder. I den smykkede Gildesal indtog Kunstneren sit Højsæde mellem Oehlenschlæger og Grev Schimmelmann, og følgende Sang af „Dr. Balfungo" istemmedes:

Om Asathor og om hans Hammer
Ovad mangen en Hedenolds Skiald,
Mens Hornet blandt Helte med Skrammer
Gik rundt i den festlige Hal:
Vel Guldhorn og Kæmper ei findes,
Dog Druer og Mænd end i Nord,
Og hvad som er vel værd at mindes
En Hammergud trods nogen Thor.

Digitized by Google

Skiøndt Himmelboer, ſiges den Herre
Knap hin Side Elben bekiendt,
Og det, der for ham end er værre,
Forlængſt er hans Gudery endt:
Den Anden vi har ved vor Side,
Hans Navn er ei Digt eller Drøm,
Mod Himlen hans Hæder vil ſtride,
Uſtandſet af Seklernes Strøm.

Greb Thor til ſin vældige Hammer,
Da knuſte han Jetternes Kløgt;
I Sporet gik Manddrab og Jammer,
Selv Guderne bæved af Frygt:
Om Hamren i Thorvaldſens Hænder
Sig flokker den himmelſte Hær,
Og ſtudſende Hellas gienkiender
I Stenen ſit Liv og ſin Færd.

Engang, — lyder Sagnet om Guden,
Til fremmede Land han drog hen;
Hiem vendte han Miølner foruden,
Og borte var Kraften med den:
Liſt Hamren af Thorvaldſens Giemme,
Du fierner ei Kunſtnerens Maal;
Thi han finder ude og hiemme
I Aanden det ſkabende Staal.

Vor Thorvaldſen vel kun nedſtammer
Fra dem, ſom lød Aſathors Bud,
Men bedre han bruger ſin Hammer,
End fordum den hedenſke Gud:
Thi tømte et Guldhorn de Fædre
Til Ære for knuſende Thor,
Det bør ſig vel Sønnerne, hædre
Den ſkabende Kunſtner fra Nord!

Digitized by Google

De ſmeldende Kanoner forkyndte nu Kiøbenhavn, at Thorvaldſen ved Bægeret modtog ſine Landsmænds Hilſen, og atter hævede Sangen ſig med Oehlenſchlægers Viſe:

Hr. Thorvald drog over ſalten Hav,
Til Roma Snekken mon ſtande.
Der ſatte de ham ved den Marmorgrav,
Saa drog de ad bruſende Vande.

De vidſte, han eied' et Nemme ſnildt
Til Kunſten med Lethed at lære;
De tænkte: Den gode, yſte Vilt
Skal giøre ſit Fædreland Ære!

End findes Kæmper der hobeviis,
Som tiene Gud Thor, den Herre;
Men til at virke Vaulundurs Priis
Med Klogten, findes der færre.

Thi toge de ham, ſom han gik og ſtod
Og ſatte ham paa den Snekke.
Nu ſtod han bedrøvet, det unge Blod,
Og græd ved Myrternes Hække.

Han ſøgte forgiæves den danſte Bøg,
Og Taaren ham Øiet mon væde;
Han tænkte kun midt i den ſydlige Spøg
Paa Nordens alvorlige Glæde.

„Op, Thorvald! Taaren af Øiet viſt!
Benyt dine Timer ſaa fage!
Sku atter dybt i Naturen friſt,
Og vend med Laurbær tilbage!"

Digitized by Google

Men ud han vandred af Byens Port
Og monne de Taarer aftørre;
Thi var end Nordboens Nemme stort,
Saa var dog Hiertet ham større.

Nu Tiden var endt, og han stod ved Strand,
Da monne ham Uro fortære,
Thi elsted' han høit sit Fædreland,
Saa elsted han ogsaa sin Ære.

En Aften han stirred med Haand under Kind,
Mens Gubben fortalte den Sage,
Om Jason, som hented' det gyldne Skind,
Og vendte tapper tilbage.

Da reiste sig Thorvald af Veemodsdunst,
Og Flammen i Øiet ham brændte:
„Det gyldne Skind er den gyldne Kunst,
Og Jason skal atter det hente!"

Og hurtig reiste sig Helten kiæk,
Og Helten under hans Hænder,
Og Billedet stod, til Canova's Skræk,
Som vel Heimskringla nu kiender.

Thi neppe forstod hun din høie Natur,
Før Fama det Rygte bebuder,
At Thorvald! dit lille Brædestuur
Stod fuldt af de græske Guder!

Din Krands er vundet! Som trofast Ven
Du vender atter tilbage,
At skue det elskte Land igien,
Som skued din Barndoms Dage.

Digitized by Google

Og smiler i Venskabs Helligdom,
Hvor vi Dig Takken frembære;
Ei Alexander til Babel kom
Med større Hæder og Ære!

Tak, Thorvald! Tak, for den Krands, Du vandt!
Dens Blade jo dele vi alle!
Vaulunder atter sit Værksted fandt,
Og henrykt smiler Valhalle!

Da Thorvaldsen havde tømt Bægeret til Ære for de danske Studenter — en Skaal, som naturligvis blev modtaget med stormende Jubel, reiste Grev Schimmelmann sig, og Alle lyttede til, hvad denne Olding vilde fremføre. „Alle skiønne, danske Pigers Skaal! Altsaa ogsaa Thorvaldsens Gratiers!" Ved disse hans Ord naaede Glæden sit Høidepunkt, og det er ligesaa overflødigt som umuligt at beskrive, hvorledes de Ældre med de Yngre istemte og giorte Bifald.

Da Maaltidet var tilende, omringedes Kunstneren uafladeligt af tætte Grupper, hvori hver Enkelt trængte sig frem, for i et Ord, et Haandtryk, eller i et broderligt Kys at modtage en Erindring for hele Livet, — en Velsignelse, som blev bragt hiem i Familien.

Først da han under Salutskud atter var stegen ind i Vognen med sine to Ledsagere — Forfatteren havde den Ære, at være den ene — fik hans bevægede Hierte Luft i en Taarestrøm. Vi, Misundelsesværdige, som sadde hos ham, modtoge Udtrykket af hans Erkiendtlighed paa Kammeraternes Vegne; men, da vi kom til Charlottenborg, viste det sig,

Digitized by Google

at hans Følge havde været større, end han formodede. Et Antal af de Yngre havde, tilfods eller paa Vognen, fulgt med, og modtog ham atter, for først at skilles fra ham i hans egen Stue.

De første Uger af Opholdet i Kiøbenhavn hengik saaledes med Fester til hans Ære, eller Fester, som han skulde smykke med sin Nærværelse. I Frimurerlogen: Friedrich z. gekr. Hoffnung, hilsedes han den 27de Octbr., og i Anledning af Dronningens Fødselsdag, den 28de, var han af Selskabet Clio indbuden til en Fest, som skulde finde Sted den 30te.

Digteren Jens Baggesen var paa denne Tid i Kiøbenhavn, og, ligesom Thorvaldsen, mellem de Indbudne. Han havde allerede hilset vor Kunstner i et af Dagbladene, og Thorvaldsen hørte fra sin Ungdom af mellem denne Digters Beundrere.

Vi optage derfor et lille Brev, som Baggesen i den ovennævnte Anledning skrev til Thorvaldsen:

„Elskelige Thorvaldsen!

De maa endelig, hvis det er Dem nogenlunde muligt, komme i Morgen Aften i Selskabet Clio, hvor Dronningens Fødselsfest høitideligholdes med et lille Glædesmaaltid, der vilde forvandles til et sørgeligt, hvis De blev borte. Man har giort mig den Ære, at indbyde mig dertil, med den Forsikkring, at De havde lovet at beære dette nu eneste literariske Selskab her i Byen med Deres Nærværelse. Saa byrebar Dronningen, og saa kiært Selskabet selv, er mig, maa jeg dog tilstaae, at jeg kun i Haab om, at tilbringe et Par uforglemmelige Timer endnu med den Landsmand, der har giort det dybeste

Digitized by Google

Beundrings- og Kjærligheds-Indtryk paa min Siæl, overtræder den Lov, jeg ellers har givet mig selv, ved denne Leilighed. Deres

Baggesen."

Fredag Aften, d. 29de Octbr. 1819.

Thorvaldsen indfandt sig, og Baggesens Musa forherligede ham i disse mesterlige, men kun lidet bekiendte, Strophер:

„Den store Genius ei døer,
Skiøndt ofte Jorden den forlader,
Den aabenbarer sig som før
Endnu for Slægtens Myriader,
Og stundom seer man doppelt skiøn
Med Krands om Tinding, evig grøn,
I Kunstens alleryngste Søn
Den allerældste Kunstens Fader.

Ved Verdens største Malers Død
Vel Farvebilledkunsten døde;
Men Rafael igien blev fød
I Stub's nys sundne Morgenrøde.
Og, Held os! end i Morgenglands,
I alle Farvers Tryllebands,
Paa Veien til Apollo's Krands,
En Eckersberg endnu vi møde.

Og Digtekunsten ei sov hen,
Af den fik Verden endnu mere:
Homer gik i Virgil igien,
Virgil i Dante, han i flere.
Vi andre Digtre, store, smaa,
Hvoraf tolv, fiorten nu som saa
Paa hver af hine største gaae,
Hvert Efteraar paa ny florere.

Digitized by Google

Men hvad i Marmor evigt ſtaaer,
  Derpaa man ſieldnere mon ſtøde —
Det er i Dag to tuſind Aar,
  At Phidias, den gamle, døde.
See, Clio ſmiler med Behag
Paa Danmarks Dronnings Fødſelsdag
I vor Beundrings Vennelag
  Ved Mandens pludſelige Møde!

Digitized by Google

LXXIII.

Brøndsted skriver fra Rom til Thorvaldsen om Studierne. Grev Christian Reventlow opfordrer Kunstneren til et Arbeide for Landsbykirkerne. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik.

1819.

I Rom havde man ventet at høre fra Thorvaldsen, at han var i München, i Wien, eller i Warschau, da det erfaredes, at han var reist igiennem Frankfurt; og han havde ikke været mange Uger i Kiøbenhavn, da Brøndsted skrev et Brev til ham fra Rom, hvilket vi meddele, da det ikke alene skildrer denne Overraskelse, men ogsaa indeholder en Deel Efterretninger fra Rom og fra Studierne:

"Bedste Ven!

Velkommen til Axels Stad! thi nu tør jeg dog nok mene, at jeg didhen kan sende Dig min Salutems Hilsen — "desværre" kunde jeg fristes til at sige, thi jeg nægter ikke, at jeg ogsaa er blandt dem, der mene, det havde været bedre, at Du var kommen lidt senere til Kiøbenhavn og saa havde udrettet imidlertid Hvad Du havde at vaere paa baade i München, i Warschau og Andetsteds. Jeg fordrister mig vel ingenlunde til

Digitized by Google

at sige, at Du er löbet avet om igiennem Tydskland, men saameget er vist, at Vi her, dine nærmeste Venner, især Tenerani og Freund og jeg, bleve yderst forbausede over at erfare, at Du, som vi meente i Österi, befandt Dig i Vesten. Just da jeg haabede Efterretning om Din Ankomst til Wien, fik jeg et Brev fra Hertugen af Augustenborg, af 25de Aug., hvori H. D. meldte mig, at Du befandt Dig i — Frankfurt, og vi vide af senere Skrivelse, at Fru v. Humboldt har omfavnet Dig i Cöllner Dom. Jeg læste for mere end 5 Maaneder siden i Wiener Zeitung, at man i samme Keiserstad da var vis paa Dit Besög, og at man ventede Dig med Længsel. Fra München skrives nu, at man der forlængst var betænkt paa Fester til Din Ære, og mine Venner, Hr. v. Schlichtegroll og Schelling, giöre Nar af mig, fordi jeg havde tilskrevet dem begge, at Du ganske uforbigængeligt som snarest vilde besöge dem. Lignende Ramaskrig ville vel snart höres baade fra Wien og Warschau, Dresden og Berlin. I Diario Romano have vi ellers jevnlig læst Anmeldelser om Din Reise, f. Ex. om Dit Besög i Luzern og ved Stedet, hvor Din Löve skal udföres.

Du længes vel efter nogen Meddelelse om Dine Studier, Dine Arbeiders Fremgang her o. s. v. Jeg har i denne Henseende idelt Godt at melde Dig. I disse Maaneder har jeg jevnlig besögt Dine Værksteder, endnu oftere samtalet med

Digitized by Google

Tenerani og Freund om Arbeidernes Fremme; det forekommer mig, at det ikke kan gaae bedre eller flinkere fra Haanden. Tenerani og Freund ere yderst paapassende og flittige. Af de yngre Konstnere i Rom er der faa, eller ingen, jeg saameget agter, som Tenerani. Det er et herligt Menneske, en sand Juveel i Din Konstnerkrone. Hans Höiagtelse og Hengivenhed for Dig er grændselös, og dette Sindelag giör mig ham endnu kiærere. Det Vigtigste af Hvad jeg i Henseende til Arbeidernes Fremme har at melde Dig, er følgende:

Tenerani har nu fuldendt: 1) To Büster, tilhörende Esterhazy. 2) Fru Ostermanns siddende Statue, men denne maa nu först formes, hvilket formedelst Antonios Sygdom ikke för har kunnet skee. (Den arme Diævel har i denne Sommer været ilde plaget af Feber. I Slutningen af August Maaned saae denne stærke og smukke Mand ud som et Skelet, og jeg forbausedes i höieste Maade, da han en Dag i denne Tilstand indtraadte i mit Værelse. Nu er han atter frisk og arbeider daglig enten i Dit Værksted paa Gibsafstöbningerne til Academiet, eller i Magazinet i Babuinagaden paa de æginetiske Statuer, hvilke jeg i denne Tid, med Kronprindsen af Bayerns Tilladelse, lader forme). Fremdeles har Tenerani fuldendt, 3) Colonel Bonards Buste. 4) Basrelief Priamus og Achilles, hvorpaa Tenerani nu vender sig til Frisen for Sommariva, paa hvilken Andre imidlertid have

Digitized by Google

arbeidet. Ogsaa for de Andre gaae Arbeidet vel fra Haanden, men to af Arbeiderne, Livi og Bienaimée, have været syge af Feber. Din unge, blonde Eleve, som arbeider paa Caryatiden, fra Carrara (jeg troer hans Navn er Ercole) har stedse været uafladelig i sin Dont, og denne skiönne Statue er meget vidt bragt. Ogsaa jeg skiönner denne unge Mands tiltagende Færdighed i at bearbeide Marmoren. Busten (det er Skulderstykket med Drapperiet, thi Hovedet var færdigt inden Din Afreise) og Basrelieffen til Maitlands Monument ere just i disse Dage stöbte i Bronze af Hopfgarten og lykkedes fortreffelig. Jeg har igaar med stor Fornöielse seet begge. Du skulde animere en eller anden riig Person i Kiöbenhavn til at lade Din Hyrdedreng stöbe i Bronze af Hopfgarten. Denne Statue vilde vist tage sig fortrinlig skiönt ud i denne Materie. Det sidste af Dine Arbeider, som af Antonio er formet og afstöbt for Akademiets Samling, er Hebe. Gypsen er vellykket og til min fuldkomne Fornöielse. —

Heden har plaget os slemt denne Sommer, især i Slutningen af Juli og Halvdelen af August. Alle Arter Febre vare da, som sædvanligt, à l'ordre du jour, og man regnede henved 10,000 Syge i Rom af dette Onde. Ogsaa jeg havde en Rem af Huden, først i Albano, hvor jeg opholdt mig et Par Ugers Tid, og siden her i Rom. Maler Kock har været dödsens af ondartet Feber,

Digitized by Google

nu er han kommen sig ret godt. Schultheis, vor Banquier, den ældre Broder, har været overmaade syg af putrid Feber. Han var nylig opgivet af Lægerne, men det synes, som om hans Livskraft er vendt tilbage mod al Formodning. Han er vel, som det synes, i Bedring, men endnu langtfra ikke uden Fare.

Paven giör Cardinaler i denne Tid og slaaes for Resten med sine Rövere. Mange Hoveder af denne Hydra ere vel faldne ved de strenge Forholdsregler, som toges ved Edictet af 19de Juli imod Sonnino, Frosinone &c., men det lader til at nye Hoveder immer udvoxe paa denne Hydra, som paa hiin mythiske. Uagtet de mange pavelige Troppers Nærværelse i Biergene til hint Edicts Udförelse, har dog en Bande af Röverpakket atter i disse sidste Dage giort en feed Fangst og ved Fondi paa Napoliveien attraperet Conte Brignoli fra Genua, en af denne Stads rigeste Patricier, og den uhyre Lösesum af 30,000 Neapol. Ducater (jeg mener de udgiöre over 25,000 Scudi) ere i Forgaars afsendte i störste Hast fra et Romersk Kiöbmandshuus, for at befrie den arme Mand, der skal være halvdöd af Skræk og Mishandling.

Vi ere meget faa Danske i denne Tid i Rom, Ingen uden Freund og Kock og jeg.

Jeg har saamange Hilsener til Dig, at jeg for Kortheds Skyld, og for slet ingen at glemme, vil forene dem alle i 3 Bogstaver, men disse 3 Bogstaver indbefatte Meget; jeg skal hilse Dig fra Rom.

Digitized by Google

Paa Tirsdag have vi vort Gilde i Zirlettis musicalske Selskab, og vi agte tilhobe der at drikke Din Skaal under Vivat og Hurra!

Skriv mig nu snart til, eller skrive lad — ellers faaer Du ingen flere Breve fra mig. Forsöm ikke at fornye Ungdomsbekiendtskab med min ædle Ven, Dr. Mynster. — Finder Du Leilighed dertil, da formeld ogsaa min Respect for Fru F. Bruun og den gode, behagelige Fröken Gall, en af Dronningens Hofdamer; jeg formoder Du seer dem begge.

Hvis Du skriver mig til, da glæd mig ogsaa med den Efterretning, at Du har giort Bekiendtskab med min ædle Svigerinde, (min Frederikes udtrykte Billede og Tvillingsyster) Fru Aagaard, og med hendes Mand, min gode Svoger, ogsaa, at Du med min Svigerinde har besögt det indviede Sted, hvor min elskede Hustrues Legeme blev nedlagt, og til hvilket Du har lovet mig en Mindesteen.

Din hengivne Ven

Brönd sted."

Rom, d. 2den October 1819.

Fra sin gamle Velynder, Grev Christian Reventlow, som nu levede, tilbagetraadt fra Statsstyrelsen, i et roligt Familieliv paa Pederstrup, modtog Thorvaldsen i disse Dage et Brev, hvilket vi saameget heller meddele, da det bærer Vidne om den Impuls, hans Ankomst i flere Retninger havde tilfølge, og desuden indeholder en Bestilling.

Digitized by Google

Grev Reventlow ſkrev ſaaledes til Thorvaldſen:

„Min Søn Ludwig har ſkrevet mig, at han har haft den Fornøielſe at fornye Deres Bekiendtſkab, og at De har glædet ham med Deres Beſøg paa Sandberg og givet ham Haab, at De vilde næſte Foraar, paa deres Tilbagereiſe, lægge Deres Vei over Lolland og beſøge mig paa mine Godſer. Dette alt glæder mig og beviſer mig, at De ikke har glemt, hvor varm Andeel jeg tager i de ſkiønne Kunſters Fremme, og at jeg derfor var en af de førſte, der ſatte fortient Priis paa Deres udmærkede Talent. Jeg har ogſaa hørt, at endſkiøndt De ved dette har erhvervet Dem et ſtort Navn ſom Kunſtner i Europa, De dog er vendt tilbage til os, uden Kunſtner-Stolthed, godmodig og beſkeden, ſom De var det, da De forlod os ſom Yngling, og derfor vover jeg, kiære Hr. Profeſſor, at komme til Dem med et Anliggende, der ligger mig paa Hiertet, med den Tillid til Dem, at De, om De kan, vil opfylde mit Ønſke, ſom jeg her vil frembringe.

De fleſte af vore Kirker ere forſynede med meget ſmagløſe Alter-Tavler, og Kirke-Eierne, ſom kunne have Lyſt til at pynte deres Kirker, have ſielden Evne til at bekoſte nye Altertavler ved en duelig Kunſtner. Kunde De nu i Vinter, medens De er i Kiøbenhavn, vinde Tid til at modellere et Basrelief af 2 à 2¼ Alens Bredde og forholdsmæſſig Høide, ſaa vilde mange Kirke-Eiere vinde Leilighed, ud af deres Landsbye-Kirker at borttage de vanzirende Malerier og Billeder, og med Gypsafſtøbningerne at give dem en ſtiøn, ikke for deres Evne for koſtbar, Prydelſe. Om De vilde unde Fortieneſten af Afſtøbningerne til en Mand, De ynder, muligen til en ung Kunſtner, der trængte til Underſtøttelſe, eller til en anden værdig Trængende, ſaa vilde dennes Kaar rimeligviis derved meget forbedres. Chriſti Opſtandelſe og hans

Digitized by Google

Omgang med sine Disciple efter Opstandelsen synes mig at give de skjønneste Sujets til en saadan Altertavle, og blandt disse især ogsaa Historien om Thomæ Vantro, Johannes Evangelium, 20 Cap. 26—29 Vers. Om De har den Godhed at opfylde mit Ønske, vil De derved bidrage meget til at give mange Landsbye-Kirker ved Synet en Høitidelighed, der kan stemme Sjælen til de christelige Følelser, der i dem skulle opvækkes. Jeg beder Dem ikke, at De, kiære Hr. Professor, ville paatage Dem et Arbeide, hvorved De kunde vinde megen Ære, nei, den har De vundet nok af og vil vedblive at vinde, saalænge De lever, men at De ville paatage Dem et Arbeide, hvorved De kunde gavne en uforbærvet Almue i deres Fædreneland, ved hvilken Følelsen for det Gode og Skiønne ikkun behøver at vækkes.

Fugtigheden forbærver ogsaa i endeel Kirker Malerierne, hvorfor Gyps-Afstøbningerne ikke ere udsatte, og hvilket først hos mig har opvakt den Tanke, at giøre Dem den Anmodning, naar De kom her tilbage, at forfærdige det forommeldte Basrelief. Et meget godt Stykke af Lievens, som forestiller Christus paa Oliebjerget, der styrkes af en Engel, blev saaledes i en af mine Kirker opraadnet, at det, uden Hr. Conservateur og Landskabsmaler Møllers Kunst, aldeles vilde have været tabt. Nu tiener det igien til Altar-Tavle i en anden Kirke, der ikke er fugtig. I den fugtige Kirke har jeg til Altar-Tavle anbragt det Basrelief, hvorfor De erholdt den store Guld-Medaille, hvilket, endskiøndt det ikke har den sædvanlige Form af Altartavler, dog ved sin ædle Stiil og Personernes talende Udtryk er bleven en sand Prydelse for Kirken. Af Historiemalerne Wulf og Wahl har jeg faaet malet Altartavler til tvende andre Kirker, men mig mangler endnu til 4 andre Kirker, som jeg Tid efter anden har ifinde at give Prydelse. Thi efter min Mening bør Kirkerne paa Landet være lyse, have faa Prydelser, men

Digitized by Google

de, som dem gives, bør være passende til det hellige Sted, paa hvilket de opstilles.

Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke, kiære Hr. Professor, er i Kiøbenhavn og kan nyde godt af Deres Nærværelse; men jeg regner paa Deres, mig meget kiære, Løfte til min Søn og ønsker, at De maa kunne skienke mig og min Familie, hos hvilken De er i den venskabeligste Erindring, nogle Dage paa Deres Tilbagereise, og jeg beder Dem at være forvisset, at Ingen kan mere skattere Deres Kunstner- og Deres moralske Værd, end

Deres ydmygste Tiener

C. Reventlow."

Pederstrup pr. Mariboe d. 24de Octbr. 1819.

Endnu have vi til disse Breve, som Thorvaldsen modtog kort efter sin Ankomst, at meddele en Skrivelse fra Prinds Christian Frederik:

„Kiære Hr. Professor og Ridder Thorvaldsen! Ikke kan jeg vende mig mod Syden fra det Land, hvis Kunstnersamfund De nu glæder og gavner ved deres Nærværelse, og hvor De maaskee stundom savner mig, mod de blidere Himmelegne, som sædvanligvis besidder Dem, og hvor jeg nu bitterligen vil savne Dem, uden at tilkiendegive Dem, hvor smerteligt det er mig, at see mine kiæreste Forhaabninger saaledes skuffede; thi hvor De er i Vinter, og hvor jeg gierne var kommet, forhindre Omstændighederne mig fra at komme, og hvor jeg kommer, og altid har ønsket at komme, der vil det nu være mig mindre behageligt, fordi De ei er der. Deres Værksted besøger jeg, men Siælen mangler der; dog Aanden er præget i Deres Værker, og den skal jeg gienfinde og beundre.

Jeg skal ikke undlade, fra Rom at underrette Dem om, hvorledes jeg har fundet Arbeiderne i Deres Værksted, Afstøbningerne o. s. v. fremmede.

Digitized by Google

At ønske Dem tilbage til April Maaned, da vi gjøre et længere Opholdt i Rom, vilde være altfor egoistisk, til at jeg turde tillade mig saadant Ønske paa Fædrenelandets Bekostning, der saa gierne seer Dem i Danmark; hellere vilde jeg ønske, at De maatte gefalde Dem saa godt i Kiøbenhavn, og at Deres Arbeider sammesteds maatte holde Dem der til min Hiemkomst, til 1ste August. Sommeren er vistnok behageligere og sundere i Danmark, end i Italien, og det er skiønneste at reise til hine Egne mod Efteraaret. Vi reise vel snart, men Vinteren bliver ikke mindre behagelig derfor. Januar, Februar, endeel af Marts i Neapel, størstedelen af April i Rom, og indtil medio Mai i Florenz; siden, tænker jeg, over Mailand og giennem Schweitz tilbage.

Gid De maatte have fundet Alt efter Ønske paa Charlottenborg! Behøver De større Attelier, da vilde der være Raad dertil.

Jeg troer vist, at det vilde være Kongen og Dronningen behageligt, om De udbad sig, at modelere den Kongelige Familie, og ligeledes beder jeg Dem, ved Leilighed, før Deres Afreise, at modelere min Søns Buste, og at lade den forme for min Regning. Hvor De skal kunne modelere min Gemalindes og min Buste, vil afhænge af Omstændigheberne. Gid det endnu maatte være muligt i Kiøbenhavn. — Hils Prof. Lund, om jeg maa bede Dem; jeg haaber, at han er tilfreds med den Leilighed, jeg har formaaet at skaffe ham. Jeg har talt hans Sag paa det Bedste hos Kongen og bedet om Arbeide for ham.

Lev saa vel og tilfreds, som det af Hiertet ønskes Dem af Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik.

Frankfurt, den 14de November 1819.

De veed, at Baron Schubart er saa god at følge os til Italien."

Digitized by Google

LXXIV.

Forhandlinger, angaaende Thorvaldsens Arbeider for Kiøbenhavn, aabnes. Thorvaldsen foreslaaer en Christus-Statue til Slotskirken, en Fronton til Slottet og anbefaler Freund til at blive beskæftiget. Skrivelse fra Slotsbygnings Commissionen. Om Tagernes Gang i Rom. Cenevanis Fængsel, Freunds Priistighed. Et Uddrag af et Brev fra Freund til Thorvaldsen.

1819.

Festlighederne ved Thorvaldsens Modtagelse vare efterhaanden blevne afløste af Familielivets selskabelige Adspredelser, og nu gialdt det om, saa godt som muligt, at benytte Kunstnerens korte Ophold i Kiøbenhavn til Fordeel for de nyligt opførte, offentlige Bygninger, som man ønskede at see smykkede ved hans Kunst.

Hidtil havde Talen kun været om Slottet og om Raad- og Domhuset; nu udvidedes ogsaa dette Ønske til Slotscapellet og til Vor Frue Kirke, som var gienopført af sine Ruiner og ved hvis Restauration Architecten havde taget særdeles Hensyn til en rig Prydelse af Sculpturværker.

Hvad denne Bygning angaaer, da blev det første Skridt giort, da Commissionen for Vor Frue Kirkes Gienopbyggelse, under 9de November 1819 tilskrev Thorvaldsen saaledes:

Digitized by Google

„For Undertegnede, til hvem Hans Majestæt Kongen har anbetroet Bestyrelsen af Frue-Kirkes Gienopbyggelse, har det altid været, og er, et ivrigt Ønske: at maatte see denne, fra sin Aske opreiste, Rigets, som Statens Hovedkirke, prydet med Kunstarbeide fra Hr. Professorens Haand, efter Deres eget Valg.

Det er med den største Høiagtelse for Deres Kunstner-Værd og med den meest grundede Tillid til Deres Følelser for Fædrenelandet og for, hvad samme kan være til Gavn og Hæder, at vi herved yttre Dem dette vort Ønske.

Vi give os den Frihed at tilføie: at dersom det maatte behage Hr. Professoren at beære os med en Samtale desangaaende i et af vore Commissionsmøder, kan samme blive bestemt til hvilken Eftermiddag i denne eller i næste Uge, som maatte være Dem belelligst.

Kiøbenhavn, i Commissionen for Vor Frue Kirkes Gienopbyggelse, den 9de Novbr. 1819.

Malling. C. F. Hansen. Lassen. Horneman.

Hov.

Faa Dage efter modtog han en anden lignende Indbydelse fra Overhofmarskal Hauch, om at møde med Commissionen for Slottets Opbyggelse, i hvilket Møde man ønskede at høre hans Mening, „angaaende de Gemakker eller Steder i det nye Slot, som efter hans Skiønnende vare meest skikkede ttl at modtage Prydelser og Forziringer af hans Mesterhaand."

Hvad der i Kirke-Commissionens Møde er blevet yttret eller afgiort, vil fremgaa af den senere Brevverling. I Mødet hos Overhofmarskalen, d. 24de Novbr., giorde Thorvaldsen adskillige Forslag, som Commissionen ikke alene bifaldt, men endogsaa betydeligt udvidede.

Digitized by Google

Han foreslog nemlig, efter hvad der fremgaaer af den næstfølgende Skrivelse, at han, foruden de tidligere giorte Bestillinger til Slottet, nu vilde udføre en Christus-Statue til Slotskirken; frembeles, at man skulde anbringe den tidligere, til Raadhuset bestemte Fronton-Composition i Slottets Frontgavl, og endelig yttrede han det Ønske, at den unge Billedhugger, som man sidst havde sendt ham til Rom, Herman Freund, af Commissionen maatte overdrages nogle Arbeider, „der kunde bære hans Navn." Disse Forslag bleve modtagne som en Imødekommen af Commissionens egne Ønsker, og i hvilken Grad man bifaldt dem, vil erfares af følgende Skrivelse:

„Ved Hr. Etatsraadens behagelige Nærværelse i undertegnede Commissions Møde, den 27de f. M. havde De den Godhed at give Løfte om adskillige Kunstarbeider fra Deres Haand, og mødte derved Commissionens Ønske, at see Fædrenelandet i Besiddelse af nogle af Deres Mesterværker til Prydelse for det nye Slot og flere offentlige Bygninger.

Det eneste man, foruden den under Arbeide værende Frise med de 2de Caryatider, samt de færdige Basreliefs til Slottet, tør vente af Marmor, maatte vel være den til Slotskirkens væsentlige Prydelse lovede Christus-Figur i Stedet for Altertavlen. Men det vilde være særdeles ønskeligt, ogsaa at erholde Gipsafstøbninger af Hr. Etatsraadens øvrige Arbeider, og endmere at eie selve Formerne, for over disse at lade gjøre flere Afstøbninger til Decorationer i Slottets forskiellige Værelser. Det er denne Commission bekiendt, at det Kongelige Kunstacademie skal have faaet Løfte paa deslige Gipsafstøbninger, men da Academiets Locale neppe kan give Leilighed til disse

Digitized by Google

Kunſtſagers paſſende Placering, vil Commisſionen ſørge for, at de i dertil indrettede Sale i det nye Slot kunde blive opbevarede.

Commisſionen giver Hr. Etatsraadens yttrede Forſlag om at anbringe det til Fronteſpidſen over det nye Raadhuus beſtemte Basrelief i Slottets Fronton, ſit fulde Bifald, men den kan derfor, uagtet Raadhuſet ei længere ſtaaer under denne Commisſions Beſtyrelſe, ikke andet end ønſke, at De ogſaa vilde tænke paa en paſſende Decoration til denne ſmukke Bygnings Zirr, ſaavel ved et Basrelief i dens Fronton, ſom ved de 2de Lovgiveres, Solons og Lycurgs Figurer i dens nu ledige Nicher under Portalet.

Commisſionen giør ſig en Fornøielſe af at fremme Hr. Etatsraadens Ønſke for vor unge Kunſtner, Freund, i Rom, at han nemlig maatte overdrages nogle Arbeider, der kunde bære hans Navn. Disſe, formener man, kunde blive Gibsfigurer i Nicherne paa Slottets Hovedtrapper med de dertilhørende Basreliefs, til hvilken Ende jeg, Overbygnings-Directeur Hanſen, vil give mig den Ære at overlevere Hr. Etatsraaden Maal af Nichernes Størrelſe, ſamt Underretning om Belysningen m. v. til Afbetiening for Freund, og udbede vi os Hr. Etatsraaden ville behage at meddele ham denne Commisſionens Beſlutning.

Disſe vare de væſentligſte Punkter, hvortil Samtalen med Hr. Etatsraaden i Commisſions-Mødet gav Anledning. I Henſeende til de Udgifter, Hr. Etatsraaden har havt ved Deres Reiſe hertil, maa Commisſionen i Henhold til dens Skrivelſe af 16de Februari 1816 udbede ſig behagelig underrettet om de Omkoſtninger, ſom Deres Reiſe har foranlediget, for at kunne anviſe ſaavel Beløbet af disſe, ſom af Deres Udgifter under Opholdet i Fædrenelandet.

Digitized by Google

Slutteligen anmode vi Hr. Etatsraaden om, at ville behageligst meddele os Underretning om den Summa, som De maa ønske anviist i Afslag for de Arbeider, som De har havt den Godhed at paatage Dem.

Kiøbenhavn, i Slotsbygnings Commissionen, d. 27de Decbr. 1819.

Hauch. Mosting. Monrad. C. F. Hansen.

At være saa længe og saa langt borte fra sine Studier, har upaatvivleligt forurolliget vor ængstlige Kunstner meget i Begyndelsen. Men han havde ikke været længe i Kiøbenhavn, før han stadigt modtog beroligende Efterretninger, ikke alene fra Brøndsted, men ogsaa fra Freund og Tenerani.

Af disse Sidstnævntes Skrivelser fremgaaer, i en Detail, som vi her ikke kunne benytte, en Beretning om alle de Arbeider, som paa denne Tid vare i Værk, og om alle de unge Kunstnere, som paa forskiellig Maade vare beskæftigede i Studierne.

Alt gik godt og forsvarligt; nu og da havde de vel haft vanskeligt ved at tilfredsstille flere Fordringer, som indløb paa bestilte Arbeider og tilskyndigviis ogsaa for at faae Summer tilveiebragte, som Omstændighederne giorde fornødne, men Længselen efter den kiære Mester og Savnet af hans Blik og syndige Anviisninger, synes dog at have trykket, især Tenerani, endnu mere.

Derfor tilføiede denne ogsaa i Slutningen af et af sine Breve det summariske Ønske, at Thorvaldsen dog snart vilde komme tilbage, baade fordi hans Tilstedeværelse var saa kiær for dem alle, som ogsaa, fordi de, uden ham hverken havde Mod eller Sikkerhed. — „Mi fermo solo," skrev

Digitized by Google

han, „a pregarla di venire al piu presto possibile, perché é troppo grata e necessaria la sua presenza in Roma. Jo sono debole senza di Lei, che mi dava e consigli e corraggio.“

Freund derimod handlede ſtille og diervt, naar det giortes fornødent, og gik ikke afveien for Vanſkeligheberne. Hans mange Venner ville udentvivl ganſke gienkiende ham i de Linier, han paa denne Tid ſtrev til ſin, i ſaadanne Forhold, meget vanſkelige Meſter:

„— I et af mine forrige Breve ſagde jeg Dem, at Palazzo Tomati bliver repareret; men dengang var Deres Studier urørte. Neppe havde Murerne begyndt at afſtive Muren under Studierne til Gaden, ſaa viſte de gamle Revner ſig eengang ſaa ſtore, og nye Revner kom til over tre Døre til Studierne. Jeg lod derfor ſtrax, ſaaſnart jeg mærkede Uraad, bringe Gratierne og den ſidſt modelerede Figur i Værkſtedet, og hvad ellers var af Bøger, Kobbere ꝛc., i Deres Sovekammer. Afſtøbningerne og Buſterne i Studierne og i det lille Kammer ved Studierne bragte jeg ſelv deels i Kammeret, hvor Antikerne ere, og hvad der ikke kunde rømmes, lagde jeg midt i Salen, fornaglede ſaa Døren til Salen og gav Studierne til Priſe for Muurfolket. De have ogſaa huſeret der ligetil idag, men nu er Alting i god Stand og viſt bedre end før. Jeg ſkal bringe, ſaameget ſom muligt, enhver Ting paa ſin forrige Plads igien, til De kommer til Rom. At jeg ikke har ſtrevet det før, beder jeg, De undſkylder. Aarſagen var, naar jeg ſkulde fortælle, hvorledes det var fat med Huſet, ſaa havde De jo en Sorg mere og til ingen Nytte, ſiden De dog ikke var her. Jeg har giort det ſaa godt, ſom jeg kunde, og med Omhyggelighed for Deres Ting; derfor beder jeg, De vil anſee

Digitized by Google

det, som om ingen Ting var skeet, siden Alting bliver, som det var før.

Jeg har ikke mere at sige Dem for denne Gang; kun beder jeg, (at De vil) med Overbærenhed læse endnu et Par Linier, mig selv angaaende. Jeg har begyndt paa en Apostel i den sande Størrelse til Frue Kirke i Kiøbenhavn og begyndt dette i Deres Værksted, der hvor Frisen staaer. Jeg har sat den i det venstre, bageste Hiørne af Værkstedet, saa at fire Marmorarbeidere kunne arbeide i det bedste Lys; ogsaa er Gratierne formet i dette Værksted, saa at ligetil idag ikke et eneste Stykke er flyttet for min Skyld, og heller ikke bedækker jeg noget af Frisen, siden den bageste Væg af Værkstedet ikke er til nogen Nytte. At jeg gierne havde staaet med dette mit Arbeide, hvor Ingen saae mig, og gierne havde ventet til De, gode Thorvaldsen, havde været igien i Rom, det kan De da let tænke Dem, naar De for et eneste Øieblik vil glemme Dem selv og tænke Dem i mit Sted. Dog, skulde jeg arbeide, og De ikke er i Rom, saa troede jeg, jeg burde ikke staae noget andet Sted, end i Deres Værksted." —

Digitized by Google

LXXV.

Thorvaldsen er udnævnet til virkelig Etatsraad. Han begynder at arbeide. Et Damebesøg i Studiet. Modelerer den Kongelige Families Buster. Basreliefferne: Jesu Daab og Nadveren. En Forening bestiller disse Basrelieffer i Marmor til Frue Kirke. Gior en Motion angaaende Harsdorffs ufuldførte Kapel i Roeskilde Domkirke. Nedlægger en allerunderdanigst Forestilling i Kunstens almindelige Interesse. Modelerer Busten af et Barn. Et par charakteristiske Træk.

1820.

Træt af næsten dagligt at være en Gienstand for Æresbeviisninger og Hylbest, fandt vor Kunstner dog omsider i Begyndelsen af 1820 saamegen Ro, at han kunde tænke paa at begynde et eller andet af de mange Arbeider, man nu med Forventning imødesaae fra hans Haand.

At see ham arbeide, var et almindeligt Ønske hos de Mange, der havde faaet det første Ønske: at see ham, opfyldt. Foreſtillingen om Udøvelsen af hans Kunst var i Kiøbenhavn endnu paa den Tid saa dunkel hos de Fleste, at det, til Exempel, fortaltes, at en Dame, som havde opnaaet den Lykke, at see ham modelere, udbrød, da han greb i det vaade Leer: „Det Arbeide gior Professoren nok ikke selv, naar De er i Rom!“ Til hvilken Naivitet Thorvaldsen i al Godmodighed svarede: „Jeg forsikrer Dem, dette er det Allervigtigste!“

Digitized by Google

Strax efter Ankomsten havde han fremstillet sig for Frederik den Sjette og for den Kongelige Familie. Som en Raadesbevisning og, efter hvad man sagde — for at han, under den herskende, strænge Etikette, kunde tilsiges til det kongelige Taffel, var han, under 12te Novbr. 1819 bleven udnævnt til „virkelig Etatsraad." Imellem den jevntsindede, velvillige og aabne Konge og en Kunstner, der i al sin Storhed var saa beskeden og fordringsløs, opstod snart et Forhold, som ene var grundet paa gjensidig Høiagtelse, og som aldrig forandredes, fordi Begge i alt Andet vare hinanden saa fierne.

Det Ønske, Prinds Christian Frederik i sit sidste Brev havde udtalt, at Thorvaldsen ville andrage paa, at maatte giøre den Kongl. Families Buster, mødte derfor ingen Vanskeligheder. Det blev hans første Arbeide efter Tilbagekomsten, at modelere Kong Frederik den Siettes, Dronning Marias, de to kongelige Prindsessers og den 12aarige Prinds Frederik Carl Christians Buster, Arbeider, af hvilke især det førstnævnte vakte en overordentlig Beundring.

Forhandlingerne med Commissionerne for Slottet og for Frue-Kirke havde endnu ikke ført til bestemte Resultater, da Thorvaldsen i Januar 1820, af egen Længsel efter den vanlige Beskæftigelse og under saamegen Tilskyndelse udenfra, besluttede at modelere et Par Basrelieffer, som kunde passe til de angivne Steder i Frue-Kirke.

Der var i denne Kirkes Chor, over Indgangen til Høire og til Venstre, Muurfordybninger til Basrelieffer. Da han erfarede, at den ene Indgang skulde føre til et Døbekapel og den anden til Skriftestolen, lod han sig

Digitized by Google

Maalene give og begyndte at modelere et Par Basrelieffer, uden at afvente nærmere Bestilling. I det første Basrelief fremstillede han Jesu Daab, i det andet den hellige Nadvere.

Alle, som kunde skaffe sig Adgang, strømmede nu til Studiet paa Charlottenborg, for at see disse nye Arbeider; men det var til Overraskelse og ikke uden Anstød, at Kunstneren i det sidstnævnte Basrelief var afvegen fra den almindelige Foreskilling. Han havde tilladt sig, at lade Nadverens Indstiftelse finde Sted, efterat den hellige Forsamling har reist sig fra Bordet, og i en Gruppe af de knælende Apostler havde han fremstillet Indstifteren, staaende med Kalken i Haanden. Men med denne ny Tanke forsonede man sig dog lidt efter lidt og beundrede den Skiønhed, med hvilken Fremstillingerne vare givne. Nu blev det derimod en almindelig Beklagelse, at disse hans Værker kun skulde behandles som Gipsdekorationer, da der fra Kirkens Side ikke var nogen Udsigt til at faae dem udførte i Marmor. Som en Følge heraf, og maaskee mest, fordi man fandt, at der skyldtes den hiemkomne Kunstners første Arbeider en større Opmærksomhed, besluttede en Forening af velhavende Mænd i Kiøbenhavn, at giøre Bestillinger paa disse to Basrelieffer til Kirken i Marmor, og under d. 4de April 1820 modtog Thorvaldsen en Skrivelse fra denne Forenings Formænd, Grev A. W. Moltke og Etatsraad N. A. Holten, hvorved 4000 Species stilledes til hans Disposition i denne Sag.

Man havde kaldet Thorvaldsen til Danmark, ikke alene for at han ved sine egne Arbeider skulde smykke de nyligt opførte Bygninger, men ogsaa for at hans Nærværelse skulde give Kunsten et Opsving: man havde villet have hans

Digitized by Google

gode Raad og Anviisning i alle de Retninger, som berørte de dannende Kunsters Skiæbne i Fædrenelandet. Der var altsaa aldeles intet Paatrængende i, at han søgte at benytte sin Indflydelse, hvor han fandt Et og Andet, der burde være anderledes.

Ethvert fortienstligt og ægte kunstneriskt Foretagende var ham helligt, og for enhver Bestræbelse i Kunsten, var den end ikke fuldmoden, bar han en større Agtelse, end den ellers i Almindelighed møder. Men især var han nidkiær paa de afdøde Mesteres Vegne. Han havde nyligt talt en yngre Kunstbroders Sag; nu traadte han ogsaa frem for En, der var død bort fra sit ufuldendte Arbeide.

Han havde været i Roeskilde, og i den herlige Domkirke, fundet Harsdorfs mesterlige Kapel for Frederik den Femte ufuldført, uagtet denne Architects første Elev var den Samme, der nu havde en næsten uindskrænket Raadighed over alle Bygningsforetagender i Landet, og som dertil havde overtaget det Hverv at fuldføre sin Lærers og Mesters næsten færdige Værk.

Denne Sag, som hidtil havde haft Talsmænd uden Indflydelse, — blandt disse især Tonekunstneren Weyse — tog Thorvaldsen sig til Hierte. Da han havde været paa Stedet og selv overbeviist sig om dets Forladthed, lod han en anden Architect udarbeide et Overslag paa, hvad Fuldførelsen vilde koste, — 16,000 Species — og gik ligetil Kongen, for at tale Harsdorfs Sag.

Vel var den første Virkning heraf kun tilsyneladende; Arbeidet paa Kapellet begyndte kort Tid efter, i de første Dage af Juni, og Kuppelen blev afpudset, men allerede i Begyndelsen af Juli lod man det igien hvile. Thorvaldsen

Digitized by Google

underrettedes herom ved et Brev fra en meget anseet Borger i Roeskilde af 5te Juli 1820, hvilket indleder en detailleret Beklagelse med disse Ord:

„Ved Indtrædelsen i det ufuldendte Kapel i Roeskilde-Domkirke interesserede Hr. Etatsraaden sig strax for dette Mesterværk, som i omtrent 50 Aar har staaet færdigt paa Afpudsningen og Ornamenterne nær, og som nu, alene ved Deres Høivelbaarenheds Anmodning, var begyndt paa at fuldføres, men nu er paa eengang alt Haab forsvundet." —

Dog, — uagtet Haabet endnu kun var svagt, da Thorvaldsen atter maatte forlade Norden, havde hans Bestræbelser i denne Henseende dog omsider den tilsigtede Virkning.

Vi finde ham omtrent paa samme Tid interesseret for andre Foretagender til Kunstens Fremme i Danmark. Den 20de April 1820 var han atter hos Kongen og nedlagde i hans Hænder en Foreſtilling, som sigtede til at skaffe Kjøbenhavn et Billedgalleri og Kunstakademiet en Udvidelse af Localet til Afstøbninger af Sculpturværker.

Denne allerunderdanigste Foreſtilling lød saaledes:

„Til Kongen!

Den Opmærksomhed og den huldrige Forsorg, Deres Majestæt allernaadigst yder Kunsten i Fædrelandet, og den særdeles Velvillie, hvormed Forslag til dens Fremskridt og almindelige Udbredelse optages, giver mig Haab om, at et Forslag, jeg til dette Øiemed allerunderdanigst her vil udvikle, maatte vinde Deres Majestæts allernaadigste Bifald.

Digitized by Google

Den herlige Samling af Malerier, som Deres Majestæt er i Besiddelse af, og som nu er adspredt paa de Kongl. Slotte og her i Galleriet ved Kunstkammeret, maatte med skjønsomt Valg, forenede, udgjøre noget fuldstændigt. Man har hidtil savnet et passende Locale til et saadant Malerigallerie.

Kunstakademiet, som D. M. har givet umiskiendelige Beviser paa Deres Kongl. Naade, savner og Plads til Udvidelse af sin Statue-Samling, som det nu er i Begreb med at forøge med Afstøbninger af nyere fundne, græske Antiker og af mine, i Rom udførte, Arbeider.

Mit allerunderdanigste Forslag har saaledes til Hensigt at see disse Savn for Malerigalleriet og for Kunstakademiet afhiulpne.

Særdeles ønskeligt for Kunstakademiet vilde det være, at det Kongl. Malerigallerie sattes dermed i nøie Forbindelse. En saadan Forening gav og Malerisamlingen en høiere Betydning til gavnlig Veiledning for Akademiets Kunstnere og kunde selv give Anledning til almindeligere udbredt Kunstsands, ved at sætte Galleriet i Forbindelse med Akademiets Udstillinger til fri Anskuelse for Publikum.

En lykkelig Omstændighed synes at begunstige denne Forening.

Den botaniske Haves Bestyrere maatte intet hellere ønske, end at kunne anvises et andet Locale til Anlæget, da det nærværende, efter Vedkommendes Yttring, er meget indskrænket og her ikke er nogen Udvidelse at vente, som dog kunde fordres, for at holde Skridt med Videnskabernes Fremskridt, især mangles et Arboret.

Naar saaledes det Locale, som den botaniske Have nu indtager, der i sin Tid tilhørte Charlottenborg, kunde anvises til Kunstgalleriet i Forbindelse med Kunstakademiet, hvorved og et Museum kunde erstattes, som efter Forlydende, var paatænkt indrettet i Rudera af Christiansborg

Digitized by Google

Slots Udbygninger, der nu ere nedbrudte, vilde det herligste Resultat af denne Forening kunne ventes uden synderlig Bekostning for Maleriegalleriet, da den botaniske Haves Bygning mod Nyhavn med nogen Forandring dertil kunde anvendes og saaledes den Anstand tilveiebringes, som D. M. ved Deres huldrige Omsorg for Kunsten har til Diemed, til Hæder for Majestæten og Nationen.

Endnu et Savn vil ved denne Foranstaltning afhiælpes.

Deres Majestæts udmærkede Bibliothek fordrer ligeledes, efter hvad jeg har fornummet, en Udvidelse, hvortil den bedste Leilighed gives, naar Maleriegalleriet flyttes, og denne Plads indrømmedes Bibliotheket. Ligesom og endmere Plads vilde vindes, naar en Indskrænkning af Kunstkammerbeholdningen fandt Sted, der sikkert maatte være ønskelig, for at skille de Sager, der nedsætte Samlingens Værd, og egentligen ikke høre derhen.

Paa den botaniske Haves Flytning beroer altsaa ikke alene dens eget Tarv, men og Kunstakademiets, det Kongl. Malergalleries og det Kongl. Bibliotheks væsentlige Interesse.

Dersom det nye Anlæg af en botanisk Have kunde sættes i Forbindelse med den offentlige Promenade, som paa flere fremmede Steder er Tilfældet, f. Ex. Jardin des plantes i Paris, vilde dette udentvivl være ønskeligt og bequemt; dog ligger videre Forslag desangaaende udenfor min Competence.

Jeg overlader Sagen allerunderdanigst til Deres Majestæts allernaadigste Prøvelse. Jeg har anseet det min Pligt at udtale mine Følelser for D. M., om hvad jeg i denne Henseende, efter Overbevisning, i min Kunstner-Synskreds ansaae gavnligt for mit Fædreland.

Kiøbenhavn, den 20de April 1820.

Allerunderdanigst

Thorvaldsen."

Digitized by Google

Dette Thorvaldsens Forslag, i hvilket han upaatvivleligt har ladet sig lede af Andre, blev ikke heller uden Virkning. Idetmindste skete der allerede i samme Aar Skridt til de Forandringer, som han havde tilraadet, nemlig til det saakaldte „Kunstkammers“ Ryddeliggjørelse til Fordeel for et vordende Billedgalleri og for de videnskabelige Samlinger, og heraf fulgte nu ogsaa, at det store Kongelige Bibliotheks Locale forsaavidt blev udvidet. Planen til botaniske Haves Flytning og Opførelsen af et Billedgaleri, stilledes derimod i Bero indtil videre.

Med Thorvaldsens Characteer stemmer det imidlertid, saaledes som han staaer for os, bedst, naar vi antage, at denne Slags Virksomhed under hans Ophold i Kiøbenhavn, ikke just udgik primitivt af hans Trang til at rette det Krogede, men snarere er at betragte som en Interesse paa anden Haand.

Derimod skulle vi netop paa dette Tidspunkt anføre et Træk af en mere eiendommelig Natur, idet vi i Rækken af hans Arbeider nævne et, som henhører til denne Epoche.

I en af de Familiekredse, hvor Thorvaldsen nød det sædvanlige Gjestevenskab, — det var hos den nu afdøde Dr. juris Professor Kolderup-Rosenvinge, — blev et elskværdigt Barn, en Dreng paa fem Aar, de kiærlige Forældre ved Døden berøvet. I sin Sorg vilde Faderen skaffe den nedbøiede Moder nogen Trøst, ved at lade Barnets Portrait male efter de næsten udslettede Træk, og gik derfor til en Maler paa Charlottenborg. I Porten mødte han Thorvaldsen, som strax læste Sorgen i hans Ansigt og med Deeltagelse erfarede, at den smukke, lille Dreng, som han nyligt havde haft sin Spøg med, var død. Da Thorvaldsen

Digitized by Google

hørte Faderens Ærinde paa Charlottenborg, sagde han: „Send mig en Gipsmaske af hans Ansigt, saa vil jeg see, hvad jeg kan gjøre.“ Han modtog Masken; men nu hengik Tiden, uden at han oftere talede om denne Sag, saa at man i Familien antog, at han ganske havde glemt den. Dog — et Par Dage før Afreisen sendte han Bud til Prof. Rosenvinge, om han kunde komme til ham, og da nu denne traadte ind i Studiet, overraskedes han ved at see Billedet af sin tabte Glæde i en lille, meget lignende Gipsbuste.

Denne Maade at holde Løfter paa var Thorvaldsen egen. Han, som ellers unegteligt mange Gange ikke har regnet det saa nøie med de Løfter, man tog af ham, synes stundom at have fundet sit Moerskab i at overraske med en ganske tro Hukommelse. Fra hans yngre Dage have vi senere modtaget et andet Træk i denne Retning, som vi ved denne Leilighed optage: Ornamentbilledhuggeren Willerup*) havde i 1796, da Thorvaldsens Reise til Italien forestod, anmodet ham om et lille Arbeide til Erindring. Til denne Opfordring havde han tiet og ikke lovet noget, men, da han var reist, fandtes efter ham en Kasse, med Udskrift: „Til Willerup,“ og da man aabnede den, laa der en Buste, som Thorvaldsen havde modeleret, uden at Willerup havde mærket det.

*) cfr. Ungdomshistorien, Pag. 9 og 116.

Digitized by Google

LXXVI.

Om Bestillingerne til Slottet. Et Basrelief modeleres til Frise i Slotskirken. Thorvaldsens Plan til Frue Kirkes Plastik. Vanskelighederne hæves ved en Foreſtilling til Kongen. Commisſionen meddeler Thorvaldsen den Allerh. Reſolution. Chriſtus Statuen i Marmor til Slotskirken, eller til Frue Kirke. Kunſtnerens Ønſke i denne Sag. Udkaſt til en anden Statue for Slotskirken. Beſvarer et tidligere Brev fra Commisſionen. Prinds Chriſtian Frederik har ſkrevet til ham fra Rom, og han har beſvaret denne Skrivelſe.

1820.

For Chriſtiansborg Slot var Thorvaldſens Nærværelſe i Kiøbenhavn uden væſentlig Indflydelſe. Han havde allerede tidligere modtaget de vigtigere, herhenhørende Beſtillinger, og disſe vare under Arbeide i Rom. Den projecterede Anbringelſe af nogle Gipsafſtøbninger af hans Statuer i Slottets Gemakker og i Nicherne paa Trappegangene ſynes ikke at have tiltalt ham, og i denne Henſeende lod han det bero med at anbefale Freund til at modtage Commisſionens Beſtillinger. Ligeſaalidet ſynes han at have interesſeret ſig for at giøre Modeller til de fire, colosſale Statuer paa Slottets Façade, en Beſtilling, han havde arvet efter Dajon for endeel Aar ſiden, uden endnu at ſkienke den nogen Opmærkſomhed. Selv ikke den af ham ſelv i Forſlag bragte Chriſtus-Statue i Gips til Slotskirken tiltalte

Digitized by Google

ham ret levende; hans hele Hu syntes at have vendt sig til Frue Kirke.

Dog negtede han ikke Slottets Bygmester den Velvillie, at hiælpe med at faae en Frise istand til Kuppelen i Slotskapellet. Da der kun fordredes en architectonisk Dekoration, modelerede Thorvaldsen en Dag i en ledig Time et lille Basrelief: Tre Engle, som bære to Guirlander imellem sig, og componerede dette saaledes, at det, blot ved at gientages, kunde udgiøre et, under Kuppelen indvendigt omløbende, Baand.

Christus-Statuen ønskede han at give en anden Bestemmelse. Han vilde udføre den til Alteret i Frue-Kirke, og da denne Kirke allerede ved sine tolv Nicher anviste Pladser for de tolv Apostle, et Arbeide, som allerede var tiltænkt Freund, vilde han ogsaa overtage disse, imod at denne Kunstner paa anden Maade blev beskæftiget. Nu udvidedes hans Tanker til den hele Kirkes Dekoration, som han udviklede i et af Commissionens Møder. Han tænkte sig her et betydeligt Antal af sine fremtidige Arbeider forenede i en stor Heelhed, en Composition, som skulde strække sig ligefra Frontonens og Peristylens Smykker til det Allerhelligste og dets Omgivelse. I Frontgavlen skulde som Christendommens Indledning Johannes den Døber prædike i Ørkenen, medens tvende Propheter og tvende Sibyller, Christi Forkyndere i den geistlige og i den verdslige Historie, skulde indtage Peristylens fire Nicher. Ved Pillerne inde i Kirkens Skib skulde, som sagt, de tolv Apostle opstilles, og foran Alteret, der allerede var opført af kostbart Marmor og med en stor Niche, skulde Christus fremtræde. Paa den ene Side af Alteret, over Indgangen til Døbekapellet

Digitized by Google

kunde saa det allerede modelerede Basrelief, Jesu Daab, og paa den anden Side, det andet, Nadveren, anbringes.

Denne Plan, som senere blev saa betydeligt udvidet, vandt Commissionens Bifald. Vel vovede man ikke strax at optage den i det Hele; forelobigt ønskede man at gjøre Begyndelsen med en Bestilling paa Christus-Statuen. Men ligesom der var givet Freund Haab om Bestillingen paa Apostlerne, havde man allerede tidligere henvendt sig til Historiemaler Lund, angaaende et Altermaleri og foranlediget, at denne Kunstner forelagde Commissionen en Skizze. Som en Følge af disse Forhold maatte Commissionen altsaa indstille Sagen til Hans Majestæts allerhøieste Afgjørelse, og meddeelte derefter Thorvaldsen Resolutionen i følgende Skrivelse:

„Efterat Commissionen havde havt den Fornøielse at modtage Hr. Etatsraadens gode Løfte om en Christus-Figur i overnaturlig Størrelse til Frue Kirkes Alter, saaledes som ved Deres Nærværelse i et Commissions-Møde blev aftalt, og efterat fra Professor Lund var indsendt en af ham i Rom udarbeidet Skizze til en Altertavle i bemeldte Kirke, har Commissionen i allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt Kongen ytret dens Tanker angaaende Fortrinnet af en saadan Figur fremfor ethvert Malerie, og derfor henstillet til Allerhøistsammes Befaling, hvilken af disse 2de Dekorationer der maatte anvendes i Rigets Hovedkirke. Det har derpaa under 22de forrige Maaned allernaadigst behaget Hans Majestæt at resolvere:

„Vi ville allernaadigst, at en Christus-Figur af Etatsraad Thorvaldsen paa den allerunderdanigst foreslaaede Maade, skal anbringes i Frue Kirkes Alter."

Digitized by Google

Idet Commissionen herved giver sig den Ære at meddele denne Hans Majestæts Resolution, der grunder sig paa forbemeldte af Dem behageligen givne Løfte, kan den ikke andet end yttre sin inderlige Glæde over Forventningen af at see Vor Frue Kirke saaledes fra Hr. Etatsraadens Mesterhaand givet den værdigste og meest passende Prydelse i Forening med de øvrige Arbeider, om hvilke De har havt den Godhed at give Haab.

Kiøbenhavn, i Commissionen angaaende Frue Kirkes Gienopbyggelse, d. ... May 1820.

Malling. C. F. Hansen. Lassen. Horneman.

Hos.

Den Kongl. Resolution udtalte ikke, hvorvidt denne Statue skulde udføres i Marmor, eller, ligesom Apostlerne, blot i Gips, men af det næstfølgende Brev fra Thorvaldsen til Slotsbygnings-Commissionen erfare vi, at man endnu paa dette Stadium har haft til Hensigt at opstille den samme Statue paa begge Steder, en i Marmor i Slotskirken, og en Afstøbning i Gips i Frue Kirke. Men Thorvaldsen, som ikke kunde billige, at et saadant Arbeide benyttedes i Gipsafstøbning til Landets Hovedkirke og desuden neppe havde opgivet den Tanke, at Apostlerne omsider vilde blive bestilte hos ham i Marmor, giorte Alt, hvad han formaaede, for at faae Christus-Statuen i Marmor overført til Frue Kirke, og affandt sig i denne Henseende med Slotsbygnings-Commissionen, ved at erklære sig villig til at udføre et andet passende Arbeide til Slottets Kapel. Vi finde ogsaa Spor af, at han førend sin Afreise har paatænkt et saadant. Paa en Billet, som Fru Fred. Brun i disse Dage havde

Digitized by Google

ſtrevet til ham, giorte han et Udkaſt til en Statue, Religionen, en qvindelig Figur, ſom holder ſig til et Kors, og paa det tidligere meddeelte Brev fra Baggeſen finde vi et Udkaſt til et Crucifix. Denne ſidſte Tanke har uden tvivl funbet mere Bifald, end den, at opreiſe Religionen en Statue. Dog blev heller ikke Crucifixet udført; man lod ſig omſider nøie med et forgyldt Kors, ſom nu indtager den Plads, hvortil Chriſtus-Statuen oprindeligt var beſtemt.

Da Sagen for Frue Kirkes Vedkommende forſaavidt var bragt i Orden, beſvarede Thorvaldſen i Mai Maaned den Skrivelſe, han i December f. A. havde modtaget, ſaaledes:

„Commiſſionen har behaget, under 27de Decbr. f. A. at tilſkrive mig og at tilkiendegive mig dens Beſtemmelſe, at overdrage mig Udførelſen af en Chriſtus-Figur i Marmor til Alteret i Slotskirken, ligeſom 2de Caryatider og Friſen, Alexanders Indtog i Babylon i Marmor udføres.

Iøvrigt yttrer Commiſſionen Attraa til at erholde Gipsafſtøbninger af mine ældre Arbeider. Kunſtakademiet lader dem for Øieblikket afforme og modtager Afſtøbninger tilligemed Formerne. Saaledes kan da fra Akademiet i Fremtiden Afſtøbninger erholdes til Slottets Dekoration.

Commiſſionens Tilbud, at indrømme Plads til at optage Akademiets Samling i Slottet, da Akademiet ikke ſelv har Plads dertil, er et Bevis paa dens Redebonhed til at komme Akademiet til Hiælp. Ønſkeligere maatte det dog ſikkert være, om Akademiet gaves Leilighed til Udvidelſe af ſit eget Locale, for at ſætte Antikſalen i Forbindelſe med Samlingen, der ſaaledes kunde tiene Akademiets Elever til Veiledning. Commiſſionens Medvirk-

Digitized by Google

ning til dette Øiemed, naar Leilighed gives, smigrer jeg mig med, i Haab om et heldigt Udfald.

Da Commissionen har bifaldet mit Forslag, at anvende Compositionen for Raad- og Domhusets Fronton, skal jeg, ifølge dens Begjæring afgive en anden Composition for Domhuset, ligesom og besørge de 2de Lovgiveres, Solons og Lycurgs Statuer.

Den særdeles Interesse disse Bygninger vække hos mig til at bidrage, efter Evne, til deres Forskjønnelse, og saavidt muligt, give mit Arbeide Varighed, hvor det er udsat for Veirligets Paavirkning, har bestemt mig til, ved min Ankomst til Rom at giøre Forsøg med at lade Modeller i Leer brænde. Naar dette lykkes, som jeg formoder, vil en betydelig Bekostning vindes imod Brugen af Steen, og Anvendelsen af Plastikken, som nøie staaer i Forbindelse med Architecturen, derved lettes.

Commissionens Hensigt, at fremme mit Ønske ved at overdrage Freund noget Arbeide, der kunde bære hans Navn, er mig særdeles kiært, da han derved erstattes Savnet i Udførelsen af Apostlerne til Frue Kirke, som var ham overdraget, men senere tillagt mig, for at give disse fuldkommen Overeensstemmelse i Stilen med Christus-Figuren for Høialteret.

Hvad angaaer Commissionens Begiæring at underrettes om, hvad Forskud maatte være nødvendigt for at iværksætte de mig overdragne Arbeider, og hvad Omkostning med Reisen maatte være forbunden, da giver jeg mig den Frihed, i Henhold til Commissionens Skrivelse af 20de Juli 1818, at andrage paa 1ste Termins Indbetaling for Frisen til Slottet, som er under Arbeide, og Caryatiderne, som næsten ere færdige, — Summa 5000 Spec.

Dernæst i Henhold til Commissionens Skrivelse af 16de Febr. 1816 angaaende Reisen m. m.:

Digitized by Google

Reiseomkostninger herttil . .	700 Sp.	2,300 Sp.
9 Maaneders Opbold . . .	900 „	
Reiseomkostninger tilbage .	700 „	

De 5000 Spec. ombedes anviist paa Schultheis, Banquier i Rom, hvorimod jeg attraaer at hæve her de 2300 Sp. og, da jeg staaer i Begreb med at afreise, skulde jeg ærbødigst udbede mig Sagen snarest muligt berigtiget.

I Henseende til de øvrige Arbeider, som ere mig overdragne, da vil jeg ikke kunne angive nogen fast Sum til Udbetaling i Forskud, men henstiller til Commissionen det Forslag, at aabne mig en Credit hos Schultheis i Rom paa 4 à 5000 Spec. til efterhaanden at kunne hæves, for at bestride de Udgifter, som maatte være forbundne med Anskaffelse af Materiale og med at lønne flere unge Kunstnere, som jeg under min Veiledning agter at bruge til disse Arbeider, hvorved en hensigtsmæssig Oekonomie kan opnaaes, da disse unge Mænd mere see paa Leilighed til at lære, end til at have fuld Løn for Arbeidet.

Det Indtryk, de omtalte Pragtbygninger have efterladt hos mig, vil være mig en Spore til at sørge for, ufortøvet ved min Ankomst til Rom, at iværksætte og snarest fremme det mig betroede Arbeide til deres Forskjønnelse, med den Omhyggelighed fra Kunstens Side og den Omsorg i oekonomiske Hensyn, jeg anseer mig at skylde mit Fædreneland.

Kiøbenhavn, 25 Mai 1820.

Thorvaldsen.

Til

Commissionen for Slottets Opbyggelse."

Digitized by Google

Nogle Dage efter modtog Thorvaldsen ved en Skrivelse fra Overhofmarskal Hauch af 28de s. M. en Anvisning paa 4600 Rbd., som udbetaltes ham af Slotsbygnings-Commissionen, i Overeensstemmelse med hans anførte Tilgodehavende.

Fra Rom, hvorhen vor Kunstner nu beredede Tilbagereisen, vare de gunstigste Beretninger stadigt indløbne, men af disse fremhæve vi kun en Skrivelse, som Thorvaldsen modtog fra Prinds Christian Frederik, efterat denne kunstelskende Fyrste havde besøgt hans Studier:

„Jeg maa endnu, førend jeg forlader Rom, tilskrive Dem, kiære Thorvaldsen, for at bevidne Dem min Glæde og min Beundring over Alt, hvad jeg har seet af Deres Arbeider. Jeg har mere end eengang besøgt Deres Attelier, altid med bittert Savn over Deres Fraværelse, men tillige med Henrykkelse. Aldrig saae jeg noget skiønnere end Deres Mercur og Venus med Æblet. Det er den sande, skiønne Natur, men, hvor skulde jeg begynde og hvor skulde jeg slutte, naar jeg vilde vælge blandt Deres Mesterværker, eller udpege, hvilke af Deres Basrelief ere de skiønneste. Alexanders Triumphtog har jeg seet paa sit Sted og glædet mig til den Effect, det engang vil gjøre i en egen dertil decoreret Sal hos os; Deres mesterlige Restauration af de æginetiske Marmorer har jeg beundret; det er vel, at der er holdt Protocol over hvad der er nyt og gammelt, thi ellers vilde man om føie Tid ei mere vide at finde det. I Deres Attelier er megen Virksomhed. Tenerani, som synes at være meget duelig, er meget paapasselende og flittig for at forberede alt til Deres Hiemkomst. Freund har modeleret en Apostelfigur og er nu ved at lægge Drapperie paa samme; hans Esquisser i det Smaae synes at love alt godt af disse

Digitized by Google

Arbeider; han synes derhos at have Følelse for, hvad der er skjønt i Kunsten og at have udviklet sig meget til sin Fordeel i Italien; under Deres Veiledning vil han ei svigte vort Haab. De sørger vel for, at han faaer en bestemt Bestilling i saa Henseende, førend De forlader Kjøbenhavn, at han ei skal anvende sin Tid forgieves paa Arbeidet for Metropolitan Kirken.

Jeg erfarer med megen Fornøielse, at De har den Villighed at ville forfærdige min Søns Büste.

De er vist meget beskiæftiget i Kjøbenhavn, og jeg veed, hvor kiært det er Dem; kunde jeg blot sende Dem Nogen af Deres Arbeidere fra Deres Attelier til Haandlangere ved det mechaniske i deres Kunst; jeg frygter for, at De savner al den Bistand i saa Henseende i Kjøbenhavn. Desværre er det ved min Fraværelse nægtet mig, at være Dem til nogen Nytte, men De behøver vist blot at ytre, hvad De maatte ønske, for at see det opfyldt ved Kongens egen Omsorg og den særdeles Ynde, han bærer for Dem personlig og vort Fædrenelands hæderværdige Kunstnere. Ethvert Bevis paa denne Ynde, som gives Dem, glæder mig inderligen, og De ville modtage min Lykønskning til seneste.

Jeg har længe ikke hørt noget fra Academiet; jeg haaber, at De er tilfreds med sammes Indretning; jeg har hidindtil, jeg bør sige det, ei fundet noget bedre indrettet udenlands; men hvad De troer der kunde forbedres, haaber jeg, De skiuler ei.

De ville, medens De er i Kjøbenhavn, betænke, hvad Gravminde der meest passende kunde sættes paa vor for tidlig tabte Nicolai Abildgaards Grav. Jeg skal nærmere lade Dem vedtale om denne Gienstand ved min Bibliothekar C. Heger.

Efter en 14 Dages Ophold i Rom, hvor vi have seet saameget af det gamle Rom som det meget forandrede Veir har tilladt, og af de herlige Kunstværker,

Digitized by Google

hvad der kun har været muligt at skue, reise vi imorgen til Neapel og haabe at træffe Foraaret sammesteds.

Min Gemalindes Helbred er ganske efter Ønske, og jeg finder mig ligeledes vel ved den italienske Luft.

Maa jeg bede Dem at hilse Etatsraad Hansen, Academiets Directeur, og Prof. Lund; naar De besøger Fru Brun, ville De ligeledes hilse Hende meget fra mig.

Jeg henlever, kiære Hr. Etatsraad og Ridder Thorvaldsen

Deres forbundne og tienstvillige

Christian Frederik."

Rom, d. 6 Jan. 1820.

Dette Brev, som ifølge Datum var kommet Thorvaldsen tilhænde, førend de anførte Commissions-Forhandlinger vare nogenlunde klarede, havde han, ifølge en foreliggende Concept, besvaret saaledes:

Deres Høiheds naadigste Skrivelse dateret (14 Novbr. 1819) og det Senere fra Rom af 6te (Januar) har jeg med Fornøielse underdanigst modtaget. Det glæder mig, at Deres Høihed og Høie Gemalinde befinde sig vel ved at betræde Kunstens classiske Jordbund, men der gior mig ondt, at jeg ikke her i Fædrenelandet skulde være saa lykkelig at samles med Deres Høihed; jeg skulde da have haft en Støtte til at fremme det Gode, jeg som god Borger og Kunstner gierne vilde.

I Slotsbygnings Commissionen, som og i Commissionen for Frue Kirke, har jeg ytret: at saa gierne som jeg vilde, saae jeg mig ikke istand til, formedelst mine mange Bestillinger, at præstere alle de Arbeider, de forlange af mig, men for at nærme mig disse Commissioners Ønske, har jeg proponeret: at lade Figurer og Basrelieffer modelere under min Opsigt i Rom, naar man dertil vilde

Digitized by Google

anvise mig en vis Summa aarlig. Af disse modelerede Sager kunde man tage to Afstøbninger, sende den ene Afstøbning til Danmark og lade den anden forblive i Rom; den hiemsendte kunde saaledes strax tage sin Plads som Dekoration paa Stedet, for dog at noget kunde synes færdigt; de tilbageblevne Afstøbninger kunde tiene til derefter at udføres i Marmor, efterhaanden som Landets Tarv og Tiden vilde tillade samme. Denne min Proposition troer jeg at være grundet, saavel fra Oekonomiens som Mulighedens Side (og desuden at ville lede til Baade for Freund. Men jeg har med alt dette ikke været saa lykkelig at see denne min Bestræbelse at komme til Resultat).

Det glæder mig, at Deres Høihed naadigst yttrer: at der burde sættes Abildgaard et Monument, thi dette er det, som jeg og Enhver ønsker, der med Ærbødighed erindrer sig denne afdøde, store Kunstner. Jeg skal derfor med Fornøielse nøiere overtænke, hvorledes det vilde være muligt at opfylde dette Deres Høiheds naadigste Ønske.

At Deres Høihed oftere med Fornøielse besøger mine Ateliers og føler bittert Savn ved min Fraværelse, ere de mest naadige Ytringer og det mest Smigrende for mig.

Min Tilbagereise til Foraaret har jeg bestemt over Warschau, Wien og München, og da Deres Høihed formodentlig opholder sig saalænge som muligt i Italien, vil jeg haabe at kunne nyde den Lykke at mødes, om ikke i Italien selv, som var mit hierteligste Ønske, saa dog paa et af Reisens Opholdssteder.

Deres Majestæters Buster og begge de Kongl. Prindsessers har jeg modeleret, og til Frue Kirke et Basrelief, nemlig Christus, som lader sig døbe.

Underdanigst skal jeg efterkomme Deres Høiheds Ønske, at modelere H. H., Deres Høiheds kiære Søn.

Med mit Ophold i Fædrenelandet er jeg tilfreds og bør være det; thi Kongens allernaadigste Opmærksomhed

Digitized by Google

har jeg ved flere Leiligheder erfaret, og mine gamle Venner og Bekiendtere glædes ved min Nærværelse. Desuden tiener til min Beroligelse, at Bröndsted og Freund have meddeelt mig gode Efterretninger fra Rom.

Jeg har giort Bevægelse om, at det Kongl. Kapel i Roeskilde maatte sættes i Stand; thi jeg har troet dette at være min Pligt. Vil vi, at Kongerne skal elskes, da maa vi holde Hævd over deres Minder, og skal der ikke sættes Kongerne Monumenter, da har Kunstneren intet Hiem i Danmark. Tvende smukke Monumenter af danske Kunstnere, bedækkede af Støv, ere gaaede i Forglemmelse, fordi at Harsdorfs smukke Kapel, — Gud veed af hvad Aarsag — ikke er blevet færdigt. Ikke frugtesløs har jeg giort Bevægelse om denne vigtige Gienstand; thi nu er ikke Spørgsmaal om, hvad det vil koste; man vil, det skal istandsættes, følgeligen, dersom at Etatsraad Hansen blot har halvt saamegen Interesse for dette, som for sit Eget, da er der ingen Tvivl om, at dette mit og alle gode Borgeres Ønske gaaer i Opfyldelse.

Endelig har Höyer bragt det saavidt, at han igien kan begynde at male. Dette melder jeg underdanigst Deres Høihed, thi det glæder mig.

Vinteren har hidtil været taalelig; ved Kulden har mit Helbred intet lidt. Nytaarsdag var jeg paa en Kanetour til Sorgenfri, hvor jeg tilligemed gode Venner erindrede os Deres Høihed.

Mit hierteligste Ønske er, at Deres Høihed med Høie Gemalinde maa leve vel, og nærer jeg det smigrende Haab, at jeg i Rom skal have den Ære, personlig at anbefale mig Deres Høiheds Naade."

Digitized by Google

LXXVII.

Et Friheds-Monument til Ære for Keiser Alexander. Thorvaldsens Brev desangaaende til Hr. O. v. Huhn. Han ventes i Warschau og paamindes af Grev Mokronoski. Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe. Thorvaldsens Svar paa en Skrivelse fra S. Boisserée.

1820.

Forbindelsen med Udlandet var ikke ganske afbrudt under Thorvaldsens Fraværelse fra Rom, men han forulempedes dog ikke meget af den, da Tenerani og Freund ved Brøndsteds Hiælp enten afgiorte de indløbende Sager, eller henlagde dem paa Grund af Mesterens Fraværelse.

Et Par Sager fandt dog Vei til ham i Danmark, hvilke vi ikke skulle forbigaa.

Fra Riga havde Thorvaldsen modtaget et Brev af 15de Marts 1820, hvori en Curlandsk Adelsmand, Hr. Otto v. Huhn, opfordrede ham til at indsende et Udkast, eller en Skizze til et Friheds-Monument, til Ære for Keiser Alexander, i Anledning af, at den Lænke, som i mere end 600 Aar havde holdt Letter, Lieflændere og Curlændere i Trældom, var af Keiseren bleven brudt d. 6te Januar d. A.

Digitized by Google

At Thorvaldsen, uagtet hans mange forestaaende Arbeider, havde ifinde at modtage denne Bestilling, erfare vi af det Svar, han ganske kort før sin Afreise fik istand og afsendt. Det lød saaledes:

Copenhagen 10 Aug. 1820.

„Hochzuverehrender Hrr.

Gern werde ich zufolge Ihres Antrages vom 15 März beitragen, die dankbare Gefühle der Kur- und Liefländer für die errungene Freiheit als Wohlthat Kaiser Alexanders durch ein Monument der Mit- und Nachwelt zu übertragen. Ein so edler Zweck muß den Künstler beseelen, und es schmeichelt mir das gütige Zutrauen. Um eine Idee für dieses Monument — zur Genehmigung vorzulegen, wird es indessen nöthig seyn, ohngefähr die Summe, die dazu angewandt werden kann, zu bestimmen.

Ich werde anfangs, oder medio künftigen Monats über Berlin in Warschau eintreffen und einige Tage mich da aufhalten, um die nöthigen Vorkehrungen zur Verfertigung der Statue equestre für Poniatowsky zu treffen und könnte dort vielleicht das Nähere verabreden, oder schriftlich benachrichtiget werden wegen Errichtung des Monuments der Freiheit. Falls aber es nicht in Warschau geschieht, erbitte ich mir die erwünschte nähere Auskunft nach Rom mitzutheilen, wo ich Ausgang Octobr. einzutreffen gedenke.

Mit besonderer Hochachtung, gang ergebenst

Thorvaldsen.

Mr.
Mr. le Conseiller de Collège
Otto de Huhn
à
Riga."

Digitized by Google

I Warſchau, hvor et Logis hos Grev Mokronoſki allerede i en Maaned havde ventet at modtage vor Kunſtner, begyndte man nu, da Sommeren var kommen uden ham, at foruroliges, og Greven, ſom havde vanſkeligt ved at tilfredsſtille alle dem, der ſtadigt ſpurgte ham: „Quand est ce que nous verrons cet Artiste desiré?“ fandt det nu raadeligſt, at ſkrive til Kiøbenhavn, for at minde ham om hans Løfte og at foreſtille ham, i hvilken Forlegenhed man vilde geraade, derſom han — hvad man paa de følgende Sider vil ſee at der var Grund til at befrygte — nu atter forandrede ſin Plan og reiſte til Rom, uden at komme til Warſchau.

Men vi have af ovenanførte Brev ſeet, at han havde det i Erindring.

I de ſamme Dage kom der fra en anden Kant en anden Paamindelſe, og denne gialdt det Løfte, han paa en Maade havde givet i Frankfurt, begeiſtret ved de Andres Begeiſtring, da Goethes Jubilæum feſtligholdtes.

Fra Sulpitz Boiſſerée modtog han nemlig under 18de Juni 1820 en Skrivelſe, der ſkulde bringe ham det Løfte i Erindring, ſom han forrige Aar havde givet, da der var Tale om et Monument for Goethe. Sagen havde ſiden den Tid udviklet ſig, og en Forening af anſeete Mænd i Frankfurt var ſammentraadt og havde valgt Boiſſerée til Dirigent i Alt, hvad der angik den artiſtiſke Deel af Foretagendet. Han overſendte nu Thorvaldſen med ſit Brev et meget omſtændeligt „Vorſchlag zu einem Denkmale für Goethe,“ for at høre Thorvaldſens Mening og at opfordre ham til Deeltagelſe.

Planen gik ud paa at reiſe en Bygning af Marmor og Bronze paa et ſmukt beliggende Sted i Omegnen af

Digitized by Google

Frankfurt. I denne Tempelhalle ſkulde Goethes colosſale Buſte opſtilles, et Arbeide, ſom man agtede at overdrage Dannecker.

Men til den omløbende, fraoven belyſte, indre Vægs Dekoration havde Boisſerée tænkt ſig en Friſe af Goethes Hermann und Dorothea; denne ønſtede man, at vor Kunſtner vilde overtage.

„Sollten Sie," ſkrev Boisſerée, „auf Ihrer Rückkehr nach Italien wieder durch die hieſigen Gegenden kommen, ſo ließe ſich mündlich vieles noch beſſer beſprechen; laſſen Sie ſich aber dadurch nicht abhalten, mir vorläufig auf meine Fragen zu antworten, und haben Sie die Güte, im Fall die Reiſe ſtattfindet, Sie mögen nun durch dieſen Theil von Deutſchland gehen oder nicht, die Zeit einigermaßen zu beſtimmen, damit ich mich darnach richten kann, ſowohl um Sie zu treffen, als um Ihnen Briefe zuzuſenden."

Paa dette Brev ſvarede Thorvaldſen, Dagen før han forlod Kiøbenhavn, ſaaledes:

Copenhagen 10 Aug. 1820.

„Die mir gütigſt mitgetheilte Nachricht vom 18 Junii über die Abſicht, ein Monument für Goethe zu errichten, hat mich herzlich gefreut, und es ſchmeichelt mir das Zutrauen, indem ich mit Vergnügen als Künſtler das Meinige beytragen werde, durch Verfertigung des Basreliefs im Frieß der Rotunde.

Die Idee im Ganzen finde ich der Sache ſehr angemeſſen in Rückſicht der Form des Gebäudes, die Anbringung der Büſte und Embleme ꝛc. Auch laſſe ſich der Frieß nicht glücklicher anbringen, als in einer Rotunde

Digitized by Google

von oben beleuchtet. Nur glaube ich es hier wünschenswerther, statt ein Gedicht im Frieß zu behandeln und die andere Gedichte nur mit Inschriften anzudeuten, lieber mehrere Gedichte in eingetheilten Feldern im Frieß durch Basreliefs zu versinnlichen und die Inschriften, die Gedichte andeutend, unter die Basreliefs anzubringen. Doch konnte das erwähnte Hauptgedicht, Hermann und Dorothea, 3 Felder über die Büste einnehmen und drei Hauptmomente angeben, wo hingegen den übrigen Gedichten jedem ein Feld eingeräumt würde. Auf diese Weise erhielt der Bildhauer ein größeres Feld für seine Phantasie, wenn er die Phantasie des erhabenen Dichters in seinen verschiedenen Werken folgt.

Ich reise morgen von hier ab und werde Ausgangs Oct. in Rom über Warschau, Wien und München eintreffen. Möglich daß ich das Vergnügen habe, Sie in München zu sehen, um das Nähere da zu verabreden. Meine Ankunft dort werde ich Ihnen mit Vergnügen näher angeben. Sollte dieses Zusammentreffen nicht stattfinden können, erbitte ich mir eine Zeichnung des Gebäudes nach Rom zugeschickt, wodurch ich die Höhe und Ausdehnung des Frießes erfahre und Ihre gefällige nähere Bestimmung nach Prüfung meiner hier angeführten Bemerkung.

Im Fall Sie dieser Ihren Beyfall schencken, erwarte ich die nähere Angabe der verschiedenen Werke des Dichters und der im Basrelieff darzustellenden Momente.

Nehmen Sie die Versicherung meiner Hochachtung und empfehlen Sie mich bestens Dhrrn Dannecker und Ihrem Hrnn Bruder mit mehreren Freunden, die sich bemüheten, mir meinen Aufenthalt in Stuttgardt angenehm zu machen.

Ganz ergebenst

Thorvaldsen."

Digitized by Google

Saaledes ſtod denne Sag, da Thorvaldſen forlod Kiøbenhavn, for paa Reiſen til Rom at overtage endnu flere Forpligtelſer. Vi ſkulle atter paa ſit Sted optage Traaden, men ſlippe den her, efter kun endnu at have tilføiet, at vor Kunſtner, formodentlig paa Grund af de Forhold, hvori man ventede, at han ſnart ſkulde træde til Staden Frankfurt, under 6te Mai 1820 var valgt til Æresmedlem af: „Die Frankfurtiſche Geſellſchaft zur Beförderung der nützlichen Künſte und ihrer Hülfswiſſenſchaften."

Digitized by Google

LXXVIII.

Afreisen fra Kiøbenhavn foreſtaaer. Afſked. Architect Pontoppidan ledſager ham. Beſog paa Gisſelfeldt. Buſte af Comteſſe Louiſe Danneſkiold-Samſø. Aaſø. Nordfeldt. Buſte af Grev Chr. Danneſkiold-Samſø. Klintholm. Beſtilling paa et Monument over Scavenius. Møens Klint. Dr. Eſtrup. Soholt. Pederſtrup. Afreiſe fra Aaſted. Veier og Fare paa Oſterſøen. Lander i Roſtock. Berlin. Dresden. Bekiendtſkab med Landſkabsmaler Dahl. Feſt hos Prof. Matthæi. Breslau. Henrik Steffens. Ankomſt til Warſchau.

1820.

I Slutningen af Juni Maaned begyndte allerede Feſtlighederne i Anledning af Afreiſen. Den 28de var der foranſtaltet en Afſkedsfeſt paa Skydebanen, i hvilken Stadens Øvrighed deeltog, og den 7de Juli var „Nr. 71“ ſamlet til Afſked med Brødrene i det Danſk-dramatiſke literaire Selſkab. Men ikke deſtomindre hengik dog endnu adſtillige Uger, inden Thorvaldſen var reiſefærdig. Han havde endnu at faae den anførte Brevverling med Hr. Otto von Huhn og med S. Boiſſerée fra Haanden, og dertil kom endnu et Brev, hvori han under 9de Auguſt vilde melde Prinds Chriſtian i Rom, at han ſamme Dag agtede at afreiſe fra Kiøbenhavn.

Men han ſkulde endnu fremſtille ſig den 10de til Afſkedsaudients hos Kong Frederik den Siette, og ved denne

Digitized by Google

Leilighed overrakte Kongen ham en kostbar Guldbaase med Diamanter. Omsider forlod han Charlottenborg den 11te om Formiddagen, ledsaget af en ung Architect, Simon Christian Pontoppidan, som efterat have vundet den store Guldmedaille, nu fulgte med som Pensionair til Italien.

Ved Stadens Vesterport ventede et Selskab af Venner, for at give Følge til Roeskildekro; et Par andre, som ønskede at bringe ham et senere Farvel, vare allerede i Kiøge, for at modtage ham der.

Reisen gik for denne Dag kun til Gisselfeldt, hvor han efter Indbydelse vilde giøre Grev Danneskiold-Samsø et Besøg i et Par Dage. Her overnattede han og tog næste Dag Deel i Festlighederne ved Husets ældste Datters Trolovelse med Hertugen af Augustenborg. Endnu en Dag tilbragte han paa den gamle Borg, for at modelere en Buste af den unge Brud, og førtes samme Aften af sin giestmilde Vert til et andet Herresæde, der engang i Tiden skulde faae en ualmindelig Betydning i hans Kunstnerliv.

Thorvaldsen havde nemlig paa Gisselfeld yttret, at han aldrig havde seet Møens Klint. Grev Danneskiold foreslog ham derfor, at følge med til Nordfeldt paa Møen, men for at giøre denne Udflugt i største Bequemmelighed, besluttedes at gieste Nysø og næste Morgen at tage til Møen.

Den 14de August forlod Thorvaldsen saaledes Siellands Kyst og benyttede nogle ledige Timer paa Nordfeldt, til at modelere Busten af Grev Christian af Danneskiold-Samsø, hans ædle Vert.

Den næste Dag førtes han til Lisenlund, og da det rygtedes, at han var paa Øen, modtog han fra sin Ven,

Digitized by Google

Dr. Eſtrup, en Indbydelſe til Klintholm, hvor Fru Scavenius ønſkede at tale med ham, „angaaende et Monument, hvormed han havde lovet at hædre hendes afdøde Mands Grav.“ Med Glæde modtog han denne Indbydelſe fra Eſtrup, en Mand, han havde lært at elſke og høiagte under deres Samliv i Rom, og denne Ven afhentede ham ſamme Eftermiddag paa Liſenlund. Af en ſenere Tids Breve erfare vi, at disſe to Venner tilbragte den 17de Auguſt, „ved i hinandens Selſkab at tage de herlige Klinter i Øieſyn.“

Dagen efter drog han over Grønſund til Falſter og Lolland og naaede ud paa Aftenen Gaarden Søholt ved Maribosø, hvor Kammerherre Bertouch, hvis Søn nylig havde været i Rom, havde indbudet ham. Her tilbragte han hele d. 19de Auguſt i Familielivets idylliſke Ro, og drog næſte Dag, efter et Feſtmaaltid til hans Ære paa Engestofte, til Pederſtrup, hvor Grev Chriſtian Reventlow, efter Aftale ventede hans Beſøg. Paa denne Gaard tilbragte han flere Dage og førtes herfra til Beſøg i Omegnen, indtil han d. 23de atter indſandt ſig paa Søholt, for næſte Aften at gaa ombord i Nyſted paa det lille Skib, der ſkulde føre ham over Øſterſøen. Skipperen, Jens Løye af Nykiøbing, havde allerede i flere Dage ligget der med ſin Chaluppe Mercurius, og forgieves ventet paa ſine Paſſagerer.

Da Thorvaldſen og Pontoppidan om Aftenen d. 24de Auguſt gik ombord, ſyntes Vinden at ſtille af, og Chaluppen blev liggende for Vindſtille et Par Miil udefra Land. Men Sælhundene paa Rødſands Bankerne bebudede ved deres Skrig et Uveir, ſom ikke udeblev. Et Bud, ſom fra Søholt var ſendt med Forfriſtninger til de Reiſende,

Digitized by Google

vendte tilbage med den Beſked, at ingen af Lodſerne havde vovet at gaa ud til Chaluppen, og i den bælmørke Nat omtumledes nu vor Kunſtner og hans Reiſefælle mellem de farlige Grunde, uden at Skipperen kunde opdage, hvor de vare. Efter en frygtelig Nat, ſom vel hos Thorvaldſen har gienkaldt Erindringen om de Farer, han engang for mange Aar ſiden havde friſtet paa Afrikas Kyſt, vaagnede dog Haabet om Redning med den frembrydende Dag. Det ombrivende Fartøi blev tillykke opdaget af et Par Lodſer, ſom nu kom tilhiælp, og ſamme Dags Aften ſatte Thorvaldſen Foden paa Faſtlandet i Roſtock.

Den 26de begav han ſig derfra paa Veien til Berlin, hvor han ankom efter tre Dages Reiſe. Her blev han i otte Dage. I Rauchs og andre Venners Selſkab beſøgte han dagligt Muſeer, Studier og Ateliers. Kongen var fraværende. I det ny Theater, Odeon, var en Kunſtudſtilling, hvor hans egen Merkur og hans Amor i Gipsafſtøbninger vare Gienſtande for Alles Beundring.*)

Den 3die Septbr. fulgte et Selſkab af Berlins førſte Kunſtnere ham til Potsdam og ſagde ham der deres Farvel. Den 6te, ſeent ud paa Aftenen, ankom han til Dresden. Her traf han i Kunſtnernes førſte Række en Landsmand, for hvis Arbeider han, tidligere og ſenere, bar en ſæregen Interesſe; det var Landſkabsmaleren J. C. Dahl, ſom var Profeſſor der ved Akademiet. Diſſe to Kunſtnere ſluttede her det førſte perſonlige Bekiendtſkab og ſnart et Venſkab, ſom kort Tid efter drog Dahl til en Reiſe i Italien.

---

*) Allg. Zeit. 1820, Nr. 182, Beilage.

Digitized by Google

Allerede den første Morgen besøgte vor Kunstner Malerisamlingen, og derfra udgik Rygtet om hans Ankomst. Om Eftermiddagen lod han sig føre til Antiksamlingen og sluttede den første Dag i Dresden i Tiecks aandrige Aftenselskab. De følgende Dage fortsatte han sine Besøg i Malerisamlingen og i de øvrige Kunstsamlinger og hvilede sig ud i de private Kredse, hvor Familielivet modtog ham med aabne Arme. Til den næstfølgende Søndag Aften havde Prof. Matthæi, hvis Sønner vare Thorvaldsens Venner fra Rom og fra Montenero, foranstaltet en Kunstnerfest til hans Ære. Det var paa et Landsted i Nærheden af Byen. Under Festmaaltidet tonede i det Fierne en Sang fra Haven igiennem de aabne Balconvinduer, og et stort Optog af Dresdens yngre Kunstnerskare nærmede sig festligt under Fakkelskin og bragte den navnkundige, fremmede Mester en Hilsen med Sang og Tale.

Efter sex Dages Ophold reiste han videre, og kom til Breslau d. 15de. Her skulde han paa Veien til Warschau besøge en gammel Ven fra Borups Selskab, Prof. H. Steffens, og tilbringe en Dag i denne elskværdige Familie. Næste Dag fortsatte han Reisen og ankom til Warschau d. 19de Septbr., hvor vigtige Forhandlinger, nye Bestillinger og Arbeider nu for en længere Tid opholdt ham.

Digitized by Google

LXXIX.

Keiſer Alexander i Warſchau. Beſtilling paa et Monument for Nik. Kopernik. Contracten. Thorvaldſen modelerer Keiſerens Buſte. To Skrivelſer fra Grev Capodiſtria. Forhandlinger ang. Poniatowſki's Monument. Contracten. En Separat-Note tilføies. Beſtilling paa Afſtøbninger til Univerſitetet i Warſchau.

1820.

Grev Mokronoſki, med hvem det vil erindres, at Thorvaldſen havde ført en vidtløftig Brevverling angaaende Poniatowſki's Monument, modtog ham her i det Logis, ſom allerede i Maaneder forgieves havde ventet paa ham. Forhandlinger kom upaatvivleligt ſtrax igang, men, da de nu førtes mundtligt, er der, med Undtagelſe af det Dokument, ſom afſluttede Sagen, ikke efterladt os Spor af disſe.

Keiſer Alexander var paa denne Tid i Warſchau, og Thorvaldſen blev ſtrax efter ſin Ankomſt præſenteret for ham. Oprettelſen af et Monument for Poniatowſki ſyntes dengang at nyde Keiſerens fulde Bifald, han havde ſelv tegnet ſig for en betydelig Sum, og vor Kunſtner modtog han meb ſaamegen Opmærkſomhed, at man deraf tog Anledning til at opfordre Thorvaldſen til at han ſkulde

Digitized by Google

udbede sig den Naade, at maatte modelere Keiserens Buste. Dette var ogsaa hans Ønske, men, da man henvendte sig derom til Keiserens nærmere Omgivelse, yttredes, at det vilde møde Vanskeligheder, da denne Bøn tidligere var bleven Canova afslaaet. Mere behøvede vor Kunstner ikke for sit Vedkommende, og for Øieblikket syntes denne Sag saaledes afgiort.

Imidlertid gav Thorvaldsens Nærværelse i Warschau Anledning til Oprettelsen af et andet Monument.

Et videnskabeligt Selskab i Warschau, La Societé Royale des Amis des Sciences et des Belles lettres, traadte nemlig ved sin Præsident, Statsraad Staszic, i Underhandling med vor Kunstner angaaende Modellen til et Monument, som man vilde opreise paa Universitetspladsen til Ære for Astronomen Nikolaus Kopernik. Denne Sag kunde ifølge sin Natur ikke møde nogen Vanskelighed, og da Ønsket var udtalt, og Kunstneren havde meddeelt sine Tanker derom, var den ogsaa afgiort. Allerede den 30te Septbr. blev Contracten underskrevet. Denne Contract, som er affattet i det polske og i det franske Sprog, lyder saaledes i Oversættelsen:

"Monsieur le Conseiller d'Etat Staszic, Président de la Societé Royale de Varsovie des Amis des Sciences et des Belles lettres a conclu un arrangement définitif avec Monsieur le Chevalier Thorwaldson relativement à l'érection du monument, qui doit être élevé à Varsovie en mémoire de l'immortel Kopernik.

1. Monsieur le Chevalier Thorwaldson s'engage d'executer en platre le modèle d'une statue

Digitized by Google

de Kopernik et de fournir les formes pour couler cette statue en bronze. Cette statue devra être d'une grandeur colossale, assise sur une chaise, couverte d'une toge académique, tenant dans une main la sphère armillaire, et ayant les yeux tournés vers le ciel. Un dessein du piédestal y sera joint.

2. Pour indemniser Mr. le Chevalier Thorwaldson de l'éxécution de cet ouvrage Mr. le Conseiller d'Etat Staszic s'engage à faire tenir à Mr. le Chevalier Thorwaldson la Somme de deux mille ducats hollandois.

3. Mr. le Chevalier Thorwaldson s'oblige de finir le modèle demandé dans l'espace d'une année et demie de la date d'aujourd'hui, et garantit de le faire parvenir à Varsovie par la voie la plus commode, achevé, emballé convenablement à l'adresse de Mr. le Conseiller d'Etat Staszic.

4. Le jour de la signature du contract il sera payé à Mr. le Chevalier Thorwaldson le tiers de la somme convenue, c'est à dire: six cents soixante dix ducats et douze florins de Pologne, et à la réception du modèle à Varsovie le reste, savoir mille trois cents trente trois ducats et six florins de Pologne.

5. Monsieur le Conseiller d'Etat Staszic se charge de payer tous les frais d'emballage et de transport de Rome à Varsovie.

Digitized by Google

6. Ce contract fait à double est signé par les deux parties

Varsovie, le 30 Septembre 1820.

Stanislas Staszic. **Albert Thorvaldsen.**

Adam Praimowski, Evèque de Plock, Membre de la Societé Royale de Varsovie, comme témoin.

Valentin Skorochod Maierski, Notaire public du Royaume de Pologne, Deputé à la Diète du dit Royaume, Membre de la Societé Royale de Varsovie, comme témoin."

(L. S.)

Imidlertid havde Keiseren erfaret, at Thorvaldsen havde yttret det Ønske at modelere hans Buste, og det viste sig nu, at han dog var villig til at indrømme Thorvaldsen, hvad han havde afslaaet Canova. Den 1ste Octbr. lod han nemlig Statssecretairen, Grev Capodistria, tilkiendegive, at det ham forebragte Ønske vilde han gierne opfylde, og at Thorvaldsen i Løbet af samme Uge skulde modtage nærmere Underretning i denne Henseende. Saaledes skete det ogsaa. Faa Dage efter modtog han følgende Skrivelse fra Statssecretairen:

"Monsieur le Chevalier!

J'ai l'honneur de Vous prévenir que l'Empereur Vous donnera séance dans la matinée de demain à onze heures. Je Vous invite donc à Vous rendre au Château Royal entre dix et onze heures et à Vous munir de tous les objets nécessaires à Vos travaux. Vous les disposerez dans

Digitized by Google

l'appartement qui Vous sera indiqué par le Major général Prince Volkonsky, chez lequel Vous voudrez bien Vous présenter en premier lieu, et à qui j'ai communiqué les intentions de Sa Majesté Imperiale à Votre égard.

Je saisis avec empressement cette occasion de Vous reitérer, Monsieur le Chevalier, les assurances de ma parfaite considération.

Capodistria."

Varsovie le $\frac{\text{22 Sept.}}{\text{4 Octobre}}$ 1820.

Thorvaldſen omtalte ofte denne Sammenkomſt med Alle Ruſſeres Beherſker og kunde ikke nokſom udtale ſin Forundring over, at have fundet ham ligefrem og naturlig ligeſom ethvert andet Menneſke. Til Exempel fortalte han, at det allerede i det første Møde havde været ham til Hinder, at Keiſeren indfandt ſig i Uniform og med det ſtive Bind, ſom ganſke ſkiulte Halſen. Dog havde han ikke villet yttre noget derom, men forſøgt at hiælpe ſig ſom bedſt han kunde. Men Keiſeren havde ſnart mærket, at der var noget iveien, og da han nu erfarede, hvad det var, blottede han baade Halſen og Bryſtet med den ſtørſte Beredvillighed.

Hvorofte Thorvaldſen ſaaledes beſøgte Keiſeren, kunne vi ikke opgive; vi finde kun Spor af, at han blev anmodet om, formodentlig til den ſidſte Séance, at møde den 14de Octbr. efter Meſſen, og at han da har fuldført ſin Model, lader ſig ſlutte af, at han paa denne ſamme Dag modtog en anden Skrivelſe fra Grev Capodiſtria, ſom fra Keiſeren overſendte ham en koſtbar Diamantring.

Digitized by Google

Denne Skrivelse lyder saaledes:

"Monsieur!

Vous venez d'éxécuter un ouvrage, qui laissera de Vous un long souvenir dans tous les Etats de l'Empereur.

Il Vous sera, sans doute, agréable d'en garder un du séjour que Vous venez d'y faire, et Sa Majesté me charge de Vous transmettre une bague ornée de Son Chiffre, et qu'Elle Vous prie d'accepter de Sa part.

Recevez, Monsieur, l'assurance de ma parfaite considération.

Capodistria."

Varsovie le $\frac{3}{15}$ Octobre 1820.

Da Modellen til Buſten var afſtøbt, blev der ſtrax taget en Form, og vor Kunſtner havde nu den Behageligheb, med en ſaadan Gave at kunne viſe ſin Erkiendtlighed mod flere af de Magnater, ſom der omgav ham. Derefter fulgte Beſtillinger paa denne Buſte i Marmor i en ſaadan Mængde, at Thorvaldſen i de første Aar efter Tilbagekomſten til Rom beſkæftigede et Par af ſine Marmorarbeidere alene dermed. I 1822 finde vi at 6 Exemplarer have været under Arbeide i Studierne; ſtadigt indløb flere Beſtillinger og endnu i 1826 betalte Prinds Repnin et Exemplar med 100 Louisdors, efterat Grev d'Italinſki, to Aar tidligere, havde modtaget 2 Exemplarer til ſamme Priis.

Imidlertid vare ogſaa Forhandlingerne med Comiteen angaaende Poniatowſki's Monument ſtadigt fortſatte. Kunſtnerens Tilſtedeværelſe hialp nu meb Lethed over mange

Digitized by Google

af de Vanskeligheder, som en nokſaa vidtløftig Correſpondance ikke ganske havde kunnet fierne. Da man havde paaviist det til Monumentet valgte Sted, yttrede han ſig kun lidet tilfreds med dette Valg, men ved at ſee ſig om i Byen og i Forſtaden, fandt han ſnart en anden Plads, der paa hans Forſlag blev foretrukket.

Ogſaa de ſtrænge Fordringer, man havde ſtillet ihenſeende til Coſtumet og desl. havde han efterhaanden faaet modererede. Ved at oplyſe Commisſionen om, at den første Model, i halv Størrelſe, kun var et Forarbeide til egen Veiledning, ſom ſenere kunde modtage mindre indgribende Forandringer, blev det bifaldet, at han i denne benyttede ſin hele kunſtneriſke Friheb. Naar den var ganſke færdig, vilde han lade den tegne og ſtikke i Kobber, og da vilde man i Warſchau faae Leilighed til at giøre Bemærkninger, om hvad der maatte ønſkes anderledes.

Da man ſaaledes var tilfredsſtillet, blev der under 19de Octbr. 1820 udfærdiget et Dokument med nogle Tillægsbeſtemmelſer til den under 8de Juli 1818 conciperede, og Aaret efter underſkrevne, Contract.

Dette Dokument lyder ſaaledes:

"Le Comité chargé de la Direction de tout ce qui concerne le monument pour le Prince Joseph Poniatowski, conjointement avec Mr. le Chevalier Albert de Thorvaldson, artiste sculpteur, chargé de l'exécution du dit monument, ont stipulé des points supplémentaires au contrat primitif, passé à Rome l'an 1818 le 8 Juillet, comme il suit:

Digitized by Google

1. Le choix de la place la plus propre à l'érection du monument ayant été abandonné definitivement à Mr. de Thorvaldson, il a choisi celle qui est sise Faubourg de Cracovie, en face de la maison dite aujourd'hui, Wasilewski.

2. Le costume et la pose de la figure sont abandonnés également, et tout à fait, à la volonté de l'artiste, pour ne le gêner en rien dans son génie supérieur.

3. Mr. de Thorvaldson ayant éclairé de bouche Mr. le Général Mokronoski, signataire, sur la manière, dont il procédera à la confection du monument, et notamment, qu'il fera, en premier lieu, la figure entière du Prince à cheval, en terre, pour agrandir ensuite, à la mesure requise, ce modèle type, fait de sa main.

Le Comité engage Mr. de Thorvaldson de le faire dessiner et graver au trait à Rome, ainsi que d'envoyer la planche à Varsovie, à l'adresse de Mr. le Général Mokronoski, tant pour perpétuer, autant que possible, la pureté des formes de cet ouvrage en terre par la gravure, que pour satisfaire par là la curiosité et l'impatience des amateurs dans l'intervalle qui s'écoulera entre la conception du modèle à Rome et le placement de la Statue de bronze à Varsovie. La planche en question sera faite, s'entend, aux frais du Comité.

4. Des circonstances imprévues, nommément le voyage prolongé de Mr. de Thorvaldson à

Digitized by Google

Copenhague, ayant retardé l'accomplissement du point 3 du contrat passé à Rome par Mr. le Cte Leon Potocki, Mr. de Thorvaldson s'engage derechef et promet sur parole, de se mettre à l'ouvrage immédiatement après son retour à Rome, et d'y vaquer pour l'achever sans délai ultérieur dans l'espace d'un an, à partir de la date d'aujourd'hui.

5. Et en cas de mort, Mr. de Thorvaldson s'oblige de charger par disposition testamentaire Mr. Pietro Tenerani du soin de remplir envers le Comité les engagemens que lui-même a contractés par les présentes.

Fait double et de bonne foi en présence de témoins qui ont signé avec les parties, après lecture faite.

Varsovie, le 19 Octobre Mil huit cent vingt.

Albert Thorvaldsen. **Stanilas Mokronoski.**

Témoin présent
Valentin V. Radziwil.

Témoin présent
Joseph Cte Sierakowski."

Foruden disse forandrede Bestemmelser, som Thorvaldsen for sit Vedkommende havde foranlediget, havde Comiteen ogsaa ønsket en Forandring i Opgaverne til de to Basreliffer, der skulde anbringes paa Fodstykket. Fremstillingen af Fyrst Poniatowski's Død i Elsteren synes, under de nuværende Forhold, ikke længer at skulle være saa fremtrædende, og vi skulle i det Følgende see, at dette Motiv blev

Digitized by Google

endog aldeles fortrængt. Men allerede nu ønskede man, at det her maatte vige for en anden Fremstilling i Basrelieffet. Sagen synes at være bleven behandlet confidentielt, og omtaltes derfor ikke i de mere offentligt udfærdigede Tillægsbestemmelser; derimod modtog Thorvaldsen tilligemed disse en vedhæftet Note, hvori den ønskelige Forandring blev meddeelt ham under Haanden.

Denne Note lyder saaledes:

"Pour ce qui regarde les bas-relief — il est dit,

1. que le Premier représentera l'entrée du Prince Poniatowski à Cracovie avec son armée Polonaise; dont nous avons déja fait passer à Mr. le Chevalier Thorvaldson le Dessin, en terme et lieu.

2. A la place du second, qui devait rappeler l'événement de sa mort, nous sommes convenus de suppléer l'époque de la sortie des Prussiens de Varsovie et l'entrée de l'armée française dans cette capitale. Le Prince Poniatowski a été pour lors nommé par les Prussiens gouverneur de la ville.

On laisse absolument à Mr. le Chevalier Thorvaldson la liberté dans la composition de cet événement; toutefois pour sa mémoire on indique ce qui suit: Les Prussiens sortant d'un côté de la ville pour quitter la possession du lieu, l'Armée française entrant de l'autre. Le Prince à cheval les recevant, ayant à côté de lui le président de la ville, portant les clefs de la ville."

Digitized by Google

Førend vor Kunſtner forlod Warſchau modtog han endnu en Beſtilling ved Miniſteren Grev Stanislas Grabowſki til Univerſitetet paa en fuldſtændig Samling af Gibsafſtøbninger af hans Værker („une collection complète des plâtres de Vos ouvrages"); deriblandt ogſaa Apoſtlerne, ſom man erfarede, at han ſkulde udføre for Danmark.

Digitized by Google

LXXX.

Prof. Malinsky skal reise med. Thorvaldsen er syg. Keiser Alexanders Venlighed. Afreise. Krakau. Bjergværket Wieliczka. Monument for Fyrst Potocki. Troppau. Fyrste-Congressen og Thorvaldsen. Keiser Frants. Monument for Fyrst Schwarzenberg. Metternich. Opholdi Wien. Mad. Stich. Mere ang. Schwarzenbergs Monument. Fyrst Esterhazy. Ubehagelige Uygter fra Studiet i Rom. Freunds Beretning om Indstyrtningen. Afreise fra Wien. Opholdi Neustadt. Monum. for Grev Kinsky. Reisen fortsættes over Venedig til Rom.

1820.

Under Opholdet i Warschau havde Thorvaldsen giort Bekiendtskab med en Billedhugger Malinsky, som, især ved Grev Stanislas Potocki's Beskyttelse, nu af Regieringen blev understøttet til at kunne følge med vor Kunstner og i et Par Aar arbeide i Rom under hans Veiledning.

Afreisen var forhaanden, men nogle Dages Upasselighed hindrede vor Kunstner. Denne Hindring gav ham imidlertid et nyt Beviis paa Keiserens særdeles Velvillie, thi neppe havde han erfaret, at Thorvaldsen var syg, før han sendte ham sin Livlæge. Da Thorvaldsen nu, atter helbredet, indfandt sig til Afskedsaudiensen, omfavnede Alexander ham paa det Venligste. Keiseren forlod Warschau d. 20de. Thorvaldsen maatte endnu i nogle Dage vente paa Istandsættelsen af sin Reisevogn.

Digitized by Google

Forretningerne i Warſchau vare vel endte, men deres Hale naaede dog til Krakau. Grev Mokronoſki havde benyttet Thorvaldſens Bekiendtſkab og hans Nærværelſe til for Enken efter Grev Wladimir Potocki i Krakau at optage Forhandlingerne, angaaende det Monument over denne Fyrſte, ſom allerede i 1817 var beſtilt hos ham*), uden at han endnu var gaaet nærmere ind derpaa. Nu havde Thorvaldſen lovet at ville lægge Veien over Krakau, for at ſee Stedet til dette Monument og at forhandle det Øvrige med Grevinde Potocka.

Den første Dag efter Ankomſten til Krakau benyttedes til med Reiſefællerne at giøre en Udflugt til det i Nærheden liggende, berømte Saltbiergværk, Wieliczka. De følgende tre Dage tilbragte Thorvaldſen med Forretninger og i Selſtabslivet. Stedet til Monumentet, i Cathedralkirken, vandt ikke hans Bifald; derimod paaviſte han en anden Plads, ſom han fandt mere ſkikket dertil. Angaaende Monumentet ſelv ſynes man, paa hans Forſlag, at være fraſalbet den mere udſtrakte Plan, ſom var ham opgiven, og at have indſtrænket det Hele til en Portraitſtatue og et Basrelief, og denne Statue fremtræder ſenere ſom en af de ſkiønneſte i Rækken af Thorvaldſens Marmorarbeider.

Den 28de forlod han Krakau og ankom den 30te til Troppau, hvor hans høie Velynder, Keiſer Alexander, allerede havde indfundet ſig til den bekiendte Fyrſtecongres. Af Selvherſkeren anbefaledes vor Kunſtner til Østerrigs Keiſer, og de offentlige Blade vidnede om den Forekommenhed,

*) cfr. Thorvaldſen i Rom, I. 299.

Digitized by Google

hvormed de tilstedeværende Fyrster behandlede Thorvaldsen i disse Dage.*)

Ved denne Leilighed overdrog Keiser Frants vor Kunstner at udføre et Monument til Ære for den, netop i disse Dage i Leipzig afdøde, Fyrst Schwarzenberg, og indbød ham til i Wien at udsøge en passende Plads til et saadant Monument i en af Keiserstadens Kirker.

Med Statskantsleren, Fyrst v. Metternich, hvis Buste Thorvaldsen allerede tidligere havde modeleret i Rom, fornyedes Bekiendtskabet, og det hed sig,**) at baade den østerrigske Kunstskole i Rom, ligesom ogsaa Venedigs og Mailands Kunstforhold, ved denne Leilighed blev anbefalet Thorvaldsens særegne Opmærksomhed.

De fyrstelige Omgivelser og glimrende Adspredelser holdt ham tre Dage i Troppau. Den 2den November afreiste han til Wien, hvor han ankom Søndagen d. 5te i Hotellet Erzherzog Carl.

Af de Optegnelser over dette Ophold i Wien, som hans Reisefælle, Pontoppidan, har efterladt i sin Dagbog, erfare vi kun, at Thorvaldsen her besøgte de herlige Kunstsamlinger, og at han levede den ene Dag efter den anden i de høiere Cirklers Adspredelse. Theatret skaffede ham ogsaa de rigeste Nydelser, især da Skuespillerinden Mad. Stich fra Berlin gav en Række af Giesteroller, deriblandt Shakespeares Julie og Schillers Maria Stuart, hvilket henrev vor Kunstner i den Grad, at han maatte gjøre hendes personlige Bekiendtskab.

---

*) Allg. Zeit. 1820. Nr. 182. Beil.
**) Allg. Zeit. l. c.

Digitized by Google

Angaaende Schwarzenbergs Monument var det ham betydet, at Keiseren foretrak Valget af Stedet, enten i Carlskirken, eller i Augustinerkirken. Men i den førstnævnte Kirke fandt Thorvaldsen Lyset mindre gunstigt, og Augustinerkirken var allerede smykket med Canova's berømte Monument for Erkehertuginde Christina. I Hofkirken paaviste han derimod en Plads, paa høire Side af det store Hovedalter, som det mest passende, men hvad Bestemmelse der i denne Henseende senere er bleven tagen, vide vi ikke. At Thorvaldsen overtog Bestillingen, og at det virkeligt har været hans Hensigt at udføre dette Monument, derom vidner ialfald den Skizze, som han kort Tid efter udkastede. Men af Grunde, han senere synes aldrig at have villet omtale, blev denne Skizze det Eneste, han efterlod sig, af dette Monument.

Tre Uger vare i Wien forløbne paa det Behageligste, og han skulde nu tænke paa at gieste München, da han en Dag i Selskab hos Fyrst Esterhazy overraskedes ved foruroligende Efterretninger fra Rom. Fyrsten bragte ham et Nr. af Diario di Roma, som indeholdt en løs Efterretning, at der d. 8de d. M. i et af Thorvaldsens Studier var skeet en Indstyrtning, hvorved flere af hans Arbeider vare blevne ødelagte. Til denne Meddelelse skal han*) have svaret med mandig Fatning: „Wenn nur menschliche Verworfenheit nicht im Spiele ist; — mit den Elementen und den leblosen Stoffen läßt sich nicht kämpfen!" Men denne hans Roligheд var dog imidlertid ikke større, end at hans første Beslutning var, strax at reise.

*) Allg. Zeit. 1820. Nr. 182.

Digitized by Google

Hans Omgivelser giorte ham derimod opmærksom paa, at det vilde være klogere at oppebie den næste Postdag, der ufeilbarligt vilde bringe ham nærmere Efterretninger, og deri fandt han sig.

Baade Freund og Tenerani havde begge skrevet til ham, Dagen efter den indtrufne Begivenhed, men da de antoge, at han paa denne Tid allerede maatte være over Alperne, havde de adressert deres Breve til Florents, hvor han paa Giennemreisen maatte modtage dem. Men en Uges tid efter at disse Breve vare afsendte, tilbød sig en Leilighed til at faae et Brev til Venedig, og med en Reisende afsendte Freund derfor et andet Brev, som den utaalmodigt ventende Thorvaldsen modtog endnu i Wien, medens de andre Breve henlaa i Florents.

Freund skrev saaledes til Thorvaldsen:

Rom, d. 18 Novemb.

„Gode Hr. Thorvaldsen!

Af Frygt for at et usandfærdigt Rygte vil forstørre det Uheld, som er skeet d. 8 Nov. d. A. i Deres Værksted, hvor Mars stod, da De reiste og som jo er bygget for et Par Aar siden, benytter jeg denne Leilighed med Kochs Brev til Venedig, for at underrette Dem om Sandheden af det Skete.

Da det ligger mig saameget paa Hiertet, at vise Dem den rene Sandhed, beder jeg Dem saa bønligen, dog at høre rolig paa mig.

Værkstedet (er det), hvor Mars stod*), da De reiste fra Rom. Under Gulvet paa dette er en Opfyldning af 16 Romerske Palmer af Grus og tørre Smuler. Under

*) I et af Studierne ved Palazzo Barberini.

Digitized by Google

denne høie Opfyldning kommer en stærk, hvælvet Kielder. Til denne Kielder har ført en Trappe, eller Falddør. Denne Aabning i Hvælvingen, hvor Trappen er, har været tildækket og lukket med tynde Bræder og smaa Træstykker. Disse Bræder og Træstykker ere opraadnede og faldne ned i Kielderen, som har været aldeles tom, og Gruset og Opfyldningen er løbet igiennem Hullet i Hvælvingen som giennem en Tragt. Da Kielderen var tom og tør nok til at modtage det nedløbende Grus, saa kunde ingen Standsning finde Sted, og Gruset, som har lagt sig over Hullet, er styrtet ned igiennem Aabningen af Hvælvingen i Kielderen og — desværre — Hyrdedrengen i Marmor og Amor i Marmor, tilligemed Ganymed, der giver Ørnen at drikke, i Gips, som tillykke dog er formet —

Da Camuccini vil, at Alting skal ligge, som det ligger, til De kommer til Rom, for at Retten kan have sin Gang og Skylden kan komme til at hvile paa den Skyldige, som har bygget Værkstedet til Deres Brug, saa ligger Hyrdedrengen og Amor, i Marmor, tilligemed den aldeles sønderslagne Gipsmodel af Ganymed, i Gruset. Hyrdedrengen har mistet Hovedet og den ene Arm, som holdt paa Stokken, Amor har mistet sit Hoved, det høire Been og Vingerne. Forresten troer jeg, saavidt jeg har kunnet undersøge disse tvende Statuer, at de ere ubeskadigede.

De kan tro, gode Thorvaldsen! det var et rædselfuldt Øieblik! Tenerani og jeg vare begge i Værkstedet, da det skete, just ikke i det samme, men i et af de andre Værelser ved Siden, da jeg kom ind og saae det nedstyrtede Gulv og tre Statuer borte og flere i Fare for at gaae samme Vei. Der var ikke lang Tid til at betænke sig, hvis man ikke vilde bebreide sig selv for Feighed eller Dumhed. Adonis i Marmor stod imellem Væggen og Hullet i Gulvet; den kunde ingenlunde tages, førend der

Digitized by Google

var lagt Bielker over Hullet. Dette Arbeide paa Bielkerne drev Tenerani; imidlertid flyttede jeg med nogle Mands Hielp de øvrige Figurer, som stode paa samme Grus, der truede, hvert Øieblik at styrte ned, og da det første farlige Øieblik var forbi, flyttede vi Alting i et andet Værksted, hvor Frisen staaer, og ordnede det der, saagodt det lod sig gjøre.

Omendskiønbt alting giortes i den muligste Hast og Anstrængelse, saa er dog ingen Ting af det, som vi flyttede, blevet i det mindste beskadiget eller sønderslaaet.

Vi have ikke kunnet forudsee dette Uheld og altsaa umuligen kunnet forebygget det. De vil derfor, kiære Thorvaldsen, ikke vrede paa mig eller paa Tenerani, der virkelig have giort, hvad der kunde gjøres i dette Tilfælde; ogsaa Launitz kom os tilhielp og flyttede.

I Florents finder De en tidligere Beretning af Tenerani og mig. Jeg beder derfor, tilgiv, at jeg ikke er mere udførlig. Brøndsted er endnu i Neapel tilligemed Prindsen.

Alting gaaer ordentligt og flittigt i Værkstedet. En halv Dag har dette Uheld kun forstyrret os, saa jeg beder Dem, at beroliges derover, saa godt som det er nogenledes muligt. Tro mig, gode Thorvaldsen! mit inderligste Ønske var, da Farens Øieblik var forbi: Gid Thorvaldsen aldrig maa føle en værre Ulykke end denne! Godt var det vist ogsaa, at De ikke var tilstede, da De ikke kunde have ændret eller forekommet det.

En venlig Hilsen fra hele Værkstedets Personale, som venter Dem med Venlighed og Tillid til Deres Godhed. En venlig Hilsen fra Elisa og hendes Moder! Lev vel! Lev vel!

Deres tro

Freund."

Digitized by Google

Af Freunds første Brev, som han skrev til Florents, have vi Intet forefundet. Af Teneranis Brev, hvis Indhold er det Samme, erfare vi, at Adonisstatuens omtalte Redning, skyldtes et Tilfælde. Kronprindsen af Bayern havde netop samme Formiddag meldt, at han vilde komme i Studiet, og for at gjøre mere Plads, var Adonis flyttet nærmere ind imod Væggen.

Da Thorvaldsen havde modtaget Freunds Brev, afreiste han den 26de Novbr. fra Wien. Dog opholdt han sig den næste Dag i den nærliggende Neustadt, for i den derværende Kirke at udsøge en Plads til et Monument for den Keiserlige Feldttøimester, Grev von Kinsky, hvorom der i Wien var indledet Underhandlinger, som her skulde finde Afgjørelse. Derfra fortsatte han den 28de Reisen over Villach og Udine og ankom til Mestre om Aftenen, d. 2den Decbr. Dagen efter kom han til Venedig og forblev der i tre Dage. Om Aftenen, d. 6te, ankom han til Padua og næste Dag til Verona, saa tidligt, at han endnu kunde besøge Amphitheatret og nogle Kirker. I Mantua besaa han den følgende Dag Antiksamlingen, og d. 9de var han i Bologna. Da han oftere havde seet denne Stads Samlinger, reiste han, næste Morgen, Søndagen d. 10de, over Faenza til Forli og giorte derfra næste Dag en Omvei over Cesena og Rimini til S. Cattolico, hvor han overnattede. Nu gik Reisen over Pesaro og Fano til Aqualagno, og den 13de kom han om Aftenen til Nocera. Til dennegang at besøge sine Venner i Florents, eller til at hente sine to Breve, havde han hverken Tid eller Ro. Over Foligno og Spoleto naaede han Terni, og da han dog

Digitized by Google

maatte overnatte der, undlod han ikke at besøge Vandfaldet. Næste Morgen gik det atter over Civita Castellane, men han naaede kun til Nepi. Der maatte han overnatte. Den 16de December saae han atter fra la Storta Pederskuppelen og rullede snart over Ponte molle ind i det kiære Rom.

Digitized by Google

LXXXI.

Thorvaldsens Tilbagekomst til Rom. Prinds Christian Frederik og Gemalinde i Rom. Freund. Udtog af et Brev fra Etatsraad Hansen ang. Bestillinger hos Freund. Prof. Pahl i Rom. Hans Buste. Busterne af Prinds Christian Frederik og Gemalinde. Udkast til en Portraitstatue efter Prindsessen.

1820.

Efter den første hiertelige Modtagelse i Studierne og i Landsmændenes og Vennernes Kredse, blev Thorvaldsens Tilbagekomst festligholdt om Aftenen d. 28de Decbr. i Trattoriet Fiano af et Selskab, som bestod af mere end halvandet Hundrede, mest tydske, Kunstnere. Under Sangen og de løftede Bægere traadte Prinds Christian Frederik ind i Salen. Han var vendt tilbage fra Neapel og fremstillede sig uventet i denne Kreds med Begiering om at maatte deeltage i Festen og blev modtagen med Acclamation. Ved Thorvaldsens Side udbragte han en Skaal for Kunsten paa denne og paa hin Side Alperne, hvilken besvaredes med et jublende: „Es lebe der Kronprinz von Dänemark!"

Thorvaldsen havde nu den Glæde, selv at kunne føre Prindsen og Prindsessen om imellem sine Værker og at være deres Veileder blandt Roms Oldtidsminder.

Digitized by Google

Naturligviis blev mellem Prindsen og Thorvaldsen de ældre og nyere Bestillinger for Danmark en stadig Gienstand for den fortrolige Samtale, og Thorvaldsen lagde nu neppe Skiul paa, hvad der i disse Forhold var ham mindre behageligt. Blandt Andet synes Freunds Forhold til de to Bygnings-Commissioner i Kiøbenhavn endnu ikke saa klarede, som han maatte ønske det, for med Glæde at tage fat paa Arbeider, der for hans Skyld vare blevne denne unge, brave Kunstner bersøvede. Med nogle saadanne Ytringer har han formodentlig mødt Prindsens Opmuntringer til snart at sætte Arbeiderne for Frue Kirke igang, og Prindsen har deraf, allerede i de første Dage efter deres Møde i Rom, fundet sig foranlediget til at skrive til Kiøbenhavn og navnligen til Kirkens og Slottets Bygmester, for at faae disse Forhold i Orden.

Vi gisre denne Slutning af et Svar, som kort Tid efter indløb fra Etatsraad Hansen til Prindsen, der nu forelæste det for Thorvaldsen. Af dette Brev udbad vor Kunstner sig en Afskrift, formodentlig for dermed at kunne berolige sin Ven Freund.

Denne Gienpart, som Prindsen lod ham meddeles ved sin Cabinetssecretair, optage vi her saameget heller, da den tiener til at kaste noget Lys ind over de Forhold, der senere syntes næsten begravne i Mørket:

„Udtog af en Skrivelse fra Hr. Etatsraad og Overbygnings-Directeur Hansen til H. H. Prinds Christian Frederik, dateret 26 Januar 1821.

— — Det fornøier mig, at Etatsraad Thorvaldsen er lykkelig kommen tilbages vi erindre os alle med Glæde hans Ophold her og beklage det Uheld, han har havt

Digitized by Google

med sit Værksted; men det bedrøver mig, at han for det første ei vil tænke paa Christus og hans Disciple. Naar blot Freund staaer iveien, da skal denne hans Følsomhed for sin Eleve let blive hævet. Jeg har talt med H. M. Kongen og de Herrer af Slotscommissionen, at ham kunde overdrages at gjøre de 4 Evangelister i de 4 Nicher inde i Slotskirken. Skade, at han ei har begyndt med Apostelen Johannes, saa kunde han strax giort ham til Evangelist. Nichernes Størrelse er 1 Al. 18 Tom. Bredde og 4 Al. 18 Tom. Høide.

Ligeledes ønsker jeg i de to store Nicher, der ere paa Marmortrappen i Kongens og Kronprindsens Etage, i den ene en siddende Figur, i den anden maaskee en liden Gruppe. Nichernes Størrelse er 2 Al. 6 Tom. brede og 5 Al. 12 Tom. høie.

Endnu er paa Kongens Trappe 6 Nicher, hvori skulle Figurer; Størrelsen af disse er 1 Al. 12 Tom. brede og 3 Al. 23 Tom. høie. Ligeledes er paa Dronningens Trappe 16 Nicher af samme Størrelse, hvori skulle Figurer. Maaskee naar vi faae Afstøbningerne af Etatsraad Thorvaldsens Arbeider, der imellem kunde findes nogle, som kunde passe hertil. Vi behøve og to Figurer i Portalet af Slotskirken, men det var ønskeligt, naar disse kunde blive af brændt Leer, da de komme i fri Luft. Størrelsen af disse Nicher er 1 Al. 20 Tom. brede, og 4 Al. 20 Tom. høie. Det forstaaer sig af sig selv, at alt er dansk Maal. Ved Domhuset fattes ligeledes 2 Figurer, Solon og Lycurg. Iøvrigt veed Etatsraad Thorvaldsen Besked om Alt, hvad man ønsker til disse offentlige Bygninger, og har bekommet Maalene med, da han reiste; han kan derfor bedst bestemme, hvad Freund skal begynde paa. Dette er mig overdraget at melde ham fra Commissionen. Tør jeg derfor underdanigst bede Deres Høihed at underrette Hr. Etatsraad Thorvaldsen og Freund herom, og iøvrigt bede Ven Thorvaldsen betænke, at Frue

Digitized by Google

Kirke et kan indvies, inden hans Christus indtager sin Plads i Høialteret, og hans Apostle i Nicherne. Man venter og, at Freund vil stræbe af alle Kræfter, for paa bedste og letteste Maade at fremme de Arbeider, ham overdrages, efter Aftale med Etatsraad Thorvaldsen, da Forlængelsen af hans Stipendium af den Kongl. Kasse er grundet paa dette Haab. —"

„Ovenstaaende Uddrag har jeg, efter H. H. naadigste Befaling, den Ære herved at meddele Deres Høivelbaarenhed.

Rom, d. 2 Marts 1821.

Adler."

Saaledes var der altsaa, med Hensyn til Freund, ingen Hindring for Thorvaldsen i at overtage og snart at paabegynde Arbeiderne til Frue Kirke. At Freund aldrig modtog nogen af disse mange Bestillinger, og at man senere, da han hiemsendte sin Lucas og sin Merkur, ikke tog Hensyn til dem, er vel en Bemærkning, som ikke hører under Thorvaldsens Biographie, men som dog ligger ved Siden af den.

Paa denne Tid ankom Landskabsmaleren, Prof. Dahl fra Dresden, opmuntret til et Besøg i Italien baade af Thorvaldsen, som nylig havde lært ham at kiende i Dresden, og af Prinds Christian, som ønskede ham i sit Følge paa Reisen til Neapel. Denne geniale Kunstner, der ligesom Thorvaldsen var et Smykke for den danske Kunstskole, blev ved sin personlige Elskværdighed vor Kunstner ualmindelig kiær. Thorvaldsen modelerede hans Buste, som senere udførtes i Marmor, og da han i høi Grad yndede hans Malerier, kiøbte han næsten alle de Arbeider, Dahl i dette Aar udførte som Frugter af sin italienske Reise.

Digitized by Google

Prindſens og Prindſesſens Tilſtedeværelſe i Rom blev af Thorvaldſen benyttet til at gjøre det ſkjønne, fyrſtelige Pars Buſter, hvilke ſenere bleve udførte i Marmor og oftere gientagne. Men ved denne Leilighed giorde vor Kunſtner ogſaa en Skizze til en Portraitſtatue af Prindſesſe Caroline Amalie, ſom Prindſen ønſkede udført. Tiden til Herſkabets Afreiſe var imidlertid rykket ſaa nær, at en ſtrængere udført Model efter Naturen ikke forinden kunde bringes tilveie, og ſkjøndt vi ſenere ville erfare, at Thorvaldſen, paa Prindſens ſtadige Opfordring, forſøgte at fremkalde dette Billede i en udført Model, blev det dog, ved de mellemløbende Aar, omſider kun at betragte ſom et ufuldendt Arbeide.

Efter Paaſkeugens Høitideligheder tiltraadte Prinds Chriſtian Frederik med Gemalinde og Følge Afreiſen til Florents. Foruden de omtalte Beſtillinger paa Buſterne og Portraitſtatuen, ønſkede den kunſtelſkende Fyrſte endnu at bevare ſig et Indtryk af vor Kunſtners Studio i et Antal af mindre Copier, ſom han overdrog Freund at lade modelere efter Meſterens navnkundigſte Værker, og derefter at ſtøbes og udføres i forgyldt Bronze hos Jollage og Hopfgarten til et Taffelſervice.

Digitized by Google

LXXXII.

Sulpitz Boisserée. Mere om Monumentet for Goethe. Kronprinds Ludwig af Bayern i Rom. Hans Buste. Fest for ham hos Mad. Buti. Udskrift af Brondsteds Dagbog. Taksigelsesskrivelse fra Kronprinds Ludwig. Om Albaneserinden Vittoria Cardoni. Udflugt til Blomsterfesten i Genzano. Improvisatoren Bart. Sestini.

1821.

I München havde man altsaa andengang forgieves ventet at see Thorvaldsen, da han ved hint Uheld maatte ile fra Wien tilbage til sine Studier.

Det der aftalte Møde med Sulpitz Boisserée var imidlertid allerede dengang opgivet. Under 29de Octbr. 1820 havde denne Ven ladet ham vide, at Udgivelsen af hans store Værk om Cøllner-Domkirken havde kaldet ham til Paris. Angaaende Goethes Monument var der i Frankfurt indtraadt den Forandring, at da Dannecker, paa Grund af sin Kones Sygdom, havde afslaaet at udføre den paatænkte colossale Buste, havde Foreningen nu henvendt sig til Rauch i Berlin og agtede, istedetfor en Buste, hellere at lade udføre en Goethes Statue til Rotunden, en Plan, som Erindringen om Rauchs Dronning Louises Monument havde opmuntret til, men som Boisserée ikke gav sit

647503 A Google

Bifald. Man takkede Thorvaldſen for hans Tilbud, at ville paatage ſig Basrelieffet og Boisſerée ønſkede at høre hans Mening, ihenſeende til Valget af en Statue iſtedetfor en Buſte.

Derſom Thorvaldſen var kommen til München, hvilket alt længe havde været hans Henſigt — havde han dog paa denne Tid ikke truffet ſin høie Velynder i Hiemmet. Kronprinds Ludwig var netop reiſt til Italien og haabede at mødes med Thorvaldſen i Rom.

Om den bayerſke Fyrſtes Ophold dennegang i Rom vide vi kun, at Thorvaldſen benyttede den til at udføre hans Buſte, og at Kronprindſen i ſin Glæde derover tilſagde ham, at ville overſende ham ſit Portrait.

Naar Kronprinds Ludwig var i Rom, manglede det ikke paa feſtlige Sammenkomſter af de tydſke Kunſtnere, og Thorvaldſen regnedes til denne Kreds, ligeſom ogſaa i Almindelighed alle danſke, i Rom værende Kunſtnere. Men hvad der dennegang iſær maa fremhæves, er, at Thorvaldſen ſelv giorde en Feſt for ſin Velynder, et Slags Kunſtnerbal hos Mad. Buti, da hans Afreiſe foreſtod.

Vi finde en Optegnelſe herom i Brøndſteds Dagbog, hvor han under 2den Mai 1821 har nedſkrevet:

„Imedens den romerske fine Verden dandsede hos Mr. le Comte de Blacas d'Aulps i Söndags, dandsede Hs. Kongl. Höihed, Kronprindsen af Bayern, med os Andre paa et fornöieligt lille Konstnerbal, som Thorvaldsen havde foranstaltet til Afskeed for denne elskværdige Herre, som forlod os Dagen derpaa, iforgaars, for at drage tilbage til München.“ —

Digitized by Google

Og hvilken Glæde Thorvaldsen her havde forskaffet sin kongelige Ven, erfare vi af et Brev, som Kronprindsen skrev til ham efter Tilbagekomsten til München:

„Herr. Staatsrath, — nein! — nicht so! Lieber, guter, großer Thorwaldsen! Was dieser Name ausdrückt, vermögen keine Könige zu geben; wenn blutiger Kriegsruhm längst verklungen, lebt rein und hehr, noch segensvoll, des großen Künstlers Namen; erzeugend leben seine Werke fort.

Das herzliche Fest, das mein herzlicher Thorvaldsen mir gab, verschönte noch meine letzten Stunden in Rom, machten aber meinen Abschied schwer.

Dite della mia parte molte belle cose alla brava famiglia Buti ed al Nano, e non dimenticatemi presso la vera, la verissima romana, la Signora Girometti, neppure presso l'amabile Moretta.

Daß Rom mir noch näher erscheine, reiste ich in 10 Tagen hieher,*) heimisch bin ich in ihm, und meinem Herzen nahe seyd ihr lieben, guten Menschen. Da ich morgen nach Würzburg abgehe, wäre es möglich, daß mein Bildniß erst diesen Winter nach Rom komme; lieber so spät, als daß Sie kein gutes bekämen, der Sie in Marmor mich lebend dargestellt. Nun Lebewohl bis auf Wiedersehen.

Meinen Thorwaldsen sehr schätzender

Ludwig, Kronprinz."

Nymphenburg, 15 Mai 1821.

I de tre Maaneder, Thorvaldsen saaledes havde levet i behagelige Afsprekelser efter sin Tilbagekomst, spillede en Episode ind i hans Kunstnerliv, under Skikkelse af en

*) Til Nymphenburg.

Digitized by Google

vidunderlig skion, lille Pige fra Albano, som satte Roms første Kunstnere i Bevægelse med Farver og Former, uden at det blev Nogen af dem alle, ikke engang Thorvaldsen, forundt, i denne Vedderstrid at give et tilfredsstillende Billede af hendes uefterlignelige Skionhed.

Hun var allerede fremdraget af det stille Skiul i en af Albanos Viingaarde, da Thorvaldsen vendte tilbage, og det var i Villa Malta, i den hannoveranske Ministers, Baron v. Redens Familie, at hendes Skionhed var bleven fremstillet som et uopnaaeligt Ideal for flere af Roms Malere og Billedhuggere, da ogsaa Thorvaldsen her førstegang skulde see hende. Vi forefinde, herhenhørende, følgende Linier til vor Kunstner fra Baronesse Eliſa von Reden.

„Die kleine Albaneſerin, von welcher ich Ihnen bei dem Prinzen von Dänemark ſprach, iſt ſo eben angekommen und bleibt bis 4 Uhr bei mir. Wenn es Ihnen Vergnügen machen kann, ſie zu ſehen, wird es mich ſehr freuen, ſie Ihnen zu zeigen. Sollten Sie heute keine Zeit haben, ſo könnte ich ſie auch wohl noch morgen hier behalten.

Eliſa v. Reden.

Al
Illmo S. C. Thorwaldsen."

Den daværende Legationssecretair ved det hannoveranske Gesandtskab i Rom, Hr. A. Keſtner, som havde været den lykkelige Opdager af denne Stierne af første Rang, har selv skienket os en Meddelelse, angaaende denne unge Piges Fremtræden i Kunstverdenen, og efter hans Fortælling*) optage vi det væsentligste.

*) A. Keſtner: Röm. Studien. Berlin 1850. 81—93.

Digitized by Google

En Sommeraften i 1820 bemærkede Hr. Keſtner ved at ride igiennem Albano en ung Pige af overordentlig Skiønhed udenfor et fattigt Huus, hvor hun ſad og ſtrikkede. Da hun et Øieblik hævede ſit Hoved, for at ſee den, ſom red forbi, overraſtedes han i den Grad, at han nogle Dage efter, ledſaget af en Veninde, igien opſøgte Huſet, for at giøre den fattige Viingaardsmand et Beſøg og for at ſee hans ſkiønne Datter. Der ſtiftedes Bekiendtſkab, og Dagen efter førtes den 13aarige Pige, iført det ſmukke Coſtume fra Albano, ved ſin Moders Haand til den tydſke Familie, ſom boede i Nærheden. Hendes Navn var Vittoria Caldoni, eller Cardoni, altſaa paa Danſk: Tidſelblomſt, og hendes Skiønhed, ſom forhøiedes af et ædelt og frimodigt Væſen, overraſtede Alle, ſom ſaae hende, og hos Huſets Døttre mødte hun en Venlighed, ſom ſnart giorde hende ſom hiemme der i Huſet. I September vendte von Redens Familie tilbage fra ſin Villeggiatura og aabnede ſine Cirkler i Rom. Vittoria blev med ſin hele Familie indbuden til et Ophold i Rom, og i Villa di Malta, hvor v. Redens boede, var hun dagligt nogle Timer tilſtede, medens Kunſtnerne omkring hende forſøgte at opfatte denne mærkelige Skiønhed ved deres Kunſt. Men den overſtiøi alle deres talentfuldeſte Beſtræbelſer. Billedhuggerne Wilh. Schadow, Tenerani, Trentanove, Byſtrøm og flere havde modeleret hendes Buſter; ligeſaa mange Malere med Horace Vernet i Spidſen havde malet Billeder, men alle maatte i denne Kamp give ſig tabt, og det var deres eenſtemmige Erklæring, at Ingen af dem Alle havde ganſke opfattet hendes Skiønhed. Men ligeſaa forunderligt ſom betydningsfuldt i Kunſten viſte det ſig tillige, at imellem

Digitized by Google

alle disse Billeder af den skiønne Piges Aasyn, opfattede med saamegen Genialitet og Dygtighed, var der ved Conferencen ikke to, som lignede hinanden, fordi Enhver havde søgt Sit i denne Skiønhedens Mangfoldighed.

Thorvaldsen var, som sagt, ikke heldigere. Hans Buste efter hende blev imidlertid bestilt af en engelsk Dame og udførtes i 1822 i Marmor, og han optog den i sit Billede af den unge Moder med Børnene i Frontonen til Frue Kirke.

Thorvaldsens Befindende var paa denne Tid meget godt, dog led han i et Par af disse Maaneder af en Sygdom, som hindrede ham i at arbeide, men ikke i at deeltage i landlige Udflugter og Adspredelser.

Vi finde ham saaledes d. 24de Juni paa Veien til Blomsterfesten i Genzano i et muntert Selskab, hvoriblandt den berømte Improvisator, Bartolomeo Sestini. I den skiønne Allee, som fører langsmed Albanersøen til Castel Gandolfo, havde Selskabet strakt sig til Hvile, og Thorvaldsen, henrykt over den omgivende Naturs Skiønhed, opfordrede Sestini til Sang. „Syng!" sagde han paa sin lakoniske Maade, og, efter nogle tankefulde Øieblikke, hævede Improvisatoren sin Stemme og sang:

„Di sotto a queste piante
Gli occhi d'intorno giro,
E della natura miro
La semplice beltà.
Cinto da questi colli
Veggio tranquillo e vago
Il cristallino lago
In cui si specchia il sol!"

Digitized by Google

„Efterhaanden" — vedbliver den Forfatter,*) som var tilstede og som har fortalt dette, — „efterhaanden som den vakkre Sanger kom mere i Flamme, tiltog hans Stemme i Klarhed og Udtryk. Hans Øine hæftede sig snart mod Himlen, snart svævede de hen over det yndige Landskab og søgte og fandt Stof i den rige Omgivelse. Enkelte Bifaldsyttringer under Sangen opflammede endmere den blege, fyrige Sestini, hvis Øine tindrede som Stierner. Tilsidst stod han i luende Begeistring som en af Apollo inspireret Præst, og, da han endte med disse Linier:

„Oh! come rende estatico
L'incantatrice scena;
Terra cotanto amena
In terra mai non fu!"

da lød Alles Bifaldsraab høit og inderligt fra Læberne."

Vor Kunstner elskede denne Sanger overordentlig høit og havde i denne Sommer oftere stor Nydelse i hans Selskab. Vi skulle i det Følgende see, at han ogsaa deelte denne ulykkelige Vens Sorger.

---

*) F. C. Hillerup, Italica, I. p. 105.

Digitized by Google

LXXXIII.

Nye Værker forberedes umærkeligt. Buste af Lord Gower. Buster af Lord Lucans Døttre. Buster af Mad. Vernet, af Comtesse Augent og af hans Datter, Elisa. Corsonia paaminder atter om Jason. Bestilling paa Prindsesse Caroline Amalies Statue. Grev Sommariva ved Comosøen. Skrivelse fra Prinds Christian fra Luzern om Schweitzer-Monumentets Afdækning. Prindsens Yttringer om den Nordiske Mythologie i Forhold til Kunsten.

1821.

Saa overvældet af nye Bestillinger vor Kunstner endogsaa var, da han igien, efter et Aars Fraværelse, kom tilbage til sine Studier, spore vi dog, med Undtagelse af de fire nævnte Buster, ikke nogen synderlig Virksomhed for hans eget nærmeste Vedkommende. I Studierne arbeidedes der som sædvanligt paa Fuldførelsen af de ældre Bestillinger, men det meget Nye syntes endnu ikke at ville fremtræde. Ved de fyrstelige og andre Besøg adspredtes han vel for en stor Deel, men aldeles uden Beskæftigelse har han ikke heller kunnet leve.

Det lader sig ikke bestemt paavise af det Foreliggende, men af det Følgende kan man derimod dristig slutte tilbage, at var han end tilsyneladende ikke beskæftiget paa denne Tid, saa har hans Aand dog under denne Hvile arbeidet med en

Digitized by Google

mærkværdig Frugtbarhed; thi mange af de Skikkelser, som snart i det følgende Aar skulde herligt fremstaa under hans talrige Medarbeideres Hænder, undfangedes i disse Dage under hans store Kunstnerhierte. Vi skulle paa sit Sted see disse første Udkast og Skizzer fremmyldre fra hans Haand som ved et mægtigt Bliv! Saadanne Epocher var hans egentlige Kunstnerliv, mere end dem, vi sædvanligt beskrive som hans frugtbareste Tider.

Imidlertid finde vi ogsaa her Spor af, at han nu og da, med en Hurtighed, som saa let lader Arbeidet selv undgaa vor Opmærksomhed, har tilfredsstillet giennemreisende Familier med at modelere Buster, som derefter bragtes under Marmorarbeidernes Hænder i Studiet. Som saadanne finde vi Anledning til her at nævne en Buste af Lord Gower, to efter Lord Lucans Døttre, en Mad. Vernots Buste og en Buste af Comtesse Rugent, endelig ogsaa en Buste af sin Datter Elisa, alle Arbeider, der, som Regnskabsbøgerne vise, vare under Behandling i Marmor i de følgende Maaneder.

Men midt under den foromtalte aandrige Virksomhed i den første Halvdeel af 1821 var vor Kunstner langtfra ikke fri for disse pinlige Paamindelser, som fulgte paa hans letsindigt givne Løfter i Tider, da det blot gialdt ham om at berolige og at vinde Udsættelse.

Da vi omtalte hans Afreise fra Rom i 1819, sluttede vi med Beretningen om, hvorledes han, umiddelbart før Reisens Tiltrædelse, overraskedes af en gientagen Paamindelse fra Th. Hope angaaende Jason, og hvorledes han, for at undgaa Torlonia, der af Hope var bemyndiget

Digitized by Google

i dette Mellemværende, søgte Chiaveri's Bistand.*) Sandsynligviis har han dog ikke undladt, at gjøre Torlonia et Afskedsbesøg, og, da Sagen angaaende Jason nødvendigt maatte udsættes til hans Tilbagekomst, gav han da Torlonia det Løfte, at Jasons Fuldførelse strax skulde blive iværksat ved hans Tilbagekomst. Dette Løfte holdt han ogsaa punktligt, og Studiets Regnskabsbog udviser, at de to Marmorarbeidere Raggi og Bogazzi have i Decbr. 1820, indtil Septbr. 1821 været beskæftigede med Jason. Men den Frist, han havde faaet af Torlonia, var udløben i Mai 1821, og Statuen manglede ialfald endnu meget af det, som Thorvaldsen med egen Haand vilde lægge i den.

Nu havde Rygtet om de mange nye Bestillinger, vor Kunstner bragte tilbage fra Kiøbenhavn og Warschau, formodentlig ogsaa naaet til Hope, og han havde fuld god Grund til, nu mere end før, at mistvivle om nogensinde at faae sin Jason. Da Maimaaned kom, præsenterede Torlonia Thorvaldsen en Afskrift af Contracten mellem ham og Hope af Marts 1803, og, da endnu ikke engang nogle Maaneders Udsættelse havde klaret Sagen, modtog Thorvaldsen i August følgende Skrivelse:

"Monsieur le Chevalier.

Nous voilà, Monsieur, à la fin de l'été, selon vos promesses je dois croire, que la Statue du Jason, appartenant à Mons. Hope, soit finie et prête à partir.

---

*) Thorvaldsen i Rom. I. p. 440.

Digitized by Google

D'après ce que Vous me fites écrire à ce Monsieur au commencement de la saison, vous devez bien sentir, combien je me trouve compromis à votre égard.

Veuillez donc m'honorer d'une réponse, que je ne doute pas, qui sera telle, que je me dois expecter, d'après la parole que Vous, Monsieur, me donnâtes, afin que je puisse donner les ordres nécessaires pour en faire suivre l'expédition.

Je Vous réitère, Monsieur le Chevalier, les sentimens de mon estime, et je vous prie de me croire Monsieur

Torlonia."

Men — vi maae endnu en Stund, — ligesom Sir Thomas Hope, — have Taalmodighed og Overbærenhed med vor Kunstner. Vi skulle snart erfare, hvorledes han ogsaa paa denne samme Tid beleiredes fra en anden Side, og hvorledes han dog omsider klarede nogenlunde godt for sig.

Vi vende os til Udspredelse mod blidere Egne. Fra Prinds Christian, som i Midten af April var ankommen med Gemalinde og Følge til Florents, modtog Thorvaldsen en Skrivelse med Bestilling paa og Maal til den Statue, som ønskedes udført efter den lille foromtalte Skizze til en Portraitstatue af Prindsesse Caroline Amalie.

Grev Sommariva havde tilbragt Vinteren paa sin Villa ved Comosøen, og havde derfra tiltænkt vor Kunstner et Besøg i Rom i Paaskeugen, for ved denne Leilighed baade

Digitized by Google

at see til sin Frise („nostra grand'opera") og tillige at hilse paa det danske Fyrstepar. Men Sygdom havde hindret denne Plan, og nu havde han den Glæde, at Prindsen og Prindsessen med deres hele Følge beærede ham med et Besøg paa hans skiønne Villa. Dette skete i Junimaaned, og han undlod ikke, i et Brev af 20de Juni 1821 at meddele sin Ven Thorvaldsen sin Glæde over denne Naadesbevisning.

Af dette Brev erfare vi, at Deres Kongl. Høiheder, efter nogle Dages Ophold, vare afreiste fra Villa Sommariva d. 19de Juni ad Simplonveien ind i Schweitz, og at Prindsen ved sin Afreise havde giort Greven en Foræring af sin egen og af sin Gemalindes Buster i Marmor, en Erindring, som han vilde modtage igiennem Thorvaldsen.

Angaaende sit Exemplar af Frisen udtalte han sig med Længsel. „Mi consola pure di sapere, che il nostro gran lavoro, com' Ella si compiace di dirmi, si avanzi con energia, e che quindi il pezzo di mezzo sia composto dalla divina Sua mano. Le giuro, che sono impaziente di venire ad abbracciare l'esimio Autore, etc." Hans Længsel efter dette Arbeide, og hans Ønske, at kunne føre en Afbildning deraf med sig paa sine Reiser mellem Paris og Mailand, foranledigede, at han paa denne Tid overdrog Steenskiæreren Pistrini i Rom, at udføre en lille Copi af Frisen i pietre dure, en Bestilling, som havde tilfølge, at smaa Aftryk i Scagliola senere kom i Handelen.

Vi følge nu Prinds Christians Reise over Simplon ind i Schweitz, for fra Luzern at meddele et Brev fra Hans Kongl. Høihed til Thorvaldsen om den Fest, som der fandt Sted ved Afdækningen af Schweitzer-Monumentet.

Digitized by Google

Luzern, d. 12 August 1821.

„Kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen!

Jeg har tænkt saameget paa Dem i disse Dage og glædet mig over et af de uforgængeligste Kunstværker, der fyldes Deres skabende Genie, at jeg i Sandhed ei kan nægte mig den Glæde, at underholde mig med Dem om en Gienstand, der ikke kan andet end høiligen interessere Dem.

Omstændighederne føiede sig saaledes, at jeg netop kunde overvære det Luzerner-Mindesmærkes Indvielse, og denne Festligheds Anledning, men i lige Grad den Interesse, jeg maatte føle for et Kunstværk, der fyldte Dem sin Oprindelse, opfordrede mig til ei at undslaa mig for Deeltagelse i denne Fest, som havde samlet mangfoldige Fremmede (og) Schweitzere fra alle Cantoner og flere gamle Schweitzer-Militaire, som enten ved egen Deeltagelse eller ved Paarørendes og Cameraters Forliis havde hine Rædselsscener i levende Minde. Festen bestod i en Sielemesse, musikalsk Requiem, om Formiddagen i Kirken, og om Eftermiddagen skulde Indvielsen selv foregaae paa Stedet foran Monumentet; men Veiret var saa ugunstigt, det regnede hele Dagen saa heftigt, at ogsaa denne Deel af Festligheden maatte holdes i Kirken, og da det var temmelig langt og kun idelig Gientagelse af Navne, hvad som forelæstes, faldt det noget i det Kiedsommelige. Det bedste af det Hele var det, De havde Deel i og som fyldes Dem, nemlig Monumentets Anskuelse; fra Kirken, da det til den Tid regnede mindre, begave vi os nemlig alle til Stedet, og man lod da Teppet falde, som tildækkede Løven. Den Virkning, som samme paa Stedet giør, lader sig ei beskrive. Dyb Følelse betog alle, eenstemmige vare Lovtalerne, aldrig kunde noget mere passende, noget skiønnere Mindesmærke tænkes. Jeg glædede

Digitized by Google

mig over at høre denne Meningsytring. De behøver ei denne Berømmelse, den forsøger ei Deres Kunstnerhæder, men man kan dog ei andet, end glæde sig over den almene Erkiendelse af Deres høie Kunstnerværd. Fortient Roes maa jeg yde den Billedhugger, der har udført Løven efter Deres Model. Han har med Færdighed og Nøiagtighed uddraget den efter Punkterne paa Modellen; Udtrykket i det døende Øie er, hvad det bør være, kort sagt, jeg er vis paa, at De vilde være fornøiet med hans Arbeide. Han høstede den Roes, ham tilkom, og jeg troer nok, at man ved et Sammenstud vil see at lette ham Reisen til Italien, hvor jeg er vis paa, at han i Dem vilde finde en Beskytter og Veileder. Hans Navn er Ahorn, fra Costanz, og han har lært det mekaniske af Kunsten i München. Først, troer jeg, en anden, mere dannet Kunstner skulde have udført Arbeidet, men han forlod samme formedelst Uefterrettelighed, og denne, som det synes, talentfulde Arbeider paatog sig det, da han allerede var ansat derved som Mestersvend.

En synderlig Hændelse, som blev meget bemærket, maa jeg dog underrette Dem om, nemlig, at neppe var Løven fri og ubedækket, førend man saae en hvid Due svæve udenfor Hvælvingen og omsider sætte sig paa Løvens Man, indtil den atter fløi op og forsvandt i Buskene ovenfor samme. Saare maleriskt var dette Syn, og i Oldtiden vilde det have gjældet for et lykkeligt Varsel.

Jeg hører altid med Glæde, at De er velbefindende, og at De arbeider meget; jo mere jo bedre, det have vi alle godt af.

Skiøndt Modellen af Hyrdebrengen desværre ikke kom ubeskadiget i mine Hænder, saa har jeg dog kunnet skiønne, hvor uforligneligt Copierne af Deres Mesterværker ville tage sig ud i det forgyldte Metal, og jeg har ikke kunnet nægte mig selv, at bestille de øvrige. Jeg troer

Digitized by Google

at Porphyr-Fodstykker med forgyldte Zirater vil være det kiønneste og striver jeg derom til Freund.

Det er mig kiært, at man har udsat Præmier for Tegninger til Basreliefs eller Malerier, hvortil Sujetterne ere tagne af den nordiske Mythologie. Jeg veed nok, at der ei kan være Spørgsmaal om, for Dem at tegne for Præmien, men det vilde være afgiørende for Sagen og for at redde den nordiske Mythologies saa skammeligen angrebne Værd, (der dog altid kan og bør beholde Interesse, ja Værd for nordiske Kunstnere), naar De, hvis De dertil fandt ( ) og Willie, vilde udkaste nogle Tegninger og tilstille mig eller Academiet samme. Dette vilde tillige lukke Munden paa de Personer, der med mageløs Uforskammethed og Usandfærdighed har lagt Dem Ord i Munden, som De aldrig har tænkt paa at sige og som ei heller lignede Deres Ytringer. Det er mig kun om at giøre, at Sandhed kommer for en Dag, og at Ondskab og Partiaand ei skal tilslutte en Mark, hvorpaa nordiske Kunstnere maaskee med Held og passende kunde vinde Hæder og Berømmelse. Skulde Freund tegne for Præmien, da vilde De maaskee bistaae ham med gode Raad.

Vi have tilendebragt en interessant Reise i Schweitz, kun maadeligen bistaaede af Veiret, det er sandt, men dog er os ikke undgaaet noget seværdigt i Berner Oberland, paa St. Gothard eller fra Rigi. Jeg agter endnu at foretage nogle Toure i Schweitz, medens Prindsessen besøger Badene i Plombières, mere af Forsigtighed og da hun har Tid dertil, end af Nødvendighed; thi Hendes Helbred har været meget ønskeligt paa hele Reisen. Hun hilser Dem mangfoldigen. Vi gaae i October til Frankrig og Paris, næste Foraar hiem. Baron Schubart er paa Hiemreisen til Danmark siden

Digitized by Google

den 22de Juli. Prinds Ventheim har ogsaa forladt os; alle de andre Personer af vort Følge hilser Dem forbindtligst.

Jeg er velbefindende og henlever, kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen, Deres

forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Digitized by Google

LXXXIV.

Paamindelser fra Warschau ang. Poniatowski's Monument. Monumentet for Grev Potocki udføres. Grev Mokronoski's Død. Fyrst v. Schwarzenbergs Puste. Hans Monument. Thorvaldsen skriver til Fyrst v. Metternich.

1821.

Da man i Warschau ikke havde hørt fra Thorvaldsen eller om Udførelsen af Bestillingerne i de tre forløbne Maaneder, saa udebleve Paamindelserne ikke længer end til i Februar 1821, da Grev Mokronoski skrev til ham, at man med Utaalmodighed ventede, og dette saameget mere, som Besøget i Warschau saa betydeligt havde vakt Contribuenternes Velvillie.

Men han havde, som man vil indsee, endnu ikke kunnet begynde et saa betydeligt Arbeide, hvorover han først nu havde faaet en friere Raadighed. Han ilede derfor ikke heller med Svaret, og da det udeblev i Maaneder, fik han under 2den Juni atter en Paamindelse.

I de samme Breve havde Grev Mokronoski tillige bragt Monumentet over Grev Potocki i Erindring, da han ogsaa havde overtaget denne Sags Forhandlinger. Han forelagde nu Thorvaldsen en Gienpart af Contracten, som han paa Grevinde Potocka's Vegne ønskede

Digitized by Google

afsluttet, men dette Aktstykke have vi ikke forefundet. Vi erfare kun af den herhenhørende Brevveksling, at denne Sag først nu var bragt ganske i det Rene i Krakau, da Pladsen til Monumentet omsider bestemtes til det Sted, Thorvaldsen selv havde paaviist, nemlig ved en godt belyst Mur i Capellet Szaniawski, og at Opgaven var en Portraitstatue med tilhørende Basrelief paa Fodstykket.

Dette Arbeide blev strax sat iværk. Skizzen var snart færdig fra Thorvaldsens Haand, og han lod nu Tenerani begynde paa Modellen. Allerede ved Udgangen af Juni 1821 optog Kunstefterretningerne fra Rom dette nye Værk af Thorvaldsen.*)

Men at svare Grev Mokronoski paa hans Breve, blev udsat indtil videre, og som en Følge heraf modtog han en gientagen Paamindelse under 7de Septbr. 1821, hvori det, angaaende Poniatowski's Monument, hedder:

> "Il serait inutile de Vous fatiguer avec des demandes réitérées sur ce qui regarde le plus prompt accomplissement du monument à la memoire du feu Prince Poniatowski. Il faut que des raisons bien réelles Vous ayent empêché d'y travailler avec suite. Vous même, Monsieur le Chevalier, en quittant Varsovie, Vous nous aviez donné l'assurance que l'exécution de cet ouvrage seroit le premier travail auquel Vous prêteriez la main."

For at fremskynde baade denne Sag og Monumentet over Grev Potocki, hvis Fremgang man endnu ikke havde

*) Tüb. Kunstblatt, 1821, Nr. 62.

Digitized by Google

erfaret, var dette sidste Brev overbragt Thorvaldsen egenhændigt af Grev Bernard Potocki, en Slægtning af den Afdøde, af hvis Nærværelse i Rom man formodentlig ventede mere, end af en fortsat Correspondence.

I October overtog Thorvaldsen selv den af Tenerani forberedede Portraitstatue og giennemførte og fuldendte nu dette skiønne Værk i ganske kort Tid, man har sagt, i fem Dage.*)

Det Værk, som her fremstod, have vi allerede betegnet som en af Kunstnerens skiønneste Portraitstatuer, maaske den skiønneste. Malinski, Thorvaldsens Reisefælle, havde allerede i Warschau modeleret en Buste af den Afdøde, som var medbragt som Forbillede for Hovedets Ligheb. Iøvrigt vil man erindre, at Opgaven indeholdt en Opfordring til at tage den belvederiske Apollo til Forbillede, det Nærmeste, hvormed den unge Helts Legemsskiønhed kunde sammenlignes.

Thorvaldsen fremstillede altsaa den Forevigede i en Skikkelse, som minder om det opgivne Forbillede. Den venstre Arm er støttet mod Sværdet, medens den høire hviler imod Hoften. Ved hans Fod et Bryststvantser, der er smykket med den polske Ørn.

Angaaende Basrelieffet finde vi blandt de efterladte Udkast og Tegninger et Blad, som viser, at Kunstneren har været i Tvivl, om han i dette skulde fremstille en staaende Victoria med Skioldet, eller en siddende Dødens Genius. Men dette Spørgsmaal tilhører en senere Tid.

Det Brev, Grev Mokronoski havde skrevet til Thorvaldsen under 7de Septbr. 1821, og hvoraf vi have givet

*) London Mag. 1822. I. p. 196.

Digitized by Google

et Uddrag, blev det sidste fra denne Haand om denne Sag. Det fædrenelandske Anliggende, han saa levende havde bestræbt sig for, blev endnu betegnet ved hans Død. Den samme Dag, paa hvilken Fyrst Poniatowski havde sat sit unge Liv til i Elsteren, d. 19de Octbr., blev i 1821 Grev Mokronoski's Dødsdag.

Vi have meddeelt, at Thorvaldsen under Opholdet i Troppau var af Keiser Franz bleven opfordret til i Wien at udsøge en passende Plads i en af Kirkerne til et Monument over Fyrst Schwarzenberg. Iøvrigt synes denne Sag at være afgiort med Fyrst Metternich. At Bestillingen kom paa det Rene, spores blandt andet ogsaa deraf, at den blev offentlig omtalt saaledes i Wien, i November 1820.*)

Vor Kunstner synes allerede paa Reisen at have sysslet i Tankerne med denne Composition. Dette slutte vi af et Udkast til dette Monument paa et af Brevene fra denne Tid. Der findes ikke mindre end fire saadanne mellem hans efterladte Tegninger og deriblandt især en udført Pentegning, formodentlig efter den Skizze til det hele Monument, han modelerede i Rom, og det vil erfares, at han ogsaa sendte Fyrst Metternich en Tegning deraf.

Portraitstatuen er i denne Skizze fremstillet fritstaaende paa et Fodstykke, som er smykket med et historisk Basrelief: Schwarzenbergs Indtog i Leipzig; paa den ene Side

*) Wiener Zeitschr. für Kunst, Literat. ꝛc. 1820. Nr. 139 indeholder i denne Anledning et Digt til Thorvaldsen af Hofraad Sonnleittner.

Digitized by Google

en qvindelig Statue, Nemesis, paa den anden Side Victoria, som rækker sin Krands hen over Basrelieffet. Foran paa Sokkelens Trin en colossal Løve.

Som et Forarbeide havde Thorvaldsen allerede paa denne samme Tid modeleret Schwarzenbergs Buste, formodentlig efter en ham tilsendt Gipsmaske.

Saaledes stod denne Sag i Begyndelsen af October 1821, da Thorvaldsen modtog Underretning i et Brev fra Florents om, at en Keiserlig østerrigsk Oberst, Hr. v. Boehm, tidligere Adjutant hos Fyrst Schwarzenberg, vilde i disse Dage indfinde sig, med det Ønske, at see baade Udkastet til Monumentet og Fyrstens Buste.

Om dette Besøg har haft nogen Indflydelse paa Monumentets Skiebne, vide vi ikke. Derimod viser det sig, at vor Kunstner nogle Dage senere har fundet sig foranlediget til at skrive et Brev til Fyrst Metternich, og imellem Brøndsteds Papirer finde vi følgende Concept, hvormed han i denne Sag har hiulpet sin Ven Thorvaldsen.

Thorvaldsen skrev til Fyrst v. Metternich saaledes:

Rom d. 12 Oct. 1821.

„Durchlauchtigster Prinz, gnädiger Herr!

Ew. Durchl. werden gnädigst entschuldigen, daß es einige Zeit nach meiner Zurückkunft nach Rom dauerte, bevor ich an einer Arbeit, die auch mich selbst ganz vorzüglich interessirt, ich meine das Monument für den seeligen Fürsten v. Schwarzenberg, habe Hand legen können. Arbeiten und Geschäfte hatten sich während meiner Abwesenheit vielfach aufgehäuft; auch erforderte das etwas

Digitized by Google

unangenehme Ereigniß, daß der Boden in einem meiner Studien tief eingestürzt war, schleunige Wiederherstellung, und ich wollte jenes größere Monument nicht früher anfangen, bis ich sicher war, selbiges ununterbrochen fortsetzen zu können. Dieß ist jetzt der Fall, und eine allerhöchste Genehmigung derjenigen Idee, welche ich durch meine erste kleine Skizze auszudrücken mich bestrebt habe, würde mir deshalb um so erwünschter sein.

Ich habe nämlich letzthin eine nach meinem ersten kleinen Modelle gemachte Zeichnung an Ew. Fürstl. Gnaden mit dem Hrrn Pickler eingesendet. In so fern man aus einer solchen kleinen Skizze auf ein großes Monument schließen kann, werden Ew. Durchl. schon bemerkt haben:

1) Daß die Portraitstatue des Fürsten v. Schwarzenberg auf der oberen Fläche des Denkmals kommen wird, entweder in Marschals Costüme, oder auch in dem eines Ritters des goldnen Vließes; ich bin nämlich in dieser Rücksicht noch nicht ganz entschlossen, und möchte deshalb sehr gern erfahren, welches von den beiden Costümen Ew. Durchl. am besten gefalle.

2) Daß auf jeder Seite der unteren Fläche eine weibliche Figur, nämlich die Gerechtigkeit, welche die Thaten des Verstorbenen aufzeichnet, und der Sieg, der für den in Leipzig einziehenden Helden den Kranz bereit hält.

3) Daß ein Basrelief, diesen Einzug des Fürsten in Leipzig vorstellend, auf den oberen Theil des Piedestals kommen wird, und

4) Auf der Terrasse am Fußgestelle ein schlummernder Löwe.

Digitized by Google

Nach meiner Idee würde eine jede von den drei Figuren etwas über Lebensgröße werden, und der Löwe in Verhältniß etwas über natürlicher Größe.

Die Büste des Fürsten v. Schwarzenberg ist schon gemacht; auch der Löwe ist beinahe fertig, und ich erwarte nur die Nachricht von Seiten Ew. Durchlaucht über die Genehmigung der Idee, um sogleich an die Modellirung der Hauptfiguren zu schreiten.

Das Monument soll dann ununterbrochen fortgesetzt werden, und ich werde mir gewiß keine Mühe ersparen, um ein solches Denkmahl, sowohl rücksichtlich des Ausdrucks als der sorgfältigsten Ausführung, zu liefern, welches dem Andenken des gefeierten, hochverdienten Helden nicht unwürdig gehalten werden möchte.

Die Größe des Monuments wird, meiner Idee zufolge, jedem von den beiden Localiteten, (entweder der Carls- oder auch der Hofkirche) angemessen sein.

Eine von den Büsten Ew. Fürstl. Gnaden ist beinahe fertig. Es fehlt nur noch die letzte Hand, und ich werde sie sehr bald abschicken können.

Ich befürchte nur, daß dieser Brief später kommen wird als die Zeichnung mit dem Hrrn Pickler, indem ich in den letzten Tagen durch einen heftigen Rheumatismus vom Schreiben abgehalten worden bin. Auch diese kleine Verspätigung werden Ew. Durchl. gnädigst entschuldigen und die Versicherung der tiefsten Ehrfurcht empfangen, womit ich die Ehre habe zu verharren

Ew. Fürstl. Durchlaucht

unterthäniger Diener

Th."

Digitized by Google

Hvad der senere er skeet, er os hidtil ubekiendt. Af den korte Maade, paa hvilken Thorvaldsen, endog mange Aar efter, unddrog sig Forf.s Spørgsmaal, maa det antages, at han ikke gierne berørte disse Forhold. Den fuldstændige Skizze og Tegningerne til dette dødfødte Monument bevares i Museet.

Digitized by Google

LXXXV.

Forberedelser til Arbeiderne for Frue Kirke. Thorvaldsen som christelig Kunstner. Fortegnelse paa hans Medhiælpere paa denne Tid. Apostlerne Petrus og Paulus paabegyndes. Skizzer til Christusstatuen. Freund. Thorvaldsen upaaselig. Tenerani anlægger Christusstatuen. Basreliefet Gratierne modeleres. Om Monumentet for Appiani. Frontonen til Frue Kirke sættes iværk. Christusstatuen fuldføres i Model. Modeller til Mathæus, Jacobus og Thomas. Skrivelse fra Thorvaldsen til Hertugen af Augustenborg.

1821.

Ihvor betydelige og tiltrækkende de Bestillinger, Thorvaldsen havde modtaget fra andre Sider, endogsaa vare, saa havde dog Arbeiderne, han nu skulde til at udføre for sit Fødeland, en overveiende Interesse. Allerede paa Tilbagereisen havde hans Tanker i de ledige Øieblikke jevnligt været sysselsatte hermed, og mangt et let Udkast til en eller anden af Apostelfigurerne vidner herom fra de nyligt modtagne Breves blanke Sider. Iblandt de efterladte Tegninger og Udkast tildrage desuden endeel Blade sig en særegen Opmærksomhed i denne Henseende. Ved ydre Kiendemærker sættes det udenfor al Tvivl, at disse henhøre til en Skizzebog, som han har ført med sig paa Reisen, og det er især Motiver til Apostelfigurer, som han her efterhaanden har

Digitized by Google

nedſtrevet, maaſkee hentede fra ældre Sculpturværker, han paa Reiſen havde haft Leilighed til at ſee.

Alt efterſom disſe løſe Udkaſt, der bevarede hans flygtige Tanker, en efter anden vare klarede for hans Siæls Øie, havde han giort beſtemtere Udtegninger, og i Rom greb han da ſenere til Leret og udtalte ſig i de ſmaa Skizzer.

Vi have allerede berørt, at et ikke ubetydeligt Antal af ſaadanne vare blevne til i den første Halvdeel af dette Aar. I Juni lod han endogſaa giøre de nødvendige Forberedelſer til at Modellerne kunde paabegyndes; dette ſpore vi af de uſædvanligt ſtore Anſkaffelſer af Leer og af Cavaletter, eller Modeleerborde, og Regnſkabsbogen tilføier endog „per gli Apostoli."

Imellem Roms Kunſtnere og Kunſtdommere vare Meningerne deelte om, hvorledes vor Kunſtner vilde kunne hævde ſit ſtore Navn, naar han nu ſkulde behandle Hovedværker i den chriſtelige Kunſt. Hans Modſtandere, og deriblandt iſær de ſaakaldte Nazarener, brød allerede iforveien Staven over ham, og viſtnok vilde han heller ikke kunne tilfredsſtille dem. Han havde aldrig ſlaaet ind i deres Retning, thi med Kunſtbeſtræbelſer, ſom fornægtede al friſtere Livsanſkuelſe og ſlaviſt hengave ſig under en mørk Fortids Vedtægter, kunde han ikke have noget fælles.

Men ſelv de, der ſtode ham nærmere og altid ventede ſaameget af hans Tankes Dybder, ſavnede dog hos ham det aandige Forhold til Chriſtendommen, ſom her maatte forudſættes.

Vi ſkulle vel vogte os for at komme videre ind herpaa, endſige at udtale nogen Dom over et Menneſkes Gudsforhold, men hiſtoriſk ligger det for Dagen, at da Thorvaldſen

Digitized by Google

forlod det Huus, som havde fostret ham, og traadte ud i Livet, for at søge nogen Dannelse, kunde den Tid og det Samfund, hvori han søgte at danne sig, neppe i denne Henseende føre ham videre, end Provst Høyer havde ført ham, og i Rom giorte han Bekiendtskab med Christendommen som Papisme og Helgendyrkelse.

Men for alt det Skiønne og Herlige, som har aabenbaret sig, var hans Siæl altid aaben og modtagelig, og som dette havde tiltalt ham i Oldtidens Værker og i de homeriske Sange, saaledes tiltaltes han ogsaa af Evangeliet. Hans Forhold til Christendommen var saaledes, maaske, mere end i en religiøs Bevidsthed, grundet paa Skiønhedsideen, idetmindste udtalte han noget Saadant, da han paa denne Tid og i denne Anledning svarede en af sine Venner: „Jeg troer jo ikke heller paa de græske Guder, men jeg kan jo dog fremstille dem!"

I Juni 1821 skulde altsaa disse mange Værker i den christelige Kunst begynde at fremgaae fra hans skabende Haand, men førend vi gaae videre, maa vi her giøre Rede for de Midler, der stode til hans Raadighed.

Arbeidet fordrede mange Hænder, og dem havde han allerede Tid efter anden samlet om sig. Vi vælge derfor netop dette Tidspunkt til dog ogsaa engang paa eet Sted at nævne hans mange Medhiælpere, for saaledes at vække en Forestilling om denne Deel af hans Arbeidskraft. De ofte omtalte Regnskabsbøger tilbyde os Materialier i Mængde i Navnene paa de unge Mænd, som paa denne Tid arbeidede i Studierne, og af hvilke nu en stor Deel kom i en fuld og livligere Virksomhed. Om de Færreste vide vi imidlertid ikke Andet, end de blotte Navne, og derfor nævne vi

Digitized by Google

dem her i den alphabetiſke Orden: „Amadeo, Babone, Bardi, Brødrene Bienaimé, Bogazzi, Cali, Carlesi, De Angelis, Ercole, Ungareren Franz Ferenczy, Freund, Gaeti, Galli, Jos. Hermann, Hofer, Kauffmann, Kessels, Landini, Launitz, Leeb, Livi, Mareschalchi Michelangelo, Moglia, Moise, Monti, Franz Pettrich, Raggi, Restaldi, Santi, Schneider, Stephan (l'Ungharese), Tacca, Tanzi, Brødrene Tenerani, Vacca og Emil Wolff." Dette Antal forøgedes kort Tid efter med en ung Ruſſer, Boris Orlowski, ſom Keiſeren ſendte vor Kunſtner og lod anbefale til hans Veiledning.

I denne Optælling af mange Navne have vi upaatvivleligt optaget flere italienſke Marmorarbeidere mellem unge Kunſtnere, der ikke ſøgte Brødet, men Uddannelſen i den berømte Meſters Skole; men denne, viſtnok væſentlige, Forſtiel vil nærmere fremtræde af ſig ſelv, naar vi, ved at omtale Værkerne, faae Leilighed til at fremhæve dem, til hvem Thorvaldſen betroede det forberedende Arbeide efter Skizzerne.

Diſſe Skizzer overgav han nemlig med Skiønſomhed til dem af Eleverne, hvem han tiltroede den fornødne Dueligheb. Han overlod da hver iſær at anlægge Modellen og til en vis Grad at udføre den, efter ſelv iforveien at have givet hver iſær den fornødne Anviisning med Henſyn til Drapperiet og Forbilleder af Naturen for de blottede Legemsdele. Under Arbeidet beſøgte han dem dagligt, og var der Noget, ſom ikke var ret forſtaaet, eller ſom trængte til Rettelſe, ſaa tog han ſelv fat med ſine „grandioſe" Tilretteviisninger. Saaledes fuldførtes hver af Modellerne gradviis, indtil Meſteren ſelv overtog den til den ſidſte Retouche førend Afſtøbningen i Gips.

Digitized by Google

Apoſtlen Petrus var overdraget den ældre Bienaimé, og Paulus var ſamtidigt kommen under Arbeide. Men den unge Kunſtner, ſom havde overtaget dette ſidſtnævnte Arbeide, fandtes ikke Opgaven voren, hvorfor Thorvaldſen ſelv afløſte ham, ſaa at denne Apoſtelſtatue, mere end nogen af de andre, kan ſiges udført af vor Kunſtner ſelv.

Med Chriſtusſtatuen havde han længe været beſtæftiget uden at føle ſig tilfredsſtillet. Efter mange Udkaſt og ikke mindre end ſem Skizzer var han dog i Julimaaned kommen ſaavidt, at han kunde lade Jernforbindingerne og de øvrige Apparater ſamles til Modeleringen, ſom nu ſkulde begynde.

De foreliggende Tegninger til denne Statue vise, at hans tidligere Tanke var, at fremſtille Frelſeren velſignende, med den høire Arm opløftet; ſenere valgte han forſkiellige andre Motiver og giorte ſaamange Forſøg, der ſtrax forkaſtedes, at han omſider var nærved at opgive Haabet om, i dette Arbeide at tilfredsſtille ſig ſelv.

En Middag, da han ſkulde i Selſkab, ſtod han fuldt paaklædt i Studiet og ventede kun paa Freund, ſom efter Aftale ſkulde hente ham der, naar Tiden var. Han havde, misfornøiet, ſyslet med den ſidſte Skizze og ſtod foran den, da Freund kom til. I en henkaſtet Yttring forraadede han ſin Kunſtnernød. Freund hørte ham taus og ſtillede ſig med Armene overkors foran Skizzen og betragtede den. Frelſeren var fremſtillet med begge Armene ſtrakte i Bøn mod Himlen. Ved et Spørgsmaal af Freund angaaende dette Motiv, blev Thorvaldſen opmærkſom, traadte atter hen til ſin Skizze og bøiede med begge ſine Hænder de himmel-

Digitized by Google

vendte Arme nedad, saa at Stillingen udtalte Christi Indbydelse. Hurtigt rettede han det Fornødne og udbrød: „Saa! nu har jeg det! Saaledes skal det være!“ Og nu fulgte han glad og tilfreds med Freund til Middagsselskabet.

Denne Skizze blev overgivet Tenerani at anlægge i en Model af 10½ Fods Høide, og da Masserne vare samlede, begyndte Thorvaldsen selv at arbeide. Men Statuens Størrelse havde fordret det største Studio, og der var paa den fremrykkende Aarstid nu koldt og fugtigt. Følgen var, at en stærk Forkjølelse snart tvang vor Kunstner til for nogen Tid at opgive dette Arbeide, som Tenerani nu fortsatte.

Under den Upasselighed, som holdt Thorvaldsen hiemme, valgte han sig et mindre Arbeide og benyttede denne Tid til at opfylde et af de mange Løfter, han paa Reisen havde givet, og som han nu havde sin Nød med at opfylde. Det var Basrelieffet til Appiani's Monument.

Siden Besøget i Mailand var det af ham paaviste Sted til dette Monument, i Akademiets Locale, blevet bestemt. Grev Sommariva's Indskydelse hos Thorvaldsen var af Comiteen benyttet til at paaskynde Udførelsen, og en Forudbetaling af 1000 Scudi paa de 3000, som man var kommen overeens om, var ham tilstillet.

Gienstanden for dette Basrelief var ham opgiven; det skulde fremstille: De tre Gratier i Sorg over deres Malers Død, og Thorvaldsen udtalte denne Sorg ved at lade den skiønne, i Bemod hensunkne, Gruppe, lytte til Kunstens Genius, der ved Lyren besynger den bortgangne Malers Priis.

Digitized by Google

Da Thorvaldsen var helbredet, fortsatte han atter sit store Arbeide i Studiet, der allerede henimod Aarets Slutning beundredes af de Besøgende som en af hans mærkeligste Frembringelser.

Vi have med Alt, hvad vi have samlet sammen, dog kun givet et meget svagt Billede af Virksomheden i Studierne i Slutningen af 1821; men der skete paa denne Tid saameget samtidigt, at vi, for at holde Orden i Fremstillingen, maa finde os i, stykkevis at fremdrage det Ene efter det Andet.

Paa samme Tid Christusstatuen og Apostlerne Petrus og Paulus vare satte under Arbeide, og Kunstneren selv modelerede Basrelieffet til Appiani's Monument, fremtog han af sit Forraad et endnu større Antal af færdige Skizzer og fordeelte dem mellem de endnu ventende, unge Medarbeidere.

Det var Skizzerne til Mathæus, Jakob og Thomas, hvilke Apostelstatuer han overdrog til Bienaimé, formodentlig den Yngre, til Marchetti og til den yngre Tenerani.

Men det var endnu kun lidet. Til Frue Kirkes Fronton var han færdig med Compositionen; det var Johannes den Døbers Prædiken i Ørkenen, en Sammenstilling af fire Grupper og otte fritstaaende Figurer. Ogsaa dette betydelige Arbeide blev nu fordeelt, og Skizzerne overgivne til de Elever, han dertil havde udvalgt. Dette var allerede skeet i November, og medens han nu, som foromtalt, deelte sin Opmærksomhed imellem alle disse fremskridende Værker,

Digitized by Google

fuldførte han med den ældre Teneranis Bistand den colossale Model til Christusstatuen i Januar 1822.

Privatefterretningerne fra Rom*) udbredte allerede i Begyndelsen af Februar Budskabet om dette nye Værk, som i Værdighed og Majestæt næsten overgik Alt, hvad siden Kunstens bedste Tid er fremstaaet i den christelige Kunst, og lignende Lovtaler bleve senere dette Arbeide rigeligt tildeel.

Som bekiendt er det Christi Indbydelse: „Kommer Alle til mig," der her er udtalt i et af den nyere Sculpturs Hovedværker.

Modellerne til Petrus og Paulus vare allerede tidligere afstøbte i Gipsmodeller; nu fulgte ogsaa i disse Maaneder Modellerne til Mathæus, Jakob og Thomas.

Fra vor Kunstner forefinde vi et Brev, henhørende til disse Dage, som han skrev til Hertugen af Augustenborg, hvilket vi saameget hellere optage her, da det baade indeholder en authentist Beretning om hans nyligt fuldførte Arbeider og tillige berører Forholdet til denne Fyrste i Anledning af de af ham giorte Bestillinger.

Thorvaldsen til Hertugen af Augustenborg:

„Naadige Herre!

Erindrende mig ofte med sand Glæde de særdeles behagelige Dage, jeg havde den Lykke at henbringe med D. Durchl., Deres Gemalinde og ædle Familie paa det skiønne Gisselfeldt, har jeg vistnok opsat det altfor længe at lykønske Deres Durchl. til den for os alle saa glædelige Efterretning, om Deres Gemalindes lykkelige Nedkomst. Kommer min Lykønskning ogsaa senere, end den burde, da vil dog Deres Durchl., uden min Bevidnelse derom,

*) Tüb. Kunstblatt, 1822, Nr. 17.

Digitized by Google

være overbeviist om, at den derfor ikke er mindre velmeent; jeg gratulerer Dem af mit ganske Hierte til den store Glæde at have en Søn og ønster inderlig, at Forsynet vil forunde Dem og Gemalinde den Velsignelse, at see ham vore frodigt frem i Sundhed og Kraft.

Idet jeg har den Fornøielse at melde Deres Durchl., at Deres og Prindsens Buster nu ere udførte i Marmor og til Deres Befaling, naar det behager Dem, maa jeg ikke undlade at bemærke, at jeg siden mit Besøg i Fædrelandet slet Intet har hørt om Afsendelsen af Modellerne, som jeg udarbeidede i Sielland til Deres Gemalindes og Hs. Excell. Grev Danneskiolds Buster. Saasnart de komme mig tilhænde, skal jeg bestræbe mig for at udføre dem i Marmor som snarest. Jeg har siden haft den Fornøielse at modelere Hs. Høihed Prinds Christian Frederiks og Gemalindes, Prindsesse Carolines, og nu sidst Prindsesse Julianes Buster. Det forekommer mig, at de alle ere meget lignende.

Angaaende de større Værker, som ifølge D. Durchl.'s Bestilling udføres i mit Værksted, Gratiegruppen og Merkuren, da har jeg den Fornøielse at melde D. D., at begge ere vidt fremmede i Marmor, som jeg havde den Lykke at finde meget skiønt og pletfrit, og at begge disse Værker om ikke lang Tid ville kunne afleveres til D. D.'s Ordre. Med Hensyn paa de meget betydelige Udgifter, som mine senere Arbeider have foranlediget, tager jeg mig den Frihed at bemærke, at det kunde convenere mig, hvis det maatte behage D. D. at fremsende mig med det Første i Vexel paa en Banquier i Rom en Deel af Bestillingssummen, f. Ex. en 3die eller 4de Deel af samme, nemlig enten 4000 (en Trediedeel), eller 3000 Scudi (en Fjerdedeel) af samme. Den øvrige Sum kan gierne henstaae (om det saa behager D. D.) indtil Afleveringen af disse Værker til D. D.'s Ordre.

Digitized by Google

Jeg venter herom med det Første D. D.'s gunstige Svar. Mine senere større Arbeider, især Modellen til den colossale Christusstatue, som vil blive udført i Marmor for Slotskirken i Kjøbenhavn, og Modellerne til Statuer af Apostlerne Petrus og Paulus og til en Portraitstatue af den afdøde Greve Potocki, have haft den Lykke at behage alle herværende Kunstkiendere. Med det Første tager jeg fat paa et af de største Værker, jeg hidtil har projecteret, Modellen til en Statua equestris, til Amindelse af Prinds Joseph Poniatowski, som skal støbes i Bronze i Paris og kommer til Warschau.

Deres Durchl. ville formelde mine allerærbødigste Hilsener for Deres ædle Gemalinde og høie Familie, og være selv forvisset om den Veneration og Hengivenhed, hvormed jeg uafladelig er D. D.'s

underdanige Tiener

Th."

Rom, 13 Febr. 1822.

Digitized by Google

LXXXVI.

Poniatowski's Monument paabegyndes. Skrivelse fra Fyrst Adam Czartoryski. Forberedelser til Støbningen. Thorvaldsen skriver til Mr. Carboneau. Skizzen modeleres i halv Størrelse. En ny Tanke angaaende Monumentet. Brondsteds Meddelelser desangaaende. Potocki's Statue anmeldes færdig. Kopernikus paabegyndt. Thorvaldsens Forslag til Commissionen i Warschau ang. Fodstykket til Poniatowski.

1821—22.

Af Brevet til Hertugen af Augustenborg erfares det blandt Andet, at Thorvaldsen, under den store Virksomhed med de christelige Arbeider, nu ogsaa skulde til at begynde Monumentet over Fyrst Poniatowski.

Det første Aar efter Tilbagekomsten var hengaaet, uden at denne Sag var rykket videre frem; han synes med Hensyn til Polen, og navnlig til Grev Mokronoski, fortiden at have meent det fyldestgjørende, naar han fik Potocki's Statue modeleret; men det samme Brev, som meldte ham Mokronoski's Død, stillede nu en heel Comite i den Afdødes Sted og paamindede ham med Eftertryk om hans givne Løfte. Dette vil erfares af følgende Skrivelse, som han i November 1821 havde modtaget fra Fyrst Adam Czartoryski:

Digitized by Google

"Monsieur le Chevalier!

Je commence ma correspondance avec Vous par Vous annoncer un evènement, qui nous couvre de deuil, et qui ne manquera pas de Vous affliger aussi. Le Général Mokronoski que Vous avez vu être l'objet du respect public, et qui en était si digne, vient de nous être enlevé. Il est mort le 19 Octobre, précisément le triste jour du decés du Prince Joseph Poniatowski. Cette perte généralement sentie ne doit cependant faire aucun changement ni retard dans l'exécution du monument, que la nation consacre à la mémoire de son héros, et qu'elle a confié à Votre habile ciseau. Il est de suite organisé un comité, dont je suis membre, et où siègent aussi: le Cte Valentin Sobolewski, Senateur Palatin et Ministre d'Etat, le Cte Stanislas Grabowski, Sénateur Castellan et Ministre des cultes et de l'instruction publique, le Cte Stanislas Potocki, Général de Division, le Général Bieganski, le Cte Joseph Sierakowski, Conseiller d'Etat, le Cte Henry Zabietto, écuyer de la couronne, le président de cour criminelle, Mioduski, neveu du défunt Général Mokronoski, et Mr. François Skibicki, Gentilhomme de la Chambre de Sa Majesté Impériale et Royale.

Le comité s'occupe avec tout le zèle possible de tout ce dont jusqu'à présent le défunt et moi étions chargés, rélativement au monument. Veuillez, Monsieur le Chevalier, entrer en correspondance avec ce Comité et adresser Vos lettres à S. E.

Digitized by Google

Mr. le Cte Stanislas Grabowski, Sénateur Castellan et Ministre des cultes et de l'instruction publique.

Je Vous prie, Monsieur le Chevalier, de répondre au plutôt à la présente et de vouloir bien nous annoncer le terme définitif de la confection du moule, qui, je n'en doute pas, ne tardera plus à terminer la longue attente et presque l'inquiétude de la Nation polonaise. Nous attendons impatiemment cette réponse, pour achever aussitôt les arrangemens rélatifs à la fonte. Soyez assuré, Monsieur, que Vous n'aurez pas un instant de rétard à l'égard des 2000 Ducats, que le contract stipule pour l'époque de la confection du moule.

Nous apprenons que de nouveaux et importants ouvrages viennent de Vous être démandés par Sa Majesté le Roi de Danemarc. Il n'est pas étonnant qu'on accourt de toute part pour admirer Vos chef-d'oeuvres et Vous demander de nouveaux objets d'admiration. Mais, nous sommes intimement convaincus, que rien ne devancera le Monument polonais, pour lequel Votre parole a précédé les autres.

Je Vous prie de croire que nous ne nous sommes pas permis un seul moment d'inquiétude à cet égard. Je joins au contraire la plus entière confiance à l'estime, avec laquelle j'ai l'honneur d'être Monsieur le Chevalier

Votre très humble serviteur

Adam P^ce^ Czartoryski."

Varsovie ce 31 Octobre 1821.

Digitized by Google

Til Warſchau var der fra Berlin, Mailand og Paris indløbet Tilbud fra forſkiellige Bronzeſtøbere om at betroes Støbningen af dette Monument, og Comiteen havde, ſom foranført, allerede overdraget det til Mr. Carboneau i Paris og henviiſt ham til vor Kunſtner. Paa en Skrivelſe fra ham finde vi et Svar fra Thorvaldſen, ſkrevet i de første Dage af 1822.

Thorvaldſen har, ifølge Concepten, ſkrevet ſaaledes:

"Monsieur!

Recevez mes meilleurs remercimens de Votre lettre du 15 Sept. que j'ai reçue, il y a quelque temps. C'est avec un interêt particulier que j'ai appris le projet heureux de la Commission, chargée de l'exécution du Monument pour S A. le Prince Poniatowski, d'en confier la fonte à un artiste aussi distingué que Vous, Monsieur.

Le modèle pour cette statue equestre occupera bientôt tout mon tems, comme l'esquisse et tous les autres préparatifs nécessaires pour une entreprise pareille viennent d'être achevés dans une de mes études ici. Je n'ai pas manqué d'en informer la Commission à Varsovie, ainsi que de lui temoigner le plaisir que j'avais eprouvé en apprenant, que je pourrai éspérer de voir un jour executé mon travail par un fondeur-cizeleur, dont la rénomée m'assure d'avance de ce que son zéle pour cet interessant objet égalera sans doute son habilité. — Aussitôt que mon travail sera avancé au point d'en pouvoir donner un dessin exact,

Digitized by Google

je ne manquerai pas de Vous en faire parvenir un tel avec les proportions. Plus tard il serait même possible, que je me rendrais en France, pour avoir le plaisir de voir le monument en bronze avant le transport en Pologne, et comme mes travaux très multipliés m'empêcheront de faire un long séjour à Paris, j'ai d'autant plus raison de me féliciter d'avoir à faire avec un artiste comme Vous, dont l'habileté reconnu laissera sans doute peu de chose à faire après la fonte. Je me félicite d'avance du plaisir d'être à même alors de faire Votre connoissance personellement.

En attendant je Vous prie, Monsieur, d'agréer l'assurance de la parfaite considération, avec laquelle j'ai l'honneur d'être &c."

Rome, ce 8 Janvier, 1822.

Det varede nu ikke længe, førend Thorvaldsen modtog en ny Paamindelse fra Comiteen i Warschau i et Brev fra Grev Grabowski, men Besvarelsen fandt han det raadeligst at udsætte endnu et Par Maaneder, formodentlig i det Haab, da at kunne melde, at Arbeidet var begyndt. Og han udsatte det derfor ikke heller længer, thi i Marts Maaned 1822 finde vi ham fuldt beskæftiget med Skizzen til Hestestatuen, men vel at mærke, en Skizze, som var i naturlig Størrelse, hvorefter senere, som omtalt, den rette Model i en Høide af 20 Fod skulde udføres til Bronzestøberen.

Men under dette Arbeide udviklede der sig en ny Idee med Hensyn til Monumentet i dets Heelhed, og af Breve

Digitized by Google

fra Brøndsted, som paa denne Tid var tilstede i Rom, uddrage vi besangaaende Følgende:

"Thorvaldsen," skrev Brøndsted d. 29 Marts 1822, "er nu ifærd med Skizzen til hans Statue equestris af Poniatowsky, men hele Foraaret og endeel af Sommeren vil hengaae med Modeleringen af denne Colos. Han vilde grumme gierne reise med mig til Paris, og jeg vilde det ogsaa gierne; jeg veed med Vished, at jeg der kunde være ham nyttig paa flere Maader, men för August eller ind i Sept. vil neppe enten han eller jeg kunne afgaae herfra."

Og i et andet Brev skrev han d. 8 April s. A.:

"Thorvaldsen er nu ifærd med Skizzen til Poniatowsky's Statua equestris. Han har ganske forandret den förste Idee og mig synes særdeles heldigen. Prindsen omkom i en Flod, og dette har givet Thorvaldsen Motivet til Hestens Bevægelse, som er i det Moment, da Rytteren tilskynder den at nedspringe fra Precipicen i Floden. Dyret synes at studse, det standser, skuende ned for sig, som for at vælge det Sted, hvorfra det skal vove det fortvivlede Spring. Herved og ved Rytterens Bestræbelse, for at tilskynde Dyret til Springet, frembringes en Livlighed og Bevægelse i det Hele, som ikke lettelig kan beskrives. Paa

Digitized by Google

Piedestal-Basrelieffen vil Thorvaldsen anbringe en Flodgud med sin Urne, og han önsker meget, at af denne maatte kunne udspringe en virkelig, levende Vandström, med et passende Bassin ved den store Gruppes Piedestalfod; en smuk og god Idee, hvorom Thorvaldsen har bedet mig at tilskrive Commissionen i Warschau, som med det Förste skal skee. Hin Bevægelse af Hesten har desuden den Fordeel, at den fatale Broncetap eller Jernstiver (som er uundgaaelig, naar en Heststatue i Bronce har to Been hævede og følgelig ikkun to Hvilepunkter ved Bevægelsen selv) aldeles bortfalder. Inden Thorvaldsen foretager Colos-Modellen, vil han, for at være fuldkommen vis i sin Sag, först modelere det Hele i naturlig Störrelse."

Thorvaldsen kunde altsaa, fuldt beskæftiget med Monumentet, i Mai Maaned besvare Grev Grabowski's Brev af 6te Febr., da han nu kunde melde, at Arbeidet var i fuld Gang, at Potocki's Statue var færdig i Model og udførtes i et skiönt Stykke Marmor, ja endog, at han havde begyndt paa Kopernikus, dog formodentlig endnu kun Skizzen.

Brøndsted, som efter sin Ytring i foranførte Brev, skulde hiælpe ham med denne Skrivelse til Commissionen, udviklede nu i en foreliggende Concept den paatænkte Forandring, ihensеende til Hestens Bevægelse og Anbringelsen af et Vandspring i Fodstykket. Vi meddele ikke denne

Digitized by Google

Concept, da den i det Væsentligste er giort overflødig ved det sidstanførte Fragment af hans Brev. Kun tilføie vi, at Thorvaldsen, efterat have stillet dette ny Forslag til Commissionens Overveielse, tilføiede, at saafremt Localforholdene giorte det vanskeligt at tilveiebringe en levende Vandstrøm paa det Sted, hvor Monumentet skulde opstilles, vilde han ikke destomindre holde paa denne Idee og udtale den ved Hiælp af sin Kunst. „J'imitterois l'eau," skrev han, „sur le basrelief du devant," og i Basreliefet paa den modsatte Side („derrière la grouppe") vilde han i et Basrelief fremstille, enten Poniatowski's Indtog i Krakau, eller Polonia, som modtager Helten, („le héros national reçu par la Pologne personifiée"). De to andre Steder skulde da lades aabne til Inscriptionerne.

Dette Thorvaldsens Forslag synes at have fremkaldt langvarige Overveielser i Warschau, medens han selv arbeidede videre paa Heststatuen. Der hengik nemlig mere end et Aar, førend Commissionen, i October 1823, besvarede dette Brev og ikke alene gik ind paa den forandrede Plan, men, som det paa sit Sted vil sees, gik endog meget videre.

Her skulle vi endnu kun tilføie, i Forbindelse med disse Forhold til Warschau, at Thorvaldsen i dette samme Svar paa Grev Grabowski's Opfordring erklærer sig villig til at sende Universitetet de forlangte Afstøbninger af hans Værker, hvilket han saameget lettere vilde kunne giøre, da der fra Danmark var giort en lignende Bestilling.

Det vil fra Opholdet i Warschau erindres, at hans Apostler udtrykkeligt vare indbefattede under dette Antal.

Digitized by Google

Formodentlig er det altſaa dette, der har givet Anledning til en ſenere forekommende Beretning, at Thorvaldſen udførte Apoſtlerne for Warſchau, eller efter Andre*), at de vare beſtilte til en Kirke i Moskau.

*) Dr. Mollers Briefe von Italien, II. p. 632.

Digitized by Google

LXXXVII.

Improviſatoren Seſtini, hans ſidſte Opholb i Rom, Forviisning og Pob. Chriſtusſtatuen fuldføres i Model. Tenerani's Sygdom i Florents. Thorvaldſen og Brøndſted reiſe for at møde ham. Udſkrift af Brøndſteds Dagbog om Reiſen til Orvietto, hvor Tenerani ligger ſyg. Thorvaldſen vender tilbage og henter Lægehiælp fra Rom. Toldkaſſerer Gunnerus paa Frederikſteens Fæſtning. Thorvaldſen vil ſende ham ſit Basrelief Caritas. Skrivelſe til ham. Sagens ſenere Udfald.

1822.

I Brøndſteds Breve fra denne Tid finde vi Improviſatoren Seſtini omtalt, og vi tage deraf Anledning til her at meddele noget mere om Venſkabsforholdet mellem ham og vor Kunſtner og om den Sorg, han nu ſkulde friſte med den ulykkelige Digter.

Brøndſted ſkrev i et Brev af 8 April 1822:

"Sestini, en god Ven af Thorvaldsen og af mig, en særdeles genial Digter og den største Improvisator, jeg har hört i Italien, — desuden (hvad fast er bedre) — en respectabel, ung Mand, har nylig giort en særdeles smuk Sonnet over Thorvaldsens uforlignelige Christus."

Digitized by Google

Vi have allerede omtalt, hvorledes Thorvaldsen i jevnlig Omgang med den unge og elskelige Mand følte sig forfrisket ved hans skiønne Kunst og satte høi Priis paa hans Venskab. Sestini var ogsaa Thorvaldsen af Hiertet hengiven og dertil en varm Beundrer af hans Værker, der nu og da bleve Gienstande for hans begeistrede Sang.

Da de en Aften vare samlede i Selskab hos en fælles Ven, Graveuren Cerbara, og Sestini opfordredes til Sang, valgte han at synge om Merkur, som dysser Argus i Søvn; men Slutningen af Sangen henvendte han til Thorvaldsen, som havde løst denne Opgave i et udødeligt Værk af Marmor. Men det glade Samlivs Dage vare imidlertid talte. Den Aand, som saa let kunde frigiøre sig i Sangen, følte desto dybere Virkelighedens tunge Lænker, og dybere end Alt, sit Lands Ydmygelse. Da han en anden Aften sang i en Kreds af Venner, glemte han i Begeistringens Strøm alle lavere Hensyn og kom i sin Improvisation til at fornærme den pavelige Regiering. Følgerne udebleve ikke. Nogle Dage efter overraskedes han ved at modtage sit Pas, tilligemed en Ordre til inden 24 Timer at benytte det. Dette Budskab traf ham blottet for alle Midler til at kunne tiltræde en Reise, men Thorvaldsen og flere Venner forsynede ham ihast med det Fornødne. Denne, den sidste Dag i Rom tilbragte han ganske hos Thorvaldsen tilligemed et Par af de nærmeste Venner. Ved Aftensmaaltidet, da Skilsmissen forestod, og alle vare dybt bevægede, greb han Guittaren og improviserede til Afsked om sin ulykkelige Skiebne, og Thorvaldsens frie og kiærlige Hierte opløstes i en Taarestrøm. Fra Vennernes Arme rev han sig løs, da Timen

Digitized by Google

ſlog; han reiſte ſamme Nat over Civita Vecchia til Marſeille og døde kort Tid efter af Sorg i Paris i ſit 29de Aar.

Det kolde Studio og Arbeidet paa den colosſale Chriſtusſtatue, der havde bragt Thorvaldſen en ſtærk Forkiølelſe forrige Efteraar, ſynes ogſaa at have angrebet Teneranis Helbred. Da Statuen var færdig til Afſtøbning, følte han ſig angreben, og, for at gienvinde ſin Sundhed, maatte han forandre Luften og giøre en Reiſe til Florents. Men han undflyede ikke Feberen, og Thorvaldſen, ſom i denne travle Tid imødeſaae hans Tilbagekomſt med Længſel, modtog et Brev fra den Familie, hvor Tenerani boede i Florents, ſom underrettede ham om, at Feberen havde antaget en værre Charakteer.

Dette Brev var ſkrevet d. 22de Marts, og nogle Uger efter, da Tenerani troede at føle ſig bedre, begav han ſig, endnu ikke karſt, paa Tilbagereiſen. Han naaede dog ikke længer, end til Orvietto, og derfra kom Efterretningen om hans hiælpeløſe Tilſtand til Rom.

Ihvor beſkæftiget vor Kunſtner end var paa denne Tid, maatte han dog ſelv komme ſin kiære Tenerani til Biſtand, og d. 15de Mai begav han ſig, ledſaget af Brøndſted og af den yngre Tenerani, til Orvietto.

Brøndſted har i ſin Dagbog ſkrevet om denne Reiſe:

„Onsdagen den 15de Mai vare vi paafærde Kl. 3. Thorvaldsen kom, da min Tiener havde vækket ham, Kl. henved 4, og tog sin Morgencaffe hos mig. Vi fik ogsaa Tenerani vækket og kom afsted med vor Bagage til Posthuset Kl. 4½. Der fandt vi en Madame, som havde første Plads, en altfor troende Madame, som siden, denne gode Dag, generede os lidt, deels derved, at hun som

Digitized by Google

Frue og Reconvalescent af en putrida, slet ikke kunde taale Tobaksrög og havde nær faaet et Slag, da hun saae Th. komme med en lille Rörpibe i Haanden, deels ved hendes altfor stærke Beslagenhed udi Troen, som aarsagede, at hun baade anbefalede os, med störste Omhu for vor Salighed, at besöge Sta Rosa's Sanctuarium udi Viterbo, samme Stads Skytspatronesse, hvor hun havde giort haandgribelige Mirakler, da de Franske bombarderede Byen, saa at disse Kiætteres udkastede Bomber vare faldne uskadelige ned, som om de faldt i Bomuld. Samme Fasthed i Helgentroen aarsagede ogsaa hendes allerstörste Forbauselse (endog hun taug) over et Par af Boccaccio's Noveller, som vi læste höit, deels Tenerani, deels jeg, i Vognen, og hvor der handledes f. Ex. om en Fier af Englen Gabriels Vinger. —"

Teneranis Tilstand i Orvietto var alvorligere, end man havde tænkt sig den. Disse Venners Forsøg paa at føre ham tilbage til Rom lykkedes ikke. I Viterbo maatte han forblive, og Thorvaldsen og Brøndsted vendte tilbage, medens Broderen blev hos den Syge. Men snart giortes det nødvendigt, at der sendtes ham en kraftigere Hiælp, og af et Pas, som foreligger os, erfare vi, at vor Kunstner d. 7de Juni atter tiltraadte en Reise til Viterbo, dennegang ledsaget af Dr. Massaroni og af Luigi Bienaimé, og efter nogen Tid synes Thorvaldsen at have haft den Tilfredsstillelse, atter at see Pietro Tenerani i sin Nærhed og under en hyggeligere Pleie.

I de faa Dage, som ligge imellem disse to Udflugter, skrev Thorvaldsen det Brev til en fængslet Mand paa Frederiksteens Fæstning i Norge, som samme Aar blev aftrykt

Digitized by Google

i et af Kiøbenhavns periodiſke Blade,*) til Exempel paa hans menneſkekiærlige Hiertelag.

Men, førend vi her optage dette, maa vi indlede denne Sag med en kort Beretning.

I April d. A. havde Thorvaldſen modtaget et meget omſtændeligt Brev, dateret Frederikſteens Fæſtning i Norge, d. 16de Marts 1822, fra en forhenværende Toldkaſſerer, Hans Henrik Gunnerus, ſom opfordrede ham til, ved ſin Kunſt at ſkaffe en ulykkelig Mand ſin Frihed og ſaaledes at troſte en talrig Familiekreds. Det gialdt om Tilveiebringelſen af et Par Tuſind Species, ſom var den Kaſſemangel, paa Grund af hvilken han var fængſlet, en Ulykke, ſom, efter hans Forklaring, var ham paaført ved et Indbrudstyveri. Siden 1819 havde han ſiddet fængſlet; — kunde denne Sum blot tilveiebringes, haabede han, at kunne forblive i ſit Embede; dog var der endnu ikke faldet Dom i denne Sag. „Hiælpemidlet," ſtrev han, „hviler i Deres Haand ſom i Deres Hierte! Skiænk os et libet, et ganſke libet Stykke fra Deres Haand, — og vi ville alle ſtaae frelſte og lykkelige!" Indtil i Auguſt, eller i September vilde det endnu være Tid; det Arbeide, Kunſtneren ſkienkede, ſkulde ſtilles til et europæiſk Lotteri.

Da Thorvaldſen havde læſt dette Brev, fremtog han det lille Basrelief, Caritas, ſom han i 1810 havde modeleret og ſenere ladet paabegynde i et meget ſkiønt Stykke Marmor, men ſom havde henſtaaet ufuldendt. Dette blev nu ſtrax overgivet Landini til at fuldføres, og nu ſtrev Thorvaldſen,

*) Kiøbenhavns Skilderie, 1822, Nr. 76.

Digitized by Google

da han var kommen tilbage fra sin første Udflugt til Teneranis Sygeleie, saaledes til den fængslede Mand:

„Velbyrdige Hr. Hans Henrik Gunnerus
i Frederiksteen i Norge.

Jeg har imodtaget Deres Velbyrdigheds Skrivelse af 30 Marts d. A.

Den Tilstand, hvori D. Velb., Fader og Forsørger for en talrig Familie, for Tiden befinder Dem, har bedrøvet mig, og jeg besluttede strax, for saavidt det staaer i mine indskrænkede Evner, at bestræbe mig for at raade Bod paa samme.

Iblandt de Arbeider, som for nærværende Tid befinde sig i mine Værksteder, er der en Basrelief med tre Figurer, forestillende, hvad Italienerne sædvanlig benævne en Carità, nemlig en Grouppe af en Moder med tvende Børn, som jeg troer maaskee kunde tiene til bemeldte Hensigt. Det er udført i det skiønneste Carariske Marmor, 1 Al. 2 Tom. høit, bredt 19 Tom. dansk Maal. Jeg afstaaer Dem herved med fuldkommen Eiendomsret bemeldte Basrelief i Marmor, som skal afgaae vel indpakket med Allerførste til Livorno, hvor Hr. Vice-Consul Marassi, R. af D., som jeg derom tilskriver, vil aftale det Fornødne med Deres Landsmand, Hr. Stub, (som nu er etableret i Livorno), paa det bemeldte Kasse som snarest kan blive spederet, enten directe til en Havn i det sydlige Norge, eller og til Helsingøer.

Jeg overlader til D. Velb., om De maaskee selv, for endydermere at paaskynde Spedition en fra Livorno af, vilde tilskrive enten Hr. Marassi, eller Hr. Stub et Par Ord derom.

Det vilde ubeskriveligt glæde mig, hvis jeg ved bemeldte mit Arbeide kunde bidrage til at lindre D. Velb. og kiære Families Tilstand.

Anbefalende mig Deres venlige Ihukommelse, er jeg stedse Deres Velb.'s hengivne Ven og Tiener.

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 24 Mai 1822.

Digitized by Google

For ikke at forfølge denne Sag igiennem flere Aar, ville vi her strax meddele, hvad der foreligger baade om Forholdet selv og om det lille Kunstværks senere Skiebne.

Fra den ulykkelige Familiefader modtog Thorvaldsen under 21de August d. A. en Taksigelsesskrivelse, som er underskrevet, ikke blot af Mand og Hustru, men af alle syv Børn, af den Yngste „med paaholden Pen".

Istedetfor at udsætte det forventede Basrelief til et Lotteri, havde man allerede nu foretrukket, at tilbyde det til Rothschild i London, men, at man ikke var heldig i dette Forsøg, lader sig slutte af den overspændte Mening om dette Arbeides Værdi, — man havde vurderet det til 1200 £. — Imedens Basrelieffet i Studiet gik over fra Landinis Haand til Moise og senere til Amadeo, synes Thorvaldsen at være bleven giort opmærksom paa — maaskee fra Consulen i Livorno, — at Sagen dog var af den Natur, at hans Gave, ihvormeget den end vilde kunne indbringe, neppe vilde kunne skaffe den Fængslede sin Frihed, og da hans Brev til Gunnerus var offentliggiort, vilde Afsendelsen til Norge muligen have tilfølge, at Indtægten blev optagen i Boets Eiendele, uden at den trængende Familie kom til at nyde Godt deraf.

Det kan derfor ikke overraske os, endnu længe ud over den nævnte Termin, at finde, at Basrelieffet ikke er afsendt. Gunnerus døde i Fængslet i 1825, og samme Aar afgik Kassen med Basrelieffet, under Adresse: „Til Assessor Gunnerus's 7 Børn," med en Kongl. dansk Brig til Kiøbenhavn. I 1826 skrev Etatsraad Abler derom til Thorvaldsen:

Digitized by Google

„Deres Caritá henſtaaer i Prindſens Palais. Gunnerus er død, hans Familie meget trængende, men kommer Kunſtværket til Norge, tage Creditorerne det ligefrem ſom en Erſtatning for hvad de have maattet betale for at dække hans Casſemangel.“

Senere blev det ſolgt til Fordeel for Børnene og kiøbt af Commisſionen for Frue Kirke, hvor det nu er anbragt ſom Smykke over en Fattigblok i Muren.

Digitized by Google

LXXXVIII.

Mere om Goethes Monument. Udtog af et Brev fra Boisserée. Jørgen Knudsen sender Thorvaldsen en Bestilling for Labouchère i London. Bestilling paa et Monument over Grev Mokronoski. Udtog af et Brev desangaaende. Bestilling paa et Gravmæle fra Mr. Cooper. Buste af Sanct Apollinari. Frisen, Alexanders Indtog begyndes i den halve Størrelse. Posebonten gientages til Island. Frontonen til Christiansborg tages atter for. Thorvaldsens Helbred er svækket. Af Brondsteds Dagbog.

1822.

De større Arbeider vare nu saamange og indtoge en saa stor Plads, at Studierne ikke længer vare tilstrækkelige. Thorvaldsen maatte derfor, indtil han kunde udvide Værkstederne, benytte forskiellige private Studier, hvor han i Nærheden kunde finde dem. Men disse Besøg i adspredte Værksteder og den ualmindelig stærke Hede i denne Sommer giorte ham det besværligt at have dagligt Tilsyn med Modellernes Fremgang.

Uafladeligt indløb nu ogsaa Breve, ikke alene med Paamindelser om det, der var sat, eller skulde sættes, i Arbeide, men ogsaa med nye Bestillinger, hvoraf flere ikke lode andet Spor tilbage end den golde Brevverling.

Vi kunne ikke ganske forbigaa disse.

Digitized by Google

Sagen angaaende Goethes Monument opdukkede igien paa denne Tid, men dog kun for i endnu adſtillige Aar at udſættes. I Januar havde Sulpitz Boisſerée blandt Andet ſtrevet:

„Die Angelegenheit des Denkmals für Goethe iſt durch einige Misgriffe etwas in Stocken gerathen, aber keineswegs aufgegeben."

Thorvaldſen havde i Mai ſvaret:

„— auch ich ſehne mich ſehr von dem Denkmale des edlen und großen Goethe etwas näheres zu erfahren. —"

Men under 16de Septbr. d. A. blev Sagen, idetmindſte for vor Kunſtners Vedkommende, hævet, da han fra Boisſerée erfarede, at de Hindringer, ſom havde ſtillet ſig imod Foretagendet, vare af den Beſkaffenhed, at Sagen maatte udſættes indtil efter Goethes Død.

Han ſkrev nemlig blandt Andet, ſom følger:

„Gegen Goethes Monument haben ſich Schwierigkeiten erhoben, welche eine Abänderung des Plans nöthig machen. Mehrere Fürſtliche und Allerhöchſte Perſonen haben den Wunſch geäußert, daß die öffentliche Betreibung der Sache bis zum Tode des Dichters unterbleiben möchte, wenn ſie dazu Beiträge geben ſollten! Aus dieſer Rückſicht und wegen des Einfluſſes, den es auf das Publicum hat, glaubte der Verein ſich einſtweilen auf das Bildniß des Dichters beſchränken zu müſſen, verordnete aber nun, daß ſtatt der Buſte eine Bildſäule gemacht würde. Rauch in Berlin hat den Auftrag zu dieſem Werke erhalten, und wird mir eheſtens die Skizzen einer ſitzenden und einer ſtehenden Statue ſenden. Das Modell vom Kopf hat er ſchon längſt zu dieſem Zwecke nach dem Leben gemacht.

Digitized by Google

Die Ihnen zugedachten Basreliefs werden nun noch einige Jahre ausgesetzt bleiben; ich bitte Sie aber im Namen des Vereins, Ihre Gedanken darauf zu richten, und wenn Sie einen glücklichen Einfall haben, ihn zu festhalten in Zeichnung und Skizze, denn wir sind fest entschlossen, den Plan in dem Haupttheile, also namentlich die Basreliefs, ausführen zu lassen, und da der verehrte Freund schon über 73 Jahre alt ist, so kann die oben erwähnte Schwierigkeit nur gar zu bald wegfallen.

Die Griechen haben freilich nicht gewartet, bis ihre großen Männer todt waren, um ihnen Denkmale zu errichten, aber wir sind auch keine Griechen; nur Dichter wie Goethe und Künstler wie Sie machen, daß wir zu Zeiten glauben seyn zu können, wie dies edle Volk des Alterthums."

Fra sin reisende Ven, Kiøbmand Jørgen Knudsen, der paa denne Tid var i London med Mr. Baillie, modtog Thorvaldsen en Bestilling, saa skiøn som nogen Kunstner kunde ønske sig den. Det var for Mr. Labouchère, som havde bygget sig et Landsted i Nærheden af London, og der indrettet et Galeri for Sculpturværker, hvor der, foruden dem, han allerede besad, var Plads til flere. Hos Canova havde han bestilt en Statue, og nu ønskede han ogsaa at modtage en fra Thorvaldsen. Men da det i England desværre kun var altfor bekiendt, hvor vanskeligt det var at faae et Arbeide fra vor Kunstner, havde han overdraget det til Knudsen, om han kunde formaa Thorvaldsen til at levere en Statue, efter eget Valg af Opgaven, og til den Pris, han selv bestemte. Knudsen stillede derimod den Fordring, at den skulde findes under Arbeide næste Sommer, naar han og Mr. Baillie kom for at besøge

Digitized by Google

ham i Rom. Men desværre var Øieblikket ikke gunstigt og vor Kunstners Hænder langtfra ikke i Frihed. Han afviste vel ikke Bestillingen, men maatte lade Sagen staa aaben, indtil han efter mundtligt Overlæg, baade med sin Ven og med Mr. Labouchère selv, udkastede Planen til et nyt Værk, der vilde have udmærket sig i Rækken af hans øvrige, hvis det ikke, hvad vi nærmere skulle see, ogsaa henveirede.

Over den afdøde Grev Mokronoski ønskede Enken, en født Prindsesse Sanguska, at lade opreise et Monument i Warschau, i den Kirke, hvor han ligger begraven. Da denne Bestilling indløb, fandt Thorvaldsen sig opfordret, — skiønbt næsten et Aar efter Grevens Død, — at sende Enken en Condolence-Skrivelse, og i Slutningen af denne yttrede han sig saaledes angaaende Monumentet:

"— Je me félicite encore du bonheur, que Vous m'avez destiné, Madame! de contribuer en quelque sorte par mes faibles talens à transmettre à la postérité un témoignage de plus de la vénération, dont nous sommes pénétrés pour le Cte Mokronoski. Je regrette beaucoup que mes occupations multipliées m'empêcheront d'entreprendre aucun voyage dans cet automne; c'est surtout la Statue équestre du Pce Poniatowsky, qui m'occupe actuellement. Elle auroit déjà été très avancée, si ma santé altérée quelque temps pendant la haute saison, ne m'avoit point obligé de me ménager un peu. J'ai beaucoup réfléchi sur la meilleure manière de seconder Vos voeux, Madame, concernant le monument, dont Vous

Digitized by Google

voulez bien me confier l'exécution; je Vous proposerai parmi plusieurs idées celle qui me plaît d'avantage à moi-même: je pense qu'on pourra faire un grand sarcophage en marbre, orné de basreliefs et d'inscriptions analogues, et qu'on pourra placer sur le sarcophage la statue du défunt héros, représenté armé et assoupi d'un doux sommeil. Cette attitude a encore l'avantage, que le monument (peut) se placer partout sans crainte que la localité nuiroit au bon effet du monument. Votre Altesse veuille bien me faire savoir, si cette idée Vous plaît; je m'occuperai de l'exécution avec tout l'empressement possible. —"

Det følgende Aar førte vel disse Forhandlinger lidt videre, og alt blev bestemt som Kunstneren havde foreslaaet, undtagen Prisen, hvilket endnu skulde afgjøres. Senere finde vi ikke Spor af denne Sag.

Fra en Mr. Edw. J. Coover modtog Thorvaldsen fremdeles i October 1822 en Bestilling paa et Gravmæle over hans afdøde, unge Kone. Der ønskedes et Basrelief, som fremstillede den Afdøde, liggende paa sin Ligseng, medens den efterladte Ægtefælle knæler ved hendes Side. Ovenover skulde to svævende Engle modtage den Afdødes Siæl, der hæver sig i Skikkelse af en tredie Engel til de to andre. Til Kunstnerens Veiledning sendtes ham et Portrait, og 5 à 600 £ stilledes til hans Raadighed. Til denne Opgave, der, saavidt vi have erfaret, aldrig er bleven udført, forefindes blandt Kunstnerens efterladte Tegninger nogle

Digitized by Google

Udkaſt, ſom viſe, at det ialfald har været hans Hensigt at følge denne Opfordring.

Et Værk af ikke ſynderlig Betydning var fuldført og afſendt denne Sommer. Vi anføre det, for, ſaavidt muligt, ikke at forbigaa noget nyt Arbeide, der udgik fra hans Studio. Det var en colossal Buſte af Ravenna's Skytshelgen, St. Apollinari, hvilken Erkebiſkoppen af Tarent, Msg. Antonio Codronchi, havde beſtilt hos vor Kunſtner. Denne Buſte nød ſtrax, i det ſamme Aar, den Udmærkelſe, at en lille Bog derom blev udgiven, under Titel: „Sopra un busto del Cav. Thorvaldsen, Lettera del Conte Aless. Cappi. Bologna, 1822. 8vo., en Lovtale over Kunſtneren og over dette hans Værk.

Medens dog alle Hænder ſynes at maatte have været optagne i fuldt Arbeide i Studierne, og Pladſen, ſom ſagt, var bleven ſaa indſkrænket, at der maatte tænkes paa en betydelig Udvidelſe, overraſker det os, at finde nye Foretagender iværkſatte, hvortil der neppe for Tiden var nogen ſynderlig Opfordring. Thorvaldſen ſelv deelte ſig, ſaavidt hans angrebne Helbred tillod det, imellem Poniatowſki's Heſtſtatue og den nyligt begyndte Model til Kopernikus; i hans egne Studier arbeidedes ikke blot paa en Deel af de ſeneſt nævnte Modeller, men uafladeligt paa de to Exemplarer af Friſen i Marmor, til Grev Sommariva og til Chriſtiansborg. Men ved Siden af disſe mange Arbeider lod han nu ſin Eleve, Galli begynde en Gientagelſe af denne ſamme Friſe i den halve af den oprindelige Størrelſe. Saavidt vi erindre havde denne ſamme Eleve udmærket ſig

Digitized by Google

kort iforveien ved at copiere i formindsket Størrelse endeel af Thorvaldsens Statuer til Prinds Christian Frederiks forommelbte Taffelservice. Formodentlig have da disse heldige Gientagelser vakt den Tanke hos vor Kunstner, at bestæftige Galli med Frisen Alexanders Indtog i den halve Størrelse, et Arbeide, som, saaledes reduceret, let vilde kunde finde Anvendelse i det elegantere Privatliv.

Da denne Copi, i Løbet af flere Aar og under Thorvaldsens egen, stadige Retouche, var modeleret og paa Kunstnerens egen Bekostning udført i Marmor, bestemte han dette Exemplar til sit Museum, hvor det nu opbevares.

Ligeledes lod han i disse Sommermaaneder den Døbefont, han, paa Baron v. Schubarts Bestilling, havde udført til Trolleborg-Kirke, gientage med nogle Forandringer. Vel forefindes Spor i Kunstnerens egenhændige Optegnelser af, at der er giort Bestillinger paa Gientagelser af denne Døbefont, baade af Fyrst Esterhazy og af „the Earl of Caledon," og muligviis henstod et saadant, ufuldendt Exemplar, som nu blev optaget til en anden Bestemmelse. I al Fald er det sikkert, at Døbefonten paa denne Tid blev gientagen i Marmor, og at dette Exemplar, hvilket ved en latinsk Inscription senere betegnes, var bestemt til en Forære ing til hans Fædres Ø, at dog Island, hvorfra han havde det Navn, som nu nævnedes med saamegen Ære i Verden, ogsaa skulde have et af hans Værker. Denne Marmor-Døbefont skienkedes i 1827 til Myklabæi Kirke, hvor hans Bedstefader hviler ved Indgangen.

Men, endnu mere overraskende forekommer det os, hvad vi mene at spore, at han nu ogsaa paa denne samme Tid

Digitized by Google

igien optog den Fronton til Slottet i Kiøbenhavn, som han i Sorg over Danmarks Skiebne i 1807 henſatte med Uvillie, for aldrig mere at fuldføre den. Maaſtee har han under Beſøget i Kiøbenhavn fornyet ſit Løfte i denne Henſeende, og nu, da ſnart et betydeligt Antal Arbeider ſkulde affendes til hans Fødebyes Smykke, ogſaa tænkt paa, ſelv at ville levere denne colosſale Fronton. Hvorledes dette end forholder ſig, ſaa have vi dog ikke kunnet forbigaa, her at nævne, at, ifølge Studiets Regnſkabsbog, arbeidede Bogazzi i September 1822 paa „Giove, Bassorelievo, pezzo del Frontone," og at Amadeo fortſatte i November dette Arbeide, der ſynes at maatte være et Parti af den Fronton, ſom førſt var beſtemt til Raadhuſet og ſenere overførtes til Slottet, hvor den ſenere, da Thorvaldſens udeblev, er udført i brændt Leer af en yngre Kunſtner efter den Model, Thorvaldſen tidligere havde hidſendt.

Den hede Sommer og det beſværlige Arbeide i det fugtige Studio havde angrebet Thorvaldſens Sundhed. Han følte ſig i nogen Tid mere og mere lidende af et beſværligt Aandedrag og antog ſelv, at han havde Aſthma, ſaa at han gav ſig under Dr. Tomaſini's Lægebehandling. Men, da September-Regnen havde afkiølet Luften og de friſke Octoberdage vare indtraadte, følte han ſig i Bedring og begyndte atter at arbeide. Brøndſted ſkrev derom i ſin Dagbog under 12te October:

> „Thorvaldsen har skrantet lidt i Sommer af en Brystsygdom, som han selv anseer for Asthma. Nu er han meget vel og arbeider ivrigt paa Modellerne til

Digitized by Google

Poniatowski's Statua equestr. og Copernikus. Denne sidste er nu næsten ganske færdig. Et nyt og stort Studium, som Thorv. har faaet under Pal. Barberini, kommer ham nu tilpas ved disse Arbeider. Han har nylig faaet en ny og betydelig Bestilling fra Polen, et stort Gravmæle til en Kirke i Warschau over den berömte og af Polen saa velfortiente Grev Mokronoski."

Digitized by Google

LXXXIX.

Thorvaldsen udvider sine Studier. Frontonen til Frue Kirke sammenstilles i det store Studio. Om denne Compositions enkelte Figurer. Bestilling fra München paa den store Frise og de fire runde Basreliefser i Gips. Kronprinds Ludwigs Portrait, en Forering til Thorvaldsen. Skrivelse fra Kronprindsen i denne Anledning. Uddrag af et Brev fra P. Malling til Thorvaldsen.

1822.

Thorvaldsen havde allerede i Løbet af Sommeren fundet et stort Locale i Nærheden af sine Studier, som kunde indrettes til hans Behov, nemlig en Staldbygning, tilhørende Palazzo Barberini, og da Leiecontracten i Begyndelsen af August var afsluttet, indrettedes den til det saakaldte „store Studio," et mægtigt Rum med fortrinligt Lys og ret skikket til Arbeider, som udføres for Kirker.

I October flyttedes de allerede færdige, store Modeller herind, og da Figurerne til Frue Kirkes Fronton nu vare færdige, samledes de her fra de forskiellige Studier og sammenstilledes nu førstegang i Compositionen*).

I Fremstillingen af denne Christendommens Indledning, Johannes, som prædiker i Ørkenen, havde Kunstneren, efter de ham opgivne Maal, en Trekant at udfylde, og hans

*) Tüb. Kunstblatt. 1822. Nr. 81.

Digitized by Google

Compoſition maatte altſaa rettes efter denne Fordring; men han løſte denne Opgave med en Frihed og en Friſkhed, ſom neppe lader ane nogen ſaadan hindrende Betingelſe.

I Midten ſtillede han Johannes den Døber, ſtaaende ophøiet paa et Klippeſtykke; til begge Sider Tilhørerne, ſtaaende, ſiddende og liggende, ſaa at Frontonens ydre Form ganſke naturligt fremgik af Compoſitionen. Hovedhandlingens Enkeltheder vidſte han at oplive ved indtrædende Epiſoder, Alt tilſammen et vel afrundet Hele, og hver enkelt Deel, om det ſkulde være, et ſelvſtændigt Kunſtværk for ſig alene.

Uagtet denne Compoſition er ſaa almindelig bekiendt, at en nærmere Beſkrivelſe vel maa anſees overflødig, maa vi dog, meſt med Henſyn til de unge Kunſtnere, der havde deres Deel i dette Arbeide, nærmere berøre den. Dog maa herved endnu bemærkes, at der imellem de originale Skizzer og de færdige Modeller efter diſſe undertiden ligge Afvigelſer, ſom hidrøre fra, at Thorvaldſen i det mellemliggende Tidsrum oftere ſelv har giort betydelige Forandringer og øieblikkeligt fulgt ſine Inſpirationer under Værkets fremſkridende Udførelſe, ja, er endog gaaet ſaavidt, at han udſkiød to allerede færdigt modelerede Statuer og erſtattede dem med andre.

Vi nævne altſaa diſſe fire Grupper og otte Statuer til Forklaring af Compoſitionen og til nærmere Oplysning om de unge Kunſtnere, der ved hver af diſſe var hans Medhiælper.

Døberen Johannes forkynder at Himmeriges Rige er nær, ſtaaende paa en Fieldforhøining under Frontonens

Digitized by Google

Midtpunkt. Denne Statue er modeleret af den ældre Bienaimé.

Nærmeſt Taleren, til Venſtre, ſtaaer en Yngling, lyttende; han har affaſtet ſin Kappe, ſom han bærer paa Armen, rede til Daaben. Denne Statue er modeleret af den yngre Tenerani.

Bagved denne troende Yngling træder en hovmodig Phariſæer ind igiennem Tilhørernes Kreds. Denne Statue er modeleret af Paccetti.

En Jæger, ſom vender tilbage med ſit Bytte, ſtandſer, for at lytte til Prophetens Tale. Denne Statue er modeleret af Marchetti.

Jægeren fører ſin Hund med ſig, og denne tildrager ſig ganſke de tre Børns Opmærkſomhed, hvilke den bagved ſiddende Moder har taget med ſig. Uden at vende Blikket fra Taleren, holder hun det mindſte Barn, en modig, lille Dreng, faſt hos ſig, medens de to ældre nærme ſig Hunden. De to Børn er modelerede af Tacca, Moderen med det tredie Barn af Carleſi. Til Buſten af denne ſiønne, unge Qvinde valgte Thorvaldſen Albaneſerinden Vittoria Carboni's Forbillede.

Bagved, ſtøttende ſig mod den Steen, hvorpaa Moderen ſidder, ligger Manden udſtrakt, modeleret af den yngre Tenerani. I den originale Skizze havde Thorvaldſen inderſt i denne Vinkel af Frontonen anbragt Hyrdens Hund.

Paa høire Side af Johannes den Døber ſtaaer en ung Mand med opmærkſomt Blik paa Taleren. Hans opadvendte Hoved hviler mod den venſtre Haand, medens Albuen ſtøtter mod Knæet, ſom han har hævet ved at ſtille

Digitized by Google

sin venstre Fod op paa den Steen, paa hvilken Propheten staaer. Denne Statue er modeleret af den yngre Bienaimé.

Bagved ham staaer en Grouppe af en Fader med sin Søn, opmærksomt lyttende til Døberens Ord. Denne Grouppe er modeleret af Paccetti.

Fiernere knæler en Moder, medens den lille Datter bagved klynger sig til hendes Skulder, en Grouppe modeleret af Carlesi.

Dybere ind under Vinkelen sidder en krumbøiet Olding, en Skriftklog, der, som det synes, er greben af den store Forkyndelse. Denne Statue er modeleret af Joseph Hermann.

Yderst inde i Frontonens venstre Spidse ligger en Yngling udstrakt, modeleret af en af Brødreue Bienaimé.

De to, af denne Composition udstudte, Figurer, hvis Gipsmodeller opbevares i Museet, fremstille en siddende og en staaende Kriger.

At det var vor Kunstners Ønske og Haab, at denne Composition maatte blive udført i Bronze til Frue Kirke, og at han senere maatte finde sig i, at de kun som Prøvestykker bleve udførte i brændt Leer, vil paa sit Sted nærmere blive at berøre.

Fra München havde Thorvaldsen stadigt modtaget Paamindelser fra Hofarchitecten Hr. v. Klenze, om at sende en Afstøbning af Frisen: Alexanders Indtog og af de fire, runde Basrelieffer, hvormed han ønskede at smykke det Leuchtenbergske Palais. Thorvaldsen synes ikke at have villet negte at efterkomme dette Ønske, men paa den anden Side, tør man vel antage, at saalænge han endnu ikke

Digitized by Google

havde leveret de i Marmor bestilte Exemplarer, kunde han ikke, især med Hensyn til Grev Sommariva, ønske, at en Afstøbning i Gips skulde udgaa fra hans Studio til en anden Bestemmelse. Imidlertid synes han dog paa denne Tid at have søgt en Udvei fra denne Forlegenhed, ved foreløbigt kun at sende Afstøbninger af de Dele af Frisen, der stode færdige i Marmor. Hans Forhold til Kronprindsen har maaskee haft en væsentlig Indflydelse i denne Henseende.

Han havde nyligt, til Tak for Buſten, fra Kronprinds Ludvig modtaget Hans Kongel. Høiheds Portrait, et Maleri af Stieler, og for denne Naadesbevisning havde han under 28de September bragt Kronprindsen sin Taksigelse.

Til Svar paa dette hans Brev, som vi ikke kiende, modtog han nu, i Slutningen af October, følgende Skrivelse:

München, 16 October 1822.

"Lieber, herzlicher, großer Thorwaldsen! Daß Ihnen mein gemahltes Bildniß angenehm ist, gewährt mir große Freude; wenn Sie es ansehen, so denken Sie, daß es einen Mann vorstellt, der, obgleich durch Alpen und Apeninen getrennt, dennoch im Geiste Ihnen stets nahe ist. Diesen Winter, nicht den nächsten aber, werden mich diese Gebirge von Thorwaldsen trennen, den ich als Mensch und Künstler schätzen und lieben gelernt habe in Rom, der Kunstwelt ewigen Hauptstadt; würde mich mit ihm wieder vereinigen, der der unsrigen erste Zierde ist, dessen Ruhm Jahrtausende währt.

Dringend wünsche ich den Ilioneus, der Niobe Sohn, von Ihnen ergänzt zu wissen, und daß hierauf Adonis

Digitized by Google

seine Vollendung empfange; möchten denn Sie ebenfalls die Ewangelische Bassirilieve nicht vergessen.

Sie werden mir einen Gefallen erzeigen, (———) von dem innigst für Sie fühlenden

Ludwig, Kronprinz.

Lobend, und er verdient es, sprach ich von Ihrem Schüler, Launitz, dem Keiser Alexander letzthin in Tegernsee, der mir von großen Beschäftigungen, welche er demselben bestimme, sagte."

I Kiøbenhavn, havde de to Basrelieffer, Daaben og Nadveren, til Frue Kirke, samt Kongefamiliens Buster henstaaet i Gipsmodeller, under Forventning af, at en Kongl. Fregat skulde afgaae til Livorno, for at hente nye Værker fra Thorvaldsen. Men da denne Foranledning til Udsendelsen af et Skib udeblev, fordi Kunstneren ikke var færdig med de Sager, der skulde hiemsendes, valgte man at sende de omtalte Modeller med to private Skibsleiligheder til Livorno.

I denne Anledning modtog Thorvaldsen fra sin Ven, Architecten, P. Malling et Brev, hvoraf vi tillade os at uddrage, hvad der, med Hensyn til vor Kunstners Forhold til Fødelandet paa denne Tid, er af Interesse.

„Saavel Indskibningen af Afstøbningerne over deres Arbeider i Rom til Academiet, skrev han, som og de til Slottet og Vor Frue Kirke bestemte Kunstværker, maa beroe indtil et Kongl. Skib afgaaer, for at være fuldkommen sikker paa, at modtage dem her i god Behold, og vente vi da, ifølge Deres givne Løfte,. at see Dem her igien. Maaskee kunde Fregatten da føre Deres Atelier for nogle Aar herover, og Fædrelandet saaledes

Digitized by Google

høste den friske, modne Frugt af sin Thorvaldsens skabende Aand, som i den lange Fraſtand savnes. Imidlertid ville vi søge at realiſere den omtalte Plan, at udvide Academiets Locale, ved at indtage den botaniſke Have, for at indrette et Muſeum af deres Kunſtværker og give Haven et mere paſsende og større Terrain. Kongen, Academiets Præſes og Finantsminiſteren ynde Planen.

Roeskilde Capel vil og imidlertid være complet færdigt og alene savne et Par Epitaphier, som det ved Deres Biſtand kunde prydes med, og hvortil det nu viſer ſig værdigt ved dets ædle architectoniſke Anſtand, som oprindelig ſkyldes Harsdorff, men som Hanſen, saa vel forſtaaet, har givet en høiere Forædling.

Slotskirken her i Staden, meſterligt Sideſtykke til Capellet, nærmer ſig ligeledes ſin Fuldendelſe. Den er indvendig ſmykket med Deres ſværvende Genier i Cirkelen under Kuppelen, der giør en yppetlig Virkning. Til Pendantivernes Ornering har en ung Mand ved Navn Biſſen, Academiets Eleve, begavet med udmærket Talent, anvendt ſin hele Flid under Modeleringen af 4re colosſale Genier i Basrelief, ſom i Udførelſen endog overgaaer den Forventning, man kunde have om denne unge Kunſtners førſte Arbeide i ſaadan Størrelſe, hvorom Byſtrøm, ſom har ſeet ham beſkiæftiget dermed, vil kunne underrette Dem.

Derſom De min høiſtærede Ven vilde tilſende os her en Compoſition, hvadenten i Tegning eller Modellering, til Fronteſpidſen af Slotskirkens Portal, tør jeg indeſtaae for, at Biſſen vil kunne pouſſere den her paa Stedet til Deres Tilfredshed, ligeſom og Sujettet til Raad- og Domhuus Portalets Fronteſpids, naar vi modtog Deres lovede Udkaſt til Salomons Dom, paa ſamme Maade kunde udføres i

Digitized by Google

Mangel af Udførelsen, i brændt Leer, hvilket uden tvivl vilde medføre formegen Vanskelighed.

De vilde ved disse Udkast særdeles glæde vor fælleds Ven, Hansen, der meget længes efter at see sine architectoniske Værker ved Deres Bistand givet det charakteristiske Stempel, som den fuldendte Plastik saa væsentlig bidrager til, og som kan anses for et af Plastikkens værdige Formaal."

Vi have ved Udgangen af 1822 kun endnu at tilføie, at Thorvaldsen under 25de Marts var bleven optagen til Medlem af det Kongl. Videnskabernes Selskab i Trondhiem.

Digitized by Google

XC.

Christus-Statuen, Apostlerne Philippus, Jacobus Alphæi, Simon Zelotes, Bartholomæus og Andreas færdige i Modeller. Statuen Johannes casseres. Canova's Død; Thorvaldsens Yttringer om ham. Thorvaldsen i Fare ved et Vaadeskud. Brondsteds Beretninger derom til Kiøbenhavn. Thorvaldsen skriver til Prinds Christian. Prindsens Svarskrivelse.

1823.

Med Christusstatuen og de fem Apostler, som allerede i nogle Maaneder stode færdige i Modeller, samledes nu efterhaanden de øvrige i det store Studio. Pettrich var færdig med sin Philippus, og den yngre Bienaimé med Jacobus, Alphæi Søn. Emil Wolff havde modeleret Simon Zelotes; Bartholomæus var modeleret af Carlesi og Andreas af Joseph Hermann.

Foruden disse var ogsaa Apostelen Johannes færdig i Model, udført af Pacetti, men denne Model tilfredsstillede ikke vor Kunstner, og, efter hvad han selv erklærede, var Skylden ikke den unge Kunstners, men det var hans egen Skizze, som ikke behagede ham. Han besluttede derfor, at lade denne henstaa, indtil han ved Leilighed fik giort en bedre Skizze, og Pacettis Model fik senere, som vi skulle see, en anden Bestemmelse.

Digitized by Google

Men endnu manglede i Apostlernes Kreds Thaddeus. Angaaende denne Composition var Kunstneren endnu ikke kommen til Klarhed og havde derfor endnu ikke engang giort Skizzen. Disse to sidstnævnte Værker tilhøre derfor et af de nærstfølgende Aar.

Selv deelte vor Kunstner sig endnu stadigt mellem Poniatowski og Kopernikus.

Canova havde forrige Efteraar sluttet sin berømmelige Kunstnerbane, og Thorvaldsen stod nu uomtvisteligt som Arvingen til det største Navn blandt Tidsalderens Billedhuggere. Om Forholdet mellem disse to Kunstnere, en Modsætning, der traadte stærkest frem mellem Begges Partigængere, have vi leilighedsviis meddeelt, hvad der factisk forelaa og have aldrig kunnet betragte det anderledes end som et, i det mindste i alle Former, venskabeligt. Vi see os dog istand til, endnu at kunne meddele et Bidrag hertil, nemlig vor Kunstners egne Yttringer i al Fortrolighed til en god Ven. „Canova var ikke ærlig mod mig!“ sagde Thorvaldsen en Dag. „Som oftest, naar han havde modeleret et nyt Værk, indbød han mig til at komme og see det; han vilde høre min Mening. Naar jeg da bemærkede, for Exempel, at denne Fold i Drapperiet maaskee bedre kunde lægges saaledes, som jeg viste ham, gav han mig Ret, omfavnede og takkede mig, — men han rettede det ikke! Af Høflighed bad jeg ham ogsaa undertiden at komme og see, hvad jeg havde for; men han sagde mig aldrig Andet, end at Alt var fortræffeligt og som det skulde være!

Digitized by Google

Canova var altsaa død d. 13de October i Posagno, og en Sørgefest beredtes i Rom til d. 30te Januar d. A. i Kirken S. S. Apostoli, i hvilken vor Kunstner forsaavidt tog Deel, som hans Professorat ved S. Luca førte det med sig. Men ikke mange Uger efter var det nærved, at Italien ogsaa havde tabt sin Thorvaldsen.

Fredagen før Paaske, d. 28de Marts, da vor Kunstner efter Sædvane havde spist hos sin Vertinde, Signora Buti, blev han efter Bordet mindet af hendes lille Søn, om hans Løfte, at naar Paaskelørdag kom, vilde han laane Drengen de Pistoler, som hang nede paa Væggen; thi i Rom er det en Folkelystighed at juble ved Festens Udgang med Petarder og alleslags Skydevaaben. Drengen traf nu Thorvaldsen ned i Sovekammeret, hvor Pistolerne, siden Reisen, hang over Sengen, og medens Thorvaldsen tog den ene, for at prøve ud af Vinduet, om den muligen endnu var ladet, har den Lille, uden at han mærkede det, taget den anden, og — et Skud! — Thorvaldsen segnede truffen ned paa Stedet. —

Men vi ville lade Brøndsted fortælle denne Begivenhed, saaledes som han Dagen efter meddeelte den i et Brev til Prinds Christian Frederik:

"Thorvaldsen beder mig at formelde D. H. sin underdanige Hilsen. Denne ædle og udmærkede Mand var ved et besynderligt Tilfælde igaaraftes i Livsfare. Jeg vil fortælle Dem, naadige Herre! denne Tildragelse.

Det er Skik over hele Italien, at Klokkernes Ringning indstilles i den hellige Uge, og at deres

Digitized by Google

Lösning igien Paaske Löverdag, idag, henved Middag, afgiver en Art Nationalhöitid, som accompagneres fast overalt med en umaadelig Tummel af Pistol- og Flinteskud. Denne Krudtleeg afgaaer stundom ikke uden Ulempe, da man fyrer med gamle, rustne Geværer, smaa Kanoner etc. ud af Vinduer og Döre, stundom ligefor Öinene af Forbigaaende.

En smuk lille Dreng, Sön af Enken Mad. Buti, hvor Thorvaldsen boer, vilde og berede en saadan Lystighed idag, og bad Thorvaldsen igaaraftes om at laane ham sine to Pistoler, hvortil Thorvaldsen strax var villig og gaaer ind med Drengen i et af sine Værelser, for at nedtage Pistolparret. Thorvaldsen flyer Drengen den ene, men siger: "Vi maa dog först forsikkre os om, at de ikke ere ladte!" og overbeviser sig strax ved at aftrykke den ene Pistol ud af Vinduet i Veiret, at denne ei var ladt. Men Drengen staaer imidlertid og haandterer med den anden, som uheldigviis var ladt med Kugle, den gaaer af, og Kuglen giennemfarer Thorvaldsens Klæder under venstre Bryst, (endog den Flonels Brystdug, eller Tröie, han bærer inderst under hans Linned, blev giennemboret). Med en Retning af en Fingersbred til Venstre, var den skrækkeligste Ulykke skeet, at Kuglen havde giennemboret Th.'s Hierte."

Et Par Dage efter skrev Brøndsted et andet Brev besangaaende, nemlig, under 2den April 1823, til Statsministeren Rosencrantz. Af dette Brev uddrage vi fremdeles:

Digitized by Google

"— han hendaanede, dog ikke uden Besindelse, falder tilbage paa en tætved staaende Stol, — Smerten af det stærke Slag, og endmere fremstrømmende Blod, (som han i det første Öieblik troede fremkomme af et Saar under Brystet), aarsagede, at Th. hensegnende raabte til Drengen: "Jeg er dödsens! Kald din Moder og de Andre!" Den ulyksalige Dreng giorde fortvivlet Anskrig; man löber til og overbeviser sig snart om — Gud være lovet! o, hvilken Lykke! — at Blodet ikkun kom fra et skarpt, men ikke betydeligt Saar paa 3die og fierde Finger af venstre Haand, igiennem hvilke Kuglen var faret, men, at denne, först svækket ved at giennembryde 10 Lag af forskielligt Töi, som Th.'s Paaklædning den Dag udgiorte, var bleven mat ved at möde et af Ribbenene, og havde blot læderet Huden. Kuglen fandtes siden, flad som en Knap, mellem den Flonels Tröie og hans Linned; imidlertid recolligerede man sig af den første Skræk, en Chirurg blev kaldt, og Brystsaaret forbandtes. Th. kom til Ro og havde en taalelig Nat, dog ikke uden Smerte. Allerede Löverdag Aften befandt han sig meget bedre, endskiöndt Haanden var opsvulmet, deels af Saaret paa de to Fingre, deels af de mange Krudtkorn, som havde kastet sig paa Haanden. I Forgaars (Mandag) fik han Lov til at gaae lidt ud og tilbragte det Meste af Dagen hos mig med et Par andre Venner. Igaar og idag har han allerede arbeidet i et Par af sine Studier.

Digitized by Google

Det er i denne Henseende en Lykke, at det ikke er höire Haand, som blev læderet. Venstre Haand maa han endnu nogen Tid bære i en Bandage. Saaret paa venstre Bryst, ligeover Hiertets Leie, seer ud som en maadelig Ringorm, eller stor Frostplet. Han er, Gud være lovet! uden al Fare.

Denne besynderlige Hændelse, truffet en saa udmærket og her almindelig bekiendt og höitagtet Mand, giorte naturligviis Opsigt og blev fortalt med de latterligste Tilsætninger. Pfafferne giorte snart et Mirakel deraf. Först meentes, (og mig synes med god Grund), at Thorvaldsen maa være en af Forsynet og af den hellige Jomfru særdeles yndet Mand; siden hörte vi, at Pfafferne havde fundet paa (formodentlig paa Grund af, at det ei var passende, at Madonna saameget uleiligede sig for en Kiætter), at Miraklet skete for at redde den stakkels, lille Dreng fra den Ulykke, at dræbe et Menneske."

Thorvaldsens Frelse af en saa nær overhængende Fare fremkaldte naturligviis en Mængde Hilsener baade i Vers og i Prosa, og endnu d. 29de April d. A. afholdtes i Rom en Kunstnerfest i denne Anledning.

Samme Dag skrev han følgende Brev til Prinds Christian Frederik:

„Forlængst burde jeg have bevidnet Deres Høihed min sande Taknemlighed for flere naadige Skrivelser og min hierteligste Lykønskning til Deres og høie Gemalindes

Digitized by Google

Tilbagekomst til Fædrelandet; men jeg tør stole paa Deres Høiheds overbærende Tilgivelse. De veed, at jeg ikkun er en temmelig langsom og forsømmelig Correspondent, og De er overbeviist, ogsaa uden Bevidnelse, om min Underdanigste Hengivenhed for Dem selv og Deres høie Familie.

Det glæder mig at erfare, at det Skib, som medbringer Modellerne, som jeg i Kiøbenhavn forfærdigede af den Kongelige Families Buster, omsider er ankommet til Neapel. De Bemærkninger, som Deres Høihed anførte i Deres seneste Breve til Bröndsted, og som han har meddeelt mig, angaaende Prindsesse Wilhelmines Buste, skal jeg ved Udførelsen omhyggelig beagte.

Jeg befinder mig vel, og mine Arbeider gaae rask fra Haanden. Et besynderligt Tilfælde, som nærved kunde blevet dødeligt, har ikke havt den mindste skadelige Indflydelse paa mit Helbred; ogsaa det Saar, som Kuglen gav mig paa to Fingre af venstre Haand, er nu lægt, og jeg kan igien bruge Haanden næsten som tilforn.

Mere end enhver anden Sag vilde jeg tage mig den Frihed, at anbefale Deres Kongelige Høihed min kiære Ven og Medarbeider Freunds Anliggende. Han har giort saa betydelige Fremskridt i alle Dele af den svære Kunst, vi udøve, og er i det Hele et saa opvakt og fortræffeligt Menneske, at jeg ikke gior mere end min Pligt, idet jeg paa det Hierteligste anbefaler ham selv og hans udmærkede Talent til Deres Høiheds naadige Velvillie. Hans Mercur er en meget smuk, nu i alle Henseender vellykket Figur; Udførelsen af Deres Høiheders Buster i Marmor lykkedes ham til min fuldkommeste Tilfredshed, og den Figur, han nu arbeider paa, en af Evangelisterne, lover at blive ligesaa fortrinlig i sin Slags, som Mercuren. Denne sidste vilde jeg langt heller anbefale til Udførelse i Marmor, end den tidligere Euridice, men det ligger i Sagens Natur, at en saadan Figur ikke kan

Digitized by Google

udføres i faa Maaneder, og Deres Kongelige Høihed vil sandelig ikke fortryde det, hvis De forunher Freund den til Udførelsen fornødne Understøttelse. Jeg anfører dette, baade med Hensyn paa Deres Høiheds egne tidligere Opmuntringer til Freund, og paa dette fortræffelige Menneskes grundede Forventninger om at fremhjælpes, som han fortiener, til Uddannelse af et Talent, der ikke kan være heldigere. Hans Skizzer til Forestillinger af den nordiske Mythologie ere ligeledes høist interessante, og jeg lover mig af dem noget meget Ypperligt til Prydelse for vort Fædreland og til Forøgelse af dets Kunstbesiddelser.

Min underdanigste Hilsen bedes formeldt Deres Høie Gemalinde. Med de allerbedste Ønsker for Dem selv og høie Familie er jeg stedse, Naadigste Herre!

Deres underdanigst hengivne Tiener."

Rom, d. 29 April 1823.

Paa dette Brev fra Thorvaldsen svarede Prindsen saaledes:

Augustenborg & Odense,
d. 2den og 4de Juni 1823.

„Kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Jeg er bleven særdeles glædet ved at modtage Deres Skrivelse af 29de April og ved samme Forsikkringen om, at det synderlige Tilfælde, der satte Deres Liv i Fare, ikke har havt mindste skadelige Indflydelse paa Deres Helbred, og at Saaret paa Fingeren af venstre Haand igien er læget. Jeg har takket Gud, der bestiermede Deres, for os alle saa dyrebare, Liv, og jeg seer heri et glædeligt Forvarsel, at det ret længe skal bevares Dem til Held for Kunsten og for alle, der paaskiønne ei blot Deres store Kunstnerværd, men Deres skeldne Menneskeværd. Det er mig en Glæde at høre, at De er tilfreds med de Værker, De skaber og som udføres under Deres Øine. Jeg takker Dem for

Digitized by Google

den Opmærksomhed, De vil anvende paa Prindsesse Wilhelmines Haar, hvilket meget vil bidrage til Ligheden. Min Søns Buste er De vel saa god ved Leilighed at udføre i Marmor. Ligeledes vilde jeg meget bede Dem, kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen, ei at udsætte at modelere min Kones Statue efter den lille Skizze, De udkastede; den havde ganske Hendes Holdning, og ved Hiælp af Maalet og af Hendes Buste, vil det vist fuldkommen lykkes for Dem.

Hvad De siger om Freund, kan ikke andet end glæde mig uendeligen. Hvilken Anbefaling kan være fordeelagtigere for ham, end Deres; ogsaa føier jeg mig gierne efter Deres Ønske og tillader ham at udføre Mercuren for mig i Marmor, istedetfor Eurydice, hvilket Arbeide han vil kunne udføre, naar han ei har andet af Vigtighed at udføre.

Naar kan man tænke paa Freunds Hiemkomst? Om et Aar? Maaskee bedst med Fregatten ab Aare, naar Kunstsagerne sendes hiem, thi iaar forbyder den udbrudte Krig at afskibe disse.

Vi skulde dog have en Billedhugger her hiemme, som kunde arbeide og anvise de unge Kunstnere.

Om føie Tid sender Academiet en anden Artist, Bissen, til Rom, og jeg kan ikke noksom anbefale Dem denne unge Billedhugger. Han afgiver Beviis paa, at Geniet uddanner sig selv, naar kun god Grund er lagt ved correct Tegning i Modelskolen. Deres i Kiøbenhavn modelerede Basreliefs gav ham det første Stød til ogsaa at prøve sig i dette Kunstfag. Ved den første Concours til Guldpræmierne, forlod han Penselen, da han følte mere Kald hos sig til at vorde Billedhugger, og han vandt den lille Guldmedaille. At dømme efter de tvende Basreliefs, han har udført til Slotskirken, forestillende Christus, som velsigner de smaa Børn, og Lazari Opvækkelse, hvilke i det Hele taget ere til Forundring skiønne, er der

Digitized by Google

ingen Tvivl om, at han jo i Sommer vinder den store Guldmedaille, og da skal han ikke tøve længe, inden han indfinder sig i Rom for Dem. Først der kan han ved Synet af Deres Mesterværker og ved Deres Anvisning uddanne sit store Genie til det værdigste Maal og, som jeg haaber, engang gjøre sit Fædreland Ære. Han er derhos en bescheden, vakker ung Mand, og vil vise sig fortient til al den Godhed, De vil vise ham, og hvortil jeg særdeles anbefaler ham.

Vort Academie for de skjønne Kunster har til afvigte 31 Marts optaget til Æresmedlem blandt andre udenlandske Kunstnere, Cavaliere Cammuccini. Jeg har ikke meddeelt ham noget derom, førend jeg kunde sende ham det trykkede Diplom, men De ville have den Godhed at sige ham det med mange forbindtlige Hilsener fra mig til denne ligesaa udmærkede som elskværdige Kunstner. Agricola's Portrait af Prindsessen er lykkelig ankommen til Kiøbenhavn, medens min Fraværelse.

Jeg har nemlig været en Tour her i Fyen og paa Augustenborg. Paa sidste Sted har Hertugen og Hertuginden havt den store Sorg, at miste Deres haabefulde Søn, næsten to Aar gammel, af Strubehoste og Tænder. De ere for faa Dage siden afreiste over Kiel til Badet Ems. Vi ere igaar vendte her tilbage og tage om en 14 Dage til Sielland. Kongen og Dronningen ere i disse Dage seilede fra Kiøbenhavn til Kiel med Dampbaaden, for at tilbringe 6 Uger i Hertugdømmerne. Alle Herskaberne ere velbefindende. Min Søn er i afvigte Vinter meget voxet.

De venligste Hilsener oversendes Dem fra Prindsessen og fra de Personer af vort Følge, der med Glæde mindes den Tid, vi tilbragte sammen i det uforlignelige Rom. Gid den Tid igien kunde oprinde, eller vi glædes ved Deres gientagne Nærværelse i Kiøbenhavn efter den

Digitized by Google

Plan, vi mellem os udkaſtede, og ſom De ikke maa forglemme.

Jeg ønſker ſnart at modtage de bedſte Tidender fra Dem, eller gjennem Freund, og henlever, kiære Etatsraad Thorvaldſen,

Deres forbundne og velvillige

Chriſtian Frederik."

Ogſaa Grev Sommariva udtalte i en Skrivelſe den Skræk, hvormed han havde erfaret Thorvaldſens Fare, og Glæden over hans vidunderlige Frelſe, og fra Sir Thomas Hope blev Torlonia paany opfordret til at berøre vor Kunſtners ømmeſte Sted.

Digitized by Google

XCI.

Grev Sommariva og Friſen. Thorvaldſen udvider Friſen til Chriſtiansborg. Sommarivas Ønſker i den Anledning. Om Monumentet for Poniatowſki. Grev Grabowſki beſvarer Thorvaldſens Brev, angaaende Fodſtykket. Utaalmodighed i Warſchau. Modellen til Kopernikus er færdig. Angaaende dette Monuments Affendelſe og Opſtilling.

1823.

Hvælvedes Thorvaldſen engang affandt ſig med Torlonia i Hopes Anliggende, derom have vi Intet at meddele. Vi vende os derimod til Grev Sommariva, ſom med en ikke mindre Længſel imødeſaae ſin Friſe, og ſom derfor vedligeholdt en næſten maanedlig Correſpondance, hvilken Thorvaldſen kun engang imellem ſynes at have taget Deel i, naar der var noget Særegent at meddele eller at beſvare.

I Villaen ved Comerſøen havde Greven denne Sommer ladet foretage betydelige Arbeider til Indretningen af det Locale, ſom ſnart ſkulde modtage Thorvaldſens berømte Værk, og at Arbeidet, for vor Kunſtners Vedkommende, ikke blev ſat tilſide, eller fortrængt af det meget Andet, derom vidne Studiets Regnſkabsbøger. Dog, ſom vi allerede have bemærket, ſynes Thorvaldſen, af en tilgivelig Partiſkhed for ſit Fødeland, ligeſom at have villet dele lige mellem

Digitized by Google

Grev Sommariva og Christiansborg Slot, ved samtidigt at lade begge disse Exemplarer udføre af Studiets Marmorarbeidere.

Men Exemplaret til Christiansborg Slot skulde, ifølge Localets Fordringer, have en større Udstrækning, end det oprindelige paa Montecavallo, og en saadan Udvidelse vilde Kunstneren efter givet Løfte tilveiebringe ved Tilsætninger af nye Partier paa Steder, hvor de, uden Forstyrrelse af det Hele, kunde modtages. Det var altsaa nu paa Tiden at han giorde disse Tilsætninger.

Som Frisens Begyndelse modelerede han da foran Fiskeren, som sidder med sin Medesnor ved Flodbredden, en Episode af Handelspladsen. En lille Kameelfører holder med sit Lastdyr ved de henkastede Vareballer, medens det fremdragende, krigerske Tog tildrager sig de Andres Opmærksomhed, og en lille Dreng bestiger Kamelens Pukkel, for at see, hvad der foregaaer.

Musikchoret i de Udbragendes Række lod sig ogsaa let forøge; her føiede han til de to Basunblæsere tre andre, forangaaende Spillemænd.

Med samme Lethed lod Alexanders ridende Følge sig udvide; her tilføiede han Gruppen af fem Ryttere, af hvilke den forreste bøier sig ned, for at fange den tabte Tøile.

Disse Tilsætninger til Christiansborgs Exemplaret henføre vi med god Grund til denne Tid, forbeholdende os, senere at nævne endnu en anden, som paafulgte da Afsendelsen var nærmere forestaaende.

Thorvaldsen havde med disse Forandringer kun haft til Hensigt at tilveiebringe den Længde i Basrelieffet, som Salen paa Christiansborg fordrede, men da Grev Sommariva

Digitized by Google

erfarede dette, der efter hans Mening vilde underordne hans Exemplar, ønskede han ogsaa at blive deelagtig heri, og, som af det Følgende vil erfares, havde denne Sag nu tilfølge, at han endogsaa valgte et andet og større Locale i sin Villa, der var stort nok til at modtage idetmindste nogle af disse Tilsætninger. Vi komme nærmere til at meddele, hvorledes vor Kunstner paa den mest smigrende Maade vidste at tilfredsstille ham.

Saameget man end fra Warschau havde skyndet paa Fuldførelsen af Modellen til Poniatowski's Monument, saa havde man dog nu ladet et heelt Aar hengaa, inden man besvarede vor Kunstners Forslag til væsentlige Forandringer i dette Værks monumentale Betydning. Vel har dette neppe haft nogen væsentlig Indflydelse, da Thorvaldsen dog ikke ventede paa denne Afgiørelse, men arbeidede stadigt frem paa Modellen af Heststatuen; men vi kunne dog ikke afholde os fra, allerede her foreløbigt at bemærke, at al den Tid og det Arbeide, han hidindtil havde offret dette Monument, blev senere at regne saagodtsom for Intet. Men vi have her endnu at holde os til det Nærmeststoreliggende.

Thorvaldsens Forslag til en Forandring af Fodstykket og til Anbringelsen af et levende, eller ved Kunsten efterlignet, Vandspring, hvorved Hovedgruppens Composition og navnlig Hestens Bevægelse motiveredes, vandt, ifølge Ministeren Grev Stanislas Grabowski's Svar af 7de Juni 1823, Bifald.

"Votre idée," skrev han, "étant de placer le Prince Poniatowski à cheval sur le bord du pré-

Digitized by Google

cipice, que son coursier effrayé & réculant mesure des yeux et hésite à franchir, il nous a paru convenable et facile de représenter le rocher par des blocs de granit brut & roulé, dont nous possédons une douzaine de pièces de 8 à 9 pieds de hauteur, sur 5 à 6 de large, avec des faces plus ou moins heureuses; il en est même un tout à fait plane, qui pourrait servir de support à la statue. Les basreliefs et les inscriptions pourraient, si Vous le jugez à propos, y être incrustés très facilement. Quant à la fontaine, qui devrait en faire partie, comme elle aura décidément lieu, si nous nous procurons les eaux nécessaires, le piédestal devra être vide intérieurement en conséquence; mais pour mettre les choses au pire, si dans le principe nous manquions d'eau, cette dernière pourrait en attendant être représentée artificiellement, jusqu'à ce qu'il soit possible de la faire couler. Tels sont nos projets en cas où Vous agréiez l'idée du rocher naturel. S'il en est autrement, et si Vous préférez un piédestal régulier & classique, il nous sera facile de nous procurer les marbres nécessaires, le pays en fournissant de très convenables à cet usage."

Angaaende Støbningen tilføies i dette samme Brev, at „Mr. Norblain, Artiste de Varsovie" har overtaget denne Sag og vil tilfalde Mr. Carboneau fra Paris til Støbningen saavel af dette Monument som af det for Kopernikus.

Digitized by Google

Men uagtet det ikke kunde være Commissionen uvitterligt, at Arbeidet var stadigt i Fremskriden, kunde man dog ikke undlade, som „un sujet délicat" endnu at beklage Sagens langsomme Gang, hvorved, som det hedder, „une sensation pénible dans le public" er fremkaldt, saa at de Contribuerende nu betragtede det hele Foretagende med Mistillid. Disse samme Beklagelser gientoges kort Tid efter i et Brev fra en anden af Commissionens Medlemmer, Grev Joseph Sierakowski, som endog tilføiede, at Kassen var bleven defrauderet af en utro Kasserer, Noget, der ikke vilde være skeet, hvis Monumentet tidligere var blevet giort færdigt.

Med Monumentet for Kopernikus gik det langt lettere. Ved dette havde der heller ikke været stillet Kunstneren saamange hindrende Bihensyn og detaillerede Fordringer, af en saa talrig Commission. Næsten umærkeligt havde Kunstneren fuldført denne Model, medens al Opmærksomhed hvilede paa den anden. Siden forrige Sommer havde han roligt og med ganske frie Hænder, helliget dette Værk endeel af sine adspredte Kræfter og kostbare Tid. I September d. A. stod dette colossale Arbeide færdigt, en siddende Statue af 8½ Fods Høide, som fremstiller Astronomen Nikolaus Kopernicus med Blikket hævet mod Stiernernes Baner, et Astrolobium i den venstre og Passeren i den høire Haand.

Thorvaldsen indberettede strax til Grev Grabowski, at dette Arbeide var færdigt, og udbad sig hans Ordre med Hensyn til Afsendelsen. Men i Svaret, som indløb under 28de November 1823, fra Ministeren Staszic, yttredes vel den største Tilfredshed, men da Fodstykket til dette

Digitized by Google

Monument først endnu skulde hentes fra de polske Bjergværker, udbad man sig fortiden ikkun Maalene og ønskede Modellen henstillet indtil næste Foraar. Støbningen skulde formodentlig udsættes indtil Mr. Carboneau kunde indkaldes til Poniatowski's Monument, og vi finde saaledes Modellen til Kopernikus endnu i flere Aar henstaaende i Studiet. I April 1828 afsendtes den til Warschau, hvor den blev støbt, og Monumentet afdækkedes den 11te Mai 1830.*)

*) Hamb. Correspondent 1830. Nr. 80.

Digitized by Google

XCII.

Brøndsted afreiser til Paris. Grev v. Schønborn og Dr. Thorn i Rom. Basrelieffet Vinteren. En staaende Raabens Engel. Thorvaldsen og Cardinal Consalvi. Bestilling paa et Monument for Pius VII. til Pederskirken.

1823.

Det behagelige, og paa vor Kunstners Correspondance saa indflydelsesrige, Samliv med Brøndsted var nu atter tilende. Udgivelsen af det store Værk over Grækenland kaldte nu denne Ven til Paris, og saa gierne Thorvaldsen havde benyttet denne gode Leilighed, til engang at see Frankrigs Hovedstad, saa var han dog for nærværende Tid bunden til Rom.

I Juni afreiste Brøndsted med sin græske Pleiesøn, den unge Grev Lunzi, til Venedig, hvor denne Sidstnævnte skulde forlade ham, for, opvoxet og dannet under hans faderlige Varetægt, at samles med sin Familie paa Zante.

Vor lærde Reisende fortsatte Reisen nordpaa og besøgte underveies Villa Sommariva, for mundligt at bringe Greven Thorvaldsens Hilsener og Budskab og for tillige at see det til Frisen indrettede Locale. Fra Genf skrev han et meget langt Brev af politisk Indhold til Thorvaldsen og bosatte sig for en Tid i Paris.

Digitized by Google

Allerede ved Begyndelsen af Aaret havde Thorvaldsen modtaget, i Rom, et Par af Kunstens Venner, hvis Ophold i vor Kunstners Nærhed vi ikke undlade at nævne. Det var den bayerske Greve Frantz Erwin von Schönborn til Wiesentheid og hans Ledsager, den kunstforstandige Dr. Ludwig Schorn.

Grev v. Schönborn giorde en Bestilling paa Hyrdedrengen i Marmor, og, som allerede tidligere nævnet,*) fik dette Exemplar til Særkiende en Syrinx, liggende ved Drengens Fod. Det var først**) i Forbindelse med denne Bestilling, at Grev v. Schönborn giorte Bestilling paa de to Basrelieffer, Sommeren og Høsten. For disse tre Arbeider, udførte i hvidt carrarisk Marmor, betingede Kunstneren sig 2,400 Scudi. Men, svarende til de to Basrelieffer, ønskede Grev v. Schönborn endnu et tredie, hvori Vinteren repræsenteredes.

De andre nævnte Arbeider fordrede kun Udførelsen eller Fuldendelsen i Marmor, men dette tredie Basrelief skulde endnu componeres, og Thorvaldsen var ogsaa villig til ufortsvet at opfylde dette Ønske. Allerede tidligt paa Aaret synes han at have foretaget sig det; han havde i Anakreons tredie Sang fundet et smukt Motiv; det var atter en af „Amors Genistreger," som han her vilde behandle: Amor, som en Vinteraften er kommen til den gamle Digters Dør som en forfrossen Dreng, er neppe bleven opvarmet, før han støder Anakreon en Pil i Brystet.

---

*) Thorvaldsen i Rom. I. p. 351.

**) Ibid. p. 159.

Digitized by Google

Dette Basrelief var allerede for en stor Deel modeleret, da vor Kunstner, enten ikke ganske tilfreds dermed, eller maaskee hendragen til andre Bestæftigelser, paa engang forlod sit lille Værk og lod det henstaa, uden at fuldføre det. Det bløde Leer begyndte at blive tørt, og løsnede sig allerede fra Skifertavlen, da Freund traf dette forladte Kunstnerbarn i saa ynkelig en Forfatning. I Haab om, at Mesteren dog maaskee, naar han igien saae det i en lykkeligere Time, vilde knæsætte det, skienkede han det sin Pleie. Ved dagligt at holde det fugtigt under vaade Omslag reddede han det igiennem den varme Sommer. Da Aaret nærmede sig sin Udgang, og det endnu stod forladt, satte han sit Haab til en af Juledagene og stillede det paa Mesterens Vei som en taus Opfordring. Det lykkedes. Da Thorvaldsen nu saae sit forladte Arbeide igien og fandt det saa godt vedligeholdt, begyndte han først at pille lidt derved, og inden han selv tænkte derpaa, var han atter i Gang, og saaledes blev dette skiønne, lille Basrelief reddet. Da Modellen var afstøbt kom det under Marmorarbeidernes Hænder, og Grev v. Schönborns Exemplar deraf blev ikke det eneste.

Men et andet, betydeligere Arbeide var imidlertid fremstaaet i November. Til Frue Kirke i Kiøbenhavn var der endnu ikke tænkt paa en Døbefont. Thorvaldsen synes ikke selv at have villet berøre dette, fordi det var hans Agt, naar han afleverede de øvrige Arbeider til denne Kirke, da som en Tilgift, paa egen Bekostning, at skienke Kirken en Døbefont. Saaledes yttrede idetmindste hans Nærmeste sig om denne Sag. Nu, da snart alle disse christelige Værker

Digitized by Google

kunde være færdige til at afsendes, maatte han altsaa tænke paa en Døbefont til Kirken.

Han valgte hertil Fremstillingen af en med Vaarens Blomster bekrandset Engel, der fremtræder i Helligdommen, bærende paa sine to Arme en stor Concha til den hellige Daab.

Inden Aarets Udgang var denne skiønne Statue, i Legems Størrelse, allerede fuldført og afstøbt i Gips, en Gienstand for Alles kiærlige Beundring. Men Thorvaldsen selv synes ikke længe at have følt sig ganske tilfreds med Compositionen; af protestantiske Venner var han bleven giort opmærksom paa en vis Ligheb mellem dette Arbeide og nogle Vievandsholdere ved den catholske Kirkes Døre, og om han har erkiendt denne Mening eller ikke, vide vi ei, men da Lord Lucan meldte sig som Kiøber til dette Arbeide, udført i Marmor, modtog han denne Bestilling, for, nogle Aar efter, at gientage den samme Tanke i en forandret Composition, nemlig den samme Engel, knælende med en stor Concha paa sine fremstrakte Arme, et Arbeide, der senere udførtes i Marmor og nu indtager sin Plads i Kirken.

Den danske Kunstner i Rom stod ikke i Almindelighed i noget Forhold til Roms høie Clereſi. Thorvaldsen, som sit hele Liv igiennem kun havde labet sig søge af den fornemme Verden, uden nogensinde at vilde trænge sig ind i den, levede i Rom, mere end de fleste Andre, i en selvstændig Afsondrethed, der dog ikke hindrede ham i at træde i hvilkensomhelst Forbindelse, naar hans Kunst fordrede det. Vi finde ham saaledes sieldent i noget Forhold til Roms Cardinaler, og det var kun tilfældige Møder i Salonnerne, eller hans Stilling som Professor ved Academiet S. Luca,

Digitized by Google

der nu og da bragte den navnkundige Protestant i Berøring med Eminencerne.

Cardinal Ercole Consalvi havde med den hedengangne Pius den Syvende deelt Romerfolkets Hengivenhed og Kiærlighed i en ualmindelig høi Grad, og vor Kunstner havde opfattet Indtrykket heraf i en dyb Høiagtelse. Dog var det først under Prinds Christian Frederiks og hans Gemalindes Ophold i Rom, at Thorvaldsen stiftede personligt Bekiendtskab med Cardinalen, som, i lige Grad venereret og indtagen af Prindsen og Prindsessen, jevnligt traadte ind i den Kreds, der i Rom omgav dette stionne, fyrstelige Par.

Cardinalens Livslys brændte nu ved Pius den Syvendes Sarkophag kun med en svag Flamme. Consalvi havde endnu kun en Søns Pligt at fuldbyrde ved den hellige Faders Grav.

Medens Thorvaldsen en Dag i November var beskæftiget med Daabens Engel, modtog han et Budskab fra Cardinal Consalvi, at han ønskede at tale med ham. Da Thorvaldsen, fremmed i Palabset, indfandt sig og nævnede sit Navn, blev han modtagen med den største Opmærksomhed og førtes til Cardinalen.

Det var angaaende et Monument til Ære for Pius den Syvende, hvilket Cardinalen vilde lade opreise i Pederskirken, og han havde udseet vor Kunstner til at overtage dette Værk.

At Thorvaldsen, til Trods for alle de Forpligtelser, der endnu hvilede paa ham, nu ogsaa, uden Betænkning, overtog denne, var en naturlig Følge af hans eiendommelige Mod og Uforfærdethed i alle deslige Sager. Han var

Digitized by Google

saalangt fra at forudsee alle dette Forholds Vanskeligheder og de Fortrædeligheder, som heraf skulde fødes, at han endog erklærede, at Æren var ham i denne Sag nok, og han forlod Cardinal-Paladset i Følelsen af, at han endnu aldrig havde været Gienstand for en saa stor Æresbevisning, — ja, man har endog fortalt, at han, mod al Sædvane, paa Hiemveien standsede sine Bekiendte, for med Henrykkelse at fortælle dem om den overordentlige Lykke, som var bleven ham til Deel.

Nogle Dage efter denne Samtale med Thorvaldsen giorte Cardinal Consalvi sit Testament og deponerede 20,000 Scudi i Monte di Pietà til Udførelsen af et Monument over Pius den Syvende, som Thorvaldsen skulde udføre; dog sees det af et foreliggende Actstykke, som i denne Anledning er udfærdiget under 24de November 1823, at Consalvi i denne Sag ikke har villet nævnes som Giveren, men at han har indsendt Summen fra en Person, som ikke vil nævnes, (— „da Persona, che non si nomina").

Digitized by Google

XCIII.

Udkaſt og Skizzer til Pavemonumentet. Cardinal Conſalvi's Død. Subſcription til en Medaille i denne Anledning. Conſalvis Buſte. Om Oprettelſen af et Monument over Cardinalen i Pantheon. Baron von Reden og Thorvaldſen.

1824.

Beſtillingen paa et Monument i St. Pederskirken over en af de hellige Fædre, overraſkede ikke blot Thorvaldſen og hans Venner, men ſluttede ogſaa mægtige Modſtandere til hans Fienders Leir. Men ſaalænge Conſalvi endnu levede, ſporede han endnu ikke ſaa kiendeligt Følgerne heraf, og hans Tanker gik endnu op i Spørgsmaalet, hvorledes han paa en eiendommelig Maade ſkulde løſe denne Opgave. „Det var engang antaget, at i ſaadanne Tankeminder" (Monumenter over de afdøde Paver) „ſkulde ſees en Sarkophag, Portraitfiguren af den Afdøde og to allegoriſke Statuer, og at dette ſamtlig maa udgiøre en Slags Pyramide, ſkikket til at opfylde en ſtor Niche i en Kirke." — „At dette er fuldt af Modſigelſe," vedbliver Zoëga,*) „og ubelukker al ſund Raiſonnement fra Opfindelſen, er let at

*) I et Brev fra Rom d. 3die Juli 1790, aftrykt i Rahbeks Minerva. 1798. Juli. Pag. 48.

Digitized by Google

indsee." Men i Overeensstemmelse med denne Bedtægt skulde ogsaa dette Pavemonument componeres. Som begribeligt, begyndte Thorvaldsens Tanke strax at arbeide i denne Sag, og vi finde de første Spor heraf i to lethenkastede Yttringer paa Bagsiden af et Brev fra 12te Nov. og paa et andet af 10de December 1823. En stor Mængde andre Udkast bevares mellem hans Tegninger i Museet, men først i Januar 1824 tog han Leret til Hiælp og giorde en Skizze, i hvilken han fremstillede Pius den Syvende siddende med en Palmegreen i Haanden, medens to Engle bære en Stiernekrone over hans Hoved. Men her var det undgaaet hans Opmærksomhed, at baade Palmen og Stiernekronen betegnede en Helgen, og Pius den Syvende var ikke canoniseret. Haa maatte altsaa giøre en anden, og i denne, der endnu bevares i Museet, lod han Pius giøre Afkald paa al geistlig og verdslig Høihed, idet han fremstillede ham, siddende, bøiet under Vægten af mange Lidelser, med den tredobbelte Krone, som han har nedlagt, staaende ved Siden. Men i denne stille og rørende Composition havde Kunstneren maaskee udtalt en dybere Følelse og en større Sandhed, end man i Kirken ønskede udtalt, saa at ogsaa denne Tanke maatte vige for en mere tillempet, der senere fremstod under Alles Bifald. Men et andet Forarbeide til dette Værk havde samtidigt beskæftiget ham, nemlig Busten af Pius den Syvende, i hvilket Arbeide han formodentlig havde Maasken og et Par udmærkede Malerier til sin Veiledning.

Under det netop begyndte Arbeide døde Cardinal Consalvi den 24de Januar, og nu stod Thorvaldsen, ene beskyttet af Cardinalens sidste Villie, i forandrede Forhold mod

Digitized by Google

den mægtige Modstand, som han maatte vente at møde, og hvis Yttringer ikke heller udebleve.

Da Consalvi var død, stillede Hertuginden af Devonshire og den hannoveranske Minister, Baron von Reden sig i Spidsen for en Forening, som ved en Subscription ønskede at tilveiebringe en Medaille til Ære for den Afdøde.*) Denne Opfordring mødte en saa levende Deeltagelse, at der, ifølge Baron v. Redens publicerede „Compte rendu," var, efterat to Medailler, af Girometti og af Cerbara, vare udprægede, endnu et Overskud af 764 Scudi. Med denne Sum henvendte man sig til vor Kunstner, for ved ham at faae et Monument, en Sarkophag med Indskrift og Consalvis Buste, udført til det Sted i Pantheon, hvor det ædle Hierte var nedlagt. Efter Giromettis Medaille, et Maleri af Thomas Lawrence og en Buste som eiedes af Torlonia, modelerede han nu en Buste, men lod sig ikke nøie med de nævnte Forbilleder, da han, for at vinde en endnu større Lighed, kunde benytte en af Cardinalens nærmeste Omgivelser til sin Veiledning under dette Arbeide. Fra en saadan Haand foresinde vi følgende Yttringer om Modellen til Consalvis Buste, hvilke vi meddele i Oversættelse:

„Den skionne Buste staaer mig stedse for Øie; det vil blive en af de skionneste, der nogensinde er giort. Naar De ønsker Tegningen, skal jeg sende Dem den. Jeg beder Dem at lægge Mærke til Munden; thi i den sidste Sygdom vare Læberne blevne mindre, end i deres naturlige

*) Tüb. Kunstblatt, 1824, Nr. 52.

Digitized by Google

Tilſtand, de ſvandt, ſaa at ſige, hen. For to, tre Aar ſiden vare de tvertimod, iſær Underlæben, noget fyldigere; ikke heller holdt han Munden aaben, ſom paa Buſten hos Torlonia; men dette var først Tilfældet i den ſidſte Tid, fordi hans Aandedrag var beſværligt. Alle disſe Bemærkninger underkaſter jeg Deres Dom, men jeg har troet, at det vilde være Dem kiært at erfare Alt, hvad der faldt mig ind, da jeg, ſaameget, ſom det er muligt kiender Cardinalens Træk. Maaſtee var det ikke ilde, at holde dem lidt, ganſke lidt finere, men ſikkert bliver denne Buſte overmaade ſtiøn. I den ſidſte Tid var Haaret blevet tyndere og hang ikke ned. Pius den Syvendes Buſte forekommer mig fuldendt ſtiøn.

For denne Buſte i Marmor beregnede Comiteen 440 Scudi, og Reſten af Overſkuddet ſkulde anvendes til den omtalte Sarkophag med en Inſcription. Men Tilladelſen til at reiſe den afdøde Cardinal og Statsſecretair et ſaadant Monument i Pantheon mødte, ſom det ſynes, ogſaa ſine Vanſkeligheder, og endnu i April 1824 var den ikke erhvervet, ſaa at Baron v. Reden maatte paa Comiteens Vegne ſætte ſit Haab til, hvorvidt han perſonligt kunde udvirke dette hos Paven ſelv. Han fandt imidlertid Sagen ſaa tvivlſom, at han i et Brev til vor Kunſtner, af 28 April 1824, fandt det raadeligſt, at der holdtes inde med Arbeidet „bis die Fragen ob und wo die Buſte aufgeſtellt werden ſoll', entſchieden ſind." Hans Beſtræbelſer, for at vinde denne Tilladelſe lykkedes først efter tre Maaneders Forløb, og af det Brev, hvori han meldte Thorvaldſen denne Seier, kan man ſlutte ſig til, i hvilken Grad Udfaldet har været tvivlſomt. Dette Brev fra Baron v. Reden til Thorvaldſen meddele vi ſom følger:

Digitized by Google

„Hochwohlgeborner Herr!
Werthgeschätzteſter Freund!

Freuen Sie ſich mit mir, beſter Thorwaldſen! der Pabſt hat auf die liebenswürdigſte und ihm ehrenvollſte Weiſe mir die Erlaubniß ertheilt, die Büſte des Cardinals Conſalvi mit dem Piedeſtal, Inſchrift u. ſ. w. im Pantheon, da wo ſein Herz ruht, aufſtellen zu laſſen, und hat er bereits die nöthigen Befehle deshalb an den Maggior domo dei Sagri Palazzi erlaſſen.

Wenn es Ihnen, beſter Thorwaldſen! gefällig wäre, heute Vormittag mit mir die Stelle im Pantheon in Augenſchein zu nehmen, ſo will ich dieſen Vormittag um 1½ Uhr im Wagen vorkommen, um Sie abzuholen, dahin zu führen und Sie dann nach Hauſe zurückzubringen.

Wenn Sie dieſes genehmigen, ſo laſſen Sie mir nur mündlich ein Paar Worte Antwort wiſſen.

Stets mit der größten Hochachtung
Ew. Hochwohlgeboren
treu gehorſamſter Freund und Diener
F. v. Reden."

Af et ſenere Brev fra Samme erfare vi, at Buſten ſtrax blev ſat i Arbeide til Udførelſe i Marmor.

„Mit Vergnügen," ſkrev v. Reden, „habe ich bemerkt, daß die lavoranti die Büſte ſoweit zu Stande gebracht, daß ſie nur die Arbeit einiger Tage von Ihrer Meiſterhand erwartet, um den Grad von Vollkommenheit zu erlangen, den Kenner ihr nur wünſchen können. Die Büſte iſt ſo ſchön, daß ſie nothwendig zu den

Digitized by Google

schönsten Werken der neueren Sculptur zu zählen ist, und deswegen ist allen Associirten so sehr an der Aufrichtung eben dieser Büste im Pantheon gelegen."

Et Par Maaneder efter var det hele Monument færdigt, og Opstillingen i Pantheon fandt Sted den 17de September 1824.

Digitized by Google

XCIV.

Thorvaldsens nærværende Forhold til de mange Bestillinger. Forfatterens Ankomst til Rom. Thorvaldsen arbeider paa Jason. Apostlen Johannes, modeleret paa ny. Et Basrelief til en stor Vase, Kiærlighedens Aldere; dets senere Skiæbne. Buste af en indisk Fyrste.

1824.

Men Beretningen om Cardinal Consalvi's Monument har ført os altfor langt frem i Aaret 1824. Vi maa vende tilbage til Aarets Begyndelse, for nogenlunde at give en Forestilling om, hvorledes vor Kunstner, istedetfor roligt at hengive sig til det store, forestaaende Værk, følte sig beleiret fra alle Sider, ikke blot af gammel Gield, men ogsaa af nye Opfordringer. Dog ere vi i denne Henseende neppe berettigede til at fremhæve disse Aarets første Maaneder for de nærmest foregaaende eller efterfølgende Tider. Thorvaldsen levede sin største Tid som Kunstner under en Slags Beleiringstilstand, og dersom den ikke efterhaanden var bleven ham en Vane, havde han aldrig fundet Fred i sit Studio. For os, der her finde alle disse Spor af Angreb paa hans Kunstnerro samlede, synes han vel at have maattet leve under idel Forstyrrelse, dagligt plaget af Opfordringer, han ikke kunde unddrage sig, Paamindelser, som han ikke kunde

Digitized by Google

afvise, Breve, som han ikke kunde forstaa, Afbrydelser, der maatte være ham dobbelt piinlige, naar han ikke havde en hiælpende Haand som Brøndsteds ved sin Side. Men at bevæge sig med en vis pflegmatisk Ro mellem alt Sligt, var, som sagt, blevet hans anden Natur; mærkede han, at et Brev var ham ubehageligt, saa lod han det ligge, indtil man endnu et Par Gange havde purret ved ham i den samme Sag, og en god Ven paatog sig Referatet af dets Indhold.

Neppe havde han nu forkastet et Par Skizzer og tænkt paa en tredie til Pavemonumentet, førend et andet ligesaa stort Arbeide væltedes hen over hans Vei, og samtidigt hermed truedes han fra Warschau med Lovens Sværd, fordi Modellen til Poniatowski endnu ikke var færdig. Grev Sommariva pressede paa med de indstændigste Bønner om at blive deelagtig i de nye Tilsætninger til Frisen, og for Mailand skulde han erklære sig over den architectoniske Deel af Appiani's Monument, som nu i det Væsentligste var færdigt til Afsendelse; til Danmark skulde Alt gjøres færdigt, for at et kongeligt Skib kunde afhente det i Livorno, fra Neapel opfordredes han til at levere et Udkast til et Monument over Grev Danneskiold; Kronprindsen af Bayern maatte have sin Ilionæus restaureret og Hertugen af Bedford havde til Woburn Abbediet kiøbt Antikker, som vor Kunstner som snarest maatte tage under Restauration. Og bagved alt dette stod Torlonia og mindede om Jason.

Vi ville komme til nærmere at belyse nogle af disse Poster, som her, blot til et Exempel, cursoriskt ere nævnede, fordi de høre til det samme, korte Tidsrum, og hvoraf det maa kunne skiønnes, at det ikke længer laa i vor Kunstners

Digitized by Google

Magt at holde ſine — viſtnok ofte letſindigt, men dog altid i god Tro givne, Løfter.

Men af en ſaadan Travlhed ſporedes, ſom ſagt, Intet i vor Kunſtners daglige Liv; dette have vi i hin Tid ſelv erfaret og maa nu forundres derover, ved at ſee Brevſta-berne fra denne ſamme Epoche. Thorvaldſens Biograph kom netop i disſe Dage førſtegang over Ponte molle og blev, ſom Brøndſted dengang ſkrev til Thorvaldſen om ham, „lagt til Ulvindens evig unge Bryſt.“ Den ſtore Landsmand gik rolig ſin daglige Gang mellem Palazzo Tomati og Piazza Barberina med en lille Leerfugle, ſom han rullede mellem Fingrene, og det kunde let have forekommet, at man her ſaae en Mand, ſom ikke havde meget at beſtille, naar man ikke i det næſte Øieblik maatte ſtudſe ved at ſee alt det, han havde udrettet.

Da jeg førſtegang betraadte hans lille Studio ved Via delle Colonette, traf jeg ham der paa en Stillads, iſærd med at bearbeide — Jaſon. Nogle Øieblikke ſtod jeg taus nedenunder og ſendte ham kun min Morgenhilſen. — „Det maa dog være Dem intereſſant,“ yttrede jeg omſider, „at fuldføre denne Statue!“ — „Aah nei!“ ſvarede han, idet han lod Armen hvile, „Dengang da jeg giorte den, fandt jeg den god — den er ogſaa god endnu; — men nu kan jeg dog giøre noget bedre!“

Apoſtelſtatuen Johannes var nyligt afſtøbt i Gips. Som foranført, havde Thorvaldſen, da Pacetti's Model var ſat tilſide, giort en ny Skizze, og efter denne havde Marchetti nu modeleret denne Statue, ſom indtog ſin Plads i Rækken af de øvrige Apoſtelſtatuer, medens den ſidſte, Thaddeus, endnu ſtod tilbage.

Digitized by Google

I Paaskeugen, da Arbeidet i Studierne hvilede, faldt der i Rom en saa vedholdende Regn, at vor Kunstner, som ikke kunde forlade Huset og fordrive Tiden andetsteds, foretog et Basrelief, hvortil han allerede længe havde haft Compositionen færdig i Udkast paa Papiret. For flere Aar siden havde han i Carrara kiøbt en Marmorblok af Vaseform („vaso di marmo statuario, pezzo ritrovato in Carrara"), og betalt denne med 330 Scudi. Det var hans Hensigt at benytte den til en stor Vase med Basrelief omkring, men hidtil havde den ligget ubenyttet, kun stundom brugt som en Bænk, paa Gaden udenfor Indgangen til Havestudierne i Colonette di Barberini. Nu, i de lange Helligdage, vilde han fordrive Tiden med at giøre dette Basrelief.

Det bekiendte, herkulanensiske Maleri, Amorsælgerinden,*) havde givet ham det første Motiv; han vilde nu fortsætte Tanken videre. I sit Basrelief fremstillede han Amorsælgerinden som Psyche, der har et Forraad af smaa Elskovsguder i sit hosstaaende Fuglebuur, hvorfra hun udbeler dem til de forskiellige Livets Aldere. Den Spøg, som denne Tanke gav Anledning til, udtalte han paa sin eiendommelige Maade under skiønne Former, ligefra den lille Pige, der vil lege med de smaa, fangne Amoriner i Buret, indtil Oldingen, der spottes af den bortflyvende Elskovsgud.

Basrelieffet vakte strax ualmindelig Interesse, og istedetfor at blive anbragt paa Vasen, blev det udført i Marmor i almindelig Basrelievform, bestilt af Mr. Labouchère, som just var i Rom for at paaskynde Fuldførelsen af sin

*) Pitture d'Ercolano. III. 41.

Digitized by Google

Venus. Allerede næste Aar var Basrelieffet afsendt til England. Da det i en saa høi Grad tiltalte alle Beskuere, blev det senere flere Gange gientaget, og under Forfærdigelsen af disse Gientagelser, som synes at have været Studiet en god Artikel, skete det, at vor Kunstner ligesom tabte det af Sigte. Saaledes forklares det, hvad vi engang senere skulle see, at Thorvaldsen i hans allersidste Levedage ganske tilfældigt fik Øiet op for den Afstand, der var, idetmindste imellem et af de sidste Exemplarer i Marmor og det oprindelige Arbeide, hvori han med egen Haand havde udtalt sin Tanke.

En anden, mindre betydelig, Nyhed udgik paa denne Tid fra Studiet. Det var Busten af en persisk Fyrste, Gazi-eddin Heider, Kongen af Aude. Vor Kunstner følte sig ikke lidet smigret ved, at man fra det fierne Hof i Østen havde sendt ham et Portrait af denne Konge, med Bestilling paa en Buste fra den store Thorvaldsens Haand.

Men vi nødes til at forlade den skiønne Marmorklang i Studierne, for at følge ham hiem i den ingenlunde hyggelige Stue, hvor der ligger Breve fra Warschau og fra Mailand, fra München, Paris og fra Kiøbenhavn.

Digitized by Google

XCV.

Basrelieffet til Appiani's Monument afsendes. Poniatowski's Monument. Paamindelse fra Grev Leon Potocki. Den første Model af Hesten er færdig, men henstilles. Bestilling paa et Monument for Hertugen af Leuchtenberg. Prevverling vedrørende mellem Thorvaldsen og Hr. Leo v. Klenze. En Skrivelse fra Hertuginden af Leuchtenberg.

1824.

Til Monumentet for Maleren Appiani havde Thorvaldsen, som allerede tidligere omtalt, modeleret Basrelieffet: De tre sørgende Gratier, og Gaëti havde i de to sidste Aar været beskæftiget med Udførelsen i Marmor. Imidlertid synes man, under en vidtløftig Correspondance, endogsaa at have forglemt den fastsatte Priis for dette Monument, som nu var saavidt færdigt, at kun Medaillonen stod tilbage, og Tegningen til den architectoniske Indfatning endnu skulde forelægges vor Kunstner. I April d. A. blev Basrelieffet afsendt, men Correspondancen vedvarede angaaende Betalingen, indtil Thorvaldsen paa sin grandiose Maade i en Skrivelse af 4de Juli ordnede denne Sag og gav den mailandske Commission Anledning til at priise hans Hjemodighed. I det mindste hedder det i Svaret af 14de Septbr. paa Thorvaldsens Skrivelse angaaende denne Post,

Digitized by Google

at hans Erklæring bærer Vidne om, i hvilken Grad hans Kunst og hans Høimodighed gaa Haand i Haand. „Questa novella luminosa," skrev man til ham, „prova di quanto unite vadano in Lei la sublimità nell' arte e la generosità nell' animo," hvilket har „penetrato di riconoscenza la Commissione, la quale si affretta d'attestarle questi sentimenti."

Saaledes fik Thorvaldsen den Sag fra Haanden; men fra Warschau blæste Vinden skarpere. Af de Breve, som forrige Aar vare modtagne fra Greverne Grabowski og Sierakowski, var Thorvaldsen allerede underrettet om, hvorledes Utaalmodigheden, efter at faae Modellen til Poniatowski, var i Tiltagende, og han havde nu ogsaa siden den Tid arbeidet Modellen til Hesten færdig. Men da Grev Leon Potocki, som i 1818 havde afsluttet Contracten med vor Kunstner, nu begav sig paa en Reise til Italien, har man maaske villet benytte denne Omstændighed til at give Paaskyndelserne mere Eftertryk. Fra Florents sendte han Thorvaldsen følgende Skrivelse:

Florence le 27 Mars 1824.

"Monsieur le Chevalier!

Le Prince Adam Czartoryski vient de m'écrire au nom du Comité, chargé d'ériger le monument en l'honneur du feu Prince Joseph Poniatowski, pour me demander de m'entendre définitivement avec Vous, Monsieur, sur l'époque à laquelle Vous comptez accomplir les conditions, auxquelles Vous Vous êtes engagé par le contrat, que nous avons conclu à cet effet pendant le séjour que j'ai fait

Digitized by Google

à Rome en 1818. Le comité ne peut s'expliquer, ni moi je ne puis également comprendre, comment il se fait, qu'après avoir touché les 2000 séquins, qui devoient Vous être remis au commencement de Votre travail, il se soit écoulé des années, sans que les conditions requises de Votre part aient été remplies. Je suis extrêmement fâché de me trouver dans l'impossibilité de me rendre en ce moment à Rome, car je ne doute pas, qu'en Vous voyant, Monsieur, nous ne soyons parvenus à nous entendre parfaitement à cet égard Devant donc me borner à Vous écrire, Monsieur le Chevalier, je me trouve forcé de Vous demander instamment tant au nom du Comité, qu'en mon nom à moi, comme le signataire du contrat, que nous avons passe: quand définitivement se trouveront remplies les conditions auxquelles Vous Vous êtes engagé, ou plutôt, quand se trouveront prêts à recevoir le bronze (?), les moules du cavalier et du cheval, que Vous (deviez) terminer un an après que le dessin de l'un et de l'autre auroit été arrêté. Votre réponse, que j'espère recevoir, Monsieur, dans le moindre délai possible, déterminera la conduite, que le comité se trouvera dans la nécessité de devoir suivre. Je ne doute nullement, que nous ne parvenions à nous expliquer en évitant tout ce qui pouvait amener des démarches toujours si pénibles, surtout de la part de personnes admirateurs si sincères de Vos talens et qui ne désirent que de voir

Digitized by Google

au plutôt Votre grand génie aider à immortaliser un des héros dont la Pologne peut se glorifier: mais dans le cas contraire je dois Vous déclarer, Monsieur le Chevalier, que le Comité, chargé d'une si grande responsabilité, tant vis-à-vis du Gouvernement protecteur de cette entreprise, que vis-à-vis des personnes, qui concourent par leurs offrandes à élever ce monument, le Comité, dis-je, se trouverait dans la nécessité de recourir à des moyens, qui tout pénibles, qu'ils lui seront, pourront seuls le disculper de la non-exécution des engagemens que Vous avez contractés, Monsieur le Chevalier. Veuillez me permettre de Vous — — toutes les instances possibles, pour Vous demander de vouloir bien terminer cette affaire, comme il convient à une personne d'un aussi grand mérite que le vôtre, car je Vous avoue que je me regarderais comme part — — au Comité, que le plus bref délai possible — — le chef d'oeuvre, qu'on attend de Votre part, et qui ne peut manquer — — puisque c'est de Vos mains qu'il doit sortir. C'est le Comte Kossakowski, secrétaire de la légation de Sa Majesté l'Empereur de toutes les Russes à Rome, qui Vous remettra cette lettre. Je Vous demanderais également de le charger de Votre réponse. En Vous priant d'agréer en même tems, Monsieur le Chevalier. les sentimens de ma considération la plus distinguée.

Le Comte **Leon Potocki.**

Digitized by Google

Paa dette Brev, som Thorvaldsen vanskeligt har kunnet læse, da ogsaa vi kun med Anstrængelse og ufuldstændigt have kunnet dechiffrere det, fulgte intet Svar. Formodentlig har han, saa godt han kunde, afgiort Tingen mundtligt med Grev Kosakowski, som overbragte ham Brevet og som kunde afgive Beretning om, at den første Model af Hesten stod færdig paa denne Tid. Istedetfor at Sagen ved det energiske Brev skulde være ført videre frem, synes nu en Standsning at være indtraadt. Den afstøbte Model henstilledes i Studiet for de mange Besøgende, men paa den endelige Udførelse af Modellen i den fulde Størrelse eller paa Ryttérens Statue blev der endnu ikke begyndt. Har Thorvaldsen maaske allerede paa dette Stadium modtaget noget Indtryk fra Warschau af Misfornøielsen med det valgte Motiv? Eller har det maaske ikke længer tilfredsstillet Kunstneren selv? Vi vide det ikke, men det hidtil Giorte blev, i Forhold til Monumentet, at betragte som ugiort, og, at dømme efter de foreliggende Papirer, blev nu den hele Sag henliggende aldeles urørt i et Par Aar.

Den pavelige Regiering kaldte paa denne Tid Thorvaldsen til en Commission, som uden Ophold og med største Nøiagtighed skulde optage en Beskrivelse af den Farnesianske Samling af antike Sculpturer, der var kiøbt af Kongen af Neapel (Commissione incaricata della verificazione e descrizione degli oggetti Farnesiani, appartenenti al Rè di Napoli).

Vi have nyligt opregnet en Deel af de Byrder, som endnu hvilede paa vor Kunstners Forpligtelse, og der vilde endnu være Anledning til at frembrage flere, dersom ikke her

Digitized by Google

den, vistnok ubehageligste af dem alle giorde Fordring paa — kun altfor megen — Plads. Det var en ny Bestilling, baade hæderlig og hans Kunst fuldkommen værdig; men ved de Forhold, under hvilke han modtog den og de Hindringer, en uberettiget Mellemkomst lagde ham iveien, blev den ham en Kilde til flere Aars Bryderier og Ærgrelser.

Hertuginden af Leuchtenberg vilde sætte sin afdøde Gemal et Monument i en af Münchens Kirker, og Hofbygningsraad Hr. Leo v. Klenze, der nylig var vendt tilbage fra Italien, blev kaldet, for at yttre sig om denne Plan. Architecten synes i denne Sag at være gaaet videre, end det havde været ønskeligt. Han overtog det hele Monuments Udførelse og forelagde Hertuginden en Tegning af egen Composition, og giorde Regning paa Thorvaldsens Bistand „zu einem gemeinschaftlichen Unternehmen."

Hr. v. Klenze meddeelte altsaa vor Kunstner denne Sags Oprindelse og Fremgang, og den hele Composition i Tegning vedlagdes et Brev af 24de April 1824. Heraf uddrage vi, som henhørende til dette Monuments Historie, Følgende:

„— Hier nun meine Idee und ihre Motive. Sie wissen wie des Herzogs ganzes Leben, auf dem Schlachtfelde das eines Helden, neben dem Throne aber das eines großen Staatsmannes, dem die Regel der Rechtschaffenheit nie verleid war. In den letzten Jahren seines Lebens aber erfüllte er, vom politischen Schauplatze abgetreten, ganz die höheren Pflichten des Vaters, Privatmannes und des Christen, letzteres aber in so strengem Sinne, daß man glauben sollte, er habe eine Ahnung seiner baldigen Verklärung gehabt. Dieser Ahnung Erfüllung nun glaubte ich zum Hauptmotive seines Grabmales machen

Digitized by Google

zu müssen. Er steht vor der geöffneten Thüre seines Grabmals, abgelegt hat er alle Zeichen seiner irdischen Größe und irdischen Ruhmes; Krone, Schwerdt, Marschallstab und Waffenrüstung liegen in eine Trophäe vereiniget zu seinen Füßen, und noch ein leichtes Untergewand und ein zurückfallender Mantel bekleiden ihn. Mit einem Fuße die Stufen zum Eingange hinanschreitend, nimmt er, die rechte Hand auf's Herz, mit der linken das letzte Zeichen seiner irdischen Größe: des Ruhmes Lorbeerkranz, vom Haupte, um ihn der danebensitzenden Muse oder Göttin der Geschichte zu übergeben, auf deren Tafel schon sein Wahlspruch: Ehre und Treue, eingegraben steht. Statt dieses irdischen Kranzes aber reichen ihm zwei über dem Eingange schwebende Engel den Sternenkranz der Unsterblichkeit. Das Grabmal wird von dem Konstantinischen Zeichen 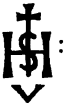 : „Durch dieses Zeichen wirst Du siegen," gekrönt.

Da mir nun zugleich der Platz in der Kirche bezeichnet ward, wo dieses Denkmal stehen soll, so komponirte ich die architektonische Gruppe für das Ganze der Idee und für den Platz paßlich, wobey ich jedoch die Stellung der Figuren nur insofern angab, als es nöthig war, die ganze Idee zu versinnlichen. Die Zeichnung nun, von welcher ich eine Pause machen ließ, um sie Ihnen hinbeyzulegen, legte ich der Prinzeßin vor, und sie ist von Höchstderselben in allen Theilen angenommen worden, so daß mir der Auftrag ward, sogleich Anstalten zur Ausführung zu treffen, woran die erste der Kostenanschlag sein soll. Die Frau Herzogin erneuerte mir nun die Hoffnung, daß Sie, mein hochverehrter Freund, die Ausführung, oder wenigstens die obere Leitung derselben übernehmen würden, und sagte mir erst bey dieser Gelegenheit, daß die Herzogin von Saint Leu, Schwester des Verstorbenen, schon über den Gegenstand mit Ihnen

Digitized by Google

gesprochen, jedoch eine Idee angegeben hätte, welche Ihnen nicht gefallen. Sie trug mir also vom Neuen auf, Ihnen über die Ausführung der angenommenen Idee zu schreiben in der Art, wie ich selbst mich früher geäußert hatte.

Da nun, wie gesagt, die mit der Würde des Gegenstandes zu vereinbarende Ersparung der Kosten mir vorgeschrieben ward, so habe ich vorgeschlagen, alles was Architektur und Ornament ist, hier machen zu lassen, wo wir schöne Marmorarten aller Farben und Arbeiter haben, welche unter meiner Leitung gebildet, es mit einem Jeden aufnehmen können. Was nun die Figuren, nämlich die des Herzogs, der Geschichte und die Waffengruppe, anbelangt, so läßt Sie, mein hochgeschätzter Freund, die Frau Herzogin durch mich ersuchen, es zu übernehmen, dieselben wenigstens nach ihren Skizzen und unter ihrer Leitung von ihren Schülern modellieren und in karrarischem Marmor erster Qualität, so wie Sie es mit den Aposteln und den Evangelisten für Würtemberg*) thaten, ausführen zu lassen. Da die beyden Engel über der Thür, obschon in Altorelief, doch aus den Steinen der architektonischen Masse (welche ebenfalls weißer Marmor ist) gearbeitet werden müssen, so würde es genügen, daß Sie gute Gipsmodelle dazu hierherschickten, nach denen von geschickten Arbeitern hier gearbeitet werden könnte. Es bleibt Ihnen, wertheſter Freund, nun zwar ganz überlassen, welchen von Ihren Schülern Sie diese Arbeiten und ihre Ausführung übertragen wollen, jedoch würde es der Frau Herzogin angenehm seyn, wenn die bayrischen Bildhauer in Rom dabey beschäftigt würden. Ich bin so frey, ihnen nebst Tenerani auch Leeb und Meyer

*) Hermed sigtes til et Tilsyn, Thorvaldsen skienkede nogle yngre, würtembergske Billedhuggere under Udførelsen af 4 Evangelister, for deres Regiering.

Digitized by Google

(für die Trophäe vielleicht) zu nennen. Wie gesagt, habe ich die Figuren, um die Idee und Anordnung des Ganzen deutlich zu machen, zeichnen müssen, daß es aber Ihnen frey steht damit zu machen, was ihnen gefällt, versteht sich von selbst; nur muß die ganze Idee, Maaß und Anordnung, insofern sie zur Architektur paßt und gehört, beybehalten werden. Die Größe und Form des Ganzen ist durch den gegebenen Raum an einer flachen Wand unter einer großen Arkade, zwischen zwei Thüren, bedingt. Dieser Raum ist zwar nicht ganz schlecht, aber doch nur durch ein Reflexlicht beleuchtet, welches für Arbeiten en relief nicht günstig wäre; deshalb habe ich auch geglaubt, diese ganz aufgeben zu müssen, und sie, wo sie wie bey den obern Engeln angewendet werden muß, sehr erhaben zu halten.

Der untere Absatz des Denkmals würde aus schönem hellbraunem, alles Uebrige aus weißem oder hellgrün geadertem Tyroler-Marmor gemacht; das Feld der Thür, woran die Hauptfigur, würde schwarzer Marmor werden. Der untere Sockel, welcher, wie der Grundriß zeigt, 2½ Fuß obere Fläche darbietet, trägt die Figur der Geschichte und die Trophäe; die des Verstorbenen steht auf den beiden Stufen. Daß diese Figuren ganz frey stehen und ringsherum bearbeitet sind, versteht sich von selbst. Die beyden Engel würden, wie gesagt, hocherhaben gearbeitet und den Sternenkranz in horizontaler Richtung über dem Haupte des Verstorbenen halten. Die architektonische Gruppe und selbst die Säulen habe ich etwas pyramidal gehalten.

Ich soll Sie nun, wertheste Freund, im Nahmen der Frau Herzogin fragen, ob Sie die Anordnung, obere Leitung und Ausführung der Skulptur an diesem Grabmale in obgenannter Art übernehmen wollen, und welches der Preiß dieser Arbeiten, nemlich der 2 Figuren und

Digitized by Google

Trophäe in Marmor und des Modells für die beiden himmlischen Genien, seyn würde. Ich wage zu glauben, daß unsere Freundschaft dazu beitragen wird, eine günstige Antwort von Ihnen zu erhalten, und brauche Ihnen nicht zu bemerken, daß die Umstände die Frau Herzogin zwingen, auf möglichste Ersparung bey diesem Unternehmen zu denken. Es wird überdem zur Bedingniß gemacht, daß diese Arbeiten 2 Jahr nach der definitiven Bestellung in Rom zum Transporte fertig und bereit wären, weil ich bis dahin auch mit der gleichzubeginnenden Ausführung des architektonischen Theiles fertig sein werde. Sobald ich eine günstige Antwort von Ihnen erhalten haben werde, so sollen Ihnen die nöthigen genauere Maaße, Profile p. p. geschickt werden, damit unsere Arbeiten zusammenpassen. Dagegen müßte ich bitten, mir, sobald Sie darüber mit sich selbst einig sein wurden, eine kleine Skizze über die Anordnung, Stellung und Bekleidung der Figuren zu schicken. Hrn. Gutensohn habe ich für diesen Fall aufgetragen, Ihnen einen neuen Umriß der Architektur zu machen, um die Sculptur hineinzeichnen zu können —."

Dette var altsaa en ny Bestilling af en ganske særegen Beskaffenhed. Den berømte Architekt havde i sin Iver for at tiene Hertuginden ikke alene overtaget den architektoniske Deel af Monumentet, men ogsaa troet, at kunne foreskrive Billedhuggeren Tanken, Motiverne og Compositionen heelt færdig til et Sculpturværk, som skulde bære Thorvaldsens Navn. Efter v. Klenzes Tegning skulde Thorvaldsen gjøre en Skizze, og denne Skizze skulde, af oekonomiske Hensyn, overdrages yngre Kunstnere til Udførelse, under Thorvaldsens Rettelser og Tilsyn.

Digitized by Google

Dette Slags Bestillinger havde naturligviis ikke noget meget Tillokkende for vor Kunstner; dog var han godmodig nok til ikke at tilbageviise Bestillingen, i dette Tilfælde formodentlig af Hensyn til Forholdet til Bayern, men vel ogsaa, fordi han antog, at naar han fik Sagen mellem sine Hænder og Leilighed til at modificere Et og Andet, vilde der kunne komme Noget ud deraf.

Han modtog altsaa, uden at beregne, hvad der allerede hvilede paa ham, denne Bestilling og lod, giennem Hr. Gutensohn, v. Klenze underrette derom, med Tilsøiende, at han selv vilde overtage Udførelsen af Hovedfiguren og lade Tenerani tage Deel i det Øvrige. Men en Bemærkning giorde han dog strax, efter at have seet Tegningen til v. Klenzes Composition, nemlig, at den paatænkte Trophæ, som Pendant til Historiens Muse, ingenlunde vilde kunne fyldestgiøre, og at derfor en tilsvarende Figur maatte indtage denne Plads.

Paa denne Indvending svarede v. Klenze i en Skrivelse af 29de Mai 1824:

„Eine zweite Figur wünscht die Frau Herzogin nicht, die nebst dem Genius der Geschichte angebracht werde; da es aber nicht zu läugnen, daß die Gruppe durch eine größere Masse an Platz der jetzigen Trophäe gewinnen würde, so glaube ich, daß dieser Zweck vollkommen (erreicht) würde, wenn die Trophäe, statt auf der Stufe, auf ein Postament, ein Tabouret, oder auf einen Sitz erhöht wurde. Dadurch könnte sie dann die Größe erhalten, welche Sie wegen der Schönheit der Gruppe wünschen, und es würde, welches die Herzogin wünscht,

Digitized by Google

ſowohl die Einheit und Geſchloſſenheit der Idee beibehalten, als auch die Koſten nicht noch durch eine weitere Figur vermehrt."

Om Priſen paa de forlangte Sculpturer til dette Monument havde Thorvaldſen endnu ikke yttret ſig, og da denne Poſt først og fremmeſt maatte afgiøres, havde Hertuginden, ſaaledes ſom det meddeeltes Thorvaldſen, beordret ſin Intendant i Rom, en Cavalier Ré, at træde i Underhandling med vor Kunſtner. Denne Mellemkomſt af en Tredie ſynes ikke at have været v. Klenze behagelig, og da han præſenterebes vor Kunſtner ſom „ein großer Verehrer Canovas," neppe heller Thorvaldſen. Sagen ſkulde derfor helſt fremdeles føres mellem Hr. v. Klenze og Thorvaldſen igiennem Hr. Gutenſohn.

Thorvaldſen havde imidlertid ſelv ſkrevet til v. Klenze under 22 Mai d. A., og gientaget ſine Yttringer angaaende Compoſitionen. Iſtedetfor Trophæen, ſom Pendant til Hiſtoriens Muſe, foreſlog han, paa dette Sted at anbringe en Gruppe af de to Engle, holdende en Stiernekrone, ſom vare forlangte i Relief, og til en ſaadan Gruppe meente han, at en Fremſtilling af Livets og Dødens Genier vilde findes paſſeligere. Men i et Brev af 2den Juni modtog han en Gientagelſe af de Modbemærkninger, ſom Architekten, ſtøttende ſig til Hertuginbens Villie, endnu ſøgte at giøre gieldende. I dette Brev ſra v. Klenze hedder det nemlig:

„Was aber den Vorſchlag einer dritten Figur anbelangt, ſo hat ſich die Herzogin wiederholt dagegen erklärt, theils wegen der natürlichen Vermehrung der Koſten, theils weil dadurch in die jetzige Einfachheit und dramatiſche Klarheit der Idee etwas Fremdes eingeführt, und endlich

Digitized by Google

die allerdings wünschenswerthe Gruppirung durch etwas mehr Entwickelung und Hervorhebung der Waffengruppe vermißt werden kann.

Ihre Königliche Hoheit werden Ihnen hierüber Selbst ebenfalls schreiben und tragen mir auf, Ihnen zu sagen, daß Sie mit dem Preise von 13,000 römischen Piastern für das Uebrige, nemlich den beyden Hauptfiguren, der Waffengruppe und den beyden Genien mit der Sternenkrone, zufrieden sind, und wünschen, daß Sie sogleich Hand an's Werk legen, und den Zeitraum der Beendigung möglichst kurz bestimmen mögten.

Ich bemerke Ihnen auch, das der Raum der Kirche keine größere Ausdehnung des Denkmales gestattet, etwas Weniges ausgenommen. Herzlich freut es mich, daß der treffliche Tenerani an dieser Arbeit Antheil nehmen soll. — Ich hoffe daß nun diese Sache als abgethan anzusehen ist und werde sobald Sie mir nochmals geantwortet haben werden, die hiesigen Arbeiten beginnen lassen."

Sagen var imidlertid ikke Afgiørelsen saa nær, som Hr. v. Klenze ønskede det, og hans Virksomhed, for at faae sin Idee giennemført, synes nu ved en lille Hindring, at være stødt ud fra den allerede banede Vei. Thorvaldsen havde været saa uforsigtig, i sit Svar altfor aabent at berøre sin Kunstbroders Ytringer om Cavalier Ré, og da dette Brev, formodentlig maatte forelægges Hertuginden, kom der — saaledes synes det — Mere til hendes Kundskab, end Vedkommende ønskede. Anderledes kunne vi i alfald ikke forklare det Omslag i Stemningen mod den active Raadgiver, som aabenbart er udtalt i et Brev, Hendes Kongelige Høihed selv skrev til Thorvaldsen, i hvilket Brev den hele Sag desuden stiller sig i en anden Belysning, saa at man deraf næsten tør slutte, at Bestillingen

Digitized by Google

paa dette Monument vilde kunne have faaet et glædeligere Resultat, hvis kun ikke Architekten havde sat saamegen Priis paa at veilede vor Kunstner i dette Arbeide.

Brevet fra Hertuginden af Leuchtenberg til Thorvaldsen lyder saaledes:

„Monsieur! J'avais chargé le Comte Ré, mon Intendant en Italie, de s'entendre avec vous pendant son séjour à Rome, pour l'éxécution du Monument, que je veux faire élever à la mémoire du Prince, mon époux, et de Vous expliquer en même tems, toute ma pensée à ce sujet.

L'extrême attachement du Comte Ré pour feu le Prince, et son dévouement pour moi, m'avaient fait penser, que personne n'était plus capable que lui d'entrer dans mes idées et de les expliquer clairement. Mais j'ai vu avec peine par les lettres, que Vous avez écrites à M. Klenze, qu'il n'avait point réussi à se faire entendre de Vous, et que Vous paraissiez même avoir de l'éloignement pour traiter avec lui. Sans entrer dans les motifs de cette répugnance, comme je ne connais personne qui soit plus digne de ma confiance que le Comte Ré, et que tout ce qui touche à la mémoire du Prince mon époux est de la plus haute importance pour moi, je prends le parti de Vous écrire directement, sans intermédiaire et avec toute la confiance qu'un mérite supérieur est fait pour inspirer.

Digitized by Google

L'idée principale, telle que je l'ai conçue, est celle-ci.

„Le Prince Eugène dépouillé des titres et des honneurs, que son mérite lui avait acquis, descend au tombeau avec un coeur pur et une conscience irréprochable, ne conservant de toutes ses grandeurs passées, qu'une Gloire sans tache."

La figure du Prince doit être debout, ayant une main sur son coeur, à ses pieds doivent être la couronne royale et le bâton de commandement, emblêmes des grandeurs qu'il aima mieux quitter, que de manquer à l'honneur et à la fidélité. De l'autre main il tiendra la couronne de lauriers, seul bien qui lui reste et qu'il vient de détacher de son front pour la présenter à l'histoire. La figure de l'Histoire s'occupera à graver ses actions sur des tablettes de marbre.

Voila, Monsieur, comme je conçois ce Monument, dont je désire confier l'exécution à Votre talent, persuadée, que la mémoire d'un grand homme a besoin d'un grand Artiste pour être célébrée dignement. Mais avant de rien entreprendre, je Vous prierai de m'envoyer un dessin du monument projeté, afin de m'assurer que mon idée soit rendue comme je le désire. Vous pouvez en même tems m'adresser les conditions définitives de Votre traité, afin d'éviter par la suite tout désagrément ou mal-entendu.

Digitized by Google

J'attends, Monsieur, que Vous me répondiez avec toute la franchise qui est ordinairement la compagne d'un beau talent. J'espère aussi, que Vous apprécierez les motifs qui m'ont fait désirer de traiter directement avec Vous.

Recevez, Monsieur, l'assurance de toute ma considération.

Auguste Amélie

Dsse de L. Princesse Royale
de Bavière."

Münich, le 9 Octobre 1824.

Digitized by Google

XCVI.

Bestilling paa et Monument for Siena. Opfordring til et Monument over Tasso i S. Onofrio. Thorvaldsen gaaer ind derpaa, men Monumentet falder i andre Hænder. Buste af Baron v. Börnberg. Jørgen Knudsen og Mr. Bailly i Rom. Architekten Schinkel i Rom. Et Brev fra ham til Thorvaldsen. Skizze til Pius den Syvende. Monumentet paabegyndes. Budskab fra Kiøbenhavn.

1824.

Af Bestillinger, som foruden de nævnte paa denne Tid indløb, fremhæve vi endnu to, omendskiøndt ingen af dem havde videre Følge.

Den ene var fra Siena, hvor Grev Piccolomini Bellanti interesserede sig for Oprettelsen af et Monument til Ære for denne Stads afdøde Gouverneur, Cavalier Bianchi, og desangaaende traadte i en Brevverling med vor Kunstner, som dog synes snart afbrudt uden Resultat.

Den anden var en Bestilling, eller snarere en Opfordring, af en langt interessantere Beskaffenhed. Torquato Tasso's bekrandsede Liig havde i mere end 200 Aar hvilet i Klosterkirken St. Onofrio i Rom, og det Monument, man dengang der havde sat over ham, var forlængst næsten forsvundet, uden at Italien havde reist ham et værdigt

Digitized by Google

Mindesmærke. Denne Uret imod den navnkundige Digters Eftermæle var almindeligt erkiendt, og havde vistnok ofte saaret de Besøgende i S. Onofrio, fra den skumle Krog, hvor man viste Tasso's Grav. I August Maaned 1824 sendte Baron Giovanni di Majo, efter et Besøg i S. Onofrio, vor Kunstner en Sonnet: „Sulla Tomba di Torquato Tasso," der indeholdt en Opfordring til ham, at bøde paa, hvad Italien, og navnlig Canova, havde forsømt imod Tasso's Minde.

Denne Sonnet, hvis Indhold vi have udtalt, lyder saaledes:

È questo il maggior tempio in cui riposa,
Torquato, il cener tuo! La tomba è questa,
Vate immortal, che ti sacrò pietosa
La bella Italia desolata e mesta!

Appena un umil pietra, e mezzo ascosa,
Addita al passaggier che la calpesta,
Che dal sonno di morte rugginosa
L'epica tromba tua non piu si desta.

Visse Canova e ti obliò! nè l'arte,
Eternatrice dell' età passata,
Seppe, non compra, un monumento alzarte!

Ergi, Danese genio, all' onorata
Spoglia un avello generoso, e in parte
Ripara i torti dell' Italia ingrata!

Denne Opfordring synes at have giort det tilsigtede Indtryk paa vor Kunster. Nogle Dage efter vandrede han, ledsaget af sin Ven, Angelo Carnevalini, „come a

Digitized by Google

devoto pellegrinaggio," til S. Onofrio, for at see Taſſo's Grav og den Leilighed, der maatte forefindes til et Monument, og ifølge Carnevalini's Erindringer, hvilke han ſenere, i et Brev af 15de October 1827, ſøgte at tilbagekalde Thorvaldſen, havde vor Kunſtner dengang erklæret, at han vilde beſvare Majo's Sonnet med et Kunſtværk. At dette har været hans Henſigt, maa vi ſaameget mere antage, ſom vi imellem denne Tids Papirer forefinde et Blad, paa hvilket Secretairen ved S. Luca, Miſirini, har meddeelt ham et Par Emner af Taſſo's Hiſtorie til Basreliefcompoſitionen, det ene Vincenzo Gonzaga, Mantuas Hertug, fører, ledſaget af ſit Hof, Taſſo ud af Fængslet; det andet Taſſo's Død, idet Cardinal Cintio Aldobrandini overrækker ham Digterkronen.

Men under de nærværende Forhold kunde Thorvaldſen ikke ſtrax følge diſſe Tilſtyndelſer, og to Aar efter blev Tanken, at reiſe Taſſo et Monument, optagen af Andre, der formodentlig fandt det paſſeligſt, at Italien til et ſaadant Mindesmærke ikke benyttede en fremmed Meiſel. I Efteraaret lod nemlig Cavalier Pietro Visconti en Opfordring udgaa til dette Monuments Oprettelſe ved Bidrag fra hele Italien, og Billedhuggeren Fabris bragtes i Forſlag til dette Arbeide. Dette vakte megen Forargelſe hos vor Kunſtners italienſke Venner, og det manglede ikke paa Opfordringer til ham, at han, blot ved at træde frem og at anmelde ſit Forehavende, ſkulde ſprænge det hele Modparti. Men Sligt var ikke Thorvaldſens Sag. Iſtedetfor at modarbeide, kom han velvillig imøde, og paa Prinds Altieris Opfordring tog han i 1829 imod en Indbydelſe til at ſammentræde i Commiſſion med Cavalier Sola og Billed-

Digitized by Google

huggerne Antonio d'Este og Fabris, angaaende Opgiørelsen af hvad et saadant Monument vilde koste. Monumentet blev overdraget Fabris, som, efter hvad vi herom have fundet berettet,*) fremstillede Tasso under en Vision, i hvilken den hellige Jomfru aabenbarer sig for ham, og paa begge Sider af denne Composition Tavler med Navnene paa de fornemste Subskribenter. I denne Anledning udbryder Correspondenten fra Rom: „Arme Tasso!"

En Bestilling paa en Buste af en nylig i Rom ved Døden afgaaet Baron v. Dörnberg nævne vi for Fuldstændighedens Skyld, uden at vide, hvorvidt en saadan Buste er bleven udført af Thorvaldsen.

Thorvaldsen havde denne Sommer haft kiære og interessante Besøg i Rom. De reisende Venner J. Knudsen og Bailly havde atter gjestet ham, og ved dem havde han giort Lady Blessingtons Bekiendtskab under hendes Ophold i Rom. Men fornemlig maa vi fremhæve, at vor Kunstner ogsaa paa denne Tid havde stiftet personligt Bekiendtskab med en stor Kunstneraand, den navnkundige Architekt Schinkel, fra Berlin. Var end dette Møde ikke af lang Varighed, hvilket man vel kunde have ønsket dem begge, saa efterlod det dog for Thorvaldsens Biographie et Brev fra Schinkel.

Fra Florents, paa Tilbagereisen, skrev han saaledes til vor Kunstner:

*) Tüb. Kunstblatt: 1829. Nr. 47, p. 186.

Digitized by Google

Florenz den 28 October 1824

„Hochgeehrtester Freund!

Ihrer gütigen Aufnahme und des Genusses eingedenk, welchen ich, während meines Aufenthalts in Rom an Ihren herrlichen Kunstwerken und in Ihrer werthen Gesellschaft hatte, kann ich nicht unterlassen, schon vom nächsten Aufenthaltsorte wieder einige Worte mit Ihnen zu wechseln, besonders da der letzte Abend unseres Zusammenseyns mancherley Störungen hatte und nicht jede Mittheilung erlaubte. Zuförderst bekenne ich Ihnen, wie gross mein Wunsch ist, etwas von Ihrer Kunst in unseren berlinischen Sammlungen zu besitzen, und dass es mir unendlich leid thut, dass dieser Wunsch, der sich mit dem so vieler anderer Personen vereinigt, nicht schon längst befriedigt worden ist, wozu die Gelegenheiten oft günstig genug waren und vielleicht nur durch Missverstand ungenutzt vorüber gingen. Könnte ich persönlich etwas dazu beitragen, dass auch wir uns rühmen könnten, etwas von Ihrer Hand zu besitzen, so würde ich mich höchst glücklich schätzen; deshalb will ich die Gelegenheit nicht verabsäumen, welche sich mir darbiethet, nach meiner Reise über mancherlei Kunstgegenstände desselben officiel zu sprechen, diesen Gegenstand, der mir so sehr am Herzen liegt, ganz besonders hervorzuheben. Sie würden mich, hochgeehrter Freund, sehr verbinden, wenn Sie mir von den nachstehenden Kunstwerken Ihrer Werkstätt gütigst die Preise und die Zeit der Vollendung und

Digitized by Google

Ablieferung wollen wissen lassen. 1) Vom Mercur. 2) Schäfer, 3) Grazien, 4) Basrelief des Alexander, NB. gross u. klein, 5) Anacreontische Basreliefs, 6) Was Sie sonst hinzusetzen für gut halten.

Diese Auskunft soll Ihnen nicht viel Mühe machen, Sie hätten nur die Güte dies Register auf ein Zettelschen zu schreiben und an den Prediger Roth abzugeben, der nächstens an den Doctor Waagen schreiben muss, und es also in einen Brief legen kann, wo ich es dann gleich empfange, sobald ich in Berlin angekommen bin.

Nun habe ich noch eine besondere Bitte für mich, das ist die, Sie mögten gütigst erlauben, dass der Maler Dräger Copien der schönen Karstenschen Zeichnungen in Ihrem Zimmer nehmen dürfte; ich käme in Besitz dieser herrlichen Sachen und dem armen Manne würde zugleich in seiner dürftigen Lage etwas geholfen. Wollten Sie wohl zu dieser Güte die grösste andere hinzufügen: ein Auge auf die treue Ausführung dieser Copien zu haben, so würden Sie mich noch mehr verpflichten und zu jedem Gegendienst aufs Bereitwilligste finden.

Meine Reisegefährten, Kerll, Waagen und Brandt tragen mir die angelegensten Grüsse an Sie auf, und ich wünsche, dass Sie mich gütigst ebenso im besten Andenken behalten mögen, als Sie es immer seyn werden bey Ihrem

ergebenen und aufrichtigen Freunde

Schinkel."

Digitized by Google

Henimod Udgangen af Aaret var Thorvaldsen kommen saavidt med Pavemonumentet, at han havde faaet en tredie Skizze til Hovedpartiet fra Haanden og var i denne Henseende i det Rene med sig selv og med Andre. I denne Composition havde han fremstillet Pius den Syvende, siddende i den pavelige Stol i det fulde Ornat. Han hæver den høire Arm under den tunge Messekaabe, hvis Brømmer bære Billederne af Apostlernes Martyrredskaber, omgivne af Palmekrandse. Med den opløftede høire Haand, paa hvilken bemærkes Fiskerringen, velsigner han Folket. Paa en underliggende Hynde hvile den trætte Oldings Fødder; den venstre, paa hvilken sees Korsets Tegn, er fremstrakt til Fodkys.

Efter denne Skizze lod Thorvaldsen nu Bienaimé paabegynde en colossal Model. Til Hovedets Portraitlighed havde Thorvaldsen, som sagt, allerede leveret et Forarbeide i den skiønne Buste, der nu skulde betynges af den tredobbelte Krone. Til Drapperiet havde man indrømmet ham at laane det pavelige Ornat, hvilket havde tilfølge, at dette Studio i længere Tid var aflukket imod alle Besøg.

Under Arbeidet paa denne Model, hvilket fortsattes ind i det næste Foraar, indløb ved et Brev fra Grev Schimmelmann, af 30te November 1824, den Efterretning fra Danmark, at Orlogsbriggen, St. Croix paa Hiemreisen fra Vestindien vilde anløbe Neapel og Livorno, for fra en af disse Havne at afhente de færdige Kunstsager til Danmark, hvilke altsaa betimeligt maatte gjøres færdige, indpakkes og afsendes til den af disse Handelspladse, Kunstneren maatte give Fortrinnet.

Digitized by Google

Saaledes endte Aaret 1824. Ved dets Udløb have vi kun endnu at tilføie, at Thorvaldsen under 21de Februar havde nydt den Ære at optages som Medlem af Institut de France, under 6te August af The American Academy of fine Arts i Ny-York, og i December, den 13de som corresponderende Medlem af Accademia Labronica i Livorno.

Digitized by Google

XCVII.

Mere angaaende det Leuchtenbergſke Monument. Thorvaldſen forelægger Hertuginden ſin Mening. Uddrag af en Skrivelſe fra Hr. v. Klenze. Contracten ſendes Thorvaldſen til Underſkrift. Skrivelſe fra Hertuginden. Thorvaldſen overdrager en Deel af Monumentet til Tenerani.

1825.

Vi maa her atter optage Forhandlingerne angaaende det Leuchtenbergſke Monument.

Paa Hertugindens Brev havde Thorvaldſen ikke ſvaret, ſorend det udløbende Aar mindede ham om, ikke at lade denne Gield gaa over paa det næſte. Imidlertid finde vi dog Spor af mellemliggende Forhandlinger, vel ikke i Brevſkabet, men iblandt de foreſundne Tegninger og Udkaſt, og disſe Blade ſynes at røbe en Beſtræbelſe efter en Overeenskomſt, — muligviis mellem Architecten og Billedhuggeren, — der her ikke ganſke kan forbigaaes, om end Gienſtanden i ſig ſelv er høiſt ubetydelig.

Vi foreſinde nemlig fra en Haand, ſom ikke er vor Kunſtners, en Tegning til en forandret Compoſition: Hovedfiguren, Eugén, træder her ned ad en Trappe, ſom fører til Graven. Paa venſtre Side ſidder en Qvinde med Muurkronen paa ſit Hoved, (Bavaria), ſom vil holde ham

Digitized by Google

tilbage, ved at gribe i hans Arm, medens hun med den anden, sænkede Haand holder en Palme. Paa høire Side af Trappen er anbragt en stor Ørn, som ved at bide i en Flig af Heltens Gevand, vil hindre ham i at gaa bort. Foran Trappen er angivet et udbuet Jern-Gitter.

Dette Blad er vel, hverken i Composition eller Tegning, berørt af vor Kunstners Haand; derimod synes han dog paa et Par andre, ligeledes forefundne Blade, at have maattet anstille Forsøg paa at faa Noget ud af denne Tanke, og paa et af disse, som er tegnet med Pen og Blæk, har han, rettende den forelagte Tegning, ladet Bavaria reise sig, med Krandsen over den nedstigende Helts Hoved. I et Par andre Tegninger har han endogsaa igien optaget Trophæen, som nu har fundet en Plads bagved den bidende Ørn. I artistisk Henseende ere disse vel uden Værd og Betydning, men her kunne de tiene til at illustrere den Række af Bryderier, som han havde at giennemgaa, for at finde det, der laa ham lige for Haanden, naar han blot selv havde maattet gribe det.

Hertugindens Brev af 9de October 1824 havde opfordret ham til en friere og mere selvstændig Udtalelse angaaende Monumentet, og denne synes han ogsaa at have villet benytte, da han nu skulde svare. Han havde, i Henhold til Hendes Kongelige Høiheds, i Korthed og uden nærgaaende Detail udtalte, Tanke, nu giort et Udkast til Monumentets Composition, vistnok ikke uden at lempe sig efter hendes Forbringer og Ønsker. Eugén var her fremstillet i det Moment, da han afstræber fra Livet og rækker Historiens Muse den Krands, han har taget af sit Hoved; hans Vaabensmykke er aflagt, og med Haanden paa det ærlige Hierte

Digitized by Google

træder han ind i sin Grav. Historiens Muse sidder til høire og optegner hans Livs Bedrift paa sin Tavle. Paa venstre Side fremstillede Kunstneren, saaledes som han alt tidligere forgieves havde foreslaaet, en Gruppe af Livets og Dødens Genier.

Denne Tegning og et Udkast til de Bestemmelser, der for hans Vedkommende maatte optages i Contracten, sendte han nu directe til Hertuginden med et Brev af 29de Decbr. 1825. Som det synes vandt Compositionen hendes Bifald, men nogle Dage efter Modtagelsen lod hun Hr. v. Klenze kalde, for at ogsaa han kunde yttre sig, og nu erfarede hun, at ihvor skion Compositionen end maatte findes, passede den dog ikke til det Sted, der var udseet til Monumentet. Følgen var, at Architecten atter fandt sig beordret til at foretage en Omarbeidelse af Thorvaldsens indsendte Composition og dernæst at forelægge vor Kunstner den tilligemed Contracten. Det hedder nemlig herom i et Brev, som Thorvaldsen nu, under 12te Februar 1825, modtog fra v. Klenze:*)

---

*) „Paa samme Tid betydede Hendes Høihed mig, at, hvor skion end denne Composition kunde være for ethvert andet Sted, vilde den dog ikke kunne passe for det, hvor dette Monument skal opstilles, og at hun heller ikke havde Lyst til at lade den udføre, uden at foretage Forandringer, som De ogsaa selv har forudseet i Deres Brev og vel ogsaa selv vilde foretage, hvis De kiendte Pladsen, der er bestemt til dette Gravmæle. Tillige gav hun mig den Befaling at udtænke Compositionen paa en anden Maade og lade den, saa meget som muligt, nærme sig den første Idee, for at sendes til Rom tilligemed Contrakten.

Efter at have tænkt over dette Hverv og erkiendt, at en høitstaaende Hovedfigur virkelig ikke vilde giøre godt i en temmelig dyb Arcade, søgte jeg at hiælpe mig saavel med det, som De selv har

Digitized by Google

"Mi accennava nel istesso tempo Sua Altezza, che, comechè potesse esser bella questa composizione per ogni altro luogo, non converrebbe per quello, dove si collocherà questo monumento, e come non aveva voglia di farla eseguire senza farvi dei cambiamenti, preveduti da lei stesso nella sua lettera, e che avrebbe probabilmente fatto lei stesso se avesse conosciuto il luogo destinato per quel mausoleo. Mi dava nell' istesso momento l'ordine di combinare un altro modo di composizione, avicinandosi tanto che possibile alla prima idea, per esser mandata a Roma assieme col contratto.

Riflettendo dunque sopra quell' impegno, e avendo riconosciuto che in effetto una Statua principale posta in alto non potrebbe far bene in una arcata profonda assai, cercava di ajutarmi tanto di questo, che mi aveva scritto lei stesso, che dello schizzo ideato da lei. Trovavo dunque nella Sua lettera del 22 Maggio 1824, che lei stesso dichiarava l'idea che gli era mandata bellissima. e che non vi desiderava altra cosa, che una

---

ſtrevet mig til, ſom med den af Dem udkaſtede Skizze. Jeg fandt da i Deres Brev af 22de Mai, at De ſelv erklærede det af mig Dem tilſendte Udkaſt for meget ſmukt, og at De derved ikke ønſkede Andet end en Figur iſtedetfor den Trophæ, der er antydet i den førſte, af mig udkaſtede Skizze. Jeg har derfor paatænkt, iſølge Deres Idee, at forandre de to Genier, ſom vare i et Basrelief over Døren, til en Gruppe, ſom, idet den danner en Modſætning til Hiſtoriens Figur, vil ſamle det Hele i en efter mit Skiøn fuldendt Gruppe, ſom vil kunne tilfredsſtille alle Billedhuggerkunſtens Regler."

Digitized by Google

figura in vece del trofeo accennato nello primo schizzo fatto da me. Ho dunque ideato d'appresso la Sua idea di cambiar i due genii, che erano in bassorilievo sopra la porta, in un gruppo, che facendo il contrasto colla figura della Storia, ridurrà l'assieme in un gruppo, come mi pare perfetto e potendo sodisfare a tutte le regole della scultura."

Med v. Klenzes Brev fulgte, som sagt, Contracten, der blot manglede Thorvaldsens Underskrift, men en indskrænket Feil, som angik Prisen, 14,000, istedetfor 16,000 romerske Piastre, giorte den afsendte Contract ubrugelig. En anden, hvori denne Feil var rettet, fulgte senere, og efter dette Exemplar meddele vi Contracten, som følger:

"Contratto, fatto e convenuto fra il Cavaliere Klenze, Intendante delle fabriche della corte di Sua Maestà, il Rè di Baviera, autorizzato da Sua Altezza Reale, la Duchessa di Leuchtenberg, ed il Cavaliere Thorwaldsen, consigliere di stato di Sua Maestà, il Rè di Danimarca &c. &c.

Il Cavaliere Thorwaldsen s'incarica dell' esecuzione della scultura del monumento funebre di Sua Altezza Reale, il defunto Duca di Leuchtenberg, alle condizioni seguenti:

1. L'idea convenuta dell' insieme del monumento, tale che si trova espressa nello schizzo giunto

Digitized by Google

al presente contratto, sarà seguita senz' alterazione in quanto all' insieme della composizione, al numero delle figure ed alle misure architettoniche.

2. Tutta la scultura sarà eseguita a Roma, tutto l'ornato e l'architettura a Monaco.

3. In conseguenza di questo, il Cavaliere Thorwaldsen eseguirà: a) La statua dell' Eroe sul punto di entrare nella tomba, spogliato dei suoi vestimenti militari, e panneggiato d'una maniera conforme allo stilo greco, scelto per quel monumento. Colla mano destra presenterà la corona d'allori, che si è cavata dalla fronte, al genio della Storia, seduta accanto a lui. La corona reale ed il bastone di commando, ossia la spada, devono essere ai suoi piedi.

   b) La figura della Storia, involta in un manto largo, e ricevendo la corona, che le viene presentata.

   c) Un gruppo di due genii, cioè quello della vita in una posizione esprimente il dolore, e quello della morte, facendole vedere il cielo e i cenni della gloria celeste ed eterna.

4. All' eccezione di questi dati generali per il modo di esprimere l'idea di già accennata per la scultura, egli dipenderà dal Cavaliere Thorwaldsen di far questa scultura a voglia sua, e nissuno interverrà in quest' affare se non

Digitized by Google

il Cavaliere Klenze, incaricato d'eseguire qui la parte architettonica del mausoleo, che deve essere sempre informato dell' idee e disposizioni dello scultore.

5. Il Cavaliere Thorwaldsen inverrà cosi presto che possibile al Cavaliere Klenze un disegno della composizione tale che pensa esecutarne la scultura, adattata all' architettura disegnata nello schizzo sopradetto.

6. Si conviene di dare alla figura dell' Eroe l'altezza di nove piedi e mezzo di Bavaria, come lo mostra lo striccio di carta giunto a questo contratto. Le altre figure devono essère proporzionate a questa misura.

7. Tutte le sculture devono essere fatte in marmo di Carrara ordinario chiaro, e fornite interamente, terminate in tre anni, a contare della segnatura del presente contratto. Terminate che saranno, devono essere ricevute in Roma dagli agenti di Sua Altezza Reale, la Principessa, per essere incassate e trasportate a Monaco.

8. Tosto che queste sculture saranno terminate e giunte a Monaco per essere messe in piazza, il Cavaliere Thorwaldsen, ossia il Signor Tenerani, che ha da cooperare a quei lavori, si renderà a Monaco per assistere e per regolare il metterle in piazza.

Digitized by Google

9. Il prezzo di tutte queste sculture è convenuto alla somma di Sedici mila Piastre Romane, pagabili a Roma, cioè:

Due mila Piastre anticipando, dopo la segnatura del presente contratto.

Sei mila Piastre, terminati che saranno tutti i modelli in gesso delle due statue e del gruppo dei genii.

Otto mila Piastre dopo il compimento di tutte queste sculture in marmo.

Monaco li 8 Febbrajo 1825.

L. v. Klenze.

Approuvé le présent Contrat:

Auguste Amélie,
Dsse de Leuchtenberg,
Princesse Royale de Bavière."

Samme Dag denne Contract afsendtes fra München med det italienske Brev, skrev v. Klenze et andet paa Tydsk til vor Kunstner, hvori han underrettede ham om, at der paa Hertugindens Befaling var afsendt til Rom en Gipsmaske, tagen over den afdøde Hertugs Ansigt, samt to Portraiter i naturlig Størrelse og i heel Figur, det ene malet af Stieler, til hvilke han havde at henholde sig ihensende til Portraitligheden. Af dette Brev fremhæve vi isvrigt kun den Underretning, at det har været paa Kronprinds Ludwigs Anmodning, at det tilsviedes Contracten, at

Digitized by Google

Thorvaldsen eller Tenerani tilpligtedes at indfinde sig i München, naar Monumentet skulde opstilles.

Fra Hertuginden selv fulgte, nogle Dage senere, følgende Skrivelse:

"Je n'ai reçu qu'à la fin du mois de Janvier; Monsieur Thorwaldsen, la lettre que Vous m'avez écrite de Rome, le 29 Décembre dernier, ainsi que le dessin du monument projeté. Mr. Klenze, auquel je l'ai remis, après l'avoir examiné, Vous expliquera pourquoi il est impossible d'admettre la disposition que Vous avez faite; c'est surtout l'emplacement qui s'y oppose. En conséquence, je l'ai chargé de faire un nouveau dessin qui puisse concilier autant que possible Votre idée, la mienne et les conditions de localité; j'espère que Vous en serez satisfait.

Comme Vous me faites savoir que Vous emploverez Votre élève Tenerani pour Vous aider dans l'exécution des trois figures accessoires, je crois devoir Vous recommander de veiller à ce que son travail soit digne de Vous et du sujet.

L'architecture du monument sera exécutée ici en marbre blanc du Pays. J'ai chargé Monsieur Klenze de s'entendre avec Vous à ce sujet, de manière à ce que la différence des mesures de Rome et de Munich ne donnent pas lieu a quelques méprise fâcheuse.

Digitized by Google

J'ai approuvé le Contrat tel que Vous l'aviez proposé et que M. Klenze l'a rédigé. Cette pièce a dû Vous être envoyée par ses soins. J'ai en même tems donné ordre à mon Intendant en Italie de Vous faire à la fin du mois prochain, le premier versement convenu de 2000 Piastres romaines.

Il ne me reste plus qu'à recommander à Votre zèle et à Votre talent l'exécution d'un monument qui doit contribuer à immortaliser son auteur, et transmettre à la Postérité le souvenir d'un grand homme que tant de titres ont rendu cher à l'humanité.

Recevez, Monsieur Thorwaldsen, les nouvelles assurances de ma parfaite considération.

Auguste Amélie."

Munich, le 15 Février 1825.

Thorvaldſen ſynes at have fundet ſig ubegribeligt godt i de ham ſaaledes ſtillede Forhold, og kort Tid efter traf han en Overeenskomſt med Tenerani, ifølge hvilken denne Kunſtner ſkulde efter Thorvaldſens Skizzer overtage Hiſtoriens Muſe og Gruppen af de to Genier imod en Godtgiørelſe af 8000 Scudi.

De Forandringer i Compoſitionen, ſom v. Klenze havde foretaget og, ſom det ſynes, giort til Betingelſer, fremkaldte imidlertid nogle Mobbemærkninger fra vor Kunſtners Side. De angik, ſaavidt vi kunne ſee, intetmindre end Hovedfigurens Bevægelſe og Udtryk, ſom man

Digitized by Google

ikke ganske turde overlade til ham selv. Dog synes han for en Deel at have giort sin Mening gjældende; thi i det Brev af 24de Mai 1825, hvormed han modtog den rettede Contract, yttrer v. Klenze angaaende en saadan Bemærkning: „Mi sottometto all' osservazione, che Lei fa sopra il movimento quieto a dare alla figura dell' Eroe," og tilføier med megen Forekommenhed: „sono per Sua Altezza e per me parole del Thorwaldsen."

Digitized by Google

XCVIII.

Pius den Syvende færdig i Model. Clereſiets hemmelige Modſtand. Skizzer til Den chriſtelige Viisdom og til Den chriſtelige Styrke. Et Andagtskors udføres for Capucinerne. Den liggende Løve. Basrelief til Conſalvi's Monument. Misforſtaaelſe mellem Thorvaldſen og Baron v. Reden. En Sølvpokal overrækkes Kunſtneren.

1825.

Modellen til Pius den Syvendes Statue var i Marts Maaned at betragte ſom færdig og blev ſtrax en Gienſtand for almindelig Beundring.*) Alt var hidtil gaaet ſaa ſtille af, men nu, da denne Deel af Monumentet vakte ſaamegen Opmærkſomhed, begyndte ogſaa den bigotte Modſtand at løfte ſit Hoved, og Spørgsmaalet om dette Monuments Beſtemmelſe til St. Pederskirken beſvaredes med et betydningsfuldt Skuldertræk af Eminencerne. En Ven af Thorvaldſen, en tydſk Kunſtner i Rom, havde i disſe Dage — det var i Løbet af Marts, — haft Leilighed til at tale med en af Cardinalerne og at bringe denne Sag paa Bane. „Det vilde være en Skandale," var der blevet yttret, „om

*) Tüb. Kunſtblatt. 1825. Nr. 77.

Digitized by Google

en Kietter ſkulde ſætte Geiſtlighedens Overhoved et Monument i Chriſtenhedens første Kirke." „Men Thorvaldſen havde jo," tilføiedes der, „ikke den Vane punktligt at opfylde ſine Contracter, og i al Fald vilde man vel, naar Tiden kom, vide at tilbageviſe et ſaadant kietterſt Product. Man havde jo rettroende Billedhuggere nok, ſom kunde overtage et ſaadant Arbeide — Fabris havde til Exempel udmærket ſig ved ſtørre*) Værker, end Thorvaldſen.

En ſaadan Beretning om Forholdene havde vor Kunſtner netop modtaget et Par Dage, før hans Biograph beſøgte ham, efter en Udflugt til Neapel. Thorvaldſen var aldeles optagen af diſſe Tanker og fortalte ſtrax, hvad der var blevet ſagt ham. „Det er mig ligemeget, hvad de ſaa ville giøre!" udbrød han, „Monumentet er beſtilt hos mig, og jeg vil fuldføre det!" Lidt efter tilføiede han, idet han fremtog et Par Skizzer: „Da jeg havde erfaret, hvad der var blevet ſagt, havde jeg ingen Ro, før jeg kom til at arbeide! See her! De ſkal nu ſtrax i Arbeide!"

Det var Skizzerne til de to Statuer, ſom ſkulde ſtilles ved Fodſtykket paa Siderne af Hovedfiguren: Den chriſtelige Viisdom og Den chriſtelige Styrke. — „Derfor lever jeg her ſom paa en Reiſe," vedblev han, mere oprømt ved at ſee ſine Skizzer, „og derfor har jeg aldrig villet ſætte mig faſt ved Huus eller Equipage! Var jeg nu afhængig af Saadannoget, ſaa kunde jeg ikke giøre, hvad jeg vil!"

---

*) Billedhuggeren Fabris havde for nogle Aar ſiden modeleret en coloſſal Figur, Crotoniaten Milo, ſom var 3 Fod høiere end Coloſſen paa Montecavallo. Mere herom: Hormayers Archiv. 1821. Pag. 444 og 507. Tüb. Kunſtblatt. 1825. Nr. 5. P. 18.

Digitized by Google

Samme Dag bleve disse Skizzer henbragte i Studiet og Modellerne satte under Arbeide.

I de samme Dage — forunderligt nok! — blev af den romerske Geistlighed overdraget vor Kietter et andet Arbeide — vel ikke et Monument til St. Peder — men dog en Gienstand for offentlig Tilbedelse, og dette uden at vække Forargelse. Paa Capucciner-Pladsen, ved Piazza Barberina, skulde udenfor Klosteret opreises et Andagtskors, og da St. Franciscus ikke er saa nøieregnende, fandt man ingen Betænkeligheder ved at anmode Thorvaldsen om at besørge dette. Man ønskede blot et stort Marmorkors, smykket med Ornamenter og med en Inscription, og vor Kunstner fandtes villig til at vise Klosteret denne Opmærksomhed. Den 20de April 1825, da det var færdigt, blev det opstillet, og at der var giort Regning paa, at Kunstneren leverede sit Arbeide gratis, fremgaaer af Civil-Ingenieurens Bemærkning paa Overslaget over Befæstningerne: „Tutto e conchiuso! S. Francesco è un gran Santo! Saremo quattro Benefattori. Il Cavalier Thorvaldsen, Benefattore, s'incarica dell' esecuzione &c."

Et andet Arbeide, med hvilket Thorvaldsen synes, nu og da, i længere Tid at have syslet, blev ogsaa i disse Dage færdigt i Model, nemlig Den store, liggende Løve. Upaatvivleligt havde han begyndt dette Værk i den Tanke, at det vilde blive at anvende ved Fyrst v. Schwarzenbergs Monument, men dette synes nu allerede længe at have været opgivet, og Løven til Fodstykket havde afvundet ham en særlig Interesse, da den var en tro Studie efter Naturen.

Da han modelerede den forrige Løve til Schweitzermonumentet, havde han aldrig seet dette Dyr uden i Kunstens

Digitized by Google

Efterlignelser. Da senere, efter hans Tilbagekomst, Schwarzenbergs Monument forestod, var han saa heldig, at et stort Menageri kom til Rom og blev forevist der, saa at han nu kunde studere Dyrenes Konge i et prægtigt Exemplar. Det var i 1822, og allerede dengang har han formodentlig begyndt dette Arbeide. I det mindste finde vi i hans Optegnelser, at hans Besøg i Menageriet have været saa hyppige, at Udgifterne i denne Anledning beløb sig i een Maaned til 18 Scudi, „al Custodo delle fiere."

Denne Løve blev i Udgangen af April 1825 afstøbt og senere bozzeredes den i ordinairt Marmor, det eneste Exemplar, hvilket nu opbevares i hans Museum.

Som allerede tidligere yttret, havde Cardinal Consalvi's Monument siden forrige Aars September været opstillet i Pantheon: men Thorvaldsen havde ikke fundet sig tilfreds med Sarkophagen, som blot var smykket med en Inscription, og han havde i dennes Sted foreslaaet et lille Basrelief, en Nemesis. Subscriptionen var imidlertid sluttet, og man havde disponeret over den hele indkomne Sum, saa at end ikke det ringeste videre kunde foretages. I Samtaler med Commissionens Formand, Baron v. Reden, var denne Sag oftere omtalt, og i et af vor Kunstners godmodige Øieblikke, i hvilke han gierne paatog sig Alt, synes han at have yttret i al Fortrolighed, at han af Hviagielse for Consalvi gierne vilde gjøre et Basrelief til Monumentet, og med god Grund optog v. Reden en saadan Ytring som et høimodigt Tilbud.

Et saadant Basrelief var nu i de første Maaneder af 1825 fremgaaet fra hans Haand. Thorvaldsen havde valgt

Digitized by Google

sit Emne af en af de vigtigste Statstieneſter, Cardinalen havde indlagt ſig, nemlig hans Underhandlinger ved Congresſen i Wien, hvorved det var lykkedes ham at udvirke, at de i Freden til Tolentini i Aaret 1799 tabte Provindſer atter forenedes med Kirkeſtaten. Maaſkee har Thorvaldſen ønſket netop at fremhæve denne Conſalvi's Fortieneſte, fordi det var bekiendt, at Cardinalen tidligere havde afkiøbt en Kunſthandler Pladen til et Kobberſtik, der behandlede ſamme Emne, for at lade ſit Portrait deri forandre til en allegoriſk Figur.*)

I ſit Basrelief havde Thorvaldſen ladet Cardinal-Statsſecretairen, Conſalvi, fremſtille de tilbagevundne Provindſer, fem knælende og een ſtaaende Qvinde, for Pius den Syvende, ſom ſidder i ſin Stol og hilſer dem med Benedictionen.

Alt var ſaaledes i bedſte Gang, og Basrelieffet ſnart udført i Marmor, da Thorvaldſen en Aften, — det var den 23de April 1825 — befandt ſig i et Selſkab, hvor han hørte dette Basrelief omtale ſom en Forære, han vilde give Commiſſionen til Conſalvi's Grav. Formodentlig har en ſaadan fri Udtalelſe om en Sag, ham ſelv endnu ikke havde publiceret, ſtødt ham, og da man ad denne Vei gik ham nærmere, har han med Uvillie givet et andet Svar, end man ventede, og ladet ſig forlyde med, at Basrelieffet var udført ifølge Beſtilling. Enhver, ſom kiendte vor Kunſtner lidt nøiere, vil viſtnok indrømme, at han let under deslige Forhold rykkede frem med en Modſigelſe og kunde da, for en kort Tid, ligeſom forhærdes deri. Denne hans lille

*) Tüb. Kunſtblatt. 1825. Nr. 3. Pag. 12.

Digitized by Google

Svaghed vilde have været uden Følger, hvis ikke en tienstfærdig Aand strax samme Aften havde bragt den videre, og navnlig til Baron v. Reden, der nu synes at have lagt altfor megen Vægt paa den ham forebragte Ytring. Men, da v. Reden, som Commissionens Formand, kun altfor vel vidste, at Kassen ikke havde Midler til en saadan Bestilling, og dertil, at han selv var den eneste, med hvem Thorvaldsen havde overlagt Sagen, alarmeredes han ved at see det i denne Belysning. Saameget mere ubehageligt maatte han føle sig berørt deraf, da hans Meddelelser angaaende Thorvaldsens Forehavende til de øvrige Commissions-Medlemmer, allerede havde haft tilfølge, at en af Roms Sølvarbeidere netop i disse samme Dage var bestæftiget med Udførelsen af et Erkiendtlighedstegn, som Commissionen agtede at overbringe vor Kunstner, naar han fremstillede sit Basrelief.

Ved nu at erfare dette Omslag i Thorvaldsens Lune, synes han ikke at have haft Ro til at lade ham gaa ad sin egen Vei og komme til Besindelse, men tilskrev ham næste Morgenstund følgende Brev:

Rom, den 24sten April 1825.

„Hochwohlgebohrner Herr,
Hochgeehrtester Herr Ritter,
Werthgeschätztester Freund!

Ihr gütiges Anerbieten das Basrelief zum Monument des verewigten Cardinal Consalvi ohne alle Vergütung Ihrer Arbeit verfertigen zu wollen und dadurch ein ewiges Denkmahl Ihrer Achtung und Anhänglichkeit an diesem Manne an den Tag zu legen, wenn die Direction des Unternehmens die geringen Kosten des Marmors und der

Digitized by Google

Bezahlung der wenigen Arbeiter stehen wollte, setzten mich allein in Stand in Ihre Idee hineinzugehen, das Monument auf eine würdige, dem Andenken des Mannes angemessene, Weise zu verschönern. Sie wissen selbst, daß zu Bestreitung einer Ausgabe, wie die Bezahlung eines solchen Basreliefs, die Direction keine Fonds hat, noch haben konnte. Dieses Anerbieten, welches Sie, bester Freund, so häufig gegen meinen ältesten Sohn, gegen Herrn Franz Riepenhausen und gegen mich wiederholet haben, erfüllte alle Freunde der Kunst, und noch mehr alle Verehrer des Cardinals und der Tugend, mit Freude und gewährte mir die frohe Aussicht, nunmehro das Monument, ganz seiner edlen Bestimmung gemäß, in dem schönsten Glanze prangen zu sehen, und den edlen Sinn unsers Wohlthäters der ganzen Welt, wie gewiß im Compte rendu der Direction geschehen wird, würdig darstellen zu können. Um so unerwarteter mußte mir daher gestern Abend eine Aeußerung des Hrrn Frantz Riepenhausen seyn, der mir sagte, daß Ew. Hochwohlgebohren zwar von einem Fremden eine bedeutende Summe für ein solches Basrelief wie dieses nehmen würde, worauf Sie gewiß nicht bestehen wollten, indessen doch Aeußerungen gegen ihn hätten fallen lassen, als wenn Sie eine angemessene Remuneration Ihrer Arbeit erwarteten. Ew. Hochwohlgebohren wissen selbst, daß dieses nicht in meinem Vermögen ist, und ich kann unmöglich glauben, daß Sie, bester Freund! Ihre so schöne, uneigennützige Handlung zurücknehmen, oder nur selbst verkleinern wollten. Ich habe selbst alle Ursache zu glauben, daß Hrr Frantz Riepenhausen Sie gestern Abend ganz falsch verstanden haben wird, und daß Sie nie eine solche Aeußerung haben fallen lassen. Da es aber doch besser ist, daß Alles auf's Reine gebracht werde, ehe das Basrelief in den Sarkophag eingefasset wird, so ersuche ich Sie

Digitized by Google

inſtändigſt, beſter Freund, mir bald wiſſen zu laſſen, was wahr oder unwahr an der Aeußerung des Herrn Franz Riepenhauſen iſt?

Mit der ausgezeichneſten Hochachtung habe ich die Ehre zu verharren

Ew. Hochwohlgebohren
gehorſamſter Diener

F. v. Reden."

Thorwaldſens Yttring i hint Aftenſelſkab ſynes altſaa blot at have været den, at hvis han udførte dette Basrelief for en Fremmed, ſaa vilde han fordre en betydelig Sum, og at han dertil har føiet, at gratis leverede han det ikke heller her, nemlig, fordi han, ſom det ſees af v. Redens Brev, havde forbeholdt ſig Betaling for ſine Udlæg til Marmoret og til Arbeiderne. Nu er det vel rimeligt, at Thorvaldſens Uvillie over den Indiscretion, hvormed man havde converſeret over hans Høimodighed, har faaet en ikke ringe Tilvært ved at ſee denne Sag misforſtaaet og allerede bragt videre, ſaa at han nu kaldtes til Regnſkab ved et Brev, der ſatte ham dobbelt i Forlegenhed, fordi det ſtrax ſkulde beſvares. Vi kiende diſſe gnavne Monologer, hvori han gik omkring og ſtiendte ligeſaa meget paa ſig ſelv, ſom paa hele Verden, og Ærgrelſen har været ſaameget ſtørre, fordi han var nødt til at ſvare, før han havde faaet Sindet i Ro. Vi have ikke fundet Spor af det Svar, han denne Formiddag ſik iſtand til v. Reden, men af hvilken Beſtaffenhed det har været, ſees af det Brev, han endnu ſamme Aften modtog fra Baronen:

Digitized by Google

„Hochwohlgebohrner Herr,
Hochzuverehrendſter Herr Ritter!

Mit dem größten Befremden habe ich aus Ew. Hochwohlgebohren Beantwortung meines Schreibens von dieſem Morgen erſehen, daß Sie durch eine ganz eigene Geſchichts Erzählung unſrer ſo beſtimmten Verabredung eine ganz andre Geſtalt zu geben verſuchen.

Hierauf erwiedere ich nur folgendes:

1) Nicht gegen Franz Riepenhauſen allein, ſondern unaufgefordert gegen mich, haben Sie ſich von ſelbſt, freywillig erboten, das Basrelief, nachdem das Monument ſchon lange in der Rotonda mit der Inſchrift ſtand, unentgeltlich zu machen, wenn die Direction der Entrepriſe die geringen Koſten, die Marmorplatte, die Verſetzung der Inſchrift und die wenigen Arbeits-Löhne einiger Arbeiter, welches ein unbedeutendes Object wäre, übernehmen wollte.

2) Ein ſo gütiges, ſo oft wiederholtes Anerbieten, welches Sie freywillig um das Andenken des Cardinals zu ehren gethan hatten, wie Sie oft ſelbſt geäußert, nahm ich mit dem größten Danke an, und habe dieſen Ihnen ſo häufig wiederholt, daß Sie hierüber nie in Zweifel ſeyn konnten. Auch ein ſolches Anerbieten allein konnte die Idee realiſiren, noch das Monument mit einem Basrelief zu zieren, da die Direction, nach der Anſchaffung der Büſte und der Aufſtellung des Sarcophags, keine Fonds hatte um ein theures Basrelief anzuſchaffen, ja nicht einmahl ein kleines zu bezahlen.

3) Ew. Hochwohlgebohren wiſſen ſehr gut, daß von Anfang an die Idee des kleinen Basreliefs ganz bey Seite geſetzt wurde, weil keine Fonds dazu vorhanden waren, und daß daher auf die Nemeſis nie reflectirt

Digitized by Google

worden, auch von dem Preiſe derſelben nie die Rede geweſen iſt, und daß man daher von Anfang an

4) genöthigt war, ſich auf die Inſchrift zu beſchränken.

5) Wie das Monument ſchon lange mit der Inſchrift ſtand, gefiel es Ihnen nicht, und Sie ließen mir daher, erſt durch Riepenhauſen den Vorſchlag machen, dann wiederholten Sie ihn zu mehrerenmahlen gegen mich, das Basrelief umſonſt und aus Achtung für das Andenken des Cardinals zu machen, wenn ich die kleineren Nebenkoſten ſtehen wollte. An das kleinere Basrelief der Nemesis haben ſo wenig Riepenhausen, wie ich, je gedacht, und iſt nie die Rede davon geweſen.

Jetzt ſoll ich auf einmahl ein theures Basrelief beſtellt haben, und ſolches unbedungen bezahlen, und behaupten Ew. Hochwohlgebohren auf einmahl, daß Sie nie in Verhältniſſen mit dem Cardinal Consalvi geſtanden haben, wobey Sie zu vergeſſen ſcheinen, daß derſelbe Ew. Hochwohlgebohren mit der Verfertigung des Monuments Pius VII beauftraget hat. Da Ew. Hochwohlgebohren unſre Verabredungen ganz vergeſſen haben, ſich auch nicht deſſen erinnern, was Sie gegen Riepenhausen geäußert, ſo ſehe ich mich wohl genöthigt, auf die Verſchönerung des Conſalviſchen Monuments durch Ihr ſchönes Basrelief ganz Verzicht zu leiſten, und das Monument, ſo wie es war, mit der Inſchrift, wie ſie war, wieder herſtellen zu laſſen. Da das ganze Publicum von Ihrem edeln Entſchluſſe unterrichtet war, dieſe Gabe der Kunſt dem Andenken des verſtorbenen Cardinals zu bringen, ſo wird allerdings die Aenderung dieſes edelen Entſchluſſes einiges Aufſehen erregen, und ich muß das, was ich ſchon nach London und Wien, nach Paris und Petersburg geſchrieben, wiederrufen. Schlimm iſt es nur, daß ich itzt, auf Ihr

Digitized by Google

Verſprechen vertrauend, einige Koſten des Umreißens des Monuments und des Wiederaufrichtens ſtehen muß.

Mit vieler Hochachtung verharre ich

Ew. Hochwohlgebohren

gehorſamſter Diener

F. v. Reden."

Rom, den 24ſten April, Abends, 1825.

Vor Kunſtner ſynes unægteligt i denne Opbrusning at have tabt ſig ſelv for en Stund, og vi have hverken Ret eller videre Foranledning til med Taushed at forbigaa denne Sag og de foreliggende Breve, fordi de blotte en af hans ſvage Sider. Der manglede kun et mildt Ord og en rolig Samtale, ſaa fandt han ſig ſelv igien. Da et Par Dage vare hengaaede og Hidſigheden havde lagt ſig, bragte en Samtale med v. Reden Alt igien i den gamle Orden. Basrelieffet præſenteredes Commisſionen ſom en Gave fra Thorvaldſen, og den paafølgende 9de Mai overrakte Commisſionens Formand vor Kunſtner et Dobbeltbæger af Sølv, ſmykket med Averſer og Reverſer af to Medailler, prægede til Ære for Conſalvi. Paa Bægeret var i Guirlander af Viinløv anbragt følgende Indſkrift:

„Gli Amici del defunto Card. Consalvi all' amico
A. Thorwaldsen. Roma MDCCCXXV."

Dette Bæger gav Thorvaldſen ſenere ſin Datter i Foræring, og i hendes Beſiddelſe er det opbevaret.

Digitized by Google

XCIX.

Thorvaldsens Biograph. En dansk Orlogsbrig ventes i Livorno. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. En Deel Arbeider afsendes til Danmark.

1825.

Hvor saamange ere nævnede af dem, der gjæstede Thorvaldsen i Rom, tør hans Biograph vel ubbede sig et Afsnit af et Kapitel for sig, saameget mere da denne Plads skal benyttes til en Episode, om hvorledes Forfatteren blev kaldet til at være Thorvaldsens Biograph.

Med April 1825 var det skjønne Romerliv tilende for mig, og mellem de mange Venner jeg nu skulde forlade vare ogsaa Thorvaldsens Arbeider. Hvor nødigt forlader man Rom, naar man har dvælet der et Aar! „Nu reiser De bort," sagde Thorvaldsen til mig, „nu da Sneen begynder at smelte i Deres Øine!" Da han sagde dette, tænkte han neppe selv paa, at dersom jeg nu saae lidt klarere, saa var det især hans Værker, der havde lært mig at see. Men saaledes var det dog.

Mine daglige, ørkesløse Vandringer omkring i hans Studier havde efterhaanden giort mig fortrolig med Alt, hvad hans Haand havde frembragt, og til dem var der

Digitized by Google

vaagnet en Kiærlighed i mig, som vel, tænker jeg, har været at spore i mit følgende Livs Higen og Attraa.

Det store Studio, hvor de hellige Statuer stode opstillede i Rækker foran de mægtige, nedhængende Drapperier, der fra det høie Loft deelte Rummet i flere Afdelinger, indtil det Allerhelligste, var i Rom min protestantiske Kirke, og om Søndagen manglede det ikke paa, at jo en flittig Arbeider, som tog Hviledagen til Hiælp, lod Marmorklokkerne klinge til den stille Gudstieneste. Men ogsaa i de mindre Studier havde jeg Venner, der altid vare blevne mig kiærere ved det nærmere Bekiendtskab.

Denne Herlighed skulde jeg nu forlade og maaskee aldrig see igien; thi kom jeg ogsaa engang om mange Aar igjen til Rom, vilde alt dette maaskee være adspredet i rigere og mægtigere Lande, end Kunstnerens Fædreneland. Danmark skulde vel snart have sin Deel, men hvor liden i Sammenligning med det Hele, og hvor faa lykkelige Landsmænd skulde engang i Hiemmet kunne vidne om, hvad en dansk Kunstner her havde været mægtig til at frembringe. Og ikke heller noget andet Sted i Verden, skulde dette Billede bevares, dette mageløse Indtryk af en enkelt Mands hele Virksomhed og store Skabekraft.

Og hvad vidste man iøvrigt om denne Mand? At han var en Islænder, eller at han var født paa Søen, opdragen i Tydskland og udviklet i Italien, — Danmark havde ingen Deel i ham. Og hvad kiendte man til hans mangfoldige Værker, naar man ikke var blandt de Lykkelige, som havde seet dem i Rom? — De Afbildninger efter hans Statuer og Basrelieffer, som Riepenhausen for mange Aar siden havde begyndt og Ferdinand Mori, under

Digitized by Google

Thorvaldsens egen Bistand, søgt at fortsætte, vare forlængst afbrudte; Kunstnerens rige Productivitet havde ladet ethvert saadant Foretagende langt bag efter sig. Baade fra Tydskland, fra Frankrig og fra England havde man oftere, som Brevskabet viser, henvendt sig til ham i det Haab at møde hans Bistand til Udgivelsen af et Værk, der kunde omfatte Afbildningerne af alle hans Arbeider; men den første og simpleste Fordring, at faae en tidsordnet Fortegnelse, var Ingen, allermindst Kunstneren selv — istand til at give, og om hans Livs Historie kunde, eller vilde, han endnu mindre byde noget Tilstrækkeligt.

Jeg havde dengang, og kun til min egen Tilfredsstillelse, stadigt optegnet, hvad Freund eller Andre nu og da fortalte mig om enkelte Arbeiders Historie, og, da Afskedstimen nærmede sig, havde jeg optaget en nøiagtig Fortegnelse paa Alt, hvad der i hvert Studio var opstillet. Saaledes var jeg, saa at sige, i Besiddelse af et Studiernes Inventarium, hvortil nogle Tidsangivelser og Navne paa Bestillere vare tilføiede. Der var nu, Dagen før Afreisen, kun et Ønske tilbage, at faae min Tegnebog forsynet med et Billede af den lille Have mellem de tre Studier paa Hiørnet af Via delle Colonette, nedenunder det fornemme Barberinske Palads. Det var en stille Søndag Eftermiddag, da jeg eensom sad der i Haven med min Tegnebog og spørede ikke andet Liv omkring mig, end de omkring krybende Landskildpadder, som Thorvaldsen havde gaaende her. Forbybet i denne beroligende Syssel, mærkede jeg ikke, at Thorvaldsen stod bagved mig og kigede mig i Papiret. Jeg fortalte ham nu, at jeg skulde have denne Tegning med til Erindring om dette

Digitized by Google

Sted, og det ſynes at behage ham. Uden den allermindſte Foranledning fra min Side, afbrød han Tausheden og min Tegnen med de Ord: „Det er dog underligt, at ſaamange Danſke her har været, har ingen endnu tænkt paa at ſkrive min Biographie!“ Ved disſe Ord undfangedes den Tanke i min Siæl, ſom siden vorede op til mit Livs længſtvedholdende Arbeide. Jeg fortalte ham da om mine Optegnelſer og yttrede, at, hvis han kun nogenlunde vilde ſtaa mig bi, ſaa vilde jeg offre Tid og Flid paa hans Ønſke. Men allerede her mødte Vanſkelighederne. Hvad vidſte han om ſit tilbagelagte Liv? Det var, ſagde han, forlængſt gaaet op i lutter Arbeider, hvoraf det ene ſaa hurtigt havde fortrængt det andet, at alt det han vidſte, var Modellerne ſom ſtode omkring ham. — Om hans Ungdomshiſtorie? Det var nu altſammen forviſket; derom vidſte Andre bedre Beſked, end han ſelv. „Tal med Stephen Heger, eller med Carl Heger! De kiendte mig i den Tid! Og ſaa havde jeg ogſaa,“ tilføiede han, „en Ungdoms Ven, ſom hed Ulſtrup, — han er nu paa Frederiksværk! Spørg dem! de veed mere, end jeg!“

Næſte Morgen ſagde han mig ſit kiærlige Lev vel, og jeg forlod Rom med mine Optegnelſer og det Løfte af Thorvaldſen, at han vilde giennemſee og berigtige det jeg kunde ſamle og ſkrive ſammen om ham. Om hvorledes jeg ſenere benyttede dette Apparat og hans Anviisninger og efterhaanden ſaae mine første Optegnelſer forøgede, derom har jeg omſtændeligſt aflagt Beretning i Indledningen til det Værk, der blev den første Frugt af mine Beſtræbelſer.

Digitized by Google

En Deel af Thorvaldsens Arbeider skulde nu snart føres til Danmark, og i hvor lidet dette end var i Sammenligning med den Rigdom, der fyldte Studierne, saa var det dog en Glæde, at see Fædrenelandet nogenlunde deelagtiggiort. Som allerede nævnt, var Thorvaldsen ved Udgangen af forrige Aar bleven underrettet om, at Orlogsbriggen St. Croix, paa Hiemreisen fra Vestindien, vilde anløbe Neapel og Livorno, for at modtage hvad han maatte have at hiemsende. Fra Slotsbygnings Emmissionen havde han senere erfaret, at man dennegang maatte indskrænke sit Ønske til de fire runde Basrelieffer i Marmor til Christiansborg, de kongelige Buster og nogle Afstøbninger til Academiet, da Briggen kun kunde modtage mindre Kasser. Vi meddele i denne Henseende her et Brev, som Thorvaldsen nyligt havde modtaget fra Prinds Christian Frederik:

Kiøbenhavn d. 26 Februar 1825.

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen!

Jeg lader idag tilskrive Freund, angaaende hvilke Kunstarbeider der først og fremmest maae sendes hiem med Briggen, som i April Maaned vil anløbe Livorno, og vil De see, at jeg af Marmorer isærdeleshed nævner de 4 Basreliefs til Slottet og Busterne af den Kongelige Familie, samt enkelte Privates Buster. Dernæst af Gipsafstøbninger Christusstatuen og Freunds Evangelist Lucas, begge med Hensyn paa Slotskirkens Decoration; jeg haaber ogsaa at enkelte af Afstøbningerne efter Deres Kunstværker, saasom Venus, Hebe og nogle Basreliefs af mindre Størrelse vil kunne finde Rum i Skibet; men beklage maa jeg, at dette er saa lidet, at det ei ganske opfylder sin Bestemmelse, at bringe os i Besiddelse af alle Deres uforlignelige Arbeider, saa at en stor Deel

Digitized by Google

Afstøbninger af Statuer, Apostlerne, de æginetiske Figurer og de større Basreliefs nødvendigvis maae henstaae i Rom og Livorno, indtil der, som jeg haaber, ad Aare gives en lignende og bedre Leilighed til at overstibe alt det tilbagestaaende.

Maatte til den Tid Portraitstatuen af min Gemalinde være modelleret og afstøbt, da veed De, kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen, at De opfyldte et af mine kiæreste Ønsker. De sendte mig da en Afstøbning og beholdt Original-Afstøbningen, og senere enedes vi om Udførelsen i Marmor, naar Deres og min Leilighed var dertil. Jeg bemærker, at Prindsessen siden den Tid, De modellerede Hendes Buste, er bleven ferere, saa at Statuen vil ligne meest, naar De holder den fyldig; især have Armene nu en fyldig og skiøn Form.

Jeg har givet Befaling at udbetale Dem 200 Scudi, udlagt for Jensen, og venter jeg derimod, at De vil lade affølge den mig nu tilhørende Copie af la Madonna di Foligno.

Jeg venter ogsaa med sand Fornøielse Hopfgartens skiønne Efterligninger af Deres Statuer i Bronze, hvilke jo have Deres Bifald.

Freund har tilskrevet mig, at han ønsker at fuldende de hos ham bestilte Arbeider i Marmor, og at han dernæst agter at vende tilbage til Fædrenelandet, i det Haab, at han der vil finde Bestieftigelse og Fortieneste, saaledes som han ved Slots Commissionens Bestillinger er givet forhen Tilsagn om. Jeg kan ikke andet end bestyrke ham i dette Forsæt, forvisset om, at Bestieftigelse og Fortieneste ei vil feile ham, saameget mere som han er den eneste Billedhugger i Fædrenelandet, saalænge De ei kan vende tilbage til os, og De vil sige sig selv og betyde ham, at Academiet trænger til hans Nærværelse, for at anvise dets Elever i at modellere, og at, foruden Professorpladsen ved Academiet, venter ham fri Bolig og

Digitized by Google

Attelier i Materialgaarden, og alle de Arbeider, som skal udføres til det Kongl. Slot og Kirkerne, og som ei maatte være bestilte hos Dem, Vilkaar, under hvilke, mig synes, saa eller ingen Kunstner er vendt tilbage fra sin Dannelsesreise i Udlandet; men Freund er en retskaffen og brav Kunstner, som fortiener al Opmuntring og Bistand.

Bissen skal, som jeg hører, have begyndt at arbeide i Rom, og jeg vilde ønske, snart at kunne erfare Deres Dom om hans Talent. Hans første Arbeider lovede, synes mig, meget, og hvor store Fremskridt vil han ei kunne giøre, naar han, omringet af saa herlige Forbilleder, kan opmuntres ved Deres Raad og Veiledning. Endnu engang anbefaler jeg denne talentfulde unge Kunstner paa det indstændigste til Dem, Hr. Etatsraad.

Min Kone, min Søster og Svoger, Damerne af vort og Deres Følge og alle, som stedse med Glæde mindes de skiønne Dage i Rom, have paalagt mig at hilse Dem paa det Forbindtligste, og selv nævner jeg mig, kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og tienstvillige

Christian Frederik."

Der var altsaa paa denne Tid megen Travlhed i Studierne med at faae Sagerne indpakkede og afsendte til Livorno. Foruden de fire runde Basrelieffer og den Kongl. Families Buster i Marmor afsendtes Hielmstiernes Buste, bestemt til det store Kongl. Bibliothek, Thorvaldsens egen, colossale Buste, udført paa Bestilling af Etatsraad West, Grev Rantzaus, Jacob Badens og Eckersbergs Buster, alle i Marmor. Dertil endnu det lille Basrelief Caritas i Marmor, bestemt til Understøttelse for Familien Gunnerus. Til Akademiet

Digitized by Google

sendtes Gipsafstøbninger af Gruppen Gratierne, Merkur, Hyrdebrengen, Hebe, Amor, Venus, Gruppen Amor og Psyche, den staaende og den knælende Ganymed, Grevinde Ostermann og den lille Statue Fanciullo. Desuden endeel større og mindre Basrelieffer, deriblandt Afstøbninger af de fire runde til Slottet.

Dette var den første store Sendelse af Thorvaldsens Arbeider til Danmark. I Begyndelsen af Mai førtes den paa Tiberen til Ostia, og derfra paa Kystfartøier til Livorno. Freund fulgte med denne Transport for at aflevere Sagerne ombord i Briggen, men maatte i Pisa og Livorno afvente Skibets Ankomst. Af Briggens Chef, Capit. Klaumann, erfaredes det nu, at Pladsen var saa indskrænket, at ikke alle Sager kunde medtages. Af 58 Kister bleve ser, indeholdende Gratierne, Merkur, Ostermann og de fire runde Basrelieffer i Marmor, magazinerede i Livorno, for at afvente en senere Leilighed med et privat Skib. Den 2 Juni lettede Briggen og ankom til Kiøbenhavn i Midten af September 1825.

Digitized by Google

C.

Frisen: Alexanders Indtog, til Sommariva er næsten færdig og afsendes. Om Grev Sommariva. Det sidste Stykke i Frisen: Thorvaldsen og Sommariva. Grev Sommariva's Sygdom og pludselige Død. Modellerne til Christelig Visdom og til Christelig Styrke færdige. Bestilling paa et Gravmonument. Et Brev fra Jens Baggesen. Director G. Schadow skriver til Thorvaldsen. Agesandro Rhodio. Forestaaende Præsidentvalg i S. Luca. Leo XII's Yttringer. Thorvaldsen vælges til Præsident. En Juleaften i Rom.

1825.

Om Frisen til Christiansborg havde der i Slotsbygnings-Commissionens Skrivelse ikke været Tale; til en saadan Transport havde ogsaa denne Skibsleilighed været for ringe. Imidlertid synes den dog paa denne Tid at have været Fuldførelsen nær; men baade fra Thorvaldsens Side, som ogsaa fra Prinds Christians, ansaaes det som en Indrømmelse, man skyldte Grev Sommariva, at hans Exemplar skulde være det første, der afsendtes. Dette fremgaaer ogsaa af et Brev, Sommariva skrev til Thorvaldsen d. 19de Marts d. A., hvori han beraaber sig paa, at Hs. Kongl. Høihed nyligt i et Brev til ham har indrømmet „che per il primo possederò il famoso nostro trionfo," og tilføier om Prindsen: „e che mi ama troppo per invidiarmi una tale preferenza."

Digitized by Google

Paa dette Sommariva's Brev findes Thorvaldsen at have svaret nogle Dage efter, at Frisen til hans Villa var nu saa godt som færdig og at Afsendelsen vilde med det Første kunne tage sin Begyndelse. Dette Budskab modtog Greven i Florents, og han blev saa glad derover, at han strax sendte sin kiære Phidias 18 Flasker Aleatico, en florentinsk Vin, som han vidste, Thorvaldsen satte høi Priis paa. Han maatte nu til sin Villa ved Comosøen for at paaskynde Fuldførelsen af det nye Locale til Alexandertoget og give Ordre til Modtagelsen af det, som kunde ventes.

Men i Mai d. A. skulde Carl den Tiende krones i Rheims, og Grev Sommariva var, trods sin høie Alder og sin Gigt, saameget fransk Adelsmand, at han maatte være tilstede ved denne Fest. Han forlod altsaa atter sin Villa og begav sig til Paris, og ved de gode Efterretninger, han modtog fra Rom, skrev han i Junimaaned til vor Kunstner: „Basta! ora comincio ad essere contento!"

Efter Kroningsfesten havde Grev Sommariva følt sig svækket og drog til Plombières, for der i nogen Tid at bruge Badene, og medens han opholdt sig her, modtog han Underretning fra Thorvaldsen, at der nu kun var eet Stykke af hans Frise, som ikke endnu var færdigt, nemlig det allersidste. Vor Kunstner synes nemlig at have villet overraske sin enthousiastiske Patron med det sidst fuldførte Stykke af Frisen. Han havde til Særkiende for dette Exemplar sluttet den hele Composition med en Episode, hvori han fremstillede Grev Sommariva og sig selv, staaende under Palmetræet, for at see Alexanders Tog drage forbi.

Digitized by Google

Svaret paa dette Brev var en Indbydelse til Thorvaldsen, dat. Plombières d. 5te August 1825, til at møde i Villaen ved Comosøen, hvorhen han selv nu ilede. Om Slutningsstykket skrev han: „Mi resta quindi che l'ultimo pezzo, dove figureremo assieme e ci staremo all' eternità riuniti: questa idea è per me non meno graziosa ed onorevole, che consolante."*)

Thorvaldsen kunde ikke følge denne Indbydelse, skjøndt hans Tilstedeværelse viste sig saa meget mere ønskelig, som det ved Udmaalingen af det nye Locale og af de modtagne Dele af Frisen og deres rigtige Fordeling fremgik, at der paa nogle Steder maatte indskydes Tilsætninger af en Palmes Bredde, en Omstændighed, som standsede Opstillingen.

Saaledes stode Tingene paa det Tidspunkt, vi her beskrive, men vi ville hellere bryde Tidsordenen, end afbryde Udgangen, som ligger saa nær.

Henimod Aarets Slutning skrev Sommariva, at han agtede at besøge Thorvaldsen i Rom. Men han naaede ikke længere end til Mailand, og herfra modtog vor Kunstner under 30te December Efterretning om, at hans gamle Ven var falden i en alvorlig Sygdom. Denne gjennemgik Greven dog og troede sig atter helbredet. Men en Eftermiddag faldt han i et Blund, hvoraf han ikke opvaagnede mere.. „Il buon Sommariva," skrev Chiaveri til Thorvaldsen, „è morto, quando si credeva guarito. Un dopo pranzo si pose a dormire e non si è piu risvegliato."

---

*) „Nu er der altsaa kun det sidste Stykke tilbage, hvor vi skulle staa sammen og forenede til evig Tid; denne Tanke er ikke mindre behagelig og ærefuld, end trøstende for mig."

Digitized by Google

De nye Arbeider, der i Sommeren 1825 mest beskæftigede vor Kunstner, vare, saavidt vi kunne skjønne, de to allegoriske Statuer til Pavemonumentet, hvis Skizzer vi allerede have omtalt. Der foreligger ihenseende til disse Modellers Tilblivelse ikke andre Data, end hvad vi have meddeelt.

Allerede Conceptionen havde vakt Overraskelse og Beundring og det heb*) strax om Skizzerne, at disse to betydningsfulde og tankedybe Compositioner vistnok vilde blive noget af det Høieste, som nogensinde var fremstaaet i den dannende Kunst, og at de vilde overtræffe Alt, hvad Symboliken har at opvise i denne Retning.

Vor Kunstner havde, ifølge sin Opgave og den traditionelle Fordring til Pavemonumenter, i disse Figurer fremhævet Christelig Viisdom, eller Granskning, og Christelig Styrke som to af de Dyder, der havde været den fromme og haardt prøvede Pius den Syvendes almeenerkiendte Smykker. Det gialdt her om at opfinde noget Nyt og rigtigt Betegnende, for ikke at falde ind i de gamle Trivialiteter, hvortil Allegorien saa let fører.

Modellen til Den Christelige Viisdom, en Statue i overnaturlig Størrelse, fremstiller Billedet af en qvindelig Figur, hvis Brystskiold ligner Minerva's Ægide, men har, istedetfor Meduſahovedet, en Cherub. En fast, til de nedhængende Lokker, sluttet Laurbærkrone, omgiver det sænkede Hoved, hvis Blik ere fordybede i den Hellige Skrift, som hun bærer paa den venstre Arm, medens hun, grundende, hæver den høire

*) Tüb. Kunstblatt. 1825. Nr. 39. Pag. 156.

Digitized by Google

Haands Pegefinger imod sin Hage. Ved hendes Fod betegner Minerva's Ugle det videnskabelige Studium.

Den anden Statue fremstiller ligeledes en qvindelig Figur, hvis Skuldre og Hoved bedækkes af den herkuliske Løvehud. Men Kollen, Symbolet paa den jordiske Styrke, ligger paa Jorden, og hun træder ringeagtende paa den med sin Fod, medens det himmelvendte Hoved med det salige Blik og Armene korslagte over det tillidsfulde Hierte, udtale, at hendes Styrke ligger i en fast Hengivenhed i Guds Villie.

En mindre Bestilling indløb paa den Tid, hvilken vi her kun nævne, uden at turde antage, at den har haft et Arbeide af Thorvaldsen tilfølge. Det var fra en Baronesse de Rothmann, som under sit Ophold i Rom henvendte sig til vor Kunstner, for at formaa ham til at overtage et Basrelief til et Gravmonument over en elsket Søn. Det skulde smykke et lille Tempel „alla felicità passata" og fremstille Moderen og Søsteren knælende ved den Afdødes Grav. Da et saadant Basrelief ikke er forekommet os, hverken iblandt Modellerne eller Tegningerne, antage vi, at denne Bestilling har tabt sig blandt Thorvaldsens mange øvrige Foretagender.

I Begyndelsen af October overraskedes vor Kunstner af et Brev fra sin Yndlingsdigter, Jens Baggesen. Vel har dette Brev større Interesse for Digterens Biographie, end for Thorvaldsens, men da det bør opbevares som skrevet i de sidste Dage af et stærkt bevæget Liv og er at betragte som en Afskedshilsen til den beundrede Thorvaldsen, optage vi det her.

Digitized by Google

Teplitz i Böhmen, d. 24de Septbr. 1825

„Elskelige, uforglemmelige Thorvaldsen!

Erindrer De endnu i Roms gamle Underværker, som De, efter Aarhundreders Forløb i mørkt Barbari, har formeret med nye, — erindrer De endnu, med Kunstens meest glimrende Krone paa Hovedet, agtet og elsket af alle dannede Mennesker, endnu bestandigt beskæftiget med udødelige Arbeider, Deres gamle unge Baggesen og vort Samliv i Kiøbenhavn, hvor næsten De allene giorde mig Opholdet taaleligt, og i Deres Omgang usigelig behageligt? Uagtet jeg bestandig ikke blot har erindret Dem, som den Mand, mit Hierte inderligst længtes efter igien at forenes med, men saa at sige uophørlig i Danmark, i Paris, i Schweitz, i Tydskland og i Bøhmen, virkelig i Aanden levet med, da jeg overalt fandt Venner og Bekiendte, der med Glæde bragte mig friske Efterretninger om min Thorvaldsen og hans seneste Arbeider, — uagtet mit inderlige Venskab og min rene Beundring af Kunstneren, der meer end nogen anden maaskee har bidraget til mit elskede Fædrelands Ære, maaskee fortiente Deres Gienerindring, kan jeg dog ikke andet end af ganske Hierte tilgive Dem, om De skulde have glemt den fra den Tid af yderst ulykkelige, af Skiebnen forfulgte Ven. Min Tilstand har i en Række af Aar giort mig al Correspondenz saa godt som umulig, selv mine ædle Sønner kunde jeg kun sielden give Vink om mig.

Min Labyrinth siden vort Samliv hiemme er i kort Udtog følgende: Jeg gik med min inderlig elskte Kone og yderst haabefulde Søn til Paris — med bestemt Hensigt, efter der i mit lille Landsted at have bragt Alt i Orden og henforvaret 16 Kasser med alle mine og min Kones Kostbarheder, (som jeg i den gode Aarstid lod gaae uassecureerte fra Kiøbenhavn til Havre), at gaae til Rom, da hendes Sundhed, ligesaameget som min Lyst,

Digitized by Google

giorde mig et derværende Opholb henſigtsfuld. Efter en beſværlig Landreiſe kom jeg til Paris, og neppe ankommen, traf mig tre Tordenſlag: Tabet af ſaagodt ſom alt mit Eie ved Skibbrud — Bedrag af et Handelshuus i Paris, ſom jeg havde Fordring paa, — Fængſel i St. Pelagie, hvor jeg i 6 Uger beſøgtes af min Kone og Søn, der begge derover tabte ganſke deres Sundhed. Nogen Tid derefter, da jeg med Opoffrelſe af al min Kones Eie var ubløſt, kom det elſkelige Fyrſtepar: Prinds Chriſtian og Amalie til Paris, vilde at jeg ſkulde boe hos Dem og pleies af Dem, da jeg endelig ſelv var bleven dødelig ſyg, — og ſandelig, de pleiede mig ſom Engle. Da min Kone imidlertid med min herlige Søn fandt et nyt Liv i deres ſtille Marly, levede jeg trods min Svaghed i en vis Herlighed i Hovedſtaden, kiendt og elſket af mange Ædle der, ſaalænge Prindſen og Prindſeſſen vare der, et heelt Aar nemlig. Faſt daglig talte vi om Rom og om Dem; men neppe vare de borte, før en Blodſtyrtning bragte min Kone paa hendes ſidſte Sygeleie og tvang mig til Plombières, for om muligt at redde mit eget Liv. Neppe ankommen, reiſte jeg Dag og Nat uden at kunne gaae tilbage til Marly, da et Brev fra min Søn berettede mig, at Lægen frygtede for hendes Liv. Jeg kom halvdød ſelv, og fandt hendes Grav, mit Huus forſeglet, og min Søn forſvunden. Ham fandt jeg endelig, men ſyg — jeg fik en Nervefeber — han ligeſaa — vi reiſte til Schweitz for at ſtyrke os, men maatte tilbage efter et kort Opholb, for at bringe vore Sager i Orden i Marly. Vi kom ikke derhen, thi den 18-aarige Yngling fik et Anfald i Paris og døde efter 40 Dages Pleie, uden at forlade ſin Seng, i min Arme.

Fra det Øieblik af veed jeg libet om min Tilſtand. Jeg vaagnede i en Venindes Arme paa et Slot 40 Mile fra Paris, — hvor min ældſte Søn, Profeſſor og Præſt i Bern, kom og hentede mig midt i Vinteren hiem til

Digitized by Google

ſig. Der levede jeg de to ſidſte Aar i en næſten beſtandig Smerte, trods alle Forſøg med Alpebade og Alpeluft paa de høieſte Bierge. Endelig blev mig Carlsbad forordnet ſom eneſte mulige Redningsmiddel. Min næſtældſte Søn, Prinds Chriſtians Adjutant, fik Tilladelſe af Kongen at beſøge ſin ſyge Fader og ledſage mig til Carlsbad. I fire Maaneder har jeg der drukket Brønden i beſtandig tiltagende phyſiſke Smerter, men i et ſandt ſelſtabeligt Himmerig, Tak ſtee de elſtelige Polſte Grevinder og Prindſesſer iſær, ſom der have pleiet deres Ynglings Digter. — Endelig er jeg nu ankommen til Badet i Teplitz, for at overvintre i Dresden og gaae næſte Aar igien til Carlsbad. Men i al denne Tid har jeg været ſaa ſvag, at jeg ikke har været i Stand til hverken at gaae det mindſte Stykke Vei, læſe eller ſtrive — desnagtet med grundet Haab, efter disſe udſtandne Lidelſer, at leve op paa ny med foryngede Kræfter, da min Conſtitution ſynes faſt unedbrydelig ſtærk. Saa vidt min Hiſtorie. Hvor gierne, min elſtelige Thorvaldſen, ledſagede jeg min unge, høiſt elſtværdige Ven, Capitain King, Officeer i den engelſke Marine, til Dem, ſom han af alle Mennesker i Italien hierteligſt ønſker perſonlig at kiende. Modtag ham ſom min Søn; jeg veed, at De engang i Deres Hierte vil takke mig for denne ædle, frie, dannede Mands Bekiendtſkab. Gud velſigne Dem! jeg kan ikke ſtrive mere.

Deres evighengivne

Baggeſen."

Et andet Brev have vi her at meddele, ſom nærmere hører til Thorvaldſens Biographi, da det kan tiene til et nyt Exempel paa det ſmukke Forhold, hvori den ſtore Kunſtner ſtod, iſær til ſine yngre Brødre i Kunſten. Den meget lovende preuſſiſke Billedhugger Rudolph Schadow havde i 1822 endt ſin korte, men hæderlige Kunſtnerbane i

Digitized by Google

sit 36te Aar. Han hørte mellem de selvstændige Kunstnere, som nærmest havde sluttet sig til Thorvaldsen, og var personligt elstet af ham. Iblandt hans efterladte Værker var en Gruppe, Achilles og Penthesilea, endnu ufuldendt, da Døden afbrød ham i dens Udførelse, men dette Arbeide var bestilt af Fyrst Hardenberg, og ved Overeenskomst blev Fuldførelsen overdraget en Slægtning af den Afdøde, Thorvaldsens Eleve, Emil Wolff, da Mesteren lovede sin Bistand og og Veiledning.

Paa denne Tid var denne Gruppe afleveret, og det tilfredsstillende Udfald foranledigede den gamle Fader, den hæderligt bekiendte Director Gottfried Schadow i Berlin, til i denne Anledning at skrive til Thorvaldsen:

„Mein würdiger Freund und Herr!

Mein Neffe Emil schreibt mir, das was noch Gutes in der großen Gruppe meines verstorbenen Sohnes Ridolfo entstanden, Ihrem einsichtsvollen Rathe zu verdanken sei. Ich glaube, daß Unser König Allerhöchst Selbst dies anerkannt hat. Ihrem Ruhme als Künstler ist nichts beizufügen, als die Güte Ihres Herzens, und man kann dasselbe von Ihnen sagen, was uns die Geschichte von Rafael erzählt, der auch gefällig war. Ihre großen Werke waren Mitursache, daß mein Ridolfo diese große Arbeit unternahm, welches seine Kräfte überstieg. Es ist nicht jedem ein solches Maaß schöpferischer Talente gegeben; mit Fleiß und gutem Rath kann man aber auch was Gutes hervorbringen. Schenken Sie meinem Emil ferner Ihre Gewogenheit und seyn Sie unserer Hochachtung und Dankbarkeit versichert. Mein Sohn Wilhelm empfielt sich ergebenst.

G. Schadow, Director.

Berlin, den 17. December 1825.

Digitized by Google

Dette Forhold til en anseet preussisk Kunstnerfamilie, og maaske ogsaa Schinckels Tilbagekomst fra Rom til Berlin, synes at have foranlediget, at Thorvaldsen allerede under 20de Januar 1825 var bleven decoreret med den Preussiske røde Ørn, en Udmærkelse, som dog først henimod Udgangen af Aaret blev ham meddeelt i et Brev fra Hr. v. Bunsen, af 28de November 1825.

Under 24de April d. A. var Thorvaldsen bleven optagen som Pastore fra gli Arcadi, under Navnet Agesandro Rhodio, et Selskab i Rom, som forenede endeel udmærkede Mænd, under selvvalgte græske Navne, til æsthetiske Underholdninger.

I September var han udnævnt til Æresmedlem af et musikalsk Selskab i Rom, Accademia Filarmonica Romana.

Men en større Udmærkelse, end disse nævnte, forestod ham i disse Dage. Siden Canova's Død, var Præsidiet i Akademiet S. Luca blevet beklædt af Historiemaleren Camuccini. Efter Akademiets Vedtægt skulde han nu ved Aarsskiftet fratræde og afløses af en Billedhugger. Men — hvilken Billedhugger skulde man nu kunne udvælge, med Forbigaaelse af Thorvaldsen?

Dette Spørgsmaal havde udentvivl sat Vedkommende i en ikke ringe Forlegenhed. Modstanderne betragtede Thorvaldsen ligefrem som en Umulighed; hans Venner derimod ethvert andet Valg som en Prostitution. Thorvaldsen selv morede sig upaatvivleligt over den Forlegenhed, man var geraadet i for hans store Navns Skyld. I Akademiet forudsaa man imidlertid Muligheden af, at de fleste Stemmer dog kunde falde paa vor Kunstner, og i denne Situation maatte man vel ønske at vide Hans Helligheds Mening. Ved denne

Digitized by Google

Leilighed skal Leo den Tolvte have lagt en liberalere Tænkemaade for Dagen, end man havde ventet sig af ham. „Er ikke Thorvaldsen anseet for den største Billedhugger i Rom? skal han have spurgt. Man kunde ikke negte det, men maatte bemærke, at S. Luca's Præsident ved visse Leiligheder havde Functioner, som berøre Kirken. Men denne Indvending gav Paven ikke Gyldighed, hvorimod han giorde opmærksom paa, at naar saadanne Ceremonier skulde finde Sted, behøvede Thorvaldsen kun at melde sig upasselig. Da Hans Hellighed havde yttret sig saaledes til Gunst for Thorvaldsen var Resultatet let at forudsee. Den 16de December kom det til Præsidentvalg i S. Luca, og Thorvaldsen valgtes med de fleste Stemmer til i tre Aar at overtage Præsidiet og modtog med dette Embede den dermed sædvanligt forbundne Dekoration „pro merito."

Denne Seier var Thorvaldsen en ikke ringe Glæde, men endnu mere end han, glædede sig hans Venner og Landsmænd. Den danske Juleaften i Rom var nær forestaaende; Landsmændene skulde samles hos Thorvaldsen, som denne Aften vilde være deres Vert, og den muntre Beskrivelse kunne vi overlade til en af de Tilstedeværende, som i sin Dagbog*) bevarede Erindringen om denne Aften:

„— Man kan ikke tænke sig en elskværdigere Vert end Thorvaldsen. Hans Munterhed, Vittighed og Omhyggelighed for sine Gjester er uforlignelig og maa efter faa Øieblikke forjage al Tilbageholdenhed i denne store Mands Nærværelse; og jo mere han seer, at man føler sig fri, desmere kommer hans mageløse Jeg frem. Jeg

*) Thorvaldsens Album, I. p. 97.

Digitized by Google

har især aldrig seet ham jovialere, end Juleaften 1825. Aftenen tilforn gjorde vi efter hans Ordre uhyre Indkjøb af Viin, Rum, Citroner etc., og han var selv nærværende, da K., S. og jeg tillavede Punschextracten, som han med komist Kiendermine prøvede og rettede. I Mangel af gode Giæs (— de romerske ere mere berømte ved deres Skrig, end ved deres Kjød) bleve tvende vældige Kalkuner indkjøbte, hvis fede Sider han selv befølede. Paa Høitidsaftenen puftede og svedte han ved Skorstenen, for ret at lave os en god Julegrød, og nu og da lod han sig tilsyne og rapporterede os paa den pudseerligste Maade sine, snart glade Forventninger, snart ængstelige Tvivl om Grødens lykkelige Udfald. Imidlertid havde han med en endnu rigere Haand, end Aaret tilforn, bragt os alle en Julegave af antike Gemmer, som vi i den gladeste Sindsstemning sad og spillede Lotteri om. Døren fløi op, og med høi Triumf i hver Mine bragte han os nu Grødfadet, hævet høit i Veiret, ind paa Bordet, og nu begyndte en Juleaften, hvis Lige jeg aldrig har haft —."

Digitized by Google

CI.

Om Forholdet til Warſchau. Poniatowſki's Statue forandret. Om Affendelſen af Kopernikus.

1826.

Imedens Correſpondancen om Poniatowſki's Monument alt længe var gaaet iſtaa, og Haabet om dets Fuldførelſe opgivet i Warſchau, havde Thorvaldſen i den ſidſte Deel af Aaret netop henvendt ſin hele Opmærkſomhed herpaa.

Ved Begyndelſen af 1826 fremſtod en ganſke ny Model, der, ſaavidt vides, ikke har været Gienſtand for nogen Brevverling. Planen findes paa engang forandret; den hidtil omtalte Model af den urolige og ſky Ganger er ſtillet til ſide, Rytterens nationale Coſtume, hvis muligſte Nøiagtighed havde voldet ſaamange Anſtrængelſer, har maattet vige for antike Forbilleder, — Kunſtneren har fremſtillet Poniatowſki ſom en romerſk Feltherre, og Marc Aurels Statuen paa Capitol var det Forbillede, han nærmeſt havde fulgt.

Det kunde nu vel tænkes, at Kunſtneren ſelv har følt Vanſkeligheder ved at følge den første Tanke, der ſaa dybt greb Polakkernes Nationalfølelſe, men ſaameget mindre kunde han af egne Bevæggrunde forlade den og foretage en ſaa

Digitized by Google

væsentlig Forandring i det ham overdragne Arbeide. Brevene tale intet herom, kun Factum foreligger.

I Rom vare to Mænd tilstede, med hvem en saadan Sag muligen kunde være bleven forhandlet mundtligt, nemlig Legationssecretair Kossakowski og Fyrst Stanislas Poniatowski, ialfald kunde disse ikke være uvidende om den ved Monumentet foretagne Forandring. I Studiet hed det, at Thorvaldsen var af Familien Poniatowski forandlediget til denne Forandring; man ønskede ikke Poniatowski's Død i Elsteren saaledes forherliget. Men paa et blot udtalt Ønske af Familien vilde Thorvaldsen dog neppe have fundet sig opfordret til et nyt Arbeide, eller berettiget ligeoverfor Contractens udtalte Bestemmelse, om han end kunde have ønstet sig et andet Motiv, istedetfor det først valgte. Det synes derfor, naar man tillige tager Hensyn til Contractens hemmelige Artikel, at en høire Myndighed, end selv Commissionens, har haft Indflydelse, saameget mere som det polske Folks Følelser for dette Monument, neppe have staaet i fuld Samklang med Landets politiske Forhold. For denne Mening taler ogsaa Monumentets endelige Skiebne,*) som vi nærmere ville komme til at berøre. Men forholder dette sig saaledes, saa turde det ogsaa forklare dette Værks langsomme Tilbliven og den ringe Vægt, Kunstneren synes at have lagt paa de alvorlige Paamindelser, Commissionen i Warschau, ligeoverfor Nationens Utaal-

*) Monumentet blev vel afstøbt i Bronze, men aldrig opstillet i Warschau. Siden 1831 forsvandt det, og i 1842 skulle dets disjecta membra være seete i Fæstningen Modlins Arsenaler. Andre berette at det, forandret til en St. Georg, smykker en fyrstelig Have i Gouvernementet Mohilew.

Digitized by Google

modighed, nu og da havde givet ham til dens egen Retfærdiggjørelse.

I hvordan dette end forholder sig, saa var en ny Model til Poniatowski's Monument i fuldt Arbeide og meget vidt fremmet, da Thorvaldsen i Begyndelsen af Aaret 1826 atter modtog en Skrivelse fra Commissionen, dateret den 21de Februar 1826, som bragte ham Contracten af 8de Juli 1818 i Erindring, og en anden fra Sekretairen ved det Philomatiske Selskab, Edw. Czarnecki, som tillige paaskynder Fuldførelsen af Kopernikus, et Arbeide, der allerede for et Aar siden var meldt færdigt og kun henstod ifølge Ministeren Staszics eget Ønske, udtalt i hans Brev til Thorvaldsen af 10de Februar f. A.

Men vi maa forelægge disse Aktstykker.

Angaaende Kopernikus, havde Thorvaldsen allerede for et Aar siden, igiennem en Hr. Idziowski, underrettet Ministeren Staszic om, at Modellen var færdig, og Sidstnævnte havde, som sagt, udtalt sin Glæde herover i et Brev af 10de Februar 1825, hvori han nu kun udbad sig, at Modellen maatte blive henstillet indtil Foraaret, for da at afhentes med et Skib til Danzig. Senere blev, ved et Brev fra Samme af 18de Juni 1825, denne Bestemmelse forandret; man ønskede den nu afsendt over Triest og Wien til Krakau. Men herom har Ministeren neppe giort det Philomatiske Selskab nogen Meddelelse, og uden at kiende Forholdene synes man at have ladet Czarnecki henvende sig directe til Thorvaldsen med Beklagelser over at Contracterne ikke vare overholdte.

Digitized by Google

„En Vous choisissant pour perpétuer la gloire de Copernic et de Poniatowski," ſtrev han, „ce n'est pas la Société Royale seule, c'est la Nation entière, qui Vous a désigné comme l'Artiste le plus célèbre et le plus digne de sauver du naufrage au moins quelques souvenirs de notre gloire passée. Une âme aussi noble, aussi élevée, pourrait-elle être insensible à ce choix? Plus d'une fois les Artistes sont forcés à célébrer l'orgueil sans mérite, Vous, Monsieur, en travaillant pour la Pologne, Vous prîtes un engagement plus digne de Votre âme, celui d'immortaliser les vertus les plus sublimes, le génie créateur, la valeur et le dévouement sacré à la patrie. Que ces motifs parlent à Votre âme, échauffent Votre génie, hâtent Votre ciseau createur. Envoyez-nous au plus tôt Vos chefs-d'oeuvres. Que la Pologne en contemplant ses héros, bénisse l'Artiste, qui les a rendus à la vie. —"

Denne Opfordring gialdt altſaa ikke alene Kopernikus, men ogſaa Poniatowſki, og i en Skrivelſe fra Commiſſionen ſelv, ſtrevet Dagen førend dette Brev fra det Philomatiſke Selſkab afgik, opfordredes Thorvaldſen ſaaledes af Commiſſionen:

Varsovie 21 Fevrier 1826.

"Monsieur le Chevalier!

L'ignorance prolongée où se trouve le public au sujet du monument de feu le Prince Joseph

Digitized by Google

Poniatowski, dont il attend la confection avec anxiété, ce qu'il a déjà essayé de faire entendre par les papiers . . . . . , donne d'autant plus d'inquiétude au Comité, nommé à cet effet, qu'on pourrait en rejeter la faute sur son peu de zèle et de sollicitude.

Il Vous est connu, Monsieur, qu'après avoir pris un premier engagement à Rome avec le Comte Léon Potocki en date du 8 Juillet 1818, Vous l'avez renouvelé et confirmé par un Contrat supplémentaire du 19 Oct. 1820, fait à Varsovie et signé par Vous, Monsieur, conjointement avec feu le Général Mokronoski, dont les conditions préliminaires ont été scrupuleusement remplies et les stipulations ultérieures constamment à Votre disposition. Le Comité avait chargé deux de ses membres, le Ministre des Cultes, Comte Grabowski et le Conseiller d'Etat, Comte Sierakowski, d'entrer en correspondance avec Vous, Monsieur, pour pouvoir être à même d'en rendre compte au public. Votre lettre du 15 Septembre 1823 au Comte Grabowski nous a donné l'assurance, que cet ouvrage serait prêt à être transporté au printems de 1824, néanmoins jusqu'ici Vous n'en donnez pas de nouvelles.

Nous ne savons que trop, qu'un Artiste aussi renommé que Vous l'êtes, Monsieur, dans toute l'Europe, suffit difficilement aux nombreuses demandes qui lui sont faites, mais plus cette célébrité

Digitized by Google

est grande, plus on est pressé du désir de le voir répondre aux espérances qu'il a bien voulu donner et à la confiance qu'il inspire; aussi ne doutons nullement qu'elles ne Vous soient présentes, mais engagés de notre côté, vis-à-vis le public et obligés de lui rendre compte, nous pourrions nous trouver dans la nécessité de lui exposer le veritable état des choses. Veuillez, Monsieur, rassurer nos inquiétudes et nous tirer de la position délicate où nous sommes, par une détermination definitive et cathégorique, tant sur le mode, que sur le terme, que Vous jugerez pouvoir assigner sans delais ultérieurs et l'adresser à S. E. M. le Comte Grabowski, Ministre des Cultes et de l'Instruction. Veuillez aussi, Monsieur, recevoir l'assurance de la considération très distinguée, que nous avons l'honneur de Vous porter.

Valentin Sobolewski.
Stanislas Cte Grabowski.
Joseph Sierakowski."

Dette Brev turde maaskee have været mest beregnet paa at blive bekiendtgiort i Warschaus egne Aviser som en „Comte rendu au public," og trængte altsaa, for Thorvaldsens Vedkommende ikke til andet Svar, end hvad der vistnok var meddeelt paa anden Haand, at den nye Model var næsten fuldført. Stemningen mod vor Kunstner og hans Forhold i denne Sag kan, fra Commissionens

Digitized by Google

Side neppe heller have været saa misfornøiet, efterſom Regieringen i Warſchau, og navnlig den ſamme Grev Grabowſki, ikke tog i Betænkning, faa Maaneder derefter at træde i Underhandling med ham om et nyt Monument, ſom nu ſkulde udføres for Polen til Ære for Keiſer Alexander, „à la mémoire de l'Auguste Régénerateur."

Digitized by Google

CII.

Improviſatricen Roſa Taddei beſynger Thorvaldſen. Videre om det Leuchtenbergſke Monument. Differencer mellem Thorvaldſen og Grev Luigi Sommariva.

1826.

Den berømte Improviſatrice, Roſa Taddei, var i Marts 1826 kommen til Rom. Til et poetiſk Akademi, ſom hun vilde aabne den 21de, havde hun ogſaa indbudet Thorvaldſen, der ſom en ſtor Velynder af denne italienſke Kunſt indfandt ſig.

Iblandt de Opgaver, ſom bleve udtrukne af Vaſen, var ogſaa een om Sculpturens Fremſkridt: I progressi della scultura, og da hun vidſte, at Thorvaldſen var iblandt Tilhørerne, valgte hun denne med Henſyn til ham. Men i Sangens Strøm førte hendes Lovtale hende ſaavidt, at hun endog kom til at kalde ham „un figlio di Dio," en Guds Søn, og dette vakte Forargelſe. Mishaget ſkal allerede have begyndt at yttre ſig, da hun bemærkede ſit Feilgreb, men uden at tabe Fatningen, dreiede hun behændigt af og vandt igien ſit Auditorium, idet hun ſluttede denne Sang med den ikke ganſke ny Phraſe, at havde Danmark end ſkienket ham Livet, var det dog Italien, ſom havde ſkienket ham Kunſten.

Digitized by Google

Vi maa nu her for et Øieblik vende os til Sagen angaaende det Leuchtenbergſke Monument. Det var netop paa denne Tid et Aar, ſiden Thorvaldſen, med det Brev, der overbragte ham Contracten til Underſkrift, tillige modtog ſin Tegning til Compoſitionen tilbage, yderligere corrigeret af Hr. v. Klenze. I hele denne Tid ſynes han at have iagttaget en Tausheb, ſom lob befrygte, at han dog, uagtet Forſkrifterne, endnu kunde tillade ſig nogen Egenraadighed. Det havde derfor ikke heller manglet paa jevnlige Paamindelſer om endnu fremdeles at indſende Skizzer eller Tegninger, af hvad han vilde gjøre. Alt dette er, ſaavidt vi kunne ſee, blevet ubeſvaret. Men man havde ikke heller mærket, at der var begyndt paa Arbeidet. Han modtog derfor et Brev af 18de April 1826 fra Hr. v. Klenze, ſom underrettede ham om Hertugindens ſtigende Utaalmodighed, da den architectoniſke Deel af Monumentet nu var næſten færdig og kun Statuerne manglede, for at Hr. v. Klenze kunde præſentere ſit Arbeide. „Wenn nur wenigſtens," ſkrev han, „die Modelle der Figuren gemacht würden, damit ich den untern Sockel des Denkmals bearbeiten und das Denkmal einſtweilen bis zur Ankunft der Figuren aufſtellen laſſen könnte."

Men det havde endnu ingen Virkning, om ogſaa Tiden nu kunde være forhaanden for Thorvaldſen til ſelv at tage fat, — Tenerani havde upaatvivleligt allerede begyndt — ſaa var der fra en anden Kant trukket et Uveir op, ſom, idetmindſte for nogen Tid, har beſkæftiget hans Tanker mere.

Digitized by Google

Efterretningen om Grev Sommariva's Død, den 6te Januar 1826, var Dagen efter meddeelt Thorvaldsen fra Mailand med den Bemærkning, at Arvingen, Grev Luigi Sommariva, hver Dag kunde ventes til sine stiønne Besiddelser. Der var imidlertid hengaaet Maaneder, uden nærmere Tilkiendegivelse, da den unge Greves Sagfører fra Florents i Begyndelsen af April præsenterede sig for vor Kunstner som den, der havde overtaget Ordningen af den Afdødes Efterladenskaber, og foreløbigt bemærkedes kun, at Grev Luigi paa Villaen ved Comosøen havde forefundet Thorvaldsens Frise, men ufuldstændig, uagtet han af sin afdøde Faders Yttringer vidste, at Alt skulde være færdigt og opstillet inden September 1825. Desuden var der adskilligt Andet, som trængte til en nærmere Forklaring.

Thorvaldsen, som vel indsaa, at dette kun var Præliminarierne, indskrænkede sig til strax at svare, at det Manglende var færdigt og skulde ufortøvet blive afsendt. Men dette Svar var kun lidet tilfredsstillende, og nu synes en Correspondance at være aabnet mellem Kunstneren og hans Patrons Arving, der kun foreligger ufuldstændig, men hvoraf vi dog tro at kiende det Vigtigste.

I et Brev af 31te Juli 1826 gik den unge Greve nærmere ind paa Kunstneren og synes at ville have Sagen behandlet paa en Maade, der lidet svarede til de Forhold, Døden nu havde hævet. Der var ikke Tale om at lade Frisen opstille, saalænge de nærmere Oplysninger endnu manglede. Af den Afdødes Papirer viste det sig blandt Andet, at dette Kunstværk i December 1817 vel var bestilt hos Kunstneren til en Pris af 8000 Scudi, men der var allerede hævet 12,000 Scudi paa dette Arbeide hos Torlonia.

Digitized by Google

Det vil erindres, at da Thorvaldsen overtog Udførelsen af Frisen for Grev Sommariva, blev Contracten, paa Grund af Venskabsforholdet, affattet i saa ubestemte Udtryk, at Alt beroede paa den gjensidige Tillid imellem Contrahenterne. I de mange Breve, som den høimodige og beundrende Ven siden skrev til vor Kunstner, hedder det kun, angaaende Betalingen, at Thorvaldsen blot skulde lade sig udbetale, hvad han ønskede, og den eneste Fordring, Greven giorte, var den, at Thorvaldsen vilde holde Bog over de Summer, han hævede, for at dette kunde tiene til Berigtigelse ved de aarlige Opgjørelser med Torlonia.

Men nu stode Sagerne anderledes. Langtfra at Thorvaldsen havde misbrugt sin Vens Tillid, havde han kun efterhaanden hævet de Summer, som tilkom ham, og endnu langtfra ikke det fulde Beløb. Men med Aanden i de Breve, han havde modtaget fra sin Ven, vilde han neppe kunne føre noget gyldigt Bevis, og disse Breve havde han desuden ikke længer til sin Raadighed; nu at opsøge dem i Kielderen, vilde have været ham et uoverkommeligt Arbeide.

Han meddeelte derfor sin Ven, Miserini, Secretairen ved Akademiet S. Luca, Alt, hvad han i denne Sag havde at svare, og lod ham concipere et vidtløftigt Brev, som han underskrev og afsendte.

Hovedindholdet af dette Brev kunne vi meddele.

I 1817 havde Grev Sommariva seet Frisen i hans Studio og giort ham det Spørgsmaal, hvad dette Værk vilde koste, udført i Marmor. Thorvaldsen havde yttret, at han vilde kunne udføre det i ordinairt Marmor for 8,000 Scudi, men at det, udført i Statuar Marmor, vilde koste 14,000 Scudi, ikke alene paa Grund af dette Marmors

Digitized by Google

Efterretr
6te Janua
fra Mo
Luig
Be

[illegible] fordi den Udførelse, det bedre Stof [illegible] Prisen. En Overeenskomst havde strax [illegible] og Greven havde, hvad Betalingen angik, hen- [illegible] til Torlonia og kun lagt Vægt paa Arbeidets [illegible] mulige Fuldførelse. I denne sidste Henseende meente Kunstneren, at han havde giort, hvad han kunde. En Reise, som han i 1819 maatte giøre til Danmark, havde vistnok foranlediget nogen Standsning, men efter Tilbagekomsten var Arbeidet ustandset gaaet fremad, og Værkstedets Bøger kunde bevise, at tre eller fire Marmorarbeidere stadigt i Aarene derefter havde været beskæftiget dermed. Men andre Bestemmelser, Forandringer og Udvidelser havde ogsaa haft Indflydelse paa disse Forhold. Det til Frisen først bestemte Locale i Villaen var senere fundet mindre passende, og det nye Locale, som var foretrukket, havde lagt Hindringer iveien med Hensyn til en rigtig Fordeling af Frisens Hovedpartier. Basrelieffet fra Montecavallo passede ikke længer; der maatte blandt andet giøres en Tilsætning af 18 Palmers Længde, saa at Spørgsmaalet ikke længer kunde være om den oprindeligt nævnte Summa.

Vi skulle noget senere, henimod Udgangen af dette Aar, erfare, at disse Oplysninger ingenlunde fandtes tilstrækkelige hos den nye Besidder af det Værk, der har forherliget Navnet Sommariva.

Digitized by Google

CIII.

Appiani's Monument fremkalder Angreb paa Kunſtneren. Skomageren Anſelmo Nonghetti. Thorvaldſens Forhold til denne hans Beundrer. Ludwig Schwanthaler kommer til Rom. Kong Ludwig af Bayern ſkriver til Thorvaldſen. Mere om det Leuchtenbergſke Monument. Skrivelſe fra Hertuginden af Leuchtenberg. Leo den Tiende beſøger Thorvaldſen i Studiet. Et Monument for Keiſer Alexander er paatænkt. Correſpondance desangaaende.

1826.

Appiani's Monument, Basrelieffet Gratierne, var færdigt i Marmor og forlængſt afleveret. Nu havde det fundet ſin Plads i Mailands Kunſtakademi, paa det Sted, Thorvaldſen ſelv havde udſeet, og fra Commiſſionen ſendtes ham i Auguſt en Takſigelſe i de varmeſte Udtryk af Beundring.

"Quest' opera ammiranda," ſkrev Commiſſionen i dette Brev, "mentre confermerà l'eccellenza, cui Ella è pervenuta nel magistero dell' arte, che onora, e l'alta fama, sarà un luminoso testimonio della somma generosità dell' animo di Lei.

La Commissione Le attesta i sentimenti della sua più sentita riconoscenza e della sua ammirazione, e quelli pure della Società del monumento,

Digitized by Google

Efterretningen om Grev Sommariva's Død, den 6te Januar 1826, var Dagen efter meddeelt Thorvaldsen fra Mailand med den Bemærkning, at Arvingen, Grev Luigi Sommariva, hver Dag kunde ventes til sine store Besiddelser. Der var imidlertid hengaaet Maaneder, uden nærmere Tilkiendegivelse, da den unge Greves Sagfører fra Florents i Begyndelsen af April præsenterede sig for vor Kunstner som den, der havde overtaget Ordningen af den Afdødes Efterladenskaber, og foreløbigt bemærkedes kun, at Grev Luigi paa Villaen ved Comosøen havde forefundet Thorvaldsens Frise, men ufuldstændig, uagtet han af sin afdøde Faders Yttringer vidste, at Alt skulde være færdigt og opstillet inden September 1825. Desuden var der adskilligt Andet, som trængte til en nærmere Forklaring.

Thorvaldsen, som vel indsaa, at dette kun var Præliminarierne, indskrænkede sig til strax at svare, at det Manglende var færdigt og skulde ufortøvet blive afsendt. Men dette Svar var kun lidet tilfredsstillende, og nu synes en Correspondance at være aabnet mellem Kunstneren og hans Patrons Arving, der kun foreligger ufuldstændig, men hvoraf vi dog tro at kiende det Vigtigste.

I et Brev af 31te Juli 1826 gik den unge Greve nærmere ind paa Kunstneren og synes at ville have Sagen behandlet paa en Maade, der lidet svarede til de Forhold, Døden nu havde hævet. Der var ikke Tale om at lade Frisen opstille, saalænge de nærmere Oplysninger endnu manglede. Af den Afdødes Papirer viste det sig blandt Andet, at dette Kunstværk i December 1817 vel var bestilt hos Kunstneren til en Pris af 8000 Scudi, men der var allerede hævet 12,000 Scudi paa dette Arbeide hos Torlonia.

Digitized by Google

Det vil erindres, at da Thorvaldsen overtog Udførelsen af Frisen for Grev Sommariva, blev Contracten, paa Grund af Venskabsforholdet, affattet i saa ubestemte Udtryk, at Alt beroede paa den gjensidige Tillid imellem Contrahenterne. I de mange Breve, som den høimodige og beundrende Ven siden skrev til vor Kunstner, hedder det kun, angaaende Betalingen, at Thorvaldsen blot skulde lade sig udbetale, hvad han ønskede, og den eneste Fordring, Greven gjorte, var den, at Thorvaldsen vilde holde Bog over de Summer, han hævede, for at dette kunde tiene til Berigtigelse ved de aarlige Opgjørelser med Torlonia.

Men nu stode Sagerne anderledes. Langtfra at Thorvaldsen havde misbrugt sin Vens Tillid, havde han kun efterhaanden hævet de Summer, som tilkom ham, og endnu langtfra ikke det fulde Beløb. Men med Aanden i de Breve, han havde modtaget fra sin Ven, vilde han neppe kunne føre noget gyldigt Bevis, og disse Breve havde han desuden ikke længer til sin Raadighed; nu at opsøge dem i Kjelderen, vilde have været ham et uoverkommeligt Arbeide.

Han meddeelte derfor sin Ven, Miserini, Secretairen ved Akademiet S. Luca, Alt, hvad han i denne Sag havde at svare, og lod ham concipere et vidtløftigt Brev, som han underskrev og afsendte.

Hovedindholdet af dette Brev kunne vi meddele.

I 1817 havde Grev Sommariva seet Frisen i hans Studio og giort ham det Spørgsmaal, hvad dette Værk vilde koste, udført i Marmor. Thorvaldsen havde yttret, at han vilde kunne udføre det i ordinairt Marmor for 8,000 Scudi, men at det, udført i Statuar Marmor, vilde koste 14,000 Scudi, ikke alene paa Grund af dette Marmors

Digitized by Google

høiere Priis, men ogsaa fordi den Udførelse, det bedre Stof krævede, vilde forhøie Prisen. En Overeenskomst havde strax fundet Sted, og Greven havde, hvad Betalingen angik, henviist ham til Torlonia og kun lagt Vægt paa Arbeidets hurtigst mulige Fuldførelse. I denne sidste Henseende meente Kunstneren, at han havde giort, hvad han kunde. En Reise, som han i 1819 maatte giøre til Danmark, havde vistnok foranlediget nogen Standsning, men efter Tilbagekomsten var Arbeidet ustandset gaaet fremad, og Værkstedets Bøger kunde bevise, at tre eller fire Marmorarbeidere stadigt i Aarene derefter havde været beskæftiget dermed. Men andre Bestemmelser, Forandringer og Udvidelser havde ogsaa haft Indflydelse paa disse Forhold. Det til Frisen først bestemte Locale i Villaen var senere fundet mindre passende, og det nye Locale, som var foretrukket, havde lagt Hindringer iveien med Hensyn til en rigtig Fordeling af Frisens Hovedpartier. Basrelieffet fra Montecavallo passede ikke længer; der maatte blandt andet giøres en Tilsætning af 18 Palmers Længde, saa at Spørgsmaalet ikke længer kunde være om den oprindeligt nævnte Summa.

Vi skulle noget senere, henimod Udgangen af dette Aar, erfare, at disse Oplysninger ingenlunde fandtes tilstrækkelige hos den nye Besidder af det Værk, der har forherliget Navnet Sommariva.

Digitized by Google

CIII.

Appiani's Monument fremkalder Angreb paa Kunſtneren. Skomageren Anſelmo Vonghetti. Thorvaldſens Forhold til denne hans Beundrer. Ludwig Schwanthaler kommer til Rom. Kong Ludwig af Bayern ſkriver til Thorvaldſen. Mere om det Leuchtenbergſke Monument. Skrivelſe fra Hertuginden af Leuchtenberg. Leo den Tiende beſøger Thorvaldſen i Studiet. Et Monument for Keiſer Alexander er paatænkt. Correſpondance desangaaende.

1826.

Appiani's Monument, Basrelieffet Gratierne, var færdigt i Marmor og forlængſt afleveret. Nu havde det fundet ſin Plads i Mailands Kunſtakademi, paa det Sted, Thorvaldſen ſelv havde udſeet, og fra Commiſſionen ſendtes ham i Auguſt en Takſigelſe i de varmeſte Udtryk af Beundring.

"Quest' opera ammiranda," ſtrev Commiſſionen i dette Brev, "mentre confermerà l'eccellenza, cui Ella è pervenuta nel magistero dell' arte, che onora, e l'alta fama, sarà un luminoso testimonio della somma generosità dell' animo di Lei.

La Commissione Le attesta i sentimenti della sua più sentita riconoscenza e della sua ammirazione, e quelli pure della Società del monumento,

Digitized by Google

e della città tutta, che và fastosa di vedere il Suo benemerito ed immortale concittadino si degnamente onorato dalla dedica di un lavoro del primo scultore vivente."

Medaillen, som i denne Anledning var bleven udpræget, sendtes ham baade i Guld og i Sølv, og ved Hiælp af en Concept af Miserini's Haand bevidnede han den taknemlige Commission sin levende Erkiendtlighed.

Men, alene ved at have overtaget en saadan Bestilling for Mailand, havde Thorvaldsen skaffet sig adskillige Uvenner, og det Nr. af Blabet Estensore di Milano, som udkom d. 3die Septbr. 1826, indeholdt en saa nærgaaende Dadel og en saa personlig Critik, at hans Venner og Beundrere maatte søge at holde ham skadesløs ved Lovtaler i deres Breve.

Af alle de Bifaldsyttringer, der saaledes tilstrømmede, var der neppe nogen, der i høiere Grad interesserede Thorvaldsen, end Skomageren Anselmo Ronghetti's.

Denne Mailands berømte Virtuos i Fodtøifabrikationen kræver sin Plads i Thorvaldsens Biographi, da han fra dette Moment af i adskillige Aar hører blandt Kunstnerens stadigste Correspondenter og mest enthusiastiske Beundrere.

Bekiendtskabet med Anselmo Ronghetti synes at være stiftet under Opholdet i Mailand, hvor Thorvaldsen havde efterladt ham Gipsafstøbninger af begge sine Fødder, efter hvilke Modeller han senere havde modtaget sande Kunstværker i Professionen. Thorvaldsen, som altid var rede til at give enhversomhelst Dygtighed den fulde Lov, trak ingen

Digitized by Google

skarp Grændse mellem Kunst og Haandværk; han deriverede Ordet Kunstner af Verbet, at kunne, og hvad denne Skomager kunde, derom talte han med stor Berømmelse. Mellem de Anecdoter, som han nu og da fortalte, ofte med megen Lune, var ogsaa en om denne Ven i Mailand, hvoraf man da kunde slutte, hvad det var for en Karl.

En fiin, fransk Herre reiste igiennem Mailand, men var i Forlegenhed for et Par Støvler, — og Støvler kunde man kun sye i Paris. Han maatte imidlertid tage til Takke med Anselmo Ronghetti, som var bekiendt som den ypperste Skomager i Mailand; men ved altformeget at beklage sig over, at han vel maatte finde sig i Omstændighederne, saarede han strax Skomageren, som nu yttrede, at han først vilde giøre den ene Støvle, som kunde sendes tilbage, hvis den ikke var tilpas. Denne Støvle blev naturligviis et Mesterstykke, og, da Franskmanden havde seet og prøvet den, løb han fuld af Beundring hen i Boutikken, for ogsaa at faae den anden. Men Ronghetti svarede med Stolthed: „Nu kan De lade den anden sye i Paris!"

Denne samme Selvfølelse udtalte sig ogsaa i hans beundrende Forhold til vor Kunstner. Et Par Gange aarligt modtog Thorvaldsen Breve fra ham, altid ledsagede af en Foræring af et nyt Arbeide, eller en ny Opfindelse fra hans Haand.

Han havde nu i Akademiet seet det opstillede Monument over Gratiernes Maler og sendte i denne Anledning Thorvaldsen sin Hyldning i et Brev af 1ste September. Det var med en ny Opfindelse af et Par Støvler, som han havde givet sit Navn og kaldte „Ronghettini". Da Thorvaldsen

Digitized by Google

til Taksigelse lønnede ham med et egenhændigt Svar, blev dette Brev sat i Glas og Ramme og ophængt i Boutikken, hvor det blev seet af mange Reisende. Under den paafølgende Correspondance lod nu Ronghetti ingen Leilighed gaa forbi, uden at sende sin store Ven, snart et Par Morgensko, snart et Par Jagtstøvler, ja, efter et Pavestifte endogsaa et Par Sko at bære ved hans Besøg hos Paven, („per le visite al nuovo pontefice"). Til Giengield giorte Thorvaldsen ham en Foræring af Lord Byrons Buste, hvilken han især havde ønsket sig til i Boutikken at gisre Pendant til en anden Buste, som Marchetti havde foræret ham.

Paa denne Tid kom den senere navnkundige, bayerske Billedhugger, Ludwig Schwanthaler som ung Kunstner til Rom, hvor han introduceredes hos Thorvaldsen ved følgende Brev fra Kong Ludwig:

Aschaffenburg 18 Septbr. 1826.

„Meinem lieben Thorwaldsen wird Schwanthaler, ein vorzüglich hoffnungsgebender, der Bildhauerkunst beflissener Münchner, diesen Brief überreichen. Sein heißer Wunsch ist: Thorwaldsens würdiger Schüler zu werden; darum empfehle ich ihn nachdrücklich dem, wenigstens seit achtzehn Jahrhunderten größten Meister dieser herrlichen Kunst. Daß er wirklich Ihr Schüler werde, jetzt gleich, oder doch nach einem Jahre, daran liegt mir viel; er hat, wie mir scheint, zum Plastischen ausgezeichnete Anlage, und gut ist seine Aufführung. Sie, meinen lieben alten Bekannten, nnd das ewig einzige Rom wieder

Digitized by Google

zu ſehen, wird ein hohes Feſt ſeyn dem, Ihren Werth erkennenden, Sie zu ſchätzen wiſſenden

Ludwig.

Das Denkmahl meines verewigten Schwagers laſſen Sie ſich angelegen ſeyn. Freundliches vieles der guten Butti, mille saluti a loro, anche al bravo Tenerani belle cose della parte mia."

Men ikke heller dette Postscriptum fra den høie Velynder angaaende det Leuchtenbergſke Monument kunde endnu drage Thorvaldſen fra Fuldførelſen af Modellen til Poniatowſki; dog er det rimeligt, at Tenerani i ſit eget Studio allerede paa denne Tid havde begyndt paa den Deel af Monumentet, ſom Meſteren havde overdraget ham at udføre. Men ſaalænge man i München ikke havde erfaret, at Thorvaldſen ſelv havde paabegyndt Hovedfiguren, vedblev Utaalmodigheden og kom nu endelig til Udbrud i et Brev af 20de December 1826, hvori Hertuginden lod ham vide, at da de tre Aar ſnart vare udløbne, indſaa hun Umuligheden i at Contracten kunde overholdes af Kunſtneren; hun maatte derfor opgive Tanken om at ſætte ſin Gemal et Monument ved Hiælp af Thorvaldſens Haand. —

Dette Brev, ſom neppe har ſat vor Kunſtner i den behageligſte Stemning, er kun forefundet i Fragment og kan derfor kun meddeles ufuldſtændigt, ſaaledes:

"Monsieur le Chevalier Thorwaldsen. Deux ans se sont bientôt écoulés depuis la signature du contrat par lequel Vous Vous êtes engagé à

Digitized by Google

exécuter dans le terme de trois années le Monument que je veux élever à la mémoire de feu le Prince mon époux, et je vois avec bien de la peine que les grands travaux, dont Vous êtes occupé, ne Vous ont pas encore permis d'y songer; en sorte qu'il me paraît impossible, que Vous puissiez remplir Vos engagemens dans le terme prescrit. De mon côté, j'ai rempli les miens, en Vous faisant compter après la signature du contrat une somme de 2000 piastres romaines, suivant votre reçu en date du 20 Mars 1825. Pressée de m'acquitter d'un devoir aussi cher que sacré, et persuadée, qu'il Vous est impossible de remplir les conditions de Votre contrat, je viens Vous prier, Monsieur, avec bien du regret, de l'annuller, et de me faire restituer le double qui est entre Vos mains. C'est avec un vif chagrin, que je renonce à — — de voir perpétuer la mémoire chérie d'un grand homme, — — plus grand sculpteur de nos jours; mais le tems s'écoule — — — la mort peut nous surprendre — — — — — — — — — — — — — — — — pour l'exécution de ce Monument que j'ai tant à coeur de voir terminé.

Je Vous renouvelle avec mes regrets, Monsieur le Chevalier Thorwaldsen, l'assurance de toute ma considération.

Auguste Amélie."

Munich le 20 Decembre 1826.

Digitized by Google

Imidlertid havde Thorvaldsen været Gienstand for en ganske ualmindelig Æresbevisning, som han saa meget mere satte Priis paa, da den giorte Opsigt i Rom. Det var et Besøg af Hans Hellighed, Pave Leo den Tiende, i Studierne.

Det var paa Lucasdagen, den 18de Octbr., at Paven lod sig melde hos Akademiets Directeur, som det hed, for at tage sin Forgængers Monument i Betragtning, en Anerkiendelse af Bestillingen, som forsaavidt kunde tiene Kunstneren til Beroligelse. Som det Mærkeligste ved dette Besøg fortælles, at da Hans Hellighed indtraadte i det store Studio, og de derværende Arbeidere kastede sig paa Knæ, for at modtage Benedictionen, vendte han sig, for ikke at give Agt derpaa, mod det nærmeststaaende Arbeide, — tilfældigviis Basrelieffet Kiærlighedens Aldere, — og fordybede sig med særegen Interesse i denne profane Syssel, der behagede ham overmaade meget.

Vi komme paa denne Tid tilbage til Forhandlingerne med Warschau, ikke dennegang i Anledning af det meget omtalte Monument, men angaaende Bestillingen paa et nyt, som man, trods al hans Uefterrettelighed, dog endnu vilde overdrage ham. Det var et Monument til Ære for Polens Gienopreiser, Keiser Alexander.

Igiennem Legationssecretairen i Rom, Grev Kossakowski, havde Ministeriet ønsket at modtage Thorvaldsens Erklæring i denne Henseende, og vor Kunstner havde allerede igiennem denne Mellemmand ikke alene erklæret sig

Digitized by Google

villig til at overtage et saadant Værk, men allerede indsendt sit Project. Dog var Sagen endnu ikke ganske paa det Rene i Warschau; Ministeriet synes vel at have ønsket at bringe Polens Behersker en Hyldning i Oprettelsen af et Monument for dette ulykkelige Lands hoimodige Gienfødere, men endnu var Spørgsmaalet ikke forelagt Rigsdagen. Saaledes stod denne Sag, da Thorvaldsen modtog efterstaaende Skrivelse fra Grev Stanislas Grabowski, og af dette Brev erfare vi desuden, at Modellen til Poniatowski paa denne Tid var af Thorvaldsen anmeldt som færdig, eller dog nærved at kunne afsendes, uden at den med dette Monument foretagne Forandring med et Ord berøres:

"Monsieur le Chevalier!

Vous ne doutez certainement point, que les ouvertures, que Vous avez bien voulu me faire par l'entremise de Mr. le Comte Kossakowski au sujet du monument national que le Royaume de Pologne se propose d'ériger à la mémoire de son Auguste Régénérateur, n'aient été accueillies avec le plus vif intérêt. Transmises de suite où il appartient, elles ont été appréciées à leur juste valeur: car nous sentons vivement, Monsieur le Chevalier, que c'est au Phidias moderne qu'il appartient seul de retracer les traits et les exploits d'un nouvel Alexandre. Mais comme il est à croire, que ce sera la prochaine Diète du

Digitized by Google

Royaume qui choisira le genre de monument qu'il lui plaira de décréter, nous ne pouvons prendre aucun engagement préalable, avant de connaître sa décision suprême. Comme néanmoins il est à prévoir, qu'un groupe statuaire en fera partie, je ne vois nul inconvénient à Vous demander de préparer des dessins analogues à Votre beau projet, et je Vous prierai de me les faire transmettre au plutôt, afin que leur vue puisse attirer d'autant plus le suffrage des Chambres sur une composition qui immortalise son auteur, et qui jette un reflet de gloire sur le pays où elle sera exécutée.

Maintenant, je passe à l'affaire du monument Poniatowski au nom du Comité, dont j'ai l'honneur de faire partie.

Ce dernier me charge de Vous demander d'expédier pour Varsovie les modèles du cheval et du cavalier, aussitôt que la navigation le permettra. Il désire également posséder au plutôt le dessin complet du piédestal, dons Vous voudrez bien désigner la matière; car il est dans l'intention de s'occuper immédiatement de l'érection de cette partie du monument, afin de satisfaire à la juste impatience du public, et à la sollicitude des souscripteurs. Veuillez donc prendre les arrangemens nécessaires, me donner acte de la réception de cette lettre, effectuer les envois demandés, et agréer l'expression des sen-

Digitized by Google

timens les plus distingués, avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Monsieur le Chevalier

Votre très humble et très obéissant serviteur

Stanislas Cte Grabowski."

Varsovie, ce 12 Octobre, 1826.

Men den nye Bestilling synes at være død i Fødselen. Med Undtagelse af det Anførte, have vi, hverken mellem Brevene, eller mellem Tegningerne, fundet videre Spor deraf.

Digitized by Google

CIV.

Poniatowski's Statue er færdig, efter Forandringen. Om Arbeiderne til Slottet og Frue Kirke i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Conferentsraad Hanſen. En Fregat ſkal ſendes til Livorno. Skrivelſe fra Prinds Chriſtian Frederik. Grev Luigi Sommariva ſkriver til Thorvaldſen; Sagens endelige Afgiørelſe. En Medaille til Ære for Thorvaldſen.

1826.

Poniatowſki's Heſtſtatue var altſaa nu færdig i Model, en Coloſs af 20 Fods Høide, der fremſtod ſom et aldeles nyt, og fra alle tidligere Udkaſt og Forarbeider ganſke forſkjelligt, Værk. Det er ikke længer Helten, ſom bevoverer ſig, da Alt er tabt uden Æren; det er den bydende Feldtherre, ſom ſtyrer Heſtens livlige Gang med ſin Venſtre, medens han, opforbrende, udſtrækker Sværdet med den høire Arm. Coſtumet er en romerſk Feltherres, frit behandlet; af det Nationale er der intet Andet tilbage, end Billedet af den polſke Ørn paa hans Bryſtſkiold.

Det har upaatvivleligt været Thorvaldſen en ſtor Lettelſe i flere Henſeender, nu at have faaet dette Monument fra Haanden. Han kunde nu friere vende ſig til ſine andre Byrder, for efterhaanden at giøre klart omkring ſig. Der foreſtod, ikke at tale om Monumentet til München, endnu

Digitized by Google

adskillig gammel Gield, deriblandt Jason, som han nu ogsaa snart skulde faae fra Haanden, men nærmest de mange Arbeider, han havde lovet sit Fødeland.

Siden den sidste Afsendelse af Arbeider, der nu vare modtagne i Kiøbenhavn i Begyndelsen af dette Aar, havde Thorvaldsen, under 25. Mai 1826, skrevet til Commissionen for Slottets Opførelse angaaende Frisen, som ikke endnu var ganske færdig, og angaaende de fire runde Basrelieffer, som Skibet ikke havde kunnet medtage. Dette Brevs Indhold kiende vi iøvrigt ikke; men af Commissionens Svar derpaa, den 7. Juni, sees det, at man endnu ventede „Christus-Figuren til Alteret i Slotskirken og det Basrelief til Slottets Fronton, som forhen var bestemt til det nye Raad- og Domhuus's Fronton".

Men om Arbeiderne til Frue Kirke var Talen endnu ikke. Spørgsmaalet om Apostlernes Udførelse i Marmor, eller Frontonens Udførelse i Bronze var endnu ikke afgiort. Imidlertid forestod den snart færdige Kirkes Indvielse. Architekten vilde allerede være tilfreds med blot at have disse Værker i Gips; men Billedhuggeren synes hidtil at have været libet tilbøilig til at tilfredsstille dette Ønske, saalænge Spørgsmaalet, Gips eller Marmor, endnu var uafgiort. Forinden han afsendte de første Modeller, maatte han ialfald selv have Afstøbninger deraf, da det var hans faste Beslutning, at disse Arbeider skulde udføres i et bedre Stof, — til Danmark, eller til en anden Bestemmelse.

Kort efter at en anden Skrivelse fra Slotscommissionen, under 22. Nov. 1826 havde meldt Thorvaldsen, at, ifølge allerhøieste Befaling, vilde en Fregat næste Aar blive

Digitized by Google

udsendt til Middelhavet, for i Livorno at afhente hans færdige Sager, modtog han nu, efter længere Tids Taushed, et Brev fra Frue-Kirkes Architect, som i ovennævnte Anledning skrev saaledes:

„Høistærede Ven!

Efter en lang Taushed vaagner jeg endelig engang, for at melde Dem den for mig saa glædelige Tanke, forinden jeg forlader denne Verdens Skueplads at see Frue Kirke fuldendt, da Kongen har befalet, den skal være færdig om et Aar, og haaber jeg endnu at leve saalænge, og sender i denne Anledning til Foraaret en Fregat til Livorno, for at indtage og gaae lige tilbage med de Sager, der af Deres Mesterhaand er forfærdiget til samme, der vil tiene til en usatteerlig Prydelse for et af mine betydeligste Arbeider, hvorom Tilbageerindringen af Deres for mig saa smigrende Ytring om samme, ved Deres Nærværelse hos os, endnu mere har formeret min Lyst til at see den færdig.

Men De vil, gode Hr. Etatsraad! have i behagelig Erindring Alt, hvad der mangler mig fra Deres Haand til dette mit og hele Nationens Ønskes Opnaaelse, og som jeg er stolt af, at ingen anden har Deel i end De, naar denne Stadens Hoved-Kirke viser sig i sin Pragt, om ikke af materielle Kostbarheder, saa dog af Kunst.

Og nu træder jeg frem med min Liste over Alt det, som mangler mig efter min Vens gode Løfte. Nemlig først og fremmest Christus-Figuren og de 12 Apostler; hvor ønskeligt vilde det ei være, om første ved Indvielsen af Kirken kunde vise sig i sin fulde Glands af Marmor, da det vil være forbundet med mange Vanskeligheder, at faae den op paa sit Sted, naar Kirken først er i Brug og Alteret er færdigt.

Kongen ytrede nylig for mig, om dette paa ingen Maade var muligt, hvorpaa jeg ei kunde eller turde svare

Digitized by Google

noget Bestemt. Ligeledes var Talen om, at Apostlerne burde være Marmor; her gaaer det Rygte, at De skulde have ytret det Ønske, at de bleve støbte i Bronze, hvori Stykket kunde haves for 2,000 Francs. Dette har jeg draget i Tvivl, at kunne være kommet fra Dem, da Bronzen aldrig vilde staae i saa ønskelig Harmonie med Kirken, som naar de vare af Marmor, og har jeg Aarsag til at troe, at det er Kongens Ønske, at de, Tid efter anden, skulde udføres i Marmor og for det første begyndes med et Par. Men i saa Fald, vil det komme an paa, om De har Form af dem, for at beholde en Afstøbning der. Hvad Basrelieffen i Fronteſpidsen betræffer, da var det ønskeligt, naar den i sin Tid kunde blive af brændt Leer, eller overmaade tyndt Metal, da ellers vilde Udladningen af det doriske Gesims ei kunne bære den Masse af Metal. Har De været saa god, kiære Hr. Etatsraad, at sørge for de 2de Candelabre til Alteret? og har De tænkt noget paa Daaben? Basrelieffen bag Colonnerne udvendig vil jeg kun svagt berøre, da Kirken kan tages i Brug uden samme, endskiøndt den vilde bidrage meget til at forskiønne Portalet, og da den kommer i Tørre, kan den gierne være af Stuk.

Nu har jeg udkrammet al min Nød, hvad Kirken angaaer. Hvad Slottet betræffer, da ønsker jeg at faae de 2de Caryatider til Thron-Gemakket, og hvad der er færdigt af den store Marmor-Basrelief kunde og bequemt komme med ved denne gode Leilighed. De vil vist tænke, jeg forlanger vel meget, men De vil som Kunstner tillige føle, hvormeget det maa være mig magtpaaliggende imod mit Livs Aften at see denne Kirke færdig, pryder med Deres Mesterværker; dette kun kan oplive mine sidste Dage, der iøvrigt ei ere saa ganske blide.

De vil saavel fra Slots-Commissionen, som fra Kirke-Commissionen faae Brev om alt dette; men hvor kiært vilde det være mig at see nogle faa Linier fra Deres

Digitized by Google

Haand, hvori De frit kunde yttre mig Deres Tanker om Alt, denne Sag betræffende.

Mine Børn og alle øvrige Bekiendtere bede at hilse, og jeg har den Ære at forblive med sand Høiagtelse

Deres ganske hengivne
Ven og Tiener
C. F. Hansen."

Kiøbenhavn, den 24de Novbr. 1826.

Fra Commissionen for Frue Kirke fulgte et Brev af 28. November 1826, som udtalte de samme Ønsker, dog uden at gaa ind paa Spørgsmaalet, om en senere Udførelse i Marmor eller i Bronze, og dette blev ikke heller berørt i en Skrivelse, som Prinds Christian Frederik i samme Anledning skrev til Thorvaldsen, saaledes lydende:

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Den Beslutning, Hs. Majestæt har fattet, ad Aare at sende en Fregat ind i Middelhavet, til Livorno, for at afhente de fra Deres Haand færdige Kunstsager, der skulle pryde Kongeborgen og Metropolitankirken, foranlediger mig til betimeligen at yttre det Ønske, at denne skiønne men sieldne Leilighed maatte benyttes saa fuldstændigen som muligt, at nemlig Alt, hvad der til den Tid kan fuldførbiges i Marmor, maa være tilrede at vorde afsendt med Fregatten.

Jeg nævner saaledes isærdeleshed Christus-Figuren i Marmor og Frisen Alexanders Indtog, ligeledes i Marmor.

Selv ønskede jeg meget at modtage min Gemalindes og min egen Portrait-Buste med Skulder og Bryst, saaledes som de forrige Aar oversendte Buster af Kongen og Dronningen, udførte i Marmor. Jeg nævner ligeledes Portrait-Statuen af min Gemalinde, hvilken kun kunde

Digitized by Google

være i Gips, men som vilde have usigeligt Værd for mig, modeleret af Deres Haand.

Væsentligst er det for hele Expeditionen at vide, naar de færdige Kunstsager kunne være færdige til Forsendelse i Livorno, og herom vilde De saasnart muligt underrette Slots-Commissionen, paa det at Tiden, naar Fregatten skulde ankomme i Livorno, derefter kan fastsættes. Hensigten er hidtil at lade den afgaae saa tidlig, at den i Mai kunde ankomme sammesteds, men væsentligst er det, at den ei lider Ophold der ved at vente paa sin Ladning.

Academiet venter ved Deres og Freunds Omsorg, at de Afstøbninger af Deres Kunstværker, som endnu staae tilbage at affendes, befordres til Livorno med samme Leilighed og oversendes med Fregatten, forsaavidt de kunne rummes i samme.

Jeg bærer ingen Tvivl om, at Billedhugger Freund jo følger denne vigtige Transport til Livorno, og det vilde for ham være den bequemmeste Maade at reise hiem paa, naar han fulgte med Fregatten.

Hvis han nogensinde skulde udføre sin fortienstfulde Compositton af den nordiske Mythologie, maatte det dog være i Norden, og han vil ei glemme, at ham her er forbeholden Ansættelse og Attelier, naar han vender tilbage.

Jeg anbefaler Dem gientagende Academiets Artist, Bissen, som jeg haaber anvender sin Tid vel og gaaer frem paa Kunstens Bane.

Vi have at glæde os ved den Fremgang, som tvende unge Billedhuggere gjøre af egen Drift og Genie, da de, som bekiendt, mangle Anviisning i denne Kunst, idet Academiet ikke har nogen Billedhugger blandt dets herværende Professorer; den fortrinligste af disse tvende unge Mænd er Christensen, hvis første Forsøg fuldkommen kunne sættes i Ligning med Bissens, og den anden Krohn, der har modeleret en meget smuk Academie-Figur i Basrelief for Penge-Præmien.

Digitized by Google

Ikke bærer jeg nogen Tvivl om, hvor velgjørende og mægtigt de Forbilleder af Deres Haand, som disse unge Kunstnere have for Øie, virke til deres Uddannelse, hvor meget mere vil de vinde ved i Tiden at arbeide under Deres Veiledning. Maatte dette end engang kunne skee i Kiøbenhavn; hvormeget dette er mit Ønske, veed De tilfulde.

Architect Schmidts Ansøgning om gientagen Understøttelse vil ved Aarets Slutning blive taget i Betragtning af Directionen for Fonden ad usus publicos, og jeg formoder, at han kan vente sig nogen Understøttelse derfra.

De ville hilse Freund og de øvrige danske Kunstnere, som befinde sig i Rom.

Selv ville De altid, Hr. Etatsraad Thorvaldsen, mindes mig som

Deres velvilligste

Christian Frederik."

Kiøbenhavn d. 25 Nov. 1826.

Disse Breve fra Danmark bleve ikke uden Virkning, og den behagelige Efterretning, at en Kongl. Fregat vilde blive udsendt, for at hente hans Arbeider, var sikkert meget smigrende for Thorvaldsen. Han vendte derfor ogsaa strax, nu da Poniatowski var færdig, sine Tanker mod denne Side, men i Beretningen, om hvad han foretog sig, afbrydes vi paa dette Sted af et Brev, som indløb fra den unge Grev Sommariva, der, ikke tilfreds med de modtagne Oplysninger, fordrede en nærmere Beviisførelse for en vistnok uforsigtig Overeenskomst, som den nye Besidder af Frisen ikke vilde tillægge Gyldighed.

Digitized by Google

Paris, 9 Decembre 1826.

„Monsieur!

Ce que Vous m'avez fait l'honneur de m'écrire, il y a quelques mois, se trouvant en opposition avec ce que m'avait dit mon père et avec les notes qu'il a laissées relativement au grand bas-relief, représentant le Triomphe d'Alexandre, j'ai dû me livrer à de nouvelles recherches; mais tous mes soins ne m'ont, jusqu'à ce jour, rien fait découvrir qui puisse détruire mon opinion à l'égard du prix convenu; il faudra donc que Vous ayez la bonté, Monsieur, de consulter vos papiers, et de voir s'il se trouve une convention, ou du moins quelque lettre qui nous assure, que Vous n'êtes pas dans l'erreur.

Je ne crois pas avoir avancé, que l'ouvrage en question aurait pu être achevé en 1820, mais seulement, que telle avait été Votre promesse, et les notes sus-mentionnées en font foi; Votre étonnement ne me paraît par conséquent pas motivé. En Vous rappelant d'ailleurs combien de grands ouvrages Vous avez entrepris depuis 1817 jusqu'en 1825, et s'il est vrai surtout, que Vous ayez, ainsi que cela m'a été assuré, exécuté dans cet intervalle de temps, deux répétitions en petit du même triomphe, Vous penserez sans doute, Monsieur, que Vous n'êtes pas tout-à-fait à l'abri du reproche d'avoir volontièrement privé Celui, pour qui Vous professiez une amitié si vive, de la satis-

Digitized by Google

faction de voir terminé un ouvrage qu'il mettait tant de prix à voir placé chez lui.

A la suite des réflexions, que je viens de vous transmettre permettez-moi d'ajouter que j'ai remarqué avec quelque surprise que les deux lettres, que Vous avez bien voulu m'adresser, ne sont pas de Votre écriture, et que j'espérais que Vous me feriez la faveur de correspondre avec moi directement.

J'ai l'honneur de Vous offrir, Monsieur le Chevalier, l'assurance des sentimens très-distingués avec lesquels je suis

Votre très humble et ob^nt serviteur

L. de Sommariva."

Sagen blev neppe nærmere oplyst af den Grund, vi alt have anført, at nemlig den Correspondance, som Thorvaldsen nu skulde holde sig til, laa forlængst begravet i den mørke og fugtige Kjelder, hvor han neppe selv havde Lyst til at søge efter den. Vi have af disse Breve fra den gamle Grev Sommariva giennemlæst omtrent et Halvthundrede, men med Undtagelse af det, af vor Kunster den 1. Januar 1818 underskrevne, Dokument*), ikke fundet anden Bestemmelse omtalt ihensеende til Betalingen. Derimod røbe disse Breve, som overstrømme af Venskabsyttringer, kun en stigende Længsel efter at komme i Besiddelse af „nostra grand' opera", og forsaavidt maa man vistnok med Sønnen beklage, at den begeistrede Oldving ikke saae dette Ønske opfyldt.

*) Aftrykt I. Pag. 362.

Digitized by Google

Den Yttring derimod, som den unge Greve slutter med, at han med „quelque surprise" har seet, at Thorvaldsen har benyttet en Andens Skrivefærdighed i denne Sag, finde vi ugrundet, ligesom vi ogsaa tvivle paa, at Thorvaldsen for Fremtiden har corresponderet mere directe med ham om denne Sag.

Af hvad der senere er foregaaet kunne vi kun af Andres Breve see, at Grev Luigi endnu i Januar 1827 fandtes „très monté contre Thorvaldsen". Men Sagen maa dog være bleven bilagt nogenlunde til fælles Tilfredshed, eftersom vor Kunstner senere modtog, som en Liquidation af det endnu resterende Mellemværende, den gamle Greves kostbare Brillant-Naal fra Sønnen.

Den 14. Marts i dette afvigte Aar var Thorvaldsen bleven optagen til Socio della Reale Accademia di belle Arti di Torino, og under 15. Juni til Medlem af Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten, te Antwerpen.

Vi henføre til disse Æresbevisninger den Medaille, som i dette Aar var præget i Berlin af Goetze. Averſen bærer Thorvaldsens Brystbillede; paa Reverſen Sculpturens Genius, knælende med de tre Gratiers Gruppe paa sin Haand.

Digitized by Google

CV.

Apostelen Thaddæus gjøres færdig. Prindsesse Caroline Amalies Statue. Buste af Mad. Uehfues. Buste af Corlonia. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Hansen. Brev fra Frue Kirkes Commission angaaende Prisen paa de udførte Arbeider. Thorvaldsens Svar. Hans Skrivelse til Slotsbygnings-Commissionen og til Prinds Christian Frederik.

1827.

Det nye Aar fandt Thorvaldsen beskæftiget med et Par Arbeider fra Danmark. Af de Breve, som han derfra havde modtaget, ventede han, at en Kongelig Fregat nu med det Første vilde blive udsendt; han havde faaet Apostlerne afformede, for selv at kunne beholde Modellerne, men Thaddæus manglede endnu, og denne Statue var saalangt fra at være færdig, at der end ikke var en Skizze, da den, han tidligere havde giort, forlængst var casseret.

I den Skynding, som nu kom over ham, synes han at have villet bringe denne Sag fra Haanden paa en nemmere Maade, end han ellers tillod sig.

Det vil erindres, at den første Model til Apostelen Johannes, som Piacetti havde modeleret, var bleven udstødt af Rækken. Den henstod, ubenyttet siden 1823, i Studiet. At ombanne denne Johannes til en Thaddæus

Digitized by Google

Digitized by Google

Til disse twende Arbeider have vi ogsaa her at henføre Buſten af Madame Rehfues og Buſten af Hertugen af Bracciano, Chefen for Huſet Torlonia, der i Februar d. A. afgik ved Døden.

Imidlertid var Correſpondancen med Kiøbenhavn ikke afbrudt. Efterretningen om den Ære, man vilde giøre hans Arbeider, ſynes at have fiernet adſtillige tidligere yttrede Betænkeligheder, og denne Stemning udtalte Thorvaldſen nu ogſaa i et Brev til Conferentsraad Hanſen, til hvem han, ifølge flere foreliggende Concepter, ſkrev ſaaledes:

„Tak, gode Hr. Conferentsraad, for Deres venſkabelige Skrivelſe af 24de Novbr. f. A., ſom jeg har modtaget med ſtor Fornøielſe, da jeg deraf ſeer, De lever friſt og vel, ſom altid vil glæde mig at høre.

At det har behaget Hs. M. at ſende til Foraaret en Fregat til Livorno, for der at indſkibe de af mig forfærdigede Arbeider, ſkal jeg med Fornøielſe benytte ſaa godt ſom muligt.

Til Frue Kirke beſtemte Figurer ere færdige til Afſendelſe herfra Chriſtus og de 12 Apoſtle, hvoraf jeg har to Afſtøbninger, ſaa det ene bliver her, for, derſom i paakommende Tilfælde der ſkulde ſkee nogen Ulykke, at de derfor ikke ere tabte. Til Fronteſpicen har jeg ogſaa Figurerne færdige, foreſtillende Johannes, ſom prædiker i Ørkenen; disſe var min Mening at burde ſtøbes i Bronze, da det er den eneſte Materie, ſom kan udholde at ſtaae i fri Luft i vort Clima, og ſom kan ſtøbes ſaa tyndt og ved Stænger fra Ryggen af Figurerne befæſtes i Muren, ſaa de næſten kunne bære ſig ſelv, uden at give nogen Tyngde paa Geſimſen, og giøres for en Priis af 2000 francs hver Figur, ſom næſten vilde koſte ligeſaameget af

Digitized by Google

Den Yttring derimod, som den unge Greve slutter med, at han med „quelque surprise" har seet, at Thorvaldsen har benyttet en Andens Skrivefærdighed i denne Sag, finde vi ugrundet, ligesom vi ogsaa tvivle paa, at Thorvaldsen for Fremtiden har corresponderet mere directe med ham om denne Sag.

Af hvad der senere er foregaaet kunne vi kun af Andres Breve see, at Grev Luigi endnu i Januar 1827 fandtes „très monté contre Thorvaldsen". Men Sagen maa dog være bleven bilagt nogenlunde til fælles Tilfredshed, eftersom vor Kunstner senere modtog, som en Liquidation af det endnu resterende Mellemværende, den gamle Greves kostbare Brillant-Naal fra Sønnen.

Den 14. Marts i dette afvigte Aar var Thorvaldsen bleven optagen til Socio della Reale Accademia di belle Arti di Torino, og under 15. Juni til Medlem af Koninklyke Akademie van Beeldende Kunsten, te Antwerpen.

Vi henføre til disse Æresbevisninger den Medaille, som i dette Aar var præget i Berlin af Goetze. Averſen bærer Thorvaldsens Bryststillede; paa Reverſen Sculpturens Genius, knælende med de tre Gratiers Gruppe paa sin Haand.

Digitized by Google

CV.

Apostelen Thadbæus gjøres færdig. Prindsesse Caroline Amalies Statue. Buste af Mad. Rehfues. Buste af Corlonia. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Hansen. Brev fra Frue Kirkes Commission angaaende Prisen paa de udførte Arbeider. Thorvaldsens Svar. Hans Skrivelse til Slotsbygnings-Commissionen og til Prinds Christian Frederik.

1827.

Det nye Aar fandt Thorvaldsen beskæftiget med et Par Arbeider fra Danmark. Af de Breve, som han derfra havde modtaget, ventede han, at en Kongelig Fregat nu med det Første vilde blive udsendt; han havde faaet Apostlerne afformede, for selv at kunne beholde Modellerne, men Thadbæus manglede endnu, og denne Statue var saalangt fra at være færdig, at der end ikke var en Skizze, da den, han tidligere havde giort, forlængst var casseret.

I den Skyndsing, som nu kom over ham, synes han at have villet bringe denne Sag fra Haanden paa en nemmere Maade, end han ellers tillod sig.

Det vil erindres, at den første Model til Apostelen Johannes, som Piacetti havde modeleret, var bleven udskudt af Rækken. Den henstod, ubenyttet siden 1823, i Studiet. At ombanne denne Johannes til en Thadbæus

Digitized by Google

var ikke vanskeligt; Hovedet og Armene maatte forandres, og Stridsøxen, som bragte denne Apostel Martyrdøden, vilde være tilstrækkeligt betegnende. Saaledes blev Apostlernes Kreds i kort Tid fuldtallig, og denne Statue hævdede ogsaa i adskillige Aar sin Plads, da den var bleven hidsendt. Men, som saadanne Udveie i Kunsten sieldent føre til noget heldigt Resultat, kunde dette Arbeide heller ikke bestaa i Tiden længer, end indtil Thorvaldsen selv kom til Kiøbenhavn og saae den i Kirken mellem de andre. Vi skulle i det Følgende oplyse, hvorledes den maatte vige Pladsen for et andet Arbeide, der udgik af en friskere Production.

I Prinds Christian Frederiks sidste Skrivelse var Thorvaldsen mindet om Fuldførelsen af Prindsesse Caroline Amalies Portraitstatue, et Arbeide, som han alt tidligere havde paabegyndt efter en lille Skizze fra 1821. Men dette Arbeide havde han igien opgivet, efter hvad han sagde, fordi en Sygdom afbrød ham og foranledigede, at Modellen faldt sammen. Dette var dog nok neppe den egentlige Grund; vi ere mere tilbøielige til at antage, at, efterat det skiønne Forbillede ikke længer var tilstede, kunde Skizzen kun lidet fyldestgiøre ham, der altid var vant til at arbeide med Naturen for Øiet. Ikke destomindre giorte han, paa Prindsens Opfordring, endnu et Forsøg og bragte det saavidt, at Modellen blev færdig til at afsendes ved den forestaaende Leilighed; men som Portraitstatue har dette Arbeide neppe tilfredsstillet, selv ikke Kunstneren, og det forblev ogsaa siden ufuldført i det Exemplar, som opbevares i Museet.

Digitized by Google

Til disse tvende Arbeider have vi ogsaa her at henføre Buſten af Madame Rehfues og Buſten af Hertugen af Bracciano, Chefen for Huſet Torlonia, der i Februar d. A. afgik ved Døden.

Imidlertid var Correſpondancen med Kiøbenhavn ikke afbrudt. Efterretningen om den Ære, man vilde giøre hans Arbeider, ſynes at have fiernet adſkillige tidligere yttrede Betænkeligheder, og denne Stemning udtalte Thorvaldſen nu ogſaa i et Brev til Conferentsraad Hanſen, til hvem han, ifølge flere foreliggende Concepter, ſkrev ſaaledes:

„Tak, gode Hr. Conferentsraad, for Deres venſkabelige Skrivelſe af 24de Novbr. f. A., ſom jeg har modtaget med ſtor Fornøielſe, da jeg deraf ſeer, De lever friſt og vel, ſom altid vil glæde mig at høre.

At det har behaget Hs. M. at ſende til Foraaret en Fregat til Livorno, for der at indſkibe de af mig forfærdigede Arbeider, ſtal jeg med Fornøielſe benytte ſaa godt ſom muligt.

Til Frue Kirke beſtemte Figurer ere færdige til Afſendelſe herfra Chriſtus og de 12 Apoſtle, hvoraf jeg har to Afſtøbninger, ſaa det ene bliver her, for, derſom i paakommende Tilfælde der ſkulde ſkee nogen Ulykke, at de derfor ikke ere tabte. Til Fronteſpicen har jeg ogſaa Figurerne færdige, foreſtillende Johannes, ſom prædiker i Ørkenen; disſe var min Mening at burde ſtøbes i Bronze, da det er den eneſte Materie, ſom kan udholde at ſtaae i fri Luft i vort Clima, og ſom kan ſtøbes ſaa tyndt og ved Stænger fra Ryggen af Figurerne befæſtes i Muren, ſaa de næſten kunne bære ſig ſelv, uden at give nogen Tyngde paa Geſimſen, og giøres for en Priis af 2000 francs hver Figur, ſom næſten vilde koſte ligeſaameget af

Digitized by Google

brændt Leer; det er det, hvad man har forverlet med Apoſtlerne, ſom aldrig har været min Mening at ſkulle gjøres af Metal.

(Iſtedetfor) de fire Evangeliſter i Portalet, for ikke at repetere Johannes og Mathæus, ſom tillige ere Apoſtler, mener jeg, det var bedre at gjøre to Sibyller og to Propheter, ſom forud har ſpaaet Christi Ankommelſe. De er ſaa god at lade mig vide Deres Mening derover, før jeg begynder derpaa.

Til Christiansborg Slot er ikke andet færdigt i Marmor til at gaae herfra, end ſom de tvende Caryatider til Throngemakket; Friſen og de øvrige Arbeider arbeides i Marmor med alle Kræfter. Det er for mig uſigeligt ſmigrende, derſom mine Arbeider kunne paa nogen Maade bidrage til Zier for Deres ſkjønne og pragtfulde Bygninger.

Jeg beder at hilſe Deres elſkværdige Familie og blandt vore fælleds Venner alle, ſom De ſeer, fra

Deres ganſke hengivne Ven.

Jeg beder, ikke at forſømme denne gode Leilighed at ſende mig de to Basrelieffer, ſom jeg forfærdigede ſidſt i mit Ophold i Kiøbenhavn. Vor fælleds Ven, Hr. P. Malling, hilſes."

Commisſionen for Frue Kirke tilſkrev ham omtrent paa ſamme Tid, og af dette Brev erfare vi, at han, med Hensyn til Priſen for Arbeiderne til denne Kirke, kun beregnede ſig, hvad diſſe havde koſtet at afforme og afſtøbe i Gips, nemlig for Chriſtus-Statuen 300 Scudi, og for hver af Apoſtlerne 200 Scudi, uden at betragte dem ſom nye Compoſitioner, udførte ifølge Beſtilling.

Dette Brev maa vi derfor ogſaa vedlægge:

Digitized by Google

„Efterat have haft den Ære at modtage Brev fra den høie Commission for Christiansborgs Slots Gienopbyggelse tilligemed et fra H. K. H. Prinds Christian og Hr. Conferentsraad Hansen, modtog jeg ogsaa med sand Glæde Commissionens meget smigrende Skrivelse af 28de Novbr. f. A.

De to første Breve har jeg haft den Ære at besvare forrige Post, som herfra er afgaaet, og nu tager jeg mig den Frihed, med disse Linier at takke Commissionen for deres venskabelige Erindring og gode Mening over mine Arbeider, som skal tiene til Prydelse for Frue Kirke, og ønsker kun, at disse Arbeider maatte være værdige til at staae i den skiønne Bygning. Jeg skriver ogsaa til Hr. Conferentsraad Hansen angaaende de øvrige Arbeider til Frue Kirke, for at vide denne fortræffelige Kunstners Mening, førend jeg begynder derpaa.

De af mine Arbeider, som nu ere færdige og kan afsendes herfra om to Maaneder til Livorno, er Christus og tolv Apostler i Gips, de tvende Caryatider i Marmor for Throngemakket paa Christiansborg Slot. D. D. K. K. H. H. Prinds Christian og hans Gemalindes Buster i Marmor, en Døbefont, ligeledes i Marmor, som jeg giver til en Kirke paa Island.

Jeg skal besørge Indpakning og Forsendelse til Livorno paa det Bedste; hvad Omkostningerne angaaer, det kan jeg ikke bestemme, Commissionen kan give Ordre til vor Consul, Hr. Ridder Chiaveri, at udbetale det; for mit Arbeide er mit Udlæg 200 Scudi for enhver Apostel og 300 Scudi for Christus; naar jeg faaer disse mine udlagte Penge er jeg fuldkommen tilfreds og ønsker kun at kunne bidrage noget til Zier for mit kiære Fædreland, og forbliver i den Tanke med dybeste Høiagtelse Commissionens

underdanigste Tiener."

Digitized by Google

Af et tredie Brev, som er forefundet i Slotsbygnings-Commissionens Archiv, erfare vi, at samtlige disse Breve ere at henføre til Begyndelsen af Februar 1827. Dette Brev lyder saaledes:

Rom d. 4 Febr. 1827.

„Den høie Commissions meget ærede Skrivelse af 22de Novbr. f. A. har jeg med Fornøielse modtaget, da jeg deraf seer, det har behaget Hans Majestæt allernaadigst, til Foraaret at udsende en Fregat, for i Livorno at afhente de af mig fuldendte og for Christiansborg Slot og for Frue Kirke bestemte Arbeider.

Jeg skal benytte denne skiønne Leilighed saa godt som muligt. De færdige Arbeider, der fra Rom kunne afsendes, ere følgende:

Til Christiansborg Slot de tvende Caryatider i Marmor, bestemte til Throngemakket, Deres Kongelige Høiheders, Prinds Christians og hans Gemalindes Buster, ligeledes i Marmor.

Til Frue Kirke Christus og de tolv Apostler i Gips. Endelig medfølger en Døbefont i Marmor for en Kirke i Island, hvilken jeg maa bede om Tilladelse at maatte afsende med denne Leilighed. Disse benævnte Arbeider kunne være indpakkede og færdige til Afsendelse herfra om to Maaneder.

Jeg forbliver med sand Høiagtelse den høie Commissions

underdanigste

Albert Thorvaldsen.“

Endelig maa vi endnu til disse Breve føie Thorvaldsens Svarskrivelse til Prinds Christian Frederik, saaledes som den fremgaaer af to Concepter, hvoraf den ene er dateret d. 4de Febr. 1827, og indeholder en mærkelig Tilsætning, der mangler i den anden:

Digitized by Google

„Med stor Fornøielse har jeg underdanigst modtaget Deres Kongl. Høiheds ærede Skrivelse af 25de Novbr., hvoraf jeg seer, at det har behaget Hs. Majestæt at befale, at en Fregat skal afsendes til Livorno, for at afhente endeel af mine Arbeider.

Vær forsikkret, at jeg skal stræbe at benytte denne Leilighed saa godt som muligt. I Marmor vover jeg imidlertid ei at love mere færdigt til at afgaa, end Deres Kongelige Høiheds egen og Deres Gemalindes Buster, de tvende Caryatider for Throngemakket og en Døbesteen, som jeg ønsker at forære til en Kirke i Island. Det gjør mig usigelig ondt, at jeg ei er færdig med Portraitstatuen af Hendes Kongl. Høihed. Jeg har engang begyndt derpaa, men formedelst Sygdom var jeg nødt til at lade den staae ufuldendt, og den er endelig, som en Følge deraf, falden sammen og vorden ubrugelig. Imidlertid haaber jeg, snart igien at begynde paa et Arbeide, der for mig er saa interessant, og hvilket jeg gjør mig en Ære af at fuldføre.

Jeg har meddeelt Hr. Freund den Artikkel i Deres Kongl. Høiheds Brev, der angaaer ham, og han har sagt mig, at han selv skal have den Ære at svare derpaa.

Bissen er flittig og viser meget Talent i det, han producerer. Det glæder mig at høre den Fremgang, de to unge Billedhuggere gjøre, hvilke D. K. H. i Deres Brev omtaler; det vil vist ikke feile paa en god Fremgang for Kunsten og dens Dyrkere under en Prindses Bestyrelse, der viser saamegen Indsigt og ædel Villie som D. K. H. Hr. Schmidt, der nyligt er vendt tilbage fra Neapel, samt har medbragt en smuk Samling af Tegninger, hvilke han der har giort, har jeg tilmeldt Deres Ytring, hans Finantser angaaende, som særdeles har glædet ham.

Jeg takker D. K. H. underdanigst for, at De en Tidlang har bebyrdet Dem med Bestyrelsen af den mig

Digitized by Google

tilhørende Summa Penge; jeg kunde sikkert ikke finde noget bedre Sted at placere den. Jeg har imidlertid taget mig den Frihed at tilskrive Justitsraad Adler desangaaende, da jeg nu tænker at gjøre Brug af denne Summa tilligemed af det Øvrige, jeg har erhvervet mig. Min Hensigt er nemlig, at lade støbe et Monument i Bronze, forestillende Seiersgudinden i naturlig Størrelse, paa en Triumphvogn, trukken af to eller fire Heste. Jeg har desuden mange andre Arbeider, som jeg har udført, eller vil udføre i Marmor paa egen Bekostning. Naar jeg hertil lægger min Samling af antike og moderne Kunstsager, der daglig formerer sig, saa haaber jeg, istedetfor Penge, at efterlade en temmelig udvalgt Samling, hvormed jeg, ogsaa efter min Død, haaber at virke til det Skjønnes og en ægte Kunstdannelses Udbredelse.

Jeg har den Ære, med dyb Erkiendtlighed for D. K. H. mig udviste Velvillie, at underskrive mig

underdanigst."

Digitized by Google

CVI.

Forandret Bestemmelse i Kiøbenhavn angaaende Fregattens Afsendelse. Prinds Christian Frederik skriver til Thorvaldsen. En Skrivelse fra Frue Kirkes Commission. Forholdet til Slotscommissionen. Et Brev fra Conferentsraad Hansen.

1827.

I Kiøbenhavn vare disse Indberetninger fra Thorvaldsen ikke ganske tilfredsstillende. Man havde ventet, at alle de bestilte Arbeider vilde kunne gjøres færdige, og der manglede endnu mellem de Værker, Kunstneren kunde afsende, baade Christusstatuen, i Marmor, og den store Frise til Slottet. Det blev altsaa besluttet, at Fregattens Togt skulde udsættes indtil videre, og denne forandrede Bestemmelse blev nu uden Ophold meddeelt Thorvaldsen, baade af Prindsen, Overbygningsdirecteuren og af de to Commissioner. Af disse Breve fremlægge vi dem, der, hver for sig, kunde have særegen Interesse, og som, foruden den fælles Gienstand, tillige indeholde Oplysninger, der have Krav paa her at optages.

Allerede i Marts skrev Prinds Christian Frederik saaledes:

Kiøbenhavn, d. 17 Marts 1827.

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Underrettet om, at ikkun Caryatiderne til Throngemakket ere færdige i Marmor og

Digitized by Google

da Hovedhensigten med at sende en Fregat ind i Middelhavet, for at afhente Kunstsager, var at see Christus Statuen og Frisen, Alexanders Indtog, i Marmor, overførte til Kiøbenhavn, saa har Hs. Majestæt Kongen bestemt sig til, ikke at afsende nogen Fregat til Middelhavet iaar, men først næste Aar til den Tid, som nærmere skal bestemmes. Hs. Majestæt har tillige befalet Slots-Commissionen at forespørge hos Dem, om alle fornævnte, og hvilke Kunstsager i Marmor og Gibs, kunne ventes færdige til Afsendelse i Aaret 1828, og til hvilken Tid, for at Fregatten derefter kan beordres at indtræffe til rette Tid og Sted i Middelhavet.

Min Anmodning skulde nu være, at De af Forkiærlighed for de Kunstværker, der skulle pryde Deres Fædrelands Hovedstad og som vi alle med Længsel imødese, vil beordre den største Flid og Anstrængelse anvendt i Deres Atteliers, for at de bestilte Kunstværker, og især Christus-Statuen i Marmor og Frisen til Christiansborg Slot i Marmor, maatte være færdige ad Aare, 1828. Naar De da angiver, til hvad Tid disse Kunstsager og Caryatiderne i Marmor, Apostel-Figurerne i Gibs, Candelabrene til Frue-Kirke, Figurerne til sammes Fronton o. s. v., kunne være færdige og modtages i Livorno, vil Fregatten ufeilbarligen møde, og Hensigten med denne Expedition fuldeligen opnaaes.

Da jeg tør forudsætte, at det vil være Dem behageligt, og det tillige vil være gavnligt for disse Kunstværkers Fuldførdigelse, Indpakning og Forsendelse, har jeg under Dags Dato tilskrevet Billedhugger Freund, at han maatte forblive i Rom, indtil han ad Aare 1828 kunde følge Transporten af Kunstsager til Livorno, hvorfra han med Fregatten, eller til Lands, kunde vende hiem til Fædrenelandet.

Med den Leilighed, der saaledes vil tilbyde sig næste Aar, venter jeg ogsaa min og min Gemalindes Buster i

Digitized by Google

Marmor, der ere færdige til Afsendelse, og det skulde meget glæde mig, hvis en Afstøbning af den modelerede Portrait-Statue af min Gemalinde, som De med saamegen Forekommenhed lover at udføre, kunde medfølge.

Det gode Vidnesbyrd, De giver Academiets Eleve, Bissen, har meget glædet mig; jeg ønsker ham erindret om landværts at hiemsende Tegninger af hans udførte Arbeider, ligesom og Afstøbninger af samme med Fregatten ad Aare.

For Architect Schmidt er aabnet en Subscription, for at fri ham for den Forlegenhed, hvori han for Tiden befinder sig, og Academiet har subscriberet 100 Species. Giennem Fonden ad usus publicos er ham bevilget en Reise-Understøttelse.

Udtællingen af den Sum, De havde staaende hos mig, er foranstaltet giennem Banquier Torlonia. Ligesom min Cabinetssecretair har anmodet Dem om, saavidt mulig efterhaanden at hæve den Sum, der saaledes er sat til Deres Disposition hos Torlonia, saaledes ønsker jeg ogsaa ved Deres Quittering for de hvergang modtagne Summer, at underrettes om, naar De haver hævet disse.

Deres Hensigt, at lade støbe et Monument i Bronce, ligesom ogsaa for egen Regning at lade udføre flere Arbeider i Marmor, er den store Kunstner, der fremfor Alt elsker sin Kunst, værdig, og blandt alle Samlinger, De efterlader, vil vist ingen i Værd overgaae de Kunstskatte, som fyldes den Aand, der beseler den uforlignelige Kunstner, vi med Stolthed nævne som Landsmand og som vi saa gierne personligen vilde giensee i Fædrelandet.

Gid dette Haab engang kunde opfyldes!

Jeg nævner mig, Hr. Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Digitized by Google

I April indløb følgende Brev fra Commissionen for Frue Kirke:

„Commissionen for Frue Kirkes Gienopbyggelse har med sand Glæde modtaget Hr. Etatsraadens ærede Skrivelse af 12 Febr. d. A., deels fordi den deraf har sluttet sig til Deres Velbefindende, og deels fordi den har seet den herlige Fremgang, som Deres Konst-Arbeider for Kirken har havt, hvilken vidner om Deres stedsevarende Yndest for samme. Ogsaa skal den, da den baade i det Indvortes og det Udvortes saaer sine Hoved-Prydelser ene og alene fra Deres Haand, blive i Fremtiden et høderligt som et herligt Musee for Kunstarbeider fra den Mand, hvis Navn altid vil staae saa høit i Sculpturens Kunsthistorie.

Et Par Dage førend vi erholdt Hr. Etatsraadens Brev, modtoge vi, formodentlig i Anledning af hvad De i Forveien havde tilskrevet Hans Kongelige Høihed, Prinds Christian, et Rescript fra Hans Majestæt Kongen, hvori tilkiendegives Commissionen, „at da Hans Majestæt har Underretning om, at ikke alle de Kunstsager i Marmor og Gibs, som ere bestilte for Christiansborg Slot og for Frue Kirke, ville være færdige til Afsendelse i Aar, men at derimod Christus-Figuren og Frisen: Alexanders Indtog, begge i Marmor m. v., kunne ventes færdige til Afsendelse i næste Aar, saa har Hans Majestæt besluttet og derefter befalet Sit Admiralitets- og Commissariats-Collegium, at den til Middelhavet bestemte Fregat til Kunstsagers Afhentelse i Livorno ikke skal afsendes i Aar, men saadant udsættes til næste Aar paa den Tid, som nærmere bestemmes;" hvorhos Hans Majestæt endvidere har overdraget til Commissionen, „at anmode Hr. Etatsraaden om, at opgive inden indeværende Aars Udgang, om alle fornævnte Kunstsager i Marmor og Gibs kunne ventes færdige til Afsendelse i næste Aar, og da til hvilken

Digitized by Google

Tid og paa hvilket Sted, for at en Fregat derefter kan afsendes herfra til Italien, for at modtage bemeldte Kunstsager."

Ved saaledes at meddele Hr. Etatsraaden Indholdet af allerhøistbemeldte Reskript, undlade vi ikke at tilføie: at saa særdeles kiært, som det vilde have været os, allerede i indeværende Aar her at see de forventede Figurer af Christus og Apostlerne i Gibs, saa gierne see vi Ankomsten hertil udsat, naar vi tilligemed Apostlerne i Gibs kunne modtage Christus-Figuren i Marmor, hvorved da ogsaa Vanskeligheden og Omkostningerne ved først i Tiden, naar Kirken var færdig, at nedtage Gibs-Figuren og opsætte Marmor-Figuren, kunde undgaaes, og desto mere fuldendt vilde da Kirken blive i næstkommende Aars Efteraar, da man gior vis Regning paa at blive færdig med Alt, hvad til Kirkebygningen selv henhører.

En Veksel paa Torlonia & Co. i Rom i Faveur af Hr Etatsraaden for 2,700 Scudi, som er Beløbet af den Sum, De, med saa liden Hensyn til Dem selv og saamegen Ædelmodighed mod Kirken, forlanger for Figurerne Christus og de 12 Apostler, følger herhos.

Hvad Penge der maatte behøves til Udlæg for Indpakning og Transport m. v. til Livorno, forsaavidt de for Frue Kirke bestemte Kunstsager angaaer, derom vil nærmere Foranstaltning herfra vorde gjort.

Commissionen for Frue Kirkes Gienopbyggelse, den 10 April 1827.

Malling. C. F. Hansen. Lassen.

For Slottets Vedkommende var Forholdet anderledes. Da en forestaaende Hoffest giorde det nødvendigt, at endeel af Pragtværelserne snareste muligt kunde fuldføres til Afbenyttelse, ønskedes ingen Udsættelse, og, da den forventede

Digitized by Google

Leilighed med Fregatten nu var opgiven, maatte man søge, ved privat Skibsleilighed endnu i Aar at faae de Sager, som man i ovennævnte Anledning især trængte til, nemlig de to Caryatider til Trongemakket, hidsendte.

Slottets Bygmester skrev derfor i Begyndelsen af Mai saaledes til Thorvaldsen:

„Høistærede Hr. Etatsraad!

Med megen Glæde modtog jeg min høistærede Vens Brev, hvoraf jeg saa tydelig kan spore den Interesse, De viser for at forskiønne mine Arbeider ved Arbeide fra Deres Mesterhaand, til Prydelse for vort kiære Fædreland. Men hvor modløs blev jeg ikke, da jeg hørte, at Fregatten ei skulde afgaae i Aar, og altsaa min Glæde, at see Frue Kirke færdig til Efteraaret, forsvunden. Og Gud veed, om jeg nu oplever det herlige Syn, at see dette aandelige Kunst-Museum, der vil indbefatte de herligste Arbeider af Europas første Billedhugger, færdig, da, naar man først har oplevet det 70de Aar, er hver Dag herefter kun en liden Tilgift.

Alt det Øvrige, denne Sag betræffende, gaaer jeg forbi med Tausheb, men, da endeel af de Kongelige Gemakker skal være færdige til Prindsens Formæling, og jeg derfor maa have de 2de Caryatider til Thronen, saa er man betænkt paa, at faae samme med et privat Skib, der tilhører Etatsraad Hvidt, som i Septemb. gaaer herfra til Tunis med Presenter og siden gaaer til Livorno, for at indtage de Sager, som der staae færdige for Slottet og Frue Kirke. Skibet vil nok komme der i Januar næste Aar og være her tilbage i April. Jeg maa derfor, min høistærede Ven, lægge Dem følgende Sager paa Hiertet, der kunde staae i Livorno, naar Hvidts Skib kommer, da Slots Commissionen og Frue Kirkes Com-

Digitized by Google

misſion har fælleds betinget Fragten ſaaledes, at Skibet ſkal have fuld Ladning, nemlig for Slottet de 2de Caryatider og for Kirken de 12 Apoſtler og Chriſtus-Figuren i Gibs, de 2de Candelabre, ſom De var ſaa god at love mig at lade forfærdige i Rom, i Marmor, og hvortil De medtog en liden Tegning for Størrelſens Skyld. Ifald denne ſkulde være bortkommet, ſender jeg herved en nye, og overlader til Dem ſelv, at lade dem gjøre herefter, eller hvad anden Form, De ſkulde finde godt at give ſamme. Ligeledes mangler jeg Daaben. Tillad, at jeg gjør et Forſlag i ſaa Henſeende. Vilde De ei tillade, at ifald den ſtjønne Engel, de havde beſtemt for Frue Kirke, der kommer til at ſtaae i Choret, ei ſkulde kunne blive færdig til den Tid, at jeg da maatte for det Første benytte den, der ſkulde ſendes til Island, ſaalænge til den anden blev færdig? Paa denne Maade kunde det være muligt, at faae Kirken indviet i Løbet af Sommeren 1828. Der er, naar man træder ind i Kirken, paa hver Side af Døren en Niche, ſom ſees i Planen ved Bogſtavet a. I disſe var det efter min uforgribelige Mening paſſende at ſætte Luther og Melanchton; men, da disſe neppe tør gjøres i Rom, undtagen at de kunde gaae under et andet Navn, ſaa udbeder jeg mig Deres Tanker, om hvad der ellers kunde være paſſende i disſe Nicher, da de ei behøves for det Første.

Nu komme vi til den udvendige Decoration af Kirken, hvormed det ei ſaameget haſter, nemlig Basrelieffen i Frontonen og bag Portalet over Indgangen, ſamt de 4 Figurer i Nicherne. Dette burde være af Bronze, iſær hvad første og ſidſtnævnte Poſt betræffer; Basrelieffen bag Colonaden kunde vel være af Stuk. Jeg har overlagt denne Sag nøiere, ihenſeende til Frontonen, hvorledes man kunde befæſtige de fritſtaaende Figurer, ſaa Laſten ei kom til at trykke paa Geſimſen; dog maatte de ſtøbes

Digitized by Google

saa tynde som muligt. Jeg skal derfor bede Dem, min høistærede Ven; at underrette mig om, af hvormange Figurer den bestaaer, hvad de samtlig kunde veie, og hvad ongefær den hele Bekostning kunde være. Vel har vi nu for Haanden ingen Evne til at lade den udføre paa denne Maade, men der kunde dog vel, naar først Kirken er i Brug, aabne sig Udsigt dertil.

De har fuldkommen Ret, at det vilde være mere passende, at vælge andre Figurer i Nicherne udvendig i Kirken, men Sibyller vil vores Geistlighed ei kiendes ved. Det er derfor faldet mig ind, om man ikke kunde tage de 4re store Propheter: Esaias, Jeremias, Hesekiel og Daniel? Disse kan have en Høide af 3 Alen og 18 Tommer dansk Maal, da jeg maa bemærke, at Freunds Lucas er for stor for Nichen.

Prindsen har villet forsikkre mig om, at baade Christus-Figuren og Basrelieffen til Slottet, i Marmor, vilde i Løbet af næste Sommer 1828 være færdig, for at komme med Fregatten, som man i dette Tilfælde vilde sende til Livorno; jeg skulde derfor bie med at opsætte Christus-Figuren til den kom i Marmor, hvilket jo rigtignok var bedre, da det vil være besværligt, naar først Kirken er færdig og i Brug, at faae den ombyttet. Men hvorvidt det er muligt, kan ingen bedre bedømme, end De, min Ven, og da jeg skal have Caryatiderne før den Tid, saa var det jo ønskeligt, at faae alle Gibsfigurer, der høre til Kirken indvendig, og de 2de Candelabre i Marmor med, da Fragten ellers vilde blive for kostbar for de 2be Caryatider alene

Afstøbninger af de 2de Basreliefs, som De har forfærdiget her, Daaben og Nadveren, sender jeg med Skibet ligesom og den ommeldte Kasse med Bøger. Vil De nu glæde mig, saa lad mig med det Allerførste ved et Par Linier vide, hvad jeg har at haabe.

Digitized by Google

Mange Hilsener fra mine Børn, der ofte tale om de glade Timer, vi havde ved Deres Nærværelse her, ligeledes fra Malling, Hetsch og øvrige Bekiendtere, hvornæst jeg har den Ære, med sand og skyldig Høiagtelse at forblive

Deres ganske hengivne Ven og Tiener

C. F. Hansen."

Kiøbenhavn, den 7de Mai 1827.

Digitized by Google

CVII.

Bestilling paa Monumentet over Bacca. Basrelieffet Tobias. Christus-Statuen sendes i Model til Carrara, hvor Hertugen indrømmer Thorvaldsen et Locale. Poniatowski's Statue anmeldes færdig. Om Basreliefferne til dette Monument. Det Leuchtenbergske Monument under Arbeide. Skrivelse fra Hertuginden. Thorvaldsen og Tenerani i Avenskab. En Afsendelse af Kunstsager til Danmark. Freund forlader Rom. Kongen af Würtemberg skriver til Thorvaldsen.

1827.

Til Trods for de Angreb, Monumentet over Appiani havde fremkaldt mod vor Kunstner, henvendte Pisanerne sig dog paa denne Tid til ham i et lignende Anliggende. Man ønskede at reise den nyligt i Pisa afdøde Læge, Andrea Vacca Berlinghieri et Monument i Campo santo. Men allerede førend Bestillingen havde naaet Thorvaldsen, var denne nye Forurettelse mod Landets indfødte Billedhuggere bleven kundbar, og førend Thorvaldsen selv havde modtaget nogensomhelst Anmodning eller Bestilling, opfordredes han til at renuncere paa denne Ære til Fordeel for italienske Kunstnere, ligesom han ædelmodigt havde renunceret paa Dronning Louises Monument til Fordeel for Rauch. („So, che Lei usò la generosità al Sig. Rauch rinunziandole il Monumento della Regina di Prussia.")

Digitized by Google

Men uagtet denne og lignende Anmodninger, tog Thorvaldsen selv imod Bestillingen, da den blev ham forelagt, og Misfornøielsen tang nu, indtil den kunde skaffe sig Luft i Kritikken.

Det var Thorvaldsens Ven, Caval. Ant. Piccolomini Bellarti i Siena, som i en Skrivelse af 6te Marts 1827 allerede havde underrettet ham om dette Forehavende og om Subscriptionens heldige Fremgang.

Da Thorvaldsen, efter et følgende Brev, var gaaet nærmere ind paa Sagen og overtog Monumentet, synes dette at have vakt en levende Glæde hos Pisanerne, at de, ligesom Mailand havde faaet et Monument for deres store Maler, nu selv skulde reise deres, især som Lienlæge navnkundige, Vacca et Monument i Campo santo. De vigtigste Spørgsmaal vare her, som sædvanligt, Prisen og Tiden, og med Hensyn til det Første, bemærkedes, at man kun giorde Regning paa et Basrelief med een Figur, („d'una sola figura, onde servire ad eternar la memoria del celebre Vacca.") Paa disse Spørgsmaal svarede Kunstneren, at han vilde overtage Monumentet, som skulde bestaa af et Basrelief og Vacca's Portrait i Medaillon, imod en Betaling af 2000 Scudi, og at han ventede, i Løbet af to Aar at have disse Arbeider færdige. Efter dette Svar modtog han under 6te Juli 1827 en Skrivelse fra Formanden, Gonfalonieren i Pisa, Caval. Franc. Mustiani, hvori der ønskedes en Nedsættelse af Prisen, ikke fordi Kunstnerens Fordring, i Forhold til hans Navnkundighed, kunde ansees for mere end billig („non sia discretissima"), men paa Grund af, at det havde sine Vanskeligheder med Subscriptionen. Desuagtet ønskede man nu, at han vilde vælge

Digitized by Google

Basrelieffets Gienstand af Tobias's Historie, („desunto il pensiero dalla storia di Tobia"), og indsende en Skizze, eller en Tegning med Composition og Dimensioner.

Thorvaldsens Svar af 18de August var, som sædvanligt, meget smieligt. Han lovede, for den halve Priis at levere Medaillonen og et Basrelief, der skulde forestille Tobias, som helbreder sin Faders Syn, i Nærværelse af Englen og Moderen, altsaa fire Figurer, og naturligviis blev denne Skrivelse modtaget med Lovtaler over hans Ædelmodighed, hvilket sees af Cav. Mustiani's Brev af 5te Septbr. Allerede i October havde man fra Kunstnerens Haand modtaget en Tegning af Compositionen, som vandt Commissionens Bifald. „Il disegno è piaciuto sommamente," hed det, en Yttring, som her ikke kan lades ubemærket, da Kritikken senere reiste sig saa voluminøst netop imod Valget af Basrelieffets Gienstand.

Imidlertid havde Thorvaldsen sendt Modellen til Christusstatuen til Carrara, for der at udføres i Marmor, og Pius den Syvendes Statue ligeledes, da disse Værkers Størrelse giorte dette hensigtsmæssigere, end at lade saa store Marmorblokke, som dertil behøvedes, transportere til Rom. Pietro Bienaimée, en Broder til Thorvaldsens Eleve, havde der sine Studier, hvori disse Arbeider saaledes skulde forberedes for Mesteren. Men til at modtage saa colossale Arbeider vare Studierne ikke store nok, og man var nær kommen i Forlegenhed. Men da Hertugen af Massa-Carrara erfarede det, lod han vor Kunstner underrette, i en Skrivelse af 2den Mai d. A., om, at han med Glæde vilde indrømme ham et stort Locale i det hertugelige Palads til disse Arbeiders Udførelse, et Tilbud, der

Digitized by Google

blev modtaget med Erkiendtlighed, og da Modellerne lykkeligt vare ankomne, bleve de der udstillede og tildroge sig almindelig Beundring.

Modellen til Poniatowski var samtidigt anmeldt færdig til Afsendelse, og under 6te October d. A. modtog Thorvaldsen en Skrivelse desangaaende fra Ministeren, Grev Grabowski, hvori han anmodede Kunstneren om at aflevere Afstøbningerne („les modèles et les moules nécessaires") til Huset Torlonia og at modtage 4,600 romerske Scudi i Afbetaling, overeensstemmende med Contracten. Til den forestaaende Støbning i Warschau var Mr. Norblin bestæftiget med Indretningen af et Støberi, hvori baade denne Statue og Kopernikus skulde støbes. Angaaende Piedestalen ønskede man, fra Thorvaldsen at modtage Maalene og de Basreliefcompositioner, hvilke man nu ganske overlod til hans Valg, („— qu'on abandonne entièrement à Votre goût et à Votre choix").

Thorvaldsen svarede under 9de Novbr. d. A., og indsendte med dette Brev en Tegning til nærmere Anvisning, ihensseende til Sammensøiningerne; angaaende Basreliefferne til Piedestalen udbad han sig, at bestemte Opgaver maatte blive ham meddeelte, („che mi siano spediti i soggetti precisi per potermene subito occupare"), da de Gienstande, som tidligere vare blevne opgivne, neppe vilde kunne vinde almindelig Tilfredshed.

Saaledes vare nu adskillige af de betydeligste Arbeider forsaavidt fra Haanden, og det Leuchtenbergske Monument, som fra Bestillerindens Side syntes at være saa godt som opgivet, havde nu i den sidste Tid bestæftiget vor Kunstner.

Digitized by Google

Som tidligere meldt, havde Thorvaldsen overdraget Udførelsen af Bifigurerne, Hiſtoriens Muſe og Gruppen af Livets og Dødens Genier til Tenerani, medens han ſelv overtog at udføre Eugens Statue. Det ſynes at have været en behagelig Overraſkelſe for Vedkommende i München, da denne Sagens Stilling blev kundbar fra Hertuginden's Agent i Italien, til hvem Thorvaldsen anmeldte, at han med det første ønſkede, ifølge Contracten, at modtage den anden Udbetaling paa ſit Arbeide.

Ihvor glædelig denne Nyhed endog maa have været, ſynes den dog ogſaa at have vakt Frygt for, at Kunſtneren, ſom i ſaa lang en Tid ikke havde labet høre fra ſig, muligen kunde have arbeidet formeget paa egen Haand og ikke nokſom have taget Henſyn til de Rettelſer og Paamindelſer, man havde giort og givet ham.

En ſaadan Ængſtlighed ſynes at have foranlediget det Brev, ſom Hertuginden nu lod ham tilſkrive ved en af hendes Cavalerer:

"Monsieur le Chevalier!

Son Altesse Royale, Madame la Princesse Auguste, Duchesse de Leuchtenberg me charge d'avoir l'honneur de Vous écrire au sujet du monument dont Elle Vous a confié l'exécution. Tout ce qu'on lui a rapporté de Rome, lui a donné la douce conviction qu'il sera digne du sujet, et que ce sera une des plus belles productions de Votre génie. Néanmoins dans un pareil sujet dont la perfection tient si fort à coeur à l'auguste Veuve du Prince Eugène, Son Altesse Royale croit encore

Digitized by Google

devoir Vous soumettre les observations suivantes, basées sur le sentiment qui L'a inspirée, lorsqu'Elle a conçu l'idée de ce monument.

Il Lui a paru d'après le dessin, que le bras droit de la figure du Prince devrait avoir un peu plus de développement, afin qu'à l'aspect du groupe, chacun pût deviner l'intention principale, savoir: "que le Prince Eugène dépouillé de toutes ses grandeurs, remet à l'histoire sa couronne de lauriers, la seule qui lui reste et que personne n'a pu lui ravir". Son Altesse Royale désire que cette idée dominante, soit clairement exprimée, de manière que par le geste et l'attitude des deux figures, on ne puisse douter "que le Prince remet à l'histoire sa couronne de lauriers, et que l'histoire la reçoit de sa main."

Son Altesse Royale Madame la Duchesse en me chargeant, Monsieur le Chevalier, de Vous transmettre ces observations n'a point la prétention d'enchaîner Votre talent, mais Elle éprouve le besoin de Vous faire connaître toute sa pensée, et de Vous identifier avec le sentiment qui L'a inspirée.

J'ai l'honneur d'être avec la plus haute considération Monsieur le Chevalier

Votre très humble et très obéissant serviteur

Planat de la Faye,

Lieutenant Colonel et Gentilhomme de Cour de S. A. R. Madame la Duchesse de Leuchtenberg.

Eichstett le 5 Octobre 1827.

Digitized by Google

Hvorvidt Thorvaldsen, efterat have modtaget denne Paamindelse, har giort, eller kunnet gjøre nogen Forandring, for nærmere at møde den høie Bestillerindes Ønske, kunne vi ikke sige, men Værket selv synes unægteligt at gjøre det tvivlsomt.

Han var paa denne Tid selv færdig med sin Deel af Monumentet, og Modellen var formodentlig afstøbt. Med Tenerani's Deel var det gaaet langsommere, og da han netop paa denne Tid havde forladt sit Studio og begivet sig paa en Reise, blev Thorvaldsen omsider selv utaalmodig over denne Standsning. Det charakteriserer ham, at han nu, i et fortrædeligt Lune, gik til sin ellers kiære Tenerani's Studio, for selv at overbevise sig om, hvorvidt hans Arbeide var fremrykket, og at han der ikke kunde afholde sig fra, øieblikkeligt at lægge Haand derpaa, for at gjøre det færdigt. Dette Angreb paa en anden, myndig Kunstners Arbeide, skal have været meget gjennemgribende, men i kort Tid besørget, og man kan tænke sig Tenerani's Brede, da han efter sin Tilbagekomst erfarede, hvad der var foregaaet. Et voldsomt Udbrud af dette Uveir fandt Sted d. 17de Novbr. 1827, og Dagen efter modtog Thorvaldsen en Opfordring fra Tenerani til at vælge en Voldgiftsmand. Den paafølgende Uenighed, der siges at være bleven tagen til Indtægt af vor Kunstners Modstandere, endte først efter et Forløb af to Aar, da et Forlig for Retten d. 31te Octbr. 1829 deelte dem imellem.

Imedens Christusstatuen nu forberedes i Marmor i Carrara, hvor Thorvaldsen selv, naar det kom saavidt, vilde lægge sidste Haand paa den, og medens alle Marmorarbeidere i Thorvaldsens romerske Studier vare beskæftigede

Digitized by Google

med Udførelsen af Frisen til Christiansborg, var Thorvaldsen i disse sidste Maaneder af Aaret mest beskæftiget med Fuldførelsen og Indpakningen af endeel Arbeider, han agtede at sende til Danmark med det Skib, som efter Slotsbygnings-Commissionens Foranstaltning, snart kunde ventes til Livorno, hvor allerede Gipsafstøbningerne af de tolv Apostle og begge Caryatiderne i Marmor ventede paa denne Skibsleilighed.

I December ankom dette Skib, Therese, tilhørende Etatsraad Hvidt, og med denne Leilighed modtog Thorvaldsen nu fra Kiøbenhavn de to Basrelieffer, Daaben og Nadveren, som han i 1820 havde modeleret paa Charlottenborg. De tidligere fra Kiøbenhavn afsendte Afstøbninger synes at være forulykkede paa Søen.

Med en Transport af 64 Kister forlod Freund sit kiære Rom, for paa et Kystfartøi, l'Animo del Purgatorio, at naa det danske Skib i Livornos Havn; og efter 14 Dages besværlige Reise og efterat have seet den salte Død under Øinene i et voldsomt Uveir under Elba, lykkedes det ham den 4de Januar 1828 at bringe denne kostbare Fragt i god Behold til Skibet.

Førend vi forlade Beretningen om dette Aar, maa vi endnu her fuldstændiggiøre den, ved ogsaa at omtale Thorvaldsens Udnævnelse til Comthur af den Würtembergske Krones Orden, da det er at regne fra denne Udmærkelse af, at han traadte i et nærmere Forhold til den anden af Tydstlands regierende Fyrster.

Paa Foranledning af den velvillige Veiledning, Thorvaldsen havde skienket nogle yngre, würtembergske Kunstnere

Digitized by Google

i Rom, under deres Arbeider for Stuttgart, haade Kongen under 2den Febr. 1827 tilskrevet ham saaledes:

Stuttgart den 2ten Februar 1827.

Werther Hr. Staatsrath, Ritter von Thorwaldsen!

Die vielen Bemühungen, welche Sie auf die entgegenkommendste Weise den unter Ihrer Leitung gefertigten Statuen der Evangelisten gewidmet haben, werden Mir eine angenehme Veranlassung, Ihnen durch Verleihung des Commthur-Kreuzes Meines Ordens der Krone einen Beweis Meiner Anerkennung Ihrer ausgezeichneten Verdienste um Ihre Kunst überhaupt, so wie Meines Wohlwollens und Meiner Erkenntlichkeit für obige Bemühungen zu ertheilen.

Indem Ich Sie hiervon anburch in Kenntniß setze, lasse Ich Ihnen zugleich in der Anlage die diesfallsige Dekoration Meines Ordens der Krone zugehen, und bitte im übrigen Gott, daß er Sie, werther Herr Statsrath, Ritter von Thorwaldsen, in seinen heiligen Schutz nehme.

Wilhelm.

Vellnagel."

Digitized by Google

CVIII.

Thorvaldsen har besluttet at udføre en Victoria i Bronze paa egen Bekostning. Om Anledningen til dette Forehavende og om Forarbeiderne. Han vil kiøbe et Palads i Rom til et Museum for sine Efterladenskaber.

1827.

Af Thorvaldsens sidste Brev til Prinds Christian Frederik erfarede vi, at hans Tanker nu bevægede sig om et nyt Kunstværk, som han vilde udføre til sig selv, paa egen Bekostning: En Seiersgudinde paa en Triumphvogn, trukken af to eller fire Heste, i naturlig Størrelse, og bestemt til at støbes i Bronze. „Et stort Arbeide," skrev han derom i et andet Brev af 9de Decbr. 1826 til Prindsens Cabinetssecretair, Adler, „paa hvilket jeg ikke blot vil anvende min Tid, men ogsaa, ihvor kostbart det end vil blive, har isinde at anvende den Formue, jeg hidindtil har samlet mig."

Af disse hans Udtryk forekommer det os, at hans forehavende Arbeide faaer Charakteren af at skulle være ligesom en Slutsteen i den, Ærens og Navnkundighedens Bro, han nu havde bygget imellem Livet og Kunsten. At en saadan Tanke har foresvævet ham nu, da han efter saamegen

Digitized by Google

Strid, nærmede sig det Tidspunkt, hvor han skulde staa seirende mellem sine Værkers rige Trophæer, derom kan der neppe være Tvivl.

Dog maatte denne høitflyvende Tanke ogsaa have sit Kiød og Blod, og der ligge trindt om, hvor vi see hen, ydre Foranledninger i de forskielligste Retninger, som førte ham et saadant Foretagende imøde.

Alene det, at den svenske Billedhugger, Byström, nyligt havde behandlet et lignende Emne, kunde, ifølge Thorvaldsens bekiendte Tilbøielighed, have været et tilstrækkeligt Motiv, og et andet laa ham endnu nærmere.

Den meget omtalte, vælige Hest, som var modeleret i naturlig Størrelse til Poniatowski's Monument, var efter den foromtalte Forandring, ubrugelig og ubenyttet for Monumentet og stod henstillet i Studiet uden Bestemmelse, men ikke uden en særegen kunstmerisk Interesse. Thorvaldsen lod ikke gierne et saadant Arbeide henstaa ubenyttet, og vi have oftere seet, at var et af hans Værker saaledes skudt tilside, varede det ikke længe, førend han lod det fremgaa igiennem nogle Forandringer som et nyt, der kunde knæsættes. I dette Tilfælde behøvede han kun at betragte sin urolige Hest som den første i et Forspand til en Biga eller en Quadriga.

Selv at udføre et Arbeide i Bronze, var endnu ikke faldet i hans Lod, og det kunde han, hvem Materien var saa underdanig, vel ogsaa have Lyst til engang at forsøge, — han, som beundrede Oldtidens Bronzeværker som noget af det Ypperste, og som ofte havde overbevist sig om, at det var Mesterskab, der havde fuldført dem. Frontonen til Frue Kirke, udført i Bronze, havde allerede længe beskæftiget hans

Digitized by Google

Tanke og hans Ønsker, men nu syntes han, under de stedfindende Forhold, at have opgivet det og hellere at ville lade sig noie med, at faae denne Gruppe udført i brændt Leer, hvilket ogsaa interesserede ham. Om en nyere Maade, end den hidtil fulgte, i Bronzestøbning havde han hørt megen Tale, og i Anledning af Poniatowski og Kopernikus modtaget omstændelig Underretning fra Mænd af Faget, hvoraf han saae, at Vanskelighederne nu ikke vare saa store, som de havde været tilforn. Forrige Aar havde han i Rom giort noie Bekiendtskab med en Bronzestøber, Soyer, fra Paris og var ogsaa af ham opfordret til et Foretagende i denne Retning, ja, det spores endogsaa af et senere Brev, at han for Soyer har udtalt sin Lyst til at giøre en Victoria.

Men bagved alle disse ydre Foranledninger ligger dog den væsentlige Tanke paa en dybere Grund. Som det af hint Brev til Prinds Christian erfares, eiede han nu, foruden de mange, hans egne, Værker, der vare afsendte og efterhaanden skulde bortsendes fra Studierne, „desuden mange Arbeider," skrev han, „som jeg har udført, eller vil udføre i Marmor paa egen Bekostning." Han havde desuden benyttet Leiligheden i Rom til at samle en Mængde antike og moderne Kunstsager, og fremfor Alt vare hans herlige Modeller endnu hans Eiendom, en Samling, der, skiønt i Gips, udgiorde et kosteligt Museum. At alt dette helst maatte kunne holdes sammen, var et Ønske, han ofte havde hørt udtale og tilnikket sit Bifald. Men raadede han end derover, saalænge han levede, hvo var der da, som efter hans Død kunde og vilde giøre det? Tanken om at bevare alle disse Kunstskatte samlede som et Eftermæle havde saaledes

Digitized by Google

efterhaanden slaaet Rod, og nu syntes Tiden at være forhaanden til at gjøre, hvad der skulde gjøres.

For at udsondre alle disse Gienstande, som han vilde betragte som sin Eiendom og sit Efterladenskab, fra det, som i Studierne ventede paa Fuldførelse og Assendelse, behøvede han et eget Locale, og førstegang var han nu nærved at blive sine tidligere Grundsætninger utro, idet han for Alvor tænkte paa at kiøbe sig fast i Rom.

I Gaden Borgo nuovo, som fører til Pederspladsen, tæt ved Maria traspontina, en lille Kirke, som har et Kapel, helliget Thorvaldsens Landsmand blandt Helgenerne, St. Knud, — ligger en Bygning, Palazzo Giraud, som paa den Tid var tilsalg. Dette Palads var Thorvaldsen ude for at besee, og i nogen Tid var han i Beraad med sig selv og sine Venner, om hvorvidt han skulde kiøbe det til sit Museum. Tillykke kom dog dette Kiøb ikke istand!

Men — i hvad Forbindelse staaer alt dette, om Huuskiøb og om et Museum, med Compositionen til en Seiersgudinde paa en Biga, eller Quadriga? Naar vi, følgende de efterladte Spor, nærmere undersøge, hvilken Seiersgudinde det da var, Kunstneren vilde fremstille, finde vi, at det var Kunstens Victoria, han vilde reise en Statue, — at det var den stille Musa med sine vundne Krandse, som her skulde triumphere, at det var — Kunstnerens egen Musa! Til hendes Ære vilde han offre en Deel af den Formue, han ved hendes Gunst havde erhvervet. Hun skulde paa Museets Tinde forkynde hans Seier. Han følte sig paa Biergets Top; Veien gik nu nedad, men førend han steg ned, vilde han offre paa Bierget.

Digitized by Google

Den Mening, at han skulde have villet lade sin Musa saaledes forherlige, turde maaske ansees at være for driftig og ikke ganske at stemme med Thorvaldsens Beskedenhed; men vi kunne dog ikke afvise den, saameget mindre som den understøttes ved hin Tids almindelige Omsagn. Men ogsaa de Tankebevægelser, som ligge for os i hans første Udkast og Skizzer til Compositionen, lade sig neppe anderledes forklare.

Paa Bagsiden eller paa Convoluten af flere blandt de Breve, Thorvaldsen i 1827 havde modtaget, har han uforbeholdent henkastet sine Tanker i lette Omrids, og betegnende forekommer det os her, at Amor, denne hans Yndling blandt Gudeskaren, findes paa Triumphvognen ved Siden af den stille Muse, — at det er Amor, der styrer det urolige Forspand. I de Skizzer til denne Composition, som Museet bevarer, er Amor ligeledes med; i den ene sidder han paa Randen af Vognen som Hestenes Styrer; i den anden har han endog faaet sin Plads paa Vognstangen; thi med, skulde han! Det synes dog, at Thorvaldsen kun i nogen Tid har moret sig med denne kunstneriske Leeg, uden dog ret at gaa Sagen nærmere. At Compositionen imidlertid er bleven udtalt og nogenlunde bekiendt, sees af den Digtsamling, som hans Ven, Cavalier Ricci, i 1828 udgav efter hans Arbeider, under Titel: L'Anacreonte di Thorvaldsen, og hvor man Pag. 13 finder et Digt: La Vittoria sulla biga. I Rom vidste man om denne Sag, at han vilde udføre Gruppen i Bronze til sit Museum, men, om dette Museum skulde være i Rom, i Kiøbenhavn, eller andetsteds, derom vidste man Intet, hvilket var ganske naturligt, da Thorvaldsen selv endnu ikke vidste det.

Digitized by Google

Men Tanken om et Museum, der kunde samle hans Arbeider og hans Kunstskatte, var nu levet op i ham, og hans Venner holdt den stadigt ilive.

Ved disse Udkast og Skizzer, som vare hans Museumstankers første Udtryk, afsluttedes den Epoche, han havde aabnet med sin Jason. Han var nu nærved at kunne indfri alle sine Løfters Gield, og vi skulle see, at han, saaledes frigiort, med en ikke mindre livlig og sprudlende Produktivitet, stillede sig mere uafhængig ligeoverfor Verden, og arbeidede — som han selv oftere sagde — nærmest for sit Museum.

Digitized by Google

CIX.

Prinds Frederik Carl Christian i Rom. Jørgen Knudsen og Grev Rantzau paaskynde Testamentet, ang. et Museum i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Suite af Basrelieffer: Amors Seire over Elementerne. Gravmæle over en engelsk Dame. Buster af Marchese Firenzi, Lord Gower, Colonel Bonar og George Barlow. Basrelief Tobias. Vacca's Monument til Campo santo.

1828.

Thorvaldsens to reisende Venner, Kiøbmand Jørgen Knudsen og Mr. Bailly, nærmede sig ved det nye Aars Begyndelse atter Rom. Dennegang kom de fra Neapel, for at see Thorvaldsen igien og haabede iblandt hans Arbeider, at finde den til Mr. Labouchère bestilte Venus færdig og at paaskynde de øvrige Bestillinger. Men den væsentligste Grund for deres gientagne Besøg, var dog den Glæde, det vakte paa begge Sider, atter at mødes.

Thorvaldsens, fortiden stadige, Tanke, hvormed vi sluttede det forrige Afsnit, et Museum til hans Værkers og Kunstsamlingers Opbevaring, var endnu i den fulde Friskhed, da Jørgen Knudsen indfandt sig, og med ham kunde Thorvaldsen nu rigtigt overveie, hvad der vel var ved denne Sag at giøre. Vi kiende ikke disse fortrolige

Digitized by Google

Samtaler, men i den senere paafulgte Brevverling findes umiskiendelige Spor af, at Knudsen har styrket sin Ven i den Beslutning, at Danmark skulde være hans Arving.

Kort Tid efter, da disse Venner vare afreiste, erstattedes dette Savn vor Kunstner, da den unge, danske Fyrste, Prinds Frederik Carl Christian, ankom til Rom, ledsaget af Thorvaldsens Ven fra de yngre Dage, Grev Rantzau til Breitenburg, og dette Møde med en, Kongen af Danmark saa nærstaaende og Thorvaldsen saa hengiven, Mand, var allerede taget i Beregning af Jørgen Knudsen i de fortrolige Samtaler om et vordende Thorvaldsens Museum i Kiøbenhavn.

Et Brev indløb fra Knudsen, som nu var i Livorno, dateret d. 14 Mai 1828, hvori han skrev: „Jeg vil forlade Dem med at bede Dem erindre, ei at lade Grev Rantzau reise, (førend) De har faaet Deres Testamente i Orden." Denne Paamindelse var dennegang mindre formøden, end med Føie given; Thorvaldsen havde allerede indviet Grev Rantzau i sine Planer og hos ham fundet den varmeste Opmuntring og Tilskyndelse. Sagen maatte forelægges Kong Frederik den 6te under Haanden, og Rantzau kunde forud tilsige Kunstneren, at ethvert Ønske i denne Anledning vilde møde den største Beredvillighed. Ved Skilsmissen modtog nu denne Hædersmand Kunstnerens private Budskab til Kongen, at Thorvaldsen ønskede, førend sin Død at sikkre sin Fødeby, Kiøbenhavn, alle sine egne Arbeider, i Gips eller i Marmor, og alle sine Samlinger af ældre og nyere Kunstgienstande til fremtidig Opbevaring, dersom Regieringen vilde sørge for et passende

Digitized by Google

Opbevaringssted og tilstaa hans efterlevende Datter en Pension.

Imedens den unge Fyrste, Danmarks nuregierende Konge, opholdt sig i Rom, modtog Thorvaldsen i denne Anledning en Skrivelse fra Prindsens Fader, saaledes lydende:

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen!

Den gode Leilighed, som tilbyder sig ved Geh. Legationsraad Voigts Reise directe til Rom, vil jeg ikke lade hengaae ubenyttet, uden at tilskrive Dem. Jeg finder mig saameget mere opfordret dertil, som jeg nu, mere end nogensinde tænker mig tilbage til Rom, nu, min Søn snart besøger denne Kunstnernes Hovedstad. Ikke kan jeg misunde ham denne Lykke, men gierne havde jeg deelt den med ham, hvis Omstændighederne ellers havde tilladt det. Han vil i Deres Atelier lære den nyere Kunsts skionneste Frembringelser at kiende, og vil ved Deres Veiledning øve sit Øie paa at erkiende det skionneste iblandt Antikkerne. De vil vist ogsaa have den Godhed at raade til, hvilke Kunstneres Ateliers der fortrinligen bør besøges. Jeg er vis paa, at min Søns Ophold i Rom vil være ham saare interessant og kun alt for kort.

Den Forsendelse af Afstøbninger, som iaar har funden Sted vil udentvivl udsætte Afsendelsen af en Fregat til Middelhavet, indtil man med Bestemthed veed, at den kan indtage Christus-Statuen i Marmor og Frisen Alexanders Indtog, ligeledes i Marmor. Om Tidspunktet, naar dette kan skee, er De vel saa god med Bestemthed at underrette mig, for at jeg igien kan berette det til Kongen.

Min og min Gemalindes Buster i Marmor ere nok afgaaede med sidste Transport, hvis ikke vilde jeg bede Dem at sende dem jo før jo hellere til Consul Ulrich i Livorno, for om muligt til Efteraaret at see dem her,

Digitized by Google

da de tilligemed de andre Buster af den Kongelige Familie skulle smykke det nye Palais, som indrettes for min Søn.

Min Gemalindes Portrait-Statue har De jo lovet mig ved Leilighed at modelere.

Det glæder mig, at Artist Bissen udvikler sit Talent; han har faaet dette Aars Forlængelse, Tilladelse til at besøge Toscana i Sommer, men tillige Anmodning om i Aarets Løb at modelere en fritstaaende Figur, og at lade samme forme, for at hiemsende den. Omkostningerne herved skulde vorde ham godtgiordte, men jeg maa anmode Dem om at foreskyde dem. Chiaveri skal vorde tilskreven om at udbetale Summen til Dem.

Her hiemme har Eleven Christensen erholdt den store Guldmedaille, og han har altsaa Adgang til at afløse Bissen. De vil glæde Dem ved dette unge Menneskes Talent, som saa at sige har udviklet sig uden Anviisning i Billedhuggerfaget.

Han saavel som to andre Elever, Krohn og Simonsen ere nu beskiæftigede med mindre Arbeider for Slottet.

Jeg ønsker ved min Søn at erfare, at De er vel, og at De ofte tænker paa Deres Venner i Dannemark, til hvis Tal jeg isærdeleshed beder Dem at regne

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Kiøbenhavn d. 7 Marts 1828

Strax ved Aarets Begyndelse synes Thorvaldsen, nu med friere Hænder, at have hengivet sig til sine Yndlingsarbeider, de smaa Basrelieffer om Amor og hans Seire. Paa Nytaarsdagen skulde han, efter Sædvane, bringe sin Kunst en Offergave, og dennegang blev det Amor, som fører en betvungen Løve ved sin Side, et lille Basrelief, som han, da det blev modeleret, neppe tænkte om,

Digitized by Google

at det skulde blive det første i en Cyklus. Han havde allerede forlængst, i 1809, behandlet denne Amors Seir i et lille Basrelief, i hvilket Kiærlighedsguden sidder paa Løvens Ryg, og driver den frem med sin Piil; i det Basrelief han nu udkastede, lod han Amor skride kiækt frem ved Siden af den bevungne Dyrenes Konge, der ydmyg slikker Gudens Fod.

Da denne lille Composition nu, som sædvanligst, skulde have sin Pendant — og hertil valgtes Amor som sidder paa Ryggen af Jupiters Ørn, bevæbnet med Tordengudens Vaaben, — saa synes Løven i det ene, og Ørnen i det andet Basrelief, som Jordens og Luftens majestætiske Repræsentanter, at have ledet Kunstnerens Tanke videre frem mellem Amors Triumpher, og saaledes kom han til at ville fremstille Amors Magt over de fire Elementer.

Det første Basrelief undergik derfor nu en lille, betegnende Forandring. Istedetfor den lette Piil gav han Amor Herkules's tunge Kølle, den jordiske Styrkes Symbol, i Haanden, og giorte ogsaa ved det andet Basrelief nogle mindre Forandringer ihensende til Gudens Stilling paa Ørnens Ryg, hvilket er Grunden til, at der af disse nævnte Compositioner findes forskiellige Behandlinger. Som den, der ogsaa havde bevunget Havets mægtige Herster, fremstilledes nu i det tredie Basrelief Amor paa Ryggen af den kaabe Delphin med Neptuns Trefork i sin seierrige Haand.

Hidtil synes Alt at have ligget ligefor Haanden, men nu kom det fierde af de gamle Elementer, Ilden, og her mene vi, at han er kommen lidt i Forlegenhed med den frie Løsning af sin Opgave. Hvorledes skulde han fremstille Amor seirende over Ilden? — Den evige Ild vakte Tanken

Digitized by Google

om Helvede, og denne Tanke, overført paa den græske Mythe, som Kunstneren havde at holde sig til, standsede nu ved Indgangen til Underverdenen, og saaledes kom Cerberus til at repræsentere Ilden. Det blev altsaa denne Bevogter af Proserpinas tause Boliger, som Amor skulde bevinge i dette vor Kunstners fierde Basrelief, og han maatte tage tiltakke, om ogsaa Symbolikken haltede lidt. Basrelieffet, hvormed han sluttede denne Cyklus, fremstiller Amor, som ved Hiælp af sin Bue bortfører den trehovedede og slangehalede Cerberus fra Underverdenens Port.

Disse fire Basrelieffer ere med de angivne Forandringer tre Gange udførte i Marmor. Kiøbmand Jørgen Knudsen, som paa den Tid var i Rom, foranledigede, at et Exemplar kort Tid efter blev udført for Mr. Henry Labouchère. Et andet Exemplar blev senere kiøbt af Storfyrst Alexander Nikolajewisch. Det tredie Exemplar i Marmor opbevares i Thorvaldsens Museum.

Samtidigt med disse modeleredes et Basrelief til et Gravmæle over en engelsk Dame; men den eneste Oplysning om dette Arbeides Bestemmelse, vi kunne give, er den, at det, efter Thorvaldsens Optegnelser, er bestilt af en Mr. Thompson, og at det, udført i Marmor, allerede blev afsendt i 1829 til England.

Basrelieffet fremstiller den Afdøde, en aldrende Qvinde, som knælende paa en Pude, folder sine Hænder i Bøn; foran hende staaer en Engel, pegende paa Timeglasset, at Tiden er udrunden; bagved en anden Engel, som optegner hendes Livs Gierning. Af et Par tilstedeværende Tegninger til denne Composition sees det, at den Afdødes Figur først har været tænkt staaende imellem begge Englene.

Digitized by Google

Hvad der især ved denne Composition turde vække særegen Interesse, er, at Kunstneren, som det vil erfares, i sit forlegne Hastværk med at bringe Pavemonumentet istand, senere maatte optage den samme Tanke, han her havde udtalt, i de to Engle til dette Monuments Tilsætning.

Ogsaa nogle Buster fremgik i Begyndelsen af dette Aar fra Thorvaldsens Haand. Som saadanne nævne vi Busten af Marchese Firenzi, en Dame fra Peruggia, af stor Skionhed, som Kong Ludvig af Bayern skal have ladet udføre. Ligeledes udførtes Busten af Hertugen af Sutherland, Lord Gower, der ogsaa paa denne Tid modtog Gruppen Ganymed og Ørnen. Endvidere en Buste efter en Søn af Colonel Bongr efter den Afdødes Maske, og endelig, hvad vi med større Sikkerhed kunde anføre her, Busten af Sir George Barlow, der førend sin Afreise til Neapel sad sidstegang for Thorvaldsen den 5te April d. A.

Men et større Arbeide skulde nu ogsaa paa denne Tid fremstaa, et Arbeide, som Kunstneren, efter hvad der er fortalt, helligede en ualmindelig Interesse, nemlig Basrelieffet til Dr. Vacca Berlinghieris Gravmæle for Campo santo i Pisa.

Vi have i det Foregaaende allerede omtalt Bestillingen og de dermed forbundne Omstændigheder. I Begyndelsen af dette Aar havde Commissionens Secretair, Sign. Anguiessi stadigt skyndet paa at faae den Tegning, Thorvaldsen havde lovet til Monumentet, for at de Pisanske Billedhuggere, hvem vor Kunstner vilde overdrage den orna-

Digitized by Google

mentale Deel, kunde blive satte i Arbeide, og da det nu viste sig, at Subscriptionen lovede en større Indtægt, end man tidligere turde gjøre Regning paa, saa foreslog Thorvaldsen en rundeligere Anvendelse til Indfatningen af det Arbeide fra hans Haand, som skulde tilstedes en Plads i Campo santo. Baade af Freunds og af Jørgen Knudsens Breve havde Thorvaldsen nu ogsaa haft meget tilfredsstillende Efterretninger om Stedet, som var udseet til Monumentet og om den Belysning, det vilde blive stillet i. Thorvaldsen var saa tilfreds, at han endogsaa gav Haab om, at han selv vilde indfinde sig i Pisa, naar hans Værk skulde opstilles, hvilken Udflugt han tænkte at ville sætte i Forbindelse med Reisen til Carrara, som nu snart vilde foreståa.

Det skjønne Basrelief, som nu i de første Sommermaaneder fremgik fra hans Haand behandler Fortællingen i Tobiæ Bog 11te Cap. Den gamle, blinde Fader staaer opreist ved sin Stav og løfter det skjæggede Hoved, for at Sønnen, der staaer foran ham med Lægemidlet i en lille Skaal, desbedre maa kunne komme til at berøre hans lukkede Øine. Det mærkes ikke af den unge Tobias, at hans Reisefælle, den ledsagende Engel, bereder sin Bortgang. Moderen, som nyligt har løftet Vadsækken af den kiære Søns Skulder, staaer fuld af Frygt og Forventning i det afgjørende Øieblik, og selv Hunden synes at tage Deel i dette, den stille Families vigtigste, Anliggende.

I Augustmaaned sendte Thorvaldsen en Afstøbning af dette Basrelief til Pisa, og inden Udgangen af det følgende Aar var det udført i Marmor og afleveret tillige-med Vacca's Medaillon, som var udført efter et, ham af

Digitized by Google

Enken overſendt, Portrait. Afdækningen af Monumentet fandt Sted den 14de Februar 1830, men Thorvaldſen bivaanede ikke denne Høitideligheb; han ankom netop paa denne ſamme Dag til München, paa en Reiſe, vi nærmere ſkulle omtale.

Ovenover Basrelieffets Indfatning, ſom efter Thorvaldſens Anviisning var udført i Marmor af forſkiellige Farver, anbragtes Vacca's Bryſtbillede, og paa Monumentets Fodſtykke følgende Indſkrift:

„Andreae. Vacca. Berlinghieri. Nob. Pisano Equiti. Ordinis. S. Josephi. Doctori. Chirugiae. In Patrio. Atheneo. Qui. Summa. Artis. Peritia. Et. Manus. Strenuitate. Profuit. Multis. Iisdemque. Laudibus. Et. Inventis. Et. Scriptis. Editis. Admirabilis. Fuit. Omnibus. Decessit. VIII. Id. Sept. An. MDCCCXXVI. Aetat. S. LIV. D. III. Amici. Viro. Optimo. Et. Insignae. Benignitatis. Aere. Propr. Et. Collaticio. Pon. Cur."

Dette Værk blev Gienſtand for en meget ſkarp Kritik og en lang Feide i Toſkana's ephemeridiſke Literatur,*) ſom vi have forſøgt at ſætte os ind i, men Udbyttet har væſentligſt kun været dette, at man fandt Valget af Gienſtanden upaaſſende, og at det vilde have været at ønſke, at man havde fulgt Prof. Roſſini's Forſlag og taget Opgaven af Taſſo's Gerusalemme lib. cant. X.

*) Antologia di Firenze. Nuovo Giornale de' Litterati m. fl.

Digitized by Google

st. 70: „Gottfreds Saar helbredes af Lægen Erotimo ved en Engels Biſtand." Denne Anke vedkom dog ikke vor Kunſtner, om den forøvrigt havde været grundet, da det jo var bleven Thorvaldſen opgivet, at vælge ſin Gienſtand af Tobiæ Hiſtorie, men Anken blev, ſom det ſynes, tagen til Indtægt af Misundelſen mod den tramontanſke Kunſtner.

Digitized by Google

CX.

Jason fuldføres og afsendes. Thorvaldsens Brev til Th. Hope i denne Anledning. Christusstatuen meldes færdig i Carrara. Apostlerne ere i Modeller ankomne til Kiøbenhavn, men passe ikke i Nicherne. Kirkecommissionens Skrivelse i denne Anledning. Bestilling paa en Posefont til Frue Kirke. Thorvaldsen fratræder Præsidiet i S. Luca. Hans Afstædelsestale i Akademiet. Vælges til Vicepræsident, men vil ikke modtage denne Post.

1828.

Men det var ikke alene disse nye Arbeider, som havde beskæftiget Thorvaldsen i denne Tid, han havde ogsaa lagt sidste Haand paa sin Jason. Den gode Ven, Jørgen Knudsen havde under sit Ophold i Rom alvorligt foreholdt Thorvaldsen, dog engang at vælte denne Byrde af sine Skuldre, og endnu stadigt opfordrede han ham i sine Breve.

Uden Tvivl har dette været kraftigere, end alle de Billetter, hvormed Torlonia nu og da havde uleiliget ham. Et Brev fra Consul Chiaveri til Knudsen i Lausanne overraskede nu med det Budskab, at Thorvaldsen var i Begreb med at aflevere Jason, og i et andet, som vor Kunstner i October modtog fra Knudsen, hedder det: „De

Digitized by Google

giør Dem intet Begreb om, hvilken Triumph dette er for mig; jeg skal nu ei mere høre, at man giør Anmærkninger om Dem, som ei vare fordeelagtige."

Altsaa, Jason var færdig! I Følelsen af sin Uret mod Hope havde Thorvaldsen besluttet, tilligemed dette Værk at sende en Tilgift med Statuen, nemlig en Marmor-Buste af En af Hopes Familie, hvis Giennemreise i Rom han dertil havde benyttet, Basrelieffet A genio lumen i Marmor og endnu et andet lille Marmorbasrelief efter en af de anakreontiske Compositioner, og denne Aflevering og disse Gaver ledsagede han med et Brev, hvori han, ifølge Concepten, har udtalt sig saaledes:

Il y a longtemps que j'aurais dû remplir mon devoir en finissant la Statue de Jason, que depuis plusieurs années Vous m'aviez généreusement chargé de Vous faire.

Mais les temps fâcheux survenus, les guerres, qui interrompirent le cours des communications m'ôtèrent la satisfaction de pouvoir Vous témoigner toute l'étendue de ma reconnaissance et de mon empressement.

En poussant mon travail, je commençais à m'apercevoir de quelque défauts dans la statue, dont je ne m'étois pas aperçu d'abord, mais qui se découvrirent peu-à-peu, à mesure que j'avançais dans mon ouvrage. Plusieurs fois je me mis à les corriger, et les bras me tombèrent toujours, désespérant de pouvoir en venir à bout. Il a bien

Digitized by Google

fallu à la fin que je finisse cette statue, et je remplis mon devoir en Vous l'envoyant.

Je Vous prie de vouloir bien par un effet de Votre bonté, agréer aussi le peu d'objets, que j'y joins, savoir: un portrait de Votre famille, un bas-relief, représentant le Génie fecondateur des inventions et de l'imagination avec l'huile vitale des idées, et un autre petit bas-relief déduit d'un badinage d'Anacréon.

Je serais trop heureux, si Vous daigniez agréer ces petits objets en mémoire de mon respect, de ma vénération et de mes obligations infinies envers Vous.

Je sais que dans le monde il est usé de donner aux personnes riches, desquelles on espère large récompense. Je Vous prie de ne pas me regarder de ce nombre. Je suis assez riche, puisque je ne manque pas du nécessaire, mais ma plus grande richesse sera, que Vous veuillez bien m'accorder et me prouver par les effets le doux sentiment, que Vous agréez mes faibles dons, ce que j'estime être le plus beau titre de mérite qu'un homme puisse avoir. J'espère donc, que Vous ne voudrez pas me frustrer de cet honneur et que Vous accepterez les témoignages de mon bon coeur et du respect, avec lequel je ne cesserai d'être tant que je vivrai —

— — —"

Imidlertid var Chriſtus-Statuen bleven ſaavidt færdig i Carrara, at der blot ventedes paa, at Thor-

Digitized by Google

valdsen skulde indfinde sig for at fuldende den. Freund havde paa Hiemreisen til Danmark giort en lille Udflugt til Carrara, for at see den og havde derefter i et Brev til Thorvaldsen yttret sig om Arbeidet med megen Tilfredshed. „Jeg vilde ønske," skrev han, „at De fra Deres mange Arbeider kunde skienke denne herlige Statue Tid og drive og dirigere Fuldendelsen og lægge selv Haanden paa Værket tilsidst." Dette Raad havde Thorvaldsen taget til Hierte, og da Bissen senere i Juni d. A. ogsaa kom derhen, skrev ogsaa han derom til Thorvaldsen. „I Carrara," hedder det i hans Brev, „saae jeg Marmorbrudbene, der morede mig overordentligt, ogsaa Studierne og Deres Christus. Det var mig en sand Glæde, at see dette Mesterværk allerede saalangt fremme i Marmor og derved paa en Maade sikret for Tilintetgiørelsen; kun giorde det mig ondt at see ham staae ene og ikke omgiven af sine Disciple. Marmoret er som en Klokke og foruden mindste Feil, og Præparaturen, saameget jeg forstaaer mig derpaa, meget god — — Bienaimé meente, at den kunde om et Par Maaneder være færdig til at modtage Deres Correctur."

Dette var ogsaa saaledes Tilfældet. I Midten af August indberettede Bienaimé at Statuen fra hans Haand nu var færdig, og af hans Brev sees det, at man i Carrara haabede, i October at see Thorvaldsen der, (che avremo questo grande onore di vedere il Sovrano di tutte le arti belle in Carrara). Men det skete dog endnu ikke i dette Aar.

Digitized by Google

De med Skibet Therese ved Aarets Begyndelse fra Livorno afsendte Arbeider vare i Maimaaned lykkeligt ankommen til Kiøbenhavn. Frue Kirke, der snart skulde indvies, havde saaledes modtaget i Gipsmodeller Christusstatuen og tolv Apostle, men da man nu vilde opstille disse sidstnævnte Statuer i Kirkevæggens Nicher, fandtes de ikke at svare til det opgivne Maal. Vi ville her ikke lægge Skiul paa, at det var den almindelige Mening, baade i Rom og i Kiøbenhavn, at denne Uovereensstemmelse var forsætlig. At stille gode Sculpturværker i Nicher, var efter hvad Thorvaldsen oftere, og især i denne Anledning, yttrede, aldeles forkasteligt. Nicherne vare, efter hans Erklæring, en Opfindelse i Architecternes Interesse, for at de saaledes kunde anvende Statuer, der ikke kunne taale at sees fra alle Sider, og til blot architektoniff Prydelse havde han ikke giort sine Apostle, der vel kunde taale at sees frit. Derimod have vi imidlertid hans egne skriftlige Yttringer at anføre, nemlig i et Par Breve, som under følgende Aar ville blive meddeelte.

Fra Kirke-Commissionen modtog han i denne Anledning følgende Skrivelse:

„Commissionen har havt den Glæde, med Etatsraad Hvidts fra Livorno hiemkomne Skib, Therese, at modtage de af Hr. Etatsraaden for Frue Kirke udførte Figurer i Gibs af Christus og de 12 Apostler. Idet vi herved bevidne Hr. Etatsraaden vor oprigtige Tak for disse i saa høi Grad udmærkede Kunstværker, er det os særdeles behageligt at kunne tilføie, at de alle ved Udpakningen befandtes ubeskadigede paa enkelte Ubetydeligheder nær, hvad dog let vil kunne afhiælpes.

Digitized by Google

Det viste sig imidlertid, at Størrelsen af de 12 Apostlers Figurer betydelig overskrider det i sin Tid meddeelte Maal, og at de for dem bestemte Nicher, der i Overeensstemmelse med en af Hans Majestæt Kongen approberet Tegning vare blevne indrettede for Figurer af naturlig Størrelse, nu, hverken med Hensyn til Høide eller Dybde, eller Bredde, afgive tilstrækkelig Plads. Skiøndt Commissionen, efter at have paa Stedet selv taget der Fornødne i Øiesyn, fandt det ikke umuligt, ved Udhugning at give Nicherne passende Størrelse, tog Man dog, med særdeles Hensyn til den Omhyggelighed, hvormed Figurerne overalt ere udarbeidede, i Betænkning at vælge denne Udvei, da dog altid en Deel af dem derved vilde blive skiult. Man foretrak derfor, at indgaae med allerunderdanigst Forestilling til Hans Majestæt om Tilladelse til at de, for de 12 Apostlers Figurer efter approberet Tegning indrettede, Nicher maatte tilmures, samt at Figurerne derimod maatte anbringes paa Sandsteens Piedestaler i Kirkens Gange tæt udenfor de Piller, i hvis Nicher de skulde have været opstillede, og det har derpaa behaget Hans Majestæt ved allerhøieste Resolution af 3 f. M. allernaadigst at give sit Samtykke hertil.

Ved at meddele Hr. Etatsraaden Underretning om den saaledes skete Forandring, kan Commissionen, hvor høit den end skatter den derved opnaaede Fordeel, at de fra Deres Mesterhaand modtagne Kunstværker blive mere beskuelige, dog ikke tilbageholde den Frygt, at de som fritstaaende ville være mere udsatte for Beskadigelse, end hvis de vare blevne anbragte i Nicher, ligesom man ogsaa maa bemærke, at Kirkens Hovedgang, som en Følge af bemeldte Forandring, muligen ikke vil kunne erholde den til Kirkens Størrelse i det Hele aldeles svarende Bredde; dog vil man bestræbe sig for, saameget som muligt at raade Bod paa disse Uleiligheder.

Digitized by Google

Hvad som nu mangler os, for at see Kirken i sit Indvortes prydet med Kunstarbeider ene og alene fra Hr. Etatsraadens Kunstnerhaand, er, foruden de tvende Candelabrer til at staae foran Alteret, Døbefundten, hvilken Man tillige inderligen ønsker at erholde fra Dem. Ogsaa med Hensyn hertil har Man, efterat de Geistlige havde ønsket og bedet om, at faae Prædikestolen anbragt ved den ene Side af Kirken, og Man havde givet efter for denne deres Begiæring, taget den Beslutning, at sætte Døbefundten midt i Altergulvet, og derved foranledige, at Daabsacten foregaaer for Alteret, hvorved baade denne Act kan blive desto høitideligere, og Døbefundten, som Kunstværk, blive desto mere beskuelig. Man har nogen Underretning om, at Hr. Etatsraaden skal have indrettet en Døbefundt saaledes, at en knælende Engel, mesterligen udarbeidet, bærer Døbefadet. Denne vilde paa dette Sted tage sig fortræffeligt ud.

Hvad angaaer Hr. Etatsraadens Arbeider for den udvendige Portals Frontespice, da udbeder Commissionen sig underrettet, om De har faaet nærmere Kundskab om Muligheden af at kunne faae disse Arbeider støbte i Paris, og om hvad det vilde koste. Vor Glæde vilde være fuldkommen, naar saadant kunde skee til en taalelig Priis. Vor Frue Kirke blev da et Museum for Thorvaldsens Kunstværker, og for dem alene, og denne Commission vilde agte sig lykkelig, ved at have havt Bestyrelsen af et saadant herligt Museum i Norden, som sikkert vilde drage Fremmede til Kiøbenhavn, for at beskue en saadan Sjeldenhed.

Af reisende Landsmænd har Man erfaret, at Christus-Figuren i Marmor ved Hr. Etatsraadens virksomme Bestræbelse er begyndt og allerede kommen vidt. Det vilde nu være os vigtigt at underrettes om, naar det skulde være Tid til at foranstalte det Fornødne til Afhentelsen

Digitized by Google

saavel af samme som af de øvrige tilbageværende Kunstværker for Frue Kirke.

Det er os behageligt at benytte ogsaa denne Leilighed, for at bevidne Hr. Etatsraaden vor personlige Høiagtelse og Hengivenhed.

Commissionen for Frue Kirkes Gienopbyggelse, den 8 Julii 1828.

Malling. C. F. Hansen. Lassen. Horneman.

Af denne Skrivelse erfare vi altsaa, at der nu fra Commissionens Side blev giort Bestilling paa den Døbefont, en knælende Engel, som Thorvaldsen uden Opfordring havde udført til Kirken, og at man var tilbøielig til at gaa ind paa at lade Fronton-Compositionen, Johannes den Døbers Prædiken i Ørken, udføre i Bronze.

Men, hvilken Grunden end har været, besvarede Thorvaldsen ikke dette Brev, og, da det endnu ved Aarets Udgang var ubesvaret, modtog han atter, under 30 Dec. 1828 en anden Skrivelse fra samme Commission, hvori han gientagende opfordres til at yttre sig om Frontonen og om Døbefonten, medens man giorde Afbestilling paa de i forrige Skrivelse omhandlede, tidligere hos ham bestilte, Candelabre af Marmor, da man havde taget den Bestemmelse, selv at lade fire Candelabre støbe i Bronze til Alteret i Frue Kirke.

Vi maa imidlertid, angaaende dette, henvise til det Følgende, da Tiden fordrer, at vi her henvende os til de romerske Forhold.

Præsidiet i Academiet S. Luca var med dette Aar udløben, og af Correspondancen lader det sig tilfulde slutte, at han nu maa have haft nok af denne Ære, der især under

Digitized by Google

den mod ham altid rettede Stemning, medførte daglige Ubehageligheder og Tidspilde. Han var desuden langtfra skikket til at regiere disse Tøiler og gav vistnok, ved sin Maade at tage Tingene paa, oftere Anledning til, at man med temmelig god Grund kunde møde ham med Chikaner og Fortrædeligheder. Som et Curiosum kunne vi ikke undlade at meddele den Tale, han maatte og skulde holde ved Afstrædelsen fra denne Post. Vi behøve ikke at bemærke, at han neppe selv var Autor; efter Conceptens Haandskrift at dømme, havde Secretairen, Sign. Miserini, lagt ham Ordene i Munden, men hvorledes han er kommen fra at holde den, derom vide vi aldeles Intet. Talen lyder ifølge Afskriften saaledes:

„Signori!

Avendo già per due anni coperta la carica di Presidente in questo insigne Ciclo, conosco esser tempo, Colleghi amatissimi! che io dia luogo al mio successore.

Soffriste abbastanza, e me ne duole, a la testa de' vostri affari un compagno, che, nato ben lungo dal Tevere sotto altro sole, si riconosce straniero alla Vostra lingua, ai Vostri modi ed alle Vostre aziende, che sempre crescendo in quest' Accademia, esigono altresì maggior attenzione, intendimento e destrezza.

Resoluto dunque di non voler piu abusare di di tanta Vostra bontà, fin dal principio di quest' anno ho passato nelle mani del chiarissimo Professore Sig. Guilio Camporese il Sigillo accademico con tutto cio che al Presidente si spetta.

Digitized by Google

Non mi resta che protestarvi riconoscenza eterna per le cortesi ed urbane maniere con le quali ognun mi trattaste. Indelebili dalla memoria saranno si che ne saprò un momento staccarmi da questo insigne Instituto nè da tutti e singoli Voi, colleghi amatissimi, che ne siete attualmente l'ornamento e il sostegno!"

Det var den 26de December 1828 at denne Høitidelighed fandt Sted i S. Luca I samme Forsamling valgtes han eenstemmig til Vicepræsident nella Classe della scultura, men han synes efter denne Dag ikke oftere at have villet give Møde i Akademiet, uagtet det blev betydet ham, at hans Udeblivelse var „non bastantemente canonica."

Digitized by Google

CXI.

Modellen til Poniatowski's Monument færdig og afsendt. Monumentets endelige Skiebne.

1828.

Vi maa atter vende tilbage til Poniatowski's Monument, men dennegang for her at afslutte dette berømte Sculpturværks Historie. Modellen var i denne Sommer afsendt tilsøes til Danzig, og en polsk Billedhugger, Tartakiewitz, som havde arbeidet i Rom under Thorvaldsen, var afreist til Warschau med behørig Instruction angaaende Støbernes Sammensætning. Af et Brev fra denne erfare vi, at Modellen endnu ved Begyndelsen af April 1829 var i Danzig, for med det første at afsendes til Warschau. I denne Anledning modtog Thorvaldsen en Bevidnelse om Sagernes Modtagelse fra Ministeren, Grev Stanislas Grabowski, under 29de Decbr. 1828:

"Le Ministre des Cultes et de l'Instruction du Royaume de Pologne à Monsieur le Chevalier Thorvaldsen.

J'ai l'honneur de Vous annoncer par la présente, que les caisses renfermant les modèles et les plâtres du monument du Prince Poniatowski

Digitized by Google

sont arrivées. Elles doivent y hyverner, et elles seront transportées à Varsovie à l'ouverture de la navigation. Comme il est essentiel de procéder à la fonte et à l'érection du monument, nous Vous supplions, Monsieur le Chevalier, de vouloir bien nous envoyer au plus-tôt tous les dessins et surtout ceux du piédestal avec les détails, qui le concernent, vu que nous sommes décidés à l'élever sur le champ, avant même que la figure et le cheval soyent mis en oeuvre.

Le Comité aura l'avantage de Vous prévenir du moment où Votre présence à Varsovie sera essentielle, Vous ne doutez certainement pas combien nous désirons accélérer l'instant, où nous aurons le plaisir de Vous voir parmi nous et de montrer à l'Europe avec orgeuil un des Chefs-d'oeuvres de la Sculpture moderne.

Organe du Comité, je Vous prie d'agréer en son nom et au mien l'expression des sentimens les plus distingués, avec lesquels j'ai l'honneur d'être

Monsieur le Chevalier

Votre très humble et très obéissant serviteur

Stanislas Cte Grabowski."

Varsovie ce 29 Décembre 1828.

Iſtedetfor ſelv at foretage den Reiſe til Warſchau, ſom han tidligere havde givet Haab om, afſendte Thorvaldſen, ſom ſagt, ſin polſte Eleve med fornøden Underretning.

Digitized by Google

Den anden Paamindelse i dette Brev, angaaende Overſendelsen af Basreliefferne til Fodſtykket, kunde Kunſtneren ſaameget mindre tage tilfølge, ſom han ikke alene ikke havde paabegyndt disſe Arbeider, men var endnu uvidende om, hvilke Opgaver han i denne Henſeende ſkulde holde ſig til, efterat have erklæret, at de, ham givne, neppe vilde kunne fremkalde en tilfredsſtillende Dekoration for Monumentets Fodſtykke.

Imidlertid ankom Modellen til Warſchau, men Bronzeſtøberen, Mr. Norblin, der nyligt havde tilendebragt Støbningen af Kopernikus og netop havde begyndt paa Forberedelſerne til Støbningen af Poniatowſki, døde, og Arbeidet blev nu overdraget hans Medhiælper, en Mr. Gregoire, ſom ogſaa døde kort Tid efter, uden at fuldføre Arbeidet, der da blev overdraget hans Broder, hvilken forſaavidt bragte Sagen iſtand. Den 11te Mai 1830 blev det afdækket.

Endnu under 1835 finde vi, at der fra Commisſionen i Warſchau giortes Foreſpørgſel igiennem Huſet Torlonia om de manglende Basrelieffer, hvortil der var deponeret 4000 Piaſtre, ſom Thorvaldſen ikke havde hævet, fordi han ikke vilde giøre noget ved disſe Arbeider, førend han erfarede, hvad det vilde blive til med Monumentets Opretteſſe. Uroligheberne i Warſchau 1830—31 havde blandt andre Følger ogſaa haft den for Monumentet, at den ruſſiſke Regiering ikke længer vilde ſee igiennem Fingrene med et Nationalforetagende af denne Betydning. Det heb ſig førſt, at det Hele ſkulde ſmeltes ſammen igien; ſenere løde Efterretningerne, at Stykkerne blot vare adſkilte og, indpakkede i Kaſſer, afleverede til Fæſtningen Modlins Arſenaler, hvor de endnu i 1842 ſkulle have henligget. Seneſt,

Digitized by Google

skrives der,*) skjenkedes disse „disjecta membra" til Prindsen af Warschau, som lod Statuen samle og opstille paa sit Landsted, Homel, i Gouvernementet Mohilew. Ifølge en anden Beretning,**) var det Regieringens første Bestemmelse, at Statuen skulde føres til Rusland, men, da Deeltagerne i Bestillingen, og navnlig Fyrst Poniatowski's Søster, Grevinde Tyskykiewicz, giorde Indsigelse imod en saadan Disposition af deres Eiendom, skal en anden Ordre have befalet, at baade Monumentet og Modellen skulde tilintetgjøres. Referenten i The Athenæum*) synes imidlertid at have været bedre underrettet, ligesom dette Referat ogsaa er nogle Aar senere. Ifølge dette, har altsaa selve Monumentet endnu en Slags Tilværelse — man har sagt, omskabt til en St. Georg — og Modellen skal endnu, som en Gave af Kunstneren („als Geschenck des Künstlers")**) være bevaret og opstillet i den Gerhardske Have i Leipzig.

For vor Kunstners Vedkommende have vi kun, med Hensyn til de manglende Basrelieffer, her at tilføie, at han ikke modelerede dem, men ikke heller rørte den hos Torlonia deponerede Betaling for denne Deel af Monumentet; derimod tilbød han, om det maatte ønskes, at liquidere med andre af sine færdige Arbeider. Han skrev nemlig d. 15de August 1835 til Mr. François Safzowski i Warschau, der havde giort Forespørgsel i denne Anledning:

"— A forme du contrat, signé par moi et le Comité en Avril 1819, il me reste encore à

*) The Athenæum. 1850. Nr. 1162. P. 137.
**) Tüb. Kunstblatt. 1842. Nr. 40. P. 160.

Digitized by Google

faire les deux basreliefs, polir et donner la dernière main à la Statue équestre après sa fonte, ainsi je n'ai pas touché l'argent que Vous avez bien voulu me remettre sans que je le demandasse. Je désire auparavant connaître le sort du monument pour accomplir mes devoirs, s'il sera placé, comme il devait l'être; s'il y avait quelque empêchement à l'érection de ce monument, je Vous prie, Monsieur, de vouloir bien signifier de ma part au Comité, qu'avant de toucher à l'argent remis, je veux suppléer au travail qui selon le contrat me reste à faire et aux basreliefs du piédestal, par quelque autre de mes ouvrages, qu'on voudra m'indiquer. —"

Men, om dette Mellemværende jenere er bragt til en nærmere Afgjørelse, derom have vi ikke forefundet noget Spor.

Vi have, ved at forlade Aaret 1828, kun endnu at tilføie, at Thorvaldsen d. 26de Marts var bleven udnævnt til Comthur af den Sachsiske Civilfortieneste Orden.

Digitized by Google

CXII.

Thorvaldsen har ikke svaret Kirke-Commissionen i Kiøbenhavn. Geheimeraad O. Malling skriver til ham om disse Anliggender, og Thorvaldsen besvarer nu baade hans og Commissionens Skrivelser.

1829.

Det Brev, Thorvaldsen i Juni f. A. havde modtaget fra Frue-Kirke-Commissionen, var endnu ikke besvaret, men da det var af Vigtighed, med Hensyn til denne Kirkes forestaaende Indvielse, at erfare, hvad Haab man turde gjøre sig om de endnu savnede Værker fra Kunstnerens Haand, besluttede Commissionens Formand, Geheimeraad Ove Malling, ved det private, venskabelige Forhold, hvori han og hans Familie stod til Thorvaldsen, at føre Sagen igiennem.

Paa Nytaarsdag 1829 overtog han, skiøndt vistnok, som det synes, med Besvær i sin høie Alder, at skrive saaledes til Thorvaldsen:

„Kiæreste Etatsraad Thorvaldsen,
min værdige Ven!

Jeg bliver nu gammel. Jeg har lagt de 80 Aar tilbage og er uvis, om jeg skal leve det 81de, som nu for mig er indtraadt, tilende. I denne Uvished vil jeg paa denne Nye Aarsdag skrive Dem nogle Linier, Gud

Digitized by Google

veed, om jeg oplever flere. I saa Fald maa jeg anſee Dem ſom Tilgift til en Bane, der allerede har naaet ſit Maal.

Deres Christus og Apostlerne har jeg for faa Dage ſiden ſeet alle opſtillede, enhver paa ſin Plads i Frue Kirke. De have, mere end jeg kan beſkrive Dem det, frydet mit Øie og min Siæl. Christus og Johannes iſær ſvæve mig ſtadigt for Tanken. Hvor jeg gaaer, ſeer jeg dem, ſom om de ſtode for mig, uden at jeg dog glemmer nogle af de øvrige, hver for ſig ſkjønne og charakteriſtiſke. Jo mere jeg beundrer disſe Meſterværker, jo inderligere bliver mit Ønſke om at ſee en Døbefunt fra Deres Haand midt i Altergulvet, ligefor Christus-Billedet. Maa jeg derom hos Dem indlægge en Bøn, da haaber jeg, at De ikke vil agte den ringe. Jeg beder Gud forlænge mine Dage, for at jeg ogſaa kan faae dette Syn i Kirken. Bygnings-Commisſionen har ſkrevet Dem et Brev, ſom De formodentlig faaer tilligemed dette.*) Til bemeldte Embedsbrev føier jeg disſe venſtabelige Linier fra mig. Hvad Priſen for Døbefunten angaaer, da behage De at ſætte den efter eget Behag. Mig ſkal det være Pligt at ſørge for Anviisningen.

De kan ikke foreſtille Dem, hvor herligt Apostlerne tage ſig ud i den dertil ſaa paſſende Kirke, efterat de ere blevne frit opſtillede paa Piedeſtaler, iſtedetfor Nicher.

Næſte Pintſe-Feſt haaber jeg, at vi ſkulle ſee Kirken indviet; thi alt det Indvortes er til den Tid færdigt, paa Døbefunten nær, ſom neppe til den Tid vil kunne hidkomme. Men i ſaa Fald ville vi være betænkte paa at opſtille ad interim en nogenlunde paſſende Døbe-Funt, ſom kan borttages, naar den rette, ægte kan komme.

---

*) Indholdet af dette Brev fra Commisſionen er meddeelt i Slutningen af f. A.

Digitized by Google

Hvad Fronteſpicen og det andet dermed i Forbindelſe ſtaaende Basrelief angaaer, da fornemmer jeg Vanſkelighederne ved ſamme. Men jeg har dog faaet Glimt af Haab om, at de maaſkee kunne overvindes. Freund er nu kommen hiem, og har ſiden han forlod Rom meget ſtuderet paa det Slags Støbninger i Værkſtederne ſelv. Ogſaa er hiemkommen en ung og ſærdeles duelig Arbeider i Bronce, Dalhof, ſom ſelv har arbeidet i bemeldte Støbninger ogſaa i Værkſteder i Paris og Berlin. Dalhof har en ældre Broder, der forfærdiger ypperlige Bronce-Arbeider, efterat have været i flere Aar udenlands. Disſe unge Mænd have i Sinde, ſaavidt jeg har hørt, at giere Prøve med at ſtøbe, for det Førſte, nogle mindre Figurer i tynd Maſſe over Modeller. Vil dette lykkes dem, da kunde de maaſkee immer gaae videre, og vi da hiælpes. Men herom ſkal jeg nærmere tilſkrive Dem, min Ven! naar jeg ſeer, hvad frembringes i det Mindre.

Nu Gud bevare Dem for Dem ſelv og for Kunſten. Ingen ønſter det varmere og ivrigere end Deres oprigtige

Ven og Tiener

O. Malling.

Nye Aarsdag 1829.

De maa ikke ſelv ſvare mig ſkriftlig. Det ſtabende Inſtrument i Deres Haand maa ikke noget Øieblik vige for en Ven. Hvad De ville meddele mig til Svar, hav den Godhed at ſige det til Friis, ſom jeg har bedet at ſkrive det til mig. Mit hele Huus hilſer, iſær min Profeſſor.

Thorvaldſen udſatte ikke, ſelv at beſvare dette Brev fra ſin høitagtede og alderſtegne Ven.

Han ſkrev ſaaledes:

Digitized by Google

Det har været mig en stor Fornøielse at modtage et Brev fra Deres Excellenz. Jeg glæder mig over, at De i Deres høie Alder befinder sig vel og ønsker af hele Hiertet, at vi endnu mange Aar kunde haabe at see Dem sund og munter.

Det er Deres Excellenz vel bekiendt, at jeg er kommen i nogen Misforstaaelse med Hr. Conferentsraad Hansen, angaaende Nicherne og siden endnu med Døbefunten og Candelabrerne. Jeg troer, at have giort Alt, hvad har været muligt for mig, da jeg i den korte Tid, siden jeg forlod Kiøbenhavn, har forfærdiget de mange Sager, hvoraf Deres Excellenz har seet Christus og Apostlerne, og som havde den Lykke at gefalde dem. Men desuden er Billedhuggerarbeidet saadan et solid Arbeide, som tager længere Tid og fører med store Masser af Marmor mangen en Besværlighed med sig; derfor ogsaa er det svært at forandre. Jeg har nu begyndt paa de to Basrelieffer i Marmor, som jeg modelerede i Kiøbenhavn og som blev bestemt for Daaben og Skriftestolen. Christusfiguren er færdig, saa at jeg kun har nødig at lægge i Carrara den sidste Haand derpaa, hvad jeg agter at giøre i næste Sommer. De to Candelabrer, som Hr. Conferentsraad Hansen haver bestilt, troede jeg, skulde staae ved Christusfiguren i Marmor, og derfor har jeg ikke ilet med dem, men tvertimod vilde jeg lade dem komme sammen med Christusfiguren. Imidlertid har jeg skrevet til Carrara og ladet dem afsige. Hvad den knælende Engel for Døbefunten og den til Island bestemte Døbefunt angaaer, saa har jeg ladet begge afforme og sende til Kiøbenhavn, og jeg haaber, at de vil komme til rette Tid. I den Anledning har jeg allerede skrevet til den høie Commission. Frisen, Alexanders Indtog, er næsten bozzeret i Marmor, og der bliver arbeidet derpaa med alle Kræfter. Figurerne til Johannes, som prædiker i Ørknen, ere færdige.

Digitized by Google

Jeg har ogsaa bedet om Maalet til Nicherne i Portalet, som ere bestemte for Propheterne, for at det, efterat jeg har giort dem, ikke gaaer ligesaadan her, som med Apostlerne, da Propheterne ikke kan staae udenfor Nicherne.

Jeg er glad ved at fornemme, at Deres Familie befinder sig vel. Jeg beder Deres Excellenz at hilse den fra mig, og jeg ønsker af heelt Hierte, at De imellem Deres elskede Familie, hvori ogsaa jeg har tilbragt saamange glade Timer, som jeg (kalder) mig glad tilbage, endnu maa nyde mange Aar i Sundhed og Tilfredshed.

P. S. Hermed følger et Brev til den høie Commission.

Rom, den 5 Februar 1829."

Det nævnte Brev fra Thorvaldsen til Kirke-Commissionen lyder saaledes:

„Jeg har haft den Ære at faae to Breve fra den høie Commission. At jeg ikke har svaret strax paa det første, har Aarsagen været, at jeg vilde lade afforme Døbefunten, for at kunne sige, at samme var indpakket og stod færdig, for at sendes til Kiøbenhavn. Jeg troede, at det kunde komme til rette Tid, for at indtage saalænge Pladsen, som er bestemt for Marmoren. Imedens jeg var i Begreb med at melde det til den høie Commission, fik jeg deres andet Brev, hvori de skriver mig den nye Beslutning, Candelabrerne angaaende. I Anledning deraf, har jeg derfor strax skrevet til Carrara, at man ikke skulde fortsætte Arbeidet. De kunde for længesiden have været færdige, men jeg har med Flid ikke drevet det med saamegen Hast, thi jeg troede, at de vilde komme til rette Tid, naar de kom tilligemed Christusfiguren i Marmor.

Digitized by Google

At Apoſtlerne ikke paſſe til Nicherne, kan jeg ikke begribe, thi Hovedet ſtaaer i Centrummet af Cirklerne i Nicherne, ſom de har haft den Godhed at overſende mig, ſaa at Maalet ikke maa være rigtigt. Jeg troer det om ſaa mere, da ogſaa Freund har feilet med ſin Thaddeus, ſom er af ſamme Størrelſe med mine Apoſtler. Men det fornøier mig, at denne Forandring er nu blevet nødvendig, ſom er upaatvivlelig en fordeelagtig, at man ſeer Figurerne fra alle Sider, ſom ved Anſigter*) af flere Punkter udgiør en betydeligere Dekoration for Kirken.

Hvad Fronteſpicen angaaer, ſaa har jeg ikke videre Efterretning derom, end at en Kunſtner i Frankrig har forlangt for enhver Figur omtrent 2000 Francs. En anden, ſom var ſelv her i Rom, og hvis Navn er Soyer, forlangte for det Hele 64,000 Francs. Jeg troer endog, at det vilde formindſke Priſen meget, at Figurerne kan ſtøbes i flere Stykker og meget tyndt, hvad ogſaa i et andet Henſyn vilde være fordeelagtig for Geſimſen. De behøver heller ikke at overarbeides, da Modellerne ere ſaa vel udarbeidede, at om de vare ogſaa kuns halv ſaa vel udarbeidede, ſaa vilde de endog giøre deres fulde Effect ſaa langt fra Øiet, og kunde derved opnaae Henſigten, at pryde en Kirke, ſom fortiener det ſaameget.

Naar det var muligt, ſaa kunde vel den danſke Miniſter i Paris have den Godhed at drive Sagen videre, ſom vilde nok lade ſig giøre, da ogſaa Abrahams**) har ſtrevet fra Paris, at Soyer havde ſpurgt ham, om der ikke blev noget af Sagen. Skulde de foretrække, at lade dem ſtøbe af Dahlhoff, ſaa kunde Modellerne blive ſendte til Kiøbenhavn.

---

*) Synspunkter (Anſichten).

**) Nuværende Not. publ. Prof. Abrahams.

Digitized by Google

Christusfiguren er færdig, saa at jeg kuns har nødig at lægge den sidste Haand paa, som jeg agter at gjøre i Sommer. Paa Frisen bliver arbeidet med alle Kræfter. Jeg beder endnu, at Hr. Conferentsraad Hansen har den Godhed, at sende mig et bestemt Maal af Nicherne for Propheterne, som skal staae i Fruekirkens Portal.

Imedens jeg benytter denne Leilighed for at bevidne den høie Commission min personlige Høiagtelse og Hengivenhed, undertegner jeg mig

underdanigste Tiener."

Rom, den 5 Februar 1829.

Digitized by Google

CXIII.

Kong Ludwig af Bayern i Osteriet paa Ripa grande. Hans Besøg i Thorvaldsens Studio. Storfyrstinde Helene i Rom. Hendes Buste. Tyveri i Thorvaldsens Myntsamling. Grev Rantzau's Yttringer fra Kiøbenhavn angaaende Museet. Thorvaldsen Command. af Dannebr.

1829.

Imidlertid var Kong Ludwig af Bayern kommen til Rom ved Begyndelsen af dette Aar, for at leve der i nogen Tid, fri for Kronens Byrder imellem sine Venner blandt Kunstnerne. Han havde kiøbt Villa di Malta og boede altsaa i Nærheden af Thorvaldsen. Et Brev, som en dansk Reisende paa denne Tid skrev fra Rom til Kiøbenhavn,*) beretter, at han strax i de første Dage samledes med vor Kunstner, med Joseph Koch, Reinhart, Catel og Flere og foretog en Vandring til Ripa grande, Roms Havn ved Tiberen, hvor den kongelige Reisende i det velbekiendte Osterie, indtog sin gamle Plads, mærket ved en falsk Bajoc, som var fastnaglet i Bordet. I det muntre Lag skal Lystigheden være stegen til en saadan Høide, at Giesterne, førend de selv vidste deraf, stode ovenpaa Bordet, for, med

*) Aftrykt i Kiøbenhavns flyvende Post. 1830 Nr. 6.

Digitized by Google

de fyldte Bægere ihænde, at drikke et Pereat for Don Miguel. For vor Kunstners Vedkommende er der ingen Grund til at drage denne Fortælling i Tvivl.

Ifølge en mere officiel Beretning, overraskedes Thorvaldsen et Par Dage efter af sin kongelige Ven i sit Studio. Med de Ord: „Soldaten hædrer man paa Valpladsen, men Kunstneren mellem hans Værker! heftede Kong Ludwig den bayerske Krones Commandeurkors paa Thorvaldsens Bryst.

Om denne Scene har Thorvaldsen Intet fortalt til os; derimod har han oftere om disse Dage fortalt, til Exempel paa det jevne Forhold, der fandt Sted, hvorlunde det nu og da skete, naar han stod og arbeidede for aabne Vinduer i Casa Buti, at han hørte En, som nede fra Gaden kaldte paa hans Navn. Det var Kong Ludwig, som selv var gaaet ned fra Villa di Malta, for at indbyde ham til idag at spise til Middag hos sig.

Samtidig med denne tydske Fyrste var Storfyrst Michaels Gemalinde, Storfyrstinde Helene, ogsaa i Rom. Denne Fyrstindes Optræden i Kunstnerstaden synes at have giort en stærk Modsætning til Kong Ludwigs. Hendes Ankomst, hedder det, havde allerede været bebudet med megen Pomp. Hun indlogerede sig i et Hotel, som tilhørte Torlonia, og betalte herfor i to Maaneder 25,000 Scudi. Hver Dag i disse Maaneder sluttede med en Fest, og da hun den 9de Mai forlod Rom, havde hun som en straalende Comet en lang Hale af glimrende Equipager efter sig.

Vor Kunstner var, som man kan tænke, strax bleven draget ind i den Nimbus, som omgav hende, men for hans Kunst havde dette ikke andet Udbytte, end at han forsøgede

Digitized by Google

Antallet af ſine Buſter med en, ſom ved ſin Skionhed ſkal have tilbraget ſig Alles Beundring. Denne Buſte begyndte Thorvaldſen den 5te April, et Par Dage efter at hun havde ladet ſig føre om i hans Studier.

Thorvaldſen levede ſaaledes i Begyndelſen af dette Aar i mange Adſpredelſer, til hvilke han hengav ſig efter ſin naturlige Tilbøielighed. Men paa ſamme Tid havde han en Sorg, ſom gik ham nær til Hiertet.

Da han i Midten af Marts havde Haandværkere i Huſet, havde han fundet det raadeligſt, at aflukke alle Tilgange til ſine Værelſer, ſaaledes at man kun kunde komme til ham igiennem den Families Bolig, hos hvilken han nu i en lang Række af Aar havde haft diſſe Værelſer tilleie. En Dag, da han kom hiem, fandt han ſig beſtiaalen; de, der ad den nævnte Vei havde været i hans Værelſer, vare kun faa og velbekiendte. Tyveriet var begaaet i hans Myntſamling, flere af de koſtbareſte og et Antal andre Mynter ſavnedes, og i ſin førſte Heftighed ſkal han desværre have ladet ſin Mistanke falde ſaarende paa ſin retſindige og daglige Omgivelſe.

En nærmere Underſøgelſe blev derfor nødvendig, og ſnart ledede Sporet paa en Uværdig, til hvem han havde betroet Ordningen af ſine Bøger, og denne ſyntes at have misbrugt hans Tillid. Da han havde faaet ſaamegen Oplysning og tillige Haab om, at det Vigtigſte endnu ſtod til at redde, fremtraadte den mildere Side af hans Charakteer, og nu ſøgte han endog at neddysſe hele Sagen, for — ſom han ſagde — ikke at giøre et Menneſke ulykkeligt. Endeel af Mynterne kom igien tilbage. Da han en Dag ſtod ved ſit Arbeide for aabent Vindue, blev en Pakke kaſtet ind til

Digitized by Google

ham fra Gaden; da den aabnedes viste der sig endeel af de savnede Guldstykker, stærkt indviklede i Papir, Seglgarn og deslige. Den mistænkte Person forsvandt fra Rom, og forgieves eftersporedes hos Antiquarerne i Neapel og Florents, for om muligt at finde noget af det Øvrige. Hvor stort, eller hvor ringe dette Tab har været, ere vi ikke istand til at vurdere, men det hed sig, at endeel af det Savnede hørte til Brøndsteds Myntsamling, hvilken Thorvaldsen havde i Bevaring. Et stærkt Indtryk af denne Begivenhed beholdt Thorvaldsen indtil sine sidste Dage. Den har i høi Grad bidraget til at svække hans sidste Rest af Tillid til Menneskene.

Thorvaldsen Plan, engang at efterlade sin Fødeby sine kostbare Samlinger af archæologiske Gienstande, Malerier, Tegninger og Bøger i Forbindelse med sine egne Værker, havde netop i de samme Dage slaaet de første Rødder i den danske Slette.

Grev Rantzau var vendt tilbage fra Udenlandsreisen med den unge Prinds Frederik og forsømte ikke, efter Thorvaldsens Ønske, at benytte Leiligheden til at foredrage Kong Frederik den Siette hans Planer. I Midten af April var dette lykkedes i den Grad, at Greven nu ilede med at underrette sin Ven om Resultatet i et Brev af 20de April 1829, hvoraf vi udhæve det denne Sag nærmest Vedkommende:

„Zunächst," skrev han, „will ich Ihnen Rechenschaft ablegen, wie ich meinen Auftrag ausgerichtet, den Sie mir in Rom gegeben haben.

Digitized by Google

Unser lieber, guter König war von der Idee entzückt, daß Kopenhagen ein Thorwaldsensches Museum haben würde. Mit Freuden wird er Ihrer Tochter ein Jahrgeld zusichern und alles, alles pünktlich ausführen, was Sie in Hinsicht Ihrer herrlichen patriotischen Idee vorschreiben werden. Die Wahl des Platzes soll ganz von Ihnen abhängen. Ich wohne jetzt dem Rosenburger Garten gegenüber; da denke ich mir . . . . . Ihr Museum müsste mitten in diesem Garten stehen, den einst der größte der dänischen Könige anlegte.

So steht diese Sache, und nun müssen Sie mich nicht zu Schanden . . . . . lassen, mein theuerster, hochverehrter Freund, und wirklich Ernst aus der Hoffnung machen!

Am besten scheint es mir, Sie brächten je eher je lieber Ihre eigene Bestimmung zu Papier, und wollen Sie mir die Ehre erzeigen und den Auftrag (ertheilen), diese Schrift dem Könige vorzulegen, so will ich stolz auf diesen Auftrag seyn. Der König wird sogleich schriftlich seine Genehmigung ertheilen, Ihnen seinen Dank sagen, und ganz Kopenhagen wird, wenn es bekannt wird, in lautem Jubel darüber seyn.

Wünschen Sie vielleicht daß gewisse Männer zu Conservatoren Ihrer Stiftung ernannt werden, so rathe ich Ihnen, die ersten selbst zu nennen, und dazu sachkundige Männer Ihrer Bekanntschaft zu wählen, unter deren Leitung dann auch die erste Einrichtung gemacht werden müsste. Nehmen Sie aber ja junge Leute, denn Sie, lieber Thorwaldsen! müssen und werden noch lange leben. Das Vaterland, die Welt und vorzüglich Ihre treuen Freunde bitten für Ihre lange Erhaltung. Der Gedanke, daß einst ein Museum Ihres Nahmens in Kopenhagen seyn wird, daß unsere späten Nachkommen sich hier an Ihren großen Werken laben, erbauen und stärken werden, dieser Gedanke beglückt mich wahrhaftig, aber ich verlange es nicht zu erleben. Ich will viel lieber den Gründer

Digitized by Google

in Rom wiederſehen und dort ſeine Werke und ihn ſelbſt bewundern und lieben.

Sobald ich Ihre ſchriftliche Aufträge erhalte, werde ich mit einem ſtolzen aber herrlichen Gefühl dem Könige Ihre Beſtimmung vorlegen. Machen Sie mich recht bald ſo glücklich. Auch mir werden Sie dadurch ein Verdienſt um mein Vaterland erwerben, wofür ich Ihnen nicht genug danken kann. Bin ich doch ſchon gewöhnt, Ihnen für ſo vieles zu danken! —"

Som den nærmeſte Følge af disſe Forhandlinger nævne vi her, at Thorvaldſen under 1ſte Aug. beæredes med Dannebrogsordenens Commandeurkors.

Digitized by Google

CXIV.

Angaaende Labouchères Bestilling paa en colossal Achilles. Om en Bestilling paa et Monument for General Neipperg. Mr. Drake Garrard gior Bestilling paa et Gravmonument. Bestilling paa et Monument for Lord Byron. Correspondancen desangaaende. Buste af Grev Arthur Potocki. Basrelief-Tilsætning til Frisen Alexanders Indtog.

1829.

Efterat have omtalt disse Adspredelser og Forretninger, vende vi tilbage til Studierne, hvor der er bleven endeel ledig Plads, og hvor Storfyrstinde Helenes Buste er nævnt som det eneste, nye Arbeide i dette Aar.

Det havde imidlertid ikke manglet paa stadigt indløbende Bestillinger, og de ledigblevne Pladser vare snart igien indtagne af andre Værker, der gik Fuldførelsen imøde.

Ved Sir Henry Labouchère's Besøg i Rom, for at paaskynde Fuldførelsen af Venus, gientog han sin tidligere Opfordring til vor Kunstner, angaaende den colossale, siddende Achilles, en Opgave Thorvaldsen strax med Beredvillighed var gaaet ind paa, og som han nu ogsaa overtog. Men det kom ikke meget videre med denne Sag. Den kunstelskende Britte havde foreslaaet Thorvaldsen som Opgave: „Achilles, siddende paa Strandbredden,

Digitized by Google

hvor han paakalder sin Moder, Thetis. Denne Statue skulde hvile paa et Fodstykke, hvis to længste Sider skulde smykkes med Basreliefferne: Achilles og Briseis og Achilles hos Priamus. Paa de smallere Sider, to andre tilsvarende Basrelieffer af samme Mythe, hvilke endnu skulde componeres. Disse to sidstnævnte Basrelieffer ville i det Følgende føre os her tilbage. At Thorvaldsen virkelig har overtaget denne mærkelige Bestilling for Labouchère, derfor finde vi et yderligere Bevis i et Brev, som han allerede i dette Aar, under 6te October, modtog fra en engelsk Dame, Christina Dubley Stuart, née Bonaparte, der under Labouchères Reise i Sverrig, hvor hun opholdt sig, forespørger Kunstneren, om han har begyndt paa dette Arbeide.

En anden Bestilling indløb paa samme Tid, men ved denne er der kun det Mærkelige, at Thorvaldsen kort afslog den. Det var fra Keiser Napoleons Enke, daværende Erkehertuginde Maria Louisa af Parma. Denne navnkundige Dame vilde sætte den afdøde General Grev Neipperg et Monument i Kirken S. Ludovico; men, som sagt, denne Ære frabad Kunstneren sig.

En tredie Bestilling modtog han fra en Mr. Drake Garrard, som ønskede at sætte sine afdøde Forældre et Monument, og Thorvaldsen synes hertil at have leveret en Composition, der fremstillede Faderens og Moderens Møde i Himlen, om hvilket Monument vi kun vide, at det paa denne Tid paaskyndedes fra Bestillerens Side.

Men ikke alle i dette Aar indløbne Bestillinger beelte denne Skiebne.

Digitized by Google

Den store, engelske Digter, Lord Byron, var vor Kunstner i levende Erindring fra det sidste Besøg, da han ihast fik sin Buste modeleret. Hvad der i hans Optræden maaskee dengang kan have været til Anstød, var siden hos Thorvaldsen, der naturligviis var Enthusiast for den græske Sag, albeles veget tilside. Dette havde han, som foromtalt, allerede yttret, da han af egen Drift fremsøgte et skiønt Stykke græsk Marmor til en Byrons Buste, dengang han erfarede, at Lorden havde viet sit store Liv til den græske Sag. Fem Aar vare henrundne siden Byron døde i Missolonghi, og en Deel af Gammel-England vilde nu eie hans Been. Den Lykke, Busten i sin Tid havde giort, ledede Tanken først og fremmest til Thorvaldsen, da der blev Tale om et Monument, og en Comitee til denne Hensigt sammentraadte med Sir John Hobhouse i Spidsen.

Under 22de Mai 1829 modtog Thorvaldsen altsaa følgende Skrivelse fra Comiteens Præsident:

Londres, ce 22 Mai 1829.

"Monsieur!

Comme Président du Comité des Souscripteurs pour le monument de Lord Byron je prends la liberté de Vous demander, si nous pouvons nous flatter de l'espérance d'avoir un ouvrage de Votre façon.

Vous avez bien connu Lord Byron et le buste, maintenant chez moi, ressemble parfaitement à la figure de ce grand poète.

Le Comité a déterminé, que le monument consistera d'une seule statue de la grandeur ordinaire,

Digitized by Google

c'est à dire, de huit pieds environ, placée sur un piédestal assez simple dans l'eglise métropolitaine de Londres, ou dans l'Abbaye de Westminster. Nos fonds ne sont pas encore considérables, et ce que j'ose Vous demander, c'est, si mille livres sterling (1000 £.) seront suffisantes pour la dépense d'un tel ouvrage. .

Je parle de la statue seule, car les frais de port, de la douane, du piédestal &c. monteront à 500 £. d'avantage.

Il y a peu de mois que j'étois à Rome, quand j'ai laissé ma carte de visite à Votre porte, mais je n'ai pas eu le bonheur de Vous voir. J'espère, Monsieur, que Vous me ferez l'honneur d'une réponse à cette lettre, et je suis avec la considération la plus parfaite

Votre serviteur très humble

John C. Hobhouse."

Thorvaldſen ſvarede ſtrax, efterat have modtaget dette Brev, at han for den nævnte Sum vilde levere Statuen i Marmor og desuden et Basrelief til Fodſtykket, hvilket Tilbud havde tilfølge, at han atter, under 9de October, modtog følgende Skrivelſe:

Londres, ce 9 Oct. 1829.

"Monsieur le Chevalier!

Votre lettre en date du mois de Juillet passé a été beaucoup retardée en route, de sorte que je n'ai pas pu la présenter au Comité pour leur

Digitized by Google

faire part d'une proposition si généreuse, et qui accorde si bien avec le caractère et la réputation du premier sculpteur du siècle.

Malheureusement la plupart de mes confrères sont à la campagne ou sur le continent. Je ferai, pourtant, tout ce qui depend de moi pour les réunir et pour hâter l'objet des souscripteurs. Vous aurez de mes nouvelles aussitôt que Votre lettre leur a été formellement communiquée.

En attendant je Vous prie d'agréer l'assurance de la haute considération, avec laquelle j'ai l'honneur de signer

Votre serviteur très humble

John C. Hobhouse."

Da Comiteen, som skrevet, paa denne Tid var adspredet, holdtes det første Møde ikke førend i November, og nu fulgte det fuldstændige Svar, saaledes:

Londres, ce 24 Nov. 1829.

"Mr. le Chevalier!

La première séance du Comité des Souscripteurs à la statue monumentale de Lord Byron a eu lieu le vendredi passé. Je leur ai lu Votre lettre, et ils m'ont chargé de Vous faire part de leurs sentimens très profonds de réconnaissance pour la sympathie généreuse et la rare libéralité, qui ont dicté Votre offre de nous donner la Statue et même d'y ajouter un basrelief, pour les mille

Digitized by Google

livres sterling, — somme, à la vérité, pas proportionnée au travail proposé.

Nous avons appris, avec un plaisir infini, Votre intention de Vous mettre au plus vite à un ouvrage digne, comme il sera, du plus grand poète et du premier sculpteur du siécle. Peut-être, Monsieur, quand Vous en aurez déterminé le modèle, Vous aurez la bonté, si cela n'est pas hors d'usage, de nous le communiquer, afin que nous puissions (démontrer) aux souscripteurs et au public, que nous avons fait notre devoir. La Statue sera placée ou dans l'Abbaye de Westminster, ou dans la grande Cathédrale de St. Paul, ou au Musée Britanique, ou à la Galerie Nationale.

Vous verrez parmi les membres du Comité les noms les plus distingués de l'Angleterre. Mr. Louis Chiaveri en a la liste. Comme amis de leur patrie, du poète et des arts, ils Vous seront à jamais redevables pour le noble dévouement avec lequel Vous avez bien voulu Vous prêter à leur digne projet.

Je ne sais pas s'il sera necessaire de Vous avertir que le pied droit de Byron était un peu contrefait. Du reste ses proportions étaient belles et grandes, surtout la poitrine et les épaules, comme Vous aurez, sans doute, remarqué.

Son portrait, grâces à vos soins, est mieux connu, que tout autre au monde. J'en ai l'original de Votre main. Les Copistes y ont ajouté quelque chose, qui ne me plaît du tout. Je parle

Digitized by Google

de la chevelure trop haute et bouclée qui lui donne un air de petit-maitre et gâte la simplicité de Votre buste. Pardonnez, je Vous prie, cette observation, et agréez, Monsieur, l'assurance de la haute considération avec laquelle je me soussigne

Votre serviteur très humble

John C. Hobhouse.

Foruden de allerede nævnte Bestillinger og Arbeider i dette Aars første Maaneder have vi endnu at nævne et Par mindre Værker. Den polske Greve Arthur Potocki, som havde opholdt sig nogen Tid i Rom, tildeels for at paaskynde Udførelsen af det tidligere Monument for Fyrst Vladimir Potocki, døde i Rom, og Thorvaldsen giorte hans Buste.

Paa en Liste, Thorvaldsen selv har forfattet, findes ogsaa under dette Aar anført et Basrelief, som han kalder „Uomo con cavallo," Manden med Hesten. Dette Basrelief synes at høre til den Klasse af smaa Compositioner, som han leilighedsviis foretog, for at kunne supplere Alexanderstoget med Tilsætninger efter bestemt opgivne Udstrækninger. Det er modeleret i samme Høide som det mindre Exemplar af Frisen og fremstiller en ung Mand, som fører en urolig Hest. De følgende Aar ville give os Anledning til at omtale flere, ligeledes til Frisen hørende, smaa Arbeider.

Digitized by Google

CXV.

Baronesse Caroline v. Humboldts Død. Haabets Statue paa hendes Grav. Maleren Wach skriver til Thorvaldsen. Skrivelse fra Baron Wilh. v. Humboldt. Haabets Statue gjøres færdig og afsendes. En Bestilling fra Architecten Chateauneuf i Hamborg. Thorvaldsen modelerer Basrel. Jydens Engel. Thomas Hope skriver til Thorvaldsen angaaende Modtagelsen af Jason.

1829.

Thorvaldsens aandrige Veninde, Fru Caroline v. Humboldt, var i Marts d. A. afgaaet ved Døden i Berlin. Vor Kunstner havde endnu ikke faaet sin Gield til denne tro Beskytterinde indfriet, da dette sørgelige Budskab kom til de romerske Saloner og Studier. I Mangel af Haabets Statue fra Thorvaldsens Haand*) havde man i Berlin ladet Tieck udføre en Copi, som midlertidigt skulde smykke hendes Grav i Haven ved Tegel, og den 20de Mai var dette interimistiske Monument blevet afdækket.

Samme Dag skrev Historiemaleren, Wilh. Carl Wach, disse Linier til sin Ven Thorvaldsen:

---

*) cfr. Thorvaldsen i Rom. I. p. 353.

Digitized by Google

„Sehr werther, theurer Freund!

Heute d. 20ſten Mai iſt eine wohlgelungene Copie Ihrer Spes von Marmor in Tegel auf die ſchöne Granitſäule, welche zum Monumente der Fr. v. Humboldt gehört, aufgeſtellt worden. Schinkel, Rauch, Tieck, ich, Lengerich und die Familie waren dabey zugegen, und gern hätte ich Ihnen ein Stündchen unter uns gegönnt. Sie würden große Freude gehabt haben, die ſchöne Wirkung dieſes herrlichen Werkes an Ort und Stelle zu ſehen. Viel haben wir Ihrer gedacht. Herzliche Grüße von Humboldt und Rauch, Tieck und Schinckel. Grüßen Sie Casa Buti von mir auf das freundlichſte, ſo wie Schadow und Familie.

Mit herzlicher alter Freundſchaft und aufrichtiger Verehrung verbleibe ich von ganzem Herzen der Ihrige

W. Wach.“

Nogle Uger efter indløb et Brev fra v. Humboldt ſelv, hvori han anmodede Thorvaldſen om dog at giøre Statuen færdig og ſnareſt muligt at aſſende den. Brevet, ſom er ſkrevet paa Italienſk, lyder ſaaledes:

Caro Signore ed amico stimatissimo!

"Ella avrà sentito la dolorosa nuova della morte di mia povera moglia accaduta nel mese di Marzo passato. Sono sicuro, che avrà preso una parte viva e sincera in questa infelice perdita che ci ha riempito a me e i miei figlie del piu profondo dolore. Mia moglia ha desiderato di essere sepelita nel giardino di Tegel, e mi occupo in questo momento della fabrica di un sepolcro degno di recevere le di lei spoglie terrestre. Ho intenzione adoperare in questo fine anche la statua

Digitized by Google

della Speranza, ch'Ella, carissimo amico, ha promesso di fare per mia moglia, non sapendo dare al detto sepolcro un ornamento ò piu bello, ò piu caro alla defunta che questa Sua opera, la quale mia povera moglia non ha goduta di vedere nella sua vita.

Sento da piu persone che questa Statua e terminata ò che sta almeno per terminarsi, e mi rivolgo alla Sua amicizia per pregarla di voler consegnarla, quanto prima si potrà fare, al Signor Bunsen, che ho incaricato di mandarmela. Ho una gran mania di possederla e la mia ben premurosa preghiera è, ch'Ella abbia la bontà di far in modo che la statua possa essere (giunta) qui avanti l'inverno di questo anno, giacchè il sepolcro sarà terminato nel mese di Ottobre. Il Signor Bunsen avrà premura di regolare anche con Lei quanto rimane da pagare nella statua. Mia figlia Carolina m'incarica di rinovare la sua memoria presso di Lei e speriamo ambedue, che queste righe La incontreranno in ottima salute. La preghiamo ancora dei nostri complimenti alla Signora Buti e sue figliuole. Si conservi bene e mi creda sempre colla piu grande stima e la piu sincera e viva amicizia.

Suo ubbed^mo^ e devo^ss.^
servitore ed amico
Humboldt."

Tegel, 11 Giugno, 1829.

Digitized by Google

Af den paafulgte Correspondance med Hr. v. Bunsen, angaaende Opfyldelsen af det i dette Brev yttrede Ønske, Statuens Udførelse og Afsendelse, maa vi antage, at Thorvaldsen ufortøvet har lagt sidste Haand paa dette Arbeide, og at det med en bequem Skibsleilighed er blevet afsendt i dette Aars Juli eller August.

Foruden de tidligere nævnte, have vi endnu en ny Bestilling at omtale paa denne Tid, om hvilken vi dog ikke kunne sige, hvorvidt den er modtagen eller ikke. Den bør imidlertid ikke forbigaaes, da der er al Sandsynlighed for, at den idetmindste har givet Anledning til et nyt Arbeide.

I August 1829 indløb den fra Architecten Chateauneuf i Hamborg. Til en Familiebegravelse i Nærheden af denne Stad havde man overdraget den nævnte Architect, at lade udføre en Sarkophag af Granit, smykket med en billedlig Dekoration af Bronze. Denne Sarkophag skulde være indrettet saaledes, at den Afdødes Liig kunde indsættes deri, og Aabningen lukkes med en Bronzedør, hvortil man nu fra Thorvaldsens Haand ønskede Modellen, et Basrelief, der fremstillede Englen ved Graven i en Størrelse af omtrent tre Pariser Fod i Firekant. Vi have ikke forefundet andet Spor af, at vor Kunstner er gaaet ind paa denne Bestilling, end at han netop et Par Maaneder derefter modelerede et Basrelief af den opgivne Størrelse, i hvilket han fremstillede Dødens Engel, som sidder, støttende sig til den omvendte Fakkel, med en Laurbærkrands i Haanden og en Valmuekrands om det sænkede Hoved, ligesom i Læ af sine halvt udslagne Vinger.

Digitized by Google

Om dette skjønne Basrelief hed det, da det førstegang udførtes i Marmor, at det var bestemt til et Gravmæle over den nyligt i Dresden afdøde, danske Minister, Kammerherre Jrgens-Berg; senere synes det at have faaet en anden Bestemmelse. Men muligt var det en Gientagelse, som valgtes til Fodstykket for Grev Wladimir Potocki's Statue, da dette Gravmæle reistes i Krakaus Domkirke.

Paa denne Tid indløb en Svarskrivelse fra Sir Thomas Hope, der nu havde modtaget sin Jason, paa det Brev fra Thorvaldsen, vi tidligere have meddeelt. Dette Brev lyder saaledes:

"Monsieur le Chevalier.

J'eus la vive satisfaction de recevoir dans le courant de l'hiver dernier ma statue de Jason, les bustes de quelques membres de ma famille et deux basreliefs, dont Vous avez bien voulu me faire présent. N'étant pas alors préparé à placer tout de suite le Jason comme il convenait à une statue de cette importance & que depuis longtems, je dois l'avouer, j'avais cessé d'attendre, je laissais tous les marbres en caisse, sans les découvrir, jusqu'à ce que je crus pouvoir le faire en sureté, en les plaçant convenablement. Ce n'est que depuis peu de jours que j'ai pu y (réussir) & que par co..séquent j'ai tiré ma statue de la caisse. Je l'ai trouvé de la plus grande beauté et justifiant la haute attente, que je m'en suis fait & l'importance que j'ai si longtems sentie de la posséder avant ma mort. Elle est bien digne

Digitized by Google

de son auteur et de la réputation dont elle a depuis tant de tems joui en Europe. Le buste de mon fils aîné, qui fut pour moi une entière surprise et des plus agréables, me charme autant par le mérite de l'exécution que par sa ressemblance, et les basreliefs sont au-delà de tous les éloges que ma faible voix pourrait leur donner. Je les regarde comme un témoignage bien honorable pour moi de l'amitié du premier sculpteur de son tems et les accepte à ce titre avec toute la reconnaissance que je Vous en dois. Mais j'ai une dette à payer pour les bustes, & sans me permettre le moins du monde d'évaluer des ouvrages, pour moi du plus haut prix, je prie par celle-ci la Maison Torlonia de Vous payer la somme de deux cent livres Stirling pour mon compte, que je Vous prie de vouloir bien agréer pour les ouvrages.

J'ai l'honneur d'être avec les sentimens d'estime les plus distingués,

Monsieur le Chevalier,

Votre très reconnaissant & obligé serviteur

Thomas Hope."

Londres le 3 Août 1829.

Digitized by Google

CXVI.

Thorvaldsen og hans Biograph. Et Uddrag af et Brev fra Rom, angaaende Kunstnerens nærværende Forhold. Pavemonumentet er endnu ikke færdigt. En anonym Skrivelse i denne Anledning. Mere om det Leuchtenbergske Monument. Skrivelser fra Hertuginden og fra v. Klenze. Monumentet færdigt og afsendt. Uenigheden mellem Thorvaldsen og Tenerani bilagt for Domstolen.

1829.

Forfatteren af Thorvaldsens Biographi havde i Kiøbenhavn paa denne Tid saa nær tilendebragt den, at der nu kunde tænkes paa Udgivelsen af den første Deel. For at kunne støtte sig til en Autorisation fra Kunstnerens Side, var Manuscriptet sendt til Rom, hvor en Ven af Thorvaldsen og af Forfatteren havde overtaget at forelæse ham det, og derefter at meddele de Berigtigelser, som maatte findes fornødne; naar dette var skeet, vilde en Bekræftelse fra Thorvaldsens Haand i et Par Linier være af ikke ringe Værd for Forfatteren. Men — vi anføre det som noget Charakteristisk — herpaa vilde Thorvaldsen, der selv havde foranlediget Værket, ikke indlade sig. Som det vil sees, lod han sig det Skrevne forelæse, og giorte ogsaa Rettelser og Bemærkninger, som hans Ven nøiagtigt førte i Pennen, men indlade sig videre paa denne Sag, vilde han ikke.

Digitized by Google

Der er saameget mere Grund til at omtale dette, da det Svar, Forf. modtog fra den fælles Ven, tillige kaster et Lys over de daværende Forhold, hvori vor Kunstner stod til sin Omverden i Rom. I Brevet af 16de Decbr. 1829, som fulgte med de omtalte Berigtigelser, hedder det, angaaende det yttrede Ønske:

„Meget smerter det Thorvaldsen, at forttrædelige Forhold og Omstændigheder negte ham, at bevise Dig en Velvillie, som Ingen kan finde mere simpel og naturlig end han selv, den nemlig, at bevidne, at en Forfatter til hans Levnetsbeskrivelse har forelæst ham til Berigtigelse de historiske Data, der vedkomme hans Personlighed og hans Værker; men han kan paa den anden Side ikke i fierneste Maade have imod, at Du i Indledningen eller Fortalen anfører dette." — „Saavidt Mandens egne Ord!" tilføies der, „og saa at sige nedskrevne efter hans Dictat. Lad mig nu med faa Ord give Dig Nøglen til, hvad der kunde forekomme Dig en Gaade.

Siden Canova's Død, da man i hele Suiten af italienske Buste-fabrikanter ikke kunde finde en tilsvarende Modvægt for Thorvaldsens mere og mere tiltagende Anseelse, har Thorvaldsen, fra da af, mere end tilforn, maattet føle Vægten af sin egen Storhed og friste samme Skiebne som den, hvis Navn og Værker tilhøre Efterverdenen, nemlig, at et Modparti, (være det nu stort eller lidet) søger at forbittre ham Besiddelsen af de Palmer, hvilke de ikke kunne gjøre ham stridige, og staae rede til at nytte, eller rettere at misbruge, hver given Leilighed til at underlægge hans Ord og Idrætter en forhadt Fortolkning, og jeg kan forsikkre Dig, efter hvad jeg kiender til Omstændighederne, at det ikke er en utidig Ængstlighed, der tilskynder ham, at negte, hvad han saa uendelig gierne vilde indrømme Dig."

Digitized by Google

I det samme Brev hedder det fremdeles:

„— Eugens Monument skal opsættes paa en vis Dag i Februar næste Aar. Thorvaldsen har contractmæssigen Valget imellem at overvære Opsættelsen paa Stedet, eller at lide en Rabat i Hovedsummen af 8,000 fl. Han har valgt det første af Alternativerne og reiser først i næste Aar til München, og sikkert vil han ikke undlade paa Retouren, i Carrara at lægge sidste Haand paa Christus-Figuren og den knælende Døbe-Engel. — Men alt i denne Verden har sin Revers og sin Avers: Thorvaldsen forlader Rom, lad ogsaa være kun for en kort Tid, — for at overvære Ceremonierne til Ære for Eugens Minde, imedens Pavemonumentet henstaaer i hans Studio, næsten færdigt, — det er en Sandhed, — men Arbeidet sikkert ikke paaskyndet med en Interesse, som et Monument over den hellige Fader, og bestemt til Opsættelse i St. Peder, fra den Kunstners Side, der er hædret med dette Monuments Foretagende, berettiger Romerne til at antage. — Lad mig tilføie dette: Canova var Cammuccinis Landsmand, hans Troesforvandte og Kunstbroder, og dog skulde hans Kunstneranseelse ikke have sikkret ham imod dennes Forfølgelser, naar ikke Consalvi havde vidst at vurdere hans Fortienester. Canova døde, men Cammuccini blev derfor ikke den Første! Hvor naturligt altsaa, at Thorvaldsen blev Canova's Universal-Arving i Henseende til Cammuccinis Forfølgelser, der vare saameget mere farlige, da de yttrede sig under Venskabs og Fromheds Maske. Tenerani, denne Thorvaldsens præjudicerede Yndling, har ikke undseet sig for, per tribunal at gjøre Fordring paa lige Mesterskab med Thorvaldsen, — som to Fabrikanter, der arbeide under fælles Firma. Saaledes staae Sagerne. — „Ogsaa Du, min Søn Brutus!" — Du kan vel forestille Dig,

Digitized by Google

at Thorvaldsen lider under alt dette i Londom — Laurbærkrandsen om sin Tinding, — men i Hjertet saamange Sorger!"

Som det af disse fortrolige Meddelelser fremgaaer, var Misstemningen mod Thorvaldsen for nærværende Tid især vakt ved Rygtet om hans forestaaende Reise til München, førend Pavemonumentet endnu var ganske færdigt og afleveret. Vi finde blandt hans Papirer en Yttring af denne Stemning i et anonymt Brev uden Datum, men upaatvivleligt oversendt ham paa denne Tid.

Denne Opfordring, som gaaer ud paa, at han, som en Mand af Ære, har at holde sit Ord, og at hans Bekiendtgiørelse i Roms Dagblad, at Pavemonumentet vilde blive udstillet i Vaticanet næste April, ikke er efterlevet, lyder saaledes:

„Sig^{r} Cav^{re} celebratissimo.

Ogni Uomo onesto è in obligo di mantenere le Parole e le Promesse, e molto piu Voi per il vostro rango ed onore.

Sono già decorsi molti mesi, che Voi Sig^{re} Cav^{re} faceste inserire nel Diario, che nel prossimo Aprile avereste esposto nel Vaticano il Deposito del Gran Pontefice Pio VII, defunto da sei anni, siete perciò pregato di non defraudare piu oltre il Publico Romano ed Estero, il quale sospira di vedere ed ammirare un nuovo Parto del Vostro Sommo Genio nell' Arte a vostra gloria e buona fede.

Li Romani, ed Esteri."

Digitized by Google

Men, ligesom Thorvaldsen, have ogsaa vi nu først at vende os mod München, angaaende det Arbeide, Kunstneren havde fuldført for denne Stad.

Allerede i forrige Aar i Januar havde Hertuginden af Leuchtenberg mindet Thorvaldsen om, at Contractens Tid snart vilde være udløben, og til denne Paamindelse havde hun skrevet, som følger:

„Monsieur le Chevalier Thorwaldsen! N'ayant point de Vos nouvelles depuis long-tems, et ne sachant pas où en est le monument de feu S. A. R. le Prince, mon époux, je me vois forcée de Vous rappeler, que le terme fixé par Votre Contrat du 8 Février 1825, pour son achèvement est près d'expirer. D'après les assurances que Vous m'avez données par Votre dernière lettre, j'ai lieu d'espérer que s'il n'est pas terminé à cette époque, il sera bien avancé. Tous les préparatifs pour le recevoir et le mettre en place, sont déjà faits ici, et il me tarde beaucoup de voir accompli le voeu que j'ai formé depuis quatre ans. Le Roi mon frère y porte aussi un intérêt très-vif et j'espère que Votre réponse nous donnera pleine satisfaction sur un objet qui nous tient si fort à coeur.

Recevez, Monsieur le Chevalier Thorwaldsen, l'assurance de toute ma considération.

Auguste Amélie."

Münich, le 14 Janvier 1828.

Digitized by Google

Hr. v. Klenze havde paa ſamme Tid ſtadigt confereret med vor Kunſtner, angaaende den architectoniſke Deel, og da Thorvaldſen havde yttret, at han følte ſig hindret i Udføreliſen af Figurerne ved ikke tilſtrækkeligt at vide, hvorledes de ſkulde opſtilles, havde Architecten i Februar 1829 ſendt ham en Tegning til Oplysning herom. Senere, i Auguſt, havde Thorvaldſen giort Giengield og ſendt v. Klenze Tegning af Figurerne, og at begge Kunſtneres Planer nu maa have harmoneret, fremgaaer af en Svarſkrivelſe af 28de Auguſt 1829, hvori han yttrede, at vor Kunſtners Plan ganſke ſtemmede med, hvad han havde tænkt ſig.

Ikke deſtomindre ſynes dog Sidſtnævnte nu, da Tiden ſtundede til, og denne Combination af ſaa langt adſkilte Kræfter ſnart ſkulde iværkſættes, at have næret nogen Frygt for vor Kunſtners velbekiendte Egenraadighed, og da han ſtod ſom Mellemmand, at Skylden for mulige Vilkaarligheder ſkulde falde paa ham. Han tilføiede derfor i ſit ſidſtnævnte Brev, — ſom det ſynes i ſaadan Frygt, følgende:

„Sie wiſſen, daß die von mir angegebene Idee der Bedeutung und des ganzen Denkmals war und iſt, daß ſich der Held im Augenblicke den Gruft zu beſteigen, der Zeichen ſeiner irdiſchen Größe entkleidet, — Krone, Schwerdt und Commandoſtab p. p. liegen ſchon zu ſeinen Füßen, — ſo eben nimmt er die Krone des Ruhmes von der Stirn, welche die Geſchichte aufgreift. Daher waren die arnesi auch ſchon in der erſten von mir gezeichneten Skizze, ebenſo ſind ſie in der Zeichnung der Figuren, welche Sie ſelbſt mir von Ihren Modellen ſchickten, wie die hierbeiliegende Zeichnung beweißt, alſo ſollen Sie auch ebenſo, wie Sie es angeordnet hatten, nicht mehr, nicht weniger und nicht anders in Marmor ausgeführt ſein, worum ich Sie bitte. —"

Digitized by Google

Havde Thorvaldsen maaske i disse Biting (arnesi) giort en eller anden Forandring, saa var dette „nichts anders" nu ikke til at forandre, en fait accompli, som Thorvaldsen ved saadan Leilighed pleiede at skyde sig ind under. Sagerne have allerede paa denne Tid været færdige og vel ogsaa indpakkede, idetmindste erfares det af v. Klenzes Brev af 22de Octbr. 1829, at de vare lykkeligt ankomne til München, og at Hertuginden nu paaskyndede Opstillingen efter den tidligere indsendte Skizze.

Monumentet var altsaa færdigt og fra Haanden, og den Uenighed, hvori Thorvaldsen for dette Monuments Skyld var geraadet med Tenerani, blev nu ogsaa paa denne Tid bilagt ved Rettens Mellemkomst. Under 31te October 1829 blev dette Forlig undertegnet, og samme Dag udbetalte Thorvaldsen Tenerani 4000 Scudi imod Sidstnævntes Erklæring, at alt Mellemværende dermed var afgiort.

Til de Æresbevisninger, som bragtes vor Kunstner i 1829, have vi her endnu at tilføie, at han under 25de Marts var udnævnt til Æresmedlem af Nürnbergs Kunstforening, under 6te Mai til Honorary Member of the National Academy of design at New-York, og under 22de Decbr. til Accademico onorario corrispondente dell' Accademia de' Filergiti in Forli.

Digitized by Google

CXVII.

Thorvaldsen afreiser. Pacca's Monument i Pisa afdækkes. Ankomst til München. Modtagelse. Bestilling paa Monumentet for Churfyrst Maximilian. Forhandling desangaaende med Hr. v. Klenze. Contracten afsluttes.

1830.

Ved Begyndelsen af 1830 stod Eugens Monument opstillet i St. Michaels Hofkirke i München. Dets Skiønhed synes at have forsonet de Nærmestvedkommende, der dog vel neppe fandt deres Ideer aldeles udtalte. Hertuginden havde seet det med Tilfredshed og befalet, at en lithographeret Afbildning strax skulde foranstaltes, som et Mindeblad, der kunde ombeles til den kongelige Familie. Man ventede nu kun paa den til Festen berammede Dag og paa Thorvaldsen, uden hvem den endelige Sammenstilling ikke kunde betragtes som fuldført; Monumentet tildækkedes altsaa indtil hans Ankomst.

For vor Kunstner var det vistnok, efter hvad foran er meddeelt, en betænkelig Sag, netop paa denne Tid at forlade Rom, hvor Pavemonumentets forestaaende Opstilling ogsaa giorde Fordring paa hans Tilstedeværelse. Men, han skulde dog engang til München, hvor man saalænge har'

Digitized by Google

ønsket at see ham, og hvor der for ham var saameget at see, ikke at tale om, at han heller neppe havde Lyst til at lade sig 8,000 Gylden (?) afkorte i Betalingen for det Leuchtenbergske Monument.

I Januar Maaned skulde det altsaa skee. I Selskab med den preussiske Minister ved det Neapolitanske Hof, Grev v. Voss forlod han Rom den 22de og ankom fire Dage efter til Florents, hvor han udhvilede nogle Dage imellem de florentiske Venner. En Udflugt til Pisa, som han havde givet Haab om, kunde ikke finde Sted, da han ikke vilde forlade sit Reiseselskab; Carrara vilde han ogsaa først besøge paa Tilbagereisen, og samme Dag, da Vacca's Monument i Campo santo afdækkedes og den fraværende Kunstner prisedes med Sonnetter i et poetisk Akademi i Pisa, ankom Thorvaldsen til München, den 14de Februar 1830.

Strax efter Ankomsten begav han sig til Slottet, for at hilse paa Kong Ludwig, men Hs. Majestæt havde i flere Dage været syg og sengeliggende. Ikke destomindre førte man Kunstneren ind i Sovegemakket, og da Kongen saae Thorvaldsen, udbrød han: Drømmer jeg, eller er jeg vaagen? Thorvaldsen i München!

Uagtet Kongens Tilstand var i Bedring, maatte han dog endnu ikke paa denne Glædesdag forlade sit Leie; men Thorvaldsen blev alligevel tilsagt til Taffelet samme Dag, og det var Dronningen, som udbragte hans Velkomst i Bayern, en Hilsen hvilken Kongen dog ikke derfor opgav, selv at udbringe, da han, et Par Dage efter, kunde være tilstede.

Vi finde strax i de første Dage under dette Ophold i München Spor af, at Kong Ludwig havde tænkt paa at

Digitized by Google

betegne denne for ham saa glædelige Begivenhed med en betydelig Bestilling. Vi styde derfor her de mange Festligheder og Yttringer af Enthousiasme, hvormed dette Besøg hilsedes, tilside, for først at omtale denne nye Bestilling, der, efter Thorvaldsens Yttringer, var ham det hæderligste Udtryk af hans Velkomst.

Allerede fire Dage efter Ankomsten vare Forhandlingerne om en Churfyrste Maximilian den Førstes Heststatue til Wittelsbacherpladsen i fuld Gang. Kongen havde selv foreslaaet Thorvaldsen at overtage Modellen til dette colossale Monument og havde ønsket, igiennem Hr. v. Klenze som Mellemhandler, at modtage hans Betingelser. I disse Forhandlinger havde vor Kunstner yttret sig tilbøielig til at modtage Bestillingen, men at den Sum, han derfor begierede, synes at være funden for høi, fremgaaer af et Brev, som v. Klenze, efter en saadan Underhandling, tilskrev ham den 18de Februar:

„Ich habe Ihnen, wertheſter Freund, zum Gutenmorgen eine Nachricht mitzutheilen, welche mir ſo ſchmerzlich iſt, als ſie Ihnen vielleicht unangenehm ſeyn wird.

Sie wiſſen, daß alles Große, was Se. Majeſtät, unſer trefflicher König, in der Kunſt ſchon gethan hat und noch thun wird, (nächſt den) geiſtigen Triebfedern, auf der größten Sparſamkeit und Ordnung beruht, und daß ſich Derſelbe auch das Liebſte zu verſagen weiß, wenn es gegen wohlüberlegte Berechnung der Kräfte und Mittel geht.

Eine ſchmerzliche Folge dieſes Geiſtes berechnender Ordnung habe ich vor mir. Se. Majeſtät, welchem ich geſtern Ihre Forderung für das Model der Reiterſtatue

Digitized by Google

Maximilians und der Nebenwerke des ihm bestimmten Denkmals vorlegte, hat den Preis von 12,000 Scudi, wenn auch nicht theuer, doch über den disponiblen Kräften gefunden, und statt Ihnen diese schöne Bestellung sogleich zusagen zu können, wie es der Fall gewesen wäre, wenn der disponible Fond von 9,000 Scudi dafür hingereicht hätte, muß ich leider alles, was wir darüber sprachen und verhandelten, als nicht geschehen erklären, und kann, statt schneller Erfüllung unserer Wünsche mich zu erfreuen, nur noch einer schwachen Hoffnung für die fernere Zukunft, Raum geben.

Um 10 Uhr komme ich um Sie zu den verabredeten Besuchen abzuholen.

Mit der Versicherung unbegränzter Hochachtung,

Ihr Freund und Diener

L. v. Klenze."

München den 18 Febr. 1830.

Sagen syntes altsaa — eller skulde synes — hermed tilende. Men ihvormeget man endog har troet, ved forskiellige Leiligheder at have kunnet opdage, at vor store Kunstner var, — for engang at sige det reent ud — gierrig, saa viste han dog her, som ved mange andre Leiligheder baade tidligere og senere, at naar det kun kom an paa et Afslag, foretrak han Leiligheden til at fuldføre et Værk for den Pengefordeel, det kunde bringe ham.

Da han altsaa erfarede, at man havde beregnet Udgiften til 9,000 Scudi, gik han strax ind paa Forslaget, og inden faa Dages Forløb var Alt i Orden. Under 27de Februar forelagde v. Klenze efterstaaende Contract, som under 2den Marts approberedes af Kongen:

Digitized by Google

Contract über die Fertigung eines Gypsmodells für den Erzguß eines Monuments zum Andenken **Maximilian I.**, Churfürsten von Bayern abgeschlossen auf Befehl, und unter Vorbehalt der allerhöchsten Genehmigung Sr. Majestät des Königs **Ludwig I.** von Bayern, zwischen dem Königl. dänischen Etatsrath **Albert von Thorwaldsen**, und dem Königl. Bayrischen Geheimen Oberbaurath **L. v. Klenze.**

„Da Se. Majestät der König von Bayern sich entschlossen haben, dem Andenken Ihres erlauchten Vorfahren, Maximilian I., ein würdiges Denkmal zu errichten, und hiezu die Mitte des Wittelsbacher Platzes in München und eine kolossale auf paßlichem architektonischen Piedestale erhobene Reiterstatue, im Kostüme der Zeit, bestimmt und festgesetzt haben, so wird die Modellirung dieser Reiterstatue, so wie der Reliefs und anderer plastischen Arbeiten, welche vielleicht am Piedestale angebracht werden mögten, dem obenbenannten Ritter von Thorwaldsen, unter folgenden Bedingungen übergeben:

1. Der Entwurf des ganzen Denkmals soll von Herr von Thorwaldsen geliefert, aber das Piedestal so wie der Erzguß aller Bildwerke in München, auf Kosten Se. Majestät des Königs ausgeführt werden.

2. Die Größe des Denkmals wird in der Art festgesetzt, daß die Statue des Reiters selbst, aufrechtstehend, zehn Pariser Fuß, und das Pferd in verhältnißmäßiger Größe ausgeführt werde.

3. Das Kostüme ist: mit bloßem Haupte und soviel, als es die Plastik zuläßt, der Zeit, welcher der Chur-

Digitized by Google

fürst angehörte, angemessen. Stellung und Bewegung werden ganz dem Bildhauer überlassen.

4. Die Bedeutung der Reliefs welche am Piedestale anzubringen sind, soll nur mit Genehmigung Sr. Majestät des Königs festgesetzt werden.

5. Die Modelle in Gyps sollen vollkommen vollendet und in wahrer Größe auf die Gefahr des Bildhauers nach München geliefert werden, und zwar bis zum 1sten December des Jahres 1832. Sollten im Transporte solche Beschädigungen geschehen, daß ein oder das andere Modell unbrauchbar dadurch würde, so ist Herr von Thorwaldsen verbunden, ein neues Modell statt des verdorbenen zu senden, ohne dafür auf besondere Vergütung Anspruch zu machen.

6. Unter Voraussetzung dieser Bedingungen, wird als Zahlung für diese ganze Arbeit die Summe von neun tausend, schreibe 9,000 Scudi romani, in Rom, und zwar in folgenden Raten zahlbar, festgesetzt. Die erste Rate von 3,000 Scudi am 1sten December 1831, nachdem in Rom das Gypsmodell des Pferdes in wahrer Größe vollendet ist; die zweite Rate von 3,000 Scudi am 1sten October 1832, wenn ebendaselbst, und auf dieselbe Art, der Reiter seine Vollendung erhalten hat; und die dritte Rate von 3,000 Scudi am 1sten December 1832, wenn sowohl diese beiden, als die Modelle der anzubringenden Reliefs, wohlbehalten und unversehrt in München angekommen und abgeliefert worden sind.

7. Im Falle der Unterbrechung dieser Arbeit durch den Todesfall eines der contrahirenden Theile, soll obige Ratenaustheilung als Norm für die Regulirung der zu leistenden Zahlungen dienen.

Digitized by Google

8. Da nun beide Theile mit den Artikeln des obigen Contractes übereinstimmten, so ward er von Ihnen doppelt unterschrieben, um der Allerhöchsten Ratification vorgelegt zu werden.

München den 27 Febr. 1830.

L. v. Kleuze.

Genehmigt.
München d. 2 März 1830.
Ludwig."

Digitized by Google

CXVIII.

Festligheder i München i Anledning af Thorvaldsens Nærværelse. Afdækningen af det Leuchtenbergske Monument. Afreise til Rom.

1830.

Allerede faa Dage efter Ankomsten til München, — det var den 19de Februar, — var en Fest beredet i en stor Sal i den saakaldte „Paradiesgarten." Endeel Kunstnere havde dekoreret dette Locale med et pragtfuldt Loftmaleri, paa hvilket Thorvaldsens store Navn hævede sig paa hvid Grund, omgivet af fire Malerier, hvortil Cornelius havde udkastet Tegningerne. De fremstillede Venus Anadyomene, Pygmalion, Prometheus og Minerva's Fødsel, omgivne af Arabesker og Guirlander. Under Kuppelen, hvori disse Malerier vare anbragte, hævede sig fra Salens Midte en fiorten Fod høi Candelaber, som bar en mægtig stor Skaal, hvorfra en Mængde skiulte Lamper udsendte det klareste Lys. Nærmest omkring denne Candelaber var Sangerchoret opstillet, og i en videre Kreds de dækkede Borde, som vinkede til muntert Lag.

Ved Thorvaldsens Ankomst blev han modtagen af Forsamlingens Deputerede, og i tætsluttede Rækker førtes

Digitized by Google

han ind i Salen, hvor Sangen hilsede ham og sluttede med Jubel under en klingrende Fanfare.

Imellem Cornelius og Senioren, Professor Eberhard, indtog Thorvaldsen Høisædet. Da Alle havde taget Plads, reiste han sig, for at udbringe en Skaal for Hans Majestæt, Kongen af Bayern. Denne Opfordring besvaredes med en Strophe af Folkesangen: „Heil unserm König! Heil!" med Harpeaccompagnement af en tilstedeværende Virtuos, Knott.

Derefter reiste Cornelius sig med disse Ord:

„Schiller sagt:
„Es soll der Künstler mit dem König geh'n,
Denn beide stehen auf der Menschheit Höh'n!"
darum zunächst unserm Künstlerfürsten und König, Thorwaldsen!"

Efter denne Festens Indledning og under de derpaa følgende Skaaler udbredte Begeistringen sine Vinger og hævede den glade Forsamling til de svimlende Høider, hvorfra Jordelivets Smaating vise sig som en Taage.

Af Indbydelserne fra disse Dage sees det, at Familielivet ogsaa strax bragte ham dets Hylding, og at han, for nogenlunde at tilfredsstille, oftere maatte dele sine Aftener saa godt han kunde.

Af disse mange private Fester udhæve vi den, som Universitetets Rector, Hofraad Thiersch, berededе ham Aftenen den 27de Februar i en Kreds af Münchens første Kunstnere og Universitetets Professorer. Thiersch havde til denne Fest dekoreret sit Bibliothek med Afstøbninger over Antiken og derimellem stillet Thorvaldsens Buste, rigt

Digitized by Google

bekrandſet af Laurbær og blomſtrende Acazier. Under Maaltidet fremſagde den lærde og ſmagfulde Kiender af Oltidens Kunſt følgende to Sonnetter til Thorvaldſens Ære

I.

Wohl ſprach der ernſterhabne Geiſt der Alten
In ſtiller Klarheit aus Metall und Stein,
Doch drang das Wort nicht in die Herzen ein,
Und unbegriffen ragten die Geſtalten.

Da ſchwang der deutſche Genius aus den kalten
Nordlanden ſich in ihren Zauberhain,
Berührte ſie und ließ den ſchönen Reihn
Der Huldinnen helleniſch ſich entfalten.

Die Wolke hob vor dem entflorten Blicke
Der Jünger ſich empor auf ſeinen Ruf
Und gab das Licht der neuen Kunſt zurücke.

Doch hatt' er nur im Worte ſich enthüllet,
Noch war des Schickſals Ordnung nicht erfüllet,
Er fehlte noch, der gleich den Alten ſchuf.

II.

Da öffnet ſich der heil'ge Norden wieder,
Hochdonnernd auf Islandes Wolkenthron
Entſandte Thor aus ſeinem Wald den Sohn
Des Hekla Flamm' ihm ſtrömend durch die Glieder.

Urkräftig zog er nach Heſperien nieder,
Rang um der größten Meiſter Siegerlohn,
Bis Trug und Wahn der Afterkunſt entfloh'n
Auf eitler Mattheit täuſchendem Gefieder.

Sey uns gegrüßt! Du haſt den Hort gefunden,
Der ſeit Apollodor verborgen lag
Und die Natur dem Alterthum verbunden.

Digitized by Google

Den Winkelmann durch Dämmerlicht gewahret,
Du haſt im Werk ihn glänzend offenbaret,
Der reinen Plaſtik ätherhellen Tag.

Da han ſaaledes i nogle Uger, i Selſkabslivet og ved Hoffet havde nydt al mulig Velvillie og Ædmærkelſe, beredes ham en større Feſt af Stadens høieſte Embedsmænd i Forening med Medlemmerne af Videnſkabernes og Kunſternes Akademier, nemlig et Maaltid, ſom den 4de Marts ſkulde finde Sted i Odeons ſtore Sal.

Under dette Feſtmaaltid ombragtes til ſamtlige Tilſtedeværende en Indbydelſe fra Kongen til, ſamme Aften, at bivaane en anden Feſt, ſom Hans Majeſtæt vilde lade give Thorvaldſen i Glyptoteket.

Ved Selſkabets Ankomſt der, var denne Pragtbygnings Façade rigt belyſt af en tredobbelt Række Beegfakler, og inde i Hallerne vare Cornelius's Freſcobilleder og de antike Statuer belyſte af ſkiulte Lamper. Medens Selſkabet her tabte ſig i Beſkuelſen, tonede fra „Romerſalen" en Sang til vor Kunſtners Ære, digtet af Statsminiſteren Edw. v. Schenck og udført af de ſkiønneſte Mandsſtemmer.

Nu kom, et Par Dage efter, den ottende Marts; men Ingen uden Thorvaldſen ſelv vidſte, at denne Dag var ham en aarlig Feſtdag, og han yttrede naturligviis Intet herom, da han vel vidſte, hvad Følgen heraf vilde have været, og af Feſter havde han allerede haft nok. Om Middagen havde han været Dronningens Gieſt, og endeel af Aftenen tilbragte han i Sangforeningen: „Liederkranz," hvor han morede ſig fortræffeligt. Men da han ſilde ud paa Natten forlod dette Selſkab, ledſagedes han af Greve Carl

Digitized by Google

von Seinsheim, og i sin Glæde over at have tilbragt den 8de Marts saa fornøieligt, lod han et Ord falde, hvoraf hans Ledsager sluttede, at der maatte være noget Særegent for vor Kunstner ved den afvigte Dag. Thorvaldsen, som nu troede, at han ganske trygt kunde røbe sin Hemmelighed, fortalte da, at denne Dag sædvanligt blev høitideligholdt i Rom som hans Fødselsdag, fordi han den 8 Marts førstegang havde seet Lyset der. Ved at erfare dette, vilde Grev v. Seinsheim først endelig have ham tilbage til Selskabet, for at tømme et Bæger til Ære for denne Dag, men Thorvaldsen vilde ikke; han undskyldte sig med, at det alt var saa silde ud paa Natten, bød sin Ledsager et venligt Godnat og gik op i sine Værelser. Men Greven vendte tilbage til „Liederkranz," fortalte de endnu Tilstedeværende, hvorledes man var gaaet Glip af Thorvaldsens romerske Fødselsdag, og Følgen kan man vel slutte sig til. Vor Kunstner var neppe kommen til Ro, da han vækkedes af Selskabet, som under hans Vinduer bragte ham en Sang og et „Lebehoch!"

Den høitidelige Afdækning af Monumentet for Hertugen af Leuchtenberg i St. Michaels Kirken havde tidligere været berammet til den 20de Februar, Dagen før Hertugens Dødsdag. Men ved sin Ankomst til München havde Thorvaldsen vel fundet den architektoniske Deel af Monumentet fuldført og Statuerne opstillede, men ikke været tilfreds med Virkningen, da han saae sit Arbeide i Forbindelse med Omgivelsen. Han havde derfor yttret det Ønske, endnu at maatte foretage nogle Forandringer, og

Digitized by Google

som en Følge deraf, var saavel Monumentets Afdækning som hans Afreise bleven udsat i nogle Uger.

Den 12te Marts fandt omsider denne Høitidelighed Sted. Monumentet stod nu der afsløret, en Gienstand for Beundring i det Enkelte, men ogsaa for en skarp Kritik i dets Heelhed. Sammenholdt man Værket, Billedhuggeren her havde leveret, med den Tanke, man saa gientagende havde forlangt udtalt, saa viste det sig unægteligt, at Thorvaldsen kun havde rettet sig saavidt efter Fordringerne, som han selv fandt det passende med den Kunst, hvori han var Mesteren; og paa den anden Side sporedes ikke destomindre, at han ikke havde arbeidet med den fulde Frihed. Man fandt det saaledes ikke tydeligt udtalt i Heltens Bevægelse, at han er i Begreb med at vende sig, for at træde ind i sin Grav, og Krandsen, som han skulde overgive Historiens Muse, holdt han endnu i Haanden, uden at det føles, at han vil nedlægge dette Tegn paa sin jordiske Hæder. Kom Fortrydeligheden herover end ikke tydeligt til Orde fra deres Side, hvem disse Vilkaarligheder stærkest berørte, saa sporedes der dog nogen Misfornøielse. Men den blev snart overvundet af disse Statuers eiendommelige Skiønhed. Imod de Ytringer af hin Utilfredshed, forsaavidt de kom til Orde, har Dr. Schorn paa en værdig Maade taget til Gienmæle.*) Efter tidligere at have meddeelt Opgaven, have vi her kun at holde os til det Værk, som nu var fremstaaet fra vor Kunstners Haand, saaledes som det bragtes i Forbindelse med Architektens Kunst.

Hovedfiguren, Eugen, staaer foran sin nedlagte Hielm

*) Tüb. Kunstblatt, 1830, Nr. 30.

Digitized by Google

og sit Pandser med Krandsen i den venstre Haand, endnu med Sværdet ved sin Side; den høire Haand hviler paa Brystet i Udtrykket af ydmyg Resignation, et Udtryk, som er forstærket ved det lidt til Siden bøiede Hoved. Han vender sig næsten umærkeligt tilhøire mod Historiens Musa, som med sit rolige Blik paa ham, optegner paa sin Tavle, der hviler paa Knæet, de Bedrifter, ved hvilke den Krands er vunden, som Helten holder i sin Haand. Til Venstre, hvor man oprindeligt vilde have en Trophæ af Vaaben, som Pendant til Clio, har Thorvaldsen i den skiønneste Gruppe fremstillet Livets og Dødens Genier; Dødens Genius er her den stærkere, og til denne støtter Livet sig: en Sammenstilling af saa dyb en Tanke og Følelse, at man vistnok med Rette henregner denne Gruppe til det Allerskiønneste, der er udgaaet fra Thorvaldsens Haand.

Den architektoniske Omgivelse bestaaer i en, omtrent 6 Fod høi, 15 Fod bred og 6 Fod fremspringende, Sokkel, der udgiør Monumentets Basis. Fra denne er bagved, op til Muren, reist et Portal af to korinthiske Pilastre med en, foroven smallere, lukket Dør, der tænkes at føre ind til Dødens Boliger. Over denne Dør er anbragt Hertugens Valsprog: „Honneur et fidélité." Portalets Krandsgesims er smykket med Palmetter og Ranker, i hvis Midte Korset hæver sig ud af det sammenslyngede I. H. S. V. Foran Døren er Basis forhøiet med en Plinthe, hvorpaa Hertugens Statue er stillet, formodentlig en Forandring, som blev foretaget efter Thorvaldsens Ankomst. Lavere paa begge Sider, Historiens Musa og Geniernes Gruppe. Paa Monumentets Fodstykke er anbragt en Tavle, som bæres af to Engle. Paa Tavlen følgende Indskrift:

Digitized by Google

Heic placide ossa cubant
Eugenii Napoleonis
Regis Italiae vices quondam gerentis
Nat. Lutet. Parisior. D. III. Sept. MDCCLXXXI.
Def. Monachii D. XXI. Febr. MDCCCXXIV.
Monumentum posuit vidua moerens
Amalia Augusta
Maximil. Jos. Bav. Regis filia.

Nu foreſtod Afreiſen fra München, ſom var bleven udſat paa Grund af diſſe Forretninger, men endnu nød Thorvaldſen den Ære, paa en af de ſidſte Dage i ſin Bolig at modtage Byens Magiſtrat en galla, ſom overrakte ham et Exemplar af et Værk over Kunſtfrembringelſerne til Høitideligheden ved den ſidſtafdøde Konges Jubelregimente, paa hvilken Bogs første Side den nævnte Autoritet bevidner Thorvaldſen Borgerſamfundets Erkiendtlighed og Høiagtelſe i de meſt ſmigrende Udtryk.

Den 14de Marts tiltraadte han Tilbagereiſen i Selſkab med Baron v. Eichthal og Maleren Heſs, og allerede den 25de ſ. M. var han atter i Rom.

Digitized by Google

CXIX.

Forhandlinger angaaende et Monument for Schiller. Det Bethmannske Gravmonument, fuldført og afsendt. Ankomst til Rom. Et Brev fra Prinds Christian Frederik. Adonis foretaget. Forberedelser til Opstillingen af Pavemonumentet. Napoleons Buste. Ere Basrelieffer med Victoria. Potocki's Monument.

1830.

Under sit Ophold i München havde Thorvaldsen modtaget en Skrivelse af 30 Januar 1830 fra en Forening i Stuttgart, som vilde reise Schiller et Monument. En i forrige Aar afholdt Fest paa den store Digters Dødsdag havde indbragt en Sum, for hvilken man var i Begreb med at kiøbe en passende Plads til et saadant Monument: det Øvrige ventedes at ville indkomme ved Sammenskud fra hele Tydskland. Fra Danneckers Haand havde man allerede den bekiendte colossale Buste, som her skulde benyttes, og med Hensyn til Compositionen haabede man paa Thorvaldsens Bistand.

Denne Skrivelse meddele vi:

„Hochwohlgeborner
Hochgeehrter Herr Etatsrath und Ritter!

Der gerechte Wunsch, unserm großen vaterländischen Dichter Schiller, der Deutschland vor allen Nationen

Digitized by Google

verherrlicht, in seinem Vaterlande, und zwar an dem Orte seiner Bildung, in Stuttgart, ein seiner würdiges Denkmal zu errichten, hat einem Verein seine Entstehung gegeben, der die Pflicht übernommen hat, für die Herbeischaffung der Mittel zur Ausführung eines so großen Zweckes thätig zu sein, und für die würdige Anwendung derselben Sorge zu tragen.

Die jährliche Einnahme einer von dem hiesigen Liederkranze für immer bestimmten öffentlichen Feier am Todestage des Dichters und die Beiträge von den Fürsten, Bühnen und Privaten, welche dem Verein nach einer von ihm ergangenen öffentlichen Aufforderung zugeflossen sind, haben ihn in den Stand gesetzt, ein zur Aufstellung des Denkmals passendes Grundstück anzukaufen und dazu einrichten zu lassen. Das Grundstück ist ein 5 Morgen großer Platz vor dem Hauptthore Stuttgarts, welcher regelmäßig abgetheilt, mit Gras angesäet und mit Linden besetzt ist, und in dessen Mitte sich eine Erhöhung zur Aufnahme des Denkmals befindet. In Rücksicht dessen, was von den Beiträgen Deutschlands zu diesem Zweck etwa zu erwarten seyn möchte, hat der Verein beschlossen, daß der sprechend ähnliche kolossale Kopf des Unsterblichen von der Büste unsers Hofraths von Dannecker dazu genommen und eine sitzende kolossale Statue in Bronze oder aus Eisen, und im letzteren Falle bronzirt, nach diesem Maaßstabe gegossen werden soll.

Dem Verein muß alles daran liegen, wenn er seinen Zweck erreichen will, daß im größeren deutschen Publicum die Ueberzeugung feststehe, dieß Denkmal werde seines Gegenstandes nicht unwürdig seyn und so auch Deutschland ehren, und diese Ueberzeugung würde unerschütterlich wurzeln, wenn — ein Thorwaldsen, der Phidias unserer Zeit, Deutschland die Ehre erwiese, die Leitung der Anfertigung des Denkmals seines gefeierten Dichters zu übernehmen. Des Dichters Landsleute, Hr. Geheime-

Digitized by Google

Legationsrath von Kölle und Hr. Weitbrecht werden Euer Hochwohlgeborn diese ergebene Zeilen zu überreichen die Ehre haben. Der letztere ist vom Verein zur Anfertigung der Statue bestimmt und ersucht worden, wenn Euer Hochwohlgeborn unseren deutschen Dichter und Deutschland so hoch würdigen wollten, nach Ihrer Idee und Anleitung ein Model dazu anfertigen.

Der Verein wagt es bei Euer Hochwohlgeborn eine solche Theilnahme an dem großen Dichter, der nicht Deutschland allein, der Europa, ja der ganzen kultivirten Welt angehört, vorauszusetzen und so Entschuldigung für seine zutrauensvolle Aufforderung bei Ihnen zu finden, und wagt nur noch die kühne Bitte hinzuzufügen, daß es ihm erlaubt seyn möchte, dem gesammten Deutschlande die frohe Kunde von Ihrer hochherzigen Bereitwilligkeit mitzutheilen. Wahre eigene Größe trägt zum Triumph fremder Größe willig bei, weil sie darin ihren eigenen Triumph feiert.

Einer baldigen geneigten Antwort gewärtig, verharren wir mit ehrfurchtvoller Bewunderung

Euer Hochwohlgeborn
ergebenste

Hofrath, Professor Dr. **Reinbeck.** Dr. **Schott.** Prof. **G. Schwab. W. Ritter. Stadelbauer. Borgo.** Dr. **Menzel. Mohl. Rapp. Mäntler. Seeger.** Maler **Dieterich.** Baumeister **Thouret.** Prof. **Hochstetter.** Hofcaplan **Grüneisen.**

Stuttgart 30 Januar 1830.

Da Thorvaldsen under Adspredelserne i München havde modtaget denne smigrende Skrivelse, i hvilken man udbad sig hans „Idee," eller Udkast til et Monument, som

Digitized by Google

man allerede havde overdraget Billedhuggeren Weitbrecht at udføre i Model, gav han giennem Geheime-Legationsraad v. Kölle Commissionen Tilsagn om, at ville komme den imøde med sin sædvanlige Beredvilligheed. Commissionen bevidnede ham derfor sin Taksigelse i en Skrivelse af 13de Mai, der i det Væsentlige kun er en Gientagelse af det tidligere Meddeelte. Resultatet var, at der skulde reises Schiller en colossal, siddende Bronzestatue, og at Danneckers Buste efter den afdøde store Digter skulde forsaavidt tiene til Forbillede. Det Øvrige skulde nærmere aftales med Hr. v. Kölle. Da Thorvaldsen derefter i Juni havde gientaget sit Løfte, aabnedes Subscriptionen, og vi skulle senere faae Anledning til videre at følge dette Monuments Historie.

Under Fraværelsen var omsider Gravmonumentet over Philip Bethmann Hollweg, som i saa lang en Række af Aar var blevet ønsket og efterspurgt, endelig fuldført, og var, saavidt vi kunne spore, afleveret af Bienaimé, ifølge Ordre fra Thorvaldsen.

Under de første glade Velkomsthilsener i Krebsen af de romerske Venner, blev der overrakt Thorvaldsen et Brev fra Danmark, som havde forfeilet ham i München og nu var blevet sendt efter. Det var fra Prinds Christian Frederik, og dets Indhold vilde, — efter hvad Thorvaldsen nu yttrede, — rimeligviis have haft tilfølge, dersom han havde modtaget det i München, at han ikke var vendt tilbage til Rom, uden først at have gientaget sit Besøg i Fædrenelandet.

Dette Brev meddele vi altsaa:

Digitized by Google

Kiøbenhavn d. 6 Marts 1830.

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Ikke kan jeg vide Dem i München, — saameget nærmere Fædrenelandet, — uden at ønske, at det maatte være Dem muligt, endnu at fortsætte Reisen, for paa nye at glæde Deres Venner og Beundrere i Danmark med Deres Nærværelse. Den halve Vei er tilbagelagt, og i en god Aarstid reises let; hvor gierne overlader jeg mig ikke derfor til Tanken, at det maatte være Dem muligt at komme hid; for Vaaning og Atelier skulde jeg isaafald, sørge; en dobbelt hiertelig Modtagelse kan De vente blandt Landsmænd, og alle, fra Kongen til den jevneste Borger, vil glæde sig, ved at gienssee vor saa kiære Landsmand, Aarhundredets største Kunstner.

Er det Dem muligt, saa und os denne store Glæde og underret mig, som snarest, om hvad De har besluttet. — Min Gemalinde hilser Dem forbindtligst, og hun forbinder sine Bønner med mine, for at bevæge Dem til at vende Deres Vandringsstav mod Norden, hvor man, Gud være lovet, lever fredeligen og godt.

Finder De Leilighed dertil, da gienkald mig, om jeg maa bede, i Kongen af Bayerns Erindring. Han vil ret have glædet sig til at see Dem i München.

Jeg henlever med udmærket Høiagtelse, Hr. Etatsraad Thorvaldsen

Deres
forbundne og velvilligste
Christian Frederik."

Min Søn lader Dem meget hilse, og beder at komme at besøge ham."

Thorvaldsen havde under sit Besøg hos Kong Ludwig af Bayern ikke kunnet undgaa gientagne Paamindelser,

Digitized by Google

om dog engang at giøre Alvor af at ſende ſin Adonis til München, efterat den havde henſtaaet i det romerſke Studio i omtrent tyve Aar, tilſynelabende fuldendt i Marmor. Men al den Beundring uagtet, ſom dette Meſterværk havde været Gienſtand for, var Kunſtneren ſelv ſaa lidt tilfreds dermed, at han ikke kunde anſee denne Statue ſom færdig til at afſendes, og under det ſtadige Forſæt, engang ret at tage den for, vare Aarene, rige paa nye Frembringelſer, umærkeligt gledne hen. Men udentvivl har han fra München bragt den faſte Beſlutning tilbage, nu, da Jaſon endeligen var fra Haanden, ogſaa at blive færdig med Adonis.

Vel ſyntes Pavemonumentet nu at have maattet giøre Fordring paa al hans Tid, men ikke deſtomindre — hedder det — lod han den henſtillede Adonis flytte frem paa et bequemt Sted i Studiet og gav ſig med en ualmindelig Anſtrængelſe ifærd med den.

Denne indgribende Retouche, ſom ſkal have forbauſet Enhver, der ſaae ham, driſtig og uden Skaanſel, at angribe ſit, allerede i ſaa mange Aar beundrede, Værk, var nu i længere Tid hans ſtadige Arbeide, og ſikkert var det hans Henſigt, ikke at forlade det, førend det var fuldendt til at afſendes. Endnu i September d. A. arbeidede han derpaa, men, om han følte ſig trættet ved denne Anſtrængelſe, eller om andre Tanker lokkede ham fra det eensformige Arbeide i Marmor, — Adonis blev endnu dennegang ikke færdig.

Imidlertid havde den romerſke Civilingenieur, Cav. Valadier d. 6te Mai 1830 begyndt Arbeidet i Pederskirkens venſtre Tverſkib, hvor Monumentet over Pius den Syvende ſkulde opſtilles, ligeoverfor Raphaels

Digitized by Google

Transfiguration paa den hellige Leo's Alter. Men Thorvaldſens Arbeider til dette Monument ſtode paa denne Tid færdige, ſaa at han, da han havde retoucheret ſig træt paa Adonis, nu kunde hvile ſig ved et mindre betydeligt Arbeide. I Foraaret 1829 var hos ham af en Skotlænder, Mr. Alexander Murray, beſtilt en Napoleons-Buſte, fremſtillet paa den, ved de romerſke Keiſerbuſter hyppigt forekommende, Maade, ſom en Apotheoſe, idet den Forevigedes Buſte foreſtilledes hævet til Olympen paa en Ørns Vinger. Vor Kunſtner, ſom aldrig havde ſeet Napoleon, havde i dette Arbeide at henholde ſig til andre Buſter eller Portraiter af Keiſeren, og af Correſpondancen ſees det, at dette Værk ſkulde hos Torlonia betales ham med 100 Louisd'ors.

I ſamme Hviletid giorte han ogſaa Monumentet for Grev Potocki ganſke færdigt. Der manglede, ſom foromtalt endnu et Basrelief til Fodſtykket, og hertil modelerede han et Basrelief, en Victoria, ſom i ſin høire Haand holder en Palmegreen og med ſamme Haand ſtøtter ſit Skiold mod Jorden; om den venſtre Arm, ſom holder Spydet, hænge Seierskrandſe. Paa Skioldet ſkulde Indſkriften finde ſit Sted.

Formodentlig ikke ganſke tilfredsſtillet, eller maaſkee fordi ſaadanne Basrelieffer ſaa let kunde finde Anvendelſe, lod han det ikke blive herved, men modelerede ſtrax et andet, hvori han fremſtillede Victoria, ſiddende med Skioldet, hvorpaa hun ſkriver, ſtøttet mod ſit Skiød; hun har taget Sæde paa en Trophæ og hviler venſtre Fod mod en Hielm, bag hvilken er henſtillet en Palme. Endnu foretog han en tredie Behandling af den ſamme Gienſtand. I dette Basrelief ſidder Victoria paa en nøgen Klippe; med venſtre

Digitized by Google

Haand støtter hun Skioldet, paa hvilket hun skriver, mod Skiødet; Gevandtet er glidet ned over venstre Skulder; til høire ligger Hielmen og Sværdet.

Uagtet dette meget Arbeide, for at tilveiebringe et Basrelief til Potocki's Monument, fik dog intet af disse Basrelieffer denne Anvendelse. Den Afdødes Slægtninge, som imidlertid vare blevne gjorte opmærksomme paa det skiønne Basrelief, vi nyligt have nævnt: Dødens siddende Genius, udbade sig nu dette, frem for noget andet, og da Thorvaldsen, som nævnt, samtidigt hermed fuldførte den colossale Buste af Napoleon, som ogsaa skulde have et Fodstykke, fandt han saaledes Leilighed til strax at anvende en af de nævnte Victorier. At dette idetmindste har været hans Tanke, antage vi saameget hellere, da vi paa en Contrakt af 19de Nov. 1830 finde en Blyantstegning fra hans Haand, der fremstiller Napoleons-Busten i denne Forbindelse med Basrelieffet: Victoria, siddende paa en Trophæ og skrivende paa Skioldet.

Digitized by Google

CXX.

Forhandlinger angaaende Byrons Monument. Skizzen. Julidagene i Paris. Brondsteds Skrivelse fra Paris. Thorvaldsen gior sit Testamente. Kong Ludwig af Bayern's Skrivelse. Basrelief til Byrons Monument: Erato og Amor, fortrænges af et andet: Sangens Genius. Pavemonumentet skal opstilles; mødende Vanskeligheder. To siddende Engle modeleres ihast til Monumentet.

1830.

Vi have under forrige Aar, angaaende Bestillingen paa Lord Byrons Monument, meddeelt, hvad Sir Th. Hobhouse i Commissionens Navn skrev til vor Kunstner, hvoraf det erfaredes, at Thorvaldsens Betingelser vare blevne modtagne med „sentimens très profonds de reconnaissance."

I en Skrivelse af 2den Decbr. s. A. besvarede Thorvaldsen denne Bevidnelse i samme Aand, og som en Følge heraf havde han i dette Aar, medens han endnu var i München, modtaget Brev fra Hobhouse af 9de Febr., hvor det meldtes ham, at 1000 £ vare deponerede til hans Raadighed i Torlonia's Bank.

I dette Brev yttrede Hobhouse desuden med Hensyn til Statuens Udtryk og Holdning og i Betragtning af den i forrige Brev berørte Legemsfeil ved den Afdøde, at man vilde foretrække, at Portraitstatuen fremstilledes siddende.

Digitized by Google

„Quelques membres du Sous-Comité," ſkrev han, „penchent pour la Statue assise, vu le genre contemplatif de la poésie, vu aussi le défaut du pied, dont je Vous ai parlé auparavant. Nous en laissons pourtant la décision à Votre génie." Kun udbad man ſig, naar Compoſitionen var færdig, en lille Skizze eller Tegning, for at denne kunde forelægges Subſcribenterne.

Paa nærværende Tid, Auguſt 1830, giorde Thorvaldſen en Skizze til Monumentet og vilde nu benytte de øvrige Sommermaaneder til Modellens Udførelſe, men der kom baade i det Ydre og i det Indre Adſkilligt iveien, ſom drog hans Tanker til andre Sider.

Efterretningen om Julidagene i Paris naaede ſnart til Rom, og, hvorledes endog Følgerne ſkulde viſe ſig i hans nærmere Omkreds, var han dog i den Grad udgaaet af Folkets Midte, at han maatte føle ſig opløftet ved dets herlige Seir. Brønbſted var i Paris; fra ham, der kiendte Thorvaldſen og deelte hans politiſke Følelſer, maatte man dog ſnart faae noget Nærmere at vide. Og dette forventede Brev udeblev heller ikke længe. Under 12te Auguſt ſkrev denne Ven et Brev fra Hôtel de l'Orient i Paris, ſom, for at det kunde meddeles i en videre Kreds af de romerſke Venner, var ſkrevet paa Tydſk.

Af dette Brev uddrage vi, i denne Forbindelſe, hvad han berettede om de ſeneſte Begivenheder:

„An Thorwaldsen in Rom!

— — — — — — — — — — — — —

Ich bin eben hier ein sehr naher Augenzeuge sehr merkwürdiger Begebenheiten gewesen; denn

Digitized by Google

in den drey glorreichen (aber auch sehr blutigen) Tagen, 27, 28 und 29sten Julius, haben die Pariser, das muss man ihnen lassen, nicht bloss die eigene Sache, sondern recht eigentlich die Sache der europäischen Menschheit gegen Gewalt und Unterdrückung und Obscurantismus aller Art, tapfer und tüchtig, ausgefochten; und was beinahe noch merkwürdiger ist, zumal in diesem Volke und nach einer solchen Loslassung aller Furien, nach Strömen von Blut und einem Holocaust, in den Strassen von Paris von 7000 bis 8000 Getödteten oder Verwundeten, Alles ist schon wieder ruhig und in die vorige Ordnung getreten, (nur haben sich die absoluten und jesuitischen Herren verschiedener Farben absentirt, und Paris erscheint mir wie verjüngt, lebensfroher und lustiger als jemals). Die Franzosen haben sich in 8 bis 10 Tagen nicht nur eine revidirte und vielfach verbesserte Constitution erworben, sondern auch, (was sehr wichtig ist, zumal in einem Lande, wo die verschiedenen Partheyen grosse Lust haben, einander todt zu schlagen) einen vortrefflichen, wahrhaft constitutionellen König, Louis Philippe 1er (den Herzog von Orleans) erkoren, und der alte Herr mit seiner ganzen Familie, inclusive die Heroine, ich meine die dauphinische Amazone, die es vergebens versucht hat, die Vendée wiederum auf die Beine zu bringen, und mit allen seinen Pfaffen und Jesuiten und Heidukken u. s. w., schifft sich eben heute in Cherbourg für England ein, wo

Digitized by Google

die ganze Gesellschafft sehr wahrscheinlich ein damn the fellows! und ein Kothwerfen des Londonner Pöbels, und kein Mitleiden irgend eines rechten Mannes erwartet.

Ich habe in meinem Leben nichts nationalschöneres gesehen, und die Ereignisse der drey thatenreichen Tage (27, 28 und 29 Juli) haben mich mit den Franzosen und ihren, nur zu wohl bekannten Fehlern und Unarten gänzlich ausgesöhnt. Es war nur eine, sehr schöne und patriotische Volksbewegung, elastisch, schnell, fast wie instinctmässig, durchaus allgemein und factionslos, und dabey sehr brav und tapfer, und, was individuelle Ansprüche betrifft, vollkommen uneigennützig. Von Millionen, welche den Erstürmern der Königlichen Schlösser in die Hände fielen, ist kein Piaster entwendet worden, und der hitzige 18 oder 20jährige Student von der école polytechnique, oder de Médecine, oder des droits, hauchte, wenn von einer Kugel getroffen, ebenso gelassen als der alte geprüfte Soldat, sein junges Leben aus, und ein schwarzbärtiger Lastträger oder fort de la halle, der etwa neben ihm gefochten hatte und nun den jungen Menschen aus dem Getümmel heraustrug, kehrte alsbald eben so gelassen dahin zurück — es war nur ein einziger Wille, ein Zweck, eine That. Wenn ein Volk sich so beträgt, so verdient es frey zu seyn.

Digitized by Google

Ueber das Detail dieser merkwürdigen und folgereichen Ereignisse, die ich mit der lebhaftesten Theilnahme angesehen habe, möchte ich sehr gern Dir und unseren römischen Freunden einen genaueren Bericht abstatten — auch kann dieses sehr füglich geschehen, wenn ein anderer unserer Landsleute widerum von hier nach Rom geht; aber heute bin ich des Schreibens müde.

Was man alles in dieser Welt schreiben muss! Bald Briefe, bald Bücher, (und die Doctors noch dazu Recepte!) Ich sympathisire in dieser Hinsicht ganz mit unserem .... (aber hochseligen) König Christian dem VII^ten^, der, als zwei Pagen ihm den Lehnstuhl am Tische festhielten, damit S^e^ Majestät nicht échappire bis alle Höchstderselben vorgelegte Sachen unterschrieben wären, ganz gelassen und mit einer Art von Wehmuth dem einen der beiden Pagen sagte: „Höre, Du! Es ist aber doch auch entsetzlich viel Schmiererey in meinem Reiche!" Und Du selbst, lieber Thorwaldsen! scheinst mir auch, was l'horreur der Schmiererey betrifft, mit Sr Majestät ziemlich einverstanden, indem ich nun in 6 Jahren keine Zeile von Dir gesehen habe. —"

I de ſamme Dage giorte Thorvaldſen omſider det Skridt, ſom man gierne udſætter til en beleiligere Tid, fordi det ſom ofteſt er ubeleiligt at berede ſig ſin Bortgang fra

Digitized by Google

Livet, — han giorte sit Testament, og blev, trods alle Fristelser, som man havde stillet ham, sin tidligere Plan tro.

Dette hans første Testament udfærdigede han under 8de August 1830, saaledes:

„Ved nærværende lovformelige Dokument, som indeholder min sidste ufravigelige Villie, med Hensyn til Bestemmelsen af, hvad jeg efter min Død efterlader mig, fastsætter jeg som følger:

§ 1.

Til Gavn for Konst og Videnskabelighed i Danmark, skienker jeg til Kiöbenhavn alle mine samtlige Konstsager, bestaaende i:

a) Malerier.
b) Tegninger.
c) Kobberstik.
d) Medailler.
e) Udskaarne Stene og antike Guldsmykker.
f) Paster.
g) Bronzer.
h) Etruriske Vaser og Terracotter.
i) Min Bogsamling.
k) Ægyptiske Oldsager.

§ 2.

Det er min Villie, at disse Konstsager udgiøre et Museum for sig selv, som fører mit Navn, og som hverken maa forøges med fremmede Samlinger, eller under hvilketsomhelst Paaskud deles eller lide nogen Formindskelse.

Digitized by Google

§ 3.

Af Staden Kiöbenhavn bør anviſes til dette Muſeum et paſſende ſærſkilt Locale, hvorved maa tages Henſyn paa Sikkerhed imod Ildsvaade.

§ 4.

For at beſee Muſeet, bør faſtſættes en liden Indgangspriis, og de derved indkomne Penge anvendes til at lønne en Opſynsmand. Konſtnere erlægge Intet.

§ 5.

Betalingsſummen for de af Danmark hos mig beſtilte Arbeider, tilligemed hvad jeg efterlader mig i Penge efter min Død, ſkal urokkeligen henſættes i Nationalbanken i Kiöbenhavn, og alene Renterne tilfalde min Datter: Elisa Sophia Charlotta og hendes Afkom.

§ 6.

Derſom min Datter ſkulde afgaae ved Døden, uden at efterlade noget Afkom, eller i Tilfælde, at hendes Afkom i Tiden uddøde, da er det min Villie, at ovennævnte Rentepenge anvendes til Beſtillinger hos danſke Konſtnere, for ſaaledes at fremme Konſten og tillige forøge Galeriet i det af mig oprettede Muſeum.

§ 7.

Med Henſyn til de i mine Studier henſtaaende Arbeider, ſkal følge en nøiere Detaille.

Albert Thorvaldsen."

Rom d. 8 August 1830.

Dette Dokument havde, efter Skriften at dømme, dog i længere Tid ligget færdigt og reenſkrevet, førend han

Digitized by Google

fandt det raadeligt, egenhændigt at forsyne det med Datum og Underskrift. Det bliver altsaa ogsaa heraf saameget mere sandsynligt, at han i denne Sag længe har tænkt frem og tilbage og ikke alene vaklet i sit Forehavende, men endog for en kortere Tid ganske opgivet det. Han havde ikke til alle Tider en Raadgiver ved sin Side, der kunde byde dem Spidsen, der bearbeidede ham i anden Retning, og vi kunne paa den anden Side ikke fortænke Kong Ludwig af Bayern i, at han, som havde giort saameget for Kunstens Opkomst i sit Land, ogsaa nu ønskede at drage vor Thorvaldsen ind under sine Besiddelser.

Et saadant smigrende Ønske var allerede udtalt under Thorvaldsens sidste Ophold i München, og vor Kunstner synes ogsaa temmelig villig at være gaaet ind paa Forslaget. At dette ikke er en blot Formodning, vi her driste os til at udtale, vil erfares af efterstaaende Skrivelse, som hans høie Velynder i München skrev til ham i Slutningen af dette Aar, — et Par Maaneder efterat Thorvaldsen var bleven saa enig med sig selv om, hvad han vilde gjøre, at han besluttede at sætte sit Navn under Testamentet.

Skrivelsen fra Kong Ludwig af Bayern lyder saaledes:

München 21 November 1830.

„Sie wissen, hochgeschätzter Thorwaldsen, daß hier die Kunst großartig getrieben wird, daß sie blüht, außer gerade ein Zweig, an dem mir sehr viel gelegen ist, in dem Thorwaldsen der ausgezeichneste seit Jahrtausenden (—). Die Bildhauerkunst liegt leider gänzlich nieder; einen trefflichen Meister derselben für München zu erwerben thut Noth, aber ich zögerte noch; eben jetzo muß ich wissen

Digitized by Google

ob und wann Bayerns Hauptſtadt das Glück zu Theil wird, Sie zu beſitzen. Darum ſchreiben Sie mir jetzo, ob Sie dazu entſchloſſen ſind und in welcher Zeit, nächſten Jahre, nehmlich in dem 1831 oder 1832, eintreffen werden, daß ich dann aber auch darauf zählen kann. Mich freut recht, daß Sie mit der Vollendung des Adonis ſich beſchäftigen. Wagner ſchrieb mir, ... Ihnen meinen Imhoff wegen ihm ertheilten Auftrag, wird ausgerichtet haben. Einen ſolchen Erwerb wird München nie gemacht haben, wenn es ſich Ihrer zu erfreuen haben wird. Mit dieſer Geſinnung der, Ihren Werth zu ſchätzen wiſſenden,

Ludwig."

Monumentet over Lord Byron ſkulde altſaa netop paabegyndes, da Efterretningen om Julidagene i Paris ſynes at have afledet Kunſtnerens Tanker fra det ſtille Arbeide. Af et Brev, ſom er dateret d. 21de Auguſt 1830, erfare vi dog, at han paa denne Tid, eller kort efter, atter har vendt ſin Hu til Arbeidet; thi dette Brev bærer paa ſin blanke Side et Udkaſt til Byrons Monument. Der var ogſaa paa denne Tid truffet de ſædvanlige Forberedelſer til Statuens Modelering, men iſtedetfor at tage fat paa den, ſyſſelſatte han ſig med et Basrelief til dens Fodſtykke. Formodentlig har han endnu ikke haft Ro til at hengive ſig i det ſtørre Værk, og har derfor givet efter for ſin vante Tilbøielighed og foretrukket det mindre.

Det Basrelief, han nu modelerede, er en Medaillon, hvor Sangens Muſa er fremſtillet ſiddende med Lyren i ſin Haand, medens den hosſtaaende Amor, med Buen halvt ſkiult bag under ſine Vinger, læner ſig op til hendes Side,

Digitized by Google

forfølgende, som det synes, med sin Lytten Efterklangen af hendes endte Sang.

Dette skjønne Basrelief, som Kunstneren kaldte Erato og Amor, blev vel senere udført gientagne Gange i Marmor, men ikke til den Bestemmelse, der havde fremkaldt det. Formodentlig betegnede det ham ikke tilstrækkeligt Byrons Individualitet. Neppe var derfor denne Model færdig, før han begyndte et andet Basrelief til dette Monument, og af en henkastet Tegning til den nu valgte Composition, paa et Brev af 31te August d. A., have vi en omtrentlig Tidsbestemmelse ogsaa for dette Arbeide. Det nye Basrelief fremstillede Sangens Genius, som med sin ene Fod paa Forstavnen af et Skib, stemmer Lyren og lytter efter Tonernes Harmoni.

Nu skulde Statuen begyndes, det var i November 1830; men da han havde arbeidet et Par Uger derpaa, kaldtes han til St. Pederskirken, hvor nu alt var færdigt til at modtage Pavemonumentet. Og her ventede ham en Mængde Bryderier og en Kamp med Forholdene, som i længere Tid optog alle hans Tanker.

Paa Stedet, hvor Pius den Syvendes Monument skulde opstilles, overraskedes han ved at erfare, hvad man ikke havde giort ham opmærksom paa, og som ikke var faldet ham ind, at Liget af den Afdøde efter Vedtægt skulde indsættes i selve Monumentets Fodstykke. Den nærmeste Følge af denne ikke beregnede Fordring var den, at hele Monumentet maatte rykkes længere frem, end han havde tænkt sig det, for saaledes at vinde en Dybde, der passede til Kistens Længde. Derved forsøgedes Udladningerne af Resailliterne, som skulde danne Sidepartierne, og Forskydningen imod Fonden

Digitized by Google

blev saaledes altfor paafaldende. Herpaa maatte der raades Bod ved at motivere Reſailliterne. Til disse Vanskeligheder stødte endnu andre. Maalet paa Høiden af Buen, under hvilken Monumentet skulde stilles, var ham opgivet 5 til 6 Palmer for lidet. Dette vilde have tilfølge, at Pavens Hoved vilde komme for langt ned i Forhold til Kæmpferne (imposte) af Buen, og at der bagved Monumentet vilde blive et altfor stort, tomt Rum.

Da Thorvaldsen saaledes var bleven opmærksom paa, at disse Forhold betydeligt vilde skade hans Arbeides Virkning, greb han først til, at ville lade Buen tilmure bag Monumentet, for saaledes at bringe andre Forhold tilveie; men dette vilde man paa ingen Maade tillade, da Buens Lukning vilde hindre Lyden fra det ved Siden liggende Kapels Orgel. Som Architect kunde han altsaa ikke hiælpe sig; han maatte derfor prøve det som Billedhugger.

Bagved den Stol, hvori Paven sidder i Monumentet, er et Nicheparti, som han lod dekorere saaledes, at det giorte en Overgang til Kirkens Architectur, og nu modelerede han i utrolig Hast, i Løbet af December, to siddende Engle, i Legemsstørrelse, hvilke foreløbigt kunde anbringes, i Gips, i Vinklerne paa begge Sider af Pavens Stol.

I denne Skynding lod han sig nøie med at udtale den samme Tanke, som han allerede havde udtalt i Begyndelsen af dette Aar, da han modelerede et Gravbasrelief for Mr. Thompson. Begge disse Engle ere symmetrisk anordnede, siddende omtrent i samme Stilling. Den Ene vender sit skiønne Hoved op mod den trætte Olding og viser ham med Fingeren paa det udrundne Timeglas, at Tiden er omme; den Anden lader sin høire Haand med Griffelen

Digitized by Google

hvile paa den nyligt lukkede Bog: den hellige Fader har endt ſit Livs Gierning; der er intet mere at optegne.

Disſe to Modeller bleve, ſom man kan tænke ſig, uforſtyrret ſatte i Arbeide og vare betimeligt udførte i Marmor, da Tiden kom, at Monumentet ſkulde afdækkes. Denne Høitidelighed fandt Sted den 2den April 1831.

Nogle Uger efter gik han ſelv ud i St. Pederskirken, for, ſom han ſagde, at ſee Monumentet med et friſkt Øie. Han var ikke ganſke tilfreds med Virkningen, og giorde ſelv den Bemærkning, at de to, under hans Forlegenhed tilføiede, Engle ſkadede de ſtørre Figurer, idetmindſte der, hvor de dengang vare anbragte.

Som ſædvanligt havde dette ſidſte Aar, ligeſom de mange foregaaende, ſine Æresbeviisninger og ſin Hyldeſt at opviſe. Under 30te Juni var han bleven optagen til Medlem af Société des Amis des Lettres i Warſchau, under 12te Auguſt ſom Æresmedlem af Accademia della Valle Tiberina Toscana di Scienze ed Arti i Florents, og under 20de Septbr. ſom Membre honoraire de l'Université Impériale i Wilna.

Digitized by Google

CXXI.

En Foræring fra Staden Turin. Goethe's Søn i Rom; hans Ped. Portraitmedaillon. Forholdet til Academiet. Thorvaldsen vil nedlægge Professoratet. Carnevals-Revolutionen. Vor Kunstner i en Slags Pengeforlegenhed. Thorvaldsen og hans danske Garde i Rom; han vil reise bort. Modellen til Byrons Statue gjøres færdig. Monumentets senere Udførelse og videre Skiebne. Adonis foretages atter. Skrivelse til Kongen af Bayern.

1831.

Det nye Aar bragte strax ved sin Begyndelse vor Kunstner et Erkiendtlighedstegn fra Staden Turin, hvis Syndicat under 8de Januar 1831 oversendte ham en kostbar Guldbaase med C. T. (Civitas Torinensis) i Brillanter og deri en forbindtlig Taksigelses-Skrivelse, for den Veiledning og Interesse, han havde vist nogle af denne Stads unge Kunstnere i Rom under deres Arbeider til Forskiønnelsen af Kirken della B. V. Madre di Dio i Turin.

Thorvaldsen var nu igien kommen nogenlunde til Ro efter Opstillingen af Monumentet i St. Peder, og da Modellerne til de to siddende Engle vare overgivne i hans Marmorarbeideres Hænder, kunde han igien begynde paa Byrons Statue.

Digitized by Google

Der kom imidlertid et lille Arbeide imellem, hvilket vi her ikke ville forbigaa.

I forrige Efteraar var den unge Goethe, Digterens Søn, kommen til Rom, og Legationsraad Keſtner havde ført ham til Thorvaldſen. Han fortæller*), at da han foreſtillede vor Kunſtner den ſtore Goethes Søn, frembragte det hos Thorvaldſen en Overraskelſe, der bevægede ham til Taarer; han tog den unge Mand i ſine Arme og vilde længe ikke ſlippe ham igjen.

Faa Uger efter døde den unge Goethe i Rom og fik ſin Grav ved Ceſtius Pyramiden; Thorvaldſen viſte ſin Deeltagelſe ved at ſmykke den med en Portraitmedaillon, hvortil Modellen blev modeleret i de første Dage af dette Aar.

Byrons Statue var under Arbeide, men det vilde ikke ret gaa. Juli-Revolutionens Røgſkyer naaede ſnart hen over Rom; der var over Gemytterne en Lummervarme, ſom bebudede et Tordenveir.

Ogſaa i ſine Embedsforhold ved Akademiet St. Luca var Thorvaldſen et Bytte for Misſtemninger, — maaſkee ſtode disſe i Forbindelſe med Pavemonumentet — og af Brevene ſees det, at han havde giort Skridt til ganſke at nedlægge Profeſſoratet, en Beſlutning, ſom han indberettede til Akademiet under 11te Septbr. 1831, uden at den dog kom til Udførelſe, da der fra St. Luca indløb en Skrivelſe af 14de ſ. M., hvori man tilkiendegav ham, at hans Forehavende i høi Grad vilde ſmerte Akademiet, der, paaſkiønnende hans ſtore Kunſtnerværd, indſtændigt bad ham, at

*) Keſtner, Röm. Studien, Pag. 79.

Digitized by Google

tage sin Beslutning tilbage og idetmindste i nogen Tid endnu at beklæde Professoratet.

Carnevalet nærmede sig, men Stemningen var nedtrykt og uhyggelig, og man ventede sig ikke noget Godt af de ellers saa glade Dage.

En Middag paa denne Tid overraskedes Thorvaldsen i sin Bolig af et Besøg af Executorerne i Cardinal Consalvis Bo, hvilke kom, for at melde ham, at de resterende 12,000 Scudi for Monumentet over Pius den Syvende nu kunde blive ham udbetalte. Overrasket ved dette Budskab, svarede Thorvaldsen, at denne Sum først tilkom ham, naar Arbeidet fuldstændigt var afleveret; men nu erfarede han, at Grunden til dette uventede Tilbud alene var den, at Vedkommende, under det truende Uveir, befrygtede Angreb paa de offentlige Kasser; han maatte altsaa bestemme sig til, enten strax at sætte sig i Vognen, som holdt for Døren, og at følge med, for at hæve Summen, eller at lade den henstaa, fra dette Øieblik af, paa egen Regning og Risico.

Ihvor overraskende og foruroligende denne bestemte Erklæring end kom over ham, maatte han dog føie sig derefter, og ufortøvet satte han sig i Vognen hos Executorerne, som førte ham til Monte di Pietà, hvor man i en Skynding udbetalte ham de 12,000 Scudi. Med en Mængde Pengesække, opstablede i Vognen, kiørte han derfra, vistnok i Uro over, hvad der kunde tilstøde paa Veien, ligetil Torlonias Bank, i Haab om, der at blive lettet paa en stikkelig Maade fra sin Byrde.

Men hos Torlonia's var Alt i Uro og Bevægelse. Ved Rygtet om den forestaaende Catastrophe, var man ifærd

Digitized by Google

med at træffe Foranſtaltninger til Bankens Beſkyttelſe; Gaarden var opfyldt af ridende Gensdarmer, og Torlonia og hans Betiente afviſte kort og godt Thorvaldſen med de Ord, at Enhver nu havde nok at giøre med at redde ſit Eget. I denne yderlige Forlegenhed tog vor Kunſtner ſin Tilflugt til Madame Torlonia's Forbøn, og opnaaede omſider ved hendes Mellemkomſt, at man hialp ham ud af denne Situation.

Saaledes lettet, vendte han tilbage til Via Sistina og mødte der de vorende Rygter om Alt, hvad Pøbelen havde ifinde — deriblandt ogſaa, hvad han ſelv havde at befrygte — hvilket Sidſte fandt ſaameget lettere Indgang hos ham, ſom han ikke var libet tilbøielig til at betragte ſig ſelv ſom et allerede længe udſeet Offer for Fanatisme og Rovbegierlighed.

De unge danſke Kunſtnere ſtillede ſig om den Gamle, og i den førſte Bevægelſe modtog Thorvaldſen deres Tilbud om Biſtand til Beſkiermelſe for ſine Arbeider og ſine Samlinger. Han benyttede nu denne Leilighed til at meddele dem, at Fædrenelandet var hans Arving og tilkommende Eier af Alt, hvad han havde om ſig. Men da de, ved Rygtet om de ombrivende Sværmes fanatiſke Henſigter, vilde danne ham en nordiſk Livvagt i hans Bolig, erklærede han ſig derimod med de Ord, at det vilde være for dyrt betalt, om Nogen af dem ſkulde tilſætte Livet for ham eller hans Arbeider. „Vil man berøve mig mine Penge", ſkal han have tilføiet, „ſaa lad dem tage dem; jeg faaer da at ſee til, at ſkaffe mig nogle igien! Og er det mit Liv, man vil tage, ſaa lad dem tage det! Saa er det jo forbi, og dø ſkal vi dog Alle!"

Digitized by Google

Faren drev imidlertid snart over, og siden lo man ad den hele Forstrækkelse. Men fra den Tid af, har man sagt, følte Thorvaldsen sig uhyggeligt i Rom, og yttrede stadigt, at han vilde reise, naar han havde faaet de Arbeider fra Haanden, som han hidtil havde paataget sig. At disse Ytringer ogsaa vare i Alvor og Sandhed, derom foreligge flere Vidnesbyrd, baade i hans egen og i hans Omgivelsers Correspondancer. Til Jørgen Knudsen og Mr. Bailly, som paa denne Tid vare i Neapel, havde han skrevet det, og i deres Svar foresloge de Thorvaldsen, at reise over Marseille, Paris og London, hvor de da skulde mødes. Efter andre Breve tænkte han senere paa at gaa til München, hvor man ogsaa ventede ham.

Imidlertid deelte han sig nu i Rom mellem Marmorarbeidet paa Adonis og Modeleringen af Byrons Statue. Apostlerne Petrus og Paulus sendte han til Carrara; efterhaanden skulde de øvrige følge, for der at udføres i Marmor. I de romerske Studier var det især Fuldførelsen af Alexanderstoget i Marmor til Christiansborg, som var i stadig Gang.

Da Adonis i Mai nærmede sig Fuldendelsen, besluttede han, at lade Modellen til Byron afstøbe, saaledes som den fortiden var. Han var saa ofte bleven forstyrret i dette Arbeide, at han nu, uagtet han ikke var tilfreds dermed, dog vilde have det fra Haanden; under den paafølgende Udførelse i Marmor kunde han jo underkaste det adskillige Forandringer og Rettelser.

Efter Commissionens Ønske havde Thorvaldsen fremstillet Lord Byron siddende. Til hans Sæde havde Kunstneren valgt nogle Ruiner af den græske Kunst, et Fragment

Digitized by Google

med Apollos Lyre paa den ene Side og Minervas Ugle paa den anden. I sin venstre Haand holder Byron, halv aabnet, Digtet Child Harold, medens han, med Griffelen i den høire Haand stemmet mod Hagen, forfølger en Tanke, som han vil nedskrive i Bogen. Den venstre Fod hviler paa Fragmentet af en doriſk Søile; det høire Been er udstrakt og vækker, næsten umærkeligt, Foreſtillingen om en Legemsfeil. Paa Jorden til venstre et Dødninghoved, enten med Hensyn til den Stemning, som charakteriserer Digteren, eller til hans bekiendte Digt til en Drikkeſkaal, giort af et Cranium.

I Juni 1831 var baade Statuen og Basrelieffet, Sangens Genius, som stemmer Lyren, færdige i Modeller og under Arbeide i Marmor; men først i April 1835 anmeldtes*) dette Monuments Ankomst til London. Af den meddeelte Brevveksling have vi alt erfaret, at der oprindeligt ikke var taget nogen fast Bestemmelse med Hensyn til den Plads, dette Monument skulde indtage. Der nævnedes baade Westminster Abbediet, St. Pauls Kirken, det Brittiske Museum og Nationalgaleriet. Men alle disse Steder syntes lukkede for Byrons Eftermæle. Imod Opstillingen i Westminster mødte den første Protest fra Geistlighedens Side; Monumentet blev i Kasserne deponeret i Hvælvingerne under Customhouse, og da Tiden omsider kom, at det atter skulde frembrages, var det længe ikke til at finde. Endnu i 1845 vidste man ikke, hvor det skulde forundes en anstændig Plads; man tænkte dengang paa at føre det til Kirkegaarden i Kensal-green, men Trinity College i Cambridge aabnede

*) Tüb. Kunstblatt. 1835. No. 27. Ibid. 1844. No. 72.

Digitized by Google

nu sine Porte, og der blev Byrons Monument omsider modtaget og opstillet i Bibliotheket*).

Det var altsaa fortiden Adonis, for hvis Fuldførelse nu alt skulde vige. Thorvaldsen vilde bort fra Rom. Til Kiøbenhavn? eller til München? synes blot at have været Spørgsmaalet. For et Aar siden havde han underskrevet sit Testament og indsat sin Fødeby til sin Arving; han havde under Carnevals-Revolutionen aabenbaret sine romerske Landsmænd denne tagne Bestemmelse, men ellers ikke foretaget noget Skridt; — for ham syntes det at maatte være tilstrækkeligt, hvad han havde giort, — man vidste det jo, da han selv havde sagt det! Men fra Danmarks Side var det dog alligevel, som om der Intet var skeet! — (en naturlig Følge af, at man der kun havde Rygtet at holde sig til). Enhver, som kiendte ham nøiere, vil kunne gjennemskue hans Tanker i denne Retning og indrømme, at dette var nok til at vække hans Misfornøielse, og til deraf at lade ham uddrage den Slutning, at man altsaa derhiemme ikke brød sig synderligt om ham. Vil man nu see tilbage til det Brev, han ved Udgangen af forrige Aar modtog fra Kongen af Bayern med Indbydelse til at flytte til München, hvor „die Kunst großartig getrieben wird", saa vil man indrømme, at hans Fødeby paa denne Vægtskaal var nærved at vippe i Veiret. Imidlertid besvarede han dog ikke Kong Ludwigs Brev strax, og der kom, som sagt, meget imellem, som gav ham Andet at tænke paa.

---

*) Naglers Künstler Lex. XVIII. P. 422. Illustr. Zeit. 1846. No. 132.

Digitized by Google

Nu, i Juni 1831, da han snart kunde aflevere Adonis, fremtog han atter det henlagte Brev, som dog omsider skulde besvares, og nærstaaende Raadgivere og Tilskyndere savnedes ikke; man har udentvivl endogsaa lettet ham denne Byrde, ved at forsyne ham med en Concept til, hvad han skulde svare.

En saadan Concept fra en fremmed Haand til det Svar, han skulde sende Kong Ludwig paa Indbydelsen, foreligger, og vi meddele den, saa fuldstændigt som vi formaa, uden dog at vide, hvorvidt Thorvaldsen har benyttet den:

Rom, d. 11te Junii 1831.

„Ich ersuche unterthänigst Eure Königliche Majestät nicht mit Ungnaden zu ansehen, daß ich erst jetzt Höchstderselben gewogenen Brief beantworte. Es war mein Gedanke, nach Abdeckung des Päbstlichen Monuments, nach Carrara und von da nach München zu gehen; allein die Aufstellung des Monuments war später als erwartet beendiget — — — sich nicht berechnen ließen, und die Unannehmlichkeiten, welche sich daran knüpften, haben mich in längerer Zeit sehr angegriffen.

Die Adonis Figur wird binnen kurzer Zeit eingepackt, und dann bin ich nicht ohne Hoffnung diesen Sommer fortzugehen, obwohl, da ich wegen mehrerer Umstände nicht (umhin) kann, mein Vaterland zu besuchen, ich befürchte, daß dieser Sommer nicht hinreiche zu einem so ausgedehnten Reiseplan.

Vor allem aber ersuche ich unterthänigst Ewre Königl. Majestät, mich nur als einen Veteran anzusehen, dessen einziger Wunsch ist, in einem Lande zu leben, wo die Kunst blüht und großartig getrieben wird.

Unterthänigst".

Digitized by Google

CXXII.

Basr. Minerva og Achill's Vaaben. Basr. En gammel Satyr og en lille Faun. To Tilsætnings-Basrelieffer til Friisen. Bissen modelerer Thorvaldsens Buste. Thorvaldsen udnævnes til Officeer af Æreslegionen. En Skrivelse i denne Anledning. Maximilians Hestestatue skal foretages.

1831.

Da Arbeidet paa Adonis igien begyndte at trætte, maatte Thorvaldsen søge sig lidt Hvile og Adspredelse i en ny Composition. Den colossale Achilles Statue til Labouchère kunde det vel nu have været Tid at begynde paa; men et saadant Foretagende var endnu hverken modnet eller forberedet. Derimod kunde han jo lettere begynde et af de Basrelieffer, som, i Forbindelse med de ældre homeriske, skulde smykke denne Statues Fodstykke. Han havde i Ovids Metamorphoser fundet et passende Emne: Striden imellem Ajax, Telamons Søn, og Ulysses om den faldne Achill's berømmelige Vaaben, og dette behandlede han nu i et Basrelief, hvori han fremstillede Minerva, som har udtalt den afgjørende Dom mellem de to stridende Parter; tilvenstre Ulysses, hvem Arven er tilkiendt, og to phrygiske Drenge, som bringe ham Achills Vaaben;

Digitized by Google

tilhøire Ajax i Harme, og, paa en dybere Plan, Achills Grav, ved hvilken Thetis sidder sørgende.

Dette Basrelief var endnu ikke afformet, da vor Kunstner, forlystende sig i den kiære Frihed, kastede sig over et andet lille Arbeide, en Composition, som han allerede for mange Aar siden havde udkastet i flere skiønne Tegninger, uden endnu at have faaet Ro til at lade den fremtræde i et Basrelief. Det fremstiller: En gammel Satyr, som ligger paa sin Vinsæk og lærer en lille Faun at spille paa Rørfløiten.

Naturligviis optog et saadant Arbeide ham ikke mange Dage, og, medens han nu havde Hænderne frie, fremstod der ogsaa et Par Tilsætningsstykker til det mindre Exemplar af Frisen Alexanders Indtog. Det ene af disse, som kunde, naar et opgivet Maal maatte fordre det, indsættes under Gruppen af Alexanders ridende Følge, fremstiller en Rytter, som ved Haanden fører sin Hest, der er bleven strækket af en gisende Hund. Det andet, som strax blev optaget i Exemplaret til Christiansborg og indsat under den Afdeling, der fremstiller Faareflokken under Babylons Mure, fremstiller: En Moder, som i Spøg lader sin lille Dreng ride paa Ryggen af Vædderen.

Thorvaldsen gav sig paa denne Tid ikke alene Frihed og Ro til at sysle med deslige Smaating, men fandt endogsaa Leilighed til at sidde for en anden Kunstner, der ønskede at efterlade os hans ædle Træk i en Buste fra denne hans Livsepoche.

Det var hans, i Kunsten beslægtede, Ven og Landsmand, Billedhuggeren Wilhelm Bissen, som henvendte denne Anmodning til ham og fandt ham beredt.

Digitized by Google

Allerede i sex Aar havde Bissen arbeidet selvstændigt i Rom, uden at han ved nogen betydelig Bestilling fra Fædrelandet havde fundet Leilighed til at hævde den Anseelse som Kunstner, hvortil først de akademiske Læreaar, dernæst hans tidligere Arbeider i Kiøbenhavn og endelig Thorvaldsens egen, ubetingede Lovtale saalænge havde berettiget ham. Da mødtes den dobbelte Interesse, for den ældre og for den yngre danske Kunstner, i Ønsket at see en Thorvaldsens Buste fra Bissens Haand, og dette Ønske fandt sin Opfyldelse ved en Bestilling af en Forening af Kunstens Venner i Kiøbenhavn, nemlig Statsministrene Mösting og Grev A. W. Moltke, Conferentsraad R. A. Holten, Agent Th. Suhr, Hofraad Hambro, Grosserer Andr. Hansen og Generalconsul H. L. Froelich.

Denne Bestilling havde Bissen modtaget i et Brev af 29de Januar 1831 fra Conferentsraad Collin, der udtalte Foreningens Ønske, baade med Hensyn til den ældre og til den yngre Kunstner. Bissen benyttede nu denne Leilighed til at retfærdiggiøre Forventningerne og til at indlægge sig en uvisnelig Ære ved Udførelse af en Buste i Marmor, der i ingen Henseende lod Noget tilbage for Ønsket, og som, da den var ankommen til Kiøbenhavn, af Foreningen skjenkedes den Kunstskole, i hvilken begge Kunstnere havde modtaget den første Dannelse.

Førend vi følge den livlige Strøm af skiønne Productioner fra vor store Kunstners Haand, hvormed dette Tidspunkt i hans Livshistorie er charakteriseret, maa vi endnu engang vende tilbage til det Leuchtenbergske Monument, for at meddele en Erkiendelses-Act af den franske Regiering i den Anledning. Ved en Skrivelse af 17de Juni

Digitized by Google

fra den franſke Miniſter i Rom meddeeltes ham, at han ved en Kongl. Ordonnants af 1ſte Mai 1831 var udnævnt til Officier de l'Ordre Royal de la Légion d'Honneur. „Cette distinction," hedder det i Brevet, „n'est qu'une justice rendue au génie, dont le ciseau, parmi tant de chefs-d'oeuvre, nous a reproduit et le triomphe du plus grand des conquérans dont l'histoire fasse mention, et les traits d'un guerrier célèbre que la France dans ses tems de malheur n'avait adopté que pour en porter immédiatement le deuil. Cette statue du héros servira de palladium à la ville dont elle fait le plus bel ornement, et votre nom, sortant de la sphère dans laquelle vous vouliez le tenir enchainé, se mêlera à ces hauts faits qui émeuvent aujourd'hui tous les coeurs et tiennent le monde entier suspendu entre l'admiration et la crainte."

Saa ganſke kunde Thorvaldſen dog ikke ſtrax hengive ſig til de øieblikkelige Inſpirationer og dagligt more ſig ſelv og glæde ſin nærmeſte Omgivelſe ved et nyt, lille Værk, ſom var hans Kiærligheds Barn. Der foreſtod jo et betydeligt Arbeide, — det ſtørſte han endnu nogenſinde havde overtaget — og han havde lovet det færdigt i Model inden Udgangen af næſte Aar, — den colosſale Heſtſtatue til Wittelsbacher Pladſen i München. Alle Forberedelſerne vare giorte; han maatte nu ſnart til at begynde, og han begyndte ogſaa — men til hans, viſtnok ikke ſtore, Sorg, kom der nu igien en Forhindring, ſom han ikke kunde afviſe, og ſom giorde det nødvendigt, at han for en Tid udſatte alt det beſværligere Arbeide og imidlertid beſkæftigede ſig med Smaating, der ikke giorde Fordring paa hans Arms fulde Kraft. Han havde nemlig i den Grad

Digitized by Google

forsømt Saaret af et Spanskflueplaster paa den venstre Arm, at det inflammerede, og maatte bære Armen i et Bind.

Men, da dog den høire Haand var fri, besluttede han, imidlertid at more sig med nogle Smaating om Amor, og, — som han ved denne Leilighed sagde — „at forsøge paa, dog engang at faae ham rystet ud af Armet!"

Digitized by Google

CXXIII.

Cav. Ang. Maria Ricci forsyner Thorvaldsen med Opgaver. Pasr. Jupiter dicterer Amor Love. Pasr. Amor i Paaden. Gientagelse med Forandring. Pasr. Amor flyver over Strandbredden. Pasr. Amor og den tro Hund. Pasr. Amor fletter et Næt. Pasr. Amor samler Conchylier. Pasr. Amor med Roſen for Jupiter og Juno. Pasr. Amor antænder Klippen. Pasr. Amor og Hymen ſpinde Livets Traad. Pasr. Amor og Ganymed ſpille Terre.

1831.

Hvorledes kom Thorvaldſen, ulærd ſom han var og aldeles ikke bevandret i boglige Kunſter, til nu og da at behandle Emner, der næſten ſynes at forudſætte philologiſk Indſigt, — Emner, ſom han ikke havde af den ældre eller nyere Kunſts Forarbeider, og ſom ikke heller vare tilgængelige i Oldtidens Digterværker, men endnu laa ſkiulte i Antologiens Fragmenter?

Vi have fundet den Kilde, hvoraf han med Begierlighed øſte de friſke Draaber, der paa denne Tid opmuntrede og ſtyrkede ham.

I den nærliggende, lille Stad Rieti havde han en flittigt correſponderende Ven i den lærde Digter, Caval. Angelo Maria Ricci, ſom iblandt Italienerne var en af Thorvaldſens varmeſte Beundrere og i denne Be-

Digitized by Google

geistring allerede tidligere havde udgivet Digtsamlinger, der behandlede vor Kunstners berømmeligste Værker. Det synes at have været hans Opgave, at fremstille nogle af Thorvaldsens Arbeider i Forbindelse med de tilsvarende antike Digterværker, hvilke han behandlede frit i italiensk Lyrik og udgav i lette Omrids.

Hos denne lærde Ven synes Thorvaldsen stundom at have hentet den Veiledning og de Oplysninger, som han fra denne Side trængte til, og nyligt havde han, da Caval. Ricci havde mistet sin Kone, vist ham den Opmærksomhed, at sende ham et lille Gravmonument til hendes Hvilested i Kirken i Rieti, for hvilken Venskabsyttring Ricci ikke noksom kunde udtale sin Erkiendtlighed.

Netop paa denne Tid, som vi her dvæle ved, for at see Kunstneren bruge den kiære Fritid, medens han var hindret i Pligtarbeidet, modtog han et Brev fra Rieti af 23de Juni 1831, og i dette Brev overrakte Caval. Ricci ham erkiendtligst, ligesom en Bouquet af Blomster, han havde fundet paa sine lærde Vandringer mellem gamle, græste Ruiner, — et Vers, som indeholdt sex antike Opgaver til Behandling.

Brevet meddeelte Oplysning om, hvor og hvorledes han havde fundet dem.

Af en Ven, Cte Angelo Maria d'Elci, havde Ricci for nogle Aar siden modtaget et gammelt Manuskript, hvori der fandtes endeel Fragmenter af græske Digtere, som endnu ikke vare bekiendte eller optagne i Antologia graeca. Nogle af disse Fragmenter havde Ricci allerede benyttet som Tillæg til hans, i Livorno udgivne, Oversættelse af Anakreon.

Digitized by Google

Andre vare inedita, som han nu nyligt havde fundet blandt sine Papirer og agtede at oversætte og udgive tilligemed en Oversættelse af Sappho.

Men, da der iblandt dem vare nogle, som han betragtede som smaa, antike Gemmer, der under Thorvaldsens Haand vilde kunne fremgaa paany som glade Livsbilleder af en længst forsvunden Tid, vilde han til en Prøve sende ham disse.

Disse ser Opgaver havde Caval. Ricci nu med ægte italiensk Galanteri forenet i et Vers af ligesaamange Linier, saaledes at den ellers indholdsløse og usammenhængende Strophe i hver Linie indeholder en Opgave for Kunstneren. Dette Vers lyder saaledes:

„Giova detta le leggi, Amor le scrive.
Amor dispiega in mezzo al mar le vele.
Amor da selce trae scintille vive.
Amor careggia il cagnuolin fedele.
Amor tesse una rete a cor gentile.
Di vaghe conche Amor si fa monile."

Med disse Opgaver synes vor Kunstner nu ret at have leget sin skionne Leeg. I ganske kort Tid vare Fragmenterne omskabte til klart udtalte Kunstværker. Da Productionen gik saa let fra Haanden, vedblev Caval. Ricci at sende flere Opgaver, saa at den hele Cyclus af Basrelieffer, vi nu skulle optælle, næsten er at betragte som et Epos om Amor og hans Gierninger. Men det er langt fra, at vi i denne Optælling kunne angive en bestemt Følgerække, da det i Brevene fra Rom angaaende denne Tid kun hed, at Thor-

Digitized by Google

valdsen i Efterſommeren og heelt ind i Vinteren havde modeleret en overraſkende Mængde mindre Basrelieffer, og ſelv vidſte han ſenere ikke at give nogen nærmere Oplysning, hvilket jo ogſaa er temmelig ligegyldigt.

De ſex Basrelieffer, ſom ſvare til Verſets Opgaver, vare dog upaatvivleligt de førſte.

Efter Ricci's Opgivende var den førſte af Opgaverne: Jupiter giver Love, Amor nedſkriver dem, tagen af et Fragment hos Stobæus, ſom tillægges Archilochus eller Simonides. I et, foroven med Dyrkredſen afrundet, Basrelief fremſtillede Thorvaldſen Jupiter, ſiddende tilvenſtre i ſit Herſkerſæde, med Ørnen, ſom holder Lynet i ſin Klo. Amor har lagt ſine Vaaben fra ſig, medens han med Spidſen af en Pil nedſkriver de Love, Jupiter dicterer ham, paa en Tavle, ſom han ſtøtter mod den milde Herſkers Knæ.

Den anden Opgave havde Ricci ogſaa fra Stobæus og citerede hans „Trattato de amentia mentis", hvor det ſtal hedde, at den uforfærdede Amor har udfoldet Seilet og betroet ſig til det forræderiſke Hav mellem de farlige Grunde.

Det Basrelief Thorvaldſen førſt modelerede til denne Opgave, fremſtiller Amor ſiddende i Baaden, med ſit Pilekogger til Bugſpryd og Buen til Roret. I Bagſtavnen har han fæſtet en Pil ſom Flagſtang og omvundet den med flagrende Roſenbaand.

Denne Fremſtilling betegnede ham dog ikke tilſtrækkeligt den modige Amor, og i en følgende Behandling af det ſamme Emne lod han Amor ſtaa i Baaden med det ene Knæ ſtemmet imod, medens han med den venſtre Haand

Digitized by Google

holder faſt i det bugnende Seil. Med den høire ſtyrer han, ved Hiælp af Buen agterud, Baadens Fart.

Den tredie Opgave, ſom var et Fragment af Theokrit i Antologien, forklarede Ricci ved et Paralelſted hos Plutarch, hvor det ſkal hedde, at Amor ſlog ſin Piil mod Stenene og ſik dem til at gniſtre. Thorvaldſen fremſtillede dette i ſit Basrelief, ved at lade Amor flyve lavt hen over Jorden med Buen paa ſin venſtre Skulder, medens han forbifarende ſlaaer ſin Piil imod Stenene. Da Digterens Tanke dog ikke correct lod ſig udtale i Sculpturen, maatte vor Billedhugger indlægge en anden Tanke deri, idet han lod den ſtenede Grund fremſkyde Blomſter, hvor Kiærlighedsguden blot berørte den med ſin Piil.

Den fierde Opgave: Amor kiæler for den tro Hund, henfører Ricci til Hermogenes „De Ideis", og Thorvaldſen løſte den, ved at fremſtille Amor, ſiddende paa en nøgen Klippe, hvor han har lagt ſine Vaaben fra ſig, medens han kiæler for den tro Hund, der er fulgt med ham til de øde Steder, og trykker den med ſine Arme op til ſit Bryſt.

Angaaende den femte Opgave, Amor fletter et Næt, for at fange det ømme Hiærte, bemærkede Ricci, at dette Fragment tillagdes Anakreon, men at han „presso l'Autore degli Etimologici" har fundet denne Tanke ſaaledes udtalt: Amor, ſom kiender alle Rænker, — den liſtige Amor, — flettede et Garn til det uſtadige Hierte. Til denne ſidſte Opgave har Thorvaldſen nærmeſt holdt ſig, idet han i ſit Basrelief fremſtillede Elſkovsguden, beſkæftiget med at flette ſit Garn, ſom næſten er færdigt. Af ſit Kogger, ſom han

Digitized by Google

holder fast under den venstre Fod, har han frembraget en Piil, til hvilken Nættet er fæstet. Ovenover dette farlige Garn flagrer det ustadige Hierte i en Sommerfugls Skikkelse, og den skalkagtige Gud morer sig over, at førend han endnu er færdig med Nættet, er Hiertet allerede ved at flyve ind i det, en Tanke, som Kunstneren med liden, — eller rettere med stor — Kunst har vidst at udtale, næsten umærkeligt, i begge Amors Pegefingre.

Den sidste Opgave i Ricci's Vers er taget af et Fragment af Theokrit, hvor det kun hedder: „Paa den tordnende Havbred samler Amor til Dig — — og knytter tilsammen — — det nye Bytte." Det er altsaa Ricci, som har suppleret Fragmentet og tænkt sig, at det var Conchylier, Amor samlede til et Smykke, formodentlig for Venus.

I Thorvaldsens Basrelief flyver Amor, med Bue og Kogger løst hængende under Brystet, henover den opskyllede Kyst. I den venstre Haand løfter han et Baand, hvorpaa han har trukket de indsamlede Skaller, med den høire griber han efter flere paa Strandbredden.

Saadanne „semplici indicazioni" vedblev Ricci nu fremdeles at sende sin Ven, og Thorvaldsen syntes utrættelig i at gribe enhver Opgave og at tilegne sig den med ungdommelig Friskhed.

Hos Stobæus havde Ricci fundet et Fragment af Sappho, som kun bevarede disse Ord: „Giør mig denne Rose til Blomsternes Dronning!" uden at kunne angive, hvo der er den Talende. Thorvaldsen lagde sin Amor disse Ord i Munden, og supplerede Fragmentet, efter

Digitized by Google

Overlæg med sin Philolog, saaledes, at han i sit Basrelief lod Amor træde frem for Jupiter og Juno med en Rose i Haanden, for at bede det mægtige Herskerpar, om at denne, som han finder skionnest af alle, maa være Blomsternes Dronning.

Et andet Fragment, som Ricci havde fundet hos Forfatteren af „Etimologici", og som tillagdes Theokrit, havde kun disse Ord: „Amor antændte inde i den dybe Hule Klippens Sider." Efter denne Opgave modelerede vor Kunstner et Basrelief, hvori Amor er fremstillet ved Indgangen til en Hule, i høire Haand har han en Fakkel, som han løfter imod Klippen, i venstre sin Bue.

Fra samme Kilde havde Ricci meddeelt et andet Fragment af Theokrit: Amor og Hymen spinde Livet. Thorvaldsens Basrelief fremstiller denne Handling. Amor har lagt sine Vaaben fra sig og staaer med Haandrokken i venstre, Traaden i høire Haand, medens Hymen, knælende, dreier den nedhængende Spindel.

Af Antologien havde Ricci endnu sendt et Fragment af Simonides, hvis Indhold er, at Amor og Ganymed vare komne i Strid om, hvo af dem der var den smukkeste. Denne Trætte skulde afgiøres ved et Terrekast (Astragalspillet); men da Ganymed vandt, svarede Amor: „Det hiælper Dig ikke! Jeg seirer dog alligevel!"

I sit Basrelief fremstillede Thorvaldsen det Moment, da Ganymed sidder med de opfangede Terninger paa Bagsiden af sin udstrakte Haand og viser Amor, som staaer hos ham, det heldige Kast. Men Amor, som støtter sig med venstre Haand mod Klippen, peger med den høire paa sig selv i Udtrykket af hans ovenanførte Ord.

Digitized by Google

Allerede i September d. A. vare disse Basrelieffer modelerede og afstøbte. Dette erfare vi af et Brev, som Caval. Ricci skrev til Thorvaldsen den 13de September 1831, hvori han yttrer sin Glæde over, at de Fragmenter, han havde sendt, allerede vare omskabte til ligesaa mange Gemmer af den græske Kunst (— „frammenti, ch'Ella ha convertite in tante gemme veramente greche.")

Digitized by Google

CXXIV.

Basrel. Amor, bunden af Gratierne. Basrel. Hylas, rovet af Nympherne. Basrel. En Hyrdinde med en Amorin-Hede. Basrel. Amor paa Løven. Buste af Mr. Wyllie. Buste af H. Labouchère. Buste af v. Löwenstern. Buste af Baron v. Eichthal. Buste af Walter Scott. Thorvaldsen og Walter Scott. Adonis færdig. Skrivelse fra Kong Ludwig af Bayern.

1831.

Under denne raftløse Production af mindre Basrelieffer, efter Cav. Ricci's Opgaver, fremtog han ogsaa Emner, som han selv havde fundet og som hidtil kun havde ventet paa den beleilige Tid. I Anakreons Digte var han, ved Hiælp af Oversættelser, allerede længe bevandret, og iblandt de lette Udkast, som han nu og da havde giort, var ogsaa et, hvortil denne Digters 30te Sang havde givet ham Anledning, og som passende kunde optages i denne Ideekreds.

Han modelerede nemlig et Basrelief, Amor, bunden af Gratierne med Rosenbaand imellem to Træer, medens de tre, skiønne Søstre have bemægtiget sig hans Vaaben og skalkagtigt undersøge en af hans saameget frygtede Pile.

Et andet Emne havde han fra Argonauternes Mythe, Ynglingen Hylas, som bortføres af Flodnympherne. I det Basrelief, han paa denne Tid modelerede

Digitized by Google

efter denne Gienſtand, fremſtillede han Hylas, liggende paa det venſtre Knæ, med det høire Been frit udſtrakt, iſærd med at fylde ſin Vandkrukke, da han gribes af en af Nymopherne, ſom i Omfavnelſen drager ham ned til ſig, medens de to andre nærme ſig, for at modtage ham i Vandet.

Men det var naturligviis Kunſtneren lettere tilgængeligt, at ſøge ſine Gienſtande af den antike, plaſtiſke eller maleriſke, Kunſt, i ſin egen betydelige Samling af ſtaarne Stene og Paſter, eller i Bogſamlingens Kobberværker. Saaledes have vi tidligere ſeet hans Basrelief Kiærlighedens Aldere fremgaa af det bekiendte pompeianſke Maleri, Amorſælgerinden, og ſaaledes var der ogſaa nu i Værket Real Museo Borbonico, I, Tab. XXIV, et Afrids af et antikt Maleri, fundet i det ſaakaldte Casa omerica i Pompeii, ſom fremkaldte et nyt Basrelief fra hans Haand. Dette antike Maleri fremſtiller blandt flere Figurer en ung Quinde, ſom i ſin Haand holder en lille Rede og med Glæde betragter tre, ſmaa Børn, ſom ligge i den, nys krøbne ud af Æggeſkallerne. Thorvaldſens Basrelief fremſtiller En Hyrdinde, ſom ſidder med en Amorin-Rede paa Skiødet. Med den venſtre Arm, ſom hun har lagt over Reden, ſøger hun at faſtholde det kiære Bytte, men desuagtet er dog en af de ſmaa Elſkovsguder undſluppet og flyver bort.

Et andet Emne, hvortil antike Forbilleder allerede tidligere, og gientagne Gange, havde kaldet ham, foretog han nu ogſaa i et Basrelief, der fremſtiller Amor, ſom ſidder paa en roligt fremſkridende Løve, og udſender en af ſine Pile, medens hans Blik følger dens hurtige Flugt.

Digitized by Google

Vi have optællet denne Række af Basrelieffer samlede under Eet, fordi det, som allerede nævnt, af Breve fra Rom, sees, at Kunstneren paa denne Tid har overrasket ved en saadan mærkelig Productivitet, der endnu vedvarede heelt ind i Vinteren 1831—32.

Om disse Basrelieffers senere Skiebne have vi kun i Almindelighed at meddele, at de alle, Tid efter anden, bleve udførte og gientagne i Marmor som meget søgte, og i Familielivet anvendelige, Arbeider fra vor Kunstners Haand.

Men vi maa til disse Frembringelser i 1831 endnu føie nogle Buster, som deels bleve modelerede, deels udførte i Marmor paa denne Tid.

I Januar 1831 havde en engelsk Reisende, Mr. John Wyllie, ladet Thorvaldsen modelere sin Buste, og i Mai fuldførte han Sir Henry Labouchères Buste i Marmor. En tidligere bestilt Buste af en Hr. v. Löwenstern fuldførtes i October, og desuden nævnes paa denne Tid Busten af den bayerske Banquier, Baron v. Eichthal, Thorvaldsens Reisefælle fra München til Rom i 1830, som nu var afgaaet ved Døden.

Men foruden disse have vi endnu her at nævne en anden Buste, som i høiere Grad tildrager sig vor Opmærksomhed, nemlig Busten af Sir Walter Scott. Med denne Englands store Digter har Thorvaldsen udentvivl sympathiseret bedre, end med Lord Byron, og har vel ogsaa været stærkere berørt af hans Genius, end af dennes. Da vi paa sit Sted have omtalt vor Kunstners første Møde med Lord Byron, er det os kiært, ved at benytte en

Digitized by Google

Meddelelse,*) ogsaa at kunne fortælle lidt om hans første Møde med Sir Walter Scott.

Det var i dette Aar (1831), at denne berømte Digter opholdt sig nogle Maaneder i Rom. Han syntes ikke at have megen Interesse for Kunstværkerne og gik ikke engang til Vatikanet; — derimod gjorde han en Udflugt til det gamle Ridderslot ved Lago di Bracciano. Men den berømte Thorvaldsens Bekiendtskab ønskede han dog at gjøre, og anmodede Dr. Kestner om, at føre ham derhen. Thorvaldsen kunde ikke tale Engelsk, — de reisende, engelske Familier havde i Almindelighed talt og skrevet Italiensk til ham — og Walter Scott kunde, uagtet han havde Kiendskab til flere Sprog — ikke tale andet, end sit eget. Der mødte altsaa den Vanskelighed, at der ikke var andre Sprog, igiennem hvilket disse to Mænd kunde gjøre Bekiendtskab, end Diets og Hiertets. Men det viste sig, at disse to Sprog forstode de Begge. For den Tredie af de Tilstedeværende ved dette Møde, skal det have været rørende at see dem mødes i gienstidig Hierteligheed, hvorledes de trykkede hinandens Hænder, klappede hinandens Skuldre, nikkede, venligt smilende til hinanden, uden at der af Samtalen hørtes andre Ord, end „connaissance" — „charmé" — „plaisir" — „heureux" — „placere" — „denied" — happy" o. s. v. Længe kunde denne Samtale vel ikke fortsættes, — Afskeden blev tagen paa samme Maade, men begges Øine fulgte gienstidigt hinanden saalænge som muligt, og vedbleve at tilvinke hinanden de mildeste Venskabsforsikkringer.

---

*) Dr. A. Kestner: Röm. Studien. P. 79.

Digitized by Google

Om Buſtens Udførelſe have vi Intet kunnet erfare; upaatvivleligt er den dog udført i Marmor efter Modellen, ſom opbevares i Muſeet.

Uagtet alle de mindre Arbeider, ſom ſyntes ganſke at henrive vor Kunſtner, var Adonis dog henimod Slutningen af Aaret bleven færdig. I et Brev af 14de October 1831 havde Thorvaldſen ſendt dette Budſkab til v. Klenze, men vi kiende det kun af dennes Svar og erfare ogſaa af dette, at Thorvaldſen, paa de gientagne Tilſtyndelſer til, ſnart ſelv at komme, havde ſtillet dette i Udſigt til næſte Foraar, da han ſaa ogſaa havde iſinde at aflægge et Beſøg i ſit Fædreland.

Dette Thorvaldſens Brev har altſaa bragt hans kongelige Ven en dobbelt Glæde, at Adonis var færdig til Afſendelſe, og at Kunſtneren ſelv ſnart agtede at følge efter.

Fra Kong Ludwig af Bayern indløb derfor følgende Skrivelſe til Thorvaldſen:

München 9 November 1831.

„Lieber Thorwaldſen! Mit Freude vernahm ich aus Ihrem Schreiben vom 14 Octobers Adonis Vollendung, der ich hörte, daß es eines Ihrer beſten Werke wäre. Eines der beſten Werke Thorwaldſens, des größten Bildhauers ſeit des Alterthums Blüthentagen der Kunſt, welch herrliches Werk beſitze ich demnach!

Ich wünſche, daß Sie dieſe Bildſäule eingepackt Wagnern jetzo zuſtellen möchten.

München hat keinen ſo ſchönen Erwerb gemacht, als wenn es Thorwaldſen beſitzen wird.

Späteſtens einen Monat nach Empfang dieſes ſollen Sie mir ſchreiben, ob Sie im nächſten Frühling annehmen

Digitized by Google

würden den Lehrstuhl als Professor der Bildhauerkunst bey hiesiger Akademie der bildenden Künste.

Wenn Sie derer Professor würden, habe ich ..... Sie zugleich zum Staatsrathe im Außerordentlichen Dienste zu ernennen. Selbst die von mir ernannten Minister haben keinen höhern Rang als den des Staatsrathes. Wollten Sie aber auch nur als Privatmann Ihren Wohnsitz in München nehmen, so werden Sie gleichfalls in diesem Fall freudig von Allen, mit offenen Armen aber aufgenommen werden von dem Sie zu schätzen wissenden

Ludwig.

Wann geht's an Churfürst Maximilian I Reiterbildsäule?"

Digitized by Google

CXXV.

Caval. Ricci's Anacreonte novissimo. Maximilians Heststatue begyndes. Basr. Alexander antænder Persepolis. En ny Frise, Parnasset, paabegyndes. Familieanliggender afbryde ham i Arbeidet. Hans Datter, Elisa, adopteres. Skrivelse til Det Kongl. danske Cancellie. Kammerh. Oberst v. Paulsen. Thorvaldsen reiser over Carrara, Genua til Vicenza og derfra til Mailand. Familien Mylius. En Bestilling fra Hr. v. Mylius. En anden Bestilling for en Kirke i Novarro. Indbydelse til Grækenland. Grev Lunzi. Thorvaldsen vender tilbage til Rom.

1832.

Det gamle Aars livlige Productivitet vedvarede, som sagt, ind i det nye. Endnu i de første Maaneder af 1832 morede vor Kunstner sig ved sine Basrelieffer efter Ricci's Opgaver, ja, han synes endog at have giort det, for at opfylde sin lærde Vens Ønske, da den lille Bog, som han vilde udgive, hans Anacreonte novissimo, med Conturer af Thorvaldsens tilsvarende Basrelieffer, skulde udgives med det allerførste.

Imidlertid havde Kong Ludwig nyligt mindet ham om Maximilians-Statuen, som skulde være færdig ved Udgangen af dette Aar, og endnu var det kun forberedende Arbeider til dette colossale Værk, han hidtil havde

Digitized by Google

foretaget, og disse vare endog fortrængte af de smaa Basrelieffer.

Cavalier Ricci's lille Bog med 30 Afbildninger efter Thorvaldsens Basrelieffer udkom nu under Titelen: Anacreonte novissimo del Commendatore Alberto Thorwaldsen in XXX Bassorilievi anacreontici, tradotti dal Angelo Maria Ricci. Roma. 1832. 8vo. Bogen bedicerede til Thorvaldsen og fandt efter Forfatterens Yttringer, en god Afsætning.

Efter den skionne Skizze, som opbevares i Thorvaldsens Museum, skulde nu den første Model, i naturlig Størrelse, paabegyndes. I den, allerede forrige Aar modelerede, colossale Buste af Maximilian havde han angivet den virkelige Størrelse for den anden, eller egentlige Model, om hvilken der forøvrigt endnu ikke er Tale, eftersom Kunstneren først maatte danne sig et Forbillede i naturlig Størrelse, hvorfra Maalene kunde overføres i det colossale, vanskeligt overskuelige, Arbeide.

Dette Forarbeide til Maximilians-Statuen begyndte i de første Sommermaaneder og beskæftigede Kunstneren i nogen Tid uafbrudt. Men snart synes han igien at have trængt til lidt Adspredelse, og da han nu ogsaa havde en Bestilling paa et mindre Arbeide for Kronprindsen af Bayern, kunde han saameget lettere gjøre en lille Afstikker.

Iblandt hans Papirer fra denne Tid finde vi et Blad, hvorpaa er nedskrevet i det tydske Sprog fem Opgaver til Basrelieffer af Alexander den Stores Historie, at udføres i en Størrelse af 6 til 8 romerske Palmer, i det bedste carrariske Marmor. Den fierde af disse Opgaver: „Alexander empfängt von der schönen Griechin die

Digitized by Google

Fackel zum Brande von Persepolis," valgte nu Thorvaldsen, og vi finde ham ifærd med at modellere et nyt Basrelief: Alexander antænder Persepolis. Den af Viin og Vellyst overvundne Verdensbeherſker fremſtilledes i Basrelieffets Midte med Feſtkrandſen om ſit Hoved. Af Hetæren Thais modtager han den Fakkel, hun rækker ham, for at han, beruſet, ſkal antænde den pragtfulde Stad og tage Hevn over Xerres, ſom havde afbrændt Athen. Alexanders Fortrolige, Parmenio, og nogle andre af hans Krigere ſøge at ſtandſe Herſkeren i denne Udaad, men Thais og de andre Qvinder tænde allerede deres Fakler, og en Perſer gaaer bort i Sorg over, hvad der vil ſkee.

Denne Compoſition, ſom ſenere, i 1838 atter blev foretagen og forandret, optog nu ikke lang Tid; han opgav dette Arbeide for en anden Tanke, der greb ham med en ſaadan Styrke, at det ſyntes, at alt Andet nu for en lang Tid ſkulde vige for denne, og dette ſaameget mere, da Emnet var af en ſaadan Natur, at det kunde gives en uberegnelig Udſtrækning.

Hans Tanke var, i en Friſe at fremſtille den hele hiſtoriſke Række af ſtore Digtere, lige fra Homer indtil vore Dage, og dette Tog ſkulde aabnes af Apollo, ledſaget af Muſer og Gratier. Det var i Juni 1832, at han begyndte dette ſtore Forehavende. I den førſte Gruppe fremſtillede han Sangguden, ſom med Lyren i den ene, Plectret i den anden Haand, ſidder paa en Vogn, der trækkes af Pegaſus. En Genius med en Fakkel ſvæver foran og fører, med Tøilen i ſin Haand, det bevingede Forſpand. Apollos Blik er tilbagevendt; han overſtuer hele Rækken af ſine begeiſtrede Sangere. Paa hans Vogn har Kunſtneren

Digitized by Google

med Flinhed antydet Mythen, om hvorledes Marſyas blev ſtraffet for ſin maadelige Sang. Efter Apollo følger de dandſende Gratiers Gruppe. Amor er foran og fører dem frem ved en Roſenkiæde, ſom de ſlynge imellem ſig. En lille Genius, maaſkee Anteros, eller Gienkiærligheden, udſtrøer ſine Blomſter paa Veien. Efter denne Gruppe følge Muſerne; først Clio, ſom gaaer tankefuld og alene, derefter Euterpe, Thalia og Melpomene. En lille Genius har taget Terpſichores Lyre, medens hun ſvæver dandſende frem med Erato. Polyhymnia ſynes at være den næſte; hun træder roligt frem, og hende følge Urania og Calliope. Muſernes Chor ſluttes af deres Moder, Mnemoſyne, ſom ledſages af Taushedens Genius.

Nu ſkulde Digterne følge. En Flodgud ſkulde i denne Række adſkille den antike fra den moderne Kunſt. Den blinde Homer ledes frem af en Genius, der bærer hans Palme og hans Krands; — men videre fortſattes denne Række ikke.

Det var dennegang Familieanliggender, ſom rev vor Kunſtner bort fra et Arbeide, hvortil han havde hengivet ſig med Enthouſiasme, og ſom han ſenere forgieves ſøgte Ro til at fuldføre.

Hans Datter, Eliſa, havde, med hans Samtykke forrige Efteraar ſtienket den danſke Kammerherre, Oberſtlieutenant v. Paulſen ſin Haand, og denne Ægteforening ſkulde nu fuldbyrdes. Da Moderen, Signora Anna Maria Magnani, ikke var Thorvaldſens ægteviede Huſtru, var det nu for alle Vedkommende en Sag af Vigtighed, førend Vielſen fandt Sted, at denne Datter blev af Thorvaldſen adopteret, og Sagen, angaaende Teſtamentet bragt i Rigtighed.

Digitized by Google

Thorvaldsen skrev derfor til det Kongl. danske Cancelli, som følger:

„Underdanigst Pro Memoria!

Beskæftiget med at give mine Formuesanliggender en nøiagtig og endelig Bestemmelse i Tilfælde af min dødelige Afgang, tager jeg mig den underdanige Frihed at indsende hosfølgende tvende skriftlige Dokumenter til det høie Cancellie. Jeg har i det ene nedskrevet en underdanigst Ansøgning om, at min, udenfor Ægteskab avlede, Datter Elisa Sophia Charlotte, allernaadigst maatte vorde af mig adopteret og som ægtefødt Barn bære mit Navn; og da jeg iøvrigt ingen Slægtning har, haaber jeg til min Beroligelse en allernaadigst Bevilgelse paa denne min allerunderdanigste Ansøgning.

Af den anden medfølgende Skrivelse, som indeholder en tro Gienpart af den af mig i Rom over min Formue giorte, lovformelige testamentariske Dispositton, vil Det høie Cancellie erfare min Beslutning, at skienke til Kiøbenhavn mine i en lang Række af Aar samlede Konstsager, for saaledes at danne et Museum til Fremme for Konst og Videnskabelighed i Danmark.

Endskiøndt jeg ikke tvivler om Tilladeligheden for mig i at affatte en saadan Disposition, byder dog Sagens Vigtighed mig, underdanigst at forespørge det høie Cancellie, om jeg endydermere i denne Sag har noget at iagttage, og i modsat Tilfælde, om det da maatte vorde mig forundt, at imodtage en allernaadigst Confirmation paa den af mig i ovennævnte Testamente fastsatte Formuesbestemmelse.

Underdanigst

Rome, d. 8 August 1832.

Til

Det Høie Kongelige danske Cancellie."

Digitized by Google

Denne Sag mødte naturligviis ingen Vanskeligheder i Kiøbenhavn. Under 12te Marts næste Aar modtog han en allerhøieste Bevilling, ifølge hvilken hans Datter Elisa Sophia Charlotte, døbt den 13de Marts 1813 i St. Marcells Kirken i Rom, maa agtes og ansees som hans i lovligt Ægteskab avlede Barn, saaledes at hun bærer Familienavnet Thorvaldsen og tager Arv efter ham, dog uden derved at berettiges til at arve hans Slægtninge, ligesom den hende tillagte Arverret efter ham ei skal være ham hinderlig i, saafremt han ikke ellers efterlader sig Livsarvinger, at disponere over sin Formue paa den Maade, som Lovene i saa Fald hiemle. Denne sidste Artikkel i Dokumentet, som formodentlig var en Følge af et mere privat udtalt Ønske, giorte ham altsaa uafhængig af en saadan Legitimations, ellers forbindende, Kraft, ihensеende til Dispositionen over hans Formue.

Derimod fremstod der i Rom andre Hindringer, som ikke saa let lode sig afvise. Thorvaldsen havde nemlig maattet finde sig i, at hans Datter, født af en catholsk Moder, ikke i Rom kunde opdrages udenfor den ene saliggiørende Kirkes Skiød, og nu kunde denne Datter som Katholik ikke forenes i Ægteskab med en Protestant. Disse Hindringer, som i Rom ikke vare til at overvinde, vilde, meente man, lettere kunde undgaaes udenfor Pavestaten, og da Kammerherre Paulsen, som Cavalier hos Prindsesse Charlotte Frederikke af Danmark, paa denne Tid opholdt sig i Vicenza, haabede man, hos Geistligheden i denne Stad at møde mindre Strenghed.

Digitized by Google

I August reiste Thorvaldsen derfor med sin Datter over Livorno til Carrara, hvor han opholdt sig kort Tid, for at see sin Christusstatue i Marmor; derfra reiste han over Genua til Vicenza. Men de samme Vanskeligheder mødte her, og dertil saamange Bryderier og Sorger af en mere delicat Beskaffenhed, at da alle Bestræbelser syntes at ville blive frugtesløse og hans Sind var i høi Grad forstemt, betroede han sin Datter til et Kloster i Vicenza og reiste den 30te October over Padua til Mailand, hvor han opholdt sig i nogen Tid.

Under dette Ophold i Mailand stiftede han nærmere Bekiendtskab med en Familie fra Frankfurt, som tidligere havde besøgt ham i hans Studier i Rom og nu overraskedes af den Glæde, at see ham her.

Der hvilede imidlertid en dyb Sorg over denne Familiekreds. En elsket Søn var nyligt pludseligen bortreven af Døden, i det Øieblik han for Alteret rakte sin Brud Haanden. Faderen, Banquier Mylius, havde netop, da Thorvaldsen overraskede ham, ladet et Monument reise for den Afdøde, nemlig et Kapel i Nærheden af Loveno ved Comosøen, hvor han eiede en Villa, og til dette Kapel havde den mailandske Billedhugger Marchesi udført et Basrelief. Vor Kunstner førtes hen, for at see dette, og ved denne Leilighed følte den sørgende Fader ligesom en Opfordring til at benytte Thorvaldsens uventede Besøg til Trøst i en Fremtid, der skulde helliges stille Betragtninger. Kunstneren lovede, til dette Sted at ville udføre et passende Arbeide efter nærmere Overeenskomst.

Digitized by Google

Under Opholdet i Mailand kaldtes vor Kunstner ogsaa til den nærliggende By Novarro, for at see det Høialter, hvortil han, ifølge Architekten Alessi. Antonelli's Bestilling, skulde giøre Modeller til to Bronze-Basrelieffer, der skulde smykke Alterbordet. Til det ene af disse ønskedes en Gientagelse af det lille Basrelief, De tre Engle, som for mange Aar siden var udført paa Døbefonten til Brahe-Trolleborg; til det andet overdrog man ham at vælge en lignende Gienstand.

Fra Mailand vidste Thorvaldsen ikke, hvorhen han skulde vende sine Fied; han havde ikke Lyst til at vende ene tilbage til Rom, men endnu mindre til atter at besøge Vicenza, hvor Alt endnu var uafgiort angaaende Vielsen, trods en vidtløftig Correspondance, for at tilveiebringe de fornødne Attester, Tilladelser og deslige. Vel ventede man ham baade i München og i Kiøbenhavn, og i Carrara havde han dog haft Arbeide til sin Adspredelse, men hans Stemning var saa mørk og nedtrykt, at han helst nu havde valgt sig et Opholdssted, hvor han kunde være skiult for Verdens Øine. Af Brevene fremgaaer det ganske tydeligt, at han under disse Forhold endog har tænkt paa at gaa til Grækenland og der at ville besøge Grev Lunzi, Brøndsteds Pleiesøn, som boede paa Zante. Dette Besøg havde han ladet en Dame i Vicenza anmelde, og Grev Lunzi, der under Brøndsteds faderlige Beskyttelse havde lært at beundre og at elske Thorvaldsen, udtalte sin Glæde ved dette Budskab i et Brev, som slutter med disse Ord: „Den lykkeligste Tid for mig vil være den, naar den store, den ædle, den gode **Thorvaldsen** træder over min Dørtærskel!"

Digitized by Google

I Rom vidſte man længe ikke, hvor Thorvaldſen var, eller hvor han agtede ſig hen. Sine fortroligſte Venner havde han ved Afreiſen meddeelt, at han havde giort ſit Teſtament og vilde fortſætte Reiſen ligetil Danmark. Men til den glædeligſte Overraſkelſe indfandt han ſig uventet i Rom ved Begyndelſen af November.

Digitized by Google

CXXVI.

Digterfrisen forlades. Forhandlinger ang. et Monument for Gutenberg. Apostlerne udføres i Marmor. Forhandlinger desangaaende med Kiøbenhavn. Skriv. fra Conf. Hansen ang. nye Bestillinger til Christiansborg. Skrivelse fra Slotsbygningscommissionen. Bestilling paa fire nye Statuer. En Fregat skal sendes til Middelhavet. Thorvaldsen skriver til Slotsbygningscommissionen. Anmelder et Besøg i Kiøbenhavn. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Gruppen Gratierne kiøbes af Bonner.

1832.

Efter Tilbagekomsten tog Thorvaldsen, dog neppe med synderlig Kraft, igien fat paa det forladte Arbeide, den store Digterfrise, og syslede dermed indtil Begyndelsen af December; men siden den Tid henstode de modelerede Stykker i skrøbelige Gipsmodeller, og Frisen fortsattes aldrig siden.

Der var nu ogsaa, medens han havde været borte, adskillige Breve indløbne, som vare blevne henliggende, da man ikke vidste hans Opholdssted.

Fra Staden Mainz var giort en Bestilling paa et stort Monument, men dette kom ham ikke uventet; da han allerede i Marts d. A. fra Dr. Prof. G. C. Braun var bleven underrettet om, at der i Kunstforeningen i Mainz var behandlet en Plan til Oprettelsen af et Monument for Bog-

Digitized by Google

trykkerkunstens Opfinder, Johan Gutenberg, og at en sammentraadt Commission havde ladet en Opfordring udgaa til den hele dannede Verden om at indsende Bidrag. Thorvaldsen var saaledes bleven underrettet om, at man agtede at aabne en Concours mellem Samtidens største Mestere, og paa Foranledning fra Commissionens Side, som ønskede, at høre hans Mening om Foretagendet og dets Bekostelighed, havde han endog yttret for Agenten i Rom, Dr. Heuß, at han selv vilde deeltage i denne Concours og indsende en Skizze. Denne Yttring, som han havde meddeelt Dr. Heuß før sin Afreise, var strax bleven indberettet til Commissionen, der nu tilskrev ham et Brev af 8de August 1832, hvilket han altsaa først modtog ved sin Tilbagekomst i November. Commissionen havde med største Glæde modtaget hans Tilbud og hævede al videre Tale om en Concours.

Denne Skrivelse fra Commissionen i Mainz til Thorvaldsen lyder saaledes:

„Die zur Errichtung des öffentlichen Monuments für **Johann Gutenberg** gebildete Commission.

Mainz, den 8de August 1832.

Hochwohlgeborner,
Hochzuverehrender Herr!

Mit der höchsten Freude erfüllte die ganze Commission zur Errichtung des Ehrenmals für Gutenberg das uns durch Herr Heuß mitgetheilte Versprechen Ew. Hochwohlgeboren, uns bei der Ausführung des großen Unternehmens, welches wir uns nicht allein von unsern Mitbürgern, sondern auch der Welt übertragen glauben, mit Rath und That beistehen zu wollen. Die Idee bleibt

Digitized by Google

nun, da Ihr Gutachten sie bestätigt hat, im Ganzen feststehend, und wenn Ihre Güte das kleine Modell zu dem Standbilde uns liefert, so wird einzig dies den Künstler, welcher die Form für den Erzguß zu machen hat, leiten, und keine Concurrenz wird nothwendig seyn, da nicht allein die Commission, sondern Europa überzeugt ist, daß in Erhabenheit plastischer Ideen keiner mit Ew. Hochwohlgeboren sich vergleichen darf. Wir haben daher unsern Landsmann Herr Heuß beauftragt, das Modell, sobald es gefertigt ist, bei Ew. Hochwolgeboren nach Erstattung aller damit etwa verbundener Kosten in Empfang zu nehmen und es auf dem Postwagen direkt hieher zu besorgen, da alle Hoffnung vorhanden ist, daß gleich im nächsten Jahre schon zur Ausführung wird geschritten werden können. Wegen des Gusses und großen Modells oder der Form ist schon mit Herr Henschel in Cassel Abrede getroffen worden. Er wird Modell und Guß auf seine Gefahr um 5-6000 Rth. unternehmen. Die Basreliefs würden dann von Scholl ins Große modellirt werden, und Ihre Ideen ihn darin am sichersten leiten. Sollte jedoch die Zeit Ew. Hochwohlgeboren zu kostbar zugemessen seyn, so würden wir vorzüglich nur das Standbild modellirt wünschen, und zu dem übrigen etwa nur die Idee. Dabei ist es wichtig, daß auch die architektonischen Verhältnisse des Piedestals, die Größe zur Figur u. dgl. von einem erfahrnen Künstler bestimmt werden, und wer ist dies mehr als Sie, verehrter Mann, dessen Namen wir so gern mit dem des hochberühmten Deutschen zusammengestellt sehen, der für Wissen und Kunst von einer Wichtigkeit ist, wie keiner, da er unsere Zeit in die Uebersicht aller Jahrhunderte und Leistungen aller Länder gesetzt und dadurch die Möglichkeit universel zu seyn, glücklichen Genien verliehen hat, welche wie Göthe, Overbeck und Sie mit allen Kunstmitteln gerüstet, eine eigne Stufe der Menschheit in beiden bezeichnen. Möge doch Overbeck auch

Digitized by Google

etwas in dieſer Sache thun und nach Zwieſprache mit Ihnen uns vielleicht eins der Basreliefs zeichnen!

Nehmen Sie, ſchließlich, hochverehrter Künſtler, den innigen Dank der Commiſſion für ihr edeles Erbieten und genehmigen die Gefühle der wahrſten Hochachtung, welche Ihnen hier darzulegen die Ehre hat

Die zur Errichtung des Ehrendenkmals für Gutenberg errichtete Commiſſion.

I. B. Pitschaft,
Obergerichtsrath, Präſident der Commiſſion.

G. C. Braun, Prof.
Secr.

Mainz, den 8. Aug. 1832.

Da Thorvaldſen havde modtaget denne Skrivelſe, fulgte kort Tid efter en anden fra ſamme Commiſſion, hvis Indhold kun er en Gientagelſe af den foregaaende, og vi forlade ſaaledes denne Sag, efterat have indlebet den her, for atter at optage den i det Følgende.

Ogſaa fra Kiøbenhavn var der under Fraværelſen indløbet ikke blot Breve, men ogſaa Beſtillinger. For igien at optage en Traad, der næſten maatte ſynes tabt, ſiden den Tid, da Skibet Thereſe, for fire Aar ſiden, havde hiembragt Gipsmodellerne til Frue Kirke, maa vi her vende tilbage til dette Aars første Maaneder, da Efterretningen om, at Thorvaldſen paa egen Regning lod ſine Apoſtelfigurer udføre i Marmor, kom til Commiſſionens Kundſkab ved en tilbagevendt Kunſtner, der ved de Forhold, hvori han havde ſtaaet til Thorvaldſen, var iſtand til at meddele, bedre end al Brevvexlen, hans Tanker og Henſigter i denne Sag.

Digitized by Google

Vi have allerede tidligere antydet, at Thorvaldsen med Bestemthed havde yttret, at han ikke var tilsinds at efterlade sig en saadan Cyklus af Værker som Apostlerne blot i et strøbeligt Stof til midlertidig Dekoration for Frue Kirke. Da Christusstatuen nu var i god Fremgang hos Marmorarbeiderne i Carrara, besluttede han altsaa ogsaa at sende Apostlerne derhen, og Begyndelsen var skeet med Petrus og Paulus. Hvilken Bestemmelse disse Marmorarbeider skulde faae, derom var endnu ikke Talen; han vilde kun, at de skulde udføres i Marmor.

Ved at bringe dette i Erfaring, maatte man i Kiøbenhavn vel befrygte, at medens den Kirke, hvortil disse Arbeider vare bestemte, tilfredsstilledes ved Gipsafstøbningerne, vilde maaskee, inden man tænkte derpaa, en anden Hovedstads Kirke komme i Besiddelse af Marmorstatuerne, og at det da vilde komme til at gaa, som det gik med Frisen til Christiansborg, at man nemlig, naar der endelig blev taget en Beslutning, dog kun kunde faae Gientagelser, istedetfor Originalværker. Upaatvivleligt have saadanne Betragtninger foranlediget Kirke-Commissionen i Kiøbenhavn, der nu ved Dødsfald var reduceret til Bygmesteren og en Cancellideputeret, til i Februar 1832 at skrive til Kunstneren i Rom og at lade denne Sag saaledes indflyde i dette Brev:

„Det har været Commissionen særdeles behageligt, Tid efter anden, af hiemkomne danske Reisende, og især ved den nylig hiemkomne danske Architect Friis, at erfare, at Hr. Etatsraaden ogsaa i den sildigere Tid er beskiæftiget med Kunstarbeider for Vor Frue Kirke i Kiøbenhavn, og at De saaledes vedbliver med Interesse at erindre Dem denne Kirke, som allerede eier uskatteerlige Værker fra

Digitized by Google

Deres Mesterhaand, ved Siden af hvilke ikkun Arbeider fra samme Haand bør henstilles. Det er os saaledes sagt, at Hr. Etatsraaden har fuldført en for Kirken bestemt Døbefont i Form af en knælende Engel, som bærer Døbefadet, at Christus-Figuren i Marmor paa lidet nær er færdig, at nogle af Apostelfigurerne ligeledes ere udførte i Marmor, og at et heldigt Forsøg er anstillet med i Leer at brænde adskillige af de Figurer, der henhøre til det herlige Basrelief, som er bestemt til at pryde Frontespidsen over Kirkens Hovedportal.

Da vor Kirkebygning i Aaret 1829 var saa vidt fremmet, at den kunde tages i Brug til Gudstjenesten, blev den høitideligen indviet 1ste Pinsedag samme Aar. Commissionen kunde dog ikke strax anse sine Forretninger for at være tilendebragte, eftersom deels nogle Arbeider ved Bygningen først maatte fuldføres, deels Adskilligt med Hensyn til Regnskabsvæsenet maatte berigtiges. Imidlertid bortrev Døden snart de tvende af Commissionens Medlemmer, Geheimestatsminister Malling og Professor Hornemann, og vi Undertegnede staae saaledes ene tilbage.

Ved efter Mulighed at fremskynde de Arbeider og Opgjørelser, som stode tilbage, ere disse nu tilendebragte, og hvis vi vare i Besiddelse af samtlige de Kunstværker fra Hr. Etatsraadens Mesterhaand, der ville udgjøre Kirkens fortrinligste Prydelse, kunde den nu siges at være aldeles fuldført. Vel har det stedse været vort Ønske at vedblive vore Forretninger, indtil Alt var tilendebragt; men da paa den anden Side vor fremrykkede Alder alvorligen minder os om, saasnart muligt at nedlægge for Hans Majestæt Kongen vor udførlige Forklaring angaaende Anvendelsen af de betydelige Summer, der i Anledning af Kirkebygningen have været betroede til vor Bestyrelse, maae vi befrygte, at vi ikke ville kunne see vort Ønske opfyldt. Men om endog Omstændighederne maatte forbyde os at udsætte vor allerunderdanigste Beretning, indtil Kirken har

Digitized by Google

erholdt alle de for den bestemte Kunststatte, vilde det dog være os inderlig kiært, hvis vi kunde sættes istand til at angive den Tid, da Christusfiguren i Marmor, Døbefonten og det i Leer brændte Basrelief kan afhentes herfra, og det er derfor vi give os den Ære at henvende os til Hr. Etatsraaden med Anmodning om at meddele os den i saadan Henseende fornødne Underretning, idet vi tillige haabe, i Omstændighederne at finde Undskyldning for det tilsøiede Ønske, at denne Underretning maatte vorde os meddeelt, saasnart Hr. Etatsraadens Tid tillader det.

Vi have ikke udtrykkeligen udbedet os lignende Underretning med Hensyn til Apostelfigurerne i Marmor, men at dette ikke er grundet i nogen Ligegyldighed for disse Kunstværker, derom behøve vi vist ikke at forsikkre Hr. Etatsraaden. Tvertimod, jo oftere vi og enhver Elsker af den høiere Kunst betragte de herlige Statuer, med hvilke Hr. Etatsraaden har forskiønnet vor Kirke, og som ved den fristaaende Stilling, hvori de ere anbragte, nødvendigen maa frembringe den heldigste Effect, med desto mere Styrke paatrænger sig Længselen efter engang at see det mindre værdige og skrøbeligere Materiale, hvori de nu haves, ombyttet med et mere værdigt og varigt. Den Sum, der endnu haves til Disposition for Kirken, vil imidlertid ikke være tilstrækkelig til at see denne Længsel tilfredsstillet, men da det dog vilde smerte os dybt, hvis Marmorstatuerne af de 12 Apostler, hvilke nu udarbeides under den store Mesters Øine, skulde finde Plads andensteds end i den Kirke, der oprindelig har givet Ideen til deres Udførelse, og det maaskee turde lade sig haabe, at den fornødne Sum kunde tilveiebringes, naar man vidste hvormeget der udfordres, tør vi maaskee endnu yttre det Ønske, at Hr. Etatsraaden med de Underretninger, vi i det Foregaaende have udbedet os, vilde give os den i sidstnævnte Henseende fornødne Oplysning.

Digitized by Google

Vi benytte denne Leilighed til at bevidne Hr. Etatsraaden vor Høiagtelse og Hengivenhed.

Kiøbenhavn, i Commissionen for Frue Kirkes Gienopbyggelse, den 21 Febr. 1832.

C. F. Hansen. **Lassen.**"

Da Thorvaldsen ikke besvarede dette Brev, der maaskee i flere Henseender vakte hans Misfornøielse, — blandt andet fordi han deraf saae, at han dog nok havde været for hurtig til at aflevere sine Modeller, og at der nu ikke længer syntes at være Tale om de øvrige Arbeider til Kirken, som man i sin Tid havde overdraget ham, — maatte Kirkens og Slottets Bygmester efter nogle Maaneders Venten forsøge ved en Privatskrivelse at formilde ham, og dette kunde jo bedst skee ved at aabne Udsigten til nye Bestillinger.

Denne Skrivelse fra Conferentsraad Hansen til Thorvaldsen lyder saaledes:

„Høistærede Ven!

Uagtet at De i Skrivelse fra Slotsbygnings-Commissionen og Frue Kirkes Commission har fundet mit Navn, der vidner om vor fælles Høiagtelse og Ønsker, ihenseende til de Arbeider, der fra Deres Mesterhaand skulde pryde de under sammes Bestyrelse staaende vigtige Bygnings-Arbeider, saa vil De dog tillade, at jeg venskabelig yttrer mine Tanker nærmere om de Gienstande, der fortrinlig maa interessere mig.

Hvad Slottet betræffer, da arbeides der nu paa Riddersalens indvendige Decoration, og det er Dem bekiendt, min høistærede Ven, at det Gemak, der fører til samme, er det, hvori Deres herlige Basrelief skal anbringes. Vi bør derfor være enige om dette Gemaks øvrige Decora-

Digitized by Google

tion, hvorfor jeg ubbeder mig Deres indsigtsfulde Mening over hosfølgende liden Tegning, der viser, hvorledes jeg har tænkt mig samme. Enhver architektonisk Decoration med rige Ornetinger vilde i mine Tanker her være upassende og ikke staae i Harmonie med et saa udmærket Kunstværk som denne Frise. Jeg har derfor tænkt mig Væggene med en simpel blaalig Gipsmarmor og alene Dørene paa de 2de lange Sider rigt forziret med Bronze-Ornamenter, og midt imellem samme en Marmor-Statue, ligesom ved Endevæggen ligeoverfor Vinduerne 2de Statuer, en paa hver Side af Nichen, hvori Kakkelovnen kommer; Plafonden skulde være simple ..... med en omløbende Gesims af blot et Par ornerede Glieder. Til de 4 Statuer kunde vælges deres Mercur og Venus, og til de to andre vilde man overlade Valget til dem, for at componere et Par hertil passende, nye Statuer, da paa denne Maade dette Gemaks Prydelse alene bestod af Arbeider fra Deres Mesterhaand. Dersom dette mit Forslag finder min høistærede Vens Bifald, saa kan jeg indrette alt efter denne Hoved-Idee. Og da Rygtet siger, at Basrelieffet skal være saavidt fremmet, at det snart kunde ventes, saa kunde der begyndes med at opsætte det, da Statuerne altid senere, ligesom de blive færdige, kunde opstilles. For at Maalene af de 4 Sider nøie kan stemme med Basrelieffets Længde, vedføier jeg en dansk Fod tilligemed en romersk Palme, ligesom jeg og maa ubbede mig Høiden af samme, snarest muligt, for at kunne indrette Gesimsen derefter.

Nu henvender jeg mig til Frue Kirke. Med Glæde har jeg af Friis fornummet, at Christus Figuren snart nærmer sig Fuldendelsen og at Døbefonden allerede har opnaaet samme, ligesom og, at det skal gaae efter Ønske med Basrelieffet til Frontonen i Hovedportalet af brændt Leer. Jeg vilde ønske, at De saae hvilken herlig Virkning deres Apostler gjøre. Og hvor smerteligt er det ikke for

Digitized by Google

mig, at jeg ei tør haabe at see disse (idetmindste nogle af dem) i Marmor, forinden jeg forlader denne Verden. Det vilde krænke mig at høre, naar samme, hvoraf, efter Rygtet, allerede nogle skal være færdige, gik andensteds hen. Men hvor finder man Brød i Ørken? Kirken er fattig og Tallet 12 er stort. Om vi endog kunde faae Kongen til at lade den til Kirkens Bygning paabudne Afgift endnu vedblive nogen Tid, saa vilde dog denne ubetydelige, aarlige Indtægt længe ei være tilstrækkelig for at see dette mit kæreste Ønske opfyldt i min Levetid. Hvad kan jeg efter Naturens Lov have tilbage at vente, da jeg i disse Dage har oplevet min 75 Aars Fødselsdag. Tillad derfor, min høistærede Ven, at jeg yttrer et Ønske, som jeg ganske maa overlade til Deres Bedømmelse. Skulde De ei være villig til at overlade os et Par af disse Apostler i Marmor for en bestemt Priis, der kunde omstiftes med dem af Gips, hvilke i saa Tilfælde kunde afgives til Kunstacademiet. Den Forskiel af Effect disse Marmorstatuer vilde frembringe imod de af Gips, kunde lede til videre Fremskriden af de øvrige, om endog den Tidspunkt først skulde indtræffe, naar vi begge ei mere havde Glæden deraf; saa stod dog de øvrige Modeller der, for efter Omstændighederne, at udføres i Marmor.

Endnu har jeg en Ting paa mit Hierte, Ridderſalen betræffende, (hvorom) jeg maa udbede mig deres Raad. Jeg har tænkt mig, istedetfor et fuldstændigt Gesims over Colonaden, at anbringe et Basrelief som en Frise, der løb rundt om over samme, men her møder mig det store Spørgsmaal, hvem componerer mig samme, saa den kan svare til sin Hensigt? Jeg havde tænkt paa Bissen, men naar kommer han? og jeg har Hastværk med alt, hvad jeg endnu vilde see færdigt, inden jeg forlader Skueplads-sen. Jeg tør neppe yttre det Ønske, at De vilde give en Idee til samme, og maaskee kunde den under Deres Veiledning udføres i Rom i Gips. Det er rigtignok for-

Digitized by Google

medelst den betydelige Længde et vidtløftigt Foretagende. Tanken troer jeg kunde være smuk, men vist ikke let at udføre, da det ei bør være noget almindeligt Gods. Min Ven! hiælp mig ud af denne Forlegenhed med deres indsigtsfulde Raad. Jeg har i den Anledning ligeledes vedlagt en Skizze af Salens øvrige Decoration, der er approberet af Kongen.

Forlad, min høistærede Ven! dette Brevs Vidtløftighed, der alene lader sig undskylde med det opmuntrende Bifald, de ved Deres Tilstedeværelse her yttrede over mine ringe Arbeider, tilligemed den Kiærlighed, vi begge have for vort kiære Fædreland, da jeg iøvrigt med den største Høiagtelse og Venskab har den Ære at forblive

Deres Dem ganske hengivne

C. F. Hansen."

Kiøbenhavn, den 17de Junii 1832.

En officiel Skrivelse fra Slotsbygnings-Commissionen fulgte under 21de August 1832, til Stadfæstelse paa den giorte Bestilling paa fire Marmorstatuer efter Kunstnerens eget Valg til det omtalte Cabinet, og foruden denne Skrivelse forefandt Thorvaldsen ved sin Tilbagekomst endnu en anden af 23de October 1832 fra samme Commission, hvori det meldtes ham, at en Kongelig dansk Fregat næste Foraar vilde blive sendt til Middelhavet, og at man haabede ved denne Leilighed at modtage de færdige Marmorarbeider.

Thorvaldsen maatte altsaa til at besvare disse Skrivelser, og under 24de November skrev han, som følger:

„I Løbet af dette Aar har jeg af den høie Slotscommission imodtaget tvende meget ærede Skrivelser, den

Digitized by Google

første med Datum af 21de August og den sidste dateret 23de October. I den første Skrivelse meddeler den høie Commission mig Hans Majestæt Kongens allernaadigste Resolution i at overdrage mig Udførelsen af fire Statuer, bestemte til at pryde det Gemak i Christiansborg Slot, hvor Frisen Alexanders Triumph skal hensættes, og forlanger desangaaende min Erklæring med Hensyn til Statuernes Størrelse og deres Priis; den samme Skrivelse af October underretter mig i Forbindelse med den Første om, at en Fregat ventelig vil afgaae i Foraaret 1833 til Middelhavet, og at denne Leilighed tillige kunde benyttes til at hiemføre de af mine for Danmark bestemte Arbeider, som ere fuldførte; den høie Commission ønsker derfor at vide, hvad jeg til den Tid kan bortsende, og i hvilken Havn jeg anseer det for mest hensigtsmæssigt, at Skibet indløber.

Allerede for længe siden havde jeg indsendt mit ærbødigste Svar paa ovenanførte meget ærede Breve, dersom jeg ikke havde havt det høist sandsynlige Haab, i dette Efteraar at kunne foretage en Reise til Kiøbenhavn og saaledes personlig at kunne have ordnet det Fornødne; imidlertid indtraf uforudseete Hindringer, som medtog Tiden og giorte mig min Plan i den sildige Aarstid umulig. Jeg beder den høie Commission at antage denne Omstændighed som en fyldestgiørende Aarsag i, at jeg først nu indsender mit pligtskyldige Svar.

Med Hensyn til den hædrende Overdragelse af Udførelsen af de fire Statuer, da vilde jeg gierne, at der fra min Side Intet skulde mangle, for at Arbeidet tilfredsstillende kunde svare, saameget det staaer i min Magt, til den gode Virkning høie Vedkommende vente sig deraf, og da jeg føler, med hvormeget mere Sikkerhed jeg kan naae dette Maal, efterat have giort mig selv bekiendt med alle locale Omstændigheder, saa tillade den høie Slotscommis-

Digitized by Google

ſion mig, iſtedetfor alt andet Svar, ærbødigſt at meddele Samme, at jeg udenfor al Tvivl til Foraaret foretager min længe ønſkede Reiſe til Kiøbenhavn, og at jeg haaber, at der for denne Gang intet ſkal hindre mig, ſom et Menneſke er iſtand til at forebygge.

Med Hensyn til den høie Commisſions ſidſte ærede Skrivelſe, da vilde det vel være bequemmeſt, derſom Omſtændighederne tillode det omtalte Skib at indløbe i Livorno, og det vilde glæde mig ved denne Leilighed at kunne hiemſende følgende Arbeider: 1) Endeel af Friſen Alexanders Triumph. 2) Christus. 3) Tvende Døbefont og 4) Hele Fronteſpicen til Frue Kirke i Terracotta.

Jeg takker ſlutteligen den høie Slots-Commisſion for dens beſtandig hædrende Opmærkſomhed imod mig og forbliver med dybeſte Høiagtelſe

allerærbødigſt

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 24 Novbre. 1832.

Dette Brev vakte glade Forhaabninger i Kiøbenhavn, hvor man nyligt havde følt ſig ſtuffet af det Rygte, at han allerede var paa Veien. Prinds Chriſtian Frederik, ſom i det afvigte Aar havde ſkrevet et langt Brev til ham, — ſaavidt vi af de hensmuldrende Levninger kunne ſkiønne, — angaaende Hiemſendelſen af de beſtilte Arbeider, ſkrev nu i de ſidſte Dage af Aaret atter ſaaledes:

Kiøbenhavn, d. 29 December 1832.

„Hr. Etatsraad Thorvaldſen! Med ſærdeles Glæde har jeg af deres Svarſkrivelſe til Slotsbygnings-Commisſionen erfaret, at det er Deres fulde Hensigt, til Foraaret at foretage Reiſen til Kiøbenhavn.

Digitized by Google

Jeg giør de varmeste Ønsker for at intet skal hindre Udførelsen af en Reise, som vi ville see imøde med glad Forventning, og som vil tiene til nye Opmuntring for de skiønne Kunster og Deres Venner i Fædrenelandet. Hs. Majestæt Kongen ønsker ligesaameget som jeg, at alt skal indrettes saaledes, at Deres Ophold her ret kan være Dem behageligt, og naar jeg forud erfarer Tidspunktet, De agter at giæste os, skal vist alt og navnlig Deres Bolig paa Charlottenborg med dertil hørende Atteliers være i Beredskab til Deres Modtagelse.

Personligen ønsker jeg intet mere, end at bidrage til Deres Tilfredshed hos os.

Lige vigtigt vilde det være at vide nøiagtigen, naar de af Deres Haand færdige Arbeider kunne modtages i den italienske Havn, som De maatte angive.

Jo flere Arbeider der kunne indsendes, jo ønskeligere, og deriblandt synes mig, om muligt, hele Frisen, Alexanders Triumph, for at den heelt kunde opstilles i Slottet.

Hvad mit personlige Ønske angaaer, at see min Gemalindes Portrait Statue færdig og hidsendt ved samme Leilighed, da er jeg forvisset om, at De vil søge at udrette, hvad muligt er, for dette Ønskes Opfyldelse.

Jeg seer med Længsel Deres nærmere Yttring i saa Henseende imøde og nævner mig med særdeles Høiagtelse, Hr. Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

„Min Kone lader Dem meget hilse og glæder sig til at see Dem her."

Den Ære, at en Kongelig dansk Fregat skulde sendes til Middelhavet, for at afhente hans Arbeider, siges vor

Digitized by Google

Kunſtner at have ſat ſærdeles megen Priis paa, og upaatvivleligt har det hele Budſkab, ſom han paa denne Tid modtog fra Danmark paa en Tid; da han isvrigt var meget forſtemt og nedtrykt i Sindet, virket opmuntrende paa ham. Der foreligger ogſaa Spor af denne forandrede Stemning. Ikke blot at han nu ikke tog i Betænkning at beſlutte ſin Afreiſe, — en Sag, der var ſaameget lettere, da der endnu var Maaneder, inden den ſkulde iværkſættes — men allerede nu ſynes Beſtillingen paa de fire Statuer til Slottet at have bemægtiget ſig hans Tanke, ja, vi finde endog, at han i diſſe ſamme Dage er gaaet endnu videre i ſin gode Villie med Henſyn til Arbeider for ſin Fødeby, end Nogen i Danmark anede.

Ved at tænke ſig om og underſøge, hvad der endnu kunde gjøres, faldt det ham ind, at Frue Kirke nu ſnart kunde have ſin Fronton, og den til Chriſtiansborg var forlængſt ſendt i en Skizze, hvorefter man der, naar han kom til Kiøbenhavn, kunde arbeide. Men hverken til Raad- og Domhuſet, eller til Slotskapellet havde han endnu leveret Compoſitioner, og et Par ſaadanne Arbeider i Terracotta vilde let kunne blive færdige og hiemſendte med den foreſtaaende Leilighed. Der blev vel endnu dennegang Intet deraf, men at han ibetmindſte har haft Slotskapellets Fronton i ſine Tanker, derom vidner en Tegning til Frontbasrelieffet: Chriſti Opſtandelſe, ſom han udkaſtede paa Bagſiden af et Brev fra Signor Taddolini af 16 Aug. 1832, altſaa et af dem, han nyligt havde modtaget ved ſin Tilbagekomſt.

Juleaftenen ſamlede ham til Glæde med ſine Landsmænd, iblandt hvilke han dennegang bevertede Conrad

Digitized by Google

Heinrich Donner, der i disse Dage havde afkiøbt ham den henstaaende Gruppe Gratierne for 6000 Spanske Daler.

Dagen efter, den 25de Decbr., fandt hans Datters Ægtevielse Sted i Laybach, og da han havde modtaget denne Efterretning, spordes der nu en Beroligelse, som han længe havde savnet.

Digitized by Google

CXXVII.

Thorvaldsens forskiellige Planer i Anledning af de nye Bestillinger. Fregatten Galathea skal sendes til Middelhavet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Slotsbygningscommissionen. Forventning i Kiøbenhavn om Thorvaldsens Tilbagekomst. Han vælges til Kunstakademiets Directeur. Skrivelser fra Prinds Christian Frederik. Arbeiderne afsendes.

1833.

Bestillinger fra Danmark giorte dog altid Thorvaldsen en Glæde, som andre, andetsteds fra, ikke saa let kunde giøre ham. Af de Beretninger, som vi i Begyndelsen af 1833 modtoge fra Rom, sees det, at Tanken om de giorte Bestillinger til det Locale, hvor et af hans Hovedværker i Tiden skulde opbevares, beskæftigede ham nu paa en usædvanlig Maade.

Hans Lyst til at omarbeide Jason, der, som tidligere yttret, nu ikke længer tilfredsstillede ham, fik her ny Næring, og allerede i Januarmaaned yttrede han, ved at omtale denne Sag, at han vilde gientage Jason, dertil giøre en Statue, Medea, som Pendant, og til de andre to forlangte Statuer vælge: Mars, som veier Amors Piil, en Composition, som allerede stod færdig i Model, og en Venus, som rækker Amor sit Klædemon, medens hun viser sig i sin Skiønhed for Paris.

Digitized by Google

Men denne Plan maatte imidlertid snart vige for en anden, da han ønskede, at alle fire Statuer skulde omfattes af een gjennemgaaende Handling, og nu hengav han sig i nogen Tid til en anden Tanke, den nemlig, i denne Cyclus at fremstille Paris med Æblet, den nævnte Gruppe Venus og Amor, og dernæst Juno og Minerva, hver optagende sin Rolle i den bekiendte Skiønhedsstrid.

Men ogsaa denne Plan fortrængtes, og endelig blev han enig med sig selv om, at han vilde gientage sin tidligere Basrelief-Composition: Vulkan, Venus, Mars og Amor, i fire fritstaaende Statuer, forenede ved Indholdet af Anakreons 45de Ode.

Denne Plan blev han forsaavidt tro, at han ikke opgav den, saalænge han levede. Men kun den nævnte Statue af Mars og en Vulkan, som han modelerede i 1838, staae, begge ufuldendte i Marmor, tilbage som skiønne Fragmenter af en Composition, der ikke fik Tilværelse mellem hans fuldførte Værker.

Medens disse Projecter i Begyndelsen af 1833 udviklede sig i vor Kunstners Tanke, forberededes Afsendelsen af de fuldførte Arbeider til Danmark, hvor det Brev, han havde sendt Prinds Christian Frederik om sin forestaaende Hiemreise, havde udbredet den gladeste Forventning. Vi skulle ikke mere end nødvendigt trætte med de paafulgte Breve fra begge Bygningscommissionerne, i hvilke det væsentlige Indhold var, at Fregattens Afgang til Middelhavet var bestemt, og at man ventede, at den i Juli d. A. vilde anløbe Livorno.

Derimod meddele vi den Skrivelse, han i samme Anledning modtog fra Prinds Christian Frederik:

Digitized by Google

Kiøbenhavn, d. 26 Febr. 1833.

„Hr. Etatsraad og Professor Thorvaldsen! De vil allerede ab den officielle Vei være underrettet om Bestemmelsen, at Corvetten Galathea skal afhente de fra Deres Haand færdige Kunstsager, og vil den til den Ende indtræffe i Livorno omtrent d. 1 Julii d. A., til hvilken Tid de til Transporten bestemte Kunstsager maatte befinde sig sammesteds. Gid det maatte være muligt, til den Tid at have hele Frisen (Alexanders Triumph) i Marmor færdig, for at den samlet kunde opstilles paa sin Plads i Slottet.

Hvad min Bestilling angaaer, nemlig min Gemalindes Portraitstatue, da er det mit inderligste Ønske, at den maatte være saavidt færdig, at den kunde hiemsendes. De ville muligen kunne lægge sidste Haand paa Værket her i Kiøbenhavn, naar vi, som jeg sikkert haaber, have den Glæde at see Dem her til Sommer. Om dette for os alle saa kiærkomne Besøg haaber jeg ved Dem at underrettes saa betimeligen, at der intet skal kunne mangle ved Deres Ankomst til Charlottenborg.

Jeg tør paa de i Rom værende danske Kunstneres Vegne, og navnlig paa Bissens, bede Dem om, at De ville sørge for, at de Arbeider, som disse maatte have at hiemsende, finde Plads paa Fartøiet, som bringer Deres til Livorno og siden paa Corvetten.

Hvad Bissen angaaer, vilde jeg bede Dem anbefale ham til Slots-Commissionen til at udføre Frisen til Ridderssalen, saafremt De ei selv kan finde Leilighed til at berige os med dette Kunstværk; dog maatte han vende tilbage, for at udføre det i Gips her paa Stedet.

Hvis der er taget Afstøbninger af flere af Deres Statuer og Basreliefs, som Academiet endnu ei besidder, vilde det være overeensstemmende med dets Ønske at see denne Leilighed benyttet, for at komme i Besiddelse af disse. Architect Hansen kunde opgive for Academiet,

Digitized by Google

hvad Bekostningen ved Indkiøbet og Indpakningen kunde beløbe sig til. Transporten vilde haves frit med de øvrige Sager.

Til Forøgelse af min Vase-Samling kunde jeg nok ønske at besidde en udmærket Vase fra Vulci af de ved Lucien Buonaparte udgravede. Der er solgt endeel af dem i England, muligen at nogle var til Salg i Rom. En saadan, udvalgt ved Dem, og hiemsendt ved denne Leilighed, vilde være mig saare behagelig; jeg formoder, at Prisen vilde være 20 til 30 Louisd'ors, som Chiaveri isaafald vilde kunne udbetale. Dog, jeg bør ei uleilige Dem med mere, nævnende mig med særdeles Høiagtelse og Venskab, Hr. Etatsraad Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Endnu i Slutningen af Marts stode Sagerne saaledes, at man havde Grund til at tro, at han dennegang vilde lade det blive Alvor med Hiemreisen, og, at han selv har levet i denne Tro, derom vidner blandt Andet ogsaa det, at da han havde ladet kiøbe den nyligt afdøde, danske Maler Bendz's Maleri: Et Kaffehuus i München, lod han dette, skiønbt han ikke selv endnu havde seet det, føre fra München til Kiøbenhavn og ikke til Rom.

Til Slotsbygnings-Commissionen skrev han ved Udgangen af Marts:

„Af den høie Slotsbygnings-Commission har jeg imodtaget en meget æret Skrivelse af 22 Febr. d. A., hvoraf jeg erfarer, at det til Kunstarbeidernes Afhentning bestemte Krigsskib kan ventes til Livorno i Løbet af Sommeren og sandsynligt i Juli Maaned. Ved min Skrivelse af 24 Novbr. f. A. har jeg ærbødigst underrettet

Digitized by Google

den høie Commission om de Arbeider, som jeg saaledes hiemsender, og hvis betimelige Affendelse fra Rom jeg skal drage Omsorg for. Jeg har derfor kun at erindre, at jeg, foruden de i mit sidste Brev nævnede Kunstsager, agter med samme Leilighed at hiemsende enkelte andre Arbeider i Marmor, hvilke jeg ønsker at give den sidste Fuldendelse under mit Ophold i Kiøbenhavn. Det vilde saaledes være mig kiært, hvis disse Arbeider ved Skibets Ankomst til Hiemmet maatte blive hensatte i det for mig i Kiøbenhavn bestemte Studio. Selv haaber jeg, i det tidlige Efteraar at gienſee Danmark, da min Afreise fra Rom udenfor al Tvivl vil indtræffe kort Tid efterat det Kongelige Skib er afgaaet fra Livorno.

Allerærbødigst

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 29 Marts 1833.

I Kiøbenhavn havde man sat saamegen Lid til disse tagne Beslutninger, at Akademiet for de skiønne Kunster ved Udgangen af Martsmaaned valgte Thorvaldsen til Directeur for de tre følgende Aar og stillede Haabet om en frodig Opblomstren i Kunsten til Indflydelsen af hans oplivende Sol. I denne Anledning skrev Akademiets Præses, Prinds Christian Frederik til ham.

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen! Det er mig saare behageligt at kunne underrette Dem om, at Academiet for de skiønne Kunstner, i Forventning af Deres Ankomst til Fædrenelandet, eenstemmigen har valgt Dem til Directeur, og at Hans Majestæt skienker dette Valg sit fulde Bifald. Det er en Hæder for Academiet at see Directeursædet beklædet af en saa udmærket Kunstner, og de vil vist under Deres Nærværelse her finde Glæde i at

Digitized by Google

kunne virke for Academiet i denne ophøiede Post. Jeg selv glæder mig særdeles til at staae i dette nøiere Forhold med Dem og ønsker, at Tiden snart maatte være forhaanden, da vi saae Dem iblandt os. De vil have Fornøielse af at see Academiet langt mere udvidet og Figursalen med Samlingerne af Gips-Afstøbninger i en langt anden Tilstand, end da De sidst besøgte Kiøbenhavn.

Til Deres Efterretning tiener, at Corvetten først i Julii kan indtræffe i Livorno, saa at der ingen Tvivl er om, at jo de bestemte Arbeider kunne blive færdige i Deres Atelier, for at indtræffe i Livorno imod den ovennævnte Tid. Heriblandt haaber jeg, at see Prindsessens Portrait-Statue. De vil vist unde mig den Glæde.

En Gipsafstøbning over Original-Busten med Lokker saae jeg gierne ved samme Leilighed, thi mit første Exemplar er kommet til Skade.

Architect Friis er optaget til Medlem af Academiet.

Nævnende mig med sand Høiagtelse og Venskab, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 30 Marts 1833

Thorvaldsen udsatte ikke at besvare denne Skrivelse. Allerede i April, strev han et Brev til Prindsen, hvori han bestemte sin Afreise til Efteraaret. Dette Brev have vi ikke forefundet, men det vil af Prindsens paafølgende Svar erfares, at Thorvaldsen har yttret, at det var hans Agt, i Kiøbenhavn at udføre nogle af sine Arbeider i Marmor, deriblandt ogsaa Prindsessens Statue, da det i Rom paabegyndte Exemplar havde mødt Uheld under Forberedelsen.

Digitized by Google

Prindsens Svar lyder saaledes:

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen! Jeg har havt den Fornøielse at modtage Deres behagelige Skrivelse af . . . . . og glæder mig til de gode Tidender, den indeholder, især til den Forvisning, De giver mig, at De til Efteraaret vil gienſee Danmark, ligeſom og, at De der agter at fuldende nogle halv udførte Arbeider i Marmor, ſom hidſendes, hvilket tyder paa den gode Henſigt af et længere Ophold i Fædrenelandet, ſaaledes ſom vi alle ønſte det.

Den Forſikring, at det Arbeide, jeg venter af Deres Haand, nemlig min Gemalindes Portraitſtatue, vil ligge Dem nærmeſt paa Hierte, er mig Borgen for, at De, uagtet det indtrufne Uheld med Marmoret fra Carrara, vil giøre, hvad muligt er, for at ſee dette Kunſtværk hidſendt. Maaſkee det endog kunde være blandt de ovennævnte at fuldende i Kiøbenhavn, hvor der, naar Modellen hidſendtes, vilde findes Arbeidere under Freund, der kunde fremme den i det Raa. At jeg ønſker at benytte denne ſielsne Leilighed for at faae Statuen hidſendt, vil De indſee.

Førend Slutningen af Julii kommer Corvetten Galathea ei til Livorno; der er altſaa endnu tre Maaneder til. En Idee vilde jeg dog ved denne Leilighed yttre, nemlig med Corvetten at hidſende en duelig Marmor-Arbeider, der kunde gaae Dem tilhaande og nogle Blokke carrariſt Marmor.

Det vil være en glædelig Tidende for Kunſtens Venner, at De har kiøbt Bendz's ſidſt udførte Malerie af Kunſtneren Fearnley, og det ſkal blive henſat i Deres Attelier paa Charlottenborg, ſaaſnart det ankommer.

Hvad De yttrer om Biſſen, ſkal jeg meddele Slots-Commisſionen, ſaaſnart hans Skrivelſe indtræffer. Fore-

Digitized by Google

Løbigen maa jeg dog ytre, at det, efter min Mening, vil være saare omstændeligt, i Rom at udføre Frisen i Gips, som skal anbringes i Christiansborg Slot, og at det især vil være ønskeligt, at Bissen kiender Stedet, hvor den skal anbringes. Mit Raad vilde derfor være, at Bissen benytter den gode Leilighed med Corvetten til uden Bekostning at reise herhil, og at han udfører sit Arbeide her, hvorefter det jo altid kan staae ham frit for, selv med Understøttelse af det Offentlige, at reise igien til Italien, for der at fortsætte sin Kunstner-Virksomhed. Skulde De dele denne min Anskuelse, da beder jeg Dem at virke til dens Iværksættelse. Bissen maa iøvrigt være Dem høist forbunden for Deres Anbefaling.

Corvetten afseiler paa Onsdag, d. 1. Mai, men da den skal anløbe Tanger, Tripolis og Maltha, saa indsees at den ikke førend om tre Maaneder kan naae denne sin Bestemmelse. Den føres af Capitain B. Krieger, en Søn af afdøde Admiral; Næstkommanderende er Capitain Kierulf, begge udmærkede Sømænd.

Det skal glæde mig, snart at høre gode Tidender fra Dem. Hs. Majestæt Kongen har glædet sig over de sidste, jeg meddeelte ham, og Høisamme har paalagt mig at hilse Dem.

Jeg henlever med særdeles Høiagtelse og Venskab, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 27 April 1833.

Ifølge den af Thorvaldsen, kort Tid efter, indsendte Designation var til Slottet og Frue Kirke færdigt og indpakket til Afsendelsen: Christusstatuen i Marmor, fiorten

Digitized by Google

Kiſter med Terracottaerne til Frue Kirkes Fronton, Basrelieffierne, Daaben og Nadveren, og Døbefonten i Marmor. Til Slottet afſendte han ti Kiſter med Marmor-Basrelieffer, hørende til Friſen, og desuden et betydeligt Antal af ſine øvrige Arbeider; deels i Marmor, deels i Gips, i det Hele 65 Kiſter, beſtemte til foreløbigt at opbevares i hans Studio i Kiøbenhavn.

Digitized by Google

CXXVIII.

Maximilians Heststatue forberedes og skal paabegyndes, men en Række af mindre Arbeider træde i Stedet: Basrel. Bacchantinden med en lille Faun. Gientagelse af Basrel. Hylas og Nympherne. Basrel. Ganymed og Hebe. Basrel. Ganymed bortføres af Ørnen. Basrel. Evangelisterne. Basrel. Parcerne. Ere Basrel. med tre Engle.

1833.

Studierne i Rom vare ved Afsendelsen af et saa betydeligt Antal Arbeider naturligviis blevne ryddede, men denne Udladning havde dog ikke en saa paafaldende Virkning, som man skulde tro, og da Modellerne vare stillede frem paa de afsendte Værkers Pladser og det, som havde staaet sammenstuvet i Hiørnerne, kom til at udfolde sig lidt friere, var det snart neppe mærkeligt, at Noget var borttaget af denne beundringsværdige Forsamling.

Maximilian af Bayerns Heststatue skulde nu igien foretages. Modellen i naturlig Størrelse blev formodentlig først paa denne Tid ganske færdig, men førend der kunde begyndes paa Udførelsen i den dobbelte Størrelse, vare endnu betydelige Forberedelser at bringe istand, da saadanne Masser, som her skulde sammendynges af det tunge og vaade Leer, krævede en veloverlagt og beregnet Construction

Digitized by Google

af Jern og Tømmer, der som Skelet kunde holde alle Dele trygt og uforandret sammen. Dette var imidlertid et Arbeide, som vor Kunstner kunde betro sine Haandværkere, og et jevnligt Tilsyn var fra hans Side tilstrækkeligt.

Han kunde altsaa imidlertid hengive sig til den friere og livfulde Syslen med sin Kunst, hvori han forrige Aar blev afbrudt ved Reisen til Norditalien, og vi finde nu ogsaa, at han benyttede denne Frihed i hele den første Halvdeel af dette Aar. Det var atter en Række af mindre Basrelieffer, som paa denne Tid skulde fremtræde.

Vi have imidlertid ved Optællingen af disse den samme Bemærkning at gjøre, som ved hine, at de, os fra Thorvaldsens egen Haand efterladte, Lister, henføre dem til disse Maaneder, men at de ikke nærmere kunne bestemmes ihensseende til Tidsfølgen.

For et Par Aar siden havde han, som vil erindres, modeleret et Basrelief med en liggende Satyr, som lærer en lille Faun at blæse paa Rørfløiten; dette skulde have en Pendant. Han modelerede derfor nu, ganske tilsvarende i Maalene og i den foroven afrundede Form, et Basrelief efter en, allerede for flere Aar siden paa en Convocationsbillet fra S. Luca, dat. 9de April 1827, henkastet, Composition: En Bachantinde, som, henstrakt paa Jorden, og lænende sig til en Kurv, holder en Klasse Druer, som en lille Faun begierlig angriber.

Et andet Basrelief modelerede han efter det samme Emne, han i 1831 havde behandlet: Hylas, som bortføres af Nymspherne. Grunden til denne Gientagelse maa formodentlig søges i, at den første Behandling ikke ret har tilfredsstillet ham. I denne Composition lod han Hylas

Digitized by Google

nærme sig Kilden med sin Vandkrukke, idet han overfaldes af de elskende Nymphers Kiærtegn, istedetfor at den forrige Composition fremstillede ham knælende og strækkende sig fraoven ned imod Kildens Væld.

I et tredie Basrelief fremstillede han Ganymed og Hebe. Han valgte Mythen om Sidstnævnte, som paa Grund af, at hun, ved at falde i Gudernes Forsamling, kom til at saare sin Jomfrueligheds, og derfor maatte nedlægge sin Hæderspost, som Olympens Mundskienk, i Ganymeds Hænder. Basrelieffet fremstiller kun Overleveringen af dette Embede.

Mythen om Ganymed gav ham nu ogsaa Stoffet til et Basrelief, hvori denne Jupiters Yndling bortføres af Ørnen, et skizzeret Arbeide, som Thorvaldsen gientog i et andet lille Basrelief med forandret Composition, hvilket, ligesom det førstnævnte, ikke udførtes videre end i de let henkastede Basrelieffer, der nu opbevares i Museet.

En Cyclus af Medaillon-Basrelieffer fremgik ogsaa med samme Rasthed fra hans Haand: De fire Evangelister. Naar vi skulle søge en Anledning til dette Valg, saa ere vi tilbøielige til at udlede den fra Akademiet S. Luca, som vor Kunstner nu snart skulde forlade. Han havde længe lovet dette Akademi en Revers-Composition til en Medaille og vilde nu, før sin Afreise, opfylde dette Løfte. Dette kan have givet den nærmeste Anledning til den første Medaillon: Den hellige Lucas, som var fremstillet malende Madonna med Barnet paa sit Skiød. Med Penselen i den høire og Farveskaalen i den venstre Haand sidder Evangelisten foran sit Billede, med en Nimbus om sit Hoved; bagved ham den hvilende Ox, hans Særkiende.

Digitized by Google

Men nu gientog han Billedet af den ſamme Evangeliſt, maaſke efter at have fattet den Plan, ogſaa at ville modelere de tre andre Evangeliſter. I den anden Fremſtilling af St. Lucas ſtaaer Evangeliſten med Skrivetavlen foran ſig, medens han ſtøtter ſin venſtre Fod paa Oxen, der ligger ved hans Side. Men ikke heller denne Compoſition var ham tilpas, og han gientog Basrelieffet tredie Gang, idet han fremſtillede Lucas, ſiddende paa den bevingede Oxe med Skrivetavlen ſtøttet mod Skiødet og med et himmelvendt Blik, der antyder Inſpirationen. Formodentlig ſkulde Basreliefferne af Evangeliſterne ſvare til Ezechiels Syn; de tre andre fremſtillede Mathæus, baaren af ſin Engel op fra Jorden, Marcus paa den bevingede Løve og Johannes, løftet mod Himlen paa Ørnens mægtige Vinge. Diſſe fire Medaillon-Basrelieffer lod han udføre i Marmor, ſaavidt vi vide, kun til ſit Muſeum, hvor de, ligeſom ogſaa Skizzerne til de to foregaaende, opbevares.

Et ſtørre Basrelief vakte en ganſke ſæregen Opmærkſomhed ved den ſkiønne Compoſition, en Fremſtilling af Menneſkelivet under den antike Mythe om Parcerne. Klotho, Lacheſis og Atropos, de tre ſtrenge Døttre af Jupiter og Nemeſis, ſpinde og afklippe Menneſkets korte Livstraad. Klotho ſidder yderſt tilvenſtre med Rokken i den ene Haand, medens hun med den anden ſamler den ſvage Traad. Yderſt mod den anden Side ſidder Lacheſis, ſom dreier Spindelen med den høire Haand, medens hun ſtyrer den nedhængende Traad med den venſtre. I Midten ſtaaer Atropos med Saren, rede til at afſkiære Traaden, naar hun ſeer Tiden udløbe i det Sanduhr, hun holder i den venſtre Haand. Ved hendes Fod ſtaaer en Genius, Livets og Dødens;

Digitized by Google

endnu hæver han Fakkelen, men vil vende den mod Jorden, naar det dødbringende Snit er giort. Over Saren svæver den dagsky Ugle, i Modsætning til det endnu rindende Timeglas. Tilvenstre, ved Klotho's Fod, vorer den friske, blomstrende Hørplante; tilhøire under Lachesis ligge de afklippede Traadnøgler, omgivne af Valmueplanter.

Iblandt alle disse foranførte Basrelieffer var der ikke noget, som var fremkaldt ved de Bestillinger, hvoraf han altid havde saamange. Ofte, naar han, drevet ved Paamindelser, foretog sig et saadant, kastede hans Tanker sig selvraadigt over paa en mødende Idee, som da greb ham, og lod det oprindelige Forehavende for en Tid stilles i Baghaanden.

Saaledes gik det ham ogsaa nu, da han kom til at modelere et Par smaa Basrelieffer, idet han vilde fyldestgiøre en Bestilling, som fordrede noget ganske Andet.

Som allerede omtalt, var der under Opholdet i Mailand giort en Bestilling hos ham paa to smaa Basrelieffer, der, afstøbte i Bronze, skulde tiene til Smykke for Alterbordet i en Kirke i Novaro. Man havde opgivet ham, at hvert af disse skulde fremstille en „Gloria" af tre Engle, og henviist ham til hans egen, tidligere Composition paa den bekiendte Døbefont til Brahe-Trolleborg. Dette Løfte vilde han nu indfri, men han modelerede to Basrelieffer, hvori han ikke strengt holdt sig til Opgaven.

Det ene af disse fremstiller en yndig Leeg af Tre spillende Engle. Paa et lille Alter, hvorfra et Rosenbaand hænger ned, sidder den midterste af disse Engle og spiller paa en Cithar, til hvis Toner den lyttende bøier Øret. Paa venstre Side stiller den anden sin Fod op paa Alterets

Digitized by Google

Sokkel og slaaer sin Harpe. Den Tredie, som er stillet paa høire Side, blæser i en Fløite.

Det andet Basrelief fremstiller Gruppen af Tre syngende Engle, som læne sig kiærligt op til hinanden, medens de i deres smaa Hænder holde en Banderolle, efter hvis Noder de synge deres Lovsang.

Disse Compositioner fandtes ikke passende til Alterbordet. Thorvaldsen modelerede derfor to andre Basrelieffer, hvert med Tre Engle, som bære en Guirlande, og disse Modeller afleveredes til Bronzestøberen Barth. Contaria i Rom, hvor de næste Aar bleve støbte, og indsattes derefter i Alterbordet i Cathedralen i Novaro.

Digitized by Google

CXXIX.

Galathea ligger for Livorno. Arbeiderne modtages, men Thorvaldsen udsætter sin Afreise. Model til Maximilian af Bayern. Brøndsteds Forhold til Thorvaldsen. Thorvaldsen bliver Dannebrogsmand. Raphaels Grav aabnes. Basrelieffet Raphael. Buste af Mr. Mahon. Buste af Horace Vernet. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen skriver til Conferentsraad Collin. Cand. Ludwig Böttger. Hans Prevverling med Collin ang. Thorvaldsens Testamente.

1833.

Imidlertid var den danske Corvet paa sit Togt kommen til Neapel, og Capt. Krieger anmeldte, at han i Midten af Juli vilde anløbe Livorno; men Galathea ankom først i Begyndelsen af August der, og fandt alting færdigt fra Thorvaldsens Side.

Derimod var Spørgsmaalet om Kunstnerens egen Afreise afgiort saaledes, — at han udsatte den til næste Aar, og med fuld god Grund kunde han give sit forestaaende Arbeide Skylden, thi nu skulde han netop begynde den store Model til Maximilians-Statuen.

Imellem de ellers saa gode Venner, Thorvaldsen og Brøndsted, synes nu, i Anledning af Galatheas Reise, et mindre glædeligt Forhold at være indtraadt, ialfald en

Digitized by Google

gienſidig Forſtemthed, ſom foraarſagede, at disse to, i saamange Henseender elskværdige, Mænds senere Veie adskiltes, og aldrig mere førte tilbage til det glade Samliv og det aabne Venskab, der tidligere havde charakteriseret dette Forhold. Vi have oftere maattet blotte det ømme Sted hos vor Kunstner, ſom Brøndsted nu var kommen til at saare, og for hans Vedkommende giorde den gamle Regel sig her gieldende, at man ikke skal laane Penge hos sine Venner. Brøndsted havde allerede tidligere laant et Par Tusind Scudi hos Thorvaldsen, og denne havde taget mod det Tilbud, at de i Casa Buti efterladte Kister med Bøger og Brøndsteds Myntsamling skulle betragtes som Pant. Dette Mellemværende var fra Brøndsteds Side ikke afgiort, da Efterretningen om, at Galathea skulde hiemføre endeel Sager fra Rom, vakte det Ønske hos ham, at benytte denne gunstige Leilighed til at faae sine Bøger og Mynter til Kiøbenhavn. Han anmeldte dette Ønske for Thorvaldsen, og gav en anden Landsmand i Rom Ordre til at sørge for denne Afsendelse, men Thorvaldsen, som herved fandt sig ubehageligt berørt, og desuden, efter hvad man har yttret, ikke siden Myntthyveriet havde disse Sager i fuldkommen Orden, satte sig, tiltrods for Brøndsteds energiske Forlangende fra London, imod denne Udlevering, som heller ikke fandt Sted. Men derimod havde dette den sørgelige Følge, at disse to Venner ikke senere nærmede sig hinanden med det gamle Venskab, og at den paagieldende Sag ikke i deres Levetid blev berigtiget, idet Museet, efter Begges Død, arvede Pantet.

Galathea ankom lykkeligt med sin kostbare Ladning d. 20de Septbr. 1833 paa Kiøbenhavns Rhed. Som den

Digitized by Google

nærmeste Følge af denne Hiemsendelse antage vi Thorvaldsens Udnævnelse til Dannebrogsmand den 25de October s. A.

Modellen til den colossale Heststatue havde imidlertid udelukkende beskæftiget Thorvaldsen i Rom i et Par Maaneder, da han atter trængte til at hvile sig ved et mindre Arbeide.

Som Medlem af Akademiet della Valle Tiberina i Peruggia havde han i de senere Aar, hvergang Raphaelsfesten d. 5te April her feiredes med Taler, Sonetter og Improvisationer til den store Malers Ære, paa en Maade følt sig opfordret til, skiønbt fraværende, dog ogsaa at bringe sit Offer. Hidtil var det blevet ved Opfordringer og Forsætter; men i Aar indtraadte der en særegen Tilskyndelse. Spørgsmaalet om Ægtheden af et Cranium, som S. Luca Akademiet bevarede som Raphaels, havde givet Foranledning til en Undersøgelse af det Sted i Pantheon, hvor, efter Sagnet, Raphael var begravet. Det var i Begyndelsen af Septbr. d. A., at denne Undersøgelse begyndte, og d. 14de s. M. fandt man det fuldstændige Skelet, hvilende i en indmuret Kiste, bygt under et Alterbord paa venstre Side af Indgangen, netop saaledes som Vasari havde betegnet Stedet. At Thorvaldsen, her tilstedeværende, i høi Grad interesserede sig for denne Undersøgelse, og med Andagt har sænket sit Blik i disse Levninger af den store Broder i Kunsten, derom kan der ikke tvivles. At han ved disse Levningers høitidelige Bisættelse, d. 18de Octbr., traadte i Processionen med den store Vorkierte i Haanden og dvælede ved Graven, medens det pavelige Kapel sang „Miserere" og

Digitized by Google

„De profundis", vide vi af Digteren, Prof. H. C. Anderſen,*) ſom netop den Dag var ankommen til Rom og første Gang ſaae Thorvaldſen i denne Belysning.

Da Anderſen næſte Dag beſøgte Thorvaldſen, viſte vor Kunſtner ham et halvfærdigt Basrelief, ſom han havde begyndt i disſe Dage, og ſom fuldførtes Dagen efter. Det fremſtillede Raphael, ſiddende imellem nogle Fragmenter af den antike Kunſt paa et Alter, hvis Relieffer fremſtille Muſer og Gratier. Raphael er iſærd med at tegne; med den venſtre Haand holder han Tegnebrædtet mod det høire Knæ. Ved hans Side tilhøire Kunſtens Genius med den lyſende Fakkel; tilvenſtre nærmer ſig Victoria med Palmen i venſtre og en Laurbærkrands over hans Hoved i høire Haand. Men nærmeſt op imod den elſtende Kunſtner ſtillede han Amor, ſom, knælende mod Capitælet af en corinthiſk Søile, underſtøtter Tegnebrædtet, medens han rækker ham i en ſamlet Bouquet den blusſende Roſe og — Dødens Valmue.

Denne ſidſte Hentydning undgik ikke Forargelſen, og man har endog troet, at den blev til Hindring for Basrelieffets Anbringelſe paa Graven. Men om en ſaadan Henſigt med dette Basrelief har der neppe været Tale, og fra Thorvaldſens Side er dette Basrelief af en ligeſaa umiddelbar Oprindelſe, ſom ſaamange andre af hans mindre Værker. Det blev ikke heller, ſaavidt vi have erfaret, nogenſinde udført i Marmor; kun Gipsmodellen opbevares i Muſeet.

---

*) Søndagsblad af A. P. Liunge. 1835. P. 28.

Digitized by Google

Endnu optage vi her et Par Buster fra dette Aar. I April fuldførte han Busten af en Mr. Mahon; af større Interesse var den, han udførte efter sin særdeles gode Ven og navnkundige Kunstbroder, Maleren Horace Vernet, der i disse Aar havde været Directeur for det franske Akademi i Rom. Efter denne Buste udførte Thorvaldsen senere en større Gientagelse i en colossal Herme i Marmor, som ham forbeholdt sit Museum.

Efteraaret nærmede sig, men der var nu ikke længer Tale om at forlade Rom, og dette Budskab havde allerede naaet Danmark. Desuagtet fandt Thorvaldsen sig foranlediget til selv at indberette denne forandrede Bestemmelse til Prinds Christian Frederik, der havde modtaget hint Løfte af ham. Vi have ikke forefundet Concepten til det Brev, som han skrev den 26de Octbr. til Prindsen; derimod kunne vi meddele Hans Kongl. Høiheds Svar:

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Det er mig en særdeles Glæde ved Skrivelse fra Academiet for de skiønne Kunster at oversende Dem det nye Beviis paa Kongelig Yndest og Naade, som Hans Majestæt har tiltænkt Dem ved at pryde Dem med Dannebrogsmændenes Hæderstegn.

Ved denne Leilighed takker jeg Dem for det idag modtagne Brev af 26 October, som indeholder Forsikkringen om, at De til Februar Maaned næste Aar vil tiltræde Reisen til Fædrenelandet. Maatte De nu, ved at fuldende de Kunstværker, der hidtil har holdt Dem ved Deres Attelier, see sig istand til at opfylde denne gode Hensigt, da vilde mit og Academiets og alle Kunstens Venners ivrigste Ønske opfyldes. Maatte vi beskidde Dem her til den høitidelige Forsamling, d. 31 Marts, og ved den derpaa følgende Udstilling! Denne vil meget prydes ved

Digitized by Google

Deres hiemsendte Kunstværker i Gips og Marmor; dog ere de sidste ei endnu udpakkede, men jeg ønsker meget, at De ville give Freund Deres Befalinger om, hvorvidt disse skulle udstilles.

Med den største Beundring har jeg seet den hidsendte Deel af Frisen Alexanders Triumph, som er udpakket paa Slottet. Christus Figuren er henbragt i Frue Kirke, men endnu ei udpakket eller opstilt.

Foreløbigt har jeg talt med Finantsministeren om Deres Ønske, at de 20,000 Spec., som skulle indsættes i Nationalbanken til Fordeel for Deres Datter, maatte tages af de Summer, som enten nu, eller i Fremtiden maatte tilkomme Dem for de af Regieringen bestilte Arbeider. Derimod vil fra hans Side intet være at indvende, forsaavidt disse Summer forfalde til Udbetaling, da De saa efter Behag ville disponere over dem, og den Kongelige Resolution vil ligesaalidet mangle, naar Dem derved skeer en Tieneste.

Jeg beder Dem endnu at hilse de danske Kunstnere i Rom og at sige til Blunck, Küchler, som og til Martens, at jeg med Fornøielse har seet deres hiemsendte Arbeider.

Henlevende, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 15 Nov. 1833.

Angaaende det i Prindsens Brev berørte Depositum af 20,000 Scudi, som efter Thorvaldsens Ønske skulde indsættes i Banken, da havde han allerede derom skrevet til Conferentsraad Collin saaledes:

„Kiære, høiagtede Hr. Conferentsraad Collin!

De er maaskee underrettet om, at det var min Bestemmelse at tiltræde min Hiemreise til Danmark kort efter

Digitized by Google

det Kongelige Skibs Afgang fra Livorno med de indtagne Konstsager; da imidlertid uforudseete Hindringer have giort mig det umuligt, og jeg endnu i nogen Tid maa forblive i Rom, saa tilgiv mig, min ærede Ven, at jeg ved disse Linier ubbeder mig Deres godhedsfulde Hiælp i et Anliggende, som jeg haabede allerede nu at kunde have mundtlig raadført mig med Dem om. Jeg har nemlig ved min Datters Bryllup med Oberstlieutenant Paulsen bestemt hende en Medgift af 20,000 Species, hvilken Sum dog urokkeligen bør hensættes i Nationalbanken i Kiøbenhavn og Renterne aarlig tilfalde hende og hendes Afkom, men i Tiden, i Tilfælde, at hverken hun eller nogen af hendes Afkom existerer, bruges i Overeensstemmelse med, hvad jeg i mit Testament har fastsat.

Det er nu mit Ønske, at disse Penge maatte udredes af hvad jeg hiemme har tilgode hos den danske Regiering for de af mig forfærdigede Konstværker, af hvilke alene Frisen Alexanders Triumpf og Statuen Christus overstiger den ovenanførte Sum. Det er derfor at jeg, ganske ubekiendt med Fremgangsmaaden i saa Henseende, tyer til min ærede Ven med Bøn om, at De venskabelig vil indlede denne Sag for mig, da dens sikkre og betimelige Afgiørelse vilde glæde mig meget.

Jeg ønsker af Hiertet en Leilighed, hvorved jeg kunde være istand til at vise Dem al venskabelig Gientieneste, og beder Dem, kiære Hr. Conferentsraad, atter at undskylde den Uleilighed, som jeg foraarsager Dem.

Jeg henlever med sand Agtelse og Venskab

Deres ærbødige

Thorvaldsen."

Rom, d. 26 October 1833.

At Thorvaldsen her havde henvendt sig til en Mand, der med den største Redebonhed og det fornødne Kiendskab vilde

Digitized by Google

tage sig af hans Sager, behøve vi ikke at tilføie. Bekiendtskabet med Collin var allerede tidligere indledet, og, mere end Thorvaldsen selv erfarede, tog denne høitstaaende Embedsmand sig ikke alene af vor Kunstners private Anliggender i Danmark, men optog endogsaa den Traad, som Grev Rantzau Breitenburg — som det synes lidt misfornøiet med Thorvaldsens Mangel paa Bestemthed — havde ladet falde, og det netop paa en Tid, da det for Fædrelandets Skyld saameget gialdt om at holde fast.

Vi have paa sit Sted, i det Foregaaende, meddeelt Thorvaldsens Testament, som en Act, hvorved Kunstneren havde villet tilsikre sit Fødeland Besiddelsen af alle sine Efterladenskaber, og den foreliggende Brevverling har paa den anden Side giort os det til Pligt ogsaa at fremdrage Vidnesbyrd for, at Thorvaldsen desuagtet stadigt var en Gienstand for Anfægtelser, som idetmindste giorde Udfaldet tvivlsomt under disse Aars Forhold og Omstændigheder.

Det Dokument, han egenhændigt havde underskrevet d. 8de August 1830, talede vel ganske til Fordeel for Danmark, men var dertil af en saa løs Beskaffenhed, at man med Grund maatte befrygte, at dets Gyldighed endnu vilde kunne gjøres meget tvivlsom, især hvis det engang faldt i de romerske Juristers Hænder. Det var skrevet paa Dansk, var ikke forsynet med hans Segl, og derhos befrygtede man — skiøndt uden Grund — at det var underskrevet uden tilkaldte Vidner.

Disse Omstændigheder maatte vel forurolige Kunstnerens Landsmænd i Rom, og navnligen laa det den Mand paa Hiertet, der i disse Aar stod Thorvaldsen allernærmest,

Digitized by Google

Candidat Ludvig Böttger, som bedre end Nogen anden kiendte Sagens svageste Sider. Denne Mand har derfor indlagt sig en stor Fortieneste af det Museum, som siden reistes over Thorvaldsens Grav, ved ikke blot stadigt at foreholde „den Gamle" Sagernes sande Sammenhæng, men ved ogsaa, da dette ikke længer syntes at virke, at stille sig i et Forhold til Collin i Kiøbenhavn, der omsider ledede til et lykkeligt Udfald.

Vi benytte Tilladelsen til at meddele et Uddrag af denne Brevverling.

Det var under 14de Septbr. d. A., at vor Landsmand, Cand. Böttger i Rom, skrev saaledes til Collin i Kiøbenhavn:

Rom, d. 14 Sept. 1833.

„Høivelbaarne Hr. Conferentsraad!

De tilgive, at jeg, skiøndt ubekiendt, tager mig den ærbødige Frihed at tilskrive Dem om en Gienstand, som allerede i nogen Tid har ligget mig paa Hiertet, og som Omstændighederne nu giøre mig det til en Pligt, ikke længer at unddrage Hr. Conferentsraadens kraftige Indvirkning, nemlig det af Hr. Etatsraad Thorvaldsen her i Rom forfattede Testamente.

Det er D. H. bekiendt, at Hr. Thorvaldsen deri indsætter Danmark som Arving til hans herlige Kunstsamling, en Skat, som Thorvaldsen daglig forøger, og som er samlet i en Række af Aar med al den dybe Kunstsands, som er ham egen. Saa høilig som denne Beslutning af Thorvaldsen maa glæde alle Danske, saa sørgeligt vilde det være, om hans, i denne Anledning opsatte Testament, af Mangel paa en nøie Jagttagelse af Alt, hvad Loven i saa Henseende byder, i Tiden skulde kunne rykkes eller giøres tvivlsomt af de herværende Juristers,

Digitized by Google

der vistnok efter hans Død, paa høiere Befaling, ikke ville undlade at lede efter ethvert ubestemt Ord, eller forsømt Form. Desværre behøve de ikke at søge længe, dersom Testamentet beholder sin nuværende Form.

Thorvaldseus Beslutning, at gjøre sit Testamente, modnedes egentlig ved hans Datters Forlovelse med Oberstlieutenant Paulsen —. Han bad mig derfor, at opsætte ham de vigtigste Punkter af hans sidste Villie, som jeg med Nød og neppe bevægede ham til at faae bekræftet af Notarius publicus og i Vidners Overværelse, men, som han siden fortalte mig, ikke blev paatrykt med hans Segl, (han eier intet Signet)(?); ogsaa var Datum udelabt, og stemplet Papir ansaae han for ufornødent m. m., og det Hele, som Dansk, naturligviis Vedkommende aldeles uforstaaeligt. Da han imidlertid forsikkrede mig om, at dette Testament blot skulde være øieblikkeligt, og at han senere vilde opsætte et nøiagtigere og i det italienske Sprog, hvoraf en Gienpart skulde hiemsendes til Danmark, beroligede jeg mig; men da Tiden gik hen, uden at Thorvaldsen yttrede det Mindste, begyndte jeg igien, ihvor ubehageligt det end var mig, at berøre dette kildne Punkt; uheldigviis var det kort før Juul (1832), og i de Dage, meente Thorvaldsen, maatte man ikke give sig af med alvorlige Tanker. Da han omsider mærkede, at jeg aldeles ikke slog Sagen i Glemmebogen, anmodede han mig tilsidst om at opsætte ham det Hele paa Italiensk, som jeg øieblikkelig giorde, men tog tillige Løfte af ham, at min Opsats paa ingen Maade ordret maatte følges, men blot tiene til en Slags Rettesnor for en dygtig Jurist, som jeg bad ham, efter bedste Skiønnende at vælge.

Saaledes stod Sagen, og saaledes staaer den desværre endnu. Saa ofte, som det vel lod sig gjøre, har jeg senere spurgt Thorvaldsen om Testamentets Fremgang, men han siger mig, at han endnu ikke er paa det Rene med sig selv i adskillige Smaapunkter, som angaae Gaver

Digitized by Google

til hans Arbeidsfolk. Imidlertid gaaer Tiden, og dobbelt sørgelig vilde Thorvaldsens Død blive for enhver Dansk, dersom den nu uventet indtraf. Hans Bestemmelse, strax efter Skibets Afgang at reise hiem, uddrager sig ogsaa, Gud veed, hvorlænge, og saaledes formindskes det Haab, jeg havde, at denne Sag snart i hans Nærværelse vilde blive drøftet hiemme.

Det er under disse Omstændigheder, at jeg søger min Trøst i D. H.'s Kraft og Klogskab, med Bøn om, at De, som Thorvaldsens Ven og som Danmarks Ven, vilde træffe Forholdsregler, der kunde forebygge et muligt Uheld, — maaskee ved strifligen at ytre Dem desangaaende til Thorvaldsen, eller paa anden Maade; dog vilde det være mig ukiært, dersom Thorvaldsen erfarede noget om min Skrivelse. Maaske ængster jeg mig formeget og har utidigen besværet Hr. Conferentsraaden med mit Brev, men jeg er sikker paa, at Sagens Natur vil hos Dem være min Undskyldning, og at De tilgiver den Frihed, jeg har taget mig.

Thorvaldsen er for Øieblikket beskæftiget med at modelere Hesten til Erkehertug Maximilians Ridderstatue, bestilt af Bayern og bestemt for München. Han har giort en fortræffelig Skizze dertil og har nu begyndt det store Arbeide med en usædvanlig Iver og Kiærlighed. Ogsaa har Anakreon givet ham Stof til en Mængde høist yndige Smaa-Basrelieffer, hvoriblandt især Amor, bundet af Gratierne udmærker sig. Hans Basrelief Hylas, som røves af Nymspherne, og Ulysses, som tilkiendes Achills Vaaben, høre til de skjønneste fra hans Haand. Men, hvad der især vækker ubeelt Beundring, er hans allersidste Basrelief, Parcerne, der ved dets Tydelighed, Ynde og Behandling er saa mesterligt, at den paa Selvroes ellers yderst ordknappe Thorvaldsen ved denne Leilighed med elskværdig Frimodighed tilstaaer sin egen store Tilfredshed med sit Arbeide. —"

Digitized by Google

Som det var at forudsee, havde dette Brev til Følge, at Conferentsraad Collin, efterat have raadført sig med vor første Retskyndige, gjorde Thorvaldsen opmærksom paa Tingenes Stilling og skrev ham et Brev til, hvilket vi desværre savne i denne Forbindelse, men hvoraf dog Virkningen tydeligt fremtræder i et andet Brev, som Böttger under 6te Decbr. d. A. skrev til Collin.

Af dette Brev fra Cand. L. Böttger meddele vi Følgende:

„Høitagtede Hr. Conferentsraad!

At jeg først nu besvarer Deres, mig saa kiære og hædrende Brev, grunder sig paa Umuligheden for mig, i tidligere at have kunnet meddele noget Tilfredsstillende i den omhandlede Sag. Etatsraad Thorvaldsens hele Væsen har nemlig i den senere Tid været saa aldeles sysselsat med det ham fra Bayern overdragne Arbeide, Maximilians Ridderstatue, at jeg ansaae det for urigtigt, ikke at afvente roligere Dage. Det er først nu, efterat Hesten til det omtalte Værk er fuldført, at Thorvaldsen atter er modtagelig for andre Ting, og saaledes kunde jeg, efter en liden forudskikket Indledning, bede ham om, hiemme hos mig og uforstyrret af de idelige Besøg, som finde Sted i hans Huus, at skienke mig Opmærksomhed.

Jeg oplæste Deres Høivelbaarenheds Brev heelt og holdent, og takket være den fortræffelige Aand deri, — det gjorde sin gode og fulde Virkning. Hr. Conferentsraad Ørsteds vægtige Bemærkninger udsatte jeg gientagne Gange klart for Thorvaldsen, og heraf fremgik, at det af mig omtalte, tidligere Testamente, (meget rigtigt forsynet med Vidners Underskrift) ikke just er saa vaklende, som jeg befrygtede, men at dog meget maa forandres ved Affattelsen af en ny, og efter Thorvaldsens senere Beslutning, mere udvidet, testamentarisk Disposition. Det er

Digitized by Google

rimeligt, at Thorvaldsen vil blive at anſee ſom domicilieret i Rom, paa Grund af, at han, ſom en af Directeurerne ved Akademiet S. Luca, fungerer ſom pavelig Embedsmand. Han vil derfor i ſit nye Teſtamente aldeles ikke omtale ſin Datter, der desuden, ſaavidt jeg mærker, paa de i Nationalbanken i Kiøbenhavn indſatte 20,000 Spec. nær, ikke vil komme til at arve mere efter ham.

Formedelſt Thorvaldsens beſtandig fortſatte, betydelige Indkiøb af Kunſtſager og hans daglige ſtore Udgifter, troer han, at hans Pengeefterladenſkab ikke vil blive betydeligt, og hans Beſlutning er, at Renterne af hans engang efterladte Formue ſkal anvendes til hos danſke Kunſtnere at kiøbe Kunſtværker til en beſtandig Forøgelſe af det af ham oprettede Muſeum. Dette Muſeum, hans Teſtaments egentlige Hovedpunkt, ligger ham naturligviis meeſt paa Hiertet, og han ængſter ſig med Tanken om, at det, trods hans Villie, engang i Tiden vil blive adſplittet, og at man efter hans Død vil overſee den af ham giorte Betingelſe: at anviſe ſamme et ſærſkilt og paſſende Locale. Han vil derfor i ſit forandrede Teſtamente udtrykkelig nævne dette ſom en conditio sine qua non, og i modſat Fald indſætte en anden, jeg troer Kongen af Bayern, til ſin Arving. Formodentlig vil denne beſynderlige Tvivl bortfalde ved hans Ophold i Kiøbenhavn, naar De, Hr. Conferentsraad, og andre Hædersmænd viſe ham Sagen fra en mere beroligende Side; dette kunde atter have tilfølge, at Thorvaldſen ikke tog i Betænkning at lade alle ſine Kunſtſtatte affende til Hiemmet, og var først dette Skridt giort, da forlod han neppe Danmark mere, det ſkulde da være „for, (ſom han i Samtalens Gang ſpøgende yttrede) „ved en lille let Tour ned til Italien, engang imellem at varme ſig lidt!"

Bemærkningen om Decimations-Afgiften, hvilken virkelig exiſterer, giorde Thorvaldſen lidt betænkſom, og vil

Digitized by Google

sikkert blive en stor Aarsag mere til at forandre hans Interims-Reise til Danmark til en alvorlig Hiemreise. Med Fuldførelsen af Maximilians Ridderstatue forsikkrede han at ville slutte sin større Virksomhed i Rom; ikke heller vil han modtage flere Bestillinger. Sluttelig bad han mig at sende Deres Høivelbaarenhed og Hr. Conferentsraad Ørsted sin varmeste Tak og venligste Hilsen, med Forsikkring om, at Deres Venneord ikke skal være bentalte i Luften, og jeg glæder mig ved allerede at see een Virkning deraf, nemlig den Iver, hvormed han i disse Dage har begyndt at lade sin betydelige Kobbersamling ordne og optegne. —"

Det følgende Aars Historie vil vise, hvorledes denne Sag rykkede et Skridt nærmere til Maalet.

Digitized by Google

CXXX.

Forhandlinger ang. Monumentet for Guttenberg til Mainz. Thorvaldsen modelerer Skizzen og overdrager Bissen Udførelsen. Fragment af et Brev fra L. Böttger.

1833.

Imedens dette foregik mellem Rom og Kiøbenhavn, var Thorvaldsen, — som vi have seet af Böttgers Beretning — ivrigt beskæftiget med Modeleringen af Maximilians Heststatue. Ikke destomindre var et andet colossalt Arbeide stndt ind under denne Epoche, men da dette ikke blev en Gienstand for hans manuelle Virksomhed, kunde det saameget lettere vore frem ved Siden af hint.

Vi have i det Foregaaende omtalt Bestillingen paa et Monument for Gutenberg fra Staden Mainz, angaaende hvilket der forhandledes med vor Kunstner, som nu, paa Commissionens Begiering, havde giort en Skizze og sendt en Tegning derefter til Mainz. Kun forsaavidt havde Thorvaldsen overtaget denne Bestilling; den videre Udførelse efter de opgivne Maal havde han erklæret Commissionen, at han vilde overdrage en Anden, og selv kun have Tilsyn med Udførelsen. Til dette Arbeide havde man fra

Digitized by Google

Mainz foreslaaet Billedhugger Scholl, men Thorvaldsen foretrak sin Landsmand, Bissen, og agtede at indstille ham til at overtage Udførelsen efter Skizzen.

Paa den nærværende Tid indløb Svar fra Commissionen, som, efterat have seet Tegningen, gik ind paa Thorvaldsens Forslag, og tilskrev ham saaledes:

Mainz, den 4 Septemb. 1833.

„Sr. Hochwohlgebohren, dem Herrn Ritter von Thorwaldsen in Rom.

Welche freudige Ueberraschung war es der Commission, als zuerst Hrr Heuß uns meldete, er habe in Ew. Hochwohlgebohren Werkstätte die Idee zu Gutenbergs großem Standbilde in Thon modellirt gesehen! wie steigerte sich aber diese Freude, als bald darauf die Zeichnung nach dem Modelle selbst anlangte, und fast zu gleicher Zeit auch der K. Hanövr. Geschäftsträger in Rom, Hrr Ritter v. Kestner, hier eintraf und uns Kunde gab, mit welcher Theilnahme Ew. Hochwohlgebohren sich bisher mit dieser Idee beschäftigt hatten und immer noch auf deren Vervollkommnung dachten.

Nach unserer Meinung, das heißt aller Mitglieder der Commission ohne Ausnahme, entspricht die gegebene Idee durch Einfachheit, Größe und Würde ganz den Ansprüchen, welche man auf dieses Werk machen kann. Der Charakter eines Erfinders in der ruhigen Haltung und mit wenigen, aber den sprechendsten Symbolen ist ganz anschaulich gemacht und allgemein erfaßlich. Die gerade herabfallende Bekleidung hebt die schönen kräftigen Formen um so mehr hervor, das Gesicht trägt den Ausdruck des tiefen Ernstes, doch nicht ohne deutsche Gutmüthigkeit. Die zwei Figuren des Fußgestelles machen das Hauptsächlichste der Erfindung, das Anwenden mobiler Buchstaben zur Hervorbringung einer Anzahl Schriften, ganz

Digitized by Google

anschaulich, und beide Figuren leben auch in den wenigen Bleistiftzügen. Diese Einfachheit in der Erfindung des ganzen Monuments ist von Ew. Hochwohlgebohren zugleich wohl auch im Verhältniß zu den Mitteln, welche uns zu Gebote stehen, weislich gewählt worden und dadurch um so mehr die Hoffnung zur baldigen Ausführung fester begründet. Für diese edle, uneigennützige Förderung unserer Zwecke sagen wir nun zuerst Ew. Hochwohlgebohren unsern innigsten Dank, der gewiß der Größe der Wohlthat gleich steht und fügen dann noch die Bitte hinzu, das Angefangene nun auch dadurch zu vollenden und das Werk zu krönen, daß Sie nun das kleine Modell in der bewußten Größe unter Ihren Augen und dem stets lebeneinhauchenden Einflusse Ihres Geistes in Gips bearbeiten lassen und uns über die Wahl des Künstlers sowohl als die materiellen Kosten und das wegen der darüber hingebrachten Zeit billigerweise zu entrichtenden Honorar einige Auskunft zu geben, da wir mit Freuden bereit sind, einen Theil der schon bei der Stadt als Depot angelegten Gelder als Honorar für ein Modell zu verwenden, das unter Ihren Augen entstehend immer Ihren Namen trägt. Und möchte dies Werk noch zu der Zeit ins Leben treten, während welcher Ew. Hochwohlgebohren noch in Rom sind und es vielleicht mit Ihnen vollendet in das deutsche Land kommen, wo sich alles freut, den Bildner unseres Gutenbergs besonders am Rhein und zu Mainz, als einen Mitbürger, wozu ihn dies Werk gestempelt hat, fröhlich zu begrüßen.

Wenn Könige Monumente mit königlichen Kosten errichten und eben dadurch dem Künstler einen großen Theil des Dankes abgetragen zu haben glauben könnten, so sind wir im Falle den Dank ganz und vollständig abtragen zu müssen, indem die Gabe uns frei von dem hohen Sinne des Gebers dargeboten wurde, und dieser dem großen

Digitized by Google

Todten noch einen Theil von dem Ruhme willig abgiebt, welchen er ſich durch des Unſterblichen Darſtellung erworben hat.

Einer gefälligen Antwort von Ew. Hochwohlgebohren entgegenſehend, hat die Commiſſion die Ehre mit dankbarſtem Gefühle und dem Ausdrucke höchſter Achtung und Ergebenheit zu ſeyn,

Ew. Hochwohlgebohrnen,

Namens der Commiſſion,

Pitſchaft,
Präſident der Commiſſion.

Dr. G. C. Braun,
Profeſſor."

Thorvaldſen havde i den omhandlede Skizze fremſtillet Opfinderen af Bogtrykkerkunſten, Johan Gutenberg, i et Coſtume, hvortil Motiverne vare tagne af den tydſke Middelalders Kunſt. I den høire Haand holder han nogle af de bevægelige Typer, ſom tillægges hans Opfindelſe; i den venſtre Arm bærer han et Exemplar af ſin Bibel, det førſte betydelige Værk, ſom, mangfoldiggiort ved hans Kunſt, udgik i Verden og banede Oplysningen Veien.

Til Fodſtykket havde han ſkizzeret to Basrelieffer. Det ene betegner Opfindelſen af de bevægelige Typer. Gutenberg ſidder ved ſit Arbeidsbord; hans Medarbeider Fauſt ſtaaer paa den anden Side af Bordet, ſtøttende ſig paa en i Træ udſkaaren Form til en Columne, hvorved hentydes til den tidligere anvendte Maade, i Modſætning

Digitized by Google

til Typerne, som Faust nu betragter, efterat Opfinderen har rakt ham dem.

Det andet Basrelief betegner Opfindelsen af Pressen. Medens en ung Mand er beskæftiget med at tage Aftryk, staaer Gutenberg, lænende sig til Pressen, og gjennemseer et Prøveaftryk med Tilfredshed.

Et tredie Basrelief til dette Fodstykke var paatænkt, men blev ikke engang skizzeret. Det skulde have betegnet Forbelingen af Bøger iblandt Folket.

Thorvaldsen overdrog, som sagt, Bissen Udførelsen. At det allerede i December var under denne Kunstners Haand, erfare vi af Böttgers Brev af 6te Decbr. 1833, hvor han skrev:

„— Bissen er desuden fuldtop sysselsat med det Gutenbergske Monument, som af Staden Mainz er bestilt hos Thorvaldsen, men hvis Udførelse vor Kunstner af Mangel paa Tid har overdraget til Bissen, efter selv at have udkastet Skizzen. Monumentet vil, foruden Gutenbergs staaende Figur, indeholde trende Basrelieffer, anbragte paa tre Sider af Statuens Piedestal. — Det første Basrelief er næsten aldeles færdigt fra Bissens Haand og svarer i Udførelse til den herlige Composition; med de twende sidste er Thorvaldsen endnu ikke selv paa det Rene. —"

Modellerne bleve i det følgende Aar færdige fra Bissens Haand og til Alles fuldkomne Tilfredshed. I 1836

Digitized by Google

bleve de afstøbte i Bronze af Crozatier i Paris; den 14de August 1837 afdækkedes Monumentet i Mainz under en tre Dages Fest. Bissen modtog fra Commissionen en Gratification af 100 Louisd'ors, og Thorvaldsen, som havde afslaaet at modtage noget Honorar for Skizzerne, udnævnedes til Æresborger af Staden Mainz.

Digitized by Google

CXXXI.

Banquier Heinr. Mylius i Mailand. Thorvaldsen har modtaget Bestilling paa et Gravmæle over hans Søn Opgaven meddeles Thorvaldsen. Nytaars-Basrelieffet Nemesis. Thorvaldsen i Livsfare.

1834.

Ved at omtale Thorvaldsens Besøg i Mailand, 1832, nævnede vi foreløbigt en Bestilling, som en Banquier, Heinrich Mylius fra Frankfurt, giorde paa et Arbeide til et lille Gravkapel i Byen Loveno ved Comosøen, hvor Mylius havde begravet en elsket Søn. Der blev dengang endnu ikke taget nogen nærmere Bestemmelse angaaende dette Arbeide; Familien kiendte fra Rom Thorvaldsens Værker og havde ganske lagt det i hans Haand, overbeviist om, at den Gienstand, han valgte til den Afdødes Erindring, vilde berolige og tilfredsstille de sørgende Hierter. Imidlertid var der hengaaet Maaneder, førend et Brev fra Mylius af 14de April 1833 til von Kolb i Rom søgte at fremdrage denne Sag i Thorvaldsens Erindring. Den sørgende Fader havde, siden han omhandlede denne Bestillings Gienstand med vor Kunstner, fundet en saa velgiørende Trøst i en Afhandling af Herder om Nemesis, at han nu

Digitized by Google

fremfor alt opstede en Fremstilling af denne Idee ved Thorvaldsens Haand. „In meinem Kopfe," skrev han, „kam mir dabey so etwas aus der griechischen Mythologie von der Nemesis Adrastea, nach unsers Herders Ansichten und Vorträgen, als „die gerechteste, lang nachsehende, schnell ereilende Lenkerinn aller menschlichen Schicksale" in den Sinn."

Da Thorvaldsen strax gik ind paa dette Forslag, modtog han i en Skrivelse af 25de Juli d. A. endeel Udskrifter af Herders Digte og Afhandlinger, for at den dybsindige Tænkers Idee saameget som muligt skulde befrugte Thorvaldsens Kunst, og i det Brev, hvormed disse Fragmenter sendtes ham, skrev Mylius blandt Andet saaledes: „Den Gedanken, dem, dem Andenken meines verewigten Sohnes gewidmeten und complet errichtenden Monumente, noch etwas einzuschalten oder beyzufügen, habe ich aus auf Local- und anderen Verhältnissen gegründeten Motiven nach desfalsiger Berathung mit verständigen Freunden wieder aufgegeben. Dagegen wünsche ich nun aber sehr, in einem der Lectüre, stillen Betrachtungen oder vertrauten Unterhaltungen bestimmten Kabinet, eine Nemesis von Ihnen und nach Ihrem Sinn ausgearbeitet, aufgestellt zu sehen, — ob als Basrelief? — ob als freystehende Figur? — ob in einer Gruppe, oder wie sonst? — ist mir gleichviel. Ich überlasse Ihnen dieses ganz! — einzig will ich Ihnen sagen, welche Nemesis es ist, die ich meyne und wie ein desfalsiger Wunsch mit einer moralischen Ansicht, mit einem — ich darf es wohl so nennen — religiösen Gefühl zusammenhängt, und gelingt es mir nur mich hierüber deutlich zu machen, so bin ich auch zum voraus gewiß, durch etwas

Digitized by Google

von Ihnen zu erhaltendes, mich ganz befriedigendes, noch zu besonderem Dank gegen Sie verpflichtet zu werden."

„Glücklicherweise" — vebbliver han, — „kann ich zu besserer Verständigung einen Anderen für mich reden machen, und zwar einen als Liebling ausgezeichneten Schrifftsteller unsrer Nation, Herder, ein Aufsatz von welchem in dessen zerstreuten Blättern, der älteren Ausgabe seiner Schriften, so wie in der Abtheilung derselben Philosophie in den späteren Ausgaben, so ganz meinen Sinn ausspricht, daß ich Ihnen gern das Buch selbst zusändte. — Einige Auszüge oder Stellen aus dieser Herderschen Abhandlung bin ich indessen doch so frey Ihnen hier beyzulegen. Sie werden daraus ersehen, daß es kein Bild der Rache- oder Plage-Göttin, oder der furchtbaren Athe ist, das ich gerne mir selbst vor Augen stellte, oder durch eine Hinterlassung von welcher an meine Nachkommen ich die Idee bey ihnen anregen möchte, als hätten solche Vorstellungen mich gepeiniget, sondern:

Die Göttin des Maaßes und Einhaltens,
Die Zähmerinn der Begierden,
Die misbilligende Göttin des Uebermuthes,
Die unbestochene Richterin der Tugend und Wahrheit,

deren strenge zwar, doch liebliche Züge mit Warnung auch Belehrung an die Sterblichen zu verbinden, und dem Nachdenkenden über des Lebens und der Menschen Schicksale Aufschlüsse über solche zu geben und Beruhigung und Trost dabey einzuflösen weiß.

Diese Göttin ist denn gewiß auch Ihrem Sinn verwandt und möchten Sie denn meine Bitte freundlich auf-

Digitized by Google

nehmen und mich durch eine Zusage recht baldiger Gewährung erfreuen."

„Ich wiederhole," skrev Mylius til Slutning, — „daß ich Ihnen ganz die Art der Ausführung überlasse. Wollen Sie es bey einer einzigen Figur bewenden lassen, oder durch irgend eine Hinzufügung in eine Allegorie kleiden, — mir ist das ganz dasselbe; wie Sie es recht finden und Sie selbst nach Ihren Kenntnißen und Ihrem Gefühl dadurch befriediget werden, wird es für mich eben so seyn. Sollten Sie es für schicklich und kunstgerecht halten, in die Nähe des Bildes der Göttin die Figur eines Mannes in höherem Alter zu bringen, der, zu ernstem Nachdenken gestimmt, dieser Göttin huldigte, oder auch eine Gruppe von drey Personen in solcher Attitude, so wäre solches auch nur eine richtige Bezeichnung der in meinem Gemüth liegenden Vorstellung. —"

Denne dybsindige Opgave var saaledes nedlagt i vor Kunstners Tanke, og som et Saakorn udviklede den sin Spirekraft og maatte slaa Rod. Imidlertid var dog hele Aaret 1833 hengaaet. Paa Nytaarsdag, — man vil erindre, at han paa denne Dag gierne valgte sig et Arbeide til sin egen Lyst og Glæde — foretog han Basrelieffet Nemesis. Den over Guder og Mennesker Ophøiede, som belønner og straffer, og under hvis Fod Skiebnens Hiul omdreies, styrer fra sin Vogn, med Svøben i Haand, et Forspand af en lydig, men frit fremstridende, og af en vild og selvraadig Hest. I den roligt bevægede Vogns Spor, i Ly af Gudindens udfoldede Vinger, følge to Genier, Belønning og Straf, den ene med Glædens og Fredens Attributer, den anden med det hevnende Sværd. Foran ved Hesten følger den tro Hund, ligesom for at vaage over, at de ikke afvige

Digitized by Google

fra den rette Vei. Basrelieffets hele Baggrund optages af Dyrkrebsen, blandt hvis Billeder Retfærdighedens Vægtskaal troner øverst.

Imod Sædvane har Kunstneren forsynet dette Basrelief med Indskrifter, vistnok mere for ogsaa derved at tilegne Compositionen noget af Vasebillædernes strængere Charakteer, end for at forklare, hvad der allerede saa tydeligt er udtalt i Kunstens Sprog. Saaledes bærer den ene Hest Indskriften: „Obediente," (lydig); den anden: „Inobediente," (ulydig). Paa Vognen under Hovedfiguren findes Navnet: „Nemesis," og paa det sig ombreiende Hiul: „Ventura," „Uberta," „Sventura" og „Penuria," (Lykke, Rigdom, Ulykke og Trang). Og endelig er Sværdet, som bæres af den ene Genius, betegnet: „Pena," (Straf) og Overflødighedshornet, som bæres af den anden, „Premio," (Belønning).

Dette Basrelief var henimod Slutningen af 1835 færdigt i Marmor og modtaget i Mailand, hvorfra den glade Besidder erklærede, at det ikke alene fyldestgiorte hans Forventninger, men at dets Bortsendelse til Loveno var en Gienstand for almindelig Beklagelse.

Det var nær blevet Thorvaldsens sidste Composition. Imedens han i Januar 1834 var beskæftiget med Modellen til Maximilians Monument, stod han en Dag, da Arbeiderne ved Middagstid havde forladt Studiet, alene paa det høie Stillads og arbeidede paa Hestens Hoved. For bequemmere at kunne komme til et Sted imellem begge Hestens Øren, satte han en Stige ovenpaa Stilladset, og i denne Høide glemte han formodentlig sin forandrede Stilling. Han taber Ligevægten, men beholder dog saamegen Aands-

Digitized by Google

nærværelse, at han itide kan gribe for sig, og hans Haand træffer Hestens ene, fremstaaende Øre. Dette havde imidlertid kun været et Anker af Leer, dersom ikke tilfældigt en Jernforbinding netop havde endt paa dette Sted, skiult i Øret. Ved Tyngden bøiede Jernstangen sig vel; men den 64aarige Kunstner gled dog nu noget langsommere ned ad Modellens Side og faldt paa Underlaget, uden at dette Fald efterlod sig betydelige Spor.

I de samme Dage, da Thorvaldsen saaledes var nærved at tilsætte Livet, — som han sagde, — „i sit Embede," forhandledes der i Kiøbenhavn angaaende den Arv, Danmark haabede at skulle tage efter ham. Men Himlen bevarede ham Livet og Danmark Arven.

Digitized by Google

CXXXII.

Conferentsraad Collin's Bestræbelser i Kiøbenhavn. Allerunderdanigst forestilling angaaende Thorvaldsens Forhold. Allerhøieste Rescript til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen.

1834.

Conferentsraad Collin havde, efter den Brevveksling, vi have meddeelt, ladet det være sig en Sag af yderste Vigtighed, at formaa Thorvaldsen til at giøre de lovformelige Skridt ihenseende til Testamentet, og for at blive istand til at skaffe Kunstneren den størst mulige Betryggelse angaaende den danske Regierings Imødekommen af Thorvaldsens Ønsker, havde han umiddelbart forelagt Kong Frederik den Siette denne Sag. Da det under de Forhold, som fandt Sted, især maatte være ønskeligt, at Thorvaldsen, endog førend han selv fremtraadte med sin Gave, maatte kunne forvisses om, hvorledes den vilde blive modtagen, besluttede Kongen allernaadigst at ville reskribere Collin, naar denne havde giort sin allerunderdanigste Indstilling.

Under 5te Februar giorte Conferentsraad Collin følgende allerunderdanigste Indberetning.

Digitized by Google

„Under 18 Nov. f. A. afgav jeg, ifølge Deres Majestæts allernaadigste Befaling af 2den f. M., Beretning angaaende det Overdrag, jeg havde faaet fra Etatsraad Thorvaldsen i Rom, om at udsætte en Capital af 40,000 Rdl. r. S. for hans Datter, Oberstinde Paulsen; jeg meldte tillige, hvilke Oplysninger, der savnedes ved Sagen og som jeg nødvendigvis maatte have fra ham, for at kunne udføre hans Commission, og at jeg derom forelsbig vilde tilskrive ham. Dette skete under 23de f. M. Til Datum har jeg intet Svar erholdt.

Derimod har jeg i forrige Maaned erholdt Brev fra en sig i Rom i mange Aar opholdende Dansk, som i Sept. f. A. meddeelte mig adskillige Betænkeligheder angaaende Thorvaldsens Testament, hvilket jeg strax mundtlig berettede Deres Majestæt, og i hvilken Anledning jeg, efter Overlæg med Conferentsraad Ørsted, lod ved bemeldte Landsmand Thorvaldsen give adskillige Vink. Af dette Brev, seer jeg, at Thorvaldsen vil benytte de ham meddeelte Bemærkninger, og at han vil give den af ham forfattede, testamentariske Disposition nogen Udvidelse.

Hans Bestemmelse skal nemlig være, at Renterne af den rede Capital, han engang efterlader sig, skulle anvendes til, hos danske Kunstnere at kiøbe Kunstværker til en bestandig Forøgelse af det af ham oprettede Museum. Dette Museum, hans Testaments egentlige Hovedpunkt, ligger ham meest paa Hierte, og han ængster sig ved Tanken om, at det, uagtet hans bestemt udtrykte Villie, engang i Tiden kan blive adsplittet, og at man efter hans Død vil overse den af ham giorte Betingelse: at anvise det et særskilt og passende Locale. Han vil derfor i den nye testamentariske Disposition udtrykkelig nævne dette som en Betingelse sine qua non. Min Correspondent tilføier, „at nogle beroligende Ord, givne Thorvaldsen i denne Henseende, vilde være af stor Vigtighed

Digitized by Google

og kunde have tilfølge, at han afsendte alle sine Kunstskatte til Hiemmet, og, var først dette Skridt giort, da forlod han neppe Danmark mere."

I Betragtning af, hvor vigtigt det er, at Fædrenelandet jo før jo hellere kan komme i sikker og ubeelt Besiddelse af disse Kunstværker, har jeg holdt mig forpligtet til allerunderdanigst at melde Deres Majestæt Foranstaaende.

Saavidt jeg efter Fleres paalidelige Yttringer kiender til Thorvaldsen, vil han, især saalænge han opholder sig i Italien, i denne Sag neppe ganske beroliges, uden at være i Besiddelse af en allernaadigst Forsikkring om, at de Kunstværker, som han vil skienke sit Fædreneland, skulde blive betragtet som en uafhændelig og ubelelig Eiendom, der vil vorde indrømmet et, Gienstandene værdigt Opbevarelsessted."

Kongen, som allerede forud havde yttret sin fuldkomne Tilfredshed og yttret den største Beredvillighed til at imødekomme Thorvaldsens Ønsker i enhver Henseende, tog heraf Anledning til under 11te Februar 1834 at reskribere Collin saaledes:

„I Anledning af Din allerunderdanigste Beretning af 5te dennes, ville Vi allernaadigst have Dig bemyndiget til, i Vort Navn, at meddele Etatsraad Thorvaldsen Forsikkring om, at de Kunstskatte, han maatte bestemme sig til at skienke sit Fædreneland, skulde blive betragtede som en uafhændelig og ubelelig Eiendom, der skal vorde indrømmet et, Gienstanden værdigt, Opbevarelsessted.

Befalende Dig Gud!

Givet i Vor Residentsstad Kiøbenhavn, den 11 Febr. 1834.

Frederik Rex.

Til

Os elskelige Conferentsraad, Deputeret i Vort Rentekammer, samt for Finantserne, Ridder af Dannebrogen, Collin, Dannebrogsmand.

Digitized by Google

Dette glædelige Resultat meddeelte Collin Thorvaldsen faa Dage efter med følgende Skrivelse:

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen, Commandeur af Dbr. og D. M.

Som Følge af en Samtale, jeg havde med vor almeenelskede Konge om Dem og Deres Kunstværker, fremsatte jeg skriftligen nogle Bemærkninger og Ønsker i den Anledning. Faa Dage efter modtog jeg et Kongeligt Reskript, som jeg glæder mig ved at kunde meddele Dem i en, af to af vore fælles Venner verificeret, Afskrift. Hans Majestæt taler med særdeles Varme og Interesse om at faae Dem snart at see. Da jeg talede om de Kunstskatte, vi kunne vente fra Dem, og den Vigtighed af at faae dem samlede paa en grandiøs Maade, sagde han med kiendelig Kiærlighed for Kunstneren: „Alt hvad der er muligt, skal blive giort derfor, og det skal kaldes Musæum Thorvaldsenianum!" og Akademiet er i disse Dage blevet opfordret til at foranstalte, at de for Dem bestemte Leiligheder paa Charlottenborg ryddeliggiøres og istandsættes snareste muligt.

Gud give nu, kiære, gode Etatsraad Thorvaldsen, at vi havde Dem her, karsk og sund, som da vi giorde det første Bekiendskab.

Fra Andersen havde jeg Brev af 21 forrige Maaned, og seer deraf til min Forskrækkelse, at De har været nærved at styrte ned i Deres Attelier, men at De slap aldeles uskadt derfra. Jeg fortalte det til Kongens Cabinetssecretair, Justitsraad Feddersen, som i den Anledning igaar tilskrev mig, at han meldte Kongen det, og at Hans Majestæt yttrede sin Glæde over, at Forsynet havde afvendt den Ulykke, som kunde have rammet vor hæderværdige Landsmand. Nu maa De, min høitagtede Ven! snart skrive mig til, og uforbeholden meddele mig Deres Ønsker og Foretagender.

Digitized by Google

De Danſke i Rom beder jeg Dem hilſe fra mig paa det Venligſte. Anderſen er formodentligen reiſt til Neapel; derhen har jeg efter hans Ønſke allerede tilſkrevet ham. Herz er maaſkee og paa Veien derhen. Bøttger bedes takket for det ſidſt meddeelte, og Petzholdt hilſes fortrinligt.

Lev nu inderligt vel, og huſk paa, ſnart at ſkrive mig til.

Deres forbindtligſt hengivne

Collin."

Kiøbenhavn, d. 15 Febr. 1834.

Digitized by Google

CXXXIII.

Thorvaldsen udsætter atter sin Hiemreise. Ang. Bestillingen paa et Monument over Grev Arthur Potocki. Basr. De tre bedende Drenge. Basr. En Jægerinde tilhest. Basr. En Jæger tilhest. Thorvaldsen skriver gientagende til Collin. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Et Thorvaldsens Museum under Forhandling i Kiobenhavn.

1834.

Februar 1834 var nu kommen, men det Løfte, Thorvaldsen forrige Sommer havde givet, paa denne Tid at tiltræde Hiemreisen, var, uagtet det ikke manglede paa Bevæggrunde, nu atter skudt tilside. Men han var endnu langtfra ikke færdig med den store Model og indskiød sig under dette Arbeide, som han naturligviis ikke kunde forlade ufuldendt. Med Undtagelse af den lille Udskeielse, som han tillod sig paa Nytaarsdagen, da han begyndte Basrelieffet Nemesis og fuldførte det, — som man har sagt — i tre Dage, havde han offret Heltstatuen alle sine Kræfter; kun et lille Basrelief har han paa denne Tid modeleret til Adspredelse og for at faae en anden Sag fra Haanden, der i længere Tid havde bragt ham stadige Paaminbelser og lidt Bryderi.

Allerede for flere Aar siden var han af Grevinde Arthur Potocka i Krakau, en Slægtning af Fyrst Vladimir

Digitized by Google

Potocki, hvis Monument han havde giort, anmodet om at overtage Udførelsen af et Gravmonument over hendes afdøde Gemal, hvis Buste Thorvaldsen havde modeleret i 1829. Til dette Monument havde den efterlevende Enke selv villet give Ideen; det skulde bestaa af en Christus-Statue paa en Klippe; denne Statue skulde anbringes over Kapellets Alterbord, hvis Forside skulde smykkes med et Basrelief; paa hver Side af Alteret skulde stilles en Buste i Nicher, nemlig den allerede udførte efter Grev Arthur Potocki og hendes egen, som endnu skulde udføres.

Basrelieffet vilde Thorvaldsen nu modelere, derimod synes Opgaven af en Christusstatue paa en Klippe, at have mødt den Vanskelighed, at Thorvaldsen vilde have „Klippen" betragtet som en Deel af Architektens Dekoration, og Architekten, Wolanski, afviste dette som Noget der var ham uvedkommende. Dette gav Anledning til endeel Correspondance, hvorved Arbeidet selv ikke rykkede videre frem, og, da Grevinden ikke vilde opgive sin Idee, og Thorvaldsen ikke vilde optage den, synes det, hvad Statuen angaaer, at være kommen til den Udgang, at Tenerani overtog denne Deel af Bestillingen.

Angaaende Basrelieffet, synes Thorvaldsen først at have foreslaaet en af de nyligt omtalte Compositioner af syngende og musicerende Engle. Men foruden disse har han, som vi maa antage, allerede tidligere giort Udkast til et tredie, tilsvarende Basrelief, hvilket Grevinden gav Fortrinnet, da hun i sit Brev af 22de Januar 1833 bad ham om at vælge: „le basrelief des trois enfan implorant Dieu à genou."

Digitized by Google

Det var dette lille Basrelief han nu foretog, idet han fremstillede Tre bedende Drenge. Den Forreste knæler i Bøn med udstrakte Arme. Bagved ham lærer den Anden, som ogsaa knæler, sin yngre Broder at folde sine Hænder og at bede. Paa en af Kunstnerens Lister er dette Basrelief: „Putti che pregano," opført under 1834.

En Sommeraften i dette Aar forlod Thorvaldsen sit Arbeide i Studiet, for at see en Forestilling af Guerra's Beriddertrop, som var ankommen til Rom. Saadanne Adspredelser søgte han gierne, ikke alene som Tilskuer i Almindelighed, men ogsaa fordi han overalt fandt Leilighed til Studium for sin Kunst. Dagen efter havde han et nyt Basrelief paa Staffelien: En Jægerinde tilhest. Det fremstillede en af Diana's Møer, der er stegen tilhest, for at efterstræbe Vildtet. Hendes Øie har opdaget sin Gienstand, og medens hun holder Buen og Tommen i venstre Haand, fremlister den høire en Piil af Koggeret, som hun bærer over Ryggen. Fra hendes venstre Skulder flagrer en Dyrehud, og i et Baand har hun fæstet det allerede nedlagte Bytte. Foran Hesten springer den lette Hund med Hovedet tilbagevendt mod sin Beherskerinde.

Og medens disse Indtryk fra Guerra's Trop endnu vare friske, modelerede han som Sidestykke et andet Basrelief: En Jæger tilhest. Basrelieffet fremstiller en skiønn Yngling, som vender tilbage fra Jagten med sit Bytte. Hesten bevæger sig livligt i Skridt, medens han vender sit Hoved tilbage, som for at oppebie sit Jagtselskab. Hans skiønne Legeme er for endeel bedækket af en Løvehud, som fra hans Hoved samles foran Brystet. Paa høire Skulder

Digitized by Google

hviler Jagtspydet, og over dette, ind bag Ryggen, hænger hans Bytte, en Hare.

Angaaende denne Hare, have vi at bemærke, at da Basrelieffet førstegang stod færdigt i Model, var det Bytte, Jægeren bar paa sit Spyd, ikke en Hare, men en stor Ørn med udslagne, nedhængende Vinger, hvilket skal have giort en langt skjønnere Virkning. Men en Dag, da Thorvaldsen viste en Reisende dette sidste Arbeide, giorte denne den Bemærkning, at han havde seet en Composition af Maleren Tischbein,*) ligeledes fremstillende en Jæger med en stor Ørn paa Ryggen, — og nogle Dage efter saae man i Studiet med Beklagelse, at vor Kunstner havde borttaget den herlige Ørn og hængt en mager Hare istedet.

Vi optage atter Forhandlingerne mellem Kiøbenhavn og Rom. Paa Collins Skrivelse af 15de Februar, svarede Thorvaldsen under 16de April 1834 saaledes:

„Min høitagtede Ven,
kiære Hr. Conferentsraad Collin!

Modtag min hierteligste Tak for den varme Deeltagelse, som saa tydelig udtaler sig af Deres tvende sidste, venlige Breve, og vær overbeviist om, min ærede Ven! at jeg ogsaa tilfulde erkiender vor gode Konges ædle Sindelag imod mig. Hvor ondt giør det mig, ved en fremmed Haand at sende Dem min Hilsen, istedetfor, som jeg haabede, nu at have kunnet omfavne Dem i Kiøbenhavn; men foruden andre Hindringer har det usædvanlige kolde Foraar paadraget mig en Forkiølelsesgigt, der holder

*) Formodentlig den neapolitanske, J. H. W. Tischbein, cfr. Naglers Künstl. Lex. XVIII. 521.

Digitized by Google

mig hiemme med en spansk Flue paa hver Arm, og saaledes ogsaa forsinker min Afreise.

Denne Hindring er mig saameget mere ærgerlig, fordi jeg stolede paa, om føie Tid i Kiøbenhavn i Forening med min Ven at have kunnet ordne den mig meget magtpaaliggende Indsættelse af 20,000 Spec. i Nationalbanken for min Datter. Efter Løfte til min Svigersøn skulde Sagen alt været afgiort strax efter Bryllupet og foraarsager mig ikke faa Plager. Jeg har efter min kiære Vens Brev desangaaende tilskrevet Hr. Conferentsraad Hansen, og iblandt andet angivet Hovedarbeiderne, hvoraf denne Sum kunde udredes, nemlig:

4 Medaillons til Slotsportalet . . .	2,000 Sp.
For Frisen og de to Caryatider . .	14,000 Sp.
Christus-Figuren	6,000 Sp.
Frontonen til Frue-Kirke	4,000 Sp. (ikkun mit eget Udlæg.)

Dertil komme endnu andre Arbeider, som jeg ved min Hiemkomst skal detaillere, ligesom jeg da ogsaa skal giøre Afregning, for hvad jeg forud har modtaget. Maa jeg endnu engang anbefale denne Sag til min Vens Omsorg? Jeg haaber ikke at møde nogen Hindring hiemme, selv om jeg havde mindre at fordre, og Pengene desuden blive i Landet.

Med Hensyn til Valget af Obligationer, da erklærer jeg mig fuldkommen tilfreds med det Valg, som min kiære Conferentsraad i saa Fald vil giøre, da jeg tilfulde veed, hvor trygt jeg kan overlade mig til Deres Godhed for mig og Deres Indsigter.

Lev vel, min Ven! jeg haaber, at mit Helbred snart vil tillade mig at omfavne Dem og takke Dem for al den Uleilighed, mine Smaasager give Dem!

Deres ganske hengivne Ven

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 16 April 1834.

Digitized by Google

Det varede nu ikke længe, før et Brev fra Conferents-Hanſen beroligede Thorvaldſen med Henſyn til hans Mellemværende med de to Bygnings-Commisſioner i Kiøbenhavn, og da ſaaledes denne Sag var bragt i fuldkommen god Orden, ſkrev han atter til Collin, til Svar paa et Brev, vi ikke have forefundet:

„Høivelbaarne Hr. Conferentsraad Collin
Kiære, høitagtede Ven!

Hvorledes ſkal jeg takke Dem for Deres ſidſte Skrivelſe, ſom paa den fuldſtændigſte og meſt tilfredsſtillende Maade indeholdt Opfyldelſen af Alt, hvad jeg kunde ønſke mig i den mellem os omhandlede Pengeſag? Jeg kan forſikkre Dem, min Ven! at jeg ikke erindrer noget Brev, ſom har foraarſaget mig ſtørre Glæde. De beſtandige Paamindelſer fra min Svigerſøns Side og min egen totale Mangel paa Indſigt i at behandle ſaadanne Ting, blev mig paa den ſidſte Tid ſaa pinagtig, at jeg tildeels derved hindredes i at arbeide. Jeg har nu blot det Ønſte, at Tilfældet vilde ſætte mig iſtand til at overtyde min høitagtede Conferentsraad, hvor inderlig glad jeg vilde være, ved at kunne viſe Dem en Gienieneſte; imidlertid haaber jeg ſnart at kunne takke Dem paa en varmere Maade, end nu ved nogle henſtrevne Ord. Saaſnart jeg har fuldendt Hertug Maximilians Ridderſtatue for Kongen af Bayern, er der Intet mere, ſom kan hindre mig fra at omfavne Dem og andre kiære Efterladte i Kiøbenhavn. Indtil den Tid modtag ſtriftlig min hierteligſte Tak og Hilſen, og bevis mig den Godhed, ligeledes at bringe venlige Hilſener til Conferentsraaderne Ørsted og Holten og til Hr. Etatsraad Thomsen, — jeg føler mig Dem alle høiſt forbunden for deres venſtabelige Opmærkſomhed imod mig.

Digitized by Google

Da jeg haaber snart at være i Danmark, vilde det glæde mig, om Consistoriet indtil den Tid vilde udsætte dets Forlangende om en formelig Regning paa det Beløb, der tilkommer mig for leverede Kunstsager til Frue-Kirke. Christus-Figuren venter desuden paa den sidste Udførelse fra min Haand paa dens Plads; ikke heller er det mig klart, hvorledes dette Arbeide kommer til Frue Kirke, da det oprindelig var bestemt for Slots-kirken.

Endnu engang hjertelig Tak! og bevar mig i venligt Minde.

Deres ærbødigst hengivne

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 28 Aug. 1834.

Til Prinds Christian Frederik havde Thorvaldsen i dette Efteraar skrevet to Breve, men vi have ikke forefundet disses Concepter. Derimod kunne vi meddele Prindsens Svarskrivelse:

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!

Glædet i dette Efteraar ved tvende Skrivelser fra Dem, finder jeg mig høiligen forbunden til at takke Dem for disse Beviser paa Deres Erindring.

Indeholdt de end ikke, hvad jeg helst havde fundet deri, nogen bestemt Tidende om Deres forehavende Afreise til Danmark, saa er det Tilsagn, at naar Udførelsen af Hertug Maximilians Ridderstatue var fuldendt, intet skulde hindre Dem fra den Glæde at gienssee Deres Fødeland, af megen Værd for mig og saare opmuntrende for Deres Venner i Danmark. Med Længsel see vi saaledes Foraaret imøde som den Tid, da hint Kunstværk uden-tvivl vil være fuldendt, og som, hvad Aarstiden angaaer, er den bequemmeste til Reisen.

Digitized by Google

At De ved de 20,000 Spec. Indsættelse i Banken til Fordeel for Deres Datter og Hendes Arvinger, har seet et magtpaaliggende Ønske opfyldt, er mig saare kiært, og ville De deri see et nyt Beviis paa Hs. Majestæts Beredvilligh ed at gaae Deres Ønsker imøde.

Slots-Commissionen vil vist tilskrive Dem om Transport-Midlerne for de sidste fem Stkr. af Frisen Alexanders Triumf, men jeg troer, at den ønsker dem befordrede til Livorno og derfra hiemsendte ved privat Skibsleilighed. Skulde der være en større Sendelse af Kunstværker fra Deres Atelier forhaanden, saasom Apostelfigurerne i Marmor, hvilke jeg haaber, tilligemed Christus-Figuren, at skulle prydе Frue-Kirke, da vilde der findes Motiv nok, for at sende et Kongeligt Krigsskib til Middelhavet, for at afhente samme. Isaafald maatte De, kiære Hr. Etatsraad Thorvaldsen, itide underrette mig derom, for at jeg kunde forebrage det for Hs. Majestæt.

Den Commission, De vil udføre i Forening med Marschal, Grev Moltke, foranlediger mig til at yttre, at min Hu især staaer til de paa Pl. 1. af Panofka's Værk (Recherches sur les véritables noms des Vases grecs et sur leurs différens usages. Paris, 1829.) under Nr. 25 anførte Ricos med malede Figurer i ægyptisk Stiil, og til de under Nr. 6 anførte Amphori panathenaici med Indskrift, ligesom og til een af de Pl. V. anførte Rhytons.

Da Priserne ere mig ubekiendte, saa maatte jeg hellere forbeholde mig at yttre mig derover, naar jeg underrettedes om, hvad der fordres, men jeg venter ikke, at nogen af hine prægtige Vaser vil kunne haves for ringere end et Par Hundrede Scudi, hvilke ogsaa derpaa maatte anvendes.

Billedhugger Bissen er hertil ankommen i god Sundhedstilstand, og han vil finde den Beskiæftigelse, hvortil De har anbefalet ham, ved at udføre Frisen i den

Digitized by Google

ſtienne Riddersal paa Slottet. Han har foreſlaaet Bacchi og Ceres's Tog fra Olympen til Jorden for at cultivere ſamme, men Tegning vil blive fordret inden Beſtemmelſe tages. Han er imidlertid beſtiæftiget med at udføre forſtiellige Buſter, og Academiets Opgave for hans Reception er Statuen af en Valkyrie. Han vil anmode om forſtiellige Kunſtſagers Hidſendelſe ved første Leilighed, naar der afſendes Kunſtſager fra Deres Attelier hertil. Vi ville ſøge at ſtaffe Biſſen Attelier, jo før, jo heller, og i den Tanke, en rum Tid at blive her, har han forlovet ſig med en Pige, ſom har været ham tro i 11 Aar, og ſom han heller ikke havde glemt.

Min Kone har paalagt mig meget at hilſe Dem og at forſtkre Dem om, hvormeget hun glæder ſig i Haabet at ſee Dem her til Foraaret.

Jeg nævner mig, Hr. Etatsraad Thorvaldſen, med ſærdeles Høiagtelſe

Deres forbundne og velvilligſte

Chriſtian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 4 Nov. 1834.

Haabet om et Thorvaldſens Muſeum i Kiøbenhavn var der grebet med Enthuſiasme. Conferentsraad Collin, ſom var Formand for Kunſtforeningen, fortſatte ſine Beſtræbelſer i denne Retning. Paa hans Forſlag havde dette Selſkab allerede forrige Aar udſat ſom architektoniſk Opgave: „At benytte de endnu ſtaaende Partier af Frederikskirken, (den ſaakaldte Marmorkirke) for deraf at udvikle og fuldende en architektoniſk Compoſition og tillige, i Forening dermed, at benytte Pladſen. Profeſſor Hetſch havde nu indgivet et Forſlag, ſom vandt Cenſorernes Bifald, og Løsningen gik

Digitized by Google

ud paa, at anvende disse Levninger af Marmorkirken til et Museum for Sculpturarbeider. „Seer De, min gode Etatsraad!“ skrev Collin, da han under 15de Nov. 1834 meldte Thorvaldsen dette, — „det er det første Skridt til at faae et „Musæum Thorvaldsenianum“ i Stand! — Bindesbøll, som nu maaskee er i Rom, havde forresten allerede i Sommer en Composition færdig i samme Øiemed. Nu er det vistnok heelt lettere at levere Tegninger og Udkast, end at skaffe Fonds tilveie til at opføre Værket, men ogsaa hint er nødvendigt, ligesom det overhovedet for Sagen er gavnligt, at den bestandig paatænkes.

Men skal enten det ene, eller det andet Forslag, eller maaskee et ganske nyt, realiseres, saa maa vi have Mesteren for Kunstsagerne hos os. At bringe min høistærede Ven dette til Gemyt og gientage en ofte giort Bøn, et ofte fremsat Ønske, at De snart vil komme til Kiøbenhavn, hvor De i mange Henseender kunde gavne Kunsten og dens Dyrkere i Fædrelandet meget, — derfor har jeg meddeelt Foranstaaende.“

I 1834 var Listen paa Thorvaldsens Diplomer forøget med tre fra Over-Italien. Under 26de Januar udnævntes han i Genua til Accademico di merito dell' Accademia Ligustica di Belle Arti. Den 16de April optoges han til Æresmedlem af L'Ateneo di Brescia, og under 18de s. M. til corresponderende Medlem af Accademia dei Filomati di Scienze, Lettere e Belle Arti i Lucca.

Digitized by Google

CXXXIV.

Horace Vernet ſkal forlade Rom. Han har malet Thorvaldſens Portrait. Afſkedsfeſt. Thorvaldſen og Vernet bekrandſe hinanden. Conflicter med Politi og Geiſtlighed ang. Helligdagsbrode. En Corvet tilbydes Thorvaldſen til Hiemreiſen. Skriv. fra Prinds Chriſtian Frederik. Om Forholdet til München. Prof. Schwanthaler ſkriver gientagende til Thorvaldſen.

1835.

Endnu havde Rom ſin Thorvaldſen, men i Begyndelſen af 1835 forlod Maleren Horace Vernet diſſe Mure, og vor Kunſtner tabte i ham ikke alene en af ſine kiæreſte Kunſtbrødre, men ogſaa en Støtte, hvortil han nu og da i de ſidſte Aar havde hældet ſig under flere vanſkelige Forhold. Diſſe to ſtore Kunſtnere levede i det venſkabeligſte, men ogſaa i det ærligſte Kunſtnerforhold, gienſidigt glædende ſig, den ene ved den andens Storhed, og begge hævede høiere, end at Jalouſien eller Intriguen kunde naae dem.

Thorvaldſen havde udført Horace Vernets Buſte; nu da Vernet kaldtes fra Directoratet ved det Franſke Akademi i Rom til ſtore Bedrifter i Afrikas Ørkener, giorde han forinden ſin Afreiſe Thorvaldſen Giengield ved at male

Digitized by Google

hans Portrait, det navnkundige Maleri, hvori Muſeet i Kiøbenhavn nu forener de to ſtore Kunſtnere.

I Begyndelſen af Februar ſkulde Vernet tiltræde ſin Afreiſe, og en Afſkedsfeſt, hvortil alle Nationers, i Rom værende, Kunſtnere vare ſamlede, var foranſtaltet i Palazzo Ruspoli. Hos det romerſke Politi havde man giort Anmeldelſe og anſøgt om Overbærelſe med Henſyn til, at Faſten neppe ved denne Leilighed vilde kunne blive iagttagen med ſynderlig Strenghed. Thorvaldſen var ikke blot tilſtede, men han indtog Hædersplabſen ved den Afreiſendes høire Side. Af et privat Brev*) fra en anden Landsmand, ſom var tilſtede, have vi en Beretning om denne Feſt; deri bemærkes: „En Extraforneielſe for os Danſke var, at ſee Thorvaldſen ſidde for Enden af Bordet, paa høire Side af Vernet, ſom elſker og beundrer ham. Og underlig nok, — hvor han er tilſtede, — Feſten maa ſaa være til Ære for hvem den vil, — inden Enden tager, ſynes det, ſom om den var foranſtaltet for ham. Saaledes ogſaa her. Efterat Vernets Skaal var drukket, og Thorvaldſen havde rakt ham Laurbærkrandſen, der før hængte paa hans Buſte, men ſom Vernet ikke vilde lade ſætte paa ſit Hoved, reiſte Vernet ſig ſtrax efter, og med de Ord: „La voilà à sa place!" lagde den omkring Thorvaldſens Hoved, idet han med franſk Høflighed kaſtede ſig om hans Hals og kyſſede ham. Jeg kan ikke beſtrive Dig den Enthouſiasme, ſom dette Syn frembragte hos os alle; det gamle Palazzo Ruspoli ryſtede under det Bravoraab og den Klappen, ſom da opſtod og nær aldrig havde ophørt."

*) Aftrykt i Thorvaldsens Album af Barfod, p. 83.

Digitized by Google

Som et charakteriſtiſk Sideſtykke til Feſten optage vi endnu af dette Brev, at Dagen efter indfandt Gensdarmer ſig, for at arreſtere Reſtaurateuren i Palazzo Ruspoli, fordi han Dagen før la festa di Purificatione havde tilladt Gieſterne at ſpiſe „Grasso" (Kiødſpiſer). Den arme Mand ſøgte ſit Aſyl ved at flygte over den Spanſke Trappe ind i Villa Medici, det Franſke Akademi, ſom har Aſylret, og Sagen bilagdes nu, forſaavidt at Reſtaurateuren ſlap for Arreſten, ved at Feſtens Forſtandere betalte en Bøde af 100 Scudi for denne Overtrædelſe af Faſte-Anordningerne. Da man imidlertid fandt Anledning til at forelægge Hans Helligheb denne Sag med Bemærkning, at hvad der var ſkeet, kun var ſkeet, ifølge en Tilladelſe fra Politiet, blev Reſultatet, at da der dog manglede det geiſtlige Collegiums Tilladelſe, og da der desuden allerede var disponeret over de hundrede Scudi, var herved intet videre at giøre.

Angaaende Thorvalbſens egen Afreiſe, ſynes hans Yttringer derom at have foranlediget Prinds Chriſtian Frederik, ſom allerede berørt i den ſidſte Skrivelſe, til at giøre Kongen en Indſtilling om, at en Kongl. Corvet i dette Foraar maatte afgaa til Middelhavet, ikke alene for at hidføre, hvad Thorvalbſen havde at hiemſende, men ogſaa for at tilbyde ham ſelv en bequem Hiemreiſe under det danſke Flag.

Som Følge heraf var dette Aar begyndt med en levende Correſpondance fra forſtiellige Autoriteter i Kiøbenhavn, om hvad man iſær ønſkede at modtage, men kun det Væſentligſte heraf, en Skrivelſe fra Prinds Chriſtian Frederik, optage vi, da denne giør det Øvrige overflødigt.

Digitized by Google

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!

De vil nu ad officiel Vei være underrettet om, at en Fregat indsendes i Middelhavet, og at den i Slutningen af Mai skal anløbe Livorno, for der at indtage de Kunstværker, som De maatte bestemme til at hiemsendes med denne gode Leilighed. Ei blot de fem Stkr. til Frisen, Alexanders Indtog i Babylon, men, som jeg haaber, andre Arbeider og Afstøbninger, vi ei beskdde over Deres Mesterværker, vil ved denne Leilighed kunne affølge, og fremfor Alt var det ønskeligt, at De kunde bestemme Dem til at sende de Apostelstatuer, som ere færdige i Marmor, med Fregatten. Efter hvad der før er bleven omtalt, denne Sag vedkommende, er det et levende Ønske hos alle Kunstens Venner i Fædrenelandet, at disse Mesterværker i Marmor maatte afløse de Gips-Afstøbninger, der nu pryde Frue Kirke. Jeg omtvivler ikke, at dette Anliggende jo let lod sig afgiøre, naar Statuerne først vare her, og De siden mundtlig kunde aftale det Fornødne. Gid den Tidspunkt snart maatte indtræde; Foraaret opfylder os, i saa Henseende, med nyt Haab. De giøre det snart til Visheb, og Ingen vil glæde sig mere dertil end

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 17 Septbr. 1835.

I hvilket Forhold Thorvaldsen paa samme Tid stod til München ved de ubestemte Ytringer og undvigende Svar, han hidtil havde betient sig af, naar Opfordringen, at komme did, lød til ham, dette kunne vi ikke tilstrækkeligt fremhæve, da vi savne alle saadanne Oplysninger fra hans egen Side. Formodentlig har han alt længe været paa det Rene med, hvad han vilde foretrække. Nu foretrak han, saalidet som

Digitized by Google

muligt at røre ved disse Forhold, og, naar han blev nødet dertil, søgte han at hiælpe sig med sin bekiendte og allerede i saa mange Aar tolererede Ubestemthed.

Fra Bayerns Side syntes Haabet endnu ikke opgivet, uagtet det ikke kunde være ubekiendt, at der var giort Skridt til at efterlade Danmark det Hele. Tilbudet, at modtage et Professorat ved Münchens Kunstskole, maa ogsaa paa denne Tid have mødt et Afslag fra Thorvaldsen, eftersom det ledige Professorat i Sculpturen, ifølge vor Kunstners Anbefaling, var overdraget Billedhuggeren Ludwig Schwanthaler.

Fra ham modtog Thorvaldsen nu i denne Anledning følgende Skrivelse:

„Verehrtester Herr von Thorwaldsen!

Schon längst hätte ich mir die Freyheit genommen, an Sie zu schreiben, hätt' ich nicht gefürchtet, Sie zu belästigen. Doch, ein Ereigniß veranlasste mich jetzt ganz besonders hiezu. Der König hat mich nämlich plötzlich vor einigen Tagen zum Professor der Akademie ernannt, zu einer Zeit, als ich, wie Sie schon von Rom aus wissen, gar nimmermehr dran dachte. Ueberhaupt hat sich mein Glücksstern jetzt ein wenig gedreht, und nach meiner Ueberzeugung hab ich dieß größtentheils der Wärme und Freundschaft zu danken, mit der Sie, verehrtester Herr von Thorwaldsen, sowohl im Allgemeinen als auch besonders gegen den König über mich sprachen, wie derselbe mir gleich bey seiner Rückkunft aus Rom erzählte, und wofür ich Ihnen nie genug dankbar seyn kann. So hab ich jetzt einige Ritterstatuen der alten Wittelsbacher zu modelliren, welche dann, von Bronze gegossen, in dem neuen Festsaal aufgestellt werden, was mich sehr zufrieden macht.

Digitized by Google

Ueberhaupt fühl ich mich jetzt ganz anders kräftiger, tüchtiger, als in Rom damals. Stiegelmayer wird nur heuer noch einen dieser Herzoge gießen, und dadurch wird die Sorge des Königs, daß durch zu langes Ausbleiben Ihrer Reiterstatue die Gießerey stille stehen müsse, beseitigt. Daherdran auch der König jetzt weniger hierüber unruhig ist, als früher; ich soll es aber nicht sagen. Ueber die dereinstige Aufstellung Ihrer Modelle allhier, werde ich die Ehre haben Ihnen nächstens Näheres zu berichten. Doch ich fürchte überlästig zu werden und will daher lieber schließen. Ich bitte mich der schätzbaren Familie Butti vielmals zu empfehlen und geharre hochachtungsvollst

Dero ergebenster

L. Schwanthaler."

München, den 15ten Febr. 1835.

I dette Brev berørte Schwanthaler kun Forventninger om, i München at skulle opstille Thorvaldsens Modeller; men i et andet, som han kort Tid efter lod følge, gik han nærmere ind paa denne Sag. Han skrev nemlig:

„Hochzuverehrendster Herr von Thorwaldsen!

Verzeihen Sie meine Belästigung. Ich hoffe, Sie werden sich recht wohl befinden, und bin nun so frey, Ihnen über einen Punkt Auskunft zu geben, den ich schon längst berühren wollte. Ich sagte es nämlich dem Könige, daß ich in Rom einigemal gehört habe, Sie würden dereinst Ihre Gyps-Modelle größtentheils ihm verehren. Er war hierüber ungemein freudig überrascht, und äußerte lebhaft, was dieß für ein Schatz, nicht allein für München, sondern für ganz Deutschland sey, diese Sachen hier zu besitzen, und verwunderte sich nur, bey seinem Aufenthalte in Rom nichts davon gehört zu haben,

Digitized by Google

und brach nun wieder neuerdings in Aeußerungen großer Freude aus. Ich wollte natürlich unserer Abrede gemäß, nicht sagen, daß ich es von Ihnen selbst vernommen, und sagte nur, ich hätte sogar von einem Testamentchen gehört. Nun wurde er sehr theilnehmend, äußerte sich lebhaft, wie viele Liebe und Verehrung er für Sie hege, es thue ihm weh, dran zu denken, er glaube es nicht, bis er es von Ihnen selbst höre, er freue sich über Ihre Rüstigkeit und hoffe sicherlich, Sie würden lange nochan beim Testament denken. In somma, ich habe gesehen, daß er ungeheure Freude an diesen Modell-Sachen hat. So weit bin ich nun gegangen, und es steht Ihnen frey, hierin weiter zu verfügen, was Sie wollen. Der Glyptothek gegenüber wird ein Museum für Kunstausstellungen gebaut, das wär' so ein Plätzgen für Ihre Modelle.

In diesen Tagen war Launitz hier, und hat, wie ich höre, beym Könige erwähnt, daß Sie sich in Hinsicht des Rüstzeuges Ihrer Reiterstatue in einiger Verlegenheit befänden, da Sie in Rom keine Rüstung etc. vorfänden. In Folge dessen trug mir Klenze im Namen des Königs auf, genaue schattirte Zeichnungen von einer vollständigen Rüstung, Pferdegeschirr etc. fertigen zu lassen. Da ich nun Ihre Statue genau kenne, auch in Schleißheim ein lebensgroßes Bild von Max, zu Roß in voller Rüstung und gleichzeitig gemalt, vorhanden ist, auch in der königlichen Sattelkammer, und im Zeughause noch schöne Rüstungen vorhanden sind, so hoffe ich gute Ausbeute, und werde Ihnen auf jeden Fall auch eine kleine Pause des Schleißheimerbildes senden, — binnen 8 Tagen werden diese Sachen hier abgehen. Uebrigens erinnere ich mich, in Rom den commandierenden Schweitzeroffizier in der Sistina in einer schönen, alten, damaszierten Rüstung gesehn zu haben; sie geht aber nur bis Hälffte Schenkel, indeß die Arme und der Brustharnisch waren sehr schön,

Digitized by Google

und ich glaube, ſie würden auf jeden Fall nützen. Ich bin froh, daß Sie dieſe Statue angefangen haben, der König hat ſich wirklich erſt jüngſthin ungeduldig ausgeſprochen. Und nun verzeihen Sie meinen langen Brief. Ich aber geharre hochachtungsvoll

Ihr ergebenſter

L. Schwanthaler."

d. 22ten April 1835.

Digitized by Google

CXXXV.

Fregatten Bellona udsendes efter flere Arbeider. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen indbydes til at følge hiem med Fregatten. Kunstsagerne afsendes, men Thorvaldsen udsætter med god Grund sin Hiemreise. Forlegenhed i Kiøbenhavn med de modtagne Arbeider. Freund overtager Udpakningen og magazinerer Apostlerne. Thorvaldsen synes forstemt.

1835.

Fregatten Bellona afgik i Begyndelsen af Mai 1835 til Middelhavet, hvilket Prinds Christian Frederik anmeldte Thorvaldsen i følgende Skrivelse:

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen! Det vil interessere Dem at erfare, at Fregatten Bellona, under Commando af Capitain de Coninck igaar er afseilet til sin Bestemmelse, Livorno, for der at indtage de Kunstsager, som De maatte bestemme til at hiemsendes. Den ventes at kunne ankomme i Begyndelsen af Junii til Livorno og har Ordre, snareste at tiltræde Tilbagereisen i de første Dage af Julii Maaned. Ingen Tvivl om, at de Kunstværker, De vil medsende, kunne være tilrede i Livorno til den Tid; men skulde De selv bestemme sig til at følge med Fregatten, vil Capitainen vide at lempe sin Afseiling derefter. Hvormeget vilde jeg ønske, at den

Digitized by Google

danske Marine kunde udvise Dem denne Tieneste, men muligen at De hellere vælger Reisen over Land, naar vi blot tør regne paa den Glæde, at see Dem her omtrent til samme Tid som Deres Arbeider.

Med Glæde har jeg erfaret, at De har bestemt sig til at sende Apostelfigurerne i Marmor med Fregatten; ingensteds vil de finde en værdigere Plads, end i Frue Kirke, som nu forskiønnes med Afskibningerne. En Marmor-Arbeider sender De jo ialtfald med Fregatten!

Om de tvende Vaser, jeg ønsker at acquirere, har jeg tilskrevet Grev Moltke og nævnet 200 Scudi for Stkt. som den Priis, man har sagt mig, man kunde faae dem for.

I det Haab, snart at høre gode Tidender fra Dem og om Deres Reise, nævner jeg mig, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, den 5te Mai 1835.

Under 10de Juni anmeldte Capitain L. de Coninck fra Livorno, at Bellona var ankommen den 8de s. M., og at han, ifølge Ordre fra Det Kongl. Admiralitets- og Commissariats-Collegium, skal modtage, hvad Thorvaldsen maatte behage at sende ombord, hvortil han, — formodentlig fordi Sagerne endnu ikke vare ankomne til Livorno, — maa bemærke, at længer end til Begyndelsen af næste Maaned tillader hans Instrux ham ikke at forblive liggende ved Livorno.

Angaaende Thorvaldsens egen Hiemreise skrev han i dette Brev:

Digitized by Google

„Hans Majestæt Kongen har paalagt mig, at hvis Deres Høivelbaarenhed ønskede at seile hiem til Kiøbenhavn med Fregatten, da er samme til Deres Disposition. Skulde De ønske, at blive sat iland i Canalen, da kan jeg opfylde Deres Ønske i saa Henseende.

I det Tilfælde, at jeg skulde nyde den Ære, at have Dem som Passageer ombord i Fregatten Bellona, kan De være forvisset om, at det skal blive mig en behagelig Pligt at opfylde, at giøre Alt, hvad der staaer i min Magt, for at giøre Dem Livet ombord saa behageligt som muligt."

Kisterne med de mange herlige Kunstværker udeblevе ikke længe; Thorvaldsens Landsmand og Ven, den tidligere nævnte Cand. Ludwig Böttger, som selv vilde benytte denne Leilighed til Hiemreisen, bragte dem i god Behold til Livorno.

Fra Florents, hvorhen han giorde en lille Udflugt med Bellona's Chef, skrev han den 24de Juni til Thorvaldsen og meddeelte ham en Efterretning, som vilde have været mere end tilstrækkelig for Thorvaldsen til — ikke at reise med Fregatten, om han end havde haft det isinde. En ondartet Koppesygdom var udbrudt ombord; af Fregattens Mandskab var mere end hundrede Mand syge, eller havde været det, og af denne Grund var Quarantainetiden ogsaa betydeligt forlænget.

Thorvaldsen reiste altsaa ikke heller dennegang, og da han ikke heller kom over Land, geraadede man ved Modtagelsen af de mange hiemsendte Sager i nogen Forlegenhed i Kiøbenhavn. Paa den ene Side ønskede man ikke, uden

Digitized by Google

nærmere at kiende Kunstnerens Ønske, at foretage noget ihenseende til Udpakningen, da der imellem de bestilte Kunstsager var saameget, der endnu var Thorvaldsens private Eiendom; paa den anden Side var det vanskeligt, at finde passende Magaziner, hvor Sagerne forelobigt kunde henstilles, og dertil ønskede man dog tillige, at de længe forventede Arbeider til Slottet og til Kirken maatte kunne fremdrages. Men da det viste sig, at Thorvaldsen endnu i Aar ikke kunde ventes, maatte Freund overtage det vanskelige Hverv at begynde Udpakningen og Opstillingen. Studierne paa Charlottenborg vare snart opfyldte med de Arbeider, der endnu skulde gaae igiennem Kunstnerens Hænder, og til Gipsafstøbningerne befalede Kongen under 4de October, at en stor Suite af Værelser paa Christiansborg Slot skulde stilles til Disposition. De ti Apostelstatuer i Marmor, som Thorvaldsen paa Prindsens Opfordring havde ladet følge med, bleve derimod, som en Følge af de endnu svævende Forhold, ikke udpakkede, men magazineredes i et Locale paa Sø-Etatens Proviantgaard. Maleriſamlingen, Antiquiteter, Kobberstik og Bøger opbevaredes som Thorvaldsens Eiendom i et særegent Værelse paa Christiansborg, og da alt Dette saaledes nogenlunde var i Orden, satte man Haabet til Kunstnerens Hiemkomst, af hvilken det syntes, at Spørgsmaalet om Paabegyndelsen af Museet giortes afhængigt.

Men disse Forlegenheder ved Sagernes Modtagelse og forelobige Ordning, og denne Ubestemthed, som endnu hvilede over Spørgsmaalet om Museet og denne Tvivlen om Kunstnerens Hiemkomst, alt Dette blev ikke ubekiendt for

Digitized by Google

Thorvaldſen, og giorde langtfra ikke noget godt Indtryk paa ham. Inden føie Tid lød Rygter igien tilbage, ſom vidſte at fortælle, at „den Gamle“ i ſin Forſtemthed ſtundom yttrede, at hvad der alt var ſendt, kunde blive i Danmark, men at han forbeholdt ſig at handle frit ihenſeende til alt det Øvrige.

Digitized by Google

CXXXVI.

Monument for Frev. Schiller. Skizzen modeleres. Forhandlinger aabnes ang. dette Monument. Bestilling paa et Gravmonument fra Grevinde Poninska. Basr. Passaggio d'un mondo ad altro. Skizze til Fronton for Slotskirken. Skizze til Fronton for Raad- og Domhuset. Restauration af Marc Aurels Statue paa Capitol.

1835.

Da Thorvaldsen i sine Breve til Kiøbenhavn erklærede, at han ikke vilde modtage flere nye Bestillinger, men gjøre sig færdig til at forlade Rom, naar Modellen til Maximilians Statuen var færdig, var det under Forudsætning af, at han, ved Siden af dette colossale Værk, endnu skulde faae Leilighed til ogsaa at fuldføre et Par andre, paa hvilke han alt tidligere havde overtaget Bestillinger.

Som saadanne skulle vi nu her nævne tvende, og det vil være at forudsee, at han ikke heller med Strenghed kunde holde sig indenfor den saa løst affstukne Grændse, naar andre Bestillinger endnu traf ham i Rom.

Det vil erindres, at man i 1830 havde forenet sig i Stuttgart til Oprettelsen af et Monument for Friedrich Schiller, og at Thorvaldsen var imødekommen Foreningens Ønsker, som gik ud paa, fra hans Haand at faae

Digitized by Google

en Compoſition, hvorefter den würtenbergſke Billedhugger Weitbrecht kunde udføre Modellen til Støbning. Som det ſynes, har vor Kunſtner, under de mellemliggende Aars Udſprecelſe, ladet vente længe paa dette Løftes Opfyldelſe, men i 1834 lykkedes det hans Ven, Geheime-Legationsraad v. Kølle i Rom, at bringe ham denne Sag i Erindring, og i denne Sommer, 1835, opfyldte han ſit Løfte, og modelerede en Skizze. Dette fremgaaer af de Breve, Foreningens Formand, Hofraad Dr. Reinbeck, ſkrev til ham under 15de October 1834 og 9de September 1835, af hvilke vi kun ſkulle meddele det ſidſte.

„Hochwohlgeborner, hochverehrter
Herr Staatsrath und Compthur!

Wären Sie Zeuge geweſen von dem lauten Ausbruche der Freude bei der Nachricht, daß Schiller's Abbild, durch welches Sie ihn vor Deutſchland ehren, aus Ihren Schöpferhänden nun hervorgegangen iſt, und von der hohen Bewunderung bei der ſinnigen Beſchreibung deſſelben von dem würdigen Herrn Conſul Kolb, Sie würden daraus erkannt haben, mit welcher dankbaren Verehrung der Verein für das Denkmal Schillers es würdigt, daß Sie ſeinem Zwecke eine ſo glänzende Krone aufſetzen. Ich ſchätze mich glücklich, der, wenn auch nur ſchwache Dolmetſcher dieſer innigen Verehrung zu ſeyn, die aus vollem Herzen ſtrömt, und die ganz Deutſchland mit uns dem hochgefeierten Künſtler zollt, der in deſſen Lieblings-Dichter Deutſchland ſelbſt ſo hoch ehrt und verherrlicht. Unſerm gnädigſten Monarchen habe ich dieſe frohe Nachricht alſobald kundgethan, da ich bei der erhabenen Theilnahme Höchſtdeſſelben an dem Unternehmen und bei der hohen Achtung für Ew. Hochwohlgebornen, die Höchſtderſelbe

Digitized by Google

bei jeder Gelegenheit kundgiebt, überzeugt war, Ihm eine große Freude damit zu machen. Welch eine hohe beneidenswerthe Zierde wird dieſes Denkmal für Stuttgart ſeyn und welch ein Tag der Feier, an welchem daſſelbe dem Blicke des ſtaunenden Deutſchlands enthüllt wird. Ich geſtehe, daß mich faſt ein Schwindel ergreift, wenn ich mir das Alles recht lebhaft vorſtelle.

Verzeihen Sie dieſen Ausbruch des Gefühls der hohen Verehrung und Bewunderung, mit welchem ſtets dankbar zu verharren die Ehre hat

Ew. Hochwohlgebornen
gehorſamſter Diener,
Der Vorſtand des Vereins für Schillers Denkmal,
Hofrath Dr. **Reinbeck.**"

Stuttgart, d. 9. Septbr. 1835.

Med alt dette var der dog endnu kun Tale om en Skizze til Statuen; det følgende Aar vil give os Anledning til at omtale ſelve Monumentet.

Der var endnu paa en anden Side et Løfte, ſom ſkulde fyldeſtgjøres. Fyrſtinde Helena Poninſka havde i April d. A. henvendt ſig til Thorvaldſen og bevæget ham til at overtage et Gravmæle over tvende Børn, en Søn og en Datter, ſom Døden ſamtidigt havde berøvet hende. Hun havde ſelv meddeelt Kunſtneren den Tanke, hun ønſkede udtalt i et Basrelief, og dette ſkulde ſmykke et Gravmæle i Jagellonernes Kapel i Cathedralen i Krakau. Thorvaldſen modelerede altſaa et Basrelief, ſom han ſelv kaldte: „Passaggio d'un mondo ad altro", og fremſtillede en Yngling og en Pige, ſom forlade den ſørgende Moder paa Jorden, for at ſvæve over til en anden Klode. Dette, foroven af-

Digitized by Google

rundede, Basrelief blev vel udført i Marmor, men dog først efterat Thorvaldsen havde forladt det i sit Studio i Rom. Ved den endelige Udførelse indtraf det Uheld, at der viste sig nogle Pletter i Marmoret; desuagtet var Basrelieffet blevet afsendt, og af Correspondancen erfare vi, at da denne Feil paaankedes, svarede Thorvaldsen fra Kiøbenhavn, at han, for at bøde derpaa, vilde udføre og efterfølgende Sønnens Buste i Marmor; men hvorvidt dette er skeet, vide vi ikke med Sikkerhed; dog have vi bragt i Erfaring, at i Kunstnerens sidste Leveaar var hans Elev Mathiæ i Rom beskæftiget med Udførelsen af en saadan Buste.

Til denne Tid, henimod Udgangen af 1835, have vi endnu at henføre et Par mindre Arbeider, som han foretog sig i sin Fødebyes Tieneste. Det er allerede omtalt, at han i 1832, da Arbeiderne til Slottet skulde hiemsendes, synes at have haft isinde at fyldestgiøre en af de allertidligst hos ham giorte Bestillinger for Fødelandet, nemlig Frontonen til Slotskirken. Dette Forsæt havde han igien maattet opgive, indtil et beleiligere Øieblik indfandt sig. I Septbr. 1835 finde vi ham atter isærd med dette Basrelief, og Modellen: Jesu Opstandelse, i en stor Skizze, fuldførtes. Hans Mening med dette Arbeide var udentvivl den, at naar han nu kom til Kiøbenhavn, kunde den virkelige Fronton derefter udføres under hans Tilsyn af yngre Kunstnere. I samme Hensigt giorde han derefter en anden stor Skizze, Salomons Dom, til Raad- og Domhusets Fronton. Men disse Planer gik ikke i Opfyldelse; ved Hiemkomsten var der saameget andet, der afledede disse Tanker, og da han ikke ansporedes til at sætte Sagen i Værk, henstode disse to Skizzer mellem hans øvrige Arbeider og optoges i Museet,

Digitized by Google

uden at der hidtil synes at have været Tale om den endelige Udførelse til de to nævnte, tomme Gavle.

Et Restaurations Arbeide, som den pavelige Regiering overdrog ham, beskæftigede hans Opmærksomhed ind i det følgende Aar. Den berømte antike Hestestatue, Marcus Aurelius, paa Capitol krævede et kunstforstandigt Eftersyn, som man kun troede at kunne betro vor Kunstner. Thorvaldsen følte Betydenheden af denne Opgave og yttrede, at den var fuld af Ansvar og krævede al mulig Forsigtighed. Det var især Hestens løstede Forbeen og nogle Beskadigelser paa selve Figuren, som giorde Fordring paa hans Indsigt og Kunst, især da det viste sig, at hele Statuen var fyldt med Gruus, Levninger af Kiernen, der ved Sammensynken og det forandrede Leie, truede med en større Ødelæggelse. Paa Kunstnerens Forslag og under hans vaagende Tilsyn udrensedes Bronzen, og en Construction af Jernforbindinger anbragtes i Figuren og Hesten, og Monumentet reddedes for Aarhundreder.

I Juli d. A. var Thorvaldsen udnævnt til Æresmedlem af Accademia Aretina di Scienze, Lettere e Belle Arti; den 12te November blev han optagen til Æresmedlem af Società Petrarchina di Scienze e Belle Arti i Arezzo, og i December Membre de l'Institut Royal des Sciences, Belles Lettres et Beaux Arts i Amsterdam.

Digitized by Google

CXXXVII.

Horace Vernet skriver til Thorvaldsen. Fire runde Basreliefer: Aarstiderne. Basr. Tro, Haab og Kjærlighed. Modellen til Maximiliano Statue færdig og afsendt. Monumentets senere Støbning og Afhugning. Conradins Statue fuldføres i Model; dens senere Udførelse i Marmor.

1836.

Fra sin Ven, Horace Vernet, der endnu var i Paris, modtog Thorvaldsen ved Begyndelsen af 1836 følgende Skrivelse:

„Cher et illustre Collègue!

Je ne veux pas laisser partir un de mes amis pour Rome sans le charger d'un petit mot de souvenir pour Vous. Je ne sais, si Mr. .... que j'avais chargé d'une semblable commission l'aura remplie. Je l'avais prié ...., non seulement d'une lettre pour Vous, mais aussi de deux autres pour M. M. Boguet et Lemoyne; n'ayant reçu aucune réponse d'une part et des reproches de Lemoyne sur mon silence, j'ai lieu de croire que mon commissionaire aura perdu mon paquet, car je

Digitized by Google

sais qu'il est arrivé à Rome il y a plus de six mois.

Je suis certain, que Vous n'aurez jamais douté un instant, qu'il pût y avoir négligence de ma part. Les sentimens de respect et d'amitié, que j'ai pour Votre talent et pour Votre personne Vous sont un sûr garant de l'inviolabilité de mon attachement et de ma vénération pour l'un et pour l'autre, sans compter toute ma reconnoissance pour Vos bontés pour moi.

Il avait été question dans nos journaux d'un voyage que Vous deviez faire à Paris. Jugez de ma joie à une semblable nouvelle! Je Vous ai écrit à cette époque, comme je Vous l'ai dit plus haut, mais le temps s'est passé et je crains bien d'être forcé de renoncer à l'espoir de Vous tenir ici.

Adieu, cher et illustre ami! Si je pouvais Vous être de quelque utilité dans ce pays, disposez de moi. Vous ne doutez pas du bonheur, que j'éprouverais à Vous donner de nouvelles preuves de mon dévouement.

Tout à Vous et de bien bon coeur.

H. Vernet."

Paris ce 8 Janvier 1836.

Formodentlig havde det lille Basrelief, Vinteren, som han nu havde modeleret, været hans Nytaarsbasrelief. Denne Compositition finde vi ialfald udkastet i lette Træk paa et Circulaire, dateret 21de December 1835; men det blev

Digitized by Google

ikke ved dette Basrelief alene. Strax i Begyndelsen af Aaret finde vi fire, nye Basrelieffer færdige i Gipsmodeller; det var fire Medailloner, Billeder af Aarets Tider.

Vi antage paa ovennævnte, temmelig løse, Grund, at Basrelieffet Vinteren har været det første i denne Cyclus. Han havde fremstillet et Billede af den stille og tilfredse Alderdom. To ærværdige Gamle — maaskee Philemon og Baucis — berede sig til at gaa den kolde og mørke Vinteraften imøde. Den skæggede Gamle sidder med Hænderne fremrakte over et Ildbækken og taler med den sysslende og alderstegne Hustru, som staaer ved Bordet og antænder Lampen. Vinterens Kulde og Mørke er antydet ved Ilden og ved Lampen; for ogsaa at antyde Fugtigheden, har Kunstneren anbragt et Klæde, som er ophængt til at tørres under Loftet. Den huusvante Kat, som har sat sig op paa Ildbækkenet, synes at ville dele med de Gamle den fattige Stues Hyggelighed.

Basrelieffet Vaaren fremstiller en ung ufskyldig Pige, som, neppe skiult af det nedfaldende Gevand, sidder og fletter Blomsterkrandse og Guirlander, medens tvende Børn gaa hende tilhaande ved dette Arbeide. Den Ældste af disse staaer ved hendes høire Side og bringer Blomster i Fligen af sit Linned, hvilket han i al Ufskyldighed hæver vel høit, for at hun deslettere kan vælge. Ved hendes venstre Side ligger en mindre Dreng, som rækker hende et Par Blomster til den næsten færdige Krands. Nedenunder ham staaer en Kurv, om hvilken en Guirlande er henkastet, og den Liv og Lyst opvækkende Tambourin.

Ligesom Kunstneren i dette Basrelief ikke blot har givet Aarstidens Billede, men ogsaa den ufskyldige Alders, saaledes

Digitized by Google

har han under Billedet af Sommeren tillige antydet den modnere Alder. Basrelieffet fremstiller som en Scene af Kornhøsten en Elskovshandel, hvori han med Sindrighed har ladet et Æble minde om Syndefaldet. Dette Æble holder Ynglingen, paa hvis Kind det første Skæg kruser sig, i sin venstre Haand, medens han med Ømhed slynger sin høire Arm om Pigens Midie, og med Udtrykket af den vaagnende Attraa rækker hun Haanden ud efter den forbudne Frugt. Bagved ligger den afmeiede Sæd i Hobe, og en anden ung Pige knæler og favner i sin Arm et Neg, som hun er isærd med at afskiære med sin Høstkniv.

I det fierde Basrelief, Efteraaret, bekrandser Viinranken den lykkelige Hytte, hvor Manden, vendt tilbage fra Jagten, finder sin Hustru med det diende Barn, ventende ved Indgangen. Paa Spydet, som ligger over Skulderen, bærer han sit Bytte, og i samme Haand, som holder Spydet, har han en Klase Druer, som hans Kone har rakt ham til Vederquægelse. Under deres Samtale søger Familiens trofaste Hund, som har været med paa Jagten, hen til Madmoderen og viser sine Kiærtegn ved at slikke hendes Haand.

Disse fire Basrelieffer bleve i det næste Aar alle udførte i Marmor, ifølge Bestilling af Kongen af Würtemberg, og senere gientog Kunstneren denne Suite i Marmor for sit Museum.

Til denne Tid henføre vi ogsaa et Basrelief, om hvilket de faa Spor, som have været til at finde, kun godtgiøre, at det maa være udgaaet som et nyt Arbeide fra Thorvaldsens Haand i Aaret 1836. Iøvrigt vide vi Intet om dets Foranledning eller Bestemmelse. Det er en, foroven afrundet, Gruppe af Tro, Haab og Kiærlighed. Kiærligheden,

Digitized by Google

der omfatter og samler Alt, er fremstillet siddende som en med Blomster smykket Engel, der under sine brede Vinger forener den bedende Tro og det glade Haab, hvilken sidste i sin Haand holder den endnu ikke fuldt aabnede Frugtblomst.

Denne skjønne Composition er kun bevaret i en Gipsafstøbning, uden, saavidt vi have kunnet erfare, nogensinde at være bleven udført i et varigere Stof.

Modellen til Maximilians Statuen var nu omsider bleven færdig og afstøbt i Gips; af et Brev fra v. Klenze af 4de Aug. d. A. erfares, at den da var lykkeligt ankommen til München, hvor den opstilledes i Støberiet og tildrog sig almindelig Beundring. Stiegelmair, til hvem Støbningen var betroet, og som først havde betinget sig tre Aar til dette colossale Arbeide, erklærede nu, at han vilde kunne fuldføre Støbningen og Ciseleringen i kortere Tid. I 1837 foretoges dette vanskelige Arbeide, 224 Centner i een Støbning, med et saadant Held, at man var nærved at anse Ciseleringen for overflødig. I 1839, den 12te October, afdækkedes dette skjønne Monument paa Wittelsbacher Pladsen i München. Det fremstiller i en 18 Fod høi Hestestatue Churfyrst Maximilian af Bayern, der med blottet Hoved, iøvrigt fuldt rustet og i Trediveaarskrigens Costume, standser sin utaalmodige Stridshest, medens han udstrækker den høire Arm og giver en Befaling. Thorvaldsens Fraværelse blev ved denne Fest meget beklaget i München; han var paa den Tid, som bekiendt, vendt tilbage til Danmark.

Til dette Monuments Fodstykke var ved Contracten betinget to Basrelieffer, dog uden nærmere Angivelse af, hvad

Digitized by Google

de skulde fremstille. Til disse, der ligeledes skulde udføres i Bronze, modelerede Thorvaldsen senere to Modeller, men disse høre hen under det følgende Aar.

Af forskjellige Breve sees det, at vor Kunstner nu, da han i Sommeren 1836 var færdig med denne Model, ventedes ikke alene i Kiøbenhavn, i München og i Paris, men endogsaa i Sorrent, hvor han havde lovet at ville udhvile sig hos Familien Puggaard, med hvilken han nyligt havde levet glade Dage i Rom og hos hvem disse i nogen Tid skulle fortsættes i det rolige og yndige Sorrent.

Men, da det ene Arbeide var fra Haanden, traadte der strax et nyt til, og dette nye Arbeide var ogsaa for Bayern, et Løfte, som maatte holdes, før han forlod Rom, da det allerede i nogle Aar var udsat.

Conradins, den sidste Hohenstauffers, Grav i Neapel havde giennem Aarhundreder henstaaet uden Smykke i Kirken Madonna del Carmine i Neapel. Til denne Grav havde Kronprindsen af Bayern hos Thorvaldsen bestilt en Statue i Marmor, fremstillende den ulykkelige unge Keiser; i 1833 havde Kunstneren leveret Skizzen, men de større Foretagender havde indtil nu hindret ham i at paabegynde Statuen.

Da altsaa den belelige Tid nu var kommen, begyndte han Conradins Statue. Den unge Fyrste bærer Keiserkronen, som blev giort ham stridig, paa det skiønne Hoved, der faldt under Bøddelsøxen. Ved hans Fod ligger den krigerske Hielm; en Kappe, som fastholdes over Skuldrene paa Brystet, er kastet tilbage af den venstre Arm, der støtter Sværdet imod Jorden, medens den høire Haand er stemmet imod Hoften.

Digitized by Google

Modellen var snart færdig, men Udførelsen i Marmor fuldendtes ikke, medens Thorvaldsen levede. Det ufuldendte Arbeide blev efter hans Død overdraget en yngre, bayerſk Billedhugger, Peter Schoepf, og i 1847 blev denne Statue opſtillet, efter Beſtemmelſen, bag Høialteret i den nævnte Kirke. Til Fodſtykket udførtes et Basrelief af samme Kunſtner, fremſtillende Conradins Afſkeed med ſin Moder. At ogſaa dette Basrelief, og maaſkee endnu to andre, har været Thorvaldsen overdraget, antage vi, paa Grund af en lille Seddel, ſom fandtes iblandt Papirerne, paa hvilken følgende Opgaver ere antegnede:

„1) Erſtes Basrelief: Conradins Abſchied von ſeiner Mutter.
2) Seine Krönung auf dem Kapitol.
3) Seine Entdeckung durch den Ring."

Digitized by Google

CXXXVIII.

Schillers Monument udføres i Model af Matthiæ. Thorvaldsen modelerer fiorten Basrelief-Medailloner. Schillers Statue. Basr. Poesiens Genius. Basr. Victoria. Basr. Schillers Apotheose. Basr. To Grypher med en Lyre. Monumentets Støbning og Afdækning. Basr. Genio con la lira. S. Luca's Medaille til Ære for Thorvaldsen. Skrivelse desangaaende.

1836.

Vi komme nu til videre at omtale Monumentet for Friedrich Schiller. Forhandlingerne herom synes siden de sidst anførte Breve at have været mundtlige, igiennem den nævnte Hr. v. Kolb, som baade var en god Ven af vor Kunstner og tillige havde stadig Leilighed til at paaskynde Sagen. Af Correspondancen erfare vi dog, at Formanden for Schiller-Foreningen i Marts dette Aar havde givet Thorvaldsen en venlig Paamindelse, ved at oversende ham en Foræring af et illustreret Pragtexemplar af Schillers Værker.

Da nu baade Maximilians Statuen og Conradin vare fra Haanden, skulde Schillers Monument foretages efter de Udkast og Skizzer, Thorvaldsen forrige Aar havde indsendt til Stuttgart, og som der havde vundet udeelt Bifald.

Digitized by Google

Men man skulde næsten antage, at Kunstneren til Indvielse i dette nye Arbeide havde modtaget Besøg af alle Muser og Gratier i sit Studio. Thi netop paa denne Tid finde vi, at der fra hans Haand er fremgaaet, — ligesom da han sidst forsøgte at ryste Amor ud af Ærmet, — en heel Række af Basreliefmedailloner, der ikke alene fremstillede alle Muserne og Gratierne, men ogsaa Apollo med Lyren, Minerva, Mnemosyne og Pegasus, som føres af en fakkelbærende Genius. Disse fiorten, runde Basrelieffer af 2 Fods Diameter synes paa denne Tid at være fremgaaede, et efter andet, uden at der er forefundet Spor til Foranledning eller Bestilling. Det forehavende Monument optog ikke heller Kunstnerens Tid aldeles; han havde, ligesom ved Gutenberg-Monumentet, kun lovet at ville overtage Ledningen af Arbeidet; hans Elev, Mathiæ, skulde udføre Modellerne og honoreres derfor; sig selv frabad han al anden Betaling end sit Udlæg.

Aarsdagen efterat Skizzerne vare modtagne i Stuttgart, stode Modellerne færdige og afstøbte i Thorvaldsens Studio. Statuen fremstiller den udødelige Digter hensiunken i Udviklingen af en poetisk Tanke. I den venstre, nedhængende Haand holder han en Bog, og Pegefingeren er lagt ind i Bogen ved det Blad, hvorpaa han vil skrive. Den høire Arm samler og bærer en folderig Kappe, som hænger over Skuldrene; i denne Haand holder han Griffelen. Hans Stilling er fast og rolig; Hovedet, lidt bøiet forover, er smykket med en Laurbærkrands om de nedfaldende Lokker. Hans Legeme hviler paa det høire Been, medens det venstre er fremtrædende, og Udtrykket af det Hele

Digitized by Google

giver Foreſtillingen om den elſkelige, blide, men dog mandige, Digter.

Til Statuens Fodſtykke havde Thorvaldſen tillige indſendt en projecteret Tegning af ſin Landsmand, Architekten G. Bindesbøll, hvilken blev tagen tilfølge ved Monumentets Opſtilling.

Til dette Fodſtykke havde han leveret tre Modeller til Basrelieſſerne, ſom ſkulde ſtøbes i Bronze. Det ene Sidebasrelief fremſtiller Poeſiens Genius, ſom i et let, nedfaldende Gevand ſvæver, med den ſyvſtrængede Lyre i venſtre Arm og med Plectret i den udſtrakte høire Haand. Ovenover det milde, i Sang begeiſtrede, Aaſyn ſees Digterens ſtraalende Stierne at følge ſin Bane henover Jorden.

Det modſatte Sidebasrelief fremſtiller Victoria, ſvævende paa udſlagne Vinger med Palmen i den høire og Krandſen i den venſtre Haand.

Forſidens Basrelief fremſtiller Schillers Apotheoſe. En Ørn, ſom i ſin Klo holder Skribentens oprullede Værker, hæver ſig og bærer paa ſine brede Vinger en Klode, paa hvilken Schillers Navn er anbragt. Paa høire Side af denne Klode ſvæver Tragoediens, paa venſtre Side Hiſtoriens Muſa, ligeſom holdende det ſvævende Himmellegeme i Ligevægt. Nedenunder angive Krebſens og Tyrens Billeder de Himmeltegn, under hvilke Digteren fødtes og døde; ovenover Kloden viſer ſig atter hans Stierne, men opſtigende i det himmelſke Rum.

Paa Fodſtykkets Bagſide anbragtes i Relief To Grypher ſom holde en Lyra, og nedenunder Aarstallet 1839.

Digitized by Google

I Foraaret 1837 bleve disse samtlige Modeller afsendte fra Rom til München, hvor det var overdraget Stiegelmair at støbe dem. Her bleve de naturligviis udstillede i det Kongelige Støberi og vare paa den Tid dagligt Gienstand for mange Besøgendes Beundring. Da Støbningen var lykkeligt tilendebragt, afsendtes Bronzerne til Stuttgart, og Dagen til Monumentets høitidelige Afdækning berammedes til Schillers Dødsdag. Den 8de Mai 1839, under Klokkernes Ringning og i Overværelse af en uoverskuelig Menneskemasse paa de anbragte Tribuner, indledede festlige Taler og Sange, der udførtes af en Forening af 33 schwabiske Sangforeninger, Afdækningen af et Billede, der paa eengang forherligede to af de største Kunstnere, dette Aarhundrede har at opvise.

Endnu et andet Arbeide maa vi nævne i denne Forbindelse, skiøndt Kunstneren kun har efterladt det i en skizzeret Gipsafstøbning, under Navnet „Genio con la lira", thi enten maa dette være modeleret som Composition til Fodstykkets Forside paa Schillers Monument og være blevet fortrængt af Apotheosen, eller til Bagsiden, hvor de to Grypher fandtes mere passelige.

Dette skizzerede Basrelief fremstiller en bevinget Genius, som, med Lyren støttet mod det venstre Knæ og med Plectret hvilende i den høire Haand, sidder som i en Nimbus af Zodiakalkredsen og griber med den venstre Haand i Strængene. Foran betegner en Cista, fyldt med oprullede Skrifter, og en brændende Fakkel, som er støttet til denne, Skribenten; Melpomenes og Thalias Attributer den dramatiske Digter, og de to Tegn af Dyrkredsen, der afrunder Bas-

Digitized by Google

relieffet foroven, betegne, som ovenanført, Digterens Fødsel og hans Død.

I de sidste Maaneder af dette Aar synes Thorvaldsen at have været mest beskæftiget med Opstillingen og Ordningen af det nye, pavelige Museum for Etruscisse Oldsager, der snart skulde aabnes i Vatikanet. For denne hans Iver og hans Bestræbelser modtog han igiennem Maggiordomo Hans Helligheds Taksigelse, tilligemed adskillige i denne Anledning udprægede Medailler.

Men en større Udmærkelse, end der hidtil var bleven ham viist i selve Rom, forestod. I Forsamlingen den 31te December 1836 besluttedes eenstemmigt og med Acclamation i Akademiet S. Luca, at en Medaille skulde udpræges i Guld til Ære for den store, nordiske Kunstner. Denne Medaille bærer paa Aversen Akademiets Insignier, paa Reversen en Indskrift.

Tilkiendegivelsen modtog han i følgende Skrivelse:

„Insigne e Pontificia Accademia Romana delle belle arti, denominata di S. Luca. Li 31 Dicembre 1836.

Illmo Signore!

Gli insigni meriti di V. S. Illma ed il favore che da tanto tempo compiacesi rendere alla Pontificia Accademia rilasciando a pieno suo uso l'intero onorario che le compete di cattedratico di scultura, hanno mosso la Congregazione Gene-

Digitized by Google

rale adunata jeri appresso la proposizione fattane dal Consiglio dei 12 del cadente, ad esternarlene con alcun atto straordinario la comune riconoscenza.

È stato quindi con unanime ripetita acclamazione determinato, che sia coniata in onore di V. S. Illma una medaglia d'oro, la quale nel dritto abbia l'emblema accademico di San Luca, secondo lo stesso di Lei disegno, e nel rovescio la seguente epigrafe:

Alberto Thorvaldsen.
sculptori. celeberrimo.
sodali. bene. merenti.
ex. decr. Academiae.
ann. MDCCCXXXVI.

Lietissimo di potere coll'annunzio di quest' atto accademico, cosi vivamente grato al mio cuore, par complimento al quadriennio della mia Presidenza, altro non mi rimane se non di pregare V. S. Illma a gradire questa si spontanea e solenne dimostrazione dell' ossequio ed amore de' suoi affettuosi colleghi, e di far voti sincerissimi al Cielo perchè ci servi per lunghi anni nel Sig. Commendatore Thorvaldsen uno de' piu grandi ornamenti dell' Accademia e di Roma, uno de' piu insigni e celebrati maestri di che si onorino le arti europee.

Digitized by Google

Con questi sentimenti dell' animo desidero, che V. S. Illma mi abbia costantemente per suo con tutta la venerazione

Di V. S. Illma

Devmo. Oblmo Servitore

G. Cav^e^ Salvi, Presidente.

Prof. **Salvatore Betti**,
Segr. perp.°

Digitized by Google

CXXXIX.

Statuen Achilles paatænkes. Basr. Homer synger for Grækerne. Basr. Thetis og Achilles. Basreliefferne Achilles og Briseis og Hector, Paris og Helene omarbeides. Basr. Hectors Afskeed. Medaillonerne Achilles og Pentesilea og Achilles og Patrocles. Basr. Chiron og Achilles. Omarbeidelse af Basr. Alexander antænder Persepolis. Thorvaldsen synes at vakle i sine Dispositioner. En Skrivelse fra Kongen af Würtemberg med en Orden til Thorvaldsen. Thorvaldsens Taksigelse. Correspondance med Würtemberg ang. Oprettelsen af et Thorvaldsens Museum i Stuttgart. Indbydelse til at komme derhen.

1837.

Om Labouchères Bestilling paa Statuen Achilles med de tilsvarende Basrelieffer var Thorvaldsen stadigt blevet mindet, især af deres fælles Ven, Jørgen Knudsen, men hidtil forgieves.

Nu, da saameget var blevet færdigt, og Afreisen dog ikke var ganske nær forestaaende, syntes Thorvaldsen i Begyndelsen af 1837 at have vendt sine Tanker herhen. Han vilde først have Basreliefferne fra Haanden; til Statuen selv havde han neppe endnu giort Skizzen, og da han ved denne Foranledning atter kom ind i den homeriske Sphære, synes han at have dvælet der i nogen Tid med Velbehag.

Digitized by Google

Vi finde ham altsaa paa denne Tid beskæftiget med et af de større Basrelieffer til Labouchères Achilles, og meget smukt valgte han hertil en Fremstilling af Digteren, som besynger Heltens Vrede i sin Ilias. At dette Basrelief har haft den ovennævnte Bestemmelse, derom vidner, at han imellem den blinde Sangers Tilhørere fremstillede sig selv og Monumentets Bestiller, Sir Henry Labouchère. Homer sidder paa et gammelt Tempels Fodstykke og synger for Grækerne. Dette Basrelief fik ingen anden Udførelse og opbevares i en Gipsafstøbning i Museet.

Et andet Basrelief, af samme Høide, men smallere, og modeleret paa denne Tid, turde ligeledes være at henføre til Achillesstatuen. Det fremstiller Achilles og hans Moder, Thetis. Nereiden har, fortrydelig over ikke at kunne give sin Søn Udødeligheden tilligemed Livet, dyppet ham i Floden Styx, for idetmindste at gjøre hans Legeme usaarligt. Denne Scene er Gienstanden. I Fremstillingen af Floden synes Kunstneren at have været i Tvivl om, hvorledes han skulde fremstille Styx; i Basrelieffet har han dog foretrukket Billedet af en Flodnymphe med sin Urne, hvoraf Vandet udstrømmer, men i et tidligere Udkast, som er forefundet, har han ladet en gammel, skægget Flodgud indtage denne Plads.

Basreliefferne Achilles og Briseis fra 1804 og Hector, Paris og Helena fra 1809 bleve nu ogsaa omarbeidede, og et nyt, tredie Basrelief componeret, nemlig Hectors Afsked med Andromache, efter Iliadens 6te Sang. Om ogsaa disse Basreliefferne stode i noget Forhold til Achillesstatuen, eller om han i disse blot fulgte en Tankegang, han ved denne Leilighed var kommen ind i,

Digitized by Google

kunne vi ikke sige. En føie Tid efter, da Tanken paa Achilles formodentlig var opgivet, tillod han nogle af sine Elever at udføre dem i Marmor for Torlonia, og de smykke nu Cortilen i Palazzo Bracciano i Rom.

Til denne Cyclus af homeriske Basrelieffer fra denne Tid maa vi endnu henregne to Basrelief-Medailloner, der ere os opgivne som modelerede i Vinteren 1836—37, da de begge henhøre til Achillesmythen. Den ene Composition hører til Kunstnerens allertidligste i Rom, hvorom gientagne Tegninger, Udkast og Skizzer*) vidne. Det var Achilles og Penteſilea, der engang paa „Jasons" Tid paatænktes udført i en fritstaaende Gruppe, men først nu kom til Verden i et lille Basrelief. Achilles, som hæver den af ham selv fældede Amazondronning op i sine Arme, er Fremstillingen. Den anden Medaillon, som blev giort som Pendant, fremstiller Achilles og Patrokles; Patrokles er saaret ved et Pileskud, og Achilles forbinder Saaret, en Gienstand, som vor Kunstner synes at have taget af et antikt Vasemaleri.**)

Endnu maa vi her nævne et Basrelief fra denne Tid, hvoraf Skizzen er bevaret, nemlig: Centauren Chiron, som lærer den unge Achilles at kaste Spydet.

Efter denne, ligesom sammenhørende, Cyclus af Basrelieffer om Achilles, nævne vi fra Efteraaret 1836 en Omarbeidelse af det Basrelief, Thorvaldsen, som anført under 1832, havde udført for Kronprindsen af Bayern: Alexander, som antænder Perſepolis.

---

*) cfr. Ungdomshiſtorien, Pag. 165.

**) cfr. Mon. dell' Instit. arch. di Roma. I. tav. 25.

Digitized by Google

Sandsynligviis er denne Gientagelse fremkaldt derved, at Kunstneren nu, da hint Basrelief skulde bringes under Udførelse i Marmor, ikke har fundet sig tilfreds med sin første Behandling og derfor har underkastet Compositionen en strengere Giennemførelse. Afvigelserne og Forandringerne viser sig især i en større Rigdom i de handlende Grupper, baade i de forførende Qvinders, de bedaarede Krigeres og i de sørgende Perseres, saa at dette sidste Basrelief er kommet til at fremstille tolv Figurer, istedetfor at det oprindelige kun havde otte.

Medens alt dette foregik i Studiet, og man i Kiøbenhavn paa den ene Side, og i München paa den anden, ikke ret kunde forstaa, hvorfor Kunstneren saalænge dvælede med den afgiørende Beslutning, synes en tredie af de mindre, europæiske Magter at have arbeidet sig frem som en ny Prætendent paa et tilkommende Thorvaldsens Museum.

Thorvaldsen havde allerede udtalt sig til Gunst for sin Fødeby, da han med Galathea hiemsendte, foruden de bestilte Arbeider, et saa betydeligt Antal Værker, der hidtil havde overfyldt hans Studier, og af et Brev fra Böttger havde han erfaret, med hvilken Interesse Kongen i en Audients havde erkyndiget sig om hans Komme og ved denne Leilighed yttret, at Danmark ikke kunde giøre nok for sin store Kunstner; — men endnu var der intet giort. Man syntes ham endog at være bleven sat i Forlegenhed med at modtage og opbevare det, han sidst havde hiemsendt, — hvad kunde det da nytte, at han sendte mere, naar man ikke havde Plads til det? — Saadanne Tanker var det, der unegteligt paa

Digitized by Google

denne Tid bragte Danmarks Sag i en større Fare, end man der i Almindelighed havde nogen Anelse om.

Siden Correspondancen angaaende Monumentet for Schiller havde bragt vor Kunstner i Berørelse med det würtembergske Hof og især med dettes Repræsentant i Rom, Hr. Geh.-Legationsraad v. Kolb, synes der i Stuttgart at være vakt Forhaabninger om en nærmere Tilslutning. Brevvexlingen var bleven ualmindelig levende med denne Stad, og det saameget lettere for Thorvaldsens Vedkommende, da han i den nævnte Diplomat havde en beredvillig Hiælper.

I Februar 1837 overraskedes Thorvaldsen ved en Skrivelse fra Kongen af Würtemberg, som havde fundet sig foranlediget til at forøge hans Ordenskiæde med en ny Ridderorden, der overraktes ham med følgende Skrivelse:

Stuttgart den 8ten Februar 1837.

„Werther Herr Staatsrath von Thorwaldsen!

Der allgemeine Ruf, welchen Sie Sich während Ihrer rühmlichen Laufbahn als bildender Künstler erworben, und die Bereitwilligkeit, womit Sie bei verschiedenen Gelegenheiten zu Beförderung der schönen Künste in Würtemberg thätig mitgewirkt haben, veranlassen Mich, Ihnen durch Verleihung Meines. Friederichs Ordens einen neuen Beweis Meiner Anerkennung Ihrer Verdienste, so wie Meine Erkenntlichkeit für Ihre Bemühungen zu ertheilen. Indem Ich Sie hievon in Kenntniß setze und Ihnen die Insignien dieses Ordens nebst den Statuten desselben in den Anschlüssen zugehen lasse, gereicht es Mir zum Vergnügen, Ihnen zugleich die Versicherung Meiner wohlwollenden

Digitized by Google

Gesinnungen zu erneuern, und im übrigen bitte ich Gott, daß er Sie, werther Hr. Staatsrath von Thorwaldsen, in seine heilige Obhut nehmen möge.

Wilhelm."

Ifølge en forefunden Concept besvarede Thorvaldsen denne naadige Skrivelse saaledes:

„Ewrer Königl. Majestät

allergnädigstes Schreiben vom 8ten Febr. ist mir jetzt erst zugekommen und sammt dem Commandeurkreutz Allerhöchstdero Ordens vom G. L. R. K. eingehändigt worden.

Ich würde vergebens versuchen meine Dankbarkeit für diese Auszeichnung Ew. Königl. Majestät mit Worten auszudrücken, und bitte daher mir recht bald und recht oft Gelegenheit zu geben werkthätig zu beweisen, wie unbegränzt meine Verehrung gegen Ew. Königl. Majestät und Allerhöchstdero Haus seie.

In tiefstem Respect, Ew. Königl. Majestät

allerunterthänigster."

Modellerne til Schillers Monument bleve paa denne Tid afsendte til Stuttgart, og med disse fulgte nu en Forærring af andre Gipsafstøbninger til Kunstskolen, hvilket skulde betragtes som en Begyndelse paa, hvad han vilde sende. I denne Anledning skrev han til Hofraad von Reinbeck saaledes:

„Ewrer Hochwohlgebohren

verehrte Schreiben sind mir durch Hrn Kolb zugestellt worden, so wie mir auch derselbe Ihre Briefe an ihn vorgelesen hat, und vor Allem danke ich Ihnen für das Interesse, das Sie so gefällig sind an meiner Person zu

Digitized by Google

nehmen, so wie auch für alle Ihre Bemühungen hinsichtlich des Schillerschen Denkmals, bey welchem Anlasse ich mich freue, Ihnen melden zu können, daß dasselbe bereits sammt den 4 Basreliefs verpackt wird, und daß ich von Herzen wünsche, es möge des großen Dichters würdig sein. Ich habe Alles, was in meinen schwachen Kräften stand, gethan, um den großen Mann zu verherrlichen und freue mich innig, daß es mir vergönnt war, zu dessen Denkmal etwas beitragen zu können. Ich statte Ihnen meinen herzlichen Dank auch für das Exemplar von Schillers Werken ab, welches Sie mir durch Hrrn Kolb gesandt haben; es wird stets eine angenehme Rückerinnerung für mich seyn.

Da mir Herr Kolb erzählte, daß S. M. der König von Würtemberg ein neues Local zur Aufstellung von Kunstsachen erbauen lassen will, und ich aus Ihren Briefen an ihn ersehe, daß man einige Modellen von mir dazu zu haben wünscht, so habe ich mir ein Vergnügen daraus gemacht, ihm diejenige Gegenstände, welche Sie auf der anbeiliegenden Liste indessen verzeichnet finden, zu übergeben, indem es mich innig freuen wird, wenn diese Kleinigkeiten dorten gefallen, in welchem Falle ich diese Sammlung in der Folge gern vermehren werde.

Ich bin Ihnen noch besonders für die freundlichen und schmeichelhaften Ausdrücke verbunden, mit welchen Sie die mir von Herrn Kolb übergebenen Insignien des Friederichs Ordens begleitet haben, und ich freue mich herzlich, Ihnen zu der Verleihung des Kron-Ordens ebenfalls meine Glückwünsche und Freudebezeugung darbringen zu können.

Genehmigen Sie indessen, mein hochverehrter Hrr Hofrath, die Versicherung meiner aufrichtigen Hochachtung.

Rom, d. 25 März 1837."

Digitized by Google

I det Svar, Thorvaldsen under 7de April d. A. modtog paa dette Brev, yttrer Hofraad v. Reinbeck angaaende denne Forœring af endeel af hans Værker:

„Sehr glücklich schätze ich mich aber die Ehre zu haben, Ihnen anzuzeigen, daß S. Majestät der König Ihr durch mich Allerhöchstdemselben übergegebenes Dankschreiben mit dem gnädigsten Wohlgefallen aufgenommen haben und Ewrer Hochwohlgebohrnen schätzbare Bereitwilligkeit, Seiner Majestät erhabene Absichten, der Kunst einen Tempel zu bauen, zu unterstützen, dankbar anerkennen. Würtemberg wird stolz seyn auf die ehrenvolle Aufmerksamkeit, mit welcher Sie dasselben zu erfreuen würdigen."

Endnu maa vi hertil føie den Taksigelsesskrivelse, Thorvaldsen modtog fra Kunstskolen i Stuttgart.

„Hochwohlgebohrner Herr Staatsrath!

Die Gnade Seiner Majestät, unsers erhabenen Königs, hat uns diejenige Eröffnungen zugehen lassen, nach deren Inhalt die hiesige Kunstschule, und mit ihr die Königl. Residenzstadt Stuttgart, und unsrer ganzes Vaterland Hochdero besonderem hohem Wohlwollen ein unschätzbares Geschenk an Werken Ihres unerschöpflichen Genius zu verdanken haben.

Indem wir dieses von Seiner Königlichen Majestät huldreichst angenommene Geschenk mit dem freudigsten und ehrerbietigsten Dank aufnehmen, halten wir uns für verpflichtet, diese Empfindungen und Gesinnungen dem hochverehrten Schenker schriftlich auszudrücken, mit dem

Digitized by Google

Beyfügen, daß wir uns glücklich schätzen, indem wir diesen Dank ausdrücken, uns der Königl. Gnade freuen zu dürfen, welche uns nicht nur die Ueberlieferung sichert, sondern uns demnächst in den Stand setzen wird, diese kostbare Sammlung eine der ersten Kunstzierden unsers Vaterlandes, nach Gebühr, als ein Museum Thorwaldsen im neuen Kunstgebäude würdig aufzustellen.

Genehmigen Euer Hochwohlgebohren diesen Ausdrück des verehrungsvollen Dankes, womit wir verharren

Höchstdero

ergebenste Director und Mitglieder Königlicher Direction der Kunstschule.

Director **v. Dannecker.** Vorstand der Kunstschule **v. Thouret.** Baurath **Fischer.** Historienmahler **E. v. Waechter.** Professor **Steinkopf. Leybold. Dietrich.** Geschäftsführendes Mitglied **Wagner.** Professor **Wagner.**"

Stuttgart, d. 21 May 1837.

Af andre Breve, som høre til denne Correspondance, viser det sig, at man, paa Grund af en Indbydelse, som Thorvaldsen synes at have modtaget, ventede ham i Stuttgart i denne Sommer. Reisen var aftalt imellem ham og Hr. v. Kolb, og det synes at have været Planen, at lægge Hiemreisen til Danmark over Stuttgart og Frankfurt,

Digitized by Google

hvor Monumentet for Goethe var kommet under Forhandling. Men da Tiden til Afreisen kom, indtraf der, som sædvanligt, Forhindringer, og af den glimrende Modtagelse, som paa disse Steder var beredet ham, fik han kun Beskrivelsen i de Breve, han modtog fra Hr. v. Kolb, der havde maattet reise alene.

Digitized by Google

CXL.

Om Forholdet til München. Basreliefferne til Maximilian Statuen, Retfærdigheden og Statsstyrelsen afbestilles i en Skrivelse fra Kong Ludwig. Museumsagen i Kiøbenhavn. En Forening desang. er sammentraadt. Collin skriver gientagende derom til Thorvaldsen. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen svarer paa Collins Breve, og anmelder sin nærforestaaende Afreise. I Forening med Bindesböll udkastes i Rom Projectet til et Museum i Kiøbenhavn. Subscriptionen er der i fuld Gang. Foreningens Beretning derom til Thorvaldsen. Collin tilskriver ham samtidigt.

1837.

I Bayerns Hovedstad havde man, som det sees af de anførte Breve fra Schwanthaler, ogsaa yttret sig beredt til at bygge Thorvaldsen et Museum, og i de sidste Brevverlinger om denne Sag fra München hed det: „Aufgeschoben ist nicht aufgehoben!" Men nu syntes Temperaturen at have forandret sig. „Das Klima ist hier in München entsetzlich!" skred man til ham, „Es kommt mir hier vor, als stürmte die Natur hier besonders auf die Menschen ein, um sie zu vernichten!" Og dertil kom ogsaa Efterretningen om, at Choleraen nyligt havde været der; disse Rapporter vare just ikke indbydende.

Digitized by Google

I Begyndelsen af dette Aar havde Thorvaldsen modeleret de to Basrelieffer, som han havde lovet til Fodstykket for Maximilians Statuen. Det ene fremstillede Retfærdigheden under Billedet af en Genius, som sidder paa en liggende Løve og holder Magtens Kølle i den venstre og Vægtskaalen i den høire Haand. Det andet, Statsstyrelsen, fremstillede en Genius, der ligeledes sidder paa en liggende Løve og holder Statsroret i den venstre Haand, medens han støtter den høire paa Lovens Tavler, hvilke ere støttede mod Styrkens Symbolum, en Colonne.

Men da Kong Ludwig i München erfarede dette vor Kunstners Foreh avende, skete der det Usædvanlige, at han frabad sig et Par Arbeider af Thorvaldsen, og at han, istedetfor som sædvanligt egenhændigt at skrive til sin Ven i Rom, dennegang blot underskrev et Brev til ham, som følger:

„Herr Etatsrath Ritter von Thorwaldsen!

Es ist mir durch den Graveur Voigt zur Kenntniß gekommen, daß Sie die Artigkeit haben wollen, noch für das Fußgestell zu der Reuter-Statue Churfürst Maximilians I. Bassirilievi zu arbeiten. Seyen Sie überzeugt, daß Ich diese Ihre freundliche Absicht in ihrem ganzen Werthe erkenne; bemerken muß Ich Ihnen jedoch, was Sie auch immer Vortreffliches jenem so ausgezeichneten den allgemeinsten Beyfall theilenden Denkmal, dessen Guß bereits in voller Arbeit ist, in dieser Art hinzuzufügen gedenken, es Mir leid seyn würde, davon den beabsichtigten Gebrauch nicht machen zu können, da politische Gründe Mich veranlassen, keine einzelnen Beziehungen durch Andeutungen hervorzuheben, sondern Maximilian I., groß durch sich selbst, wie es dem Kenner genügt, allein darzustellen.

Digitized by Google

Empfangen Sie daher mit Meinem Danke die hier mit Vergnügen wiederholte Versicherung der Werthschätzung, mit welcher Ich bin

Ihr wohlgewogener

Ludwig."

München, den 1sten July 1837.

Som en Følge heraf henstilledes disse to Modeller, og, da de aldrig bleve udførte til anden Bestemmelse, opbevares de nu kun i Gipsafstøbninger i Museet.

I Kiøbenhavn havde man imidlertid kun ventet paa Thorvaldsens Tilbagekomst, for at kunne sætte Museumssagen rigtigt igang. Men han vedblev at udsætte sin Afreise, og man savnede endnu en bestemt udtalt Erklæring fra hans Side, istedetfor confidentielle Meddelelser, og Ingen var bemyndiget til paa Kunstnerens Vegne, aabent at udtale hans Ønske og Villie. Hvad der privat kunde meddeles herom, fandt snart neppe længer Tiltro, og de Faa, som nærmere kiendte Forholdene og levende interesserede sig for at holde Sagen ilive, fordi de endnu haabede paa et godt Udfald, betragtedes næsten som Exalterede for en Idee, der kun var saare lidet begrundet.

I Begyndelsen af Aaret var en Forening sammentraadt i Kiøbenhavn, for at raadslaa om, hvad der under disse Omstændigheder var at giøre, og Collin, som var disse Forhandlingers Dirigent, skrev efter et saadant Møde den 4de Februar til Thorvaldsen, saaledes:

Kiøbenhavn, d. 4 Febr. 1837.

„Min høistærede Ven!

Vor Brevveksling har nu længe været afbrudt, og derfor glæder det mig dobbelt, nu at finde en behagelig Anledning til at fornye den.

Digitized by Google

Maaskee veed De allerede, hvad jeg sigter til. Deres Landsmænd ere nemlig i Begreb med at grundlægge et Museum for Deres Arbeider.

Den Opfordring, som i denne Henseende er udgaaet og hvoraf flere tusinde Exemplarer ere omsendte til alle Landets Egne, (baade i Danmark og i Hertugdømmerne) sender jeg Dem herved, saavel som en senere, der er skrevet af Professor Clausen og har staaet i et Ugeskrift, som hedder Dansk Folkeblad.

Jeg haaber, kiæreste Etatsraad, at denne Efterretning om den Kiærlighed og Agtelse, Deres Landsmænd ere dybt giennemtrængte af for Dem og nu søge at lægge for Dagen, vil være Dem velkommen. Gid vi snart havde Dem og Deres Værker hos os!

Glæd os nu snart, ædle Ven, med nogle Linier, og stadfæst derved Deres Landsmænds, især Deres mange kiøbenhavnske Venners, Haab om, at det er Deres faste Forsæt, at Deres Kunstværkers hele Cyclus skal pryde Deres Fødestad.

Med ubegrændset Høiagtelse,

Deres venskabeligst hengivne

Collin."

En anden Skrivelse fra Collin fulgte faa Uger efter. I det anførte Brev havde han støttet sig paa Ytringer af Folket, i dette støttede han sig paa Ytringer af Kongen:

„Høistærede Etatsraad og Ven!

Jeg haaber, at den Tidende, jeg idag bringer Dem, vil være Dem behagelig, da den er et Beviis paa, at Deres Konge ærer og elsker Dem og, selv i sin Sygdom, tænker paa Dem. Jeg har nemlig idag faaet en skriftlig Kongelig Befaling, hvorefter jeg skal anmode Dem om at meddele mig de fornødne Efterretninger om, hvad Deres

Digitized by Google

Forsæt og Ønske er, ihenseende til Hidsendelsen af de Kunstsager, som De har betænkt Deres Fædreneland. Der skal nemlig i Aar udrustes nogle Orlogs-Corvetter, og af dem, har Hans Majestæt befalet, at en skal gaae til Middelhavet, for at afhente saameget som muligt af det, De har i Sinde at hidsende. Jeg maa derfor bede Dem, om, det snareste muligt, at lade mig vide, hvilken Havn De ønsker at Corvetten skal anløbe, og naar Skibet skulde komme der, for at indtage Sagerne. Kongen har tillige befalet mig, at tilkiendegive Hr. Etatsraaden, at saafremt De tillige selv maatte attraae at følge med Deres Kunstskatte til Danmark, saa vil der blive givet Befaling til, at Alt vil blive indrettet til Deres Modtagelse ombord i Corvetten.

Paa det indstændigste maa jeg nu bede Dem, min høistærede Ven, snart, snart at have den Godhed at give mig de attraaede Efterretninger, for at jeg kan aflægge den befalede Beretning til vor Konge, og for at de fornødne Ordres til Corvettens Afseiling med videre kunne betimelig blive givne.

Med ubegrændset Høiagtelse undertegner jeg mig

Deres forbindtligst hengivne

Collin."

Kiøbenhavn, d. 28 Febr. 1837.

Ogsaa fra Prinds Christian Frederik fulgte i Marts d. A. en Skrivelse, som havde til Hensigt at holde Thorvaldsen fast i hans tidligere yttrede Bestemmelse.

Denne Skrivelse lyder saaledes:

Kiøbenhavn, d. 14 Marts 1837.

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!

Med særdeles Glæde har jeg erfaret, at Deres forehavende Reise til Fædrenelandet nærmer sig sin Iværksættelse,

Digitized by Google

at De maaskee ved Modtagelsen af dette Brev vil være nærved at tiltræde Reisen fra Rom. Mine bedste Ønsker ledsage Dem, de kæreste Forventninger komme Dem imøde, alle Kunstens Venner i Fædrenelandet ville kappes om at gjøre Dem det herværende Ophold saa behageligt som muligt, og Academiet vil jublende gienssee dets høderkronede Directeur.

De vil være underrettet om det Forehavende, som sand Beundring for Deres Kunstnerhæder har tilskyndet flere af Deres og Kunstens herværende Venner at iværksætte, nemlig at samle Bidrag til Opførelsen af et passende Opbevaringssted for Deres Kunstværker, et Forehavende, der allerede har fundet Gienklang hos mange, som ønske at vise Dem den Vaaskiønnelse, som den sande, store Kunstner ogsaa finder i sit Fædreneland. De vil som jeg haaber, glæde sig herover og anvende den Skiærv, der bydes, efter den Hensigt, de før har udtalt, for et Museums Oprettelse, hvilket tillige paa en behagelig Maade vil bestieftige Dem under Deres herværende Ophold. Man afventer og følger vist ganske de Bestemmelser, De i saa Henseende vil give.

Hs. Majestæt har befalet, at en Corvette skal i Sommer anløbe Livorno, for at indtage hvad Kunstsager De maatte have at hiemsende. Jeg haaber, at De førend Afreisen fra Rom giver Deres Befalinger til denne Transport, og at blandt andet et Stykke af Frisen til Christiansborg Slot, som siges at mangle, hidsendes.

Hvis De selv vilde benytte Corvetten til Hiemreisen, er Befaling dertil givet; nogle Arbeidere fra Deres Attelier kunde finde en Leilighed med samme, som det var ønskeligt at benytte.

Kongen har, som De veed, været meget angrebet af Grippe og Hoste i denne Vinter, men, da Hs. Majestæt nu er i Bedring, saa kan man forvente, at Helbredelsen

Digitized by Google

vil være langt fuldstændigere til den Tid, De indtræffer hos os.

Gierne ønskede jeg, at underrettes nærmere om denne Tidspunkt, for at kunne sørge for, at Alt er beredt til Deres Modtagelse paa Charlottenborg, men i al Fald skal Deres Værelser være til Deres Disposition, naar De glæder os med Deres Nærværelse.

Min Kone har paalagt mig mange Hilsener til Dem; ogsaa Hun glæder sig til at see Dem her, og jeg henlever i samme glade Forventning, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvilligste

Christian Frederik."

Vi have ikke forefundet nogen Concept til det Brev, Thorvaldsen nu skrev til Svar paa Prindsens; derimod kunne vi meddele hans Svar paa Collins foranførte Skrivelse af 28de Februar:

„Høistærede Hr. Conferentsraad!

Ganske greben af min Konges Naade, beder jeg Dem herved, kiære Ven! paa det Indstændigste at sige Hans Majestæt min underdanigste og varmeste Tak, — men tillige, hvormeget det smerter mig, at jeg, idetmindste for Øieblikket ikke kunde benytte mig af Hans Majestæts allernaadigste Tilbud, at hiemsende mine Kunstsager med den i Sommer hidkommende Corvette.

For at kunne tilfulde benytte denne skiønne Leilighed, maatte jeg i det mindste have et halvt Aars Tid til Indpakning, saameget mere, som det var fornødent at optage en nøiagtig Fortegnelse derover, hvorved da Skibet vilde blive opholdt og Hiemreisen udsat til for sildigt ud paa Efteraaret; — tillige vilde det afholde mig fra den saalænge attraaede Reise til mit Fædreneland, som allerede

Digitized by Google

sidste Sommer var mit faste Forsæt, men da den for Bayern forfærdigede Ryttер-Statue først blev færdig i Efteraaret, saae jeg mig nødt til at forandre min Beslutning, da det var imod min Læges og mine Venners Raad at reise vores nordiske Vinter imøde, som i min Alder, efter en syvgetyve Aars Vane til et mildere Clima, ikke vilde være min Sundhed tienlig. Jeg behøver ikke at sige Dem, dyrebare Ven, hvor stor min Længsel er, før min Død endnu engang at see mit kiære Fædreneland og min Konge, for mundtlig at takke ham for al den Naade og Velvillie, hvormed han haver hædret og frydet mig. Dernæst er det mig saare magtpaaliggende at bringe mine Anliggender i Orden, saa at jeg anseer det aldeles nødvendigt, ikke længer at opsætte denne min Reise.

Efter saaledes strax at have besvaret Deres sidste Brev, takker jeg Dem ret meget, kiære Ven! for det Venskab, De i Deres første Brev beviser mig, ved at give mig en saa behagelig Efterretning som den om mine Landsmænds Interesse for en Sag, hvis Fremme bestandig har været mit Yndlingsønske, nemlig Oprettelsen af et Museum for mine samtlige Kunstskatte, og som tillige lader mig haabe, desfør at kunne see dette mit Ønske opfyldt, saameget mere føler jeg mig forpligtet til at komme denne Velvillie saavel for mig som for den gode Sag, — Kunstens hæderlige Anerkiendelse og Udbredelse i Fædrenelandet, imøde ved at give Dem, kiære Ven, efterstaaende Erklæring om mine Bestemmelser i saa Henseende, hvilken Meddelelse jeg ganske overlader til Deres Indsigt at benytte paa den til Sagens Fremgang bedste Maade.

„Det er saaledes min Villie, at alle mine Kunstsager, saavel de af mig selv forfærdigede Marmorarbeider, som ogsaa de af mig anskaffede Malerier, Kobberstik, Vaser, Bronzer, Gemmer, skaarne Stene, Mynter, samt mit Bibliothek og min Samling af

Digitized by Google

Haandtegninger, skulle tilhøre dette Museum; hvilket altsammen endnu nærmere er bestemt i mit Testament.

I April reiser jeg i Selskab med Professor Wagner til München, hvor jeg opholder mig nogle Dage, og derfra gaaer jeg ligetil Danmark.

Deres hengivne Ven

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 18de Marts 1837.

Der blev altsaa ikke afsendt noget Skib til Middelhavet i dette Aar; men imidlertid havde Sagen god Fremgang i Kiøbenhavn. Architekten Bindesbøll havde fra Rom indsendt et Project til Museet, udkastet i Overlæg med Thorvaldsen, og Subscriptionen havde i alle Klasser af Folket mødt en saa levende Gienklang, at Foreningen i Juli d. A. kunde meddele Thorvaldsen et overraskende Resultat i følgende Skrivelse:

„Allerede længe havde der i forskiellige Kredse været Tale om at udstede en offentlig Indbydelse til det danske Folk: at forene sig om at oprette et Museum for de Thorvaldsenske Billedhuggerværker og Konstsager, som Konstneren har bestemt for sit Fædreland. Man turde troe, ved dette Foretagende ligemeget at komme et Ønske af den store Konstner som af hans taknemmelige Landsmænd imøde. I Begyndelsen af dette Aar traadte nogle Mænd sammen, for at udføre det længe nærede Forsæt. Subskriptionsplaner bleve omsendte i Landet, og det Haab, hvormed de udsendtes, er ikke blevet skuffet. Allerede i de Planer, som hidtil ere tilbageleverede, indeholdes Navnene af 8,120 Medborgere af alle Klasser og Stænder, som have tegnet sig for større eller mindre Bidrag.

Digitized by Google

En Sum af 61,300 Rbd. er ved disse Bidrag allerede tilveiebragt, og ihvorvel Subskriptionen herved kun kan ansees sat i Gang, er dog en saadan Grund allerede lagt til Foretagendets Udførelse, at de Mænd, som havde udstedt den første Indbydelse, ansaae det for den rette Tidspunkt, at overlade den videre Omsorg for Planens Iværksættelse til en Bestyrelse, som valgtes af de Bidragydende selv.

I et Møde den 21de f. M. ere Undertegnede, tilligemed Professor Höyen, Professor Freund, Oberst v. Prangen, Grosserer Puggaard og Kammerjunker Scavenius, som for Øieblikket ere fraværende fra Hovedstaden, valgte til at udgjøre denne Bestyrelse, og det er overdraget til den: „i Forening med Thorvaldsen at forestaae, paa samtlige Bidragendes Vegne, de indkomne Summers Anvendelse og afgjøre Alt, hvad der i denne Sag kan komme under Overveielse."

Det er saaledes den første Pligt, Comitteens Medlemmer efterkomme, ved at henvende sig til Deres høit ærede Landsmand. Jo mere vi føle os hædrede ved det Hverv, der er blevet os overdraget ved vore Medborgeres Tillid, desto større er Opfordringen til os til at virke, hvad der staaer i vor Magt, til Fuldendelse af det begyndte Værk, men hvormeget vi end i denne Henseende tør stole paa at blive understøttede ved lignende Stemning hos Medborgere, kunne vi dog ikke drage i Tvivl, at en Fuldførelse af Planen, saaledes som den maa ønskes, ligemeget for Konstens, for Konstnerens og for Nationens Skyld, vil for en stor Deel beroe derpaa, at Comiteen bliver saa lykkelig, at kunne arbeide til dette Maal i Forening med Deres Høivelbaarenhed, med Dem at overlægge og beslutte med Hensyn til Valget af Byggeplads, til Værkets Anlæg og Anordning i det Hele og i de enkelte Dele.

Digitized by Google

Den i Deres Høivelbaarenheds Skrivelse af 18 Marts d. A. til medundertegnede Collin indeholdte Ytring om Deres Beslutning om et nærforestaaende Besøg i Fædrenelandet, er, i Overeensstemmelse med den deri givne Bemyndigelse, bleven offentliggjort, og Efterretningen er bleven modtaget med almindelig Glæde. At dette Haab ret snart maa gaae i Opfyldelse, have Undertegnede, paa det Thorvaldsenske Museums Vegne, en særegen Grund til at ønske, og vi haabe, at Deres Høivelbaarenhed vil anse det som Ytring af vor Interesse for Udførelsen af et Værk, vi betragte som et National-Anliggende, naar vi ved denne Leilighed udtrykke vor Længsel efter den Time, da vi skulle hilse Dem paa fædrelandsk Grund og virke i Forening med Dem til det skjønne Værks Udførelse.

Vi tilføie den Anmodning, at vi snarest muligt maatte blive underrettede om, hvad Deres Høivelbaarenhed, forinden Deres personlige Nærværelse iblandt os, maatte ønske taget i Betragtning og Overveielse med Hensyn til vor Virksomhed for Museet, for at vi i ingen Henseende skulle udsætte os for den Bebreidelse, at have handlet uden Forening med den Mand, for hvem Nationen ønsker, ved offentligt Mindesmærke at lægge sin Kiærlighed og Erkiendtlighed for Dagen.

Vi skatte os lykkelige ved at have en Leilighed til at bevidne Deres Høivelbaarenhed de Følelser, for hvilke De er Gienstand fra Landets ene til dets anden Grændse.

Kiøbenhavn, den 18 Julii 1837.

Collin. H. N. Clausen. J. Thiele. Schouw. Hetsch. Bissen. P. M. Tuxen. H. Gamst. Thomsen. Hock."

Digitized by Google

Samme Dag ſkrev Collin til Thorvaldſen et Brev, ſom vi endnu maa tilføie:

Kiøbenhavn, d. 18 Julii 1837.

„Kiæreſte Etatsraad!

Med Dagspoſten faaer De et Brev fra Comitteen angaaende Oprettelſen af Deres Muſeum, og i Forbindelſe med det officielle Brev, vil jeg ſende Dem diſſe venſkabelige, velmeente, oprigtige Linier.

Ved enhver Ting i Livet møder man Hindringer, ſtore og ſmaa; det maa De have erfaret ſom alle andre; altſaa har ogſaa vor Plan mødt Hindringer, men ingen ſaa betydelige, at de kunne rokke vort Haab, end ſige vor Beſlutning. Har Rygtet fortalt noget betydeligt, ſaa tro det ei. Den gode Sag og en faſt Villie har beſeiret de ſmaa Attaquer, — og der manglede kun eet, for at vi, inden Aaret var omme, kunde have lagt Grundſtenen!

De ſpørger, De gietter, De tvivler — jeg gientager det, kiære, gode, elſkede Thorvaldſen! med tydelige Ord: De manglede! Med Deres Komme, med Deres Nærværelſe nærme vi os Maalet med Kæmpeſkridt. Jeg vil ikke plage Dem med Spørgsmaal, med Bønner, jeg vil ikke repetere de evige Sandheder om Livets og Tidens Korthed, om Vigtigheden af at benytte det gunſtige Øieblik, og deslige, men Sandheden, den ſimple Sandhed, bør jeg ſige; det ſkylder jeg Dem, Sagen og mig ſelv: Var De her, De ſkulde ſee, hvorledes Mænd af alle Stænder kom Dem imøde, Bekiendte og Ubekiendte, Kunſtnere, Lærde, Haandværkere, Adel, Hof, Embedsmænd. Snart var Pladſen valgt, Pengene indkaſſerede og Grunden lagt.

Digitized by Google

Skulde nu, mere end Deres Dem elskende Landsmænds Ønsker — Choleraen drive min ærede Ven ind i Tydskland, saa lad mig ufortøvet vide, hvor De der er at finde.

Og dermed et hjerteligt Lev vel!

Ganske Deres

Collin."

Digitized by Google

CXLI.

Cholera i Rom. Statuen: En dandsende Pige. Afbrydelse. Jasr. Amor og Hygæa. Compositioner til Dekoration for Corlonias Villa: Mythen om Diana. Mythen om Amor og Psyche. Jasr. Apollo blandt Hyrderne. Jasr. En Bachantinde med en Fugl. Jasr. Amor med Cidsler bag Roserne. Afreisen er udsat. Thorvaldsen skriver derom til Collin.

1837.

Den Spøg, hvormed Collin sluttede, var nær bleven til Alvor, og ligesaa tidligt vor Kunstner modtog hans Brev, var Choleraen i Rom og nærved at forjage Thorvaldsen. Sygdommen havde allerede taget mange Offere, da der fra Akademiet S. Lucca udgik en Opfordring til samtlige Kunstnere i Rom, om at samles den 14de August i Lucaskirken paa Forum, for derfra i Procession at aflægge et Besøg hos et undervirkende Madonnabillede i Kirken del Gesu. Thorvaldsen havde ogsaa modtaget denne Indbydelse, men han foretrak, i Selskab med et Par Landsmænd at flygte bort fra denne Uhyggelighed. De Flygtende kom dog ikke ret langt. Smaabyernes ængstede Befolkning udelukkede sig ved Vaabenmagt fra al Samqvem med Rom, og allerede ved den første By, Thorvaldsen og hans Landsmænd

Digitized by Google

naaede, bleve de modtagne paa Distance med fælbede Bøsser, som truede med den visse Død, dersom de nærmede sig. De maatte altsaa lade Vognen vende tilbage til Rom og underkaste sig den fælles Fare. Omgiven af Venner og Landsmænd der forenede sig til gjensidig Bistand og Pleie, greb Thorvaldsen, for at adsprede sig, til Arbeidet, og da et Par Læger af hans Bekiendtskab havde sluttet sig til denne Kreds og de hensigtsmæssigste Forholdsregler vare tagne, vænnedes man Dag for Dag til at see den overhængende Fare under Øinene, indtil en Dag et forfærdeligt Tordenveir brød ud over Rom og syntes at have renset Luften.

Det Arbeide, Thorvaldsen i denne Situation havde foretaget, var en lille Statue, En dandsende Pige, hvortil Motivet var taget af den bekiendte Almuedands, Saltarello'en, hvilken Statue han havde lovet at udføre for Don Carlo Torlonia til en Balsal, der allerede var smykket med Thorvaldsens tidligere Dandserinde og med Canova's.

Vor Kunstner var netop kommen saavidt med dette Arbeide, at han skulde bruge en Model, og en smuk ung Pige var af Moderen bragt til Studiet i denne Hensigt. Men neppe havde han faaet hende stillet, før hun følte sig upasselig, — Arbeidet maatte standses, der var ingen Tvivl om, at det jo var Choleraen. Thorvaldsen var glad, da han havde faaet hende lykkeligt ud af Huset, og, uden at bryde sig om Model, fortsatte han sit Arbeide og fuldførte det uden at ville tage imod Pigen, da Moderen igien indfandt sig med den Forsikkring, at Barnet ikke feilede det Mindste.

Digitized by Google

En anden Compoſition have vi af hans Haand fra de ſamme Dage, et Basrelief, hvis Indhold nærmere er udgaaet af Situationen. Det fremſtiller Hygæa og Amor. Kiærlighedsguden nærmer ſig Hygæa, for at fodre hendes Slange af en Skaal, ſom han holder i Haanden. Dette Basrelief, ſom ſenere blev udført i Marmor af Galli, var neppe færdigt, før det blev beſunget af Caval. Ricci i et Digt, ſom udkom under Titlel: La Salute, Bassorilievo del insigne Cav. Thorwaldsen, scolpito nelle tristi ore del Cholera in Roma, l'anno 1837.

Fra en af Arvingerne efter den rige Hertug af Bracciano, Don Carlo Torlonia, havde Thorvaldſen, foruden paa den nævnte Daandſerinde, ogſaa modtaget Beſtilling paa endeel mindre Arbeider, der ſkulde anvendes til Smykke i Familiens Villa ved Caſtel Gandolfi. Det var vel baade for at viſe denne Familie, med hvilken han i ſaa mange Aar havde ſtaaet i venſkabelig Forbindelſe, en Opmærkſomhed, og tillige for at ſkaffe ſin Eleve, Vincenzo Galli, en Beſkæftigelſe, at Thorvaldſen, endnu før han forlod Rom, gav Løfte om et betydeligt Antal Compoſitioner, ſom han i ſine ledige Øieblikke vilde beſkæftige ſig med; han vilde ſelv levere disſe Smaabasrelieffer i Tegninger, hvorefter Galli ſkulde modelere dem. Arbeidet ſynes ſtrax at være begyndt og fortſattes ikke blot i Rom; men under hele Hiemreiſen i de ledige Timer, og ſelv efterat Thorvaldſen var boſat i Kiøbenhavn, finde vi, at Galli nu og da mindede ham om at ſende flere Tegninger. De ſaaledes udkaſtede Basrelieffers Antal er ſaa ſtort, at vi her maa indſtrænke os til kun at nævne dem gruppeviis. Saaledes ſlutter en Cyclus af fiorten, ovale Basrelieffer ſig nærmeſt

Digitized by Google

til Mythen om Diana, eller Behandlinger af andre Myther, som have noget Tilsvarende. En anden Cyklus behandler i serten, ovale Basrelieffer Mythen om Amor og Psyche. En tredie Cyklus af mindre, rhomboidale Basrelieffer fremstille tyve Genier, der betegne de mest fremtrædende, menneskelige Virksomheder ved deres Attributer; disse vare bestemte til at anbringes i Loftcassetter i Villaen.

Men et større Arbeide, som skulde smykke Villaens Frontgavl, modelerede han selv i de sidste Sommermaaneder i en stor Skizze, som fremstillede Apollo iblandt Hyrderne. Efter Mythen var Apollo i nogen Tid forviist fra Olympen, og under dette Exil valgte han at opholde sig hos sin Ven, Admet, Kongen i Pheræ i Thessalien, hvor han vogtede hans Hiorde. Sangguden er fremstillet omgiven af det stille og lykkelige Hyrdefolk, som han forlyster med sin Sang; han staaer i Frontonens Midte og støtter den syvstrengede Lyre mod det venstre Been, som han derfor har stillet op paa en liden Forhøining. Nærmest omgives han af to Drenge og en siddende Olding; fiernere af Grupper af Mænd og Qvinder med deres Hiorde og Hunde. Iblandt Tilhørerne seer man Pan, som ved at høre Apollo's Spil lægger sin Rørfløite tilside. Fierneſt i Basrelieffets Spidser sees de græssende og hvilende Faareflokke.

Til disse Arbeider for Villaen i Castel Gondolfi maa vi her, for Sammenhængets Skyld, endnu nævne et lille Basrelief, som ligeledes skal være modeleret til denne Bestemmelse. Det fremstiller En ung Bacchantinde, der reiser sig paa sit Leie, for at lege med en lille Fugl, som hun løfter iveiret paa sin Finger, medens hun tirrer den med den anden Haand.

Digitized by Google

Til dette Aars Frembringelser skulle vi dernæst nævne et Par Basrelieffer, som han siges at have modeleret i Efteraaret, af hvilke det ene dog kun er en Omarbeidelse af det andet. Han fremstillede nemlig, formodentlig uden anden Foranledning, end for at fastholde en skiemtfuld Tanke, Amor, som frembyder en Rose, bag hvilken han har skiult nogle Tidsler; i den første Behandling er Amor siddende; i den anden er han staaende.

Afreisen, som var udsat til Foraaret, og da Foraaret kom, blev udsat til Efteraaret, blev endnu fremdeles udsat. Istedetfor selv at komme, meddeelte han Collin sine Undskyldninger i følgende Skrivelse:

„Høivelbaarne Hr. Conferentsraad!

Forretninger for Governo'et har afholdt mig fra at besvare Deres kiære Brev saa hurtigt, som jeg ønskede og De maaskee ventede det.

Fremfor Alt, kiæreste Ven, modtag min varmeste Tak for al det Venskab og al den Omhu, hvormed De tager Dem af mine Anliggender, og tro mig, jeg føler trykkende, hvormeget det fattes min Taknemmelighed paa Ord, for at kunne udtale den saaledes, som jeg føler den i mit Hierte mod Dem, dyrebareste Ven!

Den Virksomhed, hvormed man i mit Fædreneland imødekommer mit Ønskelingsønske, opmuntrer ogsaa mig til at gribe Tingen an med fornyet Iver, — og det vilde derfor være mig særdeles behageligt, hvis dette Foraar et Skib kom til Livorno, da jeg allerede har begyndt at pakke ind og agter tillige at sende en stor Deel af mine Malerier afsted.

Paa Deres Forespørgsmaal, om hvilken Plads jeg ønskede til Museet, kan jeg, kiære Hr. Conferentsraad, ikke give noget bestemtere Svar, end det: at enhver fri

Digitized by Google

Plads, hvor der er et reent Lys, er mig ligegod, — og paa det andet Spørgsmaal, angaaende Hr. Bindesbölls Project til dette Muſeum, ſvarer jeg: at dette behager mig, om jeg endog troer og ønſter, at det Hele kunde indrettes ſimplere, da det ſtaaer til at betænke, hvormange andre Omkoſtninger, der vil indløbe, — ſom for Exempel Piedeſtaler, Transport etc. etc. og til Hovedpiemedet af det Hele (fire) Mure og et godt Lys til Slutningen vilde være tilſtrækkelig.

Jeg indſeer mere og mere, hvor nødvendig min Nærværelſe i Kiöbenhavn er til endelig Afgiørelſe af mine Anliggender, og tro De mig, dyrebare Ven, ingen uvigtig Grund har afholdt mig og afholder mig endnu fra at løſe mit alt for længe ſiden givne Løfte! Hvad jeg ikke kan betro dette Brev, vil jeg, — og ſom jeg haaber, ret ſnart, — mundtligt ſige Dem til min Retfærdiggiørelſe.

Med førſte Leilighed ſender jeg Dem en Afſkrift af mit Teſtament, ſom jeg i et Brev til Comitteen for mit Muſeum har lovet, da det nu i juridiſt Form er fuldfærdiget af en herværende Advokat.

Sluttelig modtag, kiæreſte Ven, endnu engang Forſikkringen om den ubegrændſede Høiagtelſe, med hvilken jeg forbliver

Deres oprigtige Ven

Albert Thorvaldsen."

Rom, d. 24 Octob. 1837.

Digitized by Google

CXLII.

Nye Forhandlinger angaaende et Monument for Goethe i Frankfurt. Correſpondance desangaaende.

1837.

Siden Aaret 1820—22 havde der, idetmindſte for vor Kunſtners Vedkommende, ikke været Tale om det Monument for Goethe, ſom en Forening af Frankfurts Notabiliteter, under Sulpitz Boiſſerée's Beſtyrelſe, havde haft iſinde at lade opreiſe.

Denne forlængſt afdøde Sag vaagnede nu op igien, da Stuttgart havde reiſt Schiller og Mainz Gutenberg Monumenter. Det var nu Kunſtforeningen i Frankfurt, ſom optog Sagen, og ved Chefen for det Bethmannſke Handelshuus, Hr. George von St. George, havde man allerede ved Begyndelſen af dette Aar henvendt ſig til Thorvaldſen desangaaende. Saavidt vi kunne ſpore af en fragmenteret Concept, havde Thorvaldſen ſvaret, at hans nærforeſtaaende Reiſe giorde ham det umuligt, ſtrax at foretage et ſaadant Arbeide; imidlertid fraſagde han ſig det ikke heller, men yttrede, at han paa Veien til Danmark haabede at komme til Frankfurt, hvor man da bedre kunde tage Alt i Overveielſe. Men da det nu ſnart viſte ſig, at han dog ikke kom til at reiſe i Foraaret, henvendte man ſig atter til ham, og dennegang var det Maleren og Kunſthiſtorikeren

Digitized by Google

J. D. Passavant, en god Bekiendt fra Rom, som sendte ham følgende Skrivelse:

„Geehrter Herr und Freund!

Eine Angelegenheit von besonderem Interesse für die Kunst veranlaßt, daß ich so frei bin diese Zeilen an Sie zu richten. Der hiesige Kunstverein hat nämlich neuerdings in Anregung gebracht, daß in Unserer Stadt unserm großen Landsmann, dem unsterblichen Dichter, Göthe, ein Monument errichtet werde. Indem man sich nun nach einem Künstler umsieht, der würdig ist ein solches Werk auszuführen, fallen, wie Sie wohl glauben können, Aller Blicke auf Sie, wertheſter Freund! Es entstand aber nur die Frage, ob, da Sie sich von großen Arbeiten zurückzuziehen gedenken, Sie dennoch den Auftrag ein Modell zu einer Statue Göthes übernehmen würden? Wir wurden daher sehr angenehm durch eine Nachricht aus Rom mit der Hoffnung überrascht, daß zur Verherrlichung eines so großen Mannes wie Göthe Sie noch mit Ihrer hohen Kunst bereit seyen, und es Ihnen selbst ein angenehmer Gedanke sei, mit einem solchen Werk gewissermaaßen Ihre glänzende Laufbahn zu beschließen. Es ist nun keinem Zweifel mehr unterworfen, daß wenn Sie sich wirklich entschließen uns Ihre Zusicherung zu geben, den Antrag annehmen zu wollen, man sich in Frankfurt glücklich preisen wird, durch Meisters Hand wie die Ihrige, unserm hohen Meister verherrlichen zu können. Indessen entstehen doch noch manche Bedenklichkeiten, da es in Frankfurt als einer Handelsstadt überaus schwierig ist, große Summen für ein Kunstwerk zusammen zu bringen, und der Kunstverein selbst hat nur sehr geringe Mittel. Man wünscht daher, um allen Unannehmlichkeiten vorzubeugen, sich einigermaßen einen Ueberschlag wegen des Kostenaufwandes machen zu können, und ich nehme mir daher die Freiheit, folgende Fragen an Sie zu stellen:

Digitized by Google

1) Welchen Preis würden Sie für das Modell einer Statue Göthes bestimmen, die man sich in sitzender Stellung und in einer Proportion von etwa 9 bis 10 Fuß denkt?
2) Da man sehr wünscht, das Postament von Granit mit einigen Basreliefs zu schmücken, die in Bronze gegossen wären, etwa drei auf den Hauptseiten, indem man die hintere mit einer Inschrift ausschmückte, so wünschten wir auch hierüber Ihre Bedingungen zu erfahren.
3) Endlich betrifft die dritte Frage den Zeitaufwand, den Sie nöthig erachten, um besagte Modelle auszuführen, denn es ist uns nicht entgangen, daß wenn Sie in Copenhagen angekommen sind, Sie daselbst vorerst zu sehr in Anspruch genommen seyn werden, um sogleich ans Werk zu schreiten; andererseits begreifen Sie auch, daß man in Frankfurt wünscht, nicht allzulange auf die Verwirklichung eines so schönen Unternehmens hingehalten zu werden, und man darüber beruhigende Zusicherungen erhalten möchte.

So steht, verehrtester Freund, diese Angelegenheit, und es kommt nun nur auf eine geneigte Antwort von Ihnen an, um einen formellen Auftrag an Sie ergehen zu lassen. Wollten Sie uns umgehend damit erfreuen, so könnte der Auftrag Sie schon in München treffen und Sie wohl bewegen, uns mit Ihrer Gegenwart in Frankfurt zu beehren, wo dann mündlich weitere Absprache könnte genommen werden.

Indem ich mich glücklich schätze aus einem so erfreulichen Anlaß Ihnen meine freundschaftlichen Gesinnungen bezeugen zu können, verharre ich mit aller Hochachtung,

Ihr ganz ergebener Freund,

Joh. Dav. Passavant,

Frankfurt a. M. 14 März 1837. Historienmahler."

Digitized by Google

Dette Brev blev ikke besvaret, da Thorvaldsen endnu havde det Forsæt i Løbet af Sommeren at følge med v. Kolb til Stuttgart og derfra ogsaa til Frankfurt. Men, som allerede nævnt, gik ogsaa denne Reiseplan overstyr, og v. Kolb, som nu maatte reise uden at faae Thorvaldsen med sig og var bleven underrettet om den paatænkte Bestilling fra Frankfurt, havde af vor Kunstner overtaget, der at afhandle det Fornødne med Vedkommende angaaende Monumentet. Da imidlertid Thorvaldsen hverken selv kom eller sendte et Svar, modtog han, efterat v. Kolb var afreist, en Skrivelse af 4de Juli 1837, underskrevet af den hele „Göthe-Comite," hvori man yttrede, at da det var bragt i Erfaring, at han dog ikke endnu agtede at tiltræde sin Reise, haabede man, at han, ifølge sine tidligere Ytringer, vilde overtage Bestillingen og dermed opfylde et af Alle næret Ønske.

Paa dette Brev svarede Thorvaldsen strax efter Modtagelsen:

„Ew. Hochwohl- und Wohlgebohren

ermangele ich nicht, für das sehr geehrte Schreiben vom 4ten d. M. meinen aufrichtigen Dank und zugleich zu erkennen zu geben, wie gern ich bereit bin, den Entwurf und die Anfertigung des Modelles zu dem Standbilde Göthes zu übernehmen. Sonach erlaube ich mir Ihnen zu unserer gegenseitigen Verständigung einige vorläufige Andeutungen hinsichtlich meines Entwurfes zu dem beabsichtigten Denkmale mitzutheilen.

Ihrem geehrten Schreiben zufolge, spricht sich der allgemeine Wunsch dahin aus, daß der Dichter in sitzender Stellung dargestellt werde, und sehr gern füge ich mich diesem Wunsche insoweit, daß ich die Figur zwar

Digitized by Google

nicht förmlich sitzend, sondern besser in halbsitzender, an einen Felsblock lehnender Stellung darzustellen beabsichtige, und glaube auf diese Weise Ihren Erwartungen von der Wirkung des für den Raum in Freyem bestimmten Standbildes weit besser zu entsprechen. Der linke Arm des Dichters würde die Lyra stützen, seine Rechte erhoben, wie in deklamirender Stellung; das Haupt ziert der Lorbeerkranz. Durch Mantel, Untergewand, Beinkleider und Beschuhung werde ich dem Bedürfniß moderner Tracht so viel als möglich zu genügen suchen.

Hinsichtlich des Postaments, insofern Sie selbiges mit Basreliefs zu zieren wünschen, so würde ich jedenfalls den Figuren des Parnass mit Einschluß Minerva's und der Grazien, auf allen 4 Seiten herum den Vorzug vor allen anderen sinnbildlichen Darstellungen geben, und möchte auf diese Weise auch wohl der Andeutung des vielseitigen Wirkens des hohen Geistes unsers Dichters am ausdrucksvollsten entsprochen seyn. Es soll mich freuen, wenn Sie sowohl hierin als in der Darstellung der Hauptfigur mit meinen Ansichten übereinstimmen, und hoffe es um so mehr, als ich schon aus dem Inhalte Ihres sehr schätzbaren Schreibens folgern darf, wie Sie mit mir die Ueberzeugung theilen, daß je freier in seiner Idee sich der Künstler bewegt, desto Gelungeneres man von ihm gewärtigen darf.

Die Statue würde von zweimal natürlicher Größe sein müssen. Hinsichtlich des Postaments ist meine . . . Meinung, es nicht zu hoch zu bringen, höchstens um ¼ oder ⅓tel die gewöhnliche Manneshöhe überragend, denn der Wirkung der Hauptfigur kann eine weitere Entrückung vom Auge des Beschauers nach aufwärts hin, nur nachtheilig seyn.

In Betreff der Zeit zu Vollendung des Modells, so werde ich mich gern recht bald nach Empfang Ihrer gefälligen Antwort ans Werk machen, um alsdann binnen

Digitized by Google

einem Jahre, wenn nicht das Ganze, wenigſtens das Modell der Hauptfigur, beendigt zu haben, und verſichere übrigens ſchließlich, daß ich bei Uebernehmung dieſes Kunſtwerkes mehr die Genugthuung, dem Andenken Ihres hochbegabten Dichters meine Kräfte widmen zu können, als mein anderweitiges Intereſſe in Betrachtung ziehen werde, und bitte Ew. Hochwohl- und Wohlgebohren die Geſinnungen meiner ausgezeichneſten Hochachtung zu genehmigen.

Rom, d. 21 Juli 1837.

An die Herrn
Hrrn Mitglieder des engeren Ausſchuſſes
des Frankfurter Göthe-Comité.
Hochwohl- und Wohlgebohren,
in Frankfurt a. M.

Imedens dette Brev var underveis, havde v. Kolb, paa vor Kunſtners Vegne, confereret med Comiteen i Frankfurt, og ſøgt at giøre Thorvaldſens Mening, med Hensyn til Figurens Stilling, giældende og henſtillet Spørgsmaalet om Priſen, ſom noget, hvorom Kunſtneren ſelv maatte yttre ſig, da det vilde viſe ſig, om han i denne Sag vilde være ligeſaa høimodig, ſom da han ſkiænkede ſine Modeller, Gutenberg til Mainz og Schiller til Stuttgart. At dette imidlertid havde været hans Henſigt, fremgaaer temmelig tydeligt af Slutningen af hans anførte Brev, men, til Uheld for Sagens Fremgang, varede det ikke længe, før han ved private Efterretninger kom til Kundſkab om, at det dog ikke i den Grad var et almindeligt Ønſke i Frankfurt, eller i Comiteen, at Monumentet ſkulde overdrages ham, ſom han af de officielle Breve havde haft Grund til at antage. Han hørte ſnart tale om et Parti, ſom foretrak, at

Digitized by Google

Rauch ſkulde udføre Statuen efter ſin „Ueberrock-Skizze," ſnart at et andet Parti vilde giøre en Skizze giældende, ſom var udkaſtet af — Bettina Brentano, og da dette bekræftedes ved adſkillige Journalartikler, ſom faldt ham i Hænderne, ſynes Lyſten til at giøre Goethes Monument betydeligt afkølet. Endnu i nogle Aar indløb Skrivelſer fra Comiteens Udvalg, man ſendte ham Buſter af Goethe til Veiledning, man anviſte ham en disponibel Sum, men han rørte den ikke. Det hele Udbytte af disſe mange Breve og Forhandlinger blev kun et Par Skizzer til Hovedfiguren, en ſiddende og en ſtaaende, ſom han lod ſig bevæge til at indſende fra Kiøbenhavn; men Lyſten var borte, og han kom ikke til at ſætte Goethe et Monument.

Digitized by Google

CXLIII.

En Fregat skal sendes til Middelhavet. Allerh. Reskript desangaaende. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Thorvaldsen melder, at han vil følge tilbage med Fregatten. Han skriver derom til Collin. Skrivelse fra Collin til Thorvaldsen. Et Allerhøieſt Reskript ang. Thorvaldsens Hiemreise med Fregatten. Skrivelse fra Prinds Christian Frederik. Skrivelse fra Collin.

1838.

Det Ønske, Thorvaldsen i sit Brev til Collin havde yttret, angaaende Udsendelsen af et Kongeligt Skib i 1838, gik i Opfyldelse, førend han havde anſøgt derom. Conferentsraad Collin havde, ved at beſvare hans Brev under 23de Decbr. 1837, tillige sendt ham en Concept til en allerunderdanigſt Anſøgning, som man fandt det paſsende, at han selv indsendte, om at et Skib maatte hiemføre flere af hans Arbeider; men inden denne Concept kom i Thorvaldsens Hænder, havde Hans Majeſtæt, underrettet ved Collin om, at det var Kunſtnerens Ønske, ladet den fornødne Befaling udgaa, og under 27de Decbr. 1837 reſcriberet Akademiets Præſes, Prinds Christian Frederik, saaledes:

Digitized by Google

Da Vi have besluttet, i næste Sommer at lade udruste en 46 Kanons Fregat til Kryds- og Øvelsestoure, saa ønske Vi, snareste muligt at erfare, om Kunstakademiet endnu venter Kunstsager af Etatsraad Thorvaldsen, som skulle bringes hertil; thi i saa Fald ville Vi beordre bemeldte Fregat at afgaae til Livorno, for der at afhente dem. I Tilfælde at slige Kunstsager ere bestilte og maatte fra Italien være at hiemsende, saa ønske Vi tillige at erfare, til hvilken Tid de kunne være indpakkede og afsendte til Vor Consul i Livorno, paa det Vi kunne bestemme Tiden, naar Fregatten skal være der."

Dette Reskript blev af Akademiet ufortøvet meddeelt Thorvaldsen, og tillige modtog han følgende Skrivelse fra Prinds Christian Frederik:

Kiøbenhavn d. 30 Decbr. 1837.

„Hr. Etatsraad Thorvaldsen! Academiet har i Skrivelse af Dags Dato underrettet Dem om Hs. Majestæts Bestemmelse, at en stor Fregat skal i Sommeren udstrække sine Krydstoure til Middelhavet og anløbe Livorno, hvis der maatte forefindes Kunstværker at hiemsende til Fædrenelandet. Jeg tør forudsætte, at De gierne vil benytte denne gode Leilighed til at oversende, hvad De endnu maatte have bestemt til at forøge de Samlinger, De allerede har sendt hertil, og det vil vist være Hs. Majestæt meget behageligt, naar De lønner hans Omhu, ved at benytte den. Underrettet om Deres Hensigt i saa Henseende og om Tiden, naar Deres Kunstværker kunne være færdige til Afskibning i Livorno, tør jeg forud forsikre Dem om Fregattens Ankomst til ønsket Tid, efter medio Junii.

Maatte denne Foranstaltning bidrage til at vi dessnarere seer Dem, Hr. Directeur! inden Fædrenelandets

Digitized by Google

Grændser, da opfyldes et kiært Ønske, som alle Kunstens Venner tilligemed mig have næret i lang Tid, og især siden De paany vakte dette Haab hos os. Vigtige Arbeiders Fuldendelse venter Dem her, og enhver vil kappes om at bidrage til, at Deres Ophold maatte være Dem behageligt.

Jeg udbeder mig Deres Svar snareſt muligt og henlever, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldſen,

Deres forbundne og velvillige

Chriſtian Frederik."

Da Thorvaldſen i Januar 1838 havde modtaget disſe Breve, udſatte han ikke at ſvare ſin Ven Collin, at han agtede, ſelv at følge tilbage med Fregatten, og denne Efterretning udbredte en levende Glæde hos alle dem, ſom endnu ikke vare blevne Tvivlere i dette Capitel.

Dette Brev kunne vi meddele:

„Bedſte Ven!

Til Svar paa Deres kiære Brev fra 23de Decbr. glæder det mig, at kunne lade Dem vide, hvad der dog ſandſynligvis allerede er Dem bekiendt, at Kongen allernaadigſt har beſluttet, i Begyndelſen af denne Sommer at ſende en Fregat til Livorno, for at modtage Kunſtſager herfra. Det er mig ſaameget deſto behageligere, da jeg ſaaledes ikke behøver at indſende den med Deres Skrivelſe følgende Anſøgning.

Da imidlertid nu et Skib bliver beordret hertil, ſtal jeg naturligvis ſøge at giøre den bedſt mulige Anvendelſe af det, og har jeg allerede pakket en Deel og er fremdeles beſkiæftiget dermed. Jeg haaber tillige, at Kongen ikke vil have noget derimod, naar ogſaa jeg for mig ſelv benytter denne herlige Leilighed til min endelige Hiem-

Digitized by Google

reiſe, i hvilken Anledning jeg ogſaa har ſkrevet til Prinds Christian; jeg venter, at De, bedſte Ven, vil have den Godhed at underrette mig derom, ſamt om det kunde være mig tilladt, at medtage En eller Anden.

Afſkriften af mit Teſtament ſkal jeg ſende Dem, kiære Hr. Conferentsraad, i min næſte Skrivelſe; thi dette mit Svar har allerede forſinket mig noget, ſaa jeg ikke gierne vil opholde det endnu længer.

Det hører med til mine kiæreſte Foreſtillinger, at jeg ſnart ſkal være iſtand til i Kiøbenhavn mundtligen at takke Dem, kiære Ven, for alle Deres Venſkabsbeviſer.

Jeg beder at formelde min venſkabeligſte Hilſen til Deres kiære Familie, og ſelv være forſikkret om, at jeg ſtedſe forbliver

Deres oprigtige, hengivne

Albert Thorvaldsen.

Rom, den 20 Januar 1838."

Conferentsraad Collin beſvarede dette Brev ſaaledes:

Kiøbenhavn d. 24 Febr. 1838.

„Deres Brev af 20de Januar til mig, kiæreſte Etatsraad! kom, ligeſom de øvrige, hertil d. 10de i denne Maaned. Det var glædelige Efterretninger, disſe Breve indeholdt. Jeg kan bevidne, at det interesſerede Kongen, ſom viſer den ſamme Kraft, Varme og Kiærlighed for alt, hvad der angaaer Danmarks Vel og Hæder, ſom i ſine kraftigſte Manddoms Dage, uendelig meget at erfare, at De Selv vil benytte Fregatten til Deres Hiemreiſe; endnu i Dag har han talt til mig derom.

Fra Akademiet vil De formodentlig med forrige Poſt være underrettet herom.

Den herværende Kunſtforening, ſom for i Aar har valgt mig til Formand, har, for at viſe ſin Deeltagelſe

Digitized by Google

for Sagen, og for at bidrage til at holde Interessen levende for den, udsat en Præmie af 500 Rbd. for den bedste Tegning til Deres Museum. Naturligvis bliver det Deres Sag, i Forening med Comiteen, at vælge og bestemme, hvorledes det skal opføres, og det er derfor meget muligt, at den Tegning, Kunstforeningen giver Fortrin, ikke vælges af Dem; men det gjør Intet til Sagen; det er godt, at de unge Architekter faae en Opgave at behandle, som interesserer Nationen, og som de med ualmindelig Lyst maa arbeide paa.

Opfyld nu snart, min gode Ven! Deres gientagne Løfte, at sende mig en Afskrift af Deres Testament. Det vil ogsaa være vor Konge kiært, at see det.

Og til Slutning, mit inderligste Lev vel!

Deres venskabeligst hengivne

Collin."

Fra Prinds Christian Frederik modtog han en Afskrift af et Allerhøieste Reskript af 25de Marts 1838, angaaende Fregatten Rota's Udsendelse, hvori det, med Hensyn til Thorvaldsens forventede Tilbagereise med Skibet, hedder:

„Vi have derhos befalet, at Etatsraaden selv med hans Domestiquer, samt enkelte Personer, som han maatte ønske at medtage, tilligemed hans og deres Bagage, skulle modtages i Fregatten og overføres hertil, ligesom Fregatchefen, hvis Hr. Etatsraad Thorvaldsen skulde ønske, ikke at gaae lige til Danmark, men at landsættes i en eller anden Havn, som forbiseiles, er beordret at sørge for, at saadant skeer."

Prindsens Brev, hvormed dette Reskript sendtes, lyder saaledes:

Digitized by Google

„Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen!

Vedlagt oversendes Afskrift af det Kongelige Reskript betræffende Fregatten Rota's Bestemmelse, i Slutningen af Juni Maaned at indtræffe i Livorno, for at indtage de Kunstsager, som De vil sørge for til den Tid ere rede til Indskibning. Den er desuden ganske indrettet paa at indtage Dem og de Personer, som De maatte medtage, og Capt. Dahlerup, som fører Fregatten, vil gjøre sig en Glæde af at vise Dem al den Forekommenhed, der staaer i hans Magt. Gid De nu maatte kunne benytte denne gode Leilighed og hilse Danmark igien ombord paa en Fregat, ligesom De førstegang forlod det ombord paa et lignende Krigsskib. Med største Glæde har Hs. Majestæt bud Haanden til dette Deres ytrede Ønskes Opfyldelse. Med glad Forventning see Kunstens Venner den Stund imøde, da de kunne byde Dem velkommen i Fædrenelandet.

Jeg kommer netop tilbage fra Academiets høitidelige Forsamling. 7 mindre og 8 større Sølv-Medailler, Æres-Medaillen i Architekturen, tre mindre og tre større Guldmedailler ere uddeelte, de tre sidstnævnte til tvende Historiemalere, Eddelien og Müller, og til Architect Nebelong. Blandt de Belønnede ere flere talentfulde unge Kunstnere, som tildeels pryde Udstillingen med deres Arbeider. Denne er usædvanlig talrig, og vi see med Glæde flere vakkre Arbeider af de danske Kunstnere i Rom og af Rørby, som i forrige Aar vendte tilbage. Catalogen fylder for meget i Brevet, ellers sendte jeg Dem den.

De ville forbinde mig meget ved at underrette mig om Deres nærmere Bestemmelse i Henseende til Reisen, og henlever jeg, Hr. Etatsraad og Directeur Thorvaldsen,

Deres forbundne og velvillige

Christian Frederik."

Kiøbenhavn, d. 31 Marts 1838.

Digitized by Google

Alt tydede paa, at det dennegang skulde blive Alvor med Hiemreisen, men man havde i Kiøbenhavn Erfaringen for sig, at alle disse Forventninger kun vare lidet at stole paa. Fra flere Venner i Norden modtog Thorvaldsen nu stadigt Breve, hvis egentlige Hensigt kun var, at holde ham fast i hans Beslutning; thi jo mere det afgiørende Øieblik nærmede sig, desto mere frygtede man for et af disse, saa ofte prøvede, Omslag i Thorvaldsens faste Beslutninger. Af saadanne Paamindelser kunde vi anføre flere, men som deres Repræsentant meddele vi kun, hvad hans trofaste Ven, Collin, skrev til ham:

Kiøbenhavn d. 24 April 1838.

„Kiære Ven!

Uagtet det aldrig kunde falde mig ind, at nogle Linier fra mig skulde have nogen afgiørende Indflydelse paa Deres Beslutning om at blive eller reise, saa forekommer det mig dog at være aldeles uforsvarligt mod en Mand, man høit agter og har kiær, at være ganske taus i et vigtigt Anliggende, og i et Øieblik, da den almene Opmærksomhed er spændt og Alles Øine vogte paa ham. De gietter let, kiæreste Etatsraad! at jeg mener Deres Hiemreise til Fødelandet. De giør Dem ingen Forestilling om den Længsel, hvormed De ventes. Kunstnere og Kunstelskere og mange, som ellers aldrig tænke enten paa Kunst eller Kunstneren, spørge hinanden ved alle Leiligheder: „Er der nylig kommet Brev fra Rom?" „Kan man nu sikkert vente Thorvaldsen?" Og de unge Architekter prøve deres Kræfter, om de formaa at løse Opgaven: „Et Museum for Thorvaldsens Arbeider."

Men, hvad der mere end alt dette maa røre Dem, er den Agtelse og Kiærlighed for sit Lands første Kunstner, som vor elskede, alderstegne, men med fuld Siels-

Digitized by Google

kraft begavede, Konge har lagt for Dagen, ved at sætte Orlogsfregatten til Disposition for Dem og til Afbenyttelse for Deres Værker og de Personer, De ønsker at tage med Dem. (De er herom formodentlig udførligere underrettet fra Akademiet). Alle have glædet sig over denne Foranstaltning, som Kongen, uden Nogens Tilskyndelse, har truffet, for at vise, hvor høit han skatter Dem; men Alle vilde ogsaa sørge over, om De lod Kongens Naade være ubenyttet.

Og nu ikke et Ord mere derom! Lev vel!

Deres inderligst hengivne

Collin."

Digitized by Google

CXLIV.

Basr. Adam og Eva. Statuen Vulkan. Sagerne afsendes til Livorno. Thorvaldsen troer sig bestiaalen. Fragment af et Brev fra ham desangaaende. Fregatten venter. Skrivelse fra Chefen, Capitain Dahlerup. Afreiser over Civita vecchia til Livorno. Ombord i Fregatten Nota. Thorvaldsens Testamente.

1838.

Ihvor travlt vor Kunstner endogsaa havde, for at giere sig færdig til Afreisen og at faae de efterhaanden indpakkede Sager afsendte til Livorno, saa kunde han dog ikke undvære lidt Arbeide. Allerede i November f. A. havde han løst udkastet en Skizze til et nyt Basrelief, men var bleven afbrudt. Det var der nu Leilighed til at fuldføre, og det var snart fra Haanden. Dette skionne Basrelief, som aldrig naaede en videre Udførelse, fremstiller Adam og Eva. Ved Foden af et Træ sidder Adam med sin Arm om Eva's Skulder, ligesom trøstende hende over Tabet af Paradisets Glæder. Paa sit Knæ holder han den lille Abel, medens Kain staaer hos og synes at yppe Kiv med sin Broder om — et Æble. Slangen nærmer sig Abels brændende Alter.

Men, da dette Basrelief var afstøbt, var der endnu en lang Række af Dage, inden Fregatten kunde ventes ved Livorno, og der var endnu Tid nok til et større Arbeide.

Digitized by Google

Iblandt Bestillingerne til Danmark mindedes han de tre Statuer, som man havde ønsket til det Cabinet paa Christiansborg, hvor Frisen skulde anbringes. Vi have tidligere omtalt de forskiellige Planer, Thorvaldsen i denne Henseende havde taget under Overveielse. Valget af Gienstande var overladt til ham selv; sin Venus havde han allerede længst færdig, Mars, som veier Amors Pil, var allerede hiemsendt til Kiøbenhavn, bozzeret i Marmor; der manglede altsaa blot en Vulkan, saa havde han i disse tre Figurers Sammenstilling, vel ikke en giennemført Composition, men dog noget Tilsvarende.

Han begyndte derfor nu paa at modelere sin Statue Vulkan, som, med Hammeren i den sænkede høire Haand, støtter sig ved sin Tang mod Ambolten med den venstre. Ved hans Fod ligge de Vaaben, han har smeddet for Mars og for Amor; det haltende Been er bøiet mod Amboltens Fodstykke, saaledes at denne Stilling baade antyder og dækker hans Legemsfeil.

Modellen blev ikke blot færdig og afstøbt i Gips, men endogsaa paabegyndt i Marmor, inden han kaldtes fra Arbeidet. Senere, ved sin Atterkomst til Rom, foretog han den videre Udførelse, men efterlod dog dette Arbeide ufuldendt.

Tiden til Afreisen var nu forhaanden. Den største Deel af Transporten var allerede afsendt til Livorno, da der indtraf en lille Begivenhed, som, ihvor ringe den end var, truede med at kuldkaste vor Kunstners Beslutning og ogsaa dennegang at omstemme ham i Afgiørelsens Øieblik.

De mindre, men kostbare, Samlinger af antike Gienstande, som Thorvaldsen neppe lod komme ud af sine egne Hænder, af Frygt for at blive bestiaalen, maatte ogsaa

Digitized by Google

nu afsendes iblandt alt det Øvrige. Flere Gange var han tidligere bleven efterstræbt, og det var ikke længe siden, at han en Dag ved sin Hiemkomst havde truffet en Tyv ifærd med at flytte hans Medaillesskab; han havde altsaa endnu denne Skræk i Blodet. Men, nu var det kun en Følge af den Forstyrrelse, hvori hans Sager under Indpakning og Flytning vare komne, at han en Dag troede at gisre den Opdagelse, at han var bestiaalen. I hvilken Stemning dette bragte ham, kan man slutte af følgende Linier — et Fragment af en Concept, som han i sin Forskrækkelse skrev, til et Brev, han vilde sende i sit Sted til Kiøbenhavn:

„Med Taarerne i Øinene tager jeg Pennen, for at sige, at jeg ikke kommer for det første Jeg er bleven bestiaalen paa den uforstammeligste Maade ved Indpakningen af mine Sager; det er anmeldt ved Politiet her, og min Nærværelse nødvendig, for at see, om jeg kan komme paa Spor efter noget.

Fregatten er ikke ankommen. 62 Kasser med Malerier, Bøger, Statuer og Antikker ere ankomne til Livorno."

Men Sagen blev formodentlig snart opklaret og vor Kunstner beroliget. Under 10de Juli modtog han nu følgende Skrivelse fra Fregattens Chef:

„Jeg har herved den Ære at meddele Deres Høivelbaarenhed Fregatten Rota's Ankomst til Livorno, for der at indskibe de Kunstsager m. m., som Deres Høivelbaarenhed har at hiemsende. Ligeledes er jeg beordret at være til Hr. Etatsraadens Tieneste, om De personlig agter at tage Passage med Fregatten til Danmark.

I Anledning heraf, skal jeg nu give mig den Ære at udbede mig Hr. Etatsraadens Bestemmelse for Deres

Digitized by Google

personlige Embarquement: om De ønsker, at Fregatten skal være færdig til Afseiling til nogen vis, bestemt Tid, eller om De befaler at underrettes en vis Tid iforveien om, at Fregatten er seilklar. Da deels Indskibningen af Kunstsagerne og de dertil nødvendige Tilberedelser ville medtage nogen Tid, deels Fregattens Takkelage m. m. kræver noget Eftersyn til den forestaaende Hiemreise, hvilket Alt jeg efter et løst Overslag kan regne vil omtrent medtage en 3 Ugers Tid fra Dato, dog nogle Dage før eller senere, om saadant ønskes af Deres Høivelbaarenhed, beder jeg mig behageligen nærmere herom underrettet.

For at kunne gisre de fornødne Arrangements, ubbeder jeg mig opgivet, hvormange Personer der ere i Deres Følge, Deres Domestiquer og Bagage, endvidere hvad De haver at befale med Hensyn til Deres Logis, Bespiisning ɔc., for at kunne imødekomme ethvert særdeles Ønske, Hr. Etatsraaden i den Anledning maatte have, da fra min Side Intet skal blive undladt, for at gisre Dem Opholdet i Hans Majestæts Fregat saa behagelig, som det staaer i min Magt, hvorved ikke alene Hans Majestæts udtrykkelige Befaling efterkommes, men jeg tillige følger, hvad min personlige Høiagtelse for Deres Høivelbaarenhed tilsiger mig. Maaskee vil det imidlertid blive fornødent, at jeg personlig træffer en nøiere Aftale om disse Gienstande med Deres Høivelbaarenhed selv i Rom, og dette er jeg beredt til, saasnart nærmere Skrivelse herom indløber fra Deres Høivelbaarenhed.

Ærbødigst

B. Dahlerup."

Fregatten Rota tilankers paa Livorno Rhed,
d. 10 Julii 1838.

Thorvaldsen havde nu den Glæde at gisre Capitain Dahlerups personlige Bekiendtskab i Rom. Den 23 Juli lod han den østerrigske Minister, Grev v. Lützen, udfærdige

Digitized by Google

Reisepasset og, ledsaget af Billeghuggeren Matthiæ og Maleren Ditlef Blunck, afreiste han ved Midnat den 5te August 1838 over Civita vecchia til Livorno, hvor han traf sine mange Landsmænd under det kiære danske Flag.

Den 13de Juli forlod hans Italiens Kyst, 41 Aar siden han under det samme Flag som ørkeslös Passageer medynksomt var bleven afleveret til den danske Minister i Neapel, da Capitainen havde sukket ved at tænke paa, hvad der vel skulde blive af ham i Italien!

Endnu have vi kun her at tilføie, at førend Thorvaldsen afreiste med Fregatten Rota, havde han hiemsendt til Kiøbenhavn en Afskrift af sit Testament. Det lyder saaledes:

„I Guds Navn! Amen!

Da jeg befinder mig fuldkommen frisk paa Siælen og paa alle Legemets Sandser, vil jeg med disse mine nedskrevne Ord opsætte mit sidste Testament og disponere over de Midler, som jeg nu besidder og som jeg kunde komme i Besiddelse af.

Under Titel af „Donations-Legat" og paa enhver anden bedre Maade skienker jeg til Staden Kiøbenhavn i Danmark alle de Kunstgienstande, som jeg allerede har afsendt og som findes i denne Stad, og de, som findes og ville findes hos mig, mig tilhørende og bestaaende af Malerier, Sculpturer, Tegninger, Basreliefs, Kobberstik og Lithographier, Medailler og andre lignende Ting, saavel antikke som moderne, udskaarne Steen, Master, Guldarbeider og antikke Bronzer, etrusciske Vaser, Terracotter, Bøger, ægyptiske Oldsager, græske ditto og hvilkesomhelst andre Gienstande, henhørende til Videnskab og skiønne Kunster.

Digitized by Google

Dog dette Donations-Legat vil jeg udtrykkeligen have underkastet følgende Vilkaar:

1) Alle de ovenfor anførte Gienstande skulle udgiøre et eneste og særskilt Museum, der skal bære mit Navn og aldrig maa blandes med nogensomhelst anden Samling, og paa Grund heraf heller aldrig maa blive formindsket, adsplittet og forandret under noget Paaskud.
2) Staden Kiøbenhavn maa besørge et passende og særskilt Locale, for deri at anbringe Museet, som ogsaa maa frembyde al mulig Sikkerhed mod Ildsvaade.
3) De Statuer og Basreliefs, som ved min Død skulde findes ufuldendte, skal paa mit Efterladenskabs Bekostning fuldføres ved Hiælp af Hr. Professor Freund og min Elev, Hr. Pietro Galli, hvorpaa disse Arbeider efter Fuldendelsen skulle forenes og indbefattes under det ovennævnte Donations-Legat og under samme Forpligtelser og Vilkaar.
4) Der kan bestemmes en moderat Adgangs-Pris for dem, som ønske at see det, undtagen for Kunstnere af alle Fag, da de maae have fri Adgang. Det, som vil indkomme for Indladelsen, skal tiene enten tildeels eller ganske til den Fond, der behøves til at lønne en Opsynsmand, der udnævnes af Staden til at bevare og holde Gienstandene i Museet rene.

Da jeg i Danmark har adopteret som Datter Elisa Sophia Charlotte, nu gift med Hr. Oberst Paulsen, og da denne Adoption i Riget selv er bleven anerkiendt, og det omtalte Ægteskab autoriseret af den pavelige Stol, erklærer jeg og vil jeg, at samme Elisa Sophia Charlotte skal være tilfreds med, hvad jeg har bestemt til hendes Fordeel i den Akt, som blev fuldført i Danmark Aar 1832, og at hun ingen anden Fordring kan giøre paa mit Arvegods, da jeg vil, at i Alt hvad jeg, som ovenmeldt, har anordnet til hendes Gunst, skal hun have en legitim Dat-

Digitized by Google

ters Plads, og som om hun var indsat Arving til disse Ting, der allerede ere hende anviste.

Jeg forbeholder mig den Ret at kunne legere til Fordeel for Enhver, som er mig kiær og har fortient det af mig, hvad jeg anseer for passende, og derfor erklærer jeg med dette mit Testament, at dersom der findes mellem mine Papirer og i min Skriverpult et Blad med særegne Bestemmelser og Legater, strevet og underskrevet af mig, da skal dette Blad udgiøre en Deel af mit Testament, og mine Arvinger ere forpligtede til nøiagtigt at opfylde, hvad der saaledes er anordnet af mig, ligesom ogsaa mine Executores Testamenti med den største Nøiagtighed bør opfylde saadanne testamentariske Bestemmelser, uden at Nogen paa nogen Maade maa modsætte sig, hvad jeg, som ovenfor anført, har specielt anordnet, da jeg vil, at det omtalte Blad og Blade skulle udgiøre en væsentlig Deel af min Villie og dette mit Testament.

Jeg bekræfter og vil, at det fuldkommen skal afleveres, som jeg har bestemt til Fordeel for de Børn, der fødes af de omtalte Ægtefæller Elisa Sophia Charlotte og Oberst Paulsen, nemlig, at de ser tusinde Piastre, som jeg testamenterer ethvert af dem, der i min Levetid har opnaaet Aars Alder, skal deponeres hos Handelshuset Donner i Altona til Forrentning, for at Renter og Renters Renter kunne forøge Capitalen, indtil ethvert af disse Børn har opnaaet den myndige Alder, i hvilket Tilfælde ethvert af bemeldte Børn, uafhængigt af Faderen, hvem jeg nægter al Ret til Nytten og Brugen deraf, maa nyde Renten af den omtalte, særskilt skiænkede og dernæst forøgede, Capital. Derefter bestemmer og vil jeg, at dersom engang i Tiden et af de omtalte Børn døer uden Børn og Afkom, eller en af deres Linier uddøer, da skal Renten forøges i ligestore Portioner til Fordeel for de Tilbageblevne af Linierne, til hvis Gunst jeg har giort den ommeldte Disposition af sextusinde Scudi. Dersom fremdeles ethvert

Digitized by Google

Individ af disse Linier skulde døe, og enhver Linie saaledes uddøe, vil jeg, at i dette Tilfælde skal den omtalte Indkomst gaae over paa de andre Arvinger og mandlige og qvindelige Efterkommere af bemeldte Ægtefæller Elisa Sophia Charlotte og Paulsen, hvorfra dog undtages enhver Efterkommer af et andet Ægteskab, som den omtalte Hr. Paulsen maatte indgaae. Naar endelig enhver Descendent og enhver Linie efter de Børn, som nu ere fødte, eller kunde fødes af de omtalte Ægtefæller, Elisa Sophia og Paulsen, skulde uddøe, da vil jeg, at Renten af denne Capital skal tilfalde det Museum i Kiøbenhavn, der, som ovenmeldt, skal indrettes for mine Arbeider og bære mit Navn og paa den Maade, som jeg nedenfor vil forklare med Hensyn til mine andre Eiendomme.

Hvad endelig angaaer det Øvrige af mine Eiendele, som bestaae i Indkomsten for de Arbeider, som jeg har udført efter Kongen af Danmarks Befaling, i rørligt Gods og Andet, hvorover jeg ikke særskilt har disponeret, i Rettigheder og Afkomster af hvilkensomhelst Art mig tilkommende, som ogsaa i de Penge, der findes hos mig, enten i Verler, Renter eller paa anden Maade anbragt, og overhovedet i ethvert andet Gods, Formue og Rettighed, mig tilhørende, udnævner jeg som Universalarvinger til lige Deling de Børn, som ere fødte og kunne fødes af omtalte Sophia Elisa Charlotte's Ægteskab med Forbehold af Prælegatariernes specielle Rettighed i Hensende til Capital og Renter af de Summer, som ere deponerede i Altonaer Bank. Thi bestemmer og vil jeg, at min hele Efterladenskab skal realiseres i klingende Mynt, og Capitalen sættes fast i Nationalbanken i Kiøbenhavn, eller paa et andet Sted, der frembyder samme eller større Sikkerhed, for at Renten alene kan nydes til lige Deling af mine ovennævnte Arvinger og deres Efterkommere i det Uendelige, saavel mandlige som qvindelige, under den Betingelse, at dens eller deres Andeel, som døde uden Afkom, skal voxe

Digitized by Google

til Fordeel for de Overlevende af samme Linie, og at, hvis en Linie ganske uddøer, skal denne Linies Andeel vore til Fordeel for Individuer af de tilbageblevne Linier til lige Deling i det Uendelige, saalænge der er Descendenter af de Linier, der nedstamme fra de omtalte Ægtefællers Ægteskab, dog med Undtagelse af ethvert Barn eller Descendent af et andet Ægteskab, der kunde indgaaes af Hr. Oberst Paulsen, som skal være Bestyrer af de Renter, jeg, som ovenmeldt, har tillagt de Børn, der ere fødte og kunne fødes af Sophia Elisa Charlotte, saalænge som de ere mindreaarige og opdrages og underholdes paa hans Bekostning, hvorimod, naar de ere blevne myndige eller Døttrene, naar de gifte sig, foruden deres særskilte Rettigheder og Fordringer til Faderen, kunne hver for sig frit nyde den Deel af Renterne, der ere dem tillagte.

Hvis endelig enhver Descendent og enhver Linie af de ovennævnte Børn, som ere fødte eller kunne fødes, uddøer, vil jeg, at Renterne af mit Efterladenskab som ogsaa af Capitalen i Altonaer Bank, skal gaae over til det af mig oprettede Museum i Kiøbenhavn, for at den kan anvendes til Bestillinger hos danske Kunstnere, for at ophiælpe de skiønne Kunster i Danmark og tillige berige det af mig oprettede Galleri og Museum, der aldrig maa ophøre at bære mit Navn, da det forøges ved min Formue, hvorfor jeg indskiærper og bestemmer udtrykkeligt, at Capitalerne bestandigt skulle staae urokkelige og ikke af nogen Grund eller noget Paaskud nogensinde maa formindskes eller adsplittes.

Jeg udnævner til Executores Testamenti af denne min Villie og af Alt, hvad der vil vorde skrevet paa ovenomtalte Blad eller Blade, h'Hrr. Luigi Chiaveri, dansk Consul, og mine Landsmænd Johan Bravo og Albert Küchler, bedende dem at sørge for den prompte og nøiagtige Udførelse af Alt, hvad jeg har bestemt, paa den Maade og i den Form, som de maatte anse for rigtigst,

Digitized by Google

og med Fuldmagt til Hr. Conſul Luigi Chiaveri, eller hvis han døer, til de efterlevende Executores Testamenti, at udnævne en Anden iſtedetfor den, ſom enten døde, eller ikke vilde befatte ſig hermed.

Dette erklærer jeg at være mit ſidſte Teſtament og Villie, der ydermere ſkal gielde ogſaa ſom Codicil donatio mortis causa og paa enhver anden bedre, ved Loven tilladt Maade, og tilintetgiør og udſletter jeg hermed ethvert andet af mig tilforn, af hvilkenſomhelſt Aarſag opſat, Teſtament, da vil jeg, at det nærværende, af mig underſtrevne, ſkal i enhver Punct bringes i fuldſtændig Udøvelſe, efterſom jeg modent har giennemlæſt og overveiet det.

Albert Thorvaldsen, Teſtator.
D. C. Blunck, Vidne.
Albert Küchler, Vidne."

Rom, d. 10de April 1838.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JUN 23 1933

Digitized by Google